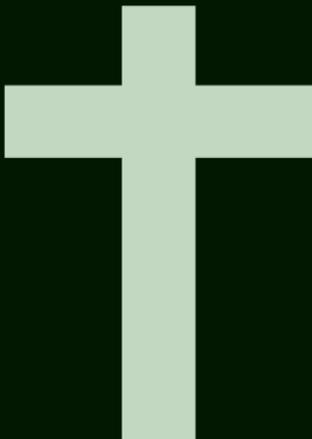

Uare Bible

Portions of the New Testament in the Uare language of Papua
New Guinea

Uare Bible
Portions of the New Testament in the Uare language
of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Uare long Niugini

Copyright © 2017 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Uare

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-05-15

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 13 Dec 2023

c398f744-e34b-525a-a9fe-d04e84ab7b13

Contents

Mataio	1
Mareko	73
Luka	118
Apostolo	194
Filipi	267
Kolose	276
Tesalonika Ibi'a	284
Tesalonika Vesu	291

Iesu Keriso Hari Manogā Mataio'a Mirihiro

Iesu Keriso Vouga Nize
(Luka 3:23-38)

¹ Iesu Keriso vouga nize'e 'ahi e'e. Ani'e kini Davida mariga ebu zuni Aberahamo mariga.

² Aberahamo'e Isako moga,
Isako'e Iakobo moga, Iakobo'e Iuda zu ane negoḡa duḡuru moze.

³ Iuda'e Feresi zu Zera moze ebu Tamara'e zeḡe vize.
Feresi'e Esiromo moga, Esiromo'e Ramo moga.

⁴ Ramo'e Aminadabo moga, Aminadabo'e Nasona moga,
Nasona'e Salemona moga.

⁵ Salemona'e Boaza moga ebu Rahabo'e Boaza vi'a. Boaza'e
Obedi moga ebu Ruta'e Obedi vi'a. Obedi'e Iese moga.

⁶ Iese'e kini Davida moga.
Davida'e Solomona moga ebu Baseba'e Solomona vi'a.
Baseba'e ibite Urea inuga.

⁷ Solomona'e Rehoboamo moga, Rehoboamo'e Abia moga,
Abia'e Asa moga.

⁸ Asa'e Iehosafate moga, Iehosafate'e Ioramo moga, Ioramo'e Uzia moga.

⁹ Uzia'e Iotamo moga, Iotamo'e Ahaza moga, Ahaza'e
Hezekia moga.

¹⁰ Hezekia'e Manase moga, Manase'e Amono moga,
Amono'e Iosia moga.

¹¹ Iosia'e Iekonia* zu ani negoḡa duḡuru moze.
E'e madaḡano Babilonia azaḡani'a Isaraela azaḡa teite
utitaduni, Isaraela azaḡa Babilonia haba'a tutuze
onamiro.

¹² Babilonia haba'a tutuze onamirote'e ḡarugano,
Iekonia'e Sealatiela moga, Salatiela'e Zerubabela moga.

¹³ Zerubabela'e Abiuda moga, Abiuda'e Eliakima moga,
Eliakima'e Azora moga.

¹⁴ Azora'e Zadoka moga, Zadoka'e Akima moga, Akima'e
Eluida moga.

¹⁵ Eliuda'e Eleazara moga, Eleazara'e Matana moga,
Matana'e Iakobo moga.

¹⁶ Iakobo'e Iosefa moga ebu Iosefa inuga'e Maria.
Maria'a Keriso rae hunirote'e vazega, Iesu fureniro.

* 1:11 Ni 'ahoga'e Iehoiakina

¹⁷ E'ano'o Aberahamo'ono'o onao Davida madaġano, zeġe ega nidu'a'e 14, Davida'ono'o onao Isaraela azaġa Babilonia haba'a tutuze onamirote'e madaġano zeġe ega nidu'a'e 14 ebu Babilonia haba'a tutuze onamirote'e madaġanono'o onao Keriso madaġano zeġe ega nidu'a'e 14.

Iesu Keriso'a Fureraro
(Luka 2:1-7)

¹⁸ Iesu Keriso'e 'ahige fureraro. Ani vi'a Maria'e Iosefa ira'auġa. Anianine izema hahurogano, Vine Zaġoġaono'o Maria'e ahi'eta reiro. ¹⁹ Maria i'a, Iosefa'e haġai duduġa vazegħa, e'ano'o hunihunio Maria mene mazagaronihi radu ani sifu tuġune modi'uma rae zamariro.

²⁰ Ani 'ouge rae zamarirotene, Zuhi'a Boro tuġure viga 'ahogani'a iġunao fureraro. Ebu raena'a, "Iosefa, Davida mariga! Maria teite hahuroga ago rihano'i. Mazaġa Maria'e Vine Zaġoġaono'o ene teha. ²¹ Ani'e ubuga 'ahoga furenoidene, ani niġa'e Iesu rae turaho'i. Mazaġa ani'e ane vaze sau'azenono'o ġabozi'uma. ²² A'e ibite peroveta vazegħani'a Zuhi'a Boro ġoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

²³ 'Ġiano'i! Ohoze teite ize mene hidirote'e nogobaġa 'ahogani'a ahi'eta re'uma, ebu ubuga 'ahoga fureni'uma. Vaze'a ubuga'e Emanuela rae huni'uma. E'e hugani'e, "Badi'a'e emeġe teite" ra'ohe."

²⁴ Iosefa'a bazunano'o evatirotene, Zuhi'a Boro tuġure viga'a ġoere nirote'e idunaġano haġaadu inuga Maria zamaharo. ²⁵ Rehano Iosefa'a Maria teite tibano mene bazido, onamo ubuga fureniro. Ebu ubuga niġa'e Iesu rae turahiro.

2

Edeġa Azaġani'a Iesu Vaġe Onairo

¹ Heroda'e Iudea haba'a kiniġa madaġano Iesu'e Iudea haba'ano ne 'ahoga Betelehemao fureraro. E'e madaġano, edeġa azaġa nu'a mada'a ite'ete'e moneono'o Ierusalem feuri onairo. Ze'e buzuva moneo edeġa boro azaġa. Ebu ze vaze ġadiziro, raena'a, ² "Iuda azaġa kini ra'ete'e vazegħa'e mouma fureraneha? Mazaġa eme mada'a ite'ete'e moneġa haba'ano buzuva 'ahoga horoniro.* A'e kiniġani'a fureranate'e tahiġa radu ani mazao kuranoga veize areha." ³ kini Heroda'a ġoere e'e igirotene, zamaġani'a adudaro.

1:23 1:22-23 Isaia 7:14 * **2:2** 'Ahoga'e, 'eme buzuva 'ahogani'a itirote'e horoniro.'

Ebu Ierusalemā azaḡa nidu'a zuni zamaze'a adudaro. ⁴ E'ano'o Heroda'a dibu'o azaḡa ḡihi'aḡa nidu'a zu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa nidu'a nu'ozadu ḡadiziro, raena'a, "Keriso ani'e noumao furera'uma?" ⁵ Zeḡe'a naenaenina'a, "Ani'e Iudea haba'ano Betelehema neḡano furera'uma. Mazaḡa peroveta vaseḡa'e 'ahige mirihiro, raena'a,

⁶ O Iudea haba'ano Betelehema neḡa, ḡa'e Iudea neḡa boroboro zamaḡano mene zuhu'a. Mazaḡa ḡae'ono'o ibitozini'ete'e vaseḡa 'ahogani'a onai'uma. Ani'e, mamoe taufe'ete'e teige, Isaraela azaḡa, Badi'a vase ibitozini'uma zu taufi'uma."

⁷ Ebu Heroda'a edeḡa azaḡa sifu huzadu no'e madaḡa huneo buzuva'a furerarote'e ederiro. ⁸ Ebu edeḡa azaḡa Betelehema neḡano tuḡuze'ena'a, ziro, raena'a, "Onamadu tahi'a kome'a e'e faine vaḡo'i. Horono'idene, eḡe zuni onamadu ani mazao kurafine, ihoho'i."

⁹⁻¹⁰ Ze Heroda ḡoere igi hauḡirotene, ibio onamiro. Ze ibio oname'enogano, ibite mada'a ite'ete'e moneḡa haba'ano horonirota'a'e†, e'e buzuvaḡani'a bare fureraro. Zeḡe'a horonadu matu'e rudaro. Ebu buzuva e'e'a ze ibitozenadu tahi'a kome'a'a radiu'ete'e haba'a ragano tue radiro. ¹¹ Zeḡe'a ne zamaḡa diuḡiro ebu tahi'a kome'a'e vi'a Maria teite radiu'ete'e horoniro. Edeḡa azaḡani'a ḡuḡuradu Iesu matu'o haro. Ebu 'umaze ḡau manomanoḡeta fuhi'adu ḡahunu nu ani haro. A'e golo, 'uvahu hohoḡa manoḡa ebu murava hohoḡa manoḡa.

¹² Ebu Badi'a'a iḡunao edeḡa azaḡa ihoziro, raena'a, "Heroda vaḡe ago bare onamo'i." E'ano'o ze'e ibi 'ahoganono'o zeḡe haba bare onamiro.

Izipi Haba'a ferau onamiro

¹³ Edeḡa azaḡani'a iḡunirote'e enogano Zuhi'a Boro tuḡure vigani'a iḡunao Iosefa zamao fureraro, raena'a, "Iḡuno'i. Ene kome'a vi'eta zamazadu Izipi haba'a ferau onamo'i. Ebu e'ea rado'i, onamo eḡe'a iḡuno'i rae zi'uma. Mazaḡa kini Heroda'a ane uti azaḡa tuḡuzadu ene kome'a manoga veize vaḡi'uma." ¹⁴ E'ano'o Iosefa ani ene kome'a vi'eta zamazadu ohere zamaḡano Izipi haba'a onamiro. ¹⁵ Ebu e'ea radiro, onamo Heroda'a rudaro. A'e Zuhi'a Boro'a ibite peroveta vaseḡa mazao reirote'e ḡoe'ani'a hudaro, raena'a,

2:6 2:5 Mika 5:2 † **2:9-10** 'Ahoga'e, 'buzuva 'ahogani'a itirote'e horonirota'a'e.'

“Izipi haba'anono'o eġe ubude hune ariro.”

Heroda'a Tah'i'a Kome'a Zimi Hauġiro

¹⁶ Kini Heroda'e edeġa azaġani'a so'onirote'e vesu'u ederirotene, ani maġune rudaro. Ani'e edeġa azaġani'a ihonirote'e madaġa idunaġano me'odadu ene'e muri 'aheu heuġa rae zamariro. E'ano'o ane uti azaġa tuġuzadu Betelehema neġa zu uhiġa haba'a nidu'a zamaġano ohoze kome'a muri 'aheuno'o oname guraġa ġonaga nidu'a zimi hauġiro. ¹⁷ A'e peroveta vazegġa Eremia'a Badi'a ġoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

¹⁸ “Rama neġano roġae 'ahogani'a zamaġa are rudanadu kuau niarote'e iġiro.
Rahela'a ubugaubuga rudarote'e u'ano niaro,
ebu ani vaze'a naminoga hezahoziniro.”

Izipi'ono'o Nazareta Bare Onairo

¹⁹ Kini Heroda'a rudarote'e enogano, Zuhi'a Boro tuġure viga 'ahogani'a Izipi haba'ano Iosefa mazao iġunao fureraro, nina'a, ²⁰ “Iġuno'i. Tah'i'a kome'a vi'eta Isaraela haba'a tutuze onamo'i. Mazaġa tah'i'a kome'a matihi reirote'e azaġa 'ai rudau hauġeħa.”

²¹ E'ano'o Iosefa'a iġunadu tah'i'a kome'a vi'eta Isaraela haba'a tutuze onamiro. ²² Rehano Akelao'e moga Heroda iġuri madu Iudea haba'a kiniġa reirote'e iġirotene ani Iudea haba'a onamoga'e riharo. E'ano'o iġunao nirote'e idunaġano, ze Galilea haba'a onamiro. ²³ Ze onamadu ne 'ahoga Nazaretao radiro. A'e peroveta vazegġani'a Badi'a ġoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

“Iesu'e Nazareta vazegġa rae re'uma.”

3

Ioane Babatiso'a Iesu ibi Ruhiniro
(Mareko 1:1-8, Luka 3:1-18, Ioane 1:19-28)

¹ E'e madaġano Ioane Babatiso'a Iudea haba'ano haba boħa'a onaadu haramiro, raena'a, ² “Sau'anono'o ġihuro'i, mazaġa Badi'a'a ibitozini'ete'e madaġa 'ai haniteħa.” ³ Ibite peroveta vazegġa Isaia'a Ioane Babatiso moneo 'ahige reiro, raena'a,

“Vaze 'ahogani'a haba boħa'ano huau'oħe, raena'a,
'Zuhi'a Boro'a ona'iuma! Ani ibi ruhibo'i, zu ani veize ibi
mae duduno'i.”

⁴ Ioane dabua'e kamelo ogaḡa hina haḡairo zu boromakau ogaḡa miniḡa hina gabaḡano utiro. Ebu fihore zu Avore godaga aro. ⁵ Ieruselemaono'o, Iudea haba'a nidu'anono'o zu Ioridana vuḡa ḡenaḡa neḡa nidu'anono'o vazevaze'a Ioane vaḡe onamiro. ⁶ Ebu ze'a sau'aze rae fureniretene Ioridana vuḡano bapatzoziro.

⁷ Farisea azaḡa zu Sadukea azaḡa ḡehaḡani'a bapatzizo mouga radu Ioane vaḡe onairo. Ebu ani'a ze horoziretene ziro, raena'a, "Za'e Zarama ubugaubuga heuḡa! Vaze'a zae mazao, 'Badi'a'ono'o maḡunu'a onaine ferau muhino'i,' rae reiro. Rehano feranoga'e mene idara'uma. ⁸ U ibite haḡai sau'aono'o ḡihurirote'e haḡaiḡa fureno'i. ⁹ Ebu ago 'ahige zamaro'i, 'Eme'e Aberahamo mariga, e'ano'o Badi'a'a mene maḡunofi'uma.' Mazaḡa, e zi'ohe, Badia'a hadi 'adi hina Aberahamo mariga haḡaine zuni idaḡa. ¹⁰ Izidi Badi'a'a ḡiro 'ai ire taigano teha. E'ano'o huga manoga mene ini'ete'e ireḡa nidu'a'e udi higonadu ire rogao feuni'uma.

¹¹ Zae'a sau'anono'o ḡihurine, e'e tahiḡa veize, eḡe'a vu hina bapatzozio'he. Rehano eḡe ḡaruna onaite'e vazeḡa ani ḡiḡi'ani'e ufeta ḡihi'a. Ani'e eḡe vitihoga. Eḡe'a ani tamaka odohe'ete'e tuḡureḡa vazeḡa rae rouga zuni mene idaḡa. Ani'e Vine Zaḡoga ebu ire roga hina bapatzozio'uma. ¹² Maho hirive'ete'e madaḡano, vaze'a kari hina rouḡa tenadu maho hu'i'ohe, ebu iguḡa manone'ohe zu meba hare dehene'ohe.* Ebu huga'e nu'onadu suaba zamaḡano ti'ohe, rehano iguḡa'e mene vidau'ete'e ire rogaḡano hufi haone'ohe. E'e teige, Badi'a'a vazevaze rovozi'uma."

¹³ E'e madaḡano Iesu'e Ioane'a bapatzonoga radu Galilea haba'anono'o Ioane vaḡe Ioridana vuḡa onairo. ¹⁴ Rehano Ioane'a Iesu garariro, raena'a, "Ḡae'a eḡe bapatzohifo. Nougahi ḡa'e eḡe vaḡe onaeha?" ¹⁵ Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Izidi'e 'ouge haḡao'i. Eme Badi'a'a urate'ete'e haḡaiḡa nidu'a haḡaifine, 'ougi'uma." Ebu Ioane'a Iesu ḡoere mae ḡihinadu bapatzoniro. ¹⁶ Iesu bapatzonirote'e enogano ani vuono'o gaba tire onamiro. Tire onamirotene, adure'a bohatanadu Iesu'a Badi'a Vigani'a Tubugo niniga teige ane vaḡe ovairote'e horoniro. ¹⁷ Ebu ago 'ahogani'a adure'ono'o ḡoeriro, raena'a, "'Adi'e eḡe ubude. Eḡe'a zamare borofe'ohe. E ani mazao matu'e rudau'ohe."

4

*Diavolo'a Iesu Tuhune Nuriro
(Mareko 1:12-13, Luka 4:1-13)*

* 3:12 Girikio, Vuidi hirive'ete'e hariḡa idaidaḡa

¹ E'e ḡarugano, Diabolo'a Iesu tuhune nuroga veize, Vine Zaḡoḡani'a Iesu haba boha'a tutune onamiro. ² Iesu'e e'ea mada 40 zamaḡano ohere zu madai nidu'a ogomu mene aro. E'ano'o ani'e vinine runiro. ³ Ebu Diavolo'a tuhunoga radu ani vaḡe onairo, nina'a, "Ḡa'e Badi'a Ubuga ro'idene, hadi 'adi nina'a, 'Beredio ḡihuno'i,' rae no'i."

⁴ Rehano Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Mene! Buka Zaḡoḡano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Vaze'e beredio da'o mene ḡabode radi'uma,
rehano Badi'a hebe'ono'o buau'ete'e ḡoe'a nidu'ao
ḡabode radi'uma.'"

⁵ Ebu Diabolo'a Iesu Ierusalemā neḡa boro zaḡoḡa tutune onamadu kuru neḡa hitaga huneno ohoniro. ⁶ Ebu ani'a niro, raena'a, "Ḡa'e Badi'a Ubuga ro'idene, rafato'i! Mazaḡa Buka Zaḡoḡano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Badi'a'a dana'oga veize ane tuḡure viga ḡae vaḡe
tuḡuzi'uma.

Ze'a 'evoreze hina mae ḡihi'i'uma 'ahine, ḡae oda'e
hadio mene tutuha'uma.'"

⁷ Iesu'a naenaenina'a, "Mene! Buka Zaḡoḡano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Zuhi'a Boro ḡae Badi'a ago tuhuno'i.'"

⁸ Ebu Diabolo'a Iesu maḡa hitaga hune tutune itadu kini'a ibitohau'ete'e haba'a boroboro nidu'a zu zeḡe ḡau manomano nidu'a ihoniro. ⁹ Ebu nina'a, "Ḡae'a eḡe zamao ḡuḡuradu kuraune, de'e nidu'a ḡae ḡani'uma."

¹⁰ Iesu'a nina'a, "Mene! Eḡe mazaono'o vaḡino'i! Buka Zaḡoḡano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Zuhi'a Boro ḡae Badi'a mazao da'o kuranohano'i, zu ane
veize da'o gauo'i.'"

¹¹ 'Ougadu Diabolo'a Iesu mazaono'o vaḡine onamiro. Ebu tuḡure vigani'a onaadu dananiro.

*Galilea Haba'ano Gadahe Haramiro
(Mareko 1:14-15, Luka 4:14-15)*

¹² Iesu'a Ioane Babatiso ḡu'a neḡano ohonirote'e egadu Iudea haba'aono'o Galilea haba'a bare onamiro. ¹³ Galilea

haba'ano ani Nazareta neḡano radiro. Ebu neḡa e'e modadu Kaperanauma neḡa boro onamirotene e'ea radiunu. Kaperanauma neḡa boro'e Zebuloni zu Nafatali haba'ano ebu Galilea du'ura genaḡano. ¹⁴ Ibite peroveta vazega Isaia'a Badi'a ḡoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

¹⁵ "Zebuloni zu Nafatali haba'a'e Galilea du'ura genaḡano zu Ioridana vuḡa moneafao. A'e Galilea haba'a ra'ohe, ebu e'e haba'ano Iuda mene azaḡani'a zuni radiu'ohe. ¹⁶ Uzabo zamaḡano radiu'ete'e azaḡani'a agaḡa boro horoneha. Rune zauhaḡa haba'ano radiu'ete'e azaḡa rana agaḡani'a agazeha."

¹⁷ E'e madaḡanono'o Iesu'a haramoḡa ḡadaheniro, raena'a, "Sau'anono'o ḡihuro'i, mazaḡa Badi'a'a ibito-hau'ete'e madaḡa 'ai haniteha."

Ane Tah'i'atahi'a Zamaziro
(Mareko 1:16-20, Luka 5:1-11)

¹⁸ Mada 'ahogano Iesu'a Galilea du'uraḡa genaḡano oname'enogano, vase 'aheu horoziro. Ze'e ḡozone mau'ete'e azaḡa. Vaze tiba'e Simona, niḡa 'ahoga'e Petero, ebu negoḡa Anderea. Ze du'urao re'eva feune radiunu. ¹⁹ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Eḡe ḡaruna hegoto'i. Vaze re'evazi'ete'e vazega rouga veize ihozi'uma." ²⁰ 'Ougirotene ze'e zogone re'eva modadu ane hegote onamiro.

²¹ Iesu'a Galilea du'ura genaḡano bare onamiro ebu vase 'aheu negoḡeta horoziro. Anianine'e Zebedeo ubuga, Iakobo zu Ioane. Ze'e moze teite ḡasi zamaḡano re'eva zigoga faine radiunu. Ebu Iesu'a zeḡe 'aheu huziro. "Eḡe hegoto'i." ²² 'Ougirotene ze'e zogone ḡasize zu moze modadu ane hegote onamiro.

Ugi Azaḡa Faiziro
(Luka 6:17-19)

²³ Iesu'a Galilea haba'a nidu'a zamaḡano ragave'ena'a, Iuda azaḡa zeḡe nu'onu'o neḡano ihoziro zu Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo hari manoḡa haramiro. Ebu ugi nunu nidu'a faiziro. ²⁴ Ebu Iesu hariḡani'a bororanadu Siria haba'a nidu'a igiro. Ze'a ugi azaḡa nidu'a tutuze ani vaḡe ariro. Ugi nunu u'ano ahirize'a gigize ruze'ete'e azaḡa, vine sau'ani'a ragano reirote'e azaḡa, ketokete'ete'e azaḡa zu ahirize haganoga mene idaḡa azaḡa tutuze onairotene, Iesu'a ze faiziro. ²⁵ Galilea haba'a, Dekapolisi* neḡa

boro, Iudea haba'a, Ierusalema zu Ioridana vuḡa moneafa haba'anono'o vase ḡuḡuvaḡani'a onaadu Iesu hegotiro.

5

Maḡano Haramiro

(Luka 6:20-23)

¹ Iesu'a vase ḡuḡuvaḡa horozirotene, ani maḡa 'ahoga itadu e'ea ehoriro. Ebu ane tahi'atahi'ani'a ane vaḡe onairo.

² Onairotene Iesu'a ihoziro, raena'a,

³ “Zamaze zaharaḡa azaḡa'e Badi'a manohugazeta, mazaḡa Badi'a'a ibitozini'ohe.

⁴ Zamaze are'ena'a, niau'ete'e azaḡa'e Badi'a manohugazeta, mazaḡa ze'e Badi'a'a namizi'uma.

⁵ Zamaze roḡeḡa azaḡa'e Badi'a manohugazeta, mazaḡa zeḡe 'evorao haba ri'ini'uma.

⁶ Badi'a'a urate'eta'a'e haḡaihi rae inare'ete'e azaḡa'e Badi'a manohugazeta, mazaḡa Badi'a'a danazadu ze'a 'ouge haḡai'uma.

⁷ Vaze vetuḡazi'ete'e azaḡa'e Badi'a manohugazeta, mazaḡa Badi'a'a ze vetuḡazi'uma.

⁸ Zamaze deheḡa azaḡa'e Badi'a manohugazeta, mazaḡa ze'e Badi'a horoni'uma.

⁹ Vazevaze uniho mae manofe'ete'e azaḡa'e Badi'a manohugazeta, mazaḡa Badi'a'a ze'e ane ubuga rae huzi'uma.

¹⁰ Badi'a ura haḡae'ete'e u'ano, vase'a sausauzi'ete'e azaḡa'e Badi'a manohugazeta, mazaḡa ze'e Badi'a'a ibitozini'ohe.

¹¹ Za'e eḡe hegote'ete'e u'ano, vase'a rae sausauzine, agirezine ga ḡurire'ena'a ḡoere sau'a nunu nidu'a zae rana tine, Badi'a manohuga hide'ohe. ¹² Za, matu'e rudano'i, mazaḡa Badi'a'a adureo naeḡa'e boro bagaḡa zini'uma. Vouḡaze'a peroveta ibi'a azaḡa zuni de'uge sausauzido.

Dama zu Ihure Agaḡa

(Mareko 9:50, Luka 14:34-35)

¹³ Dama'e ḡau manoḡa ra'ete'e teige, za'e, eḡe hegote'ete'e azaḡa, raha 'adao dama heuḡa. Rehano dama inigani'a dauḡine, iniga bare furenoga mene idaḡa. Ḡau 'ahoga veize mene manoḡa. A'e mae modadu vase'a edene oname onae'ohe.

14 Za'e, eḡe hegote'ete'e azaḡa, raha 'ada agane'ete'e ihure agaḡa heuḡa. Maḡa hitagano radiu'ete'e neḡa boro'e 'u'uranoga mene idaḡa. 15 Vaze'a ihure hofadu siuva 'u'uḡano mene te'ohe, rehano ihure ti'ete'e haba'ano teadu ne zamaḡano radiu'ete'e azaḡa nidu'a agaze'ohe. 16 Ihure agaḡani'a vaze nidu'a agaze'ete'e teige, zae haḡai manoga vaze mazao ago u'ure to'i, rehano fureno'i. 'Ougine, vaze'a zae haḡai manoga horonadu Moze adureo niguni'uma.

Mose Goro Ḡoe'a

17 Za'e, eḡe'a Mose goro ḡoe'a zu peroveta azaḡa ḡoere fahoga radu onairo rae ago zamaro'i. E'e zeḡe ḡoere'a hudanoga veize onairo. 18 E hube hune zi'ohe, adure zu raha izema dauḡogano Mose goro ḡoe'a mirihoḡa kome'a fase zuni mene dauḡi'uma, rehano goro ḡoe'a nidu'a'e huda'uma. 19 E'ano'o iniu'a Mose goro ḡoe'a kome'a 'ahoga zuni vari'ine ebu vaze 'ouge ihozine, ani'e Badi'a'a ibitozini'ete'e azaḡa bo'aḡano niḡa mae ovo'i'uma. U iniu'a goro ḡoe'a tihitihinine ebu vaze 'ouge ihozine, ani'e Badi'a'a ibitozini'ete'e azaḡa bo'aḡano niḡa mae iti'uma. 20 E zi'ohe, za'a Badi'a ḡoere hegote'eta'a'e, Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡa haḡaiḡa mene vitizine, Badi'a'a za mene ibitozini'uma.

Maḡunu zu Gorugoru

21 Ibi'a azaḡa mazao reirote'e goro ḡoe'a 'adi zae'a igiro, raena'a, 'Vaze ago mau runo'i. Iniu'a vaze 'ahoga maune, kotani'uma.' 22 Rehano e zi'ohe, iniu'a negoḡa mazao maḡunine, kotani'uma. Iniu'a negoḡa ḡoere sau'a nine, Iuda azaḡa nu'onu'o zamaḡano kotani'uma. Ebu iniu'a 'Ḡa hahizaḡa,' rae reine, ire roga zamaḡano mae feuni'uma.

23 E'ano'o ḡae'a dibu'o fataḡano ḡahunogo hau'ete'e madaḡano negoḡo 'ahogani'a ḡae mazao maḡunirote'e zamaro'idene, 24 ḡahunogo'e fata ḡenaḡano modo'i, ebu negoḡo vaḡe onamadu ane teite uniho manof'o'i. E'e ḡaruganobu'u bare onaadu ḡahunogo hano'i.

25 Ḡa'e vaze 'ahoga moni madu mene bare haune, ani'a ḡae kotao oho'ihi radu ani teite kota onami'uma. E'e madaḡano ḡanine ge ibio uniho manof'o'i. Mene 'ouguine, ani'a ḡa kota vazeḡa 'evorao oho'i'uma, ebu ḡu'a neḡa taufe'ete'e vazeḡa 'evorao oho'adu ḡu'a neḡano oho'i'uma. 26 E hube hune ḡa'ohe, ḡa mene bua'uma onamo ḡae'a ani moni nidu'a bare ha'uma.

Ubuma Ago Ḡezano'i

(Mataio 19:9, Mareko 10:11-12, Luka 16:18)

27 Za'e edeḡa, Mose goro ḡoe'ano 'ahige reiro, raena'a, 'Ubuma ago ḡezano'i.' 28 Rehano e zi'ohe, iniu'a roḡae ḡiaḡiane'ena'a, ane zamao roḡae omo teite bazihi rae zamarine, ani 'ai zamao ubuma ḡezaneha. 29 Ḡae eda'e ubumaḡani'a haḡai sau'a haḡao'idene, e'e ubumaḡa ḡude modo'i. Mazaḡa ahiriḡo tahiḡa mode'eta'a'e aduga kome'a, u ahiriḡo nidu'a ire roga zamaḡano mae feu'e'eta'a'e ufeta aduga boro. 30 Ebu ḡae eda'e 'evo'ani'a haḡai sau'a haḡao'idene, e'e 'evo'a'e vari'e modo'i. Mazaḡa ahiriḡo tahiḡa mode'eta'a'e aduga kome'a, u ahiriḡo nidu'a ire roga zamaḡano mae feu'e'eta'a'e ufeta aduga boro.

Inuga Mode'ete'e Moneo

31 Za edeḡa, Mose goro ḡoe'ano 'ahige reiro, raena'a, 'Iniu'a inuga modo'idene, ani'a ihore so'aḡa mirihadu inuga hano'i.' 32 Rehano e zi'ohe, iniu'a inuga'e mene ubuma ḡezaro rehano, inuga modine, i'ani'a ubuma ḡezo ibiḡano inuga tuḡune'ete'e heuḡa. Ebu iniu'e i'ani'a modirote'e roḡaeḡa teite hahurine, ani zuni ubuma ḡezau'ete'e heuḡa.

Ago Ḡoitoro'i

33 Ibi'a azaḡa mazao reirote'e goro ḡoe'a 'adi zae'a igiro, raena'a, 'Nagni ḡoitoro'idene, ago vari'o'i. Badi'a mazao ḡoitoro'idene huga haḡao'i!' 34 Rehano e zi'ohe, ḡoere nagiga 'ahoga ago ḡoitoro'i. Adure niḡano ago ḡoitoro'i, mazaḡa adure'e Badi'a'a ehore'ete'e haba'a. 35 Raha niḡano ago ḡoitoro'i, mazaḡa raha'e Badi'a'a odaḡa ti'ete'e haba'a. Ierusalem a niḡano ago ḡoitoro'i, mazaḡa Ierusalem a'e Kini Boro, Badi'a neḡa boro. 36 Ḡoitorirote'e mene haḡaine ruda'uma rae ago ḡoitoro'i, mazaḡa ḡaboneze zu zae'a mene haḡairo. Za'e iguze tiba zuni mae 'urunoga zu mae ḡunoga mene idaḡa. 37 Zae'a nagini 'ahoga haḡai'uma ro'idene, 'O'e, e haḡai'uma', ga 'Mene, e mene haḡai'uma' da'o rae ro'i. Ḡoere 'ahoga'ahoga ragatine, a'e Satani'ono'o fureru'ohe.

Haḡai Sau'ano Ago Naenaetito'i

(Luka 6:29-30)

38 Za'e edeḡa Mose goro ḡoe'ano 'ahige reiro, raena'a, 'Vaze 'ahogani'a ḡae ubuma sausauno'idene ga ḡae ḡonone vahego'idene, vazeḡa e'e ubuma zu sausauno'i ebu ane ḡonone zu vahego'i.' 39 Rehano e zi'ohe, vaze sau'a mazao ago naenaetito'i. Vaze 'ahogani'a zae eda'e ḡaniga fa'o'no'idene, ani'a bare fa'o'noga veize zae kauri ḡaniga zuni notonohano'i. 40 Vaze'a dabu'aze mouga rae kotazihi

ro'idene, raga dabu'aḡa zuni hano'i. ⁴¹ Vaze 'ahogani'a riḡa tuḡuzena'a, zae'a ane ḡau odohadu kilomita tiba onamoga urato'idene, kilometa 'aheu zuni onamo'i. ⁴² Iniu'a umizo'idene hau tauḡo'i, zu ḡauze 'ahoga umizadu vesu baroni'uma rae ro'idene, ago hezahohano'i.

Agire Azaḡa Zamaro'i
(Luka 6:27-28, 32-36)

⁴³ Za'e edeḡa Mose goro ḡoe'ano 'ahige reiro, raena'a, 'Gae nabudi zamaro'i, ebu ḡae agire vazega he'ehe'eno'i' ⁴⁴ Rehano e zi'ohe, zae agire azaḡa zamaro'i, ebu zae sausauzi'ete'e azaḡa veize kurano'i. ⁴⁵ 'Ougine, za'e Moze adureo ani ubuga rae re'uma. Mazaḡa Moze'e vaze manoga zu sau'a veize idane mada aganozini'ohe, ebu vaze haḡai duduga zu ve'oḡa veize idane irugu tuḡunadu ru'au'ohe. ⁴⁶ Za'e zae zamare'ete'e azaḡa da'o zamarine, Badi'a'a e'e naeḡa mene zini'uma. Takesi azaḡa'e haḡai sau'a azaḡa rehano, zeḡe zuni ze zamare'ete'e azaḡa zamare'ohe. ⁴⁷ Za'e zae nabudi mazao da'o manoga haḡaine, vaze mene vitizi'uma. Badi'a aḡu'a azaḡa zuni 'ouge haḡae'ohe. ⁴⁸ E'ano'o agire azaḡa zu zamare huno'i. Badi'a mazao'e ve'oḡa o'o'a teige, za zu ve'oḡa 'ahoga ago haḡao'i."

6

Ḡahugo'i

¹ Ḡiano'i, za'e vaze'a ḡianoga veize vaze zamao haḡai manoga ago haḡao'i, mazaḡa zae Moze adureo naeḡa mene zini'uma. ² E'ano'o ḡau 'ahoga zahara vazega haune, zama guhi azaḡa teige ago hirihiro'i. Zama guhi azaḡa'e vaze'a niguzoga veize nu'onu'o neḡano zu ibio haḡae furene'ohe. E hube hune zi'ohe, ze'e naeze nidu'a mae haugeha. ³ Gau 'ahoga zahara vazega haune, zae nabudi uhiḡa vazega zu ago ihono'i.* ⁴ Vaze 'ahogani'a mene ederoga veize sifu kaḡuso hano'i. 'Ougine, Moze'a za'a sifu haḡate'e haḡaiḡa horonadu naeḡa zini'uma.

Zuhi'a Boro Kuru
(Luka 11:2-4)

⁵ Za'e kurano'idene, zama guhi azaḡa teige ago kurano'i. Mazaḡa ze'e vaze'a horozoga veize nu'onu'o neḡano zu ibi boro ḡenaḡano edau'ena'a, kuranoga urate'ohe. E hube hune zi'ohe, ze naeḡa nidu'a mae haugiro. ⁶ Za'e kurano'idene, bazuni haba'a diuḡadu ibiheta haranadu Moze, za'a horonoga mene idaḡa ra'eta'a'e, mazao kurano'i.

5:43 5.43 Lev 19.18 * 6:3 Girikio, edae evoreḡo'a haḡae'eta'a'e kauri evoreḡo'e aḡu'a teige, hano'i.

'Ougine, za'a sifu haḡate'e haḡaiḡa Moze'a horonadu naeḡa zini'uma. ⁷ Ebu za kurano'idene, Badi'a aḡu'a azaḡa teige, huga o'o'a ḡoe'a hina ago barebare kurano'i. Mazaḡa ze'e ḡoere ḡehaḡa hina kuraune, Badi'a'a igi'uma rae zamare'ohe. ⁸ Ze ago hegoto'i, mazaḡa Moze'e zae'a izima umidogano nagini urate'eta'a'e edeḡa.

⁹ E'ano'o 'ahige kurano'i:

Emeḡe Mama adureo,

eme umi'e'ohe, vase'a ḡae guba'e'ena'a ḡa niḡo'e zaḡoḡa re'uma,

¹⁰ ebu ḡa'a vase nidu'a ibitozi'uma,

ebu adureo ḡae ura'a hudau'ete'e teige, raha adao zuni huda'uma.

¹¹ Izidi ogomuḡa rife'eno'i,

¹² ebu emeḡe'a eme sausaufe'ete'e azaḡa zeḡe sau'a rae mode'ete'e teige, emeḡe sau'a zu rae modofoi.

¹³ Emeḡe'a haḡai sau'a haḡaihi rae reine, sau'ano ago tutufo'i,

ebu Satani'ono'o mae vaḡifo'i.†

¹⁴ Zae'a vase sau'a rae modine, zae Moze, adureo radiu'ete'e'a, zae sau'a zuni rae modi'uma. ¹⁵ Rehano zae'a vase sau'a mene rae modine, zae Moze'a zuni zae sau'a mene rae modi'uma.

Zaḡozaḡe'ete'e Moneo

¹⁶ Zae'a zaḡozaḡo'idene, zama guhi azaḡa teige, ago vetuḡarau rado'i. Ze'e, vase'a horozadu zeḡe'a zaḡozaḡe'ete'e ederoga veize, mene vire'ohe zu iguze mene si'e'ohe. E hube hune zi'ohe, ze'e naeḡa nidu'a mae hauḡiro. ¹⁷ Rehano zae'a zaḡozaḡo'idene, viradu iguze si'o'i. ¹⁸ 'Ougine, vase'a za'e zaḡozaḡe'ete'e mene ederi'uma. U za'a horonoga mene idaḡa ra'eta'a'e, Moze da'o ederi'uma. Ebu Moze'a za'a sifu haḡaate'e haḡaiḡa horonadu naeḡa zini'uma.

Ḡauze Adureo Mae Nu'one To'i (Luke 11:34-36, 12:22-34, 16:13)

¹⁹ Zae veize raha 'adao ḡau manomano ago nu'one to'i. De'ea'e zuhi'a sausaune'ohe zu atenarau'ohe ebu ḡonore'a varade diuḡadu ḡonotu'ohe. ²⁰ Rehano zae veize ḡauze manomano'e adureo nu'one to'i. De'ea' zuhi'a mene sausaune'ohe zu mene atenarau'ohe ebu ḡonore'a varade diuḡadu mene ḡonotu'ohe. ²¹ Mazaḡa za'a ḡauze manomano nouma tine, zamaroneze zu de'ea ti'uma.

† **6:13** Fare mirihirote'e nu'e raena'a, 'Ga'a ibitozini'ete'e ebu ḡae gigi'a zu agaḡa'e mada tuḡutuḡu oname'ohe. Amen.'

²² Zae ubuma'e ahirize ihureḡa heuḡa. Ubumaze manōḡa reine, zae ahiri nidu'a'e agaḡani'a iriva'i'uma. ²³ Rehano zae ubuma'e sautaune, zae ahiri nidu'a'e uzabo'a iriva'i'uma. E'ano'o zae ahiri zamaḡano agaḡa'e uzabo-raune, ahirize nidu'a'e uzabo gigi'a re'uma!

²⁴ Vaze'e zuhi'a 'aheu veize gauoga mene idaḡa. 'Ougine ani 'ahoga'e zamari'uma, u 'ahoga'e he'ehe'eni'uma. Ebu 'ahoga veize faine gaui'uma, u 'ahoga'e turuni'uma. E'e teige, za'e Badi'a ebu moni, 'aheu veize gauoga mene idaḡa.

Ago Zamare Adudano'i

(Luka 12:22-31)

²⁵ E'ano'o e zi'ohe. Zae ḡabone veize nagi ogomu a'uma ga nagini gagi'uma ebu ahirize veize nagi dabua vidi'uma rae ago zamare adudano'i. Mazaḡa ḡabone zu ahiri'e ogomu zu dabua vitinoga. ²⁶ Hitanao rafi'ete'e niniḡa ḡiano'i. Ze ezone mene ḡorau'ohe, mene hirive'ohe, zu ogomuze godogo neḡano mene nu'one ti'ohe. Rehano zae Moze, adureo radiu'ete'e'a, ḡubuze'ohe. Za'e nini vitize hune'ohe. ²⁷ Zae bo'aḡano iniu'e zamare adudaune, ḡabone'a tahiḡa nu fara'umahe? Mene.

²⁸ Za nouga'ahi dabua u'ano zamare adudu'ohe? Butu kakaḡa'e nougenouge ḡuhure'ete'e ḡiano'i. Ze mene gau'e'ohe zu dabuaze mene turine'ohe. ²⁹ Rehano e zi'ohe, butu kakaḡa 'ahoga'e ma'ora vazēḡa kini Solomona'a haḡairote'e dabuaḡa manomano vitinoga. ³⁰ Butu veḡa'e izidi ḡaboga, hena ohōḡore'e vaze'a masinadu ireo hufi hauni'uma, rehano Badi'a'a faifaine manohuni'ohe. Za'e ve vitinoga 'ahine, Badi'a'a hube hune dabua vidauzini'uma. Rehano za'e Badi'a mazao fie'eta'a'e kome'a.

³¹ E'ano'o ago zamare adudano'i, raena'a, 'Nagini a'uma?', 'Nagini gagi'uma?' ga 'Nagi dabua vida'uma?' ³² Badi'a aḡu'a azaḡani'a 'ahiguḡa nidu'a vaḡe'ohe. Zae Moze, adureo radiu'eta'a'e, za'a e'e ḡauḡa urate'eta'a'e edeḡa. ³³ Badi'a'a ibitozini'ete'e zu urate'ete'e da'o gezo vaḡo'i. 'Ougine e'e ḡauga nidu'a zuni zini'uma. ³⁴ E'ano'o za ohōḡore veize ago zamare adudano'i. Mazaḡa ohōḡore gauḡa'e ohōḡoru'u zamari'uma. Izidi'e izidi aduga da'o zamari'uma.

7

Vaze Mazao Sau'a rae Ago No'i

(Luka 6:37-38, 41-42)

¹ Badi'a'a za'e sau'a azaḡa rae mene zi'ete'e uratine, vaze mazao sau'a azaḡa rae ago zo'i. ² Mazaḡa zae'a ḡau 'ahoga moneo vaze mazao sau'a rae reine, e'e moneo Badi'a'a zuni

za'e sau'a re'uma. Za'a vase mazao nagini haḡaine, Badi'a'a zae mazao 'ouge haḡai'uma.

³ Ġa'e nabugo ubumao be'a dinunuḡa ḡiane'ohe. Rehano nougadu ḡae ubumao be'a gado ireḡa mene ḡiane'ohe? ⁴ Ġae ubumaḡo be'a gado ireḡa 'e'e rehano, ḡa'e negoḡo mazao 'ahige ra'ohe, raena'a, 'Negohe, ubumaḡo be'a dinunu e'e mae vaḡinihi.' ⁵ Ġa, zama guhi vaseḡa, ibite geno ḡae ubumao gado ireḡa e'e mae vaḡino'i. Ebu ḡa'a faine ehamanadu negoḡo ubuma mazaono'o dinunuḡa mae vaḡini'uma.

⁶ Ġau zaḡoḡa ḡuni ago hano'i. 'Ougine ze vaetadu zae vihozi'uma. Zae hadi manomano aba zamao ago feuno'i. 'Ougine, ze'e oda hina edene ḡuzuhi'uma.*

Badi'a Mazao Umido'i
(Luka 11:9-13)

⁷ Za nagini urato'idene, Badi'a mazao umido'i, 'ouguine zini'uma. Za nagini vaḡo'idene, Badi'a mazao umido'i, 'ouguine hidi'uma. Badi'a'a danazoga uratine, ibihetao toke-tokero'i, 'ouguine ibiheta vavaozini'uma. ⁸ Iniu'a umidine ha'uma, iniu'a vaḡine hidi'uma ebu iniu'a toketokerine ibiheta vavaoha'uma.

⁹ Zae bo'aḡano iniu'a ubuga'a beredi umidine hadi ha'umahe? ¹⁰ Ebu ane'a ḡozone umidine, mohe ha'umahe? ¹¹ Za'e sau'a azaḡa rehano, ḡau manomano ubudeze zenoga urate'ohe. E'e teige, zae Moze, adureo radiu'eta'a'e, ane mazao umide'ete'e azaḡa hube hune ḡau manoḡa zini'uma. ¹² E'ano'o vase'a zae mazao haḡai manoḡa haḡae'ete'e urato'idene, zae zuni zeḡe mazao haḡai manoḡa haḡao'i. 'Adi'e Mose goro ḡoe'a zu peroveta azaḡani'a ihozirote'e ḡoe'a ra'ohe.

Ibiheta Kokosiḡa
(Luka 13:24)

¹³ Ibiheta kokosiḡano diuḡo'i. Mazaḡa runeo diuḡite'e ibiḡa ibihetaḡa'e rafaḡa zu boro, e'ano'o e'e ibiḡano diuḡe'ete'e azaḡa'e ḡehaḡa. ¹⁴ U ḡabone tuḡutuḡu diuḡe'ete'e ibiḡa ibihetaḡa'e kokosiḡa zu e'e ibiḡano on-amoga'e riḡa, e'ano'o e'e ibiḡano diuḡe'ete'e azaḡa'e tahiḡa.

Ire ebu Ire Maḡa
(Luka 6:43-44, 13:25-27)

¹⁵ Ġuriro peroveta azaḡa ḡiano'i. Ze mamoe naminamiḡa teige onai'uma, rehano zeḡe zama'e butu ḡuniḡa vihovihoḡa heuḡa. ¹⁶ Ire'e maḡa horonadu nagi ireḡa ederi'uma. Vaini

* 7:6 Huga'e, 'Badi'a ḡoere mene igi'ete'e azaḡa mazao ago barebare ihozo'i.'

maġa'e ire renoga'ono'o mene ini'ohe zu figi maġa'e ġunu renoga'ono'o mene ini'ohe. ¹⁷ E'e teige, ire manoga nidu'a'e maġa manoga ini'ohe, u ire sau'a'e maġa sau'a ini'ohe. ¹⁸ Ire manoga'e maġa sau'a mene ini'ohe, u ire sau'a'e maġa manoga mene ini'ohe. ¹⁹ Maġa manoga mene ini'ete'e ireġa nidu'a'e udi mode'ohe ebu ire rogao hufi haone'ohe. ²⁰ E'ano'o zeġe haġai horonadu ze'e vase nagiga ederi'uma.

²¹ Eġe mazao, 'Zuhia Boro, Zuhia Boro,' rae huhe'ete'e azaġa mene nidu'a'e Badi'a'a ibitozini'uma. Rehano eġe Mama, adureo radiu'ete'e'a urate'ete'e haġaiġa haġae'ete'e vaseġani'a da'o ibitoha'uma. ²² Badi'a kota madaġano, vase ġehaġani'a eġe ihi'uma, raena'a, 'Zuhi'a Boro, Zuhi'a Boro, eme'e ġae nio Badi'a ġoere ihozido, zu ġae nio vine sau'a hegoze buzido zu ġae nio gigi'a haġaiġa ġehaġa haġaido'. ²³ 'Ougine, eġe'a dehene zi'uma, raena'a, 'E za'e mene ederiro. Za, haġai sau'a azaġa, eġe mazaono'o vaġino'i.'

Egadu Haġae'ete'e Azaġa
(Luka 6:47-49)

²⁴ Eġe ġoere egadu haġae'ete'e vaseġa'e huhuzaġa. Ani'e vatava rana neġa ogorarote'e vaseġa heuġa. ²⁵ Irugu'a ru'anadu zobozobo'a bororarotene ebu zavara boro'a feuradu neġa beirutene, e'e neġa'e mene higarro, mazaġa vatava rana ogoraro. ²⁶ U eġe ġoere egadu mene haġae'ete'e vaseġa'e hahizaġa. Ani'e ni'uri rana neġa ogorarote'e vaseġa heuġa. ²⁷ Irugu'a ruanadu zobozobo'a bororarotene ebu zavara boro'a feuradu neġa beirutene, e'e neġa higau bauradu fatariro."

²⁸ Iesu'a e'e ġoe'a nidu'a hauġirotene, vase ġuġuvaġani'a ane ihore u'ano zaguzagaro. ²⁹ Mazaġa Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa teige mene ihoziro, rehano Badi'a gigi'a hina ihoziro.

8

Lefera Vazeġa Fainiro
(Mareko 1:40-45, Luka 5:12-16)

¹ Iesu'a maġanono'o ovairotene, vase ġuġuvaġani'a ane hegote onamiro. ² Lefera vaseġa 'ahogani'a ani vaġe onairo, ebu ane zamao obena hina tuġadu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ġa urato'idene faiho'i!" ³ Iesu'a 'evo'a einadu vase e'e oboniro, ebu raena'a, "E urate'ohe. Ġae manoro'i!" 'Ougadu lefara e'e'a zogone dauġiro. ⁴ Ebu Iesu'a nina'a, "Vaze 'ahoga ago no'i. Rehano dibu'o vaseġa vaġe onamadu ahi'o ihono'i!*" Ebu ġae'a manorate'e vase'a ederifine,

* 8:4 A'e, dibu'o vaseġani'a ahiri udahadu manoreha reifine

Mose'a reirote'e gahunoga mae onamadu Badi'a dibu'o hano'i."

*Uti Azağa Ġihi'ani'a Iesu mazao Firo
(Luka 7:1-10, Ioane 4:43-54)*

⁵ Iesu'a Kaperanauma neğa boro diuġirotene, Roma uti azağa ġihi'a 'ahogani'a onaadu dananoga uminiro, ⁶ raena'a, "Zuhi'a Boro, eġe tuġure vazega 'ahoga'e ahi'a haganoga mene idağa radu neo baze'ohe. Ahi'ani'a giginadu ġaniġanau radiu'ohe." ⁷ Iesu'a nina'a, "Eġe'a onamadu faini'uma."

⁸ Rehano uti azağa ġihi'ani'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro, e'e mene vase manoga, e'ano'o ġae'a eġe ne diuġoga'e mene manoga. Rehano ġoere da'o ro'i, 'ouġine eġe tuġure vazega'e manori'uma. ⁹ Mazağa e'e zuni vase 'ahoga 'u'uġano gaue'ohe, zu eġe uti azağa'e eġe 'u'uġano gaue'ohe. Eġe'a vase 'ahi nina'a, 'Onamo'i' reine, ani'e oname'ohe, ebu 'ahoga omo nina'a, 'Aro'i' reine, ani'e are'ohe. Eġe'a eġe tuġure vazega 'ahoga nina'a, "Adi haġao'i' reine, ani'e haġae'ohe."

¹⁰ Iesu'a e'e ġoe'a iġirotene zaguzagaro, ebu ani hegotirote'e azağa ziro, raena'a, "Eġe'a hube hune zi'ohe, Badi'a mazao 'ahige fie gigaru'ete'e vazega'e Isaraela azağa zamaġano ize mene horoneha! ¹¹ E zi'ohe, Iuda mene azağa ġehaġani'a mada'a ite'ete'e moneono'o zu mada'a zubure'ete'e moneono'o onai'uma, ebu Badi'a'a ibitohau'ete'e zamaġano Aberahamo, Isako zu Iakobo teite ehoradu ogau tibura'uma. ¹² Rehano Iuda azağa, Badi'a'a ibitozini'ohe rae zamarirota'a'e, enona mae feuzadu uzabo zamaġano radi'uma. Ze e'ea nia'uma zu ġononeze atiti'uma."

¹³ Ebu Iesu'a uti azağa ġihi'ağa niro, raena'a, "Onamo'i. Ġa'e eġe mazao fie'ete'e teige, ġae tuġure vazega'e manori'uma." Ani'a 'ouge reirotene madaġano tuġure vazega e'e manoriro.

*Vaze Ġehaġa Faiziro
(Mareko 1:29-34, Luka 4:38-41)*

¹⁴ Ebu Iesu'a Petero ne diuġirotene Petero emoġa roġaeġa'e uġinadu baze radoga horoniro. 'Ahi'a'e ġigi'a багаġa. ¹⁵ Iesu'a roġae 'evo'a obonadu ahi'a ġigi'a 'ai dauġiro. Ebu ani iġunadu Iesu veize ogomu ġorohe haro.

¹⁶ Ġoravare'ete'e zamaġano, vine sau'ani'a ragano reirote'e azağa ġehaġa Iesu vaġe tutuze onairo. Ani'e ġoere hina vine sau'a hegoze buziro ebu uġi azağa nidu'a faiziro. ¹⁷ A'e peroveta vazega Isaia'a Badi'a ġoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

“Ani emeḡe gigi'a meiro ebu emeḡe ugi mae vaḡiniro.”

Iesu Hegote'ete'e Vazeḡa
(Luka 9:57-62)

¹⁸ Iesu vase ḡuḡuvaḡani'a ane mazao nu'oru radoga horozitotene, ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, “Du'ura mon-eafa fare onamihi.” ¹⁹ E'e madaḡano Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e vaseḡa 'ahogani'a Iesu vaḡe onaadu niro, raena'a, “Ihore vaseḡa, ḡae'a no'e onamine, e ḡae hegoti'uma.” ²⁰ Iesu'a naenaenina'a, “Butu ḡuniḡa'e bazuni haba'azeta, ebu hitana ninig'a'e nezeta. Rehano eḡe, Vaze Ubuḡa'e bazunihe haba'a'e o'o'a.”

²¹ Iesu tahi'a 'ahogani'a niro, raena'a, “Zuhi'a Boro, e geno mamahe guri onamihi.” ²² Rehano Iesu'a nina'a, “Ḡa'e eḡe hegoto'i. Vine ruga azaḡani'a rune azaḡa ḡuri'uma.”

Zavara 'Uiro
(Mareko 4:35-41, Luka 8:22-25)

²³ Ebu Iesu'a ḡasio tiritotene, ane tahi'atahi'a'a ani hegote tiro. ²⁴ E'e enogano, zavara boro'a du'urao feuriro ebu sa'u'a ḡasio kafere diuḡiro. Rehano Iesu baze radiro. ²⁵ E'ano'o ze'a ane vaḡe onamadu evaniro, raena'a, “Zuhi'a Boro, emeḡe ḡabofo'i! Eme nariga zubure'ohe!”

²⁶ Ebu ani'a naenaezina'a, “Za nougadu rihau'ohe? Za'e Badi'a mazao fie'eta'a'e kome'a!” Ebu ani iḡunadu zavara zu sa'u roziro. 'Ougitotene, zavara zu sa'u'e roḡeru hauḡiro.

²⁷ Iesu tahi'atahi'a'a zaguzagaro, raena'a, “Vaze 'ahi'e nagi vase? Zavara zu sa'u'a ane ḡoere egohu'ohe.”

Vine Sau'aḡeta Vazeḡa Fainiro
(Mareko 5:1-20, Luka 8:26-39)

²⁸ Iesu'a du'ura moneafa, Gadara haba'ano feurirotene, vine sau'ani'a ragano reirote'e vaseḡa 'aheu'a idu haba'anono'o onaadu Iesu hidiro. Zamaze ufeta ḡugi'eta 'ahine, e'e ibiḡano vase'a onamoga mene idaḡa reiro. ²⁹ Ebu ze ḡihau bagaḡa ani ḡoreniro, raena'a, “Badi'a ubuga! Ḡa'e emeḡe mazao nagini urate'ohe? Ḡa'e, kota madaḡa ḡonaga 'izema mougano, aduga rifoga veize emeḡe vaḡe onahehe?”

³⁰ U tahiḡa faḡano aba ḡehaḡani'a ogau radiunu. ³¹ Ebu vine sau'ani'a Iesu uminiro, raena'a, “Ḡae'a eme hegofe bufo'idene, aba ḡuḡuvaḡa 'omo mazao tuḡufo'i.” ³² Ani vine sau'a zina'a, “Onamo'i!” 'Ouge reirotene, ze vase 'aheu mazaono'o buanadu aba zamaḡano diuḡiro. Ebu aba e'e nidu'a maḡa gagaga'ono'o dure ovoadu du'urao diuḡiro ebu hunuhune rudaro. ³³ 'Ougadu aba taufe'ete'e azaḡa'e dure

neze onamiro, ebu vine sau'ani'a ragano reirote'e azağa mazao nagini'a furerarote'e hariğa nidu'a me'odoziniro. ³⁴ Ebu e'e neğa azağa nidu'ani'a buanadu Iesu hidoga veize onairo. Ze Iesu hidirotene, ani'e zeğe haba'anono'o vağinoga uminiro.

9

Ahi'a Mene Hagane'ete'e Vazeğa Fainiro
(Mareko 2:1-12, Luka 5:17-26)

¹ Iesu'a ġasio tiradu du'ura moneafa fariro ebu ane'a radiunute'e neğa boro Kaperanauma bare onamiro. ² Ebu vaze nu'a ahi'a mene hagane'ete'e vazeğa faratao bazune teadu ani vađe herate onairo. Zeđe'a Iesu mazao fie'ete'e Iesu'a horonirotene, ahi'a mene hagane'ete'e vazeğa niro, raena'a, "Ubude, zamađo rinedo'i. Ğae sau'a 'ai ađutu modeha." ³ 'Ougirotene, Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azağa nu'e zeđe'a bare zamariro, raena'a, "Vaze 'adi'e ane bare Badi'a rae rahehe? Badi'a ni rae sausaune'ohe!"

⁴ Iesu ani zeđe'a nagini zamare'ete'e ederadu ziro, raena'a, "Nougadu za zamarone sau'a zamare'ohe? ⁵ Ani mazao nougenouge nine, ufiğa? Ğae sau'a 'ai rae modeha' rae ni'ete'e ga 'Iğunadu onamo'i' rae ni'ete'e? ⁶ Rehano e ani manoni'uma ebu ani sau'a zu rae modi'uma, mazağa eđe, Vaze Ubuğa'e raha 'adao vaze sau'a rae mode'ete'e gigi'ağa meirote'e zuni za ihozi'uma." Ebu Iesu'a ahi'a mene hagane'ete'e vazeğa e'e niro, raena'a, "Eđe'a ġa'ohe, iğuno'i ebu faratađo odohadu neđe onamo'i" ⁷ Ebu vaze 'ai iğunadu neğa onamiro. ⁸ Vaze ġuğuvağa'e e'e horonirotene riharo ebu Badi'a'a 'uguğa gigi'ağa vaze zinirote'e* u'ano Badi'a niginiro.

Mataio Zamaharo
(Mareko 2:13-17, Luka 5:27-32)

⁹ Iesu'a e'eano'o ibio onamiro. Ebu vaze 'ahoga niğa Mataio'a takesi haba'ano ehore'enogano horoniro. Ebu Iesu'a niro, raena'a, "Eđe hegoto'i." 'Ougirotene ani iğunadu Iesu hegotiro.

¹⁰ Iesu'a Mataio neo ogarote'e madađano, takesi azağa zu hağai sau'a azağa ġehağani'a Iesu zu ane tahi'atahi'a teite ogau tiburaro. ¹¹ Farisea azağani'a e'e horonirotene, Iesu tahi'atahi'a ġadiziro, raena'a, "Nougadu zae ihore vazeğa'e takesi azağa zu hağai sau'a azağa teite ogau tiburu'ohe?"

¹² Iesu'a e'e egadu ziro, raena'a, "Ugi o'o'a azağa'e gohe vazeğa mene vađe'ohe, rehano ugi azağani'a ani vađe'ohe. ¹³ E'e teige, zeđe bare hağai duduğa rae zamare'ete'e azağa

* 9:8 Ga, vaze harote'e

huzoga radu eḡe'a mene onairo. Rehano zeḡe bare haḡai sau'a rae zamare'ete'e azaḡa huzoga radu onairo. Badi'a'a 'ahige reiro, raena'a, 'E'e zae'a dibu'o inoga da'o mene urate'ohe, rehano vase vetuḡazoga ufeta urate'ohe.' Za onamadu ḡoere huga e'e edero'i."

Ihore Iziga

(Mareko 2:18-22, Luka 5:33-39)

¹⁴ Ebu Ioane tahi'atahi'a'a Iesu vaḡe onaadu ḡadiniro, raena'a, "Emeḡe zu Farisea azaḡa'e ogomu moneo mada ḡehaḡa zaḡozaḡe'ohe. Rehano ḡae tahi'atahi'a'e nougadu mene zaḡozaḡe'ohe?" ¹⁵ Iesu'a ziro, raena'a, "Hahure'ete'e madaḡano, ohoze hahu izigani'a huze'ete'e azaḡa'e ane teite ogau tiburaune, ze mene zaḡozaḡe'ohe. Rehano zeḡe mazaono'o ohoze hahu iziga'e mae vaḡini'uma madaḡani'a onaine, ze'e vetuḡa ranadu zaḡozaḡi'uma.

¹⁶ Vaze 'ahogani'a dabua iziga vari'e madu dabua amahiḡa mene banini'ohe, mazaḡa dabu'aḡa vuzuine, dabua si'iga iziga'e ḡuanadu amahiḡa hutubadu borofe ziga'uma. ¹⁷ Ebu vase 'ahogani'a vaini vuḡa fuse† amahiḡa zamaḡano vaini vuḡa iziga mene be'une ufi'ohe. Be'une ufine, vaini vuḡa iziga ane'a bare busure bororadu fuse amahiḡa'e ziga'uma. Ebu sore rururanadu fuse amahiḡa sausauni'uma. E'ano'o vaini vuḡa iziga'e fuse izigano be'une ufi'ohe ebu anianine'e manoga radiu'ohe."

Roḡae Tahi'aḡa ebu Ugi Roḡaeḡa

(Mareko 5:21-43, Luka 8:40-56)

¹⁸ Iesu'a e'e ḡoe'a zinirote'e zamaḡano, nu'onu'o neḡa ḡihi'aḡa 'ahogani'a Iesu vaḡe onairo. Ebu ani zamao ḡuḡuradu niro, raena'a, "Eḡe aboe'e izidu'u rudaneha. Rehano ḡae'a onaadu ane rana 'evo'o tine, ani ḡabodi'uma."

¹⁹ Ebu Iesu zu ane tahi'atahi'a'e iḡunadu ane teite onamiro.

²⁰ Onamirote'e zamaḡano roḡae 'ahoga, roḡae ugi madu muri 12 radiunute'e'a, Iesu ḡarunio onairo ebu ani dabua 'ariḡa oboniro. ²¹ Mazaḡa ani'e zamare'ena'a, 'E'a dabuaḡa tahiḡa obonine manori'uma.' ²² Ebu Iesu'a tehadu roḡae e'e ḡianiro, raena'a, "Aboe, zamaḡo rinedo'i! ḡae'a eḡe mazao fiate'e u'ano ugiḡo'a manoreha." 'Ouge reirote'e madaḡano roḡae 'ai manoriro.

²³ Iesu'a nu'onu'o neḡa ḡihi'aḡa neo feurirotene, rune badaḡa haḡae'ete'e azaḡa zu vase ḡuḡuvaḡani'a harae'ete'e horoziro. ²⁴ Ebu ani'a ziro, raena'a, "Zae nidu'a buano'i! Roḡae tahi'aḡa'e mene rudaneha. Ani'e baze'ohe." Rehano ze'e Iesu eḡofoharo. ²⁵ Vaze ḡuḡuvaḡa enoneo tuḡuze

buzirote'e ḡarugano, Iesu'a ne zamaḡa diuḡadu roḡae tahi'aḡa 'evore oboniro. 'Ougadu ane'a iḡuniro! ²⁶ Ebu e'e hariḡa'e e'e haba'a nidu'a zamaḡano ḡehararo.

Ubuma Kuru zu Mumutafa Vazeḡa Faiziro

²⁷ Iesu'e de'ea mode onamirote'e madaḡano, ubuma kuru vazeḡa 'aheu'a ani hegotiro. Ze'a ḡihau huario, raena'a, "Davida mariga, eme vetuḡafo'i!" ²⁸ Iesu'a ne diuḡirotene, ubuma kuru azaḡani'a ane vaḡe onairo. Iesu'a ḡadiziro, raena'a, "Za eḡe'a faizi'uma rae fie'ehe?" Ze'a naenaenina'a, "O'e, Zuhi'a Boro." ²⁹ Ebu ani'a ubumaze obonadu ziro, raena'a, "Zae'a eḡe mazao fie'ete'e idunaḡano ubumaze'a manori'uma." ³⁰ Ebu ubumaze'a ra'aro. 'Ougadu Iesu'a riḡa hune ziro, raena'a, "Zae mazao fureranate'e ḡauḡa vaze 'ahoga ago no'i." ³¹ Rehano ze onamadu e'e haba'a nidu'a zamaḡano ani hari rae ḡehaniro.

³² Ebu ze neono'o buau onamirotene, vaze nu'a vaze 'ahoga Iesu vaḡe tutune onairo. Vine sau'ani'a vaze e'e ragano radu ani'e ḡoeroga mene idararo. ³³ Ebu Iesu'a vine sau'a ane mazaono'o hegone bunadu mumutafa vazeḡani'a ḡoeriro. Vaze ḡuḡuvaḡani'a e'e horonadu zaguzagaro, ebu raena'a, "Ibite Isaraela haba'ano 'ahiguḡa mene fureraro." ³⁴ Rehano Farisea azaḡani'a raena'a, "Ani'e vine sau'a zuhi'aḡa gigi'aḡano vine sau'a hegone buneha."

Gau Azaḡa'e Tahiga

³⁵ Iesu'a haba'ahaba'a zu ne nidu'a ragave'ena'a, zeḡe nu'onu'o neḡano ihozinu zu Badi'a'a ibitozini'ete'e hariḡa manoḡa haraminu ebu ugi nunu nidu'a faizinu. ³⁶ Iesu'a vaze ḡuḡuvaḡa horozitene, vetuḡaziro, mazaḡa zamaze'e adudaro zu ze'e dana mene hidiro. Ze'e vaze'a mene taufe'ete'e mamoeḡa heuḡa. ³⁷ Ebu ani ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Hirive'ete'e ḡauḡa'e ḡehaḡa, rehano gau azaḡa'e tahiga. ³⁸ E'ano'o hirive'ete'e Zuhi'aḡa, Badi'a mazao gau azaḡa ane mebao tuḡuzoga veize umino'i."

10

Iesu'a Ane Tahi'aḡa 12 Tuḡuze Onamiro (Mareko 6:7-13, Luka 9:1-6)

¹ Iesu'a ane tahi'atahi'a 12 huze nu'oziro ebu vine sau'a hegoze buze'ete'e zu ugi nunu nidu'a faize'ete'e gigi'aḡa ziniro. ² Iesu tahi'a 12 nize'e ahi e'e: Ibi'a'e Simona, niḡa 'ahoga'e Petero zu ane negoḡa Aniderea, Zebedeo ubuga 'aheu Iakobo zu ane negoḡa Ioane, ³ Filipino, Batolomeo, Tomasi, takesi vazeḡa Mataio, Alefeo ubuga Iakobo, Tadeo,

4 Roma gavamani utitozini'ete'e duḡuruḡa vazeḡa* niḡa Simona ebu Iesu revoharota'a'e, Isakariota vazeḡa niḡa Iuda.

5 Iesu'a ane tahi'a 12 tuḡuze'ena'a, 'ahige ihoziro, raena'a, "Iuda mene azaḡa haba'a ago onamo'i ebu Samaria haba'ano neḡa 'ahogani ago diuḡo'i. 6 Rehano Isaraela haba'ano dauḡirote'e mamoeḡa 'u'a onamo'i. 7 Ebu neḡaneḡa diuḡe onamo'idene 'Badi'a'a ibitozini'ete'e madaḡa 'ai haniteha,' rae haramozeno'i. 8 Ugi azaḡa faizo'i, rune azaḡa ḡabozo'i, lefera azaḡa faizo'i ebu vine sau'a hegoze buzo'i. Zae'a hidirota'a'e naeḡa mene haḡairo, e'ano'o naeḡa ago mae'ena'a ḡahugo'i. 9 Moni niharazeo ago odoho'i. 10 Ragavo zamaḡano nihara ga dabua 'ahoga ga tamaka ga tuḡu ago odoho'i, mazaḡa gau vazeḡa'e nagini urate'ete'e ḡauḡa'e hidi'uma. 11 Haba'ahaba'a zu neḡaneḡa diuḡine, de'ea mae ḡihizi'uma vazeḡa vaḡo'i ebu ane neo rado'i onamo e'e neḡa mode iḡuno'i. 12 Ani ne diuḡo'idene, 'Badi'a'a manohuga zini'uma,' rae zeno'i. 13 Ebu e'ea radiu'ete'e azaḡa'e manoḡa ro'idene, zae'a rate'e Badi'a manohuga zeḡe rana radi'uma. U mene manoḡa ro'idene, zae'a rate'e Badi'a manohuga'e zae bare vaḡi'uma. 14 Haba'a ga neḡa 'ahoga azaḡani'a zae mene mae ḡihizo'idene ga ḡoereze mene egozeno'idene, odaze hu'uruḡa zauhe mode manahadu e'e haba'a ga neḡa mode iḡuno'i.† 15 E hube hune zi'ohe. Ibite Sodoma zu Gomora haba'a azaḡa'e sau'aze boro u'ano, Badi'a'a ruizi-ro. Rehano Badi'a kota madaḡano zae mene mae ḡihizirote'e neḡa azaḡa'e ufeta aduga boro hidi'uma.

Iesu Tahi'atahi'a'a Aduga Hidi'uma

(Mareko 13:9-13, Luka 21:2-17, 12:2-9)

16 Butu ḡuniḡa bo'aḡano mamoe tuḡuze'ete'e teige, e za agire azaḡa bo'aḡano tuḡuze'ohe. E'ano'o mohe teige eda'e eda'o'i‡ zu Tubugo niniḡa teige sau'a ago haḡao'i. 17 Rehano vaze ḡiazo'i, mazaḡa ze'a oboze teadu kotao ohozi'uma ebu zeḡe nu'onu'o neḡano masizi'uma. 18 Eḡe u'ano gavana azaḡa zu kini mazao ri'izi'uma, ebu zae'a eḡe hari zeḡe zu Iuda mene azaḡa rae fureni'uma. 19 Rehano no'e madaḡano ze'a kotao obozeto'idene, zae'a nagini re'uma ga nougenouge re'uma moneo ago zamare borof'o'i. Mazaḡa e'e madaḡano za'a re'uma ḡoe'a'e ihozi'uma. 20 Ḡoe'aze'e mene zae mazaono'o, rehano Moze vigani'a zae mazaono'o ḡoeri'uma.

* **10:4** Duḡuruḡa niḡa'e Zealota aduga hidi'uma rae ihoze'ohe. † **10:14** A'e vaze'a ze mene mae ḡihizadu aduga hidi'uma rae ihoze'ohe. ‡ **10:16** Zarama'a maniḡa veize eda'erau avotite'ohe.

²¹ Negoḡani'a negoḡa revohanadu runeo tuḡuni'uma. Ebu mogani'a ubuga revohanadu runeo tuḡuni'uma. Ebu ubudeze'a vize moze agirezadu runeo tuḡuzi'uma. ²² Eḡe u'ano vaze nidu'a'a zae he'ehe'ezi'uma. Rehano edau gigaru onamo ḡonaga meite'e vazega'e ḡabone hidi'uma. ²³ Haba 'ahogano za sausauzo'idene, feranadu haba 'ahoga onamo'i. E hube hune zi'ohe, za Isaraela haba'a nidu'a izema harame oname hauḡogano, eḡe, Vaze Ubugani'a onai'uma.

²⁴ Tahia'a'e ane ihore vazega mene vitini'uma ebu tuḡure vazega'e ane zuhi'a mene vitini'uma. ²⁵ Tahia'a'e ane ihore vazega teigi'uma reine idaḡa ebu tuḡure vazega'e ane zuhi'a teigi'uma reine idaḡa. Vaze'a eḡe, zae Zuhi'a, Bezebulu[§] rae huhine, zae, eḡe tahia'atahi'a, ufeta sau'ano huzi'uma.

²⁶ E'ano'o vaze'a sausauzo'idene, ago ze rihozo'i, mazaḡa u'uruḡa ḡau'a nidu'a Badi'a'a furene hauḡi'uma. ²⁷ E'a zae da'o zi'eta'a'e zae'a vaze nidu'a zo'i. Ebu eḡe mazaono'o zae'a da'o igi'eta'a'e ne azaḡa nidu'a ḡihau rae fureno'i.*

²⁸ 'Ahiri da'o ma'ete'e u vine manoga mene idaḡa ra'ete'e azaḡa'e ago rihozo'i. Rehano Badi'a da'o rihono'i, mazaḡa ani'e vine zu ahiri'e ire rogao hufi haonoga idaḡa. ²⁹ Tiburi niniḡa 'aheu'e moni kome'a hina hoite'ohe. Ze'e mene ḡau boro rehano, Badi'a'a mene uratine, ze 'ahogani rahao mene uiti'uma. ³⁰ Badi'a'a zae vadini iguḡa nidu'a nugu zuni edeḡa. ³¹ E'ano'o ago rihano'i, mazaḡa za'e Badi'a ubumao Tiburi niniḡa vitine ḡihi'aḡa.

³² Iniu'a vaze ubumao eḡe moneo edaune, eḡe'a zuni adureo Mamahe ubumao ane moneo eda'uma. ³³ Rehano iniu'a vaze ubumao e o'ohine, eḡe'a zuni adureo Mamahe ubumao ani o'oni'uma.

Mene Uniho Manoḡa, Rehano Benisi
(Luka 12:51-53, 14:26-27)

³⁴ E'e uniho manoḡa rahao 'ada mae ariro rae ago zamaro'i. E'e uniho manoḡa mene mae ariro, rehano benisi mae ariro. ³⁵ E'a onairiota'a'e,

ubuga'e moga teite agiretitoga, avo'a'e vi'a teite agiretitoga,
roḡae'e ani hadoga roḡaeḡa teite agiretitoga veize
ra'ohe.

³⁶ Agire azaḡa'e zae ne tiba azaḡa re'uma.

[§] 10:25 Niga 'ahoga'e Satani * 10:27 Girikio, E'a uzabo zamaḡano zi'eta'a'e azaḡa zamaḡano rae fureno'i, ebu tegazeo sifu zi'eta'a'e vinu'ono'o rae fureno'i

³⁷ Iniu'a moga ga vi'a ufeta zamarine, ani'e mene eḡe tahi'a re'uma, ebu iniu'a ubuga ga aboḡa ufeta zamarine, ani'e mene eḡe tahi'a re'uma. ³⁸ Iniu'a ane satauro odohadu eḡe ḡaruna mene hegotine, ani'e mene eḡe tahi'a rae re'uma. ³⁹ Iniu'a ane ḡabone obone giganine, ani ḡabone tuḡutuḡu mene hidi'uma. Rehano iniu'a ane ḡabone eḡe 'uano modine, ḡabone tuḡutuḡu hidi'uma.

Naeḡa Hidi'ete'e Vazeḡa
(Mareko 9:41)

⁴⁰ Iniu'a zae mae ḡihizine ani'e eḡe mae ḡihihe'ohe, zu iniu'a eḡe mae ḡihihine ani'e eḡe tuḡuhirote'e vazeḡa mae ḡihine'ohe. ⁴¹ Iniu'a peroveta vazeḡa'e Badi'a ḡoere ra'ete'e vazeḡa rae mae ḡihinine, ani'e peroveta vazeḡa hidi'ete'e naeḡa hidi'uma. Iniu'a duduḡa vaze'e vaze duduḡa rae mae ḡihinine, ani'a vaze duduḡa naeḡa hidi'uma. ⁴² Ebu iniu'a eḡe tahi'atahi'a, huga o'o'a azaḡa ra'eta'a'e bo'aḡano 'ahoga vu nahuga bioḡa haune, e hube hune zina'a, ani'e Badi'a'a e'e naeḡa ha'uma.

11

¹ Iesu'a ane tahi'a 12 ihoze hauḡirotene, de'eano'o iḡunadu ne uhiḡauhiḡano ihozifine zu haramifine omamiro.

Iesu zu Ioane Babatiso
(Luka 7:18-35)

² Ioane Babatiso'a ḡu'a neḡano radirote'e zamaḡano, Keriso'a nagini haḡairote'e hariḡa igiro. Ebu ani Iesu ḡadinoga veize tahi'aḡa tuḡuziro. ³ Ebu ze Iesu mazao feurirotene ḡadiniro, raena'a "Ioane Babatiso'a 'ahige ḡadi'e'ohe, 'Onai'uma reirote'e vazeḡa'e ḡahe ga eme vaze 'ahoga guhini'uma?"

⁴ Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Bare onamadu zae'a egate'e zu horonate'e Ioane ihono'i: ⁵ Ubuma kuru azaḡa'e ehamu'ohe, oda sau'a azaḡa'e ragave'ohe, lefera azaḡa'e manore'ohe, teḡaze uhuga azaḡa'e igi'ohe zu rune azaḡa'e bare ḡaboze'ohe. Ebu zahara azaḡa hari manoga haramozini'ohe. ⁶ Eḡe mazao fie'eta'a'e mene mode'ete'e vazeḡa'e manohugaḡeta.

⁷ Ioane tahi'a'a iḡunirotene, Iesu'a Ioane moneo vaze ḡuḡuvaḡa ziro, raena'a, "Za vaze nagiḡa horonoga veize haba boha'a onamiro? Zavara'a Imi veḡa hudi naeni-naeni'ete'e horonoga radu onamirohe? Mene. ⁸ 'Ougadu za vaze nagiḡa horonoga veize onamiro? Dabua manomano vidau'ete'e vazeḡahe? Mene. Dabua manomano vidau'ete'e azaḡa'e kini neo radiu'ohe. ⁹ 'Ougadu vaze nagiḡa horonoga

veize onamiro? Peroveta vazegāhe? O'e. E zi'ohe, peroveta azaḡa nidu'a vitize'ete'e vazegā'e Ioane. ¹⁰ Ioane moneo Buka Zaḡoḡano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Ġiano'i. Badi'a'a ḡae zamao vase 'ahoga ibite tuḡuni'uma. Ani'e ḡae zamao ḡae ibi ruhibi'uma.'

¹¹ E hube hune zi'ohe, Ioane'a Keriso ibi ruhibirote'e u'ano, ani'e rahao 'ada radiu'ete'e vazegā bo'aḡano vase nidu'a vitinoga. Rehano, Badi'a'a ibitozini'ete'e zamaḡano ḡonaga vazegā zuni Ioane vitinoga ra'ohe.

¹² Ioane Babatiso'a haramirote'e madaḡaono'o onao izidi, Badi'a'a ibitozini'e'eta'a'e riḡa harame onae'ohe. Ebu Badi'a'a ibitozini'ete'e uratihi radu vase'a gigau edau'ena'a, inare'ohe. ¹³ Ioane Babatiso'a izema onairote'e madaḡano, peroveta azaḡa zu Mose goro ḡoe'a'e Badi'a'a ibitozini'e'eta'a'e ihoziro. ¹⁴ Ebu zae eḡe'a ra'ete'e ḡoe'a mae ḡihinine, ego'i. Ioane'e, vase anogani'a ari'uma rae reirotā'a'e, Elia heuḡa. ¹⁵ Teḡaḡeta vazegā'e faifaine egadu huga edero'i.

¹⁶ Izidi ega'e naginio idazi'uma? Ze'e tahi'a kome'akome'ani'a ne hunio ehoradu arahe'ete'e heuḡa. Ze rovonadu none tahi'aḡani'a mone tahi'aḡa mazao harae huhu'uhi'ohe, raena'a,

¹⁷ 'Eme muio zavonoga radu sura'i hodeha, rehano za mene zavoneha. Ebu eme rune haba'ano niau ḡoinaheha, rehano za mene nianeha.'

¹⁸ Ioane Babatiso'a onaadu ogomu mene audio zu vaini vuḡa mene gagido. 'Ougadu za raena'a, 'Ioane'e vine sau'aḡeta.' ¹⁹ U eḡe, Vaze Ubuga'e onaadu ogomu au'ohe ebu vaini vuḡa gage'ohe. Rehano za raena'a, 'Ani'e ogomu fu'a zu vaini vuḡa fu'a. Ebu ani takesi azaḡa zu haḡai sau'a azaḡa teite tiburū'ohe.' Rehano Badi'a hegote'ete'e azaḡa huhuzaḡa'e eḡe zu Ioane'e duduḡa rae re'uma.

Sau'anono'o Mene Ġihure'ete'e Haba'a
(Luka 10:13-15)

²⁰ Ebu Iesu'e ane'a haḡai gigi'aḡa ḡehaḡa haḡairote'e haba'ahaba'ano roziro, mazaḡa ze'e sau'anono'o mene ḡihuriro. ²¹ Ani'a zina'a, "Korasini azaḡa zu Betesaida azaḡa, za fase vetuḡaḡa, aduga boro hidi'uma. Zae mazao haḡai gigi'aḡa haḡainuta'a'e Turo zu Sidona* azaḡa

mazao haḡaro reifone, ze'e sau'aono'o garihe zamare ḡihurifo. Ze dabua ḡu'a vidau ehoradu vega vadinizeo rurube'ena'a, zeḡe'a zamare ḡihurifo. ²² E zi'ohe, Badi'a kota madaḡano, za'e Turo zu Sodoma azaḡa aduga vitine hidi'uma. ²³ Kaperanauma azaḡa, za Badi'a haba'ao gubazi'uma rae zamare'ehe? Mene! Za'e rune haba'ano mae feuzi'uma. Zae mazao haḡairote'e haḡai gigi'aḡa Sodoma azaḡa mazao haḡaifo reifone, ze'e sau'aono'o ḡihuradu izidi ize radiu'efo. ²⁴ Rehano e zi'ohe, Badi'a kota madaḡano, za'e Sodoma azaḡa aduga vitine hidi'uma.

Eḡe Vaḡe Aradu Ahio Ohono'i

(Luka 10:21-22)

²⁵ E'e madaḡano Iesu'a kuraro, raena'a, "Mama, ḡa'e adure zu raha Zuhi'aḡa. E nigu'e'ohe, mazaḡa ḡae'a huhuzaḡa zu edeḡa boro azaḡa mazao huga 'ahi u'u'rutiro. Rehano tahi'a teḡe, edeḡa o'o'a rae zamarete'e azaḡa mazao'e fureniro. ²⁶ Mama, a hube, 'ouge haḡairota'e ḡae'a urate'ete'e ḡauḡa."

²⁷ Ebu ani'a vase ziro, raena'a, "Eḡe Mama'a ḡau nidu'a eḡe iniro. Vaze 'ahoga'e e'e aḡu'a, rehano eḡe Mama da'o edeḡa. Ebu vase 'ahoga'e eḡe Mama aḡu'a, rehano eḡe, Ane Ubuga da'o edeḡa. Ebu e eḡe Mama moneo ihozoga veize ohote'ete'e azaḡa da'o eḡe Mama edeḡa. ²⁸ Taḡa zu aduga odohe'et'e azaḡa, eḡe vaḡe aro'i, 'ouginge eḡe'a ahirize ohoni'uma. ²⁹⁻³⁰ Eḡe ihoroga'e mene riḡa zu e'e hegotoga'e mene aduga. E'ano'o eḡe ihore mae ḡihinadu eḡe'ono'o edero'i. 'Ougine vineze ohoni'uma, mazaḡa e'e namiḡa zu roḡeḡa.

12

Bana Madaḡa Zuhi'aḡa

(Mareko 2:23-28, Luka 6:1-5)

¹ E'e madaḡano, Iesu'e Bana Madaḡano vuidi mebaḡa zamaḡano onamiro. Ani tahi'atahi'a'e vinizirote'e u'ano, vuidi maḡa riri'e madu aro. ² Farisea azaḡani'a e'e horonirotene a'e gaue'ohe radu Iesu niro, raena'a, "Ḣiano'i, ḡa tahi'atahi'a'e Bana Madaḡa goroḡa varade'ena'a, vuidi hiriveha." ³ Ani'a naenaeziro, raena'a, "Za'e Buka Zaḡoḡa zamaḡano Davida'a nagini haḡairota'a'e me'odiro ga? Davida'a ane ḡatinirote'e azaḡa teite ogomuze hauḡadu vinize ruziro. ⁴ E'ano'o ani'e Badi'a ne diuḡadu dibu'o azaḡani'a da'o au'ete'e dibu'o berediḡa ane ḡatinirote'e azaḡa teite aro. Zeḡe'a Mose goro ḡoe'a varadiro. ⁵ Zu za'e Mose goro ḡoe'a me'odirohe? Ani raena'a, 'Bana Madaḡano dibu'o azaḡani'a kuru neḡao gaue'eta'a'e mene ve'oḡa.' ⁶ E

zi'ohe, kuru neḡa vitine hune'ete'e vazeḡa ḡihi'aḡa'e 'ahi e'e. ⁷ Buka Zaḡoḡao Badi'a'a raena'a, 'E dibu'one da'o mene urate'ohe, rehano za'e vaze vetuḡazoga urate'ohe.' Za ḡoe'a e'e huga ederifone, duduga azaḡa mazao ve'oḡa rae mene zifo. ⁸ Eḡe, Vaze Ubuga'e, Bana Madaḡa Zuhi'aḡa."

'Evo'a Rudanoga Vazeḡa Fainiro
(Mareko 3:1-6, Luka 6:6-11)

⁹ Ebu Iesu'a e'e haba modadu zeḡe nu'onu'o neḡa diuḡiro. ¹⁰ E'ea 'evo'a rudanoga veze 'ahogani'a radiunu. Farisea azaḡa'e, Iesu'a vaze e'e fainine zeḡe kotao ohonihi radu, ani ḡadiniro, raena'a, "Bana Madaḡano ugi azaḡa faizine idaḡahe?" ¹¹ Ani'a ziro, raena'a, "Zae bo'aḡano iniu'a mamoe tibuhugaḡeta radu Bana Madaḡano mamoeḡani'a iduo uite ovoine, iduono'o mae vaḡini'uma. ¹² Vaze'e mamoe ufeta vitizoga zu ḡihi'aḡa. E'ano'o Bana Madaḡano manoga haḡae'ete'e idaḡa." ¹³ Ebu ani'a vaze e'e niro, raena'a, "'Evo'o eino'i." Ani'a 'evo'a einirotene naeḡa 'evo'a teige 'evo'aḡani'a manoriro. ¹⁴ Rehano Farisea azaḡani'a buanadu Iesu manoga ibiḡa ḡoane vaḡiro.

Iesu'e Badi'a Tuḡure Vazeḡa

¹⁵ Iesu'e Farisea azaḡani'a manoga rae ḡo'aninuta'a'e ederirotene, e'e haba'a mode vaḡiniro. Vaze ḡuḡuvaḡani'a ani hegotiro ebu ani'a ugi azaḡa nidu'a faiziro. ¹⁶ Rehano ani riḡa ḡoeziro, raena'a, "E'e iniu rae vaze ago ihozo'i." ¹⁷ A'e peroveta vazeḡa Isaia'a Badi'a ḡoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

¹⁸ "'Ahi'e e'a ohotirota'a'e, eḡe tuḡure vazeḡa.

Ani'e eḡe zamarone, eḡe matu'oni'ete'e vazeḡa.

Eḡe'a Vinehe ane rana ohoni'uma,

ebu ani'a haba'ahaba'ano Badi'a kota moneo harame fureni'uma.

¹⁹ Ani'e mene roteti'uma ga mene hounai'uma,

ebu ani'a ne hunio mene hounae ḡoeri'uma.

²⁰ Roratihi ra'ete'e veḡa mene mae vaḡine'ete'e

ga vidatihi ra'ete'e ihure mene hudi vini'ete'e teige,

ani'a Badi'a mazao fie'et'a'a'e kome'a ra'ete'e azaḡa mene mae vaḡizi'uma, onamo ḡau ve'oḡa nidu'a mae vaḡinadu ibitozini'uma.

²¹ Ebu Badi'a aḡu'a azaḡa'e ani niḡano ḡabone hidi'uma rae re'uma."

*Iesu ebu Belezebulo**(Mareko 3:20-30, Luka 6:43-45, 11:14-23, 12:10)*

22 Ebu vaze'a vine sau'ani'a agatoharote'e vaze 'ahoga Iesu vaḡe tutune ariro. Ani'e ubumaḡa kuruḡa zu mutafa. Iesu'a ani fainadu ani'e ḡoeriro zu ehamaro. 23 Vaze ḡuḡuvaḡa nidu'a zaguzaganadu raena'a, "Ahi'e kini Davida mariga, Keriso gaogi!"

24 Rehano Farisea azaḡani'a ḡoereze igirotene, raena'a, "Ani'e vine sau'a zuhi'aḡa Belezebulo* inaraḡa hina vine sau'asau'a hegoze buze'ohe." 25 Iesu'a ze nouge rae zamare'ete'e ederadu ziro, raena'a, "Haba tiba zamaḡano zeḡe'a rovotadu utitifone, e'e haba'a'e ane'a bare ruini'uma. Ebu neḡa ga ne tiba zamaḡano zeḡe'a rovotadu utitifone, neḡa ga ne a'e mene edau gigara'uma. 26 E'ano'o Satani'a Satani nabuga hegozine, zeḡe'a bare rovozadu utiti'uma. 'Ougadu zeḡe habao'e nougenouge edau gigara'uma? 27 Eḡe'a Belezebulo inaraḡa hina vine sau'a hegoze buzifone, zae tahi'atahi'a'e iniu inara hina vine sau'a hegoze buze'ohe? Zae tahi'atahi'a'e zae mazao ve'oḡa rae re'uma. 28 Rehano eḡe'a vine sau'a'e Badi'a Vine hina hegoze buzine, za edero'i, Badi'a'a amahi zae ibitozi radiu'ohe. 29 Vaze'a ibite gezo inara vazeḡa ogoru teadu ani ne diuḡi'uma, ebu ani tohe ḡonota'uma.†

30 Iniu'e eḡe mene teite reine, ani'e eḡe agirehi'ete'e vazeḡa. Ebu iniu'e Badi'a mazao vaze nu'oze'ohe radu eḡe mene danahine, ani'e Badi'a mazao'ono'o vaze rovoze'ete'e vazeḡa. 31 E zi'ohe, vaze sau'a nidu'a ebu Badi'a rae sausaune'ete'e ḡoe'a'e Badi'a'a rae modi'uma. Rehano Vine Zaḡoḡa rae sausaunine, e'e sau'aḡa'e mene aḡutu modi'uma. 32 Iniu'a eḡe, Vaze Ubuga agire ḡerehine sau'aḡa rae modi'uma. Rehano iniu'a Vine Zaḡoḡa agire ḡorenine, raha adao zu zazore moneo sau'aḡa'e mene rae modi'uma.

33 Ire manoḡa'e maḡa manoḡa ini'uma zu ire sau'a'e maḡa sau'a ini'uma. Nagi ireḡa'e maḡa horonadu edere'ohe. 34 Za'e Zarama mariga heuḡa! Za'e sau'a azaḡa u'ano, ḡoere manoḡa 'ahoga mene ra'ohe. Nagini'a zamao iri'ave radiu'eta'a'e hebeono'o buau'ohe. 35 Vaze manoḡa'e zamaḡano manoḡa nu'onadu manoḡa furene'ohe, ebu sau'a vazeḡa'e zamaḡano sau'a nu'onadu sau'a furene'ohe. 36 E zi'ohe, Badi'a kota madaḡano vaze nidu'a aneane'a huga o'o'a ḡoe'aḡoe'a reirote'e bare rae fureni'uma. 37 Mazaḡa za'e reirote'e ḡoe'a idunaḡano, Badi'a'a za'e duduga ga ve'oḡa rae zi'uma."

* 12:24 Ni 'ahoga'e Satani † 12:29 Huga'e, Iesu'e Satani ogoru teadu vine sau'a hegoze'ohe.

*Iona Haḡai Nu Badeḡa**(Mareko 8:11-12, Luka 11:24-26, 11:29-32)*

³⁸ Ebu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡani'a Iesu vaḡe aradu niro, raena'a, "Ihore vazēḡa, eme ḡa'a haḡai nu badeḡa haḡae'ete'e ḡianoga urate'ohe."
³⁹ Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Sau'a zu Badi'a mazao mene hune fie'ete'e azaḡa'e haḡai nu badeḡa da'o urate'ohe, rehano eḡe'a mene haḡai'uma. E'a ihozi'uma'e peroveta vazēḡa Iona haḡai nu badeḡa da'o. ⁴⁰ Iona'e mada uḡidu zu ohere uḡidu ḡozone boro isio radiro. E'e teige, eḡe, Vaze Ubugani'a mada uḡidu zu ohere uḡidu raha zamaḡano radi'uma. ⁴¹ Ibite madaḡano Nineva azaḡa'e Iona haramo abitadu sau'aono'o ḡihure ḡouriro. Izidi Iona vitinoga vazēḡa'e eḡe, rehano za'e eḡe ḡoere abitoga mene urate'ohe ebu mene ḡihure'ohe. E'ano'o Badi'a kota madaḡano Nineva azaḡani'a izidi ega zamao edanadu 'Za'e ve'oḡa' rae zi'uma. ⁴² Ibite madaḡano Siba haba'a kini roḡaeḡani'a haba faḡanono'o kini Solomona ḡoere abitoga veize onairo. Izidi Solomona vitinoga vazēḡa'e eḡe, rehano za eḡe ḡoere abitoga mene urate'ohe ebu mene ḡihure'ohe. E'ano'o Badi'a kota madaḡano Siba kini roḡaeḡani'a izidi ega zamao edanadu 'Za'e ve'oḡa' rae zi'uma.

⁴³ Vine sau'a 'ahogani'a vaze 'ahoga maza'ono'o buau'etene, ani haba boha'ano ragave'ohe ebu ahi'a ohonoga radu haba 'ahoga vaḡe'ohe. Rehano mene horone'ohe. ⁴⁴ Ebu ani 'ahige ra'ohe, raena'a, 'E eḡe'a vaḡinate'e vazēḡa vaḡe bare onami'uma.' Ani baradu vaze e'e horone'etene, vazēḡa'e, neḡa huga o'o'a, deheḡa hune zu idaidane touga heuḡa. ⁴⁵ Ebu vine sau'a e'e'a onamadu vine sau'a nidu'a fu'o 'aheu fare, a'e ufeta hune sau'a, zamaze'ohe, ebu vaze e'e mazao diuḡe radiu'ohe. 'Ougadu vaze e'e ufeta hune sautu'ohe, ibite mene heuḡa. De'eguḡa'e izidi ega sau'a mazao furera'uma."

*Iesu Vi'a zu Negoḡa**(Mareko 3:31-35, Luka 8:19-21)*

⁴⁶ Iesu'a 'ize vaze ḡuḡuvaḡa ḡorezirote'e zamaḡano vi'a zu negoḡa duḡuru'a feuradu ani teite ḡoeroga veize enona edaro. ⁴⁷ Vaze 'ahogani'a Iesu nina'a, "Ḡa vi'u zu negoḡo duḡuru'e ḡa teite ḡoerihhi radu enona edau'ohe."‡ ⁴⁸ Ani'a naenaenina'a, "Iniu'e eḡe nanu? Iniu'e eḡe nego duḡuru?"
⁴⁹ Ebu ani'a ane tahi'atahi'a surizadu raena'a, "Eḡe nanu zu eḡe negohe duḡuru'e 'ahi e'e. ⁵⁰ Iniu'a Badi'a eḡe Mama adureo urate'eta'a'e haḡaine, eḡe nego, eze, ebu nanu rae ra'ohe."

‡ 12:47 Fare mirihrote'e nu'e v. 47 o'o'a.

13

Ezone Feune Ġorau'ete'e Vazeġa Hari Idaidaġa (Mareko 4:1-9, Luka 8:4-8)

¹ E'e madaġano Iesu'a neono'o iġunadu du'ura genaġano ehoriro. ² Vaze ġuġuvaġani'a ani babaġano nu'oraratene, ani 'ai ġasio tiradu zamaġano ehoriro. Vaze ġuġuvaġa nidu'a'e du'ura genaġano edaro. ³ Ebu ani'a hari idaidaġa hina ġau ġehaġa ihoziro, raena'a, "Ego'i! Hihi vazeġa 'ahogani'a mebaġano ezone ġora onamiro. ⁴ Feune ġuzuhivotene, nu'e ibio rururaro, ebu nini'a onaadu au hauġiro. ⁵ Nu'e hadi haba'ano rururaro. Rahaġa'e severaġa. Ezogani'e ġarihe ġuhuriro, mazaġa rahaġa'e mene baruġa. ⁶ Ebu mada'a hiarotene, ane ġigi'aġani'a ġuhuġa manadu roraro, mazaġa taiga o'o'a. ⁷ Ezone nu'e ve renogano rururaro. Ve renogani'a ġuhure bororanadu ezone ġuhuġa simariniro. ⁸ U ezone nu'e raha manoġano rururanadu faine ġuhure bororaro. Ebu nu'e huga ġae 100, nu'e huga ġae 60 ebu nu'e huga ġae 30 hudaro. ⁹ Teġaġeta vazeġa'e faifaine egadu huga edero'i!"

Hari Idaidaġa Huga Ihoziro (Mareko 4:10-20, Luka 8:9-15)

¹⁰ Ebu ane tahi'atahi'a'a ane vaġe onaadu niro, raena'a, "Ġa nouga'ahi hari idaidaġa hina ġoereze'ohe?" ¹¹ Iesu'a naenaezina'a, "Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo 'u'uru tirota'a'e zae mazao fureneha, rehano vaze 'ahoga'ahoga mazao mene fureneha. ¹² Faifaine zamare igi'ete'e azaġa'e, Badi'a'a edeġa boro zenadu zeġe edeġa'e ufeta borora'uma. U mene faine zamare igi'ete'e azaġa'e, Badi'a'a zeġe edeġa zuni mae vaġini'uma. ¹³ E'ano'o e'a hari idaidaġa hina ihoze'ohe, mazaġa,

'Ze'e horone'ohe rehano, mene hune horone'ohe.

Ze'e igi'ohe rehano, mene hune igi'ohe ga mene hune edere'ohe.'

¹⁴ A'e peroveta vazeġa Isaia'a reirota'a'e hudaro, raena'a,

'Ze'e Badi'a'a nagini rae'eta'a'e igi'uma rehano, mene hune ederi'uma.

Ze'e Badi'a'a nagini haġae'eta'a'e horoni'uma rehano, mene hune horoni'uma.

¹⁵ Zamaze'e riġa u'ano, teġaze u'adu mene igi'ohe, zu ubumaze kuranadu mene ehamu'ohe.

Ze mene 'ouGINE, ubumaze'e Badi'a'a haḡae'ete'e horoni'uma, teḡaze'e Badi'a ra'ete'e igi'uma zu zamazeo Badi'a ederi'uma, ebu hena ze Badi'a vaḡe aradu ani'a ḡabozi'uma.'

¹⁶ Rehano za Badi'a manohugazeta, mazaḡa nagini'a fureru'eta'a'e horone'ohe zu igi'ohe. ¹⁷ E'a hube hune zi'ohe. Peroveta azaḡa zu duduḡa azaḡa ḡehaḡani'a, zae'a horone'eta'a'e ḡianihi reinu, rehano mene horoniro. Ebu zae'a igi'eta'a'e igihi reinu, rehano mene igiro.

¹⁸ Ezone feune ḡorau'ete'e hariḡa idaidaḡa huga 'ahi ego'i. ¹⁹ Ezone ibio rururarota'a'e 'ahiguḡa: Badi'a'a ibitozini'ete'e hariḡa vaze'a egadu huga'e mene edere'ete'e u'ano, Satani'a aradu ani zamao ḡorarota'a'e mae vaḡine'ohe. ²⁰ Ezone hadi haba'ano rururarota'a'e 'ahiguḡa: Vaze'a Badi'a ḡoere igi'etene matu'uzeta zogone mae ḡihine'ohe. ²¹ Rehano ze Badi'a mazao fie'ete'e ire taiga o'o'a heuḡa. Ze mene faḡa edau gigaru'ohe. Ebu Badi'a ḡoere mae ḡihine'ete'e u'ano, aduga ḡehaḡa hidi'etene, zogone uite'ohe. ²² Ezone ve renoga zamaḡano rururarota'a'e 'ahiguḡa: Vaze'a Badi'a ḡoere igi'ohe. Rehano raha ḡauḡa zamare adudu'ohe zu obone'ete'e toheḡa ufeta zamare'ohe. A'e Badi'a ḡoere uadu ze mene ini'ohe. ²³ Ezone raha manoḡano rururarota'a'e 'ahiguḡa: Badi'a ḡoere igi'ohe zu e'e huga'e edere'ohe. Ebu hudau'ena'a, ḡorarota'a'e vitine'ohe, ḡae 100, ḡae 60 ga ḡae 30 ini'ohe.

Ve Hari Idaidaḡa

²⁴ Iesu'a hari idaidaḡa 'ahoga ziro, raena'a, "Badi'a'a Ibitozini'eta'a'e vaze 'ahogani'a ani mebao ezone manoḡa ḡorarote'e heuḡa. ²⁵ Rehano vaze nidu'a baze'ete'e zamaḡano, ane agire vazeḡani'a aradu vuidi bo'aḡano ve ḡoraro ebu vaḡiniro. ²⁶ Vuidi'a ḡuhuradu maḡa haḡairotene ve zuni ḡuhuriro. ²⁷ E'ano'o meba vazeḡa tuḡure azaḡani'a aradu niro, raena'a, 'Vaze boro, ḡa'a ḡae mebao vuidi ezone manoḡa ḡoraro. Rehano ve e'e noumano'o?' ²⁸ Ani'a naenaeniro, raena'a, 'Agire vazeḡa 'ahogani'a 'ougiro.' Tuḡure azaḡani'a ḡadinina'a, 'Ḡa'e eme onamadu ve e'e ḡoroga uratehehe?' ²⁹ Ani'a naenaezina'a, 'Mene, za'a ve ḡurine vuidi zuni ḡuri'uma gaogi. ³⁰ Modo'i ebu zeḡe tibano ḡuhuri'uma oname hirive'ete'e madaḡa. Hirive'ete'e madaḡano eḡe'a hirive'ete'e azaḡa zi'uma, raena'a, 'Ve geno ibite ḡoro'i, ebu tibano utadu hofoi. Hena vuidi'e tibano nu'onadu eḡe suabao zouno'i.'"

Kuava Maġa zu Isiti Hari Idaidaġa*
(Mareko 4:30-32, Luka 13:18-21)

³¹ Ani'a hari idaidaġa 'ahoga ziro, raena'a, "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e Kuava* maġa tiba vaze 'ahogani'a madu nebaġano ġorarote'e heuġa. ³² Ani'e maġa nidu'a bo'aġano kome'a fase, rehano ġuhurine meba ġauġa nidu'a bo'aġano ufeta bororanadu ire boro ra'ohe. Ebu butu nini'a rafiu are ezagano kamadu neze ogora'uma."

³³ Ani'a hari idaidaġa 'ahoga ziro, raena'a, "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e isiti heuġa. Roġae 'ahogani'a isiti tahiġa madu uvahuġa ġehaġa teite mirune tibune'ohe ebu hena uvahu nidu'a'e ubaru'ohe."

Hari Idaidaġa Hina Ġoeriro
(Mareko 4:33-34)

³⁴ Iesu'a hari idaidaġa hina ġoere 'ahi nidu'a vaze ġuġuvaġa ziro. Ani'e hari idaidaġa hina da'o vaze mazao ġoeriro. ³⁵ A'e, peroveta vazeġani'a Badi'a ġoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

"E'e hari idaidaġa hina zi'uma.

Raha 'adi haġairote'e madaġanonono'o 'u'uru tirota'a'e eġe'a furera'uma."

Ve Hari Idaidaġa Huga Ihoziro

³⁶ Ebu ani'a vaze ġuġuvaġa muhizadu ne zamaġa diuġiro. Ane tahi'atahi'a'a hegote diuġadu niro, raena'a, "Mebao ġorarote'e ve hari idaidaġa huga ihofo'i." ³⁷ Ani'a naenaezina'a, "Ezone manoga ġorarote'e vazeġa'e eġe, Vaze Ubuga. ³⁸ Meba'e raha 'adi. Ezone manoga'e Badi'a'a ibitozini'ete'e azaġa, u ve'e Satani hegote'ete'e azaġa. ³⁹ Agire vazeġani'a ve ġorarota'a'e Diabolo. Hirive'ete'e madaġa'e mada ġonaġa, ebu hirive'ete'e azaġa'e tuġure viga.

⁴⁰ Mada ġonaġa'e ve ġoradu ire rogao hufi haoze'ete'e teigi'uma. ⁴¹ Eġe, Vaze Ubuġani'a, eġe tuġure viga tuġuzi'uma ebu ze'a, Badi'a'a ibitozini'ete'e azaġa'ono'o, vaze ibi sau'ao tutuze'ete'e azaġa nidu'a zu haġai sau'a azaġa nidu'a rovoze nu'ozi'uma. ⁴² Zeġe nidu'a'e ire roga gigi'aġano mae feuzadu e'ea nia'uma zu ġononeze atiti'uma. ⁴³ Ebu duduġa azaġa'e Moze'a ibitozini'ete'e zamaġano mada teige hia'uma. Teġaġeta vazeġa'e egadu faine edero'i!

Ġau Manomano U'uruga Hari Idaidaġa

⁴⁴ Badi'a'a ibitozini'eta'a'e mebao ġau manomano u'uruga heuġa. Vaze 'ahogani'a horonirotene bare

* 13:30 Girikio, fufu maġa 13:35 13:35 Salamo 78:2

u'uranadu matu'uġeta ne onamiro. Ebu ane ġau nidu'a seronadu meba e'e hoitiro.

⁴⁵ Bare hena, Badi'a'a ibitozini'eta'a'e hadi manomano vaġe'ete'e vazeġa heuġa. Hadi e'e moni boro zu iraġa manogā u'ano, hoitihiradu ragave vaġiro. ⁴⁶ Ani'a hadi manomano e'e horonirotene, ne onamadu ane ġau nidu'a seroniro ebu hadi e'e hoitiro.

Re'eva Hari Idaidaġa

⁴⁷ Bare hena, Badi'a'a ibitozini'eta'a'e re'eva heuġa. Davarao einadu ġozzone nunu nidu'a oġaro. ⁴⁸ Re'eva'e iriva'irotene, vaze'a mae hesao rehaniro. Ebu ze'a ehoradu ġozzone manogā'e inahe tunahuo mae ufiro ebu sau'asau'a'e mae modiro. ⁴⁹ Mada ġonaga'e 'ahiguġa re'uma. Tuġure vigani'a onaadu dudugā azaġa maza'ono'o sau'a azaġa mae rovozi'uma. ⁵⁰ Ebu ze'a ire roga gigi'aġano mae feuzadu e'ea nia'uma zu ġononeze atiti'uma."

⁵¹ Ebu Iesu'a ġadziro, raena'a, "Za'e eġe ġoere nidu'a huga'e ederahe?" Ze'a naenaenina'a, "O'e." ⁵² Ani'a ziro, raena'a, "Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa nidu'a'e Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo ederifone, ze'e godogo neġa ġiane'ete'e azaġa ġihi'aġaġihi'aġa heuġa reifo. Ze'e godogo zamaġano ġau manomano amahiġa zu ġau manomano iziga ederadu vaze ihoze'ohe.†"

Nazareta Azaġani'a Iesu Hezahoharo

(Mareko 6:1-6, Luka 4:16-30)

⁵³ Iesu'a hari idaidaġa e'e haugirotene e'eano'o vaġiniro. ⁵⁴ Ebu ane haba, Nazareta neġa onamadu zeġe nu'onu'o neġano ihoze ġadahiro. Ze ani ġoere egadu zaguzagaro, raena'a, "Vaze adie nouma'ono'o zamarone manogā zu haġaiġa gigi'a inaraġa 'ahi meiro? ⁵⁵ Ahi'e ne ogoru'ete'e vazeġa ubuga. Ani vi'a'e Maria, ani negoġanegoġa'e Iakobo, Iosefa, Simona zu Iuda. ⁵⁶ Ani ezeġa nidu'a'e aha'o eme teite. Ani'a ġau nidu'a 'ahi nouma'ono'o meiro?" ⁵⁷ Ebu ze'a ani hezahoharo.

'Ougadu Iesu'a ziro, raena'a, "Haba nunu nidu'a zamaġano vaze'a peroveta azaġa gubaze'ohe, rehano peroveta azaġa zeġe habao zu nezeno da'o vaze'a mene gubaze'ohe." ⁵⁸ Ebu ani'a e'e neġano haġai gigi'a ġehaġa mene haġairo, mazaġa ze'e ani mazao mene fiuro.

14

Ioane Babatiseo Rune

(Mareko 6:14-29, Luka 9:7-9)

† **13:52** A'e, ġau amahiġa'e ihore amahiġao idanirou zu ġau iziga'e ihore izigao idanirou.

¹ E'e madaḡano Galilea haba'a kiniḡa Heroda'a Iesu hariḡa igiro. ² Ebu ane gau azaḡa ziro, raena'a, "Iesu'e Ioane Babatiso gaogi. Ane'a runeono'o bare ḡabodeha! E'ano'o ane'a haḡai giḡi'a inaraḡa hina gau'e'ohē."

³⁻⁴ Ibite Heroda'a negoḡa, niḡa Filipino, inuga meiro. Inuga niḡa'e Herodia. Ebu Ioane'a Heroda mazao barebare niro, raena'a, "Ḡae'a negoḡo inuga meirota'a'e Badi'a goro vari'eha." E'ano'o, Heroda'a Ioane obone tiro, ebu ḡu'a neḡano ohoniro. ⁵ Heroda'a Ioane matihi reiro, rehano ani'e vase ḡuḡuvaḡa rihoziro, mazaḡa ze'e Ioane'e peroveta vaseḡa rae mae ḡihiniro. ⁶ Heroda'a furerarote'e madaḡa meiotene, Herodia aboḡani'a vazevaze zamao zavonadu Heroda zama ufeta matu'oharo. ⁷ E'ano'o Heroda'a ani mazao ḡoitoriro, raena'a, "Ḡa nagini urate'eta'a'e eḡe'a ḡani'uma." ⁸ Ebu ani vi'a ḡoere egadu Heroda niro, raena'a, "Ioane Babatiso vadini siuvao ofadu izidi 'ada eno'i." ⁹ E'e igirotene, Heroda'e zamaḡa adudaro. Rehano ani'a e'ea vase zamao ḡoitorirote'e 'ahine, roḡae tahi'aḡani'a urate'ete'e ḡauḡa hano'i rae reiro. ¹⁰ E'ano'o ani'a uti vaseḡa tuḡunadu ḡu'a neḡano Ioane Babatiso 'unu vari'e ri'iro. ¹¹ Vadiga'e siuvao teadu odohe ariro, ebu roḡae tahi'aḡa hanadu ane'a vi'a haro. ¹² Ebu Ioane tahi'atahi'a'a onaadu ane ahiri mae guriro. E'e enogano ze'e Iesu vaḡe onamadu me'odoharo.

Vaze 5,000 Ḡubuziro

(Mareko 6:30-44, Luka 9:10-17, Ioane 6:1-14)

¹³ Iesu'a Ioane hariḡa igirotene, ani e'e haba'a modadu ḡasi hina vase o'o'a haba'a sifu ruhau onamiro. Rehano vase ḡuḡuvaḡani'a e'e egadu nezeono'o odao Iesu hegote onamiro. ¹⁴ Iesu'a ḡasi'ono'o buanadu vase ḡuḡuvaḡa horoziro. Ebu vetuḡazeadu ugi azaḡa faiziro.

¹⁵ Ḡoravararotene, ane tahi'atahi'a'e ane vaḡe onaadu niro, raena'a, "Ahi'e haba boha'a ebu mada 'ai zubureha. E'ano'o vase ḡuḡuvaḡa 'adi tuḡuzo'i, ebu ze uhiḡauhiḡa neḡa onamadu ogomuze hoiti'uma." ¹⁶ Rehano ani'a naenaezina'a, "Mene 'ougi'uma. Zae'a ogomu nu zeno'i." ¹⁷ Ze'a nina'a, "Eme mazao'e beredi fu'o zu ḡozone 'aheu da'o." ¹⁸ Ani'a zina'a, "Eḡe vaḡe mae aro'i." ¹⁹ Ebu ani'a vase ḡuḡuvaḡa ve rana ehoroga radu ziro. Ani'a beredi fu'o zu ḡozone 'aheu madu adure ite ḡiane'ena'a, Badi'a mazao kuraro. Ebu vahege tahitahadu tahi'aḡa ziniro ebu zeḡe'a vase ḡahuge ziniro. ²⁰ 'Ougadu zeḡe nidu'a ogau idararo. Ebu Iesu tahi'atahi'a'a ogomu ḡaha'aḡaha'a'e nu'onadu tunahu 12 iri'avoniro. ²¹ E'ea ogarote'e azaḡa

bo'aḡano ohoze isoiso nidu'a'e 5000, u roḡaeroḡae zu tahi'a kome'akome'a'e mene me'odiro.

Vu Rana Edau Onamiro
(Mareko 6:45-52, Ioane 6:15-21)

²² E'e enogano Iesu'a tahi'aḡa zogone ibite tuḡuzena'a, ziro, raena'a, "Ḡasio tiradu du'ura moneafa fare onamo'i." U Iesu 'ize vase ḡuḡuvaḡa tuḡuziro. ²³ Tuḡuze hauḡadu ane da'o maḡa itadu kuraro. Mada'a ḡoravararotene e'ea ane da'o radiunu. ²⁴ E'e madaḡano ḡasi'e hesa'ono'o fararo. Ebu zavara boroboro onainu 'ahine, sa'u boro ragatadu ḡasi ḡihuḡihuniro. ²⁵ Iriranae reirotene, Iesu'e vu rana edau'ena'a, ane tahi'atahi'a vaḡe ariro. ²⁶ Ane tahi'atahi'a'a Iesu vu rana edau onairote'e horonirotene, rihau rudau'ena'a, huau ḡaniḡanaro, raena'a, "A'e vine!" ²⁷ Rehano Iesu'a zogone ziro, raena'a, "Ago rihano'i! 'Adi eḡe. Zamaze rinedo'i." ²⁸ Petero'a nina'a, "Zuhi'a Boro, a hube hune ḡa ro'idene, e zuni vu rana ḡae vaḡe amoga veize huho'i." ²⁹ Iesu'a nina'a, "Aro'i." Ebu Petero'a ḡasiono'o buanadu vu rana Iesu vaḡe edau onamiro. ³⁰ Rehano ani'a zavara boro horonirotene, rihanadu vu zamaḡa zubure ovoiro, ebu ḡaniḡaniniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, e ḡaboho'i!" ³¹ Iesu'a zogone evo'a 'einadu ani hutube ḡihiniro, ebu nina'a, "Ḡa, mene gigaru fie'ete'e vazega, nougadu 'ada'adeha?" ³² Anianine ḡasio tirirotene, zavara 'ai dauḡiro. ³³ Ebu ḡasi rana azaḡa'e Iesu niguniro, raena'a, "Hube hune ḡa'e Badi'a ubuga."

Ugi Azaḡa Faiziro
(Mareko 6:53-56)

³⁴ Zeḡe'a du'ura faradu Genesareta haba'ano hebetiro. ³⁵ Haba e'e azaḡani'a Iesu'a onairote'e ederadu ne uhiḡauhiḡa azaḡa nidu'a veize ḡoere tuḡuriro. Ebu zeḡe'a ugi azaḡa nidu'a Iesu vaḡe tutuze ariro. ³⁶ Ebu ugi azaḡani'a ani dabuaḡa 'ariḡa tahiḡano da'o tu'inoga veize ze uminiro. 'Ougadu tu'inirote'e azaḡa nidu'a'e ugize'a manoriro.

15

Zama Deheno'i
(Mareko 7:1-23)

¹ Ebu Farisea azaḡa zu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa nu'a Ieruselema'ono'o Iesu vaḡe onaadu ḡadiniro, raena'a, ² "Ga tahi'atahi'a'e izema oganogano 'evoreze mene vuzu'e'ohē. Nougadu ze'a eme vouḡa goro ḡoe'a vari'e'ohē?"

³ Iesu'a naenaезiro, raena'a, "Za'e nougadu Badi'a goro ḡoe'a'e vari'adu vouḡaze goro ḡoe'a tihithine'ohē?"

⁴ Badi'a'a raena'a, 'Vi'u mogo gubazo'i', ebu 'Iniu'a ane vi'a moga rae sausauzo'idene, mau runo'i.' ⁵ Rehano iniu'a vi'a moga mazao raena'a, 'Fase, e zae danazoga mene idağa, mazağa danazi'uma ra'ete'e ġauğa 'ahi'e eġe'a Badi'a ha'uma,' rae reine, zae'a ani idağa rae ra'ohe. ⁶ Vaze'a vize moze* mene gubane'ohe rehano, za'a ze duduğa rae ihone'ohe. E'e teige, zae'a vouğaze goro ġoe'a u'ano, Badi'a goro ġoe'a rae mode'ohe. ⁷ Za, zama guhi azağa! Peroveta vazeğa Isaia'a zae moneo reirota'a'e duduğa ra'ohe, raena'a,

⁸ 'Vazevaze 'ahi'e hebe hina da'o Badi'a gubane'ohe, rehano zamaze'e Badi'a mazaono'o fağa hune.

⁹ Ze'a Badi'a mazao kurau'eta'a'e huga o'o'a, ebu ze'e vaze'a tirote'e goro ġoe'a ihoze'ohe.'"

¹⁰ Iesu'a vaze ġuġuvağa huze ane vaġiro ebu ziro, raena'a, "Egadu edero'i. ¹¹ Hebeo diuġe'ete'e ġauğa'e vaze mene toratorane'ohe. Rehano hebe'ono'o buau'ete'e ġauġani'a vaze toratorane'ohe."

¹² Ebu Iesu tahi'atahi'a'a ane vaġe onaadu niro, raena'a, "Ġa'e Farisea azaġani'a ġae ġoere egadu maġunata'a'e edeğahe?" ¹³ Iesu'a naenaezina'a, "Adureo eġe Mama'a mene ġorarote'e ġauğa nidu'a taiga'ono'o ġuri modi'uma. ¹⁴ Ze mode tauġo'i! Ze'e vaze ibitozini'ohe, rehano ubuma kuruga azağa heuğa. Kuruga vazeġani'a kuruğa vazeğa ibitohaune, anianine ho'ona bohire ovoi'uma."

¹⁵ Petero'a nina'a, "Au'ete'e ġauğa'e vaze mene toratorane'ete'e hari idaidağa huga ihofo'i." ¹⁶ Iesu'a zina'a, "E'a ihozata'a'e 'ize mene edeğahe? ¹⁷ Za'e edeğa, ogomu'e vaze hebe'ono'o diuġe isi zamağa ovoadu vesu ahiri'ono'o buau'ohe. ¹⁸ Rehano hebe'ono'o buaue'ta'a'e zamaono'o buanadu vaze toratoraze'ohe. ¹⁹ Vaze zamaono'o buau'eta'a'e zamarone sau'a, gorugoru, hahu'a daro'ete'e, ubuma ġezo, ġonore, kotao ġurire ġoere'ete'e zu vaze rae sausauze'ete'e ra'ohe. ²⁰ De'eguġani'a vaze toratorane'ohe. Rehano 'evore mene vuzuadu ogomu au'ete'e'a vaze mene torane'ohe."

Kanana Roġaeġani'a Iesu Mazao Firo
(Mareko 7:24-30)

²¹ Iesu'a Galilea haba'a modadu Turo zu Sidono haba'a onamiro. ²² E'e haba'ano Kanana† roġaeğa 'ahogani'a ani vaġe aradu ġihau huniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, Davida

mariga, eġe vetuġaho'i! Vine sau'ani'a eġe abohe rana radu ani ufeta sausaune'ohe." ²³ Rehano Iesu'a ġoere 'ahoga mene naenaeniro. Ebu ani tahi'atahi'a'a aradu uminiro, raena'a, "Ani tuġune vaġino'i, mazaġa eme hegote'ena'a, barebare huau ġunuġunufe'ohe." ²⁴ 'Ougadu Iesu'a roġae e'e niro, raena'a, "E ġa mene dana'i'uma. E'e Isaraela azaġa, dauġirote'e mamoeġa veize da'o tuġuhiro." ²⁵ Rehano roġaeġani'a aradu ani zamao ġuġuriro ebu raena'a, "Zuhi'a Boro, danaho'i!" ²⁶ Iesu'a naenaenina'a, "Tahi'a ogomu madu ġuni hanoga'e mene idaġa." ‡ ²⁷ Roġaeġa'e nina'a, "A hube, Zuhi'a Boro, rehano ġuni zuni ane zuhi'a ogomu mumuġa fata'ono'o buau'eta'a'e au'ohe." ²⁸ Iesu'a naenaenina'a, "Roġae, ġa'e eġe mazao fie'eta'a'e boro! Ġa'a urate'eta'a'e hidi'uma." E'e madaġano ani aboġa 'ai manoriro.

Vaze Ġehaġa Faiziro

²⁹ Iesu'a haba e'e modadu Galilea du'uraġa uni onamiro. Ebu maġa itadu e'ea ehoriro. ³⁰ 'Ougadu vaze ġuġuvaġani'a mene edau'ete'e azaġa, ubuma kuru azaġa, oda sau'a azaġa, mumutafa azaġa zu ugi azaġa nunu ġehaġa tutuze ane vaġe ariro. Ebu ze'e ane oda babaġano bazuze teadu ani'a faiziro. ³¹ Vaze ġuġuvaġani'a mumutafa azaġa'e ġoere'ete'e, oda sau'a azaġa'a manorate'e, mene edau'ete'e azaġa'e ragave'ete'e zu ubuma kuru azaġa'e ehamane'ete'e horozitotene, zaguzagaro. Ebu ze'e Isaraela azaġa Badi'aġa matu'oharo.

Vaze 4000 Ġubuziro (Mareko 8:1-10)

³² Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a huzadu ziro, raena'a, "'E'e 'ahi duġuru vetuġazi'ohe, mazaġa ze 'ahao mada uġidu eġe teite radiu'ohe zu ogomuze o'o'a. E'e ze vinini tare nezeo tuġuzoga mene urate'ohe, mazaġa ibio higau bauri'uma." ³³ Tahi'aġani'a nina'a, "Haba boha'ano 'ada, noumao ogomu ġehaġa horonadu vaze ġuġuvaġa 'ahi ġubuzi'uma?" ³⁴ Iesu'a ġadizena'a, "Za mazao beredi'e nugu?" Ze'a naenaenina'a, "Beredi'e fu'o 'aheu fare zu ġozone kome'a tahiġa." ³⁵ Ebu ani'a vaze ġuġuvaġa rahao ehoroga radu ziro. ³⁶ 'Ougadu beredi fu'o 'aheu fare zu ġozone madu Badi'a mazao kuraro. Ebu vaheġadu vaze ġuġuvaġa zenoga veize tahi'aġa ziniro. Ebu tahi'aġani'a ġahugiro. ³⁷ Zeġe nidu'a au idararo. Ebu ogomu ġaha'aġaha'a mae ofadu tunahu fu'o 'aheu fare iriva'oniro. ³⁸ Ogarote'e azaġa bo'aġano ohoze da'o nidu'a'e 4000, u roġae zu tahi'a

‡ 15:26 Iuda azaġa'e Iuda mene azaġa mazao ġuni rae huziro.

kome'akome'a'e mene me'odiro. ³⁹ Ani vaze ġuġuvaġa tuġuzirote'e ġarugano, ġasi'o ehoradu Magadana haba'a onamiro.

16

Haġai Nu Badeġa Uratiro

(Mareko 8:11-13, Luka 12:54-56)

¹ Farisea zu Sadukea azaġani'a Iesu tuhune nuroga radu ane vaġe onairo ebu uminiro, raena'a, "Badi'a mazaonono'o haġai nu badeġa ihofo'i." ² Ani'a naenaenziro, raena'a, "Za'e, 'Ġorava mada'a kanaru zuburine, ohoġore mada'a manori'uma,' rae ra'ohe. ³ Ebu 'Oherebau adure'a ġutanoga horonine irugu'a ru'a'uma,' rae ra'ohe. Za'e adure iraġa horonine nagini'a furera'uma rae edere'ohe. U izidi madaġano nagini'a fureru'eta'a'e huga'e mene edere'ohe. ⁴ Sau'a azaġa zu Badi'a mazao mene hune fie'ete'e azaġa'e haġai nu badeġa da'o urate'ohe, rehano mene zini'uma. E'a zini'uma'e peroveta vazeġa Iona haġai nu badeġa da'o." Ebu ani'a zeġe mazaono'o vaġinadu onamiro.

Farisea zu Sadukea Azaġa Isiti

(Mareko 8:14-21)

⁵ Iesu tahi'atahi'a'e du'ura moneafa farirotene beredi odohoga aġutaro. ⁶ Iesu'a ziro, raena'a, "Tohutoho'i, Farisea zu Sadukea azaġa isiti faine ġiano'i." ⁷ 'Ougadu ze zeġe'a bare ġo'aniro, raena'a, "Eme'a beredi mene odohaha 'ahine, ani 'ouge ra'ohe." ⁸ Iesu'a ze nagini ġo'anirote'e ederirotene, ziro, raena'a, "Zae Badi'a mazao fie'eta'a'e kome'a! Nougadu beredi nu mene odohate'e ġo'ane'ohe? ⁹ Za ize mene edeġahe? Eġe'a beredi fu'o hina vaze 5000 ġubuzadu ġaha'aġaha'a'e tunahu nugu nu'onirota'a'e mene zamare'ehehe? ¹⁰ Zuni beredi fu'o 'aheu fare hina vaze 4000 ġubuzadu ġaha'aġaha'a'e tunahu nugu nu'onirota'a'e mene zamare'ehehe? ¹¹ E'a beredi moneo mene ra'eta'a'e nougadu za'e mene edere'ohe? E bare zi'ohe, Farisea zu Sadukea azaġa isiti faine ġiano'!" ¹² 'Ougadu ze'e ederiro, ani'e beredi isitiġa moneo mene reiro, rehano Farisea zu Sadukea azaġani'a ġuriro ihoreġa ġianoga veize reiro.

Petero'a Iesu'e Keriso Reiro

(Mareko 8:27-30, Luka 9:18-21)

¹³ Iesu'a Kaisaria Filipi haba'a onairotene, ane tahi'atahi'a ġadiziro, raena'a, "Vaze'a eġe, Vaze Ubuga, iniu rae ra'ohe?" ¹⁴ Ze'a naenaenina'a, "Nu'e Ioane bapatiso, nu'e Elia ra'ohe. Nu'e Ieremia ga amahi peroveta vazeġa 'ahoga ra'ohe." ¹⁵ Ebu ani'a ġadizena'a, "Za'a ra'etene

e'e iniu?" ¹⁶ Simona Petero'a naenaenina'a, "Ĝa'e Keriso, ĝabone Badi'aĝa Ubuga." ¹⁷ Iesu'a naenaenina'a, "Iona ubuga Simona, matu'o'i, mazaĝa vaze'a ĝa mazao e'e meme iho'eha, rehano adureo eĝe Mama'a ĝa iho'eha. ¹⁸ Ebu e ĝa'ohe. Ĝa'e Petero, huga'e vatava. Eĝe'a vatava e'e rana ekalesia, eĝe mazao fie'ete'e azaĝa, ohozi'uma, ebu rune gigi'a'e mene ĝuizi'uma. ¹⁹ Badi'a'a ibitozini'ete'e ibihetaĝa vava'oga veize kiĝa eĝe'a ĝani'uma. E'ano'o ĝa'e nagini rahao gararine, Badi'a adureo zuni garari'uma, ebu ĝa'a nagini rahao ahetine, Badi'a adureo zuni aheti'uma." ²⁰ Ebu Iesu'a ĝoere riĝa ziro, raena'a, "E'e Keriso rae vaze ago zo'i!"

Iesu Runeĝa Moneo Ihoziro

(Mareko 8:31-9:1, Luka 9:22-27)

²¹ E'e madaĝanono'o, Iesu'a ane rune moneo ane tahi'atahi'a ĝadahe ihoziro, raena'a, "Eĝe'a Ieruselema onamehuni'uma, ebu vaze boroboro, dibu'o vazeĝa ĝihi'aĝaĝihi'aĝa zu Mose goro ĝoe'a ihoze'ete'e azaĝa mazono'o aduga ĝehaĝa hidi'uma. Ze'a uĝuhi'uma, rehano e'a mada uĝiduĝa zamaĝano bare ĝabode iĝuni'uma."

²² Ebu Petero'a Iesu ane genaĝano zamahu onamadu roniro, raena'a, "Mene, Zuhi'a Boro, Badi'a'a ĝae mazao 'ouge mene fureni'uma!" ²³ Rehano ani'a tehadu Petero niro, raena'a, "Satani, eĝe mazaono'o vaĝino'i! Ĝa'a eĝe'a uitoga veize ĝoere'ohe, mazaĝa ĝa'e Badi'a ibio mene zamare'ohe, rehano vaze ibio zamare'ohe."

²⁴ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Iniu'a eĝe ĝaruna hegotihi are ro'idene, ane ura haĝaiĝa nidu'a modadu ane satauro odohe'ena'a, eĝe hegoti'o'i!" ²⁵ Iniu'a ane ĝabone obone giganine, ani ĝabone tuĝutuĝu mene hidi'uma. Rehano iniu'a ane ĝabone eĝe 'uano modine, ĝabone tuĝutuĝu hidi'uma. ²⁶ Vaze 'ahogani'a haba nidu'a madu ĝaboneĝa mae vaĝinine, nagi manoĝa hidi'uma? Ĝau 'ahoga hina zu ĝabone tuĝutuĝu mouga mene idaĝa. ²⁷ Eĝe, Vaze Ubuga'e eĝe Mama agaĝa zamaĝano tuĝure viga teite onai'uma, ebu vaze'a nagini haĝairote'e idunaĝano aneane naeĝa zini'uma. ²⁸ E hube hune zi'ohe, izidi zae bo'aĝano vaze nunu'a izema rudanogano, eĝe, Vaze Ubugani'a aradu vaze ibitozini'ete'e horoni'uma.

17

Iesu Iraĝani'a Nufiro

(Mareko 9:2-13, Luka 9:28-36)

¹ Mada fu'o tiba fare ĝaruĝano Iesu'a Petero, Iakobo zu Iakobo negoĝa Ioane zamazadu zeĝe da'o maĝa boro itiro.

² E'ea ani iragani'a ze ubumao nufiro. Iragani'a mada teige agararo ebu dabuagani'a agağa teige uraro. ³ E'e madağano ze ubumao Mose zu Elia'a fureranadu Iesu teite goeriro. ⁴ Petero'a Iesu niro, raena'a, "Zuhia Boro, eme 'ahao radiu'eta'a'e monoğa! Ġa'a uratine e taruha uġidu ogora'uma, tiba'e ġae veize, tiba'e Mose veize ebu tiba'e Elia veize." ⁵ Ani goere radiu'enogano goze vazavazahogani'a ovadu ze ogoziro, ebu goze zamağanonono'ago 'ahoga igiro, raena'a, "Ahi'e eġe zamarone, ubudehe. E ani mazao matue rudau'ohe. Ani goere egohano'i." ⁶ Iesu tahi'atahi'a'a ago e'e igirotene, rihau rudanadu rahao higau ġuġuriro. ⁷ Rehano Iesu'a aradu oboziro, ebu raena'a, "Iġuno'i. Ago rihano'i." ⁸ Ze'a dude ehamarotene, vase nu mene horoziro, rehano Iesu da'o horoniro. ⁹ Ze mağanonono'ovairote'e madağano Iesu'a ziro, raena'a, "Za'a horonata'a'e vase mazao ago rae fureno'i, onamo eġe, Vaze Ubugani'a runeono'o bare ġabode iġuni'uma." ¹⁰ 'Ougadu ane tahi'atahi'a'a ġadiniro, raena'a, "Nougadu Mose goro goe'a ihoze'ete'e azağani'a, 'Elia'e ibite onai'uma,' rae ra'ohe?" ¹¹ Iesu'a naenaezina'a, "A'e hube. Elia'e ġau nidu'a ruhiboga veize ibite onai'uma. ¹² Ebu e zi'ohe, Elia 'ai amahi onairo. Rehano vase'a mene ederadu ani mazao zeġe'a uratirote'e haġaiġa haġairo. E'e teige, eġe, Vaze Ubuga zuni zeġe mazaono'o aduga hidi'uma." ¹³ 'Ougadu ane tahi'atahi'a'a Iesu'a Ioane Babatiso'e Elia idane'ena'a, goerate'e ederiro.

Tahi'a Kome'a Vine Sau'aġeta Manoniro
(Mareko 9:14-29, Luka 9:37-43a)

¹⁴ Ze'a maġa'ono'o vase ġuġuvaġa vaġe ovairotene vase 'ahogani'a Iesu vaġe aradu ane zamao tue ġuġuriro, ebu raena'a, ¹⁵ "Zuhia Boro, eġe ubude vetuğano'i! Ani'e ketokete'ohe ebu ahiri'e gigi'a boro ma'ohe. Ani'a mada ġehaġa ire roga rana ga vu rana higau'ohe. ¹⁶ E'a ani tutune ġae tahi'atahi'a vaġe areha, rehano ze'a ani manonoga mene idaraneha." ¹⁷ Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Za'e Badi'a mazao mene fi'e'ete'e zu ve'oġa haġae'ete'e azaġa! E za teite no'e faġa radi'uma? E no'e faġa zae mazao zamahe gigau oboni'umahe?" Ebu tahi'a e'e moga nina'a, "Ubugo odohe eġe vaġe aro'i." ¹⁸ Ebu Iesu'a vine sau'a ronadu ane mazaono'o buaro. E'e madağano tahi'a e'e zogone manoriro.

¹⁹ Ebu ani tahi'atahi'a'a zeġe da'o Iesu vaġe aradu ġadiniro, raena'a, "Eme'a nougadu vine sau'a hegone bunoga mene idaraneha?" ²⁰ Ani'a ziro, raena'a, "Mazaġa zae fie'eta'a'e tahiġa fase. E hube hune zi'ohe, za'a eġe

mazao fie'eta'a'e fufu maġa kome'a tiba heuġa radu za maġa 'ahi mazao nina'a, "Ahaono'o vaġinadu omo onamo'i, rae reine, ani'a 'ouge haġai'uma. Za'e eġe mazao fiine, ġau nidu'a haġaoga'e idaġa."*

Runeġa zu Bare Iġuni'uma Hariġa Reiro
(Mareko 9:31-32, Luka 9:44-45)

²² Ze'a Galilea haba'ano nu'orarotene, Iesu'a ziro, raena'a, "Eġe, Vaze Ubuga'e agirehe 'evoreo ri'ih'i'uma. ²³ Ze'a uġuhi'uma, ebu mada uġiduġano e'a bare iġuni'uma." 'Ougadu Iesu tahi'atahi'a'e zamaze are rudaro.

Kuru Neġa Takesiġa

²⁴ Ze'a Kaperanauma neġa boro feurirote'e enogano, kuru neġa takesi azaġani'a Petero vaġe aradu niro, raena'a, "Ġa miriho vazegā'e kuru neġa takesi† mene haġae'ehehe?" ²⁵ Ani'a raena'a, "O'e, eġe ihore vazegā'e takesi haġae'ohe."

Petero'a ne diuġirotene, Iesu'a ibite ġadiniro, raena'a, "Petero‡, ġa nouge rae zamare'ohe? Haba kinġa'e iniu mazao takesi ufe'ohe, ani haba azaġa mazao ga avo'a azaġa mazao?" ²⁶ Ani'a naenaenina'a, "Avo'a azaġa mazao ufe'ohe." Ebu Iesu'a nina'a, "O'e, ane haba azaġa'e takesi mene haġae'ohe. ²⁷ Rehano eme mene maġnozifine takesi haġai'uma. Ġa'e du'ura ovoadu kimai feuno'i. Ebu ġozone tiba kimaino'idene, hebe'a mae nahano'i, ebu siliva moniġa tiba§ horoni'uma. E'e madu emetane veize zeno'i."

18

Iniu'e Ġihi'a Hune

(Mareko 9:33-37, 42-48, Luka 9:46-48; 15:3-7; 17:1-2)

¹ E'e madaġano Iesu tahi'atahi'a'a Iesu vaġe onaadu ġadiniro, raena'a, "Badi'a'a ibitozini'ete'e zamaġano iniu'e ġihi'a hune?" ² Iesu'a tahi'a kome'a 'ahoga hune onaadu zeġe bo'aġano mae ohoniro, ³ ebu raena'a, "E hube hune zi'ohe, za'a ġihuradu tahi'a kome'a 'ahi mene teigine, Badi'a'a za mene ibitozini'uma. ⁴ Iniu'a, tahi'a kome'a teige, ane'a bare mae ovoine, Badi'a'a ibitozini'ete'e zamaġano ani'e ġihi'a hune rae ra'ohe. ⁵ Ebu eġe mazao fie'ete'e u'ano tahi'a kome'a 'ahiguġa mae ġihinine, ani'e eġe mae ġihihe'ohe. ⁶ Iniu'a, tahi'a kome'a 'ahiguġa eġe mazao fie'eta'a'e bo'aġano, tahi'a 'ahoga'e haġai sau'ano tutune

* **17:20** Fare mirihirote'e nu'e v. 21 madu raena'a, "Kuraune zu zaġozaġine da'o vine sau'a 'ahiguġa'e hegone bune'ohe. † **17:24** Girikio, takesi moniġa'e Derakima 'aheu. Derakima tiba'e mada tiba gau naeġa heuġa. ‡ **17:25** Girikio,

Simona § **17:27** Girikio, siliva moniġa tiba'e Derakima ġazaġa heuġa.

ve'onine, ani'e hadi boro bagaḡa 'unuḡano autadu davara guniḡano mae feunine'e ufeta manoḡa.

⁷ Raha 'adi azaḡa, fase vetuḡaḡa, aduga hidiuma, mazaḡa vase ibi ve'oḡano tutuze'ete'e'e ḡauḡa u'ano, sau'a haḡae'ohe. De'eguḡa'e fureru'ohe rehano, vase haḡai sau'ano tutuze'ete'e azaḡa'e, fase vetuḡaḡa, aduga hidi'uma. ⁸ 'Evoreḡo ga odaḡo'a tutu'e ve'o'o'idene, vari'e modo'i. 'Evore tibaḡota ga odaḡo tibaḡota da'o ḡabone tuḡutuḡu hidoga'e ufeta manoḡa. U 'evoreḡo 'aheu ga odaḡo 'aheugota ire roga mene hauḡe'ete'e zamaḡano mae feu'ine ufeta aduga. ⁹ Ubumaḡo'a tutu'e ve'o'o'idene, gude modo'i. Ubumaḡo naeḡaḡota da'o ḡabone tuḡutuḡu hidoga'e ufeta manoḡa. U ubumaḡo 'aheugota ire roga mene hauḡe'ete'e zamaḡano mae feu'ine ufeta aduga.

Mamoe Dauḡirote'e Hari Idaidaḡa
(Luka 15:3-7)

¹⁰ Tah'i'a kome'a 'ahiguḡa tiba zuni gubano'i. Mazaḡa, e zi'ohe, zeḡe taufe'ete'e tuḡure viga'e eḡe Mama adureo teite iḡaiḡa radiu'ohe.*

¹² Za'e nouge zamare'ohe? Vaze 'ahoga mazao mamoeḡa 100, rehano tibani'a dauḡine, ani nougi'uma? Ani'e mamoeḡa 99 maḡa haba'ano modadu dauḡoga mamoeḡa vaḡe ragavi'uma. ¹³ E hube hune zi'ohe, ani'a mamoe tiba e'e vaḡe meine, mamoe 99 mene dauḡoḡa ḡauḡa'e vitize matu'e ruda'uma. ¹⁴ E'e teige, zae Moze adureo tahi'a kome'a 'ahiguḡa tiba zu dauḡoga'e mene urate'ohe.

Nabuḡo Sau'a Mae Dudune'ete'e Ibiḡa
(Luka 17:3)

¹⁵ Ekalesia nabuḡo'a ḡae mazao sau'a haḡao'idene ane vaḡe onamadu ḡanine da'o bo'aḡano sau'aḡa ihono'i. Ani'a egoḡanadu sau'aono'o ḡihurine, ḡa 'ai nabudiḡota bare tiburaneha. ¹⁶ U ani'a mene egoḡano'idene, vase tiba ga 'aheu zamazadu bare onamo'i, mazaḡa ḡanine nagini ra'ete'e vase 'aheu ga uḡidu zu ederi'uma. ¹⁷ Ani'a ze zu mene egozinine, ekalesia zamaḡano rae fureno'i. Ani'a ekalesia zuni mene egozeno'idene, ani'e Badi'a aḡu'a vaseḡa ga takesi vaseḡa sau'a teige'ohe rae zamaro'i.

¹⁸ E hube hune zi'ohe, za'a nagini rahao gararine, Badi'a adureo zuni garari'uma, ebu za'a nagini rahao ahetine, Badi'a adureo zuni aheti'uma. ¹⁹ E bare hube hune zi'ohe, rahao 'ada ḡanine zamaze tiba hina nagini umidine, eḡe Mama adureo zae veize haḡaozini'uma. ²⁰ Mazaḡa eḡe

* **18:10** Fare mirihirote'e nu'e v. 11 raena'a, "Eḡe, Vaze Ubuga'e dauḡirote'e azaḡa ḡabozoga veize onairo."

nigano 'aheu ga ugidu'a nu'oraune, e'e zege bo'aḡano radiu'ohe.

Mene Rae Mode'ete'e Tuḡure Vazeḡa Hari Idaidaḡa

²¹ Ebu Petero'a Iesu vaḡe aradu ḡadiniro, raena'a, "Zuhia Boro, eḡe nabudi'a eḡe mazao sau'a haḡaine, ḡae nuḡu e ani sau'a rae modi'uma? Ḡae fu'o 'aheu fare ga?" ²² Iesu'a naenaeni, raena'a, "E ḡa'ohe, mene ḡae fu'o 'aheu fare, rehano barebare rae modo'i!†

²³ E'ano'o Badi'a'a ibitozini'eta'a'e hari idaidaḡa 'ahi heuḡa. Kini 'ahogani'a ane mazaono'o moni meirote'e tuḡure azaḡa huzadu ani moni bare meihī rae reiro. ²⁴ Ani'a 'ouge haḡairotene, moni borofe‡ meirote'e vazeḡa 'ahoga ani vaḡe tutune ariro. ²⁵ Ani'e moni baronoga mene idaḡa 'ahine, kini'a riḡa ḡoreniro, raena'a, 'Ḡae inuḡo, ubuḡo zu ḡae mazao ḡau nidu'a seronadu eḡe moni barono'i!' ²⁶ 'Ougadu tuḡure vazeḡani'a ani zamao obena hina tuḡiro, ebu raena'a, 'Geno mada eno'i, ebu e moni nidu'a baroni'uma.' ²⁷ 'Ouge reirotene, zuhi'aḡani'a vetuḡaniro ebu moniḡa ahiḡa radu ani tuḡuniro.

²⁸ E'e ḡarugano tuḡure vazeḡani'a ani mazaono'o moni nuḤ meirote'e tuḡure vazeḡa 'ahoga, ani teite tiburū gau'ete'e, vaḡe onamiro. Ani'a ani matanadu oḡorabiḡa harinoharo. Ebu raena'a, 'Eḡe moni barono'i!' ²⁹ 'Ougadu ane vaze tuḡure vazeḡa'e obena hina tuḡaro, ebu uminina'a, 'Geno mada eno'i, ebu ḡae moni baroni'uma!' ³⁰ Rehano ani hezahiro ebu onamadu ane vazeḡa 'ai ḡu'a neḡano mae ohoniro, onamo ani moni e'e baroni'uma.

³¹ Tuḡure azaḡa nunu'a nagini'a furerarote'e horonirotene, ze maḡune rudanadu zeḡe zuhi'a vaḡe onamiro. Ebu hariḡa nidu'a ani mazao ihoniro. ³² 'Ougadu zuhi'aḡani'a tuḡure vazeḡa ibi'a ibite hunadu niro, raena'a, 'Ḡa'e tuḡure vazeḡa sau'a! Ḡa'a umihadu ḡa eḡe mazaono'o meirote'e moniḡa nidu'a ahiḡa reiro. ³³ Eḡe'a ḡae vetuḡaḡadate'e teige, ḡae'a zuni ḡae vaze tuḡure vazeḡa vetu'aḡanifo!' ³⁴ Zama ḡugi'ano zuhi'aḡani'a ani aduga hanoga veize ḡu'ano ohoniro, onamo ane moni nidu'a barone hauḡi'uma.

³⁵ E'e teige, za'a zae nego nabudi zamaze nidu'a hina zeḡe sau'a mene rae modine, eḡe Mama adureo zuni zae mazao 'ouge haḡai'uma."

† **18:22** Girikio, Ḡae 490 ‡ **18:24** Girikio, 10,000 Taleniti, a'e muri 16 gau naeḡa heuḡa § **18:28** Girikio, 100 Denari, a'e mada 100 gau naeḡa heuḡa

19

Roḡae Mode'ete'e Moneo
(Mareko 10:1-12)

¹ Iesu'a e'e ḡoe'a hauḡirotene Galilea haba'a modadu Ioridana vuḡa moneafa Iudea haba'a onamiro. ² Vaze ḡuḡuvaḡani'a ani hegotiro ebu ani'a ugi azaḡa faiziro.

³ Ebu Farisea azaḡa nu'a Iesu tuhune nurifine ani vaḡe aradu ḡadiniro, raena'a, "Goro zamaḡano, ohoze 'ahogani'a haḡai nunu u'ano inuga mode'ete'e idaḡahehe?" ⁴ Ani'a naenaeziro, raena'a, "Za Buka Zaḡoḡa mene me'odirohehe? Ḡadaheḡano Badi'a'a ḡau nidu'a haḡairotene ohoze zu roḡae haḡairo. ⁵ Ebu ani raena'a, 'E'ano'o ohoze'e vi'a moga modadu roḡae teite tibura'uma ebu anianine ahiri tiba re'uma.' ⁶ E'ano'o ze'e mene 'aheu rehano tiba, ebu Badi'a'a tibuzirota'a'e vaze'a mene rovoni'uma."

⁷ Ze'a ḡadinena'a, "'Ougine nougadu Mose goro ḡoe'a'e raena'a, 'Ohoze'e inuga modine fefa mirihadu roḡaeḡa hano'i ebu modo'i,' rae ra'ohe?" ⁸ Iesu'a naenaezina'a, "Za teḡaze riḡa 'ahine, Mose'a roḡae modine'e idaḡa reiro. Rehano ḡadaheḡanonono'o a'e mene Badi'a urate'ete'e haḡaeḡa ra'ohe. ⁹ E zi'ohe, inuga'e ubuma ḡezo haḡaiḡa mene haḡae'ete'e rehano, i'ani'a ani modadu roḡae 'ahoga teite hahurine, ani'e ubuma ḡezo haḡaiḡa haḡae'ohe."

¹⁰ Iesu tahi'atahi'a'a Iesu niro, raena'a, "'Ahiguḡani'a i'a inuga mazao fureraune, guruvorau radiu'eta'a'e ufeta manoga gaogi!" ¹¹ Iesu'a naenaezina'a, "Vaze nidu'a ḡoere 'ahi mae ḡihinoga'e mene idaḡa. Rehano Badi'a'a danaze'ete'e azaḡa da'o idaḡa. ¹² Vaze nu'e furerarote'e madaḡanonono'o ahiri ugiḡeta radu mene hahure'ohe. Nu'e vaze'a ahiri ariro. Nu'e Badi'a'a ibitozini'ete'e veize gauhi radu ze'e mene hahuriro. Iniu'a 'ahi ḡoe'a mae ḡihinoga idaḡa reine, ani'a mae ḡihini'uma."

Tahi'a Kome'akome'a ebu Iesu
(Mareko 10:13-16, Luka 18:15-17)

¹³ Vazevaze'a tahi'a kome'akome'a tutuze Iesu vaḡe onairo, mazaḡa ani'a ze rana 'evore teadu kuranoga uratiro. Rehano ane tahi'atahi'a'a tutuze arirote'e azaḡa roziro. ¹⁴ Iesu'a ziro, raena'a, "Tahi'a kome'akome'a eḡe vaḡe on-aeta'a'e ago gararo'i. Mazaḡa Badi'a'a tahi'a kome'akome'a teige'ete'e azaḡa ibitozini'ohe." ¹⁵ Ebu ani'a ze rana 'evore teadu kurarote'e ḡaruḡano, e'ea iḡune onamiro.

Ma'ora Vazeḡa
(Mareko 10:17-31, Luka 18:18-30)

16 Vaze 'ahogani'a Iesu vaḡe aradu ḡadiniro, raena'a, "Ihore vazega, e nagini manoḡa haḡaine ḡabone tuḡutuḡu hidi'uma?" 17 Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Ḡa'e nougaḡu eḡe mazao nagini'e manoḡa rae ḡadimu'ohe? Manoḡa'e Badi'a, tibuhuga da'o. Ḡa'a ḡabone tuḡutuḡu hidihi ro'idene, Badi'a goro ḡoe'a hegoto'i." 18 Vaze e'e'a ḡadinena'a, "No'e goro ḡoe'a hegoto'uma?" Iesu'a naenaenina'a, "'Vaze ago mano'i, ubuma ago ḡezano'i, ago ḡonotano'i, kota zamaḡano ḡoere ve'oḡa ago ḡoero'i, 19 vi'u mogo gubazo'i ebu ḡa'a ḡae bare zamare'ete'e teige nabuḡo zamaro'i.'" 20 Ene izigani'a niro, raena'a, "E goro ḡoe'a 'ahi nidu'a haḡae onae'ohe. Hena nagini haḡai'uma?" 21 Iesu'a nina'a, "Ga'e Badi'a ubumao manoḡa hune re'uma rae uratine, onamadu ḡauḡo nidu'a serono'i ebu e'e moniḡa zahara azaḡa zeno'i. 'Ougine ḡa adureo ḡau manomano me'uma. Ebu aradu eḡe hegoto'i." 22 Rehano ene izigani'e ma'ora ufeta boro vazega 'ahine, Iesu ḡoe'a igirotene, zamaḡani'a adudu borore'ena'a, iḡuniro.

23 Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "E hube hune zi'ohe, ma'ora vazega'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vazega rouga'e riḡa bagaḡa. 24 Bare zi'ohe, kamero'e niduru ho'oga diuḡoga'e riḡa. Rehano ma'ora vazega'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vazega rouga'e ufeta riḡa." 25 Ane tahi'aḡani'a'a e'e igirotene, zaguzagau rudaro ebu ḡadinina'a, "'Ougine iniu'a ḡabone hidi'uma?" 26 Iesu'a ḡiazadu zina'a, "'Vaze-vaze zeḡe'a bare ḡabone hidoga'e mene idaḡa, rehano Badi'a'a vaze ḡabozi'uma. Mazaḡa ani'e ḡau nidu'a haḡaoga idaḡa."

27 Ebu Petero'a niro, raena'a, "Eme ḡa hegotoga veize ḡau nidu'a modiro. 'Ougadu eme'e naeḡa nagini hidi'uma?" 28 Iesu'a ziro, raena'a, "E hube hune zi'ohe. Raha 'ahi nidu'a'e bare izida'uma madaḡano, eḡe, Vaze Ubugani'a kini ehore haba'ano ehoradu raha nidu'a ibitoha'uma. Ebu zae, eḡe hogote'ete'e azaḡa zuni kini ehoru haba'a 12 rana ehoradu Isaraela azaḡa, 12 urabo, kotazi'uma. 29 Ebu iniu'a eḡe 'uano neḡa, negoḡa, ezeḡa, vi'a, moga, eneḡa ga haba'a modirota'a'e naeḡa ḡae 100 me'uma zu ḡabone tuḡutuḡu hidi'uma. 30 Rehano ibite'ete'e azaḡa ḡehaḡa'e ḡonagano re'uma, u ḡonaga azaḡa ḡehaḡa'e ibiti'uma."

20

Vaini Meba Gau Azaḡa Hari Idaidaḡa

1 Iesu'a hari idaidağa 'ahoga ziro, raena'a, "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e hari 'ahi heuğa. Haba vazega 'ahogani'a ane vaini meba veize gau'ete'e azağa vağihi radu oherebau uzeuze onamiro. 2 Ebu vase nu horozirotene ziro, raena'a, 'Ege meba onamadu gau'o'i. Mada tiba gauğa moniğa* zini'uma.' 'Ougadu ani ze mebağano tuğuziro. 3 Oherebau mada fu'o gazağa fare meirotene ani bare onamiro. Ebu maketi haba'ano mene gau'ete'e vase nu'a edau radoga horoziro. 4 Ani'a zina'a, 'Za zu ege vaini mebağa onamo'i, ebu gauğa moniğa idane zini'uma.' 5 Ebu ze ane meba onamiro. Ani'a madai zu mada uğidu goravağano bare onamadu 'ouge hağairo. 6 Mada fu'o goravağano ani onamirotene vase nu'e edau ragave'ete'e horozadu gadiziro, raena'a, 'Za nougadu mada niduga mene gau'ena'a edau tauğe'ohe?' 7 Ze'a naenaenina'a, 'Mazağa vase 'ahogani'a eme gau 'ahoga mene refaha.' Ani'a zina'a, 'Za zuni ege vaini mebağa onamadu gau'o'i.'

8 Mada'a ovoriotene vaini mebağa vazegani'a meba taufe'ete'e vazega niro, raena'a, 'Gau azağa huzadu gonaga vazeganono'o ibite vazega gau moniğa zeno'i.' 9 Mada fu'o goravağano huzate'e azağa'e onairotene aneane mada tiba gau moniğa meiro. 10 Ebu ibite gauirete'e azağani'a onairotene, ze moni ufeta boro me'uma rae zamariro. Rehano aneane mada tiba gau moniğa idane meiro. 11 Ze'a e'e moniğa madu haba vazega mazao mağuniro, ebu tururu'ena'a, niro, raena'a, 12 'Vesu onaate'e azağa'e mada tahiğa da'o gau'eha. U eme'a mada gigi'a zamağano mada niduga gau boro hağaeha. Rehano ga'e zege moni'e emege teite idane zeneha!' 13 Haba vazegani'a zege bo'ağano 'ahoga naenaeniro, raena'a, 'Ege vase, e'e mene nae da'o badareha. Ga'e gauadu mada tiba gau moniğa me'uma rae gaha. 14 E'ano'o moniço madu onamo'i. E'e vesu onate'e vazega gau moni'e gae moni teite idane ganihi ra'ohe. 15 Ege'a ege moni hina nagini urate'ete'e hağaine, ve'oğahe? Ege'a vase mazao ufeta manoğa radu ga'e ahiahihe'ehehe?'" 16 Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "E'ano'o gonağa azağa'e ibiti'uma zu ibite'ete'e azağa'e gonagano re'uma."

Iesu'a Ane Rune Bare Reiro
(*Mareko 10:32-34, Luka 18:31-34*)

17 Iesu'a Ierusalemia itirote'e zamağano, ane tahi'a 12 da'o huzadu ibio ziro, raena'a, 18 "Giano'i, eme'e Ierusalemia ite'ohe. Ebu ege, Vaze Ubugani'e, dibu'o vazega gihi'ağagihiağa zu Mose goro goe'a ihoze'ete'e azağani'a

* 20:2 Mada tiba gau moni'e Denari tiba.

obohe teadu uḡuhihi re'uma. ¹⁹ Ebu Badi'a aḡu'a azaḡa 'evoreo ri'ihadu zeḡe'a ḡirihohi'uma, masihi'uma zu sataurohi'uma. Rehano mada uḡiduḡano eḡe'a bare iḡuni'uma."

Iakobo zu Ioane Vize'a Iesu Uminiro
(Mareko 10:35-45)

²⁰ Zebede ubuga, Iakobo zu Ioane, vize'a zeḡe zamazadu Iesu vaḡe ariro, ebu obena hina tuḡadu uminiro. ²¹ Iesu'e ḡadiniro, raena'a, "Ḡa'e nigini urate'ohe?" Ani'a naenaenina'a, "Ḡa'a ibitozini'ete'e madaḡa mo'idene, eḡe ubude 'aheu ohozadu ḡihi'aḡa iḡu'a zeno'i." ²² Iesu'a niro, raena'a, "Za'e nagini umihe'eta'a'e aḡu'a. Eḡe'a gagi'uma bioḡa'e aduga hidi'ete'e bioḡa. Zae zuni e'e gagi'umahehe?" Zeḡe'a naenaenina'a, "O'e." ²³ Iesu'a ziro, raena'a, "Eḡe'a gagi'uma bioḡa'e, zae zuni gagi'uma. Rehano ḡihi'aḡa iḡu'a me'uma azaḡa'e eḡe'a meme ohozi'uma. U eḡe Mama'a ohozi'uma reirote'e azaḡani'a da'o ani'a ruhibirote'e iḡu'a me'uma."

²⁴ Iesu tahi'a gaubanana'a e'e igirotene, Iakobo zuni Ioane mazao maḡuniro. ²⁵ Rehano Iesu'a huze nu'ozadu ziro, raena'a, "Za edeḡa, Badi'a aḡu'a azaḡa haba'ano, zuhi'aḡazuhi'aḡani'a e'e haba'a azaḡa ibitozini'ohe, ebu zeḡe ḡihi'aḡa iḡuri azaḡani'a inaraze hina haba'a azaḡa rana edau'ohe. ²⁶ Rehano za'e ago 'ouge haḡao'i. Zae bo'aḡano iniu'e ḡihi'a reihi reine, ani'e zae u'uḡano gau'ete'e vazega rae re'uma. ²⁷ Ebu iniu'e zae bo'aḡano ibitone vazega reihi reine, ani'e zae tuḡure vazega rae re'uma. ²⁸ Za'e eḡe teige haḡao'i, mazaḡa eḡe, Vaze Ubugani'a vaze'e eḡe tuḡure azaḡa re'uma radu mene ariro, rehano e'e vaze tuḡure vazega re'uma radu ariro. Ebu vaze ḡehaḡa sau'a u'ano, eḡe ḡabone hina Badi'a dibu'o hanoga veize ariro."

Ubuma Kuru Azaḡa Faiziro
(Mareko 10:46-52, Luka 18:35-43)

²⁹ Iesu ani tahi'atahi'a teite Ieriko neḡa borono'o iḡunirotene, vaze ḡuḡuvaḡani'a ani hegotiro. ³⁰ Ebu ubuma kuru azaḡa 'aheu'e ibi ḡenaḡano ehore radiunu. Ze Iesu'a vitau oname'ete'e egadu huario, raena'a, "Zuhi'a Boro, Davida mariḡa, eme vetuḡafo'i!" ³¹ Vaze ḡuḡuvaḡani'a horozadu roziro, raena'a, "Hezoa!" Rehano ze'e ufeta ḡihau huario. "Zuhi'a Boro, Davida mariḡa, eme vetuḡafo'i!" ³² Ebu Iesu'a edanadu huziro, raena'a, "Eḡe'a zae veize nagini haḡai'uma?" ³³ Ze'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro, eme ehamatihi!" ³⁴ Ebu Iesu'a vetuḡazeadu ubumaze oboniro. Obozirotene zogone ubumaze'a ra'aro ebu ani hegotiro.

21

*Ierusalem a Diugiro**(Mareko 11:1-11, Luka 19:28-38, Ioane 12:12-19)*

¹ Iesu'a ane tahi'atahi'a teite Ierusalem a hanitadu Oliva maḡano Benefage neḡano feuriro. Ebu tahi'aḡa 'aheu tuḡuze'ena'a, ziro, ² raena'a, "Zama mone neḡa onamo'i. E'e neḡa diuḡine, doniki 'ahoga 'ute touga ubuḡeta horozi'uma. Horozo'idene, fuhi'adu eḡe vaḡe odohe aro'i. ³ Iniu vase'a ḡoere nu zoi'dene, 'Zuhi'a Boro'a urate'ohe,' rae no'i. 'Ougine ani zogone tuḡuzi'uma."

⁴ A'e peroveta vaseḡani'a Badi'a ḡoere reirota'a'e hudaro, raena'a,

⁵ "Ierusalem azaḡa* mazao 'ahige zoi, 'Ḡiano'i! Zae Kini'e zae vaḡe are'ohe. Ani'e vaḡu'a ebu doniki rana ehoreha. Doniki ubuga rana ehoradu are'ohe."

⁶ Ebu tahi'aḡa 'aheu'a onamadu Iesu'a nagini zirote'e haḡairo. ⁷ Ze doniki ubuḡeta odohe ane vaḡe onamadu dabuaze doniki ubuga ḡarunio zahariro, ebu Iesu ani rana tiro. ⁸ Vaze ḡehaḡani'a zeḡe dabua ibio hirau tiro, u vase nu'e ire ezaga vari'e madu ibi rana hiraro. ⁹ Iesu zamao onamirote'e azaḡa zu ḡaruna hegotirote'e azaḡani'a huaro, raena'a,

"Davida mariḡa niguno'i!†
Zuhi'a Boro niḡano onae'ete'e vaseḡa matu'ohatihi!
Badi'a hitanao niguno'i!"

¹⁰ Ebu Iesu'a Ierusalem a diuḡirotene, ne azaḡa nidu'a harae'ena'a ḡadimutitiro, raena'a, "'Adi iniu?" ¹¹ Ebu vase ḡuḡuvaḡani'a naenaezina'a, "'Adi'e Iesu, peroveta vaseḡa. Galilea haba'a Nazareta neḡa vaseḡa."

*Kuru Neḡa Deheniro**(Mareko 11:15-19, Luka 19:45-48, Ioane 2:13-22)*

¹² Ebu Iesu'a kuru neḡa haba'ano diuḡiro. Diuḡadu dibu'o veize ḡahunone hoite'ete'e zu serone'ete'e azaḡa uhize ḡururuziro. Moni senise zini'ete'e‡ azaḡa fata zu Tubugo niniḡa serone'ete'e azaḡa ehoro haba'a mae ḡihuniro. ¹³ Ebu ani zina'a, "Buka Zaḡoḡa zamaḡano 'ahige mirihiro, raena'a, 'Badi'a ne'e vase'a kurau'ete'e

* 21:5 Girikio, Zioni aboḡa 21:5 21:5 Zec 9:9 † 21:9 Girikio, Hosana
21:9 21:9 Salamo 118:26 ‡ 21:12 Kuru neḡa takesi veize

neḡa re'uma.' Rehano za'a kuru neḡa'e ḡonore azaḡa haba'a teige haḡae'ohe!"

¹⁴ Ubuma kuru azaḡa ebu oda sau'a azaḡani'a ani vaḡe kuru neḡa aradu ani'a faiziro. ¹⁵ Ebu dibu'o vazega ḡihi'agihiaḡa zu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡani'a ani haḡai gigi'a haḡairote'e horoniro. Ebu tahi'a kome'akome'a kuru neḡa haba'ano huau'ena'a, "Davida mariḡa niguno'i," rae reirote'e igiro. 'Ougadu ze maḡune rudaro. ¹⁶ Ebu Iesu ḡadiniro, raena'a, "Ḡa tahi'a kome'akome'ani'a nagini ra'eta'a'e igi'ohe? Ze gararo'!" Ani'a naenaezina'a, "E igi'ohe. Rehano za'e Buka Zaḡoḡa mene hune me'odirohe? A'e raena'a, 'Badi'a'a tahi'a kome'akome'a zu ḡuraḡaḡuraḡani'a ani nigunoga ihoziro.'" ¹⁷ E'e enogano ani ze muhizadu Betani neḡa onamiro ebu ohere e'ea baziro.

Figi Ireḡa Roraro

(Mareko 11:12-14, 11:20-24)

¹⁸ Irarirotene oherebau uzeuze Iesu'a Ierusalem bare onamirote'e zamaḡano ani vininiro. ¹⁹ Ebu figi ireḡa ibi ḡenaḡano horonadu huga vaḡe onamiro. Rehano ire huga o'o'a zu rouḡa da'o horoniro. Ani'a ire e'e niro, raena'a, "Ḡa mene bare huda'uma!" Ebu ire e'e'a zogone roraro.

²⁰ Ane tahi'aḡani'a e'e horonirotene, ze zaguzaganadu ḡadiniro, raena'a, "Nougenouge figi ireḡani'a ḡarihe roraneha?" ²¹ Iesu'a naenaezina'a, "E hube hune zi'ohe, za Badi'a mazao fiine zu mene 'ada'adine, e'a figi ire mazao haḡa'ate'e zae'a zuni haḡai'uma. Ebu maḡa nina'a, 'Ḡihitadu davara zamaḡano buano'i,' rae reine, ani'e zae ḡoere igi'uma. ²² Za'a fie'ena'a, nagini kuruo umine'ete'e ḡauḡa'e hidi'uma."

Iesu Gigi'aḡa Moneo Ḡadiniro

(Mareko 11:27-33, Luka 20:1-8)

²³ E'e ḡarugano, Iesu'a kuru neḡa diuḡadu vase ihozirotene, dibu'o vazega ḡihi'aḡaḡihiaḡa zu vase boroboro'a ani vaḡe onairo. Ebu ze Iesu ḡadiniro, raena, "Ḡa no'e gigi'aḡa hina 'ahiguḡa haḡae'ohe? Iniu'a 'ahi gigi'aḡa ḡaniro?" ²⁴ Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Eḡe zuni ḡadimu 'ahoga zinihi. Za'a naenaehine, e zuni no'e gigi'aḡa hina 'ahi ḡauḡa haḡae'ete'e ihozi'uma. ²⁵ Ioane'a bapatizo haḡainuta'a'e Badi'a mazaono'o ga vase mazaono'o?" Ze zeḡe'a bare ḡoaniro, raena'a, "Badi'a mazaono'o reine, 'Za nougadu Ioane ḡoere mene mae ḡihinido?' rae ifi'uma. ²⁶ Rehano vase'ono'o reine, vase ḡuḡuvaḡani'a eme mazao maḡuni'uma rihone'ohe, mazaḡa zeḡe nidu'a Ioane'e hube

hune peroveta vazega rae mae gihine'ohē." 27 E'ano'o ze naenaenina'a, "Eme agu'a." Ebu Iesu'a zina'a, "Ege zuni no'e gigi'a hina 'ahiguga hageete'e mene ihozi'uma."

Ubuga 'Aheu Hari Idaidağa

28 Ebu Iesu'a dibu'o azağa gihi'agağihi'ağa zu vaze boroboro mazao hari idaidağa 'ahoga ziro, raena'a, "Za hari idaidağa 'ahi abitadu huga zamaro'i. Vaze 'ahogani'a ubuga 'aheu teite radiunu. Ani ene ibi'a vađe onamadu niro, raena'a, 'Ubude, ga izidi vaini mebağano gaui onamo'i.' 29 Ebu ubugani'a naenaenina'a, 'E mene onami'uma.' Rehano ani vesu'u zamağa gihunadu onamiro. 30 Ebu mogani'a ubuga veğa vađe onamadu ene ibi'a nirote'e goe'a niro. Ene veğani'a naenaenina'a, 'O'e, onami'uma.' Rehano ani mene onamiro. 31 Za'a zamare'etene, ubuga 'aheu bo'ağano iniu'a moga ura hağairo?" Ze'a naenaenina'a, "Ene ibi'a."

Ebu Iesu'a hari huga'e ihoziro, raena'a, "E hube hune zi'ohē, takesi azağa zu moni veize ahirize serone'ete'e azağa'e Badi'a'a ibite ibitozini'uma. Zeđe'a zae vitizi'uma. 32 Ioane Babatiso'e ibi duduga ihozoga radu zae vađe onairo, rehano za mene mae gihiniro. U takesi azağa zu moni veize ahirize serone'ete'e azağa'e ani goere mae gihiniro. Za ze'a hağairota'a'e horoniro rehano, zae sau'anono'o mene gihuradu ani mene mae gihiniro."

Hihi Azağa Sau'a Hari Idaidağa (Mareko 12:1-12, Luka 20:9-19)

33 Iesu'a bare ziro, raena'a, "Hari idaidağa 'ahoga ego'i. Vaze 'ahogani'a vaini mebağa ġoraro, ebu hadi ġabiriğa meraro. Ani'a vaini vuğa gige'ete'e ġauğa hağairo zu ehamu'ete'e taruhağa hitanao hadi hina hağairo. Ebu hihi azağa nu 'evoreo teadu hirive'ete'e madağano huga nu'e ani'a me'uma rae reiro. Ebu ani'e haba 'ahoga onamadu mada fağa ragaviro.

34 Hirive'ete'e madağa hanitrotene, vaini mağa nu mouga radu ani tuğureğa azağa'e hihi azağa e'e vađe tuğuze onamiro. 35 Rehano ze'a tuğure azağa obone teadu tiba'e bouniro, 'ahoga'e maro ebu 'ahoga'e hadi hina mau bohiniro. 36 Hena ani'a tuğureğa azağa ibi'a vitine ufeta ġehağa ze vađe bare tuğuziro. Ebu ze'a tuğure azağa e'e mazao hağai tiba e'e bare hağairo.

37 Ġonağano, ani'a ubuga ze vađe tuğuniro ebu raena'a, 'Ze'e ege ubude u'u ġubani'uma gaogi.' 38 Rehano hihi azağani'a ubuga horonirotene, zeđe'a neneğaniro, raena'a, 'Ani'e vaini mebağa 'adi me'uma vazega. Aro matihi, ebu

vaini mebağa 'adi emeğe'a me'uma!' ³⁹ E'ano'o ze'a ani obone teadu vaini mebağanono'o ani uhine bunadu mau runiro." ⁴⁰ Ebu Iesu'a dibu'o azağa ġihi'aġihi'ağa zu vaze boroboro ġadize'ena'a, "'Ougadu vaini mebağa vazeğa'e hihi azağa e'e vaġe onaine, ze mazao nagini haġai'uma?" ⁴¹ Ze naenaenina'a, "Ani'a hihi azağa e'e mau ruzi'uma. Ebu vaini mebağa'e hihi azağa 'ahoga nu zini'uma, ebu hirive'ete'e madaġano zeġe'a ani huga nu ha'uma."

⁴² Iesu'a ziro, raena'a, "Za'e Buka Zaġoġa mene me'odirohe? A'e raena'a,

'Vaze'a hadi hina ne ogorarotene, ze'a mene uratadu mae modirote'e hadiġa'e, gauġa boro hadiġa raha. 'Adi'e Zuhi'a Boro'a haġairote'e haġaiġa. Emeğe'a ġiane'etene, manoġa tauġi.'

⁴³ E'ano'o eġe'a zi'ohe, Badi'a'a zae Isaraela azağa mene ibitozini'uma ebu Badi'a'a ane ura haġae'ete'e haba'a 'ahoga azağa ibitozini'uma. ⁴⁴ Iniu'a hadi e'e rana higaune, ani vahegu tahitahi'uma, zu hadi e'e'a iniu rana higaune, ani'e se'eti'uma."

⁴⁵ Dibu'o azağa ġihi'aġihi'ağa zu Farisea azaġani'a Iesu hari idaidaġa igirotene, Iesu'a zeġe moneo reirota'a'e ederiro. ⁴⁶ E'ano'o ze'e ani obone tihi reiro. Rehano vaze ġuġuvaġani'a ze mazao maġuni'uma radu rihoziro, mazaġa ze ani'e peroveta vazeġa rae mae ġihiniro.

22

Mui Boro Hari idaidaġa (Luka 14:15-24)

¹ Iesu'a hari idaidaġa 'ahoga hina bare ġoreziro, raena'a, ² "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e kini 'ahoga heuġa. Ani'a ubuga veize hahu muiġa haġairo. ³ Ebu huzirote'e azağa mui augoga veize tuġure azağa zeġe vaġe tuġuziro. Rehano ze'e onaoga hezahiro.

⁴ Ebu ani'a tuġure azağa nu 'ahoga bare tuġuziro, raena'a, 'Eġe'a huzate'e azağa 'ahige zo'i. "Zae veize eġe'a mui ruhibeha. Boromakau zu mani iġaġa maneha ebu ġau nidu'a 'ai ruhibeha. Hahu muiġa u'a aro'i!" ⁵ Rehano ze teġa riraro. 'Ahoga'e mebağa onamiro, ebu 'ahoga'e moni vaġi onamiro. ⁶ Nu'e tuġure azağa oboze teadu rae sausauziro ebu zimi ruziro. ⁷ Kini'a e'e igirotene, ani maġune rudaro. Ebu uti azağa tuġuzadu gorugoru azağa e'e zimi hauġiro zu neze zuni hufi haoniro.

⁸ Ebu ane tuḡure azaḡa huzadu ziro, raena'a, 'E hahu muiḡa 'ai ruhibe idaneha, rehano e'a huzirote'e azaḡa'e onaoga mene idaḡa. ⁹ E'ano'o ibi boro onamadu horozite'e azaḡa nidu'a mui aroga veize huzo'i!" ¹⁰ Ebu ane tuḡure azaḡani'a ibi boro onamadu hidirote'e azaḡa nidu'a, manōḡa zu sau'a azaḡa nu'oziro. Ebu tutuze onamadu mui neḡa nu'oru iriva'oniro.

¹¹ Ebu kini'a i'udi azaḡa diuḡe ḡiazitotene, vaze 'ahogani'a hahu mui dabuaḡa mene vidanoga horoniro. ¹² Ani ḡadiniro, raena'a, 'Eḡe vaze, ḡa'e hahu dabuaḡa mene vidaneha. Nougenuge 'adi diuḡi areha?' Rehano ani ḡoere 'ahoga mene reiro. ¹³ Ebu kiniḡani'a ane gau azaḡa zina'a, "Evo'a zu odaḡa batuno'i, ebu enone uzaboḡano duine feuno'i! Ane e'ea nia'uma zu ḡononeḡa atiti'uma." ¹⁴ ḡonagano Iesu'a ziro, raena'a, "Badi'a'a vaze ḡehaḡa huze'ohe, rehano ani'a ibitozini'ete'e azaḡa veize ohotirota'a'e tahiḡa da'o."

Takesi Moniḡa Roma Kiniḡa Hau'ete'e
(Mareko 12:13-17, Luka 20:20-26)

¹⁵ Ebu Farisea azaḡani'a onamadu Iesu'a ḡoere ve'oḡa 'ahoga rouga veize nougenouge so'onihhi radu tiburu neneḡaniro. ¹⁶ Ebu ze'a zeḡe tahi'atahi'a zu kini Heroda mone azaḡa'e Iesu mazao tuḡuziro. Ze ani vaḡe onamadu niro, raena'a, "Ihore vazēḡa, eme edeḡa ḡa'e huga da'o ḡoere'ohe zu Badi'a'a urate'ete'e ibiḡa hugano da'o ihoze'ohe. Ebu vaze boro zu kome'a idaidazadu vaze u'ano zamaḡo mene hagane'ohe. ¹⁷ E'ano'o eme efo'i. ḡa'e nouge rae zamare'ohe? Roma kiniḡa takesi moniḡa haune, idaḡa ga mene?"

¹⁸ Rehano Iesu'e zeḡe zama sau'a'e ederadu ziro, raena'a, "Za'e, zama guhi azaḡa! Nougadu e so'ohihi rae tuhuhe'ohe? ¹⁹ Takesi moniḡa nugo ihoho'i." Ze Roma moniḡa* tiba mae harotene, ²⁰ ani'a ḡadiziro, raena'a, "Iniu viga zu iniu niḡa'e e'e rana mirihoga?" ²¹ Ze raena'a, "A'e Roma kiniḡa viga zu niḡa." Ebu ani'a zina'a, "Tena Roma kiniḡa ḡau'e Roma kiniḡa hano'i, u Badi'a ḡau'e Badi'a hano'i." ²² Ze'a ani ḡoere e'e igirotene ze zaguzagaro ebu muhinadu oname ḡouriro.

Runeono'o Iḡune'ete'e ḡadimuḡa
(Mareko 12:18-27, Luka 20:27-40)

²³ E'e madaḡano Sadukea azaḡa nu'a Iesu vaḡe onairo. Sadukea duḡuru'e vaze'a runeono'o mene bare iḡuni'uma rae reiro. Ebu ze Iesu ḡadiniro, raena'a, ²⁴ "Ihore vazēḡa,

* 22:19 Giriki, Denari

Mose'a goro ḡoe'a 'ahige mirihiro. 'Ohoze 'ahogani'a rudanadu ani inuga'e ubuga o'o'a reine, ohoze negoḡani'a ḡozobaḡa teite hahuradu negoḡa rudarote'e niḡa mouga veize ene furenoha'uma†.

²⁵ Hari 'ahi zamaro'i. Negoḡa nidu'a fu'o 'aheu fare'a radi-unu. Ibi'ani'a hahuriro ebu ubuga o'o'ano rudaro. E'ano'o negoḡa 'aheuḡani'a ḡozobaḡa teite hahuriro. ²⁶ Rehano ani zuni ubuga o'o'ano rudaro. Ebu negoḡa uḡiduḡa zu onamo fu'o 'aheu fareḡa mazao haḡai idaḡani'a fureraro. ²⁷ Gonaḡano ḡozoba zuni rudaro. ²⁸ 'Ougadu runeono'o bare iḡuni'uma madaḡano roḡae a'e iniu inuga re'uma? Mazaḡa ohoze nidu'a fu'o 'aheu fare ani teite hahuriro."

²⁹ Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Za'a zamare'eta'a'e ve'oḡa, mazaḡa Buka Zaḡoḡa ga Badi'a gigi'a'e aḡu'a. ³⁰ Runeono'o bare iḡuni'uma madaḡano, vaze'e mene hahuri'uma, rehano ze'e tuḡure viga adureo heuḡa re'uma. ³¹ Runeono'o bare iḡune'ete'e moneo, Badi'a'a reirota'a'e za mene me'odirohehe? Ani'a 'ahige reiro, raena'a, ³² 'E'e Aberahamo Badi'a, Isako Badi'a zu Iakobo Badi'a.'‡ Ze amahi rudaro, rehano ze vine'e ḡabode'ete'e u'ano, Badi'a'e zeḡe Badi'a rae reiro. Badi'a'e mene rune azaḡa Badi'a, rehano ḡabone azaḡa Badi'a." ³³ Vaze ḡuḡuvaḡa ani'a ihozirote'e ḡoe'a iḡirotene, zaguzagaro.

Goro Ḡoe'a Ḡihi'aḡa Hune

(Mareko 12:28-34, Luka 10:25-28)

³⁴ Ebu Farisea azaḡani'a Iesu'a Sadukea azaḡa ḡadimu naenaenadu hebeze hunirote'e hariḡa iḡirotene, ze nu'oraro. ³⁵ Zeḡe bo'aḡano Mose goro ihoze'ete'e vazeḡa 'ahogani'a Iesu tuhune nurihi radu ḡadiniro, raena'a, ³⁶ "Ihore vazeḡa, Mose goro ḡoe'a nidu'a zamaḡano no'e goro ḡoe'a'e ḡihi'aḡa hune?"

³⁷ Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Goro ḡoe'a ḡihi'aḡa hune'e 'ahi'e'e. 'Ḡae Badi'a Zuhi'a Boro, zamaḡo nidu'a hina, vineḡo nidu'a hina zu zamaronēḡo nidu'a hina zamaro'i.' ³⁸ A'e goro ibi'a zu ḡihi'aḡa hune ra'ohe. ³⁹ Ebu goro ḡihi'aḡan hune 'ahoga'e 'ahiguḡa. 'Ḡae'a ḡae bare zamare'ete'e teige, ḡae nabugo zamaro'i.' ⁴⁰ Mose goro ḡoe'a nidu'a ebu peroveta azaḡani'a ihozirote'e ḡoe'a nidu'a'e goro 'aheu e'e rana edau haḡairo."

Keriso'e Iniu Mariga?

(Mareko 12:35-37, Luka 20:41-44)

† 22:24 Duet 25:5-6 ‡ 22:32 Exod 3:6 22:37 22:37 Deu 6:5 22:39 22:39
Levi 19:18

41 Farisea azaḡani'a nu'orarote'e zamaḡano, Iesu'a ḡadiziro, raena'a, 42 "Za'a Keriso'e nouge rae zamare'ohe? Ani'e iniu mariga?" Ze naenaenina'a, "Davida mariga." 43 Iesu'a ḡadizena'a, "'Ougadu Davida'e nougadu Vine Zaḡoḡani'a ibitohanadu Keriso mazao 'Zuhi'a Boro,' rae hunehehe? Davida 'ahige reiro, raena'a,

44 'Badi'a'a eḡe Zuhi'a Keriso niro, raena'a, "Eḡe eda'e moneo ehoroi, onamo eḡe'a agireḡo nidu'a madu odaḡo 'u'uḡano ti'uma."

45 Davida'a Keriso mazao 'Zuhi'a Boro,' rae huniro. E'ano'o Keriso'e mene Davida mariga ra'ohe." 46 Ebu vaze tibani'a zuni Iesu mene naenaeni ḡoreniro. E'e enoganono'o vaze 'ahogani'a Iesu inare ḡadimu'ete'e mene bare haḡairo.

23

Vaze Ibitozite'e Azaḡa Roziro

(Mareko 12:38-40, Luka 11:37-52, 20:45-47)

1 Ebu Iesu'a vaze ḡuḡuvaḡa zu ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, 2 "Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡa'e Mose goro ḡoe'a vaze ihoze'ete'e iḡu'ano ehore'ohe. 3 E'ano'o ze'a nagini rae'ete'e egozenadu haḡao'i. Rehano zeḡe haḡai'e ago hegoto'i, mazaḡa ze'e zae ihoze'ete'e idunaḡano mene haḡae'ohe. 4 Ze ihore'e riga hune, e'ano'o vaze'a hegotoga mene idaḡa. Ze'e vaze da'o aduga boro zini'ohe, rehano ze 'evore hudu'a tiba hina zu mene hune danaze'ohe.

5 Ze'a, vaze'a horozoga veize, ḡau nidu'a haḡae'ohe. Badi'a ḡoere fefaḡa ufe'ete'e umaḡa ufeta rafane haḡaadu amusize rana tatuhe ute'ohe zu dabuaze faḡafe'ohe. 6 Mui zamaḡano ehoro haba'a manoḡano zu nu'onu'o neḡa zamaḡano vaze boroboro'a ehore'ete'e haba'ano ehorihira'ohe. 7 Vazevaze'a ne hunio hidine, 'Ihore Vazeḡa,'* rae gubaze zouga urate'ohe.

8 Rehano vaze 'ahogani'a zae mazao 'Ihore Vazeḡa' rae huzo'idene gararozo'i, mazaḡa eḡe da'o zae ihore vazeḡa zu zae nidu'a'e idaḡa da'o nego zu eze tiba heuḡa. 9 Ebu rahao 'ada vaze 'ahoga 'Mama,' rae ago huno'i, mazaḡa adureo Badi'a da'o'e zae Moze. 10 Ebu vaze 'ahogani'a zae mazao 'Ibitohau'ete'e Vazeḡa' rae huzo'idene garazo'i, mazaḡa eḡe, Keriso da'o ibitoze vazeḡa. 11 Zae bo'aḡano vaze ḡihia'aine, zae tuḡure azaḡa rae re'uma. 12 Iniu'a bare niḡa mae

itine, Badi'a'a niġa mae ovoi'uma, u iniu'a bare niġa mae ovoine, Badi'a'a niġa mae ġihini'uma.

¹³⁻¹⁴ Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġa, za'e zama guhi azaġa! Fase vetuġaġa, aduga hidi'uma, mazaġa za'e Badi'a'a ibitozenoga urate'ete'e azaġa ibize 'ue'ohe. Zae'a bare mene urate'ohe ebu urate'ete'e azaġa zuni garare'ohe.†

¹⁵ Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġa, za'e zama guhi azaġa, fase vetuġaġa, aduga hidi'uma. Vaze tiba zamaġa ġihunadu zae ihore hegotoga veize za davara zu haba rana ragave oname'ohe. Ebu vaze tiba ma'etene, ani ihonadu zae teige haġai sau'ano hegot'e'ohe. Ebu zae teige, ani'a ire roga tuġutuġu diuġadu aduga'e zae vitize ġae 'aheu hide ibitohau'ohe.

¹⁶ Za'e ubuma kuru azaġa heuġa, rehano ubuma kuru azaġa ibitozini'ohe. Fase vetuġaġa, aduga hidi'uma. Za'a raena'a, 'Iniu'a kuru neġa niġano ġoitore'eta'a'e huga o'o'a. Ġoitore a'e mene haġaine zuni idaġa. Rehano iniu'a kuru neġa zamaġano golo hina ġoitore'ine'e riġa, e'ano'o ani'a ane ġoitore tihitihini'uma.' ¹⁷ Za'e ubuma kuruga kauriġa azaġa! Za golo'e kuru neġa vitine ufeta ġihi'a rae ra'ohe. Rehano kuru neġa'e ufeta ġihi'a, mazaġa golo'e kuru neġa zamaġano ti'ete'e u'ano golo e'e zaġoġa rae ra'ohe. ¹⁸ Ebu za'e raena'a, 'Iniu'a dibu'o fataġa niġano ġoitore'eta'a'e huga o'o'a. Ġoitore e'e mene haġaine zuni idaġa. Rehano iniu'a dibu'o fataġano ġahunoneġa hina ġoitore'ine riġa, e'ano'o ani'a ane ġoitore tihitihini'uma.' ¹⁹ Za'e hube hune ubuma kuru azaġa! Za ġahunone'e dibu'o fataġa vitine ufeta ġihi'a rae ra'ohe. Rehano dibu'o fataġa'e ufeta ġihi'a, mazaġa ġahunone'e dibu'o fataġa rana ti'ete'e u'ano ġahunoneġa e'e zaġoġa rae ra'ohe. ²⁰ E'ano'o iniu'a dibu'o fataġa niġano ġoitore'eta'a'e dibu'o fataġa ebu e'e ranao ġau nidu'a hina ġoitore'ohe ra'ohe. ²¹ Ebu iniu'a kuru neġano ġoitore'eta'a'e kuru neġa niġano ebu de'ea radiu'eta'a'e, Badi'aġa niġano ġoitore'ohe ra'ohe. ²² Zu iniu'a adure niġano ġoitore'eta'a'e, Badi'a ehoro haba'a hina zu e'e rana ehore'eta'a'e, Badi'aġa niġano ġoitore'ohe ra'ohe.

²³ Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġa, za'e zama guhi azaġa, fase vetuġaġa, aduga hidi'uma. Mazaġa za'e tirara mebaġano eġa ġa murari teige kome'a fase

† **23:13-14** Fare mirihirete'e nu'e v. 14 e'e, raena'a, "Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġa, za'e zama guhi azaġa! Fase vetuġaġa, Badi'a aduga hidi'uma, mazaġa za'e ġozoba ġau ġonotanadu mene mazagaroze'ohe. Ebu vaze ġehaġa zamao faġa kurau'ena'a, za'e dubu vazegħa manogħa rae ġurire'ohe. E'e u'ano, aduga boro hidi'uma." (Mareko 12:40 zu Luka 20:47)

veize gaubanana tiba Badi'a hau'ohe. Rehano Mose goro ḡoe'ano ḡau ufeta boro'e igi mode'ohe. A'e haḡai duduḡa haḡae'ete'e, vase vetuḡazi'ete'e zu mene ḡurine'ena'a, zama nidu'a hina haḡae'ete'e ra'ohe. Za ḡau boro 'adi'e haḡao'i, ebu kome'akome'a zuni haḡao'i. ²⁴ Za'e ubuma kuruḡa azaḡa heuḡa ebu ubuma kuruḡa azaḡa ibitozini'ohe! Za'e vu zamaḡano ofene horone'etene beu'e modadu gage'ohe, rehano kamelo'e une tauḡe'ohe.‡

²⁵ Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡa, za'e zama guhi azaḡa, fase vetuḡaḡa, aduga hidi'uma! Za'e bioze zu siuvaze enoga da'o vuzu'e dehene'ete'e azaḡa, mazaḡa zamaze'e toraḡa zu ununu'a iri'ave'ohe. ²⁶ Ubuma kuruḡa Farisea azaḡa! Bio zu siuva zamaḡa geno vuzu'e dehenoi, 'ouguine enoga zu dehera'uma.

²⁷ Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡa, za'e zama guhi azaḡa, fase vetuḡaḡa, aduga hidi'uma! Za'e rune iduḡa uruḡa hina feninoga heuḡa. Rune iduḡa enoga ḡianine manoga tauḡi, rehano zamaḡa'e rune azaḡa isine zu torare nidu'a iri'ave'ohe. ²⁸ E'e teige, vase'a zae ḡiaze'etene, duduḡa azaḡa rae zamare'ohe, rehano zamaze'e zama guhi zu haḡai sau'ani'a iri'ave'ohe.

²⁹ Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡa, za'e zama guhi azaḡa, fase vetuḡaḡa, aduga hidi'uma! Za'e vouḡaze'a ibite zimirote'e peroveta azaḡa ebu haḡai duduḡa azaḡa, zeḡe rune iduḡa neḡa ogoru'ohe ebu rohorohone'ohe. ³⁰ Ebu za raena'a, 'Eme vouḡafe madaḡano radifone, peroveta azaḡa goruzihi radu zeḡe teite mene tiburafo.' ³¹ Za'a 'ouge ra'eta'a'e, za'e zae bare peroveta azaḡa goruzirote'e azaḡa mariḡa rae ra'ohe. ³² Vouḡaze'a peroveta azaḡa goruzirote'e teige, zae zuni 'ouge haḡao'i! ³³ Za'e mohe! Zarama ubugaubuga! Ire rogao mae feuzine feranoga'e mene idaḡa.

³⁴ E'ano'o eḡe'a peroveta azaḡa, huhuzaḡa azaḡa zu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zae vaḡe tuḡuzi'uma. Rehano nu'e za'a goruzi'uma zu nu'e sataurozi'uma, ebu nu'e zae nu'onu'o neḡano masizi'uma zu haba 'ahoganono'o haba 'ahoga ze hegotadu sausauzi'uma. ³⁵ Vouḡaze'a duduḡa azaḡa nidu'a goruzirote'e. A'e ibite Adamu ubuga, duduḡa vaseḡa Abela mau runirote'e e'eano'o onao ḡonaḡano Berekiya ubuga Zakaria maro. Zakaria'e dibu'o fataḡa zu Badi'a ne zaḡoḡa hune bo'aḡano mau runirote'e. 'Ougadu e'e naeḡa nidu'a'e za'a me'uma. ³⁶ E hube hune zi'ohe, e'e aduga nidu'a'e izidi egani'a me'uma.

‡ **23:24** Ofene zu Kamelo'e Badi'a'a ago ano'i rae reirote'e ḡauḡa. Zeḡe'a manoga hidoga veize Badi'a goro ḡoe'a mene hegote'ohe.

Ierusalem azaḡa Hidi'uma
(Luka 13:34-35)

³⁷ O, Ierusalem azaḡa, Ierusalem azaḡa! Zae'a peroveta azaḡa zimiro zu Badi'a'a tuḡuzirote'e azaḡa hadi hina zimi ruziro. Kokoroku roḡaeḡani'a isaḡa zamaḡano ubuga gugube'ete'e teige, e mada ḡehaḡa zae nu'ozihhi reiro, rehano za'e mene uratiro. ³⁸ E'ano'o ḡiano'i, neze fahau radi'uma! ³⁹ Ebu za'e eḡe mene bare horohi'uma onamo zae'a raena'a, 'Zuhi'a Boro niḡano onae'ete'e vazeḡa mae ḡihino'i!"

24

Kuru Neḡa Fahe Hauḡi'uma rae Reiro
(Mareko 13:1-2, Luka 21:5-6)

¹ Iesu'a kuru neḡanono'o iḡune buau onamirotene, ane tahi'atahi'a ani vaḡe onaadu kuru neḡa iraḡa nunu manomano ihoniro. ² Rehano ani'a ziro, raena'a, "Za ḡau 'adi nidu'a horone'ehehe? E'e hube hune zi'ohe, hadi 'ahogani'a hadi 'ahoga ranao mene radi'uma madaḡa onai'uma. Agire azaḡani'a e'e nidu'a fahe ruruni'uma!"

Mada Ḡonaḡano Haḡai Nu Badeḡa
(Mareko 13:3-13, Luka 21:7-19)

³ Iesu'a Olive maḡano ehorirotene, ane tahi'atahi'a zeḡe da'o ani vaḡe sifu onamadu ḡadiniro, raena'a, "Ḡa efo'i, kuru neḡa mazao 'ahi ḡauḡa'e nani'a furera'uma? Mada ḡonaḡano zu ḡa'a bare onai'uma madaḡano, nagi haḡai nu badeḡani'a furera'uma?"

⁴ Ani'a naenaeziro, raena'a, "Vaze'a zae mene tutuze ve'ozoga veize ḡiano'i. ⁵ Vaze ḡehaḡani'a eḡe nio aradu, 'E'e Keriso' rae re'uma. Ebu ze'a vavezaze tutuze ve'ozi'uma. ⁶ Za'e uti hariḡa zu uti ḡoe'a nunu ra'ete'e iḡi'uma, rehano ago rihano'i. 'Ahiguḡa'e ibite furera'uma, rehano mada ḡonaḡa'e zogone mene ari'uma. ⁷ Haba'a 'ahogani'a haba'a 'ahoga teite utiti'uma, zu gavamani 'ahogani'a gavamani 'ahoga teite utiti'uma. Haba nunu zamaḡano zaga'a hia'uma zu haba'a hagarete'e'a furera'uma. ⁸ E'e nidu'a'e aduga ḡadaheḡa rae re'uma, rehano aduga nu ize furera'uma.

⁹ Ebu vaze'a za oboze teadu sausauzi'uma, zu zimi ruzi'uma. Eḡe u'ano haba azaḡa nidu'ani'a he'ehe'ezi'uma. ¹⁰ E'e madaḡano vaze ḡehaḡani'a eḡe mazao fie'ete'e'a dauḡi'uma, revotiti'uma zu he'ehe'etiti'uma. ¹¹ Ḡuriro peroveta azaḡa ḡehaḡa zuni iḡunadu vaze ḡehaḡa so'ozi'uma. ¹² Vaze sau'ani'a ufeta bororu'ete'e u'ano, vaze ḡehaḡani'a

zeḡe nabudize mene zamari'uma. ¹³ Rehano iniu'a zamaḡa obone gigane onamo ḡonaga meine, ani'e ḡabone tuḡutuḡu hidi'uma. ¹⁴ Ebu Badi'a'a ibitozini'ete'e hari manōḡa'e raha 'adi nidu'a zamaḡano bororanadu haba'ahaba'a azaḡa nidu'a igi'uma. E'e enogano mada ḡonagani'a onai'uma.

Ierusalem Ruini'uma

(Mareko 13:14-23, Luka 21:20-24)

¹⁵ Ibite peroveta vazēḡa, Daniela'a ḡau nidu'a ruine'ete'e vazēḡa sau'a 'ahoga moneo ḡoeriro. Vaze e'e'a haba zaḡoḡa sausaune'ete'e za'a horoni'uma madaḡani'a ari'uma. (Buka Zaḡoḡa me'ode'ete'e vazēḡa, ḡoere huga 'adi faine edero'i.) ¹⁶ E'e madaḡano Iudea haba'ano radiu'ete'e azaḡa'e maḡa ferau ito'i. ¹⁷ Iniu'a ne enona radiu'ete'e vazēḡa'e ḡauḡa mouga veize neḡa zamaḡa ago diuḡo'i. ¹⁸ Meba zamaḡano hihe'ete'e vazēḡa zuni dabua mouga veize ago bare onamo'i.

¹⁹ E'e madaḡano ahi'eta roḡaeḡa zu nune hina ene guraḡa ḡubuze'ete'e roḡaeḡa, ze'e fase vetuḡaḡa, feranoga mene idaḡa u'ano, aduga hidi'uma. ²⁰ Irugu madaḡano* ga Bana Madaḡano mene feranoga veize kurano'i, ²¹ mazaḡa e'e madaḡano vase nidu'a aduga boro hidi'uma. Badi'a'a ḡadaheḡano ḡau nidu'a haḡairote'e'ono'o onao izidi, aduga 'ahiguḡa mene fureraro. Vehu'u zuni mene bare furer'a'uma. ²² Zuhi'a Boro'a e'e madaḡa mene futufine, vase tiba zuni mene ḡabode radi'uma. Rehano ane'a mae ohotirote'e azaḡa u'ano, e'e madaḡa futufi'uma.

²³ Ebu vase 'ahogani'a zina'a, 'Ḡiano'i, Keriso'e 'ahi e'e!' ga 'Omo 'e'e!' rae zo'idene, e'e ḡoe'a ago mae ḡihino'i. ²⁴ Mazaḡa ḡuriro kerisoḡa zu ḡuriro peroveta azaḡani'a fureranadu haḡai nu badeḡa boro bagaḡa zu zaguzaga'uma haḡaiḡa haḡae'ena'a, vase so'ozi'uma. Ze'a, Badi'a'a ohotirote'e azaḡa zuni tutuze so'ozoga idaḡa reine, 'ougi'uma. ²⁵ Zamare rado'i! E'e madaḡani'a izema furrarogano, eḡe'a zae ibite ihozeha. ²⁶ E'ano'o vase 'ahogani'a zina'a, 'Ḡiano'i, Keriso'e haba boha'ano,' ro'idene, ḡianihi radu ago onamo'i, ga 'Ḡiano'i, ani'e ne zamaḡano,' ro'idene, e'e ḡoe'a ago mae ḡihino'i. ²⁷ E, Vaze Ubugani'a bare onaine, vase nidu'a hune'a horohi'uma. A'e, viri'a vazahadu mada'a ite'ete'e mone'ono'o ovoe'ete'e moneo aganadu vase nidu'a horone'ete'e heuḡa. ²⁸ Nagini'a rudanate'e haba'ano gaoza'a nu'ora'uma.

24:15 24:15 Daniela 9:27, 11:31, 12:11 * **24:20** Girikio, Nahune madaḡa, Israela haba'ano nahune madaḡa'e nahune boro zu irugu boro radu vase'a ragavoga'e riḡa

Vaze Ubugani'a Ovai'uma
(Mareko 13:24-27, Luka 21:25-28)

²⁹ Ebu aduga madaġani'a hauġine, zogone 'aha'a furera'uma:

'Mada'a uzabora'uma ebu bato'e mene agara'uma.
Buzuva'e adureono'o rururu bua'uma, ebu inaraġa adureo
hagahagani'uma.'

³⁰ Ebu haġai nu badeġani'a adureo fureranadu eġe, Vaze Ubugani'a ova'e'ete'e ihozi'uma. E'e horozine, raha 'ahao haba'ahaba'a azaġa nidu'a niau ġouri'uma. Ebu eġe, Vaze Ubugani'a adureo ġoze zamaġano gigi'a zu agaġa manoġa madu ovai'uma ebu vazevaze'a e'e horoni'uma. ³¹ Ebu hena, sura'i boro ġihau hudadu eġe'a eġe tuġure viga tuġuzi'uma. Ebu zeġe'a haba nidu'a, haba ġonaganono'o haba ġonagano, Badi'a'a ohotirote'e azaġa nu'ozi'uma.

Figi Ireġa Hari Idaidaġa
(Mareko 13:28-31, Luka 21:29-33)

³² Figi ireġa mazao nagini'a fureru'ete'e ġianadu edero'i. Ezagani'a butiru itadu rouġani'a udufa'oga horonetene irugu madaġa haniteha rae edere'ohe. ³³ E'e teiġe, e'a rate'e 'ahiguġani'a fureranoga horono'idene, eġe, Vaze Ubugani'a bare ovaite'e haniteha rae edero'i. ³⁴ E hube hune zi'ohe, izidi ega'e mene hauġi'uma onamo 'ahiguġa nidu'ani'a furera'uma. ³⁵ Adure zu raha'e hauġi'uma, rehano eġe ġoere'e mene hauġi'uma.

Ruhibe Rado'i
(Mareko 13:32-37, Luka 12:39-44, 1:26-30)

³⁶ Rehano nani'a 'ahiguġani'a furera'uma'e emeġe nidu'a aġu'a. Adureo tuġure viga ebu eġe, Badi'a Ubuga zuni† aġu'a. U eġe Mama da'o edeġa. ³⁷ Eġe, Vaze Ubugani'a bare onai'uma madaġano'e Noa madaġa teigi'uma. ³⁸ Zobo boro'a izema zubuzoga madaġano vazevaze'a radiunute'e radoneġano ogaunu, gagingu zu hahurinu onamo Noa'a ġasi boro diuġiro. ³⁹ Rehano ze'a nagini'a furera'uma mene ederiro, onamo zobo boro'a zubuzadu hunuhune ġouri. Eġe, Vaze Ubugani'a bare onaine, e'e madaġa teigi'uma. ⁴⁰ E'e madaġano vaze 'aheu'e mebao gaue radiu'ete'e zamaġano, 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iġuni'uma. ⁴¹ Roġae 'aheu'e uvahu mirune radi'u'ete'e zamaġano, 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iġuni'uma

24:29 24:29 Isaia 13:10, 34:4; Joel 2:10 † **24:36** Fare mirihoga nu'e, "Badi'a Ubuga zuni" mene ra'ohe.

⁴² E'ano'o fairu ġiano'i, mazaġa za aġu'a no'e madaġano zae Zuhi'a Boro'a onai'uma. ⁴³ Za'e 'adi zamaro'i. Ne vazeġani'a ġonore vazeġa'e no'e madaġano ani ne onai'uma rae ederine, ani'e neġa faine taufi'uma ebu ġonore vazeġa'e diuġoga mene idara'uma. ⁴⁴ E'ano'o zae zuni ruhibe rado'i, mazaġa eġe, Vaze Ubuga'e za'a mene edere'ete'e madaġano bare onai'uma.

⁴⁵ Tuġure vazeġa 'ahoga'e huhuzaġa zu zama tibano gauine, zuhi'aġa'e ani teite matu'i'uma. Ebu vaze a'e tuġure azaġa ġihi'aġa mae ohonadu 'ahige re'uma, raena'a, 'Tuġure azaġa nidu'a taufo'i. Ogomuze zuni mada idunane zeno'i.' 'Ougadu ani'e haba 'ahoga onami'uma. ⁴⁶ Tuġure vazeġa'e 'ouge gauine, zuhi'aġani'a bare feuradu horoni'uma ebu ani matuadu manohuga ha'uma. ⁴⁷ E hube hune zi'ohe, ani'e zuhi'aġani'a ane tohe nidu'a taufe'ete'e vazeġano ohoni'uma. ⁴⁸ Rehano tuġure vazeġa'e sau'a reine, ane'a bare raena'a, 'Eġe zuhi'a'e vehu'u faġanobu'u onai'uma,' rae zamari'uma. ⁴⁹ Ebu tuġureġa azaġa nidu'a bouzi'uma zu gagone azaġa teite ufeta ogau gage sauta'uma. ⁵⁰ Ebu zuhi'aġa'e, ane'a mene edere'ete'e zu mene zamare'ete'e madaġano bare onaadu, ⁵¹ ahiriġa udi tahi-tahi'uma ebu zama guhi azaġani'a radiu'ete'e haba'ano ohoni'uma. E'ea, ani nia'uma zu ġonone atiti'uma."

25

Nogoba Ġaubanana Hari Idaidaġa

¹ Iesu'a bare ziro, raena'a, "E'e madaġano Badi'a'a ibitozini'eta'a'e nogoba ġaubanana teigi'uma. Ze ihureze meiro ebu hahu ohoze iziga hidihi radu mui haba'a onamiro. ² Zeġe bo'aġano fu'o'e hahizaġa ebu fu'o'e huhuzaġa. ³ Hahizaġa azaġa'e ihureze odohiro, rehano ihure vuġa'e mene meiro. ⁴ U huhuzaġa azaġa'e ihurezeta ihure vuġa biozeo abe odohiro. ⁵ Ebu hahu ohoze izigani'a mene ġarihe arirotene, ze ubumaze anozadu bazubazu uhuro.

⁶ Ohere nemanema ze ago 'ahoġa igiro, raena'a, 'Hahu ohoze izigani'a feureha! Buanadu mae zouno'i!' ⁷ 'Ougirotene nogoba nidu'a evatadu ihureze ruhicro. ⁸ Ebu hahizaġa azaġani'a huhuzaġa azaġa umiziro, raena'a, 'Za ihure vuġa nuġo eme rifo'i, mazaġa eme ihure'e vidau'ohe.' ⁹ Ze naenaezina'a, 'Mene, 'ahi'e za zu emeġe nidu'a veize mene idaġa. Ihure vuġa serone'ete'e vazeġa vaġe onamadu zae veize hoito'i.'

¹⁰ Rehano ze ihureze vuġa hoitoġa u'a onamirote'e enogano, hahu ohoze izgani'a feuriro. Ebu ihureze zu

ihureze vuġa ruhibirote'e azaġani'a ani teite mui haba'a diuġiro ebu ibihetaġa'e hararo. ¹¹ Vesu'u hahizaġa no-gobaġani'a feuradu raena'a, 'Zuhi'a Boro! Zuhi'a Boro! Ibiheta vavaofo'i!' ¹² Rehano ani zina'a, 'E hube hune zi'ohe, e za aġu'a.'

¹³ E'ano'o tohutohe rado'i, mazaġa eġe'a bare onai'uma madaġa'e za'e aġu'a.

Tuġure Azaġa Uġidu Hari Idaidaġa
(Luka 19:11-27)

¹⁴ Badi'a'a ibitozini'eta'a'e haba faġa ragave'ete'e vazega 'ahoga hariġa heuġa. Ani'a iġunirotene, tuġureġa azaġa huzadu ani ġau taufoga veize ġauġa ziniro. ¹⁵ Zeġe tibatiba inaraze idunaġano, 'ahoga'e moni silivaġa fuse* fu'o, 'ahoga'e fuse 'aheu ebu 'ahoga'e fuse tiba ziniro. Ebu ani'a haba faġa ragaviro.

¹⁶ Moni silivaġa fuseġa fu'o meirote'e vazega'e zogone onamadu e'e moniġa hina gauadu moni silivaġa fuseġa fu'o ragate hidiro. ¹⁷ Moni silivaġa fuseġa 'aheu meirote'e vazega zuni 'ouge haġaadu moni silivaġa fuseġa 'aheu ragate hidiro. ¹⁸ Rehano moni silivaġa fuseġa tiba meirote'e vazega'e onamadu rahao idu hu'iro ebu zuhi'aġa moni e'ea ġure tiro.

¹⁹ Mada faġa ġarugano tuġure azaġa zuhi'a'a bariro. Ebu ze ani moni hina nougenouge gauirote'e ederifine huziro. ²⁰ Moni silivaġa fuseġa fu'o meirote'e vazegani'a moni fuseġa fu'o bare ragate hidirota'a'e odohe aradu niro, raena'a, 'Zuhi'a, ġa'a moni silivaġa fuseġa fu'o iniro. Ebu eġe'a moni e'e hina gauadu bare fuse fu'o raġate hideha.' ²¹ Zuhi'aġani'a nina'a, 'Manoġa tauġi, ġa'e tuġure vazega manoġa ebu zamaġo nidu'a hina faine gaueha. Ġa'a ġau tahiġa veize zamaġo nidu'a faine gauate'e u'ano, eġe'a ġau ġehaġa taufe'ete'e vazegano oho'i'uma. Aro'i, eġe teite matu'ihil'

²² Ebu moni silivaġa fuseġa 'aheu meirote'e vazegani'a aradu niro, raena'a, 'Zuhi'a, ġa'a moni silivaġa fuseġa 'aheu iniro. Ebu eġe'a moni e'e hina gauadu bare fuse 'aheu raġate hideha.' ²³ Zuhi'aġani'a nina'a, 'Manoġa tauġi, ġa'e tuġure vazega manoġa ebu zamaġo nidu'a hina faine gaueha. Ġa'a moni tahiġa hina zamaġo nidu'a faine gauate'e u'ano, eġe'a moni boro taufe'ete'e vazaġano oho'i'uma. Aro'i, eġe teite matu'ihil'

²⁴ Ebu moni siliva fuseġa tiba meirote'e vazegani'a aradu niro, raena'a, 'Zuhi'a, ġa'e vase riġa. E ederiro vase'a

* 25:15 Girikio, talanta. Talanta tiba'e silivaġa 34kg heuġa.

gōrarote'e gāuḡa gā'a hirive'ohe ebu vase'a taufirete'e gāuḡa gā'a ma'ohe. ²⁵ E'ano'o gā moni'a dauḡi'uma rae rihonadu rahao ḡure tiro. Gāe moni 'ahi bare mo'i.' ²⁶ Zuhi'aḡani'a naenaeniro, raena'a, 'Gā'e tuḡure vaseḡa sau'a ebu tubuḡa! Vaze'a gōrarote'e gāuḡa zu vase'a taufirete'e gāuḡa eḡe'a ma'ohe rae zamarirohe? ²⁷ 'Ougiritene ḡa nougadu moni ti'ete'e neḡano eḡe moni mene tiro?' 'Ougifone e bare aradu moni e'e ragate meifo.'

²⁸ Hena zuhi'aḡani'a niro, raena'a, 'Moni silivaḡa fuseḡa tiba ani mazaono'o bare madu ḡau banana meirote'e vaseḡa hano'i. ²⁹ Iniu'a nagini hidirote'e faine odohe gauine, ani borofe hidi'uma. Rehano iniu'a nagini hidirote'e mene faine odohe gauine, ani mazao nagini kome'a zuni meini'uma. ³⁰ Ebu tuḡure vaseḡa sau'a 'ahi enona uzabo zamaḡano mae feuno'i. De'ea ani nia'uma ebu ḡonoḡa atiti'uma."

Mamoe zu Gouti

³¹ Ebu Iesu'a raena'a, "Eḡe, Vaze Ubugani'a agaḡa inaraḡaḡeta tuḡure viga nidu'a teite onai'uma madaḡano, e'a kini ehoro haba'ano ehoradu vase ibitozini'uma. ³² Haba azaḡa nidu'a eḡe zamao nu'ozadu vase rovozi'uma. A'e mamoe taufe'ete'e vaseḡani'a mamoe gouti'ono'o rovoze'ete'e teiḡi'uma. ³³ Ebu iniu vase mamoe heuḡa'e eḡe eda'e moneo zu iniu vase gouti heuḡa'e eḡe kauri moneo ohozi'uma.

³⁴ Ebu eḡe, kinize'a eda'e mone azaḡa zi'uma raena'a, 'Zae, eḡe Mama'a manohuga zini'ete'e azaḡa, aro'i, ebu eḡe'a ibitohau'ete'e zamaḡano rado'i. A'e Badi'a'a raha 'ahi haḡairote'e madaḡanono'o ruhiniro. ³⁵ Mazaḡa e vinihinutene, za'a ogomu inido, e irinehe mo'ohinutene, vu inido ebu e i'udo vaseḡa reinutene, zae neo huhe zoughido. ³⁶ Dabuaha o'o'a reinutene, dabua inido, ughihinutene eḡe taufido ebu ḡu'a neḡano radiunutene, ḡiahiro.'

³⁷ Ebu duduḡa azaḡani'a naenaeni'uma, raena'a, 'Zuhi'a Boro, eme nani'a ḡa'e vini'oga horoadu ogomu ḡanido? Nani'a eme ḡa'e irigo mo'o'oga horonadu vu ḡanido? ³⁸ Nani'a eme ḡa'e i'udo vaseḡa reirote'e horonadu neo huḡade zou'ido? Nani'a eme dabuaḡo 'o'o'a reirote'e horonadu dabua ḡanido? ³⁹ Nani'a eme ḡa ugi'irote'e ga ḡu'a neḡano radirote'e horonadu ḡa ḡia'i amido?' ⁴⁰ Ebu eḡe, kinize'a naenaenzi'uma, raena'a, 'E hube hune zi'ohe, eḡe negohe ga ezehe 'ahi bo'aḡano ḡonaḡa vaseḡa 'ahoga veize 'ouge haḡaidota'a'e, eḡe veize haḡaido ra'ohe.'

⁴¹ Ebu eḡe, kinize'a vaetadu kauri mone azaḡa zi'uma, raena'a, 'Zae, Badi'a'a maḡunozini'ete'e azaḡa, eḡe mazono'o vaḡino'i, ebu Satani zu ane tuḡure viga veize ruhinirote'e radiu tuḡutuḡu ire rogaḡa zamaḡa diuḡo'i. ⁴² Mazaḡa e vinihinutene, za'a ogomu men inido, e irinehe mo'ohinutene, vu mene inido. ⁴³ E i'udo vaseḡa reinutene, neo mene huhe zouhido, dabuhe o'o'a reinutene, dabua mene inido, ebu ughinutene zu ḡu'a neḡano radiunutene, mene taufido.'

⁴⁴ 'Ougadu ze'a naenaeni'uma, raena'a, 'Zuhi'a Boro, nani'a eme ḡa'e vini'irote'e ga irigo mo'o'irote'e ga i'udo vaseḡa reirote'e ga dabuaḡo 'o'o'a reirote'e ga ugi'irote'e ga ḡu'ano radirote'e horo'adu mene dana'ido?' ⁴⁵ Eḡe'a naenaenzi'uma, raena'a, 'E hube hune zi'ohe, 'ahi azaḡa bo'aḡano ḡonaḡa vaseḡa 'ahoga veize mene haḡairota'a'e, eḡe veize mene haḡairote'e ra'ohe.' ⁴⁶ Ebu kauri mone azaḡa'e vaḡine ḡouradu aduga tuḡutuḡu hidi'uma, u duduga azaḡa'e ḡabone tuḡutuḡu hidi'uma."

26

Iesu Ma'uma Ibiḡa Vaḡiro

(Mareko 14:1-2, Luka 22:1-2, Ioane 11:45-53)

¹ Iesu'a ḡoere e'e nidu'a rae hauḡirotene, ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, ² "Zae edeḡa, mada 'aheu enogano Iḡine Mode'ete'e Muiḡa'e me'uma ebu eḡe, Vaze Ubuga'e sataurohihi radu vase'a obohe ti'uma."

³ E'e madaḡano dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu vase boroboro'a dibu'o azaḡa ḡihi'aḡa, niḡa Kaiafa, ane neo nu'oraro. ⁴ Ebu Iesu sifu obone teadu manoga veize ibiḡa ḡo'ane vaḡiro. ⁵ Rehano ze raena'a, "Iḡine Mode'ete'e Muiḡa madaḡano'e mene idaḡa. 'Ougine vase ḡuḡuvaḡani'a utitofi'uma."

Roḡae 'Ahogani'a dehoru Iesu rana Beu'iro

(Mareko 14:3-9, Ioane 12:1-8)

⁶ Iesu'e Betania neḡano, ibite lefera'a meirote'e vaseḡa, Simona neo radiro. ⁷ Ani ogomu fataḡa zamao tave ehore'ena'a, ogaue'ete'e zamaḡano, roḡae 'ahogani'a dehoru hohoga manoga naeḡa boro'e bioḡa kome'a manohuga iriva'onadu mae onairo. Ebu Iesu vadinio beu'iro. ⁸ Iesu tahi'atahi'a'a 'e'e horonirotene, ze maḡuniro, raena'a, "Nougadu dehoru 'ahi'e hauḡe tauḡe'ohe? ⁹ A'e moni boro hina seronadu zahara azaḡa zinifol!"

¹⁰ Iesu'a tahi'aḡa nagini reirote'e ederadu ziro, raena'a, "Za nougadu roḡae 'adi aduga hau'ohe? Ani'e eḡe veize manoga hune haḡaeha. ¹¹ Zahara azaḡa'e mada nidu'a

zae bo'aḡano radi'uma, u e'e mada nidu'a zae teite mene radi'uma. ¹² Ani'a dehoru hohoḡa manoḡa eḡe ahiri rana beu'ata'a'e, eḡe rune veize ruhineha. ¹³ E hube hune zi'ohe. Raha nidu'a zamaḡano no'e haba'ano Badi'a hari manoḡa haramine, ani'a haḡata'a'e me'odadu ani zamari'uma."

Iuda'a Iesu Revoha'uma Reiro
(Mareko 14:10-11, Luka 22:3-6)

¹⁴ E'e enogano Iesu tahi'aḡa 12 zamaḡano tahi'a 'ahoga, niḡa Iuda Isakariota'e dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa vaḡe onamiro, ¹⁵ ebu ḡadiziro, raena'a, "Iesu zae 'evoreo ri'inine, moni nugu ini'uma?" 'Ougirotene ze moni silivaḡa 30 me'odadu haro. ¹⁶ E'e madaḡanono'o ani Iesu zeḡe evorao ri'inoga veize ibiḡa vaḡiro.

Iḡine Mode'ete'e Muiḡa

(Mareko 14:12-26, Luka 22:7-23, Ioane 13:21-30, 1Co 11:23-25)

¹⁷ Isiti O'o'a Berediḡa Muiḡa* madaḡa ibi'a'e Iḡine Mode'ete'e Muiḡa rae reiro. Iesu tahi'atahi'a ane vaḡe onaadu ḡadiniro, raena'a, "Ḡa ura'e eme Iḡine Mode'ete'e Muiḡa ogomuḡa'e nouma ruhibe ti'uma?" ¹⁸ Ani'a nae-naeziro, raena'a, "Ieruselema diuḡe onamadu vaze 'ahoga vaḡo'i ebu no'i, 'Ihore vazeḡani'a 'ahige ra'ohe: Eḡe mada 'ai haniteha. E tahi'aheta ḡa neo Iḡine Mode'ete'e Muiḡa ogomuḡa au tibura'uma.'" ¹⁹ Ebu Iesu tahi'atahi'a'e Iesu'a zirote'e haḡaiḡa haḡaadu Iḡine Mode'ete'e Muiḡa ruhibiro.

²⁰ Ḡorava uḡano reirotene, Iesu ani tahi'aḡa 12 teite ogau tiburaro. ²¹ Ebu ze ogau'ete'e zamaḡano, Iesu'a ziro, raena'a, "E hube hune zi'ohe, zae bo'aḡano vaze 'ahogani'a eḡe revoni'uma." ²² Ebu ze zamaze adudanadu ḡaruga ḡarugano Iesu ḡadiniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, eḡehehe?" ²³ Ane'a naenaezina'a, "Izidi eḡe teite idaḡa siuvao tare au'ete'e vazeḡani'a revoni'uma. ²⁴ Ibite Buka Zaḡoḡano mirihirote'e ḡoe'a idunaḡano, eḡe, Vaze Ubugani'a hube ruda'uma. Rehano revoni'uma vazeḡani'e, fase vetu'aḡa, aduga hidi'uma. Ani'e mene furerafone manoḡa reifo." ²⁵ Ebu ani revoha'uma vazeḡa, Iuda'a nina'a, "Ihore vazeḡa, eḡehehe?" Iesu'a naenaenina'a, "O'e, vazeḡa'e ḡae."

²⁶ Ze ogau'ete'e zamaḡano, Iesu'a beredi madu kuraro, ebu vaheḡadu ane tahi'atahi'a ziniro. Ebu raena'a, "'Adi'e eḡe ahiri. Madu ano'i." ²⁷ Ebu ani'a vaini vuḡa bioḡa madu kuraro, ebu zini'ena'a ziro, raena'a, "Zae nidu'a, 'ahi gago'i. ²⁸ Mazaḡa bio 'adi zamaḡano'e eḡe ru. Eḡe'a vaze ḡehaḡa sau'aze rae modoga veize rudanadu ruhe'a be'uti'uma. A'e,

* 26:17 Isiti O'o'a Berediḡa Muiḡa'e mada fu'o 'aheu fare zamaḡano haḡae'ohe.

Badi'a'a vase teite ġoitorirote'e ġoe'a'e eġe ru hina bare idane'ohe. ²⁹ E zi'ohe, vaini vuġa 'ahi mene bare gagi'uma, izidi'ono'o onamo eġe Mama'a ġbitohau'ete'e madaġano zae teite vaini vuġa iziga gagi'uma." ³⁰ Ebu ze bada 'ahoga mae hauġadu Olive maġa onamiro.

Petero'a Iesu O'oni'uma Reiro

(Mareko 14:27-31, Luka 22:31-34, Ioane 13:36-38)

³¹ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Izidi ohere zae nidu'a eġe u'ano muhihe fera'uma. Mazaġa Buka Zaġoġa zamaġano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Badi'a'a mamoe taufe'ete'e vazeġa mau runi'uma. Ebu mamoe'e ferau ġouri'uma.'

³² Rehano e'a runeono'o bare ġgunine, Galilea haba'a ġbite onamadu e'ea zae hidi'uma."

³³ Petero'a Iesu niro, raena'a, "Zeġe nidu'a ferau muhi'i'uma rehano, e'e mene ferau muhi'i'uma!" ³⁴ Iesu'a naenaenina'a, "E hube hune ġa'ohe, izidi ohere izema kokoroku'a uganogano, ġa'e ġae uġidu eġe o'ohi'uma."

³⁵ Rehano Petero'a ġoere ġiharo, raena'a, "E mene o'o'i'uma. Ġae teite rudaune zuni idaġa!" Ebu ane tahi'atahi'a nidu'a zu 'ouge reiro.

Getesemane Haba'ano Kuraro

(Mareko 14:32-42, Luka 22:39-46)

³⁶ Ebu Iesu ane tahi'atahi'a teite Getesemane haba'a onamiro. Onamirotene, Iesu'a ziro, raena'a, "'Adao ehore rado'i, u e'e kuranoga veize omo onami'uma." ³⁷ Ebu ani'e Petero zu Zebedeo ubuga 'aheu, Iakobo zu Ioane, tutuze onamiro. Ani zamaġa ariro zu adudaro. ³⁸ Hena ani zina'a, "E'e zamahe are rudau'ohe. 'Adao radadu eġe teite evate rado'i."

³⁹ Ebu ani tahiġa faġa onamadu rahao ġuġure'ena'a kuraro, raena'a, "Eġe Mama, idaġa ro'idene eġe mazaono'o bio 'adi mae vaġino'i. Rehano mene eġe ura, ġae ura da'o haġao'i."

⁴⁰ Ebu Iesu ane tahi'a uġidu vaġe bare onairotene, ze bazuna haniziro. Ani Petero niro, raena'a, "Za mada tahiġa zuni eġe teite mene evate radiuhehe?" ⁴¹ Za'a haġai ve'oġa 'ahoga mene haġaifine, evate radiu'ena'a, kurano'i. Zamaze'e hube hune kuranoga urate'ohe, rehano ahirize'e inaraġa o'o'a."

⁴² Ebu Iesu'a bare onamadu ġae 'aheuġa kuraro, raena'a, "Eġe Mama, e bio 'ahi hube hune gagi'uma reine, ġae

ura haḡao'i." 43 Ani bare onairotene, ze bazuna haniziro, mazaḡa ubumaze'a anoziro.

44 Ani ze muhizadu bare onamiro. Ebu ḡae uḡiduḡa kurau'ena'a, ibite kurarote'e ḡoe'a bare reiro. 45 Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a vaḡe bare onaadu ziro, raena'a, "Za ize baze'ehehe zu ahirize ohone'ehehe? Madaḡa 'ai maha. Eḡe, Vaze Ubuga'e, haḡai sau'a azaḡa 'evorao ri'ih'i'uma. 46 Iḡunadu onamihi. Ḡiano'! E revoni'ete'e vazeḡa 'ai feureha."

Iesu Obone Tiro

(Mareko 14:43-50, Luka 22:47-53, Ioane 18:3-12)

47 Iesu ani ize ḡoere'ete'e zamaḡano, ane tahi'a 12 bo'aḡano 'ahoga, Iuda'a vaze ḡuḡuvaḡa teite feuriro. Vaze ḡuḡuvaḡa e'e dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu vaze boroboro'a tuḡuzadu benisi zu somori boro mae ariro. 48 Ebu Iesu revohau'e'ete'e vazeḡani'a, ane'a haḡai'uma gaḡa ibite ihoziro, raena'a, "Eḡe'a hidadu fura'ini'uma vazeḡani'e Iesu. Ani obone to'i." 49 Ebu ani'a zogone Iesu vaḡe onamadu niro, raena'a, "Ihore vazeḡa! Manoḡahehe?" Ebu fura'iniro. 50 Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Vazehe, ḡa'a ahaō nagini haḡai'uma ḡaḡa haḡao'i."

Ebu Iuda teite onairote'e azaḡani'a onamadu Iesu obone tiro. 51 Rehano Iesu ḡati vazeḡa 'ahogani'a benisiḡa ahase bunadu dibu'o azaḡa ḡihi'aḡa tuḡure vazeḡa udiro, ebu teḡaḡa vari'e butiro. 52 'Ougadu Iesu'a niro, raena'a, "Benisiḡo bare iḡu'ano to'i! Benisi hina vaze matihi raete'e azaḡa'e zeḡe zuni benisi u'ano ruda'uma. 53 Eḡe'a Mamahe uminine, ane'a tuḡure viga ḡehaḡa bagaḡa ḡarihe tuḡuzadu emeḡe biri'uma. A'e ḡa aḡu'ahehe? 54 Rehano Buka Zaḡoḡano eḡe mazao 'ahiguḡani'a furer'a'uma reirote'e ḡoe'a'e izidi hudanoga veize, eḡe'a mene 'ouge umini'uma."

55 Ebu Iesu'a vaze ḡuḡuvaḡa ziro, raena'a, "Za'e ḡonore vazeḡa obone ti'ete'e teiḡe, benisi ebu somori boro madu eḡe obohe touga veize arahehe? Mada nidu'a e'e kuru neḡa haba'ano ihore radiunu. E'e madaḡano za'e mene obohe tiro. 56 Rehano peroveta azaḡani'a mirihirote'e ḡoe'ani'a hudafine, 'ahiguḡani'a fureraneha." Ebu ane tahi'atahi'a nidu'a'e muhine feraro.

Kotao Edaro

(Mareko 14:53-65, Luka 22:54-55, 22:63-71, Ioane 18:13-14, 18:19-24)

57 Ebu Iesu obonetirote'e azaḡani'a dibu'o azaḡa ḡihi'aḡa, niḡa Kaiafasi ne tutune onamiro. Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu vaze boroboro'e irina de'ea nu'oraro.

⁵⁸ E'e madaḡano, Petero'e faḡanono'o Iesu hegotadu dibu'o azaḡa ḡihi'aḡa ne haba'ano feuriro. Ne diuḡadu kuru neḡa taufe'ete'e azaḡa teite ehore'ena'a, nagini'a furera'uma veize ḡiane radiro.

⁵⁹ Dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu nuo'nu'o boro auḡe'ete'e azaḡa'e Iesu manoga veize ḡuriro ḡoe'aḡoe'a vaze mazao vaḡiro. ⁶⁰ Vaze ḡehaḡani'a ḡuriro ḡoe'a ani mazao reiro, rehano ḡau ve'oḡa 'ahoga mene horoniro. Ḡonagano vaze 'aheu'a iḡune edaro. ⁶¹ Ebu raena'a "Vaze 'ada'a 'ahige reiro. 'E'a Badi'a kuru neḡa ruinadu mada uḡidu zamaḡano bare ogoraune idaḡa." ⁶² 'Ouge reirotene dibu'o azaḡa ḡihi'aḡani'a iḡune edanadu Iesu niro, raena'a, "Ḡa ze ḡoere mene naenaeni'umahe? Ze'a ḡa'e ve'oḡa rae ḡoere'ohe. Ḡa ze mazao ḡoere nu re'umahe?" ⁶³ Rehano Iesu'e sifu radiro. Ebu dibu'o azaḡa ḡihi'aḡani'a niro, raena'a, "Radiu'ete'e Badi'a'aḡa niḡano ḡadimu'ohe. Badi'a zamao huga ro'i. Ḡa'e Keriso, Badi'a Ubuga ga mene? Efo'i." ⁶⁴ Iesu'a naenaeni, raena'a, "O'e, ḡa'a e'e Keriso rae eheha. Rehano e zi'ohe, zama moneo eḡe, Vaze Ubuga'e Ḡiḡi'a Boro Badi'aḡa eda'e moneo ehoradu ibitozenoga zu adure ḡozeḡa zamaḡano ovaoga horoni'uma."

⁶⁵ 'Ouge reirotene, dibu'o azaḡa ḡihi'aḡani'a dabuaḡa zegadu ziro, raena'a, "Vaze 'adi'e Badi'a rae sausaune'ohe! Eme ani'e ve'oḡa rae ra'ete'e vazeḡa mene bare vaḡi'uma. Izidi ani'a Badi'a rae sausaunata'e zae nidu'a egeha! ⁶⁶ Za ani mazao nagini haḡai'uma rae zamare'ohe?" Ze'a naenaeni, raena'a, "Ani'e ve'oḡa. Runeo tuḡuni'uma." ⁶⁷ Ebu ze'a iraḡa 'ue so'abide vaniro zu evoreze hina bouniro. Vaze nu'a ubumaḡa dabua hina u'adu fa'one arahiro, ⁶⁸ ebu raena'a, "Hei, Keriso! Iniu'a fa'o'eha efo'i."

Petero'a Iesu O'oniro

(Mareko 14:66-72, Luka 22:56-62, Ioane 18:15-18, 18:25-27)

⁶⁹ Petero'a dibu'o azaḡa ḡihi'aḡa ne haba'ano ehore radirotene, tuḡure roḡaeḡa 'ahogani'a ane u'a onaadu niro, raena'a, "Ḡae zu Galilea vazeḡa Iesu teite radiudo." ⁷⁰ Rehano Petero'a zeḡe nidu'a zamao 'o'oniro, raena'a, "E ḡa nagini ra'eta'a'e e aḡu'a!" ⁷¹ Ebu ani'a haba ḡabiriḡa ibihetaḡa u'a onamirotene, tuḡure roḡaeḡa 'ahogani'a horonadu vaze ziro, raena'a, "'Adi'e Nazareta vazeḡa Iesu teite radiudo." ⁷² Ebu ani bare riḡa 'o'oniro, raena'a, "E'e hube hune vaze a'e aḡu'a!" ⁷³ Mene mada faḡa enogano, e'ea edarote'e azaḡani'a Petero vae onaadu niro, raena'a, "Hube ḡa zuni ane tahi'a 'ahoga, mazaḡa ḡae ago iraḡa'e Galilea haba'a ago iraḡa." ⁷⁴ Ebu ani'a ḡihau

te'ote'au gōeriro, raena'a, "E gūririne aduga hidi'uma! E vaze a'e aḡu'a!" Ani 'ouge reirotene, kokoroku'a ugaro. ⁷⁵ Ebu Petero'a Iesu ibite nirote'e gōe'a zamariro. Iesu'a raena'a, "Kokoroku'a 'izema uganogano, ḡa'a eḡe ḡae uḡidu 'o'ohi'uma." Ebu ani haba ḡabiriḡa mode buanadu niau rudaro.

27

Iesu'e Pilato Vaḡe Tutune Onamiro

(Mareko 15:1, Luka 23:1-2, Ioane 18:28-32)

¹ Oherebau uzeuze dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu vaze boroboro'a nu'oranadu Iesu manoga veize ḡoaniro. ² Ebu ze ani autadu Roma vazeḡa gavana, Pilato vaḡe tutune onamiro.

Iuda'a Ane Bare Bodaniro

(Apostolo 1:18-19)

³ Iesu revoharote'e vazeḡa, Iuda'a Iesu ruda'uma reirote'e gōe'a igirotene, ani haḡairote'e u'ano zamaḡani'a adudaro. E'ano'o siliva moniḡa 30 madu dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡhi'aḡa zu vaze boroboro bare ziniro. ⁴ Ebu raena'a, "E sau'a o'o'a vazeḡa revohaneha 'ahine, sau'a haḡaeha." Rehano zeḡe'a raena'a, "A'e ḡa'a bare haḡaeha, mene emeḡe. Ḡae edeḡano haḡao'i." ⁵ 'Ougirotene, Iuda'a kuru neḡa zamaḡano moniḡa feuniro ebu onamadu ane bare bodane runiro.

⁶ Dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡani'a moniḡa madu raena'a, "'Adi'e vaze manoga moniḡa 'ahine, kuru neḡa moniḡa teite tibune touga'e mene idaḡa." ⁷ Ze ḡo'anirote'e enogano, e'e moniḡa hina ḡoḡore haḡae'ete'e vazeḡa haba 'ahoga hoitiro, ebu raena'a, "'Aha'o avo'a azaḡa guri'uma." ⁸ E'ano'o haba e'e, 'Ru Haba'a' rae hunadu izidi zuni de'uge rae hune'ohe. ⁹ A'e peroveta vazeḡa, Ieremia'a ibite reirote'e gōe'ani'a hudaro, raena'a,

"Zeḡe'a siliva moniḡa 30 meiro.

A'e Isaraela azaḡani'a vaze e'e naeḡa reiro.

¹⁰ Ebu Zuhi'a Boro'a ihirote'e teige, ze'a moniḡa e'e hina ḡoḡore haḡae'ete'e vazeḡa haba hoitiro."

Iesu Pilato Zamao Kotaniro

(Mareko 15:2-15, Luka 23:3-5, 23:13-25, Ioane 18:33—19:16)

¹¹ Ebu Iesu'e Roma vazeḡa gavana, Pilato zamao edau radiro. Pilato'a Iesu ḡadiniro, raena'a, "Ḡa'e Iuda azaḡa kinihehe?" Iesu'a naenaenina'a, "O'e, ḡa hube ra'ohe."

¹² Rehano dibu'o azağa ġihi'ağaġihi'ağa zu vase boroboro'a ani mazao ve'oğa rae riğa ġoerirotene ani mene nae-naeziro. ¹³ Pilato'a hena ġadiniro, raena'a, "Ze'a ġa'e ve'oğa ra'ete'e ġoe'a ġehağa hina ġa agiroġane'ete'e mene igi'ehehe?" ¹⁴ Rehano Iesu'a zeġe ġoere riğa 'ahoga zu mene naenaeziro. E'ano'o Pilato'a zaguzagaru.

¹⁵ Iġine Mode'ete'e Muiğa madaġano'e Roma azağa gavana'a Iuda azaġani'a umide'ete'e idunaġano ġu'a neġa vazeġa 'ahoga tuġune bunido. ¹⁶ E'e madaġano ġu'a neġano vase 'ahoga, niğa Barabasi'a radiunu. Ani'e niğa boro. ¹⁷ Vaze ġuġuvaġani'a nu'orarotene, Pilato'a ġadiziro, raena'a, "Za ura'e iniu tuġune buni'uma, Baraba ga Keriso rae'ete'e vazeġa, Iesu?" ¹⁸ Mazaġa Pilato'e, ze'a Iesu ahi'ahinrote'e u'ano, ane evorao Iesu ri'inrote'e edeġa.

¹⁹ Ebu Pilato'a kota haba'ano ehorinute'e zamaġano, inugani'a ani veize ġoere tuġuriro, raena'a, "Vaze e'e mazao ġau 'ahoga ago haġao'i. Ani'e sau'ağa o'o'a. E'e ohoġore ohere ani iġunanadu zamahe'a adudaneha."

²⁰ Rehano Barabasi'e tuġune bunadu Iesu'e manoga veize, dibu'o azağa ġihi'ağaġihi'ağa zu vase boroboro'a vase ġuġuvaġa tuġutuġuziro. ²¹ Pilato'a bare ġadiziro, raena'a, "Vaze 'aheu zamaġano, za ura'e e'a iniu tuġune buni'uma?" Ze nina'a, "Barabasi!" ²² Ebu Pilato'a ġadizena'a, "Hena Keriso rae'ete'e vazeġa, Iesu'e nougi'uma?" Zeġe nidu'a raena'a, "Sataurono'i!" ²³ Pilato'a ġadizena'a, "Nouga'ahi? Ani nagini sau'a haġaeha?" Rehano zeġe'a bare bare houna'e huau'ena'a, "Sataurono'i!"

²⁴ Pilato'e zeġe'a ani ġoere mene igi'uma rae ederiro. Ebu vase ġuġuvaġani'a ufeta maġune haraete'e horonirotene, vase ġuġuvaġa ubumao vu tahiġa madu 'evo'a vuzu'iro. Ebu zina'a, "E 'evorehe vuzu'eha, e'ano'o vase aha'a rudaune eġe sau'a'e o'o'a re'uma. Zae da'o e'e naeġa mo'i." ²⁵ 'Ougadu vase nidu'a naenaenina'a, "Ani rudaune, e'e naeġa'e emeġe zu mariġafe'a me'uma!" ²⁶ Ebu ani zeġe veize Barabasi ġu'anono'o mae buniro. Rehano Iesu'e uti azağa tuġuzadu masine sausauniro ebu ani satauronoga veize zeġe 'evora ri'iniro.

*Uti Azaġani'a Iesu Ġirihoharo
(Mareko 15:16-20, Ioane 19:2-3)*

²⁷ Gavana uti azaġa nu'a Iesu'e gavana ne zamaġa tutune onamiro ebu uti azaġa nidu'a huze nu'oziro. ²⁸ Ebu ze dabuaġa fuhi'ohanadu dabua kanaġa duhuġa hune vidanoharo. ²⁹ Ebu hena ire ezaga meigameiġa ġurunadu vadinigano redoharo zu Gubu somoriġa eda'e evo'ano obonoharo. Ebu obena hina ani mazao ġuġure'ena'a

girihoraro, raena'a, "Nigunihi, Iuda azağa kini!" ³⁰ Ebu so'abidevaniro zu somori e'e bare madu vadigano mau radiro. ³¹ Ġirihohau hauġirotene, vidanoharote'e dabuağa fui'adu ane dabua bare vidoharo. Ebu satauronoga radu tutune onamiro.

Iesu Satauroniro

(Mareko 15:21-32, Luka 23:26-43, Ioane 19:17-27)

³² Uti azaġani'a Iesu tutune onamirote'e zamaġano, Kurene vazeġa 'ahoga, niġa Simona, ani'e ane habaono'o onae'enogano hidiro. Ze'a ani obone teadu Iesu satauro mae heratoharo. ³³ Ebu ze Gorogota rae hune'ete'e haba'a onamiro. Gorogota huga'e 'Vadini Isiga'. ³⁴ E'e haba'ano feurirotene, ze vaini vuġa ġau 'ahoga ġiġi'a bagaġa teite mirunadu gagoharo. Rehano tuhune nuradu ani gagoga mene uratiro.

³⁵ Ze Iesu satauronirote'e ġarugano, kaġusi arahoġa arahadu zeġe bo'aġano dabuaġa ġahugotitiro. ³⁶ Ebu e'ea ze ehoradu Iesu taufe radiro ³⁷ Iesu satauro hitagano, ani'a nagi haġai sau'a haġairote'e ihozifine, 'Adi'e Iesu, Iuda Azaġa Kini' rae mirihiro. ³⁸ Ebu ġonore azaġa 'aheu zuni ani teite idaġa satauroziro. 'Ahoga'e ane eda'e moneo zu 'ahoga'e ane kauri moneo ikokoziro.

³⁹ Ebu uhiġano vitau onamirote'e azaġani'a, vadinize mirune'ena'a, Iesu rae sausauniro, raena'a, ⁴⁰ "Ġa'e kuru neġa fahadu mada uġidu zamaġano bare ohoni'uma reiro. Ġa Badi'a Ubuga ro'idene satauro'ono'o buanadu ġae bare ġabo'o'i!" ⁴¹ Ebu dibu'o azaġa ġihi'aġaġihi'aġa, Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu vase boroboro'a zuni ġirihoharo. ⁴² Ze raena'a, "Ani'a vase ġabozinu, rehano ane'a ane bare mene ġabone'ohe! Ani'e Iuda azaġa kini ra'ohe. E'ano'o izidi hune sataurono'o bua ovaine eme ani mazao fi'uma! ⁴³ Ani'e Badi'a mazao fie'ohe. E'ano'o Badi'a'e uratine, izidi ani ġabonifo, mazaġa ani raena'a, 'E Badi'a Ubuga,' rae reiro." ⁴⁴ Ebu ġonore azaġa 'aheu ani teite idaġa sataurozirote'e'a zuni ani ġirihoharo.

Iesu Rune

(Mareko 15:33-41, Luka 23:44-49, Ioane 19:28-30)

⁴⁵ Madai kirikiri meirotene, haba nidu'a uzabo'a 'uiro onamo ġorava mone mada uġidu. ⁴⁶ Ġorava madaġa uġidu meirotene, Iesu'a ġihau huario, raena, "Eli, Eli*", lama sabatani?" Ġoere e'e hugani'e, 'Eġe Badi'a, eġe Badi'a, ġa nougadu ġiahe modeha?' ⁴⁷ De'ea edau radirote'e azaġa nu'a ġoere e'e egadu ze raena'a, "Ani peroveta vazeġa Elia hune'ohe." ⁴⁸ Ebu ze bo'aġano 'ahogani'a duradu vu

* 27:46 'Ahoga'e, Eloi 27:46 27:46 Salamo 22:1

romane zoune'ete'e gāuḡa meiro. Ebu vaini vuḡa ḡiḡi'a iri'avonadu Iesu'a gagoga veize Gubu somoriḡa rana teadu ite haro. ⁴⁹ Rehano vaze nu'a raena'a, "Ago, ḡezo! Elia'a ovaadu ḡaboni'uma ga mene ḡianihi."

⁵⁰ Ebu Iesu'a bare ḡihau huanadu iriga ri'iro. ⁵¹ E'e madaḡano kuru neḡano zaḡoḡa hune haba'a ue'ete'e dabuaḡani'a hitaganono'o 'u'uḡa zigau 'a'adaro. Ebu raha'a hagariro zu vatava'a 'a'adu bohatu ḡouriro. ⁵² Ebu rune iduḡa 'a'adaro zu Badi'a moneo azaḡa ḡehaḡa ahirize'a ḡabode iḡune ḡouriro. ⁵³ Ebu ze rune iduḡa haba'anono'o iḡuniro. Iesu'a ḡabode iḡunirote'e enogano, ze Ierusalemā onamadu de'ea vaze ḡehaḡa mazao fureraro.

⁵⁴ Roma uti azaḡa ḡihi'aḡa zu ane uti azaḡa Iesu taufe radirota'a'e raha'a hagarirote'e zu nagini'a de'ea furerarote'e horonirotene, ze rihau rudaro, ebu raena'a, "Hube hune vaze adi'e Badi'a Ubuga!" ⁵⁵ De'ea roḡae ḡehaḡa zuni faḡanono'o ehamu radiro. Ze'e Iesu dananoga veize Galilea haba'anono'o ani hegotiro. ⁵⁶ Zeḡe bo'aḡano Magadala roḡaeḡa Maria ebu Iakobo zu Iosefa vize Maria ebu Zebedeo ubuga, Iakobo zu Ioane, zeḡe vize'a radiro.

Iesu Guriro

(Mareko 15:42-47, Luka 23:50-56, Ioane 19:38-42)

⁵⁷ Ḡorava mone mada'a zuburirotene, ma'ora vazeḡa niḡa Iosefa'a ariro. Ani'e Arimatea haba'a vazeḡa zu Iesu tahi'a 'ahoga. ⁵⁸ Ani Iesu ahiri guroga veize Filato umini onamiro. Uminirotene, Filato'a uti azaḡa zeadu Iesu ahiri ani evora ri'iniro. ⁵⁹ Ebu Iosefa'a Iesu ahiri maadu dabua iziga uruḡa hina umiro, ⁶⁰ ebu Iosefa ane rune iduḡa iziga, vatava hu'irote'e zamaḡano Iesu ahiri tiro. Ebu hadi boro hina ibihetaḡa kiune 'uadu mode onamiro. ⁶¹ U Magadala roḡaeḡa Maria zu Maria 'ahoga'e idu moneḡano ehoradu murire radiro.

Uti Azaḡa Idu Haba'a Taufiro

⁶² Irarirotene, a'e Bana Madaḡa. Dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu Farisea azaḡani'a Filato vaḡe onamiro. ⁶³ Ebu Filato niro, raena'a, "Vaze boro, ḡuriro vazeḡa a'a'e ani ize ḡaboga zamaḡano reirote'e ḡoe'a eme'a zamare radiu'ohe. Ani raena'a, 'E mada uḡiduḡano runeono'o bare ḡabode iḡuni'uma.' ⁶⁴ E'ano'o mada uḡidu zamaḡano uti azaḡani'a ani idu faine taufoga veize eme umi'e'ohe. Mene 'ouGINE, ane tahi'atahi'a'a aradu ani ahiri ḡonota'uma, ebu vazevaze zina'a, 'Ani runeono'o bare iḡuneha,' rae re'uma. 'Ougine ze'a vaze ufeta so'ozi'uma. A'e ibite so'ozirota'a'e vitini'uma." ⁶⁵ Ebu Filato'a naenaenziro, raena'a, "Uti azaḡa nu madu idu faine taufe rado'i." ⁶⁶ 'Ougirotene ze uti azaḡa

teite onamadu idu ibiheta hadiḡa faifaine hararo ebu vaze'a mene vava'ifine gudune 'ahoga tiro. Ebu uti azaḡani'a idu taufe radiro.

28

Runeono'o Bare Iḡuniro

(Mareko 16:1-8, Luka 24:1-12, Ioane 20:1-10)

¹ Bana Madaḡa ḡarugano, fura oherebau uzeuze, Magadala roḡaeḡa Maria zu Maria 'ahogani'a idu ḡianoga radu onamiro. ² E'e madaḡano tabara haba'a borofe hagariro. Ebu Zuhi'a Boro tuḡure vigani'a adure'ono'o ovaadu idu hadiḡa kiune vaḡiniro ebu e'e rana ehoriro. ³ Ani iraga'e vazavazahe'ete'e teige ebu dabuaḡa'e ḡoze teige uraro. ⁴ Idu taufe'ete'e azaḡa'e ani rihanadu rereraro ebu rune azaḡa teigiuro.

⁵ Ebu tuḡure vigani'a roḡae 'aheu ziro, raena'a, "Ago rihano'i. Eḡe edeḡa za'e satauronirote'e vazeḡa, Iesu vaḡe'ohe. ⁶ Ani'e aha'o o'o'a, mazaḡa ani reirote'e teige, runeono'o iḡuneha. Aro'i ebu ani'a bazate'e haba'a ḡiano'i. ⁷ Ebu za ḡarihe onamadu ane tahi'atahi'a zo'i, raena'a, 'Ani'e runeono'o iḡuneha. Ebu ibite Galilea haba'a onamadu e'ea za'a ani horoni'uma.' Eḡe'a zeate'e faine ego'i."

⁸ E'ano'o roḡaeroḡae'a rihozeta zu matu'uzeta idu haba'anono'o ḡarihe iḡunadu Iesu tahi'atahi'a zouga veize zeḡe vaḡe dure onamiro. ⁹ E'e madaḡano Iesu'a tabara ze hidiro, ebu raena'a, "Za manogahehe?" 'Ouge reirotene ze ani uhiḡa ariro ebu odaḡa obonadu matu'oharo. ¹⁰ Ebu Iesu'a zina'a, "Ago rihano'i. Onamadu eḡe nego duḡuru zina'a, 'Galilea haba'a onamo'i,' rae zo'i. E'ea zeḡe'a eḡe hidi'uma."

Idu Taufirote'e Azaḡa Hariḡa

¹¹ Roḡaeroḡae'a onamirote'e zamaḡano, idu taufirote'e azaḡani'a ne onamiro ebu nagini'a furerarote'e hariḡa dibuo azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa ihoziro. ¹² Dibuo'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡani'a vaze boroboro teite nu'oranadu ḡoaniro ebu idu taufirote'e uti azaḡa moni boro ziniro. ¹³ Ebu zina'a, "Za'e 'ahiḡe rae roi, 'Ane tahi'atahi'a ohere aradu eme bazu'enona ani ahiri ḡonotu feraneha.' ¹⁴ 'Ahi hariḡani'a Roma gavana vazeḡa mazao feurine, eme zae u'ano ani mazao ḡoeri'uma ebu za'a bazirote'e moneo aduga mene hidi'uma." ¹⁵ E'ano'o idu taufirote'e uti azaḡani'a moni madu zeḡe'a zirote'e idunaḡano ḡoeriro. Ebu e'e hariḡa'e Iuda azaḡa zamaḡano bororaro zu izidi madaḡano zuni vaze'a 'ouge ra'ohe.

Iesu'a Tahiaḡa Ġoereziro

(Mareko 16:14-18, Luka 24:36-49, Ioane 20:19-23, Apostolo 1:6-8)

¹⁶ Ebu Iesu tahi'a 11 Galilea haba'a onamadu ani'a reirote'e maḡano feuriro. ¹⁷ Feurirotene, ze ani horonadu ani mazao kuraro. Rehano nu zamaze'a tugahiro.

¹⁸ Ebu Iesu'a ze vaḡe aradu ziro, raena'a, "Gigi'aḡa adureo ebu rahao nidua'e eḡe eneha. ¹⁹ E'ano'o za'e onamadu haba'ahaba'a azaḡa nidu'a eḡe tahi'atahi'a rouga veize zamazo'i. Moga, Ubuga zu Vine Zaḡoḡa niḡano bapatizozo'i, ²⁰ ebu eḡe'a ḡoerezirote'e ḡoe'a nidu'a zeḡe'a hegotoga veize ihozo'i. Ebu 'ahi zamaro'i: E iḡaiḡa zae teite radiu'ohe onamo mada ḡonaga re'uma."

Iesu Keriso Hari Manogā Mareko'a Mirihiro

Ioane bapatiso'a haramiro

(Mataio 3:1-12, Luka 3:1-18, Ioane 1:19-28)

¹ Badi'a Ubuga, Iesu Keriso hari manogā*ni'e 'ahige fureraro. ² Peroveta vazegā* niġa Isaia*a, buka zaġogā* zamaġano tina'a, 'ahige reiro.

'Ġiano'i! Badi'a'a ġae zamao hari odohe dure'ete'e vazegā 'ahoga ibite tuġuni'uma, ġae veize ibi fainifine. ³ Haba boha'anono'o, rae huau'ohe. "Zuhi'a Boro* ibi faine haġae to'i! Ane ibi mae duduno'i!"'

⁴ Ebu hari odohe dure'ete'e vazegā, niġa Ioane Babatiso'a haba boha'a onairo. Ani haramena'a, 'ahige reiro. 'Sau'anono'o ġihuradu bapatiso mo'i! Zae sau'a Badi'a'a mae vaġinifine.' ⁵ Iudea* haba'a azaġa nidu'a zuni Ierusalem ne azaġa nidu'a, Ioane vaġe onamiro, hariġa egoga veize. Ebu ane ane sau'a rae furenadu, Ioridana vuġano bapatiso meiro.

⁶ Ioane, ani dabua'e kamelo iguġa, kibaġa'e boromakau ogaġa, ogomuġa'e fihore ebu 'avore godaġa. ⁷ Ani haramena'a, 'ahige reiro. 'Vaze 'ahoga, eġe ġarunio onai'uma vazegā, ani ġiġi'a'e ġiġi'a, u e ġiġi'a'e zuhu'a. Ane teite mene idaġa. E ani oda babaġano ġuġuraduni, ani oda ġauġa miniġa fuhi'ohanoga zuni mene idaġa. ⁸ E'e vu hina bapatisozeha. U ani'e Vine Zaġogā* hina bapatisozi'uma.'

Ioane'a Iesu bapatisoniro

(Mataio 3:13-17, Luka 3:21-22)

⁹ E'e madaġano, Galilea haba'ano ne niġa Nazareta, e'ano'o Iesu'a onairo. Ebuni Ioridana vuġano, Ioane'a Iesu bapatisoniro. ¹⁰ Iesu'a vuono'o gaba tire'enogano, adure'a 'a'adu'ete'e zogone horoniro. Ebu Vine Zaġogā tubugo niniġa teġe horoniro. Ani Iesu vaġe ovairo. ¹¹ Ebu adureono'o ago 'ahoga igiro. 'Ahige reiro, 'Ġa'e eġe ubude, eġe zamarone. E ġa mazao matu'u boro.'

Satani'a Iesu so'oniro

(Mataio 4:1-11, Luka 4:1-13)

¹² Ebuni Vine Zaġogani'a Iesu, haba boha'a tuġune onamiro. ¹³ Mada ġae ġazaġa gaubanana (40) de'ea radiro. Satani*a so'onido. Agire ġauġa zuni de'ea radiro. Rehano tuġure viġa* nu'a ovaadu danairo.

Iesu'a Galilea haba'ano ane gau mazaḡa fureniro.

(Mataio 4:12-17, Luka 4:14-15, Ioane 4:43-45)

¹⁴ Ioane ḡu'ano ohonirote'e ḡarugano,* Iesu ani Galilea onamiro. Ebu Badi'a hari manoga harama ragaviro. ¹⁵ 'Badi'a'a reirote'e madaḡa 'ai feureha. Badi'a'a gigi'a iziga hina ibito zini'ete'e* madaḡa 'ai haniteha. Haḡai sau'a sau'a modo'i ebu Badi'a hari manoga mae ḡihino'i!

Iesu'a vaze ḡazaḡa huziro, ane ḡaruna hegotoga veize

(Mataio 4:18-22)

¹⁶ Galilea du'uraḡa boro* genaḡano, Iesu'a oname'enogano, vaze ahe'u'a re'eva feunirote'e horoziro, Simona ebu negoḡa Aniderea teite. Zeḡe gau'e ḡozone mau'ete'e. ¹⁷ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Eḡe ḡaruna hegotoi! Vaze re'evazi'ete'e vazeḡa rouga veize ihozi'uma." ¹⁸ Ze ai zogone re'eva modadu ane hegotote onamiro.

¹⁹ Tahiga faḡa onamiro. E'e zamaḡano, vaze ahe'u negoḡeita horoziro, Iakobo ebu Ioane, Zebedeo ubuga. Ze'e zeḡe ḡasi ranao re'eva faine radiro. ²⁰ Horozirotene, huziro. Ebu zeḡe moze Zebedeo'e ḡasi rana mode onairo. An'e'a meirote'e azaḡa teite muhize onairo. Ebu Iesu ḡarunio hegotote onamiro.

Iesu'a, vine sau'ani'a ragano reirote'e vazeḡa fainiro

(Luka 4:31-37)

²¹ Iesu ebu ane ḡarunio hegotirote'e azaḡa, ne niḡa Kaperanaumao feuriro. Bana Madaḡa* madaḡano ani Iuda kuru neḡa diuḡiro, ebu ihoziro. ²² Vaze vaze'a ani ihozoga igirotene, zamaze zaguzagaro. Mazaḡa Mose goro ḡoe'a* ihoze'ete'e azaḡa* teige mene haramiro, rehano Badi'a ḡoere gigi'a hina ihoziro.

²³ E'e zamaḡano, vine sau'a*'a ragano reirote'e vazeḡa 'ahogani'a, Iuda kuru neḡa diuḡiro, ebu 'ahige houna'e ḡoeriro. ²⁴ 'Iesu, Nazareta ne vazeḡa! Eme vaḡe nagini u'ano onaeha? Ḡa emeḡe uḡufoga radu, onaa ga? E edeḡa ḡa iniu. Ḡa'e Badi'a gigi'a vazeḡa!' ²⁵ Iesu'a vine sau'a ta'iroharo. 'Ago ḡoero'i! Vaze 'adi mazaono'o buano'i!' ²⁶ Ebu vine sau'ani'a, buanoga rae, ketokete'ena'a, ḡihau ḡaniḡanaro. Ebu vine sau'a ai buaro.

²⁷ Vaze nidu'a horonadu, zamaze nidu'a zaguzagaro. Ze'e zeḡe'a bare ḡadititiro. "Adi nagini? Nagini iziga ihofe'ohe? Vaze 'adi'e gigi'eta. Vine sau'a zuni zi'etene, egadu, egohu'ohe." ²⁸ E'ebano'o, Iesu hariḡa, Galilea haba'ano ḡarihe bororaro. Ebu haba nidu'a igi hauḡiro.

* **1:14** A'e zuhi'a Heroda'a moḡaḡa bare meirote'e u'ano, Ioane'a 'Ḡa haḡai sau'a haḡaeha' reiro. E'e u'ano zuhi'a Heroda'a maḡunadu, ḡu'ano ohoniro.

Iesu'a Petero emoḡa roḡaeḡa fainiro
(Mataio 8:14-17, Luka 4:38-41)

²⁹ E'ebu'u, Iesu ani Iuda kuru neḡanono'o buau onamiro. Simona ebu Aniderea duḡuru ne diuḡiro. Iakobo ebu Ioane zu zeḡe teite diuḡiro. ³⁰ Simona emoḡa roḡaeḡa'e uḡiniro 'ahine, baze radiro. Ahi'a'e gigi'a bagaḡa. Iesu'a feurirotene, ihoniro. ³¹ Iesu'a ane vaḡe onamadu evo'ano meiro, ebu mae ohonirotene, ahi'a gigi'ani ai dauḡiro. Ebu ani'a iḡunadu Iesu veize ogomu ḡorohe haro.

Iesu'a vase ḡehaḡa faiziro

³² Ḡorava moneo, mada'a ovoe'ete'e zamaḡano, uḡi azaḡa ebu vine sau'ani'a ranao reirote'e azaḡa, ane vaḡe tutuze onairo. ³³ Ebu ne azaḡa nidu'a'e'e ane ibihetao muririro. ³⁴ Uḡi nunu azaḡa ḡehaḡa ani'a faiziro. Ebu vine sau'a sau'a ḡehaḡa hegoze buziro. Ani'a, vine sau'a sau'a'a ḡoeroga 'uuro, mazaḡa zeḡe edeḡa ani iniu.

Galilea haba'ano Iesu'a haramiro
(Mataio 4:23-25, Luka 4:42-44)

³⁵ Irara moneo, mada ize mene agaranogano, Iesu'a iḡunadu, haba boha'a 'ahoga onamiro, ebu e'a kuraro. ³⁶ Ebu Simona nabugeta Iesu vaḡe vaḡe onamiro. ³⁷ Horonirotene, 'ahige rae niro. 'Vaze nidu'a ḡa vaḡe'ohe.' ³⁸ Ebu ani'a zina'a, 'Eme ne uhiḡa uhiḡa onamihi, e'ea zuni haramoga. Mazaḡa e'e de'e u'ano onairo.' ³⁹ Ebu ani, Galilea haba'ano neḡa neḡa nidu'a onamadu, Iuda kuru neḡa zamaḡano haramiro, ebu vine sau'a sau'a hegoze buziro.

Lefera Vazeḡa Fainiro
(Mataio 8:1-4, Luka 5:12-16)

⁴⁰ Lefera vazeḡa 'ahogani'a ani vaḡe onairo, ebu ane zamao obena hina tuḡadu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ḡa urato'idene faiho'i!" ⁴¹ Iesu'a vetuḡaniro, e'ano'o 'evo'a einadu vase e'e oboniro, ebu raena'a, "E urate'ohe. Ḡae manoro'i!" 'Ougadu lefara e'e'a zogone dauḡiro.† ebu niro. 'E urate'ohe. Ḡa ai manoro'i!' ⁴² Ebu ani lefera'a tabara dauḡiro, ebu ani 'ai manoriro. ⁴³ Ebu zogone tuḡune'enaḡa, ḡoere riḡa hina niro, ⁴⁴ naena'a, "Nagini'a ḡae mazao fureranata'a'e vase 'ahoga ago no'i! Rehano dibu'o vazeḡa vaḡe onamadu ahiriḡo ihono'i‡! Ebu leferaono'o manoreha rouga veize, Mose'a reirote'e dibu'oḡa Badi'a hano'i! 'Ougine vase'a ḡa 'ai manore huneha rae ederi'uma."

† **1:41** Zeḡe goro'e, lefera vazeḡa'e toraga radu, mene oboneete. ‡ **1:44** A'e, ani'a ahiri udahadu manoreha reifine

45 Rehano vase e'e'a onamadu, hari e'e, vase vase mazao rae ġehaniro. E'e u'ano, Iesu'e ne hunio diuġoga mene idararo. E'ano'o haba boha'ano radiro. Ebu vase vase'a, haba 'ahoga 'ahonganono'o, ane vaġe onaido.

2

Iesu'a ahi'a mene hagane'ete'e vaseġa fainiro
(Mataio 9:1-8, Luka 5:17-26)

1 Mada nu ġarugano, Iesu ani Kaperanauma neġa bare onamiro. Ebu ani'a ane bazuni neġano diuġirote'e hariġa, ne azaġani'a igiro. 2 E'ano'o vase ġehaġani'a Iesu'a radirote'e neġa onairo. E'ano'o ehoru haba'a nidu'a vase'a iri'aviro. Ibiheta haba'ano zuni iri'aviro. Iesu'a Badi'a hari manoġa haramo ziniro. 3 Vaze ġazaġani'a, Iesu vaġe, ahi'a mene hagane'ete'e vaseġa odohe onairo. 4 Rehano vase ġehaġa 'ahine, Iesu uhiġa onamoga mene idararo. Mene idararotene, Iesu'a ehorirote'e hitagano binu fahiro. Ebu ahi'a mene hagane'ete'e vaseġani'a baze'ete'e farataġa, mini hina ovoe dabaniro. 5 Zeġe'a Iesu mazao fie'ete'e, Iesu'a horonirotene, ahi'a mene hagane'ete'e vaseġa niro. 'Ahige reiro. 'Ubude! Ġa sau'a 'ai rae 'ueha.'

6 Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e vaseġa nu'e, e'e zamaġano ehoriro, ebu zamazeo zamariro. 7 'Ahige reiro. 'Nouga'ahi vase 'ahi 'ouge ġoere'ohe? 'Adi'e Badi'a ni sausaune'ete'e ġoe'a. Iniu'a da'o sau'a mae vaġini'uma? Badi'a'a da'o haġai'uma.'

8 Zeġe'a 'ouge zamarirotene, Iesu ani zeġe'a zeġe zeġe zamao 'ouge zamarirote'e, ane zamao ederiro. Ebu ziro. 'Za nouga'ahi zae zamao 'ouge rae zamare'ohe? 9 Ahi'a mene hagane'ete'e vaseġa nouge nouge rae nine, ġoe'a'e ufiġa? 'Ġae sau'a 'ai rae modeha' rae ni'ete'e ga 'Iġunadu onamo'i' rae ni'ete'e? 10 Rehano e ani manoni'uma ebu ani sau'a zu rae modi'uma, mazaġa eġe, Vaze Ubuġa'e raha 'adao vase sau'a rae mode'ete'e gigi'aġa meirote'e zuni za ihozi'uma." Ebu Iesu'a ahi'a mene hagane'ete'e vaseġa e'e nina'a, 11 "Eġe'a ġa'ohe. Iġuno'i ebu farataġo odohadu neġo onamo'i!"

12 Ani iġuniro. Ebu Farataġa mae ġihinadu, vase nidu'a ubumao e'e neġanonono'o buaro. Ebu zeġe nidu'a zaguzaganadu, Badi'a niġa mae ġihiniro, ebu 'ahige reiro. 'Ibite 'ahiguga mene horoniro.'

Iesu'a Levi huniro
(Mataio 9:14-17, Luka 5:33-39)

13 Iesu ani Galilea du'uraġa boro genaġa bare onamiro. Vaze ġuġuvaġa nidu'a, ani vaġe onairo, ebu ani'a ihoziro.

14 Iesu'a bare ibio onamirote'e zamaḡano, Alefeo ubuga Levi horoniro. Ani |itakesi moni|rḡa* ufe'ete'e neḡano ehoriro, ebu Iesu'a niro. 'Eḡe ḡaruna aro'i!' Ebu ani'a iḡunadu, Iesu ḡaruna hegotiro.

15 Iesu'a Levi neo ogarote'e zamaḡano, takesi azaḡa zu haḡai sau'a azaḡa ḡehaḡani'a Iesu zu ane tahi'atahi'a teite ogau tiburaro. Mazaḡa vaze ḡehaḡa bagaḡani'a, Iesu ḡaruna iḡaiḡa hegotido 'ahine. 16 Ebu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e Farisea azaḡani'a, Iesu horoniro, |itakesi moni|rḡa guge'ete'e azaḡa zu, sau'a azaḡa rae zi'ete'e teite ogau'enogano. Ebu Iesu tahi'a tahi'a ḡadiziro. 'Nougadu Iesu'e |itakesi moni|rḡa guge'ete'e azaḡa zu, sau'a azaḡa rae zi'ete'e teite ogau tiburu'ohe?*' 17 Ebu Iesu'a e'e egadu ziro, raena'a, "Uḡi o'o'a azaḡa'e gohe vazeḡa mene vaḡe'ohe, rehano uḡi azaḡani'a ani vaḡe'ohe. E'e teige, e'e haḡai duduḡa rae zamare'ete'e azaḡa huzoga radu mene onairo. Rehano haḡai sau'a rae zamare'ete'e azaḡa huzoga radu onairo."

Ogomu zaḡozaḡe'ete'e ḡadimaro

(Mataio 9:14-17, Luka 5:33-39)

18 Mada 'ahogano, Ioane tahi'a tahi'a zuni Farisea azaḡa*ni'a, Mose goro ḡoe'a idunaḡano zaḡozaḡiro. Mene ogaro. Vaze nu'a onaadu, Iesu ḡadiniro. 'Ahige reiro. 'Ioane tahi'a tahi'a, zuni Farisea tahi'aḡa'e zaḡozaḡe'ohe. Rehano nougadu ḡae tahi'a'e mene zaḡozaḡe'ohe?' 19 Iesu'a ziro. 'Ahige reiro. 'Zamaro'i! Hahure'ete'e madaḡano, ohoze hahu iziga'a, ane'a huze'ete'e vazeḡa teite ogau'ete'e zamaḡano, ze zaḡozaḡi'uma ga mene? Zeḡe'a ohoze hahu iziga teite radiu'ete'e madaḡano mene zaḡozaḡi'uma. 20 Rehano e'e madaḡa onai'uma. Agire azaḡani'a ohoze hahu iziga, ane vaze nidu'a mazaono'o mae vaḡini'uma. E'e madaḡano zeḡe'a zaḡozaḡe'ena'a, mene oga'uma.'

21 Vaze 'ahogani'a dabua iziga vari'e madu dabua amahiḡa mene banini'uma, mazaḡa dabua si'iga iziga'a amahiḡa hutubadu borofe ziga'uma. 22 Vaze tibuhuga zuni mani ogaḡa mahiḡa zamaḡano |ivaini|r vuḡa* iziga mene iḡi'uma. (A'e |ifainafu|r vuḡa heuḡa) Iḡine, vehu'u mani ogaḡa fu'uradu, ziga'uma. Ebu |ivaini|r vuḡani'a sori'uma. |iVaini|r vuḡa zu mani ogaḡani'a sauta'uma. E'ano'o |ivaini|r vuḡa iziga'e mani ogaḡa iziga zamaḡano da'o iḡi'uma.'

Bana Madaḡa zaḡoe'ete'e ḡadimaro

(Mataio 12:1-8, Luka 6:1-5)

* 2:16 Ze'e vaze 'uguḡa teite tiburu ranoga'e sau'a rae zamariro.

²³ Bana Madağa 'ahogano, Iesu ani, tahi'ağa teite |iuiti| r* (wheat) mebağa genaġano onamiro. Ebu tahi'ağa'e |iuiti| r mağa riri'e madu, au onamiro. ²⁴ Farisea azaġani'a Iesu ġadiniro. 'Ġiano'i! Ze'e nougadu Bana Madağa goroġa varade'ena'a, |iuiti| r hirive'ohe?' ²⁵ Ebu Iesu'a naenaeziro. 'Za buka zaġoġa zamaġano, Davida'a nagini haġairota'a'e, me'odiro ga? Davida ani, ane uti azaġa teite ogomuze'a hauġadu, vinize ruziro. ²⁶ Abiata ani'e, Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'ağa ġihi'a reirote'e madaġano, Davida'a Badi'a ne diuġiro. Badi'a ubumao tirote'e |iberedi| rġa* Abiata'a mae hanadu, aro. A'e Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġani'a da'o au'ete'e |iberedi| rġa, rehano aro. Ebu ane teite onairote'e azaġa zuni mae ziniro.'

²⁷ Ebu Iesu'a ziro. 'Badi'a'a, Bana Madağa'e, vase'a manoġa hidifine haġairo. Badi'a'a vase mene haġairo, Bana Madağa veize. ²⁸ E'ano'o, eġe, Vaze Ubuga'e, Bana Madağa ibitohau'ete'e zuhi'ağa.'

3

Iesu'a evo'a beoġa vaseġa fainiro
(Mataio 12:9-14, Luka 6:6-11)

¹ Iesu ani Iuda kuru neġano bare diuġiro. Evo'a beoġa vaseġa 'ahoga zuni e'ema. ² Farisea azaġa zuni e'ea Iesu murirohaudo. Iesu'a Bana Madağa madaġano, vase e'e faini'uma ga mene rae zamare radiro, kotao mae ohonoga veize. ³ Ebu Iesu'a evo'a beoġa vaseġa nina'a, 'ahige reiro. 'Iġunadu aro'i!' ⁴ Ebuni Iesu'a murire'ete'e azaġa ġadize'ena'a, 'ahige reiro. 'Mose goro ġoe'a'e, Bana Madağa madaġano nagini haġaine idaġa ra'ohe? Vase danazi'uma ga sausauzi'uma? Ġabozi'uma ga zimi'uma?' Rehano ze mene naenaeniro. ⁵ E'ano'o Iesu ani maġune'ena'a, ehamu ragaviro, zuni zeġe zama tuhiġa u'ano, vetuġazi ruziro. Ebuni evo'a beoġa vaseġa niro. 'Evo'o eino'i!' reiro. Ani einiro, ebu evo'a ai manoriro.

⁶ E'ebone, Farisea azaġa ai Iuda kuru neġanono'o buau ġouriro. Ebu Heroda teite rau'ete'e azaġa teite nu'oranadu, Iesu manoga ibiġa vaġido.

Ġuġuva du'ura boro genaġano

⁷ Iesu'e, ane tahi'a tahi'a teite Galilea du'uraġa boro onamiro. Ebuni Galilea haba'anono'o vase ġuġuvaġa ani teite ġiriu onamiro. Ebu ġuġuva boro'a, Iudea haba'anono'o, ⁸ Ierusalem a neġanono'o, Idumea haba'anono'o, Ioridana vuġa mone afaono'o, ebu Turo ebu Sidona haba'anono'o onairo, mazaġa ze'e Iesu'a nagini haġairote'e hariġa nidu'a

igiro 'ahine. ⁹ Ebuni ane tahi'a ziro. 'Eġe veize ġasi 'ahoga mae to'i, vase ġuġuvaġani'a tu'ihe ruhi'uma bobo.' ¹⁰ Mazaġani'e, ibite ani'a uġi azaġa ġuġuva ai faizirote'e u'ano, uġi azaġa nidu'a bibititiro, 'evoreze ani mazao 'u'utoga rae. ¹¹ Ebuni vine sau'ani'a ragano reirote'e azaġa'a Iesu horonidotene, ane zamao ġuġuradu, houna'e ġoerido. 'Ġa'e Badi'a Ubuga!' ¹² Rehano ani'a ġoere riġa hina zina'a, 'Ago rae fureno'i!' rae reido.

*Iesu tuġure azaġa gaubanana aheu fare (12) meiro
(Mataio 10:1-4, Luka 6:12-16)*

¹³ E'e ġarugano, Iesu ani maġa 'ahoga itiro. Ane'a uratirote'e azaġa huziro, ebuni ze ani vaġe onamiro. ¹⁴ Ebuni ani'a gaubanana aheu fare (12) zamaziro, zeġe'a ane ġatinoga, zuni haramo tuġuzoga veize, ¹⁵ zuni Badi'a ġiġi'a zenadu, vine sau'a hegoze buzoga veize. ¹⁶ Simona'e niġa 'ahoga Petero rae turahiro. ¹⁷ Iakobo ani negoġeta Ioane, ze'e Zebedeo ubuga. Nize 'ahoga'e Boanere. E'e hugani'e 'adure'a ġudau'ete'e, e'e ubuga.' ¹⁸ ebu Aniderea, Filifo, Batolomeo, Mataio, Tomasi, Iakobo, ani Alefeo ubuga, Tadeo, Simona, ani Zelote vaseġa,* ¹⁹ ebu Iuda Isakariota, ani vesu'u Iesu revoharote'e* vaseġa.

*Iesu zu Belezebulo
(Mataio 12:22-32, Luka 11:14-23, 12:10)*

²⁰ Ebu Iesu ani bazuni neġa onamiro. Rehano vase ġuġuvaġa hena bare nu'orarote'e u'ano, ani, tahi'aġa teite oganoga zuni mene idararo. ²¹ Nabugani'a hariġa igiro, ebu ani bare tutune onamoga veize onairo. Mazaġa vase ai raena'a, 'Ani ai baboraneha.' reiro.

²² Ierusalemna neġanono'o, Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa ovairo. Ebu 'ahige reiro. 'Ani'e Satani, niġa Belezebulo, e'e'a ragano reiro. Ebu ani'e, Belezebulo inaraġa hina vine sau'a sau'a hegoze buze'ohe.'

²³ Ebuni Iesu'a huzadu, hari idaidaġa* 'ahoga ziro. 'Ahige reiro. 'Satani'a satani 'ahoga nouge nouge hegoze buzi'uma?' ²⁴ '|iGavamani|r neġa tiba zamaġano, zeġe'a rovotadu, utitifone, e'e |igavamani|r neġani'e mene edau gigarafo. ²⁵ Ebu iduhu tiba zamaġano, zeġe'a rovotadu, utitifone, e'e iduhuġani'e mene edau gigarafo. ²⁶ Ebu satani zamaġano, zeġe'a bare utitadu, rovotifone, ze mene edau gigarafo, rehamo hauġifo. ²⁷ Vase 'ahogani'a ize gezo inara vaseġa ogoru tadu ane neo diuġi'uma zu ani tohe ġonota'uma.

* **3:18** Zelote vaseġa'e Isaraela neġa veize Roma gavamani teite utitidote'e vaseġa

28 Hubehune eḡe'a zi'ohe. vaze sau' a nidu' a ebu Badi' a rae sausaune' ete' e ḡoe' a zu Badi' a' a rae modi' uma. 29 U Vine Zaḡoḡa rae sausaunine, ani sau'a'e mene aḡutu modi' uma, rehano iḡaiḡa ane mazao radiu tuḡutuḡu.'

30 Iesu'a hari idaidaḡa 'ouge reirota'a'e, ze raena'a, 'Ani'e vine sau'aḡeita.' reiro 'ahine.

Iesu vi'a ebu negoḡa

(Mataio 12:46-50, Luka 8:19-21)

31 E'e ḡarugano, Iesu vi'a ebu negoḡani'a Iesu vaḡe onairo. Ne enogano edanadu, ḡoere tuḡuriro, Iesu hunoga veize. 32 Vaze ḡehaḡani'a ḡurune ehoriro, ebu zeḡe'a nina'a, 'Ḡiano'i! Vi'u ebu negoḡo'e enoneo edau'ohe. Ḡa vaḡe'ohe.' 33 Ani'a naenaezina'a, 'ahige reiro. 'Nanuhe ebu negohe'e iniu?' 34 Ebuni ani'a, ḡurune ehoridote'e azaḡa ehamu ragave'ena'a, ziro. 'Ahige reiro. 'Nanuhe ebu negohe'e 'adi'e'e. 35 Badi'a ura haḡae'ete'e azaḡa, ze'e negohe, ezehe ebu nanuhe.'

4

Hari idaidaḡa, ezone feune ḡorau'ete'e

(Mataio 13:1-9, Luka 8:4-8)

1 Iesu'a du'ura boro genaḡano bare ihoziro. Ebu vaze ḡuḡuvaḡani'a ani babaḡano nu'oraratene, ani ai ḡasio tiradu, zamaḡano ehoriro du'ura ragano. Vaze ḡuḡuvaḡa nidu'a'e rahao du'ura boro genaḡano nu'oraro.

2 Ebu ani'a hari idaidaḡa hina ḡau ḡehaḡa ihoziro. Ihoze'ena'a, ziro, raena'a, 3 'Ego'i! Hihi vazeḡa 'ahogani'a mebaḡano ezone ḡora onamiro. 4 Ebu feune ḡuzuhitotene, nuḡone ibio buaro, ebu nini'a onaadu, au haḡiḡiḡi. 5 Nu'e hadi haba'ano buaro. Rahaḡa'e severaḡa. Ezogani'e ḡarihe ḡuhuriro, mazaḡa rahaḡa'e mene baruḡa. 6 Ebu mada'a hiarotene, ane gigi'ani'a ḡuhuḡa manadu imiraro, mazaḡa taiga o'o'a. 7 Ezone nu'e ve renogano rururaro. Ve renoga ḡuhure bororadu ezone ḡuhuḡa simariniro, ebu mene iniro. 8 Rehamo ezone nu'e haba manogaḡano buarota'a'e, faine ḡuhuriro. Faine bororaro, ebu faine hudaro. Hudarotene, nu'e huga ḡae uḡidu gaubanana (30) haḡairo. Nu'e huga ḡae fu'o tu tiba fare gaubanana (60) haḡairo. Nu'e huga ḡae gaubanana gaubanana (100) haḡairo.' 9 Ebu Iesu'a reiro. "Teḡaḡeta vazeḡa'e faifaine egadu huga edero'i!"

Nougaḡu Iesu'a hari idaidaḡa reiro

(Mataio 13:10-17, Luka 8:9-10)

¹⁰ Neganu'u, Iesu ane da'o rougano, iniu iniu ane teite rau'ete'e azaḡani'a ane tahi'a tahi'a teite Iesu vaḡe onamaduni, hari idaidaḡa reirote'e ḡadimaro. ¹¹ Ebu ani'a ziro, "Za'e Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo 'u'uru ti'ete'e ihoze'ohe. Vaze 'ahoga 'ahoga'e hari huga nidu'a hari idaidaḡa hina da'o ihoze'ohe. ¹² A'a'e 'ahiguḡani'a furerafine.

Zeḡe ehamatite'eba, mene horonoga, zeḡe abiti'udemo, mene ederoga, Zeḡe zama Badi'a maza'o mene ḡihuroga veize, ebu Badi'a'a zeḡe sau'a mene rae modoga veize.'

Iesu'a ezone hariḡa huga faine rae fureniro
(Mataio 13:18-23, Luka 8:11-15)

¹³ Ebu Iesu'a ḡadiziro. 'Za hari idaidaḡa 'ahi mene edere'ehehe? 'Ougine, hari idaidaḡa 'ahoga 'ahoga huga'e nouge nouge ederi'uma? ¹⁴ Ezone ḡorau'ete'e vazegani'a Badi'a hari ḡorau'ohe. ¹⁵ Ibio buau'ete'e ezoga'e 'ahiguḡa. Ze ḡoere igi'ete'e zamaḡano, satani'a ḡarihe onaadu, zeḡe zamao ḡorarote'e hariḡa mae vaḡine'ohe. ¹⁶ Ezone hadi haba'ano rururu'eta' e, Badi' a ḡoere igi'etene matu'uzeta mae ḡihine'ohe. ¹⁷ Rehano ze taiga o'o'a 'ahine, mene faḡa radi'uma. Badi'a ḡoere u'ano, aduga ḡehaḡa hidi'etene, zogone uite'ohe. ¹⁸ Ezone ve renoga zamaḡano rururu'eta'e, ze Badi'a ḡoere igi'ohe. ¹⁹ Rehano raha ḡauḡa ufeta zamare'ohe, obone'ete'e toheḡa ufeta zamare'ohe, ebu ḡau nu ḡehaḡa urate'ohe. E'ano'o Badi'a ḡoere 'uadu mene ini'ohe. ²⁰ Rehano ezone raha manogano rururarota'a'e, Badi'a ḡoere igi'ohe zu mae ḡihine'ohe. Ebu hudau'ena'a, nu'e huga ḡae 30, nu'e huga ḡae 60, nu'e huga ḡae 100 ini'ohe.

Ihure hari idaidaḡa
(Luka 8:16-18)

²¹ Iesu'a hena ziro. 'Ahige reiro. 'Ihure meine'e, siuva 'u'uḡano ga bazuni na'aḡa 'u'uḡano mene ti'uma. Ihure ti'ete'e haba'ano ti'uma. ²² 'U'uru radiu'ete'e toheḡa nidu'a furera'uma. Ebu ogone ti'ete'e toheḡa zuni ḡiani'uma. ²³ Teḡaḡeta vazeḡa'e igi'uma.' ²⁴ Ebu ziro. 'Igi'ete'e ḡoe'a zamare rado'i! Badi'a ḡoere'e 'ahiguḡa. ḡa nouge nouge igi'ete'e, e'e idane, Badi'a'a ḡani'uma, ebu ḡoere 'ahoga 'ahoga zuni ḡani'uma. ²⁵ Igi'ete'e vazegani'e, zamaḡa 'a'ada'uma. Mene igi'ete'e vazegani'e, zamaḡa tahiḡa 'a'adu'ete'e zuni, Badi'a'a mae vaḡini'uma.'

Hari idaidaḡa, ezone, ane'a bare ḡuhure'ete'e

²⁶ Iesu'a bare ziro. 'Badi'a'a ibito zini'uma ibiḡani'e 'ahiguḡa. Vaze 'ahogani'a mebao ezone feune ḡorau'ohe.

27 Ohere baze'ohe. Madai ragave'ohe. Ebu ezone'a ġuhure'ohe, ebu farau'ohe. Rehamo ġoranoga vazegani'e aġu'a nouge nouge ġuhuradu, farau'ohe. 28 Raha ane'a bare ġuhunadu, huga haġae'ohe: Ibite ġuhure'ohe, ebu di'iru'ohe. Ebu ġonagano di'iru'ete'e zizugano huga haġae'ohe. 29 Hugani'a hudau'etene, kari hina vari'e'ohe, mazaġa hirive'ete'e madaġani'a feura'ahi.'

*Badi'a'a Ibitozini'ete'e Moneo Ġoeriro
(Mataio 13:31-32,34, Luka 13:18-19)*

30 Ebu Iesu'a bare reiro. 'Badi'a'a ibitozini'eta'a'e nagini hina idani'uma, ga nagi hari idaġa hina idani'uma? 31 A'e ire niġa fufu,* e'e ezoga heuġa. Rahao ġorau'ete'e zamaġano, maġa'e komeġa fase, haba nidu'a zamaġano. 32 Rehano ġoraune, ġuhuradu fara'uma, ebu borora'uma. Ire fouġa 'ahoga 'ahoga vitine fara'uma. Ebu ezaga boro boro'a fara'uma. Ebu e'e zauhaġano nini'a onaadu, neze haġai'uma.'

33 Iesu ani hari idaidaġa, 'ahiguġa ġehaġa hina vase mazao haramiro. Zeġe edeġa idane haramiro. 34 Ani'e hari idaidaġa hina da'o ziro. Rehamo ane tahi'a tahi'a teite da'o radirote'e madaġano bone, ani'a huga nidu'a ihoziro.

*Iesu'a zavara boro 'uuro
(Mataio 8:23-27, Luka 8:22-25)*

35 E'e madaġano ġorava moneo Iesu'a ane tahi'a tahi'a zina'a, "Eme du'ura mone afa farihi." 36 Iesu tahi'a tahi'a'a vase ġuġuvaġa muhizadu, ġasio ehoriro, Iesu'a ehorirote'e ġasiġano. Ebu onamiro. Ġasi nu zuni tibano onamiro. 37 Ebu zavara boro'a onairo. Sa'u'a ġasio kafere diuġiro, ġasi ho'ogano. Ebu vu'a ġasio 'ariga iriva'iro. 38 Rehamo Iesu ani ġasi ariga ġuzuo evane kobegha hina ġatite baziro. Ebu ze onamadu Iesu evaniro, ebu niro. 'Ihore vazegha, ġa mene zamare'ehehe, eme 'ariga rudau'eta'a'e?' 39 Ebu Iesu'a evatadu zavara riġa ġoeriro, ebu sa'u niro. 'Ago haġao'i! Ago hagaroi!' Zavara'a dauġiro. Hagani o'o'a ebu ġokeni o'o'a. 40 Ebu ziro. 'Za nougadu rihau'ohe? Za Badi'a mazao ize mene fie'ehehe? 41 Rehano ze'e riho boro ebu ġoretitiro. 'Vaze 'ahi'e nagi vase? Zavara zu sa'u'a zuni ani ġoere egohu'ohe.'

5

*Iesu'a vine sau'ani'a ragano reirote'e vazegha fainiro
(Mataio 8:28-34, Luka 8:26-39)*

* 4:31 Fufu'e Papua New Guinea haba'ano'e mini, rehano Iudea haba'ano'e, ze fufu'e ire.

¹ Iesu ebu ane tahi'a tahi'ani'a, Galilea du'urağa mone afao feuriro. Haba niğa Gerasa, e'a feuriro. ² Iesu ani'a ane tahi'a tahi'a teite ġasiono'o buarotene, rune haba'anono'o onairote'e vazeğa teite hidiro. Ani'e vine sau'ani'a ragano reirote'e vazeğa. ³ Ani'e idu haba'ano radiudo. Vaze 'ahogani'a batunoga zuni mene idağa. ⁴ Ġae ġehağa ani odağa zu evo'a batunido, rehamo mene idaraudo. Iğaiğa batu ri'ido, ebu odağa batunirote'e auriğa mau ri'i ġuzuhido. Vaze'a obone toga zuni mene idaraudo. ⁵ Madai ebu ohere nidu'a idu haba'ano zuni haba maġano ġaniġanau ragavido, ebu ahi'a hadi hina ru'ido.

⁶ Ani'a faġanono'o Iesu horonirotene, ane u'a dure onairo, ebu ane zamao obena hina tuġadu ġuġuriro. ⁷ Ebu vine sau'ani'a, ane mazaono'o ġihau houna'e ġoeriro. 'Ahige reiro. 'Iesu, Badi'a, Niğa Boro Ubuga, Ġa'e eġe mazao nagini urate'ohe? Badi'a niġano e ġa umi'e'ohe. Aduga ago eno'i!' ⁸ Mazağa Iesu'a ibite niro. 'Ahige reiro. 'Vine sau'a, vaze 'ahi mazaono'o buano'i!' ⁹ Ebu Iesu'a vaze 'ahi ġadiniro. 'Ġa niġo iniu?' Ebu raena'a, 'E ni'e "Legioni*"', mazağa eme'e ġehağa 'ahine.' ¹⁰ Ebu Iesu bare bare uminiro, e'e haba'anono'o mene tuġuze buzoga.

¹¹ U maġa kobega 'ahogano, aba ġehaġani'a ogau radiro. ¹² E'ano'o vine sau'a sau'ani'a Iesu uminiro. 'Eme tuġufo'i aba mazao, emeġe zeġe ragano rouga.' ¹³ Iesu'a tuġuziro. Ebu vine sau'a sau'ani'a vaze e'e mazaono'o buanadu, aba ragano re' onamiro. E'ebone aba nidu'a, daha aheu (2000)'a maġa duduga tauġiono'o dure dure ovoadu, du'ura boro rafatadu, hunuhuniro.

¹⁴ Aba taufe'ete'e azaġani'a feraro, ebu ne boro zu ne kobega kobega azaġa mazao hariġa haire ġehaniro. Ebu vaze vaze'a nagini'a furerarote'e ġianoga radu, onamiro. ¹⁵ Ebu ze'a Iesu vaġe onairotene, vine sau'a ġehaġani'a ragano reirote'e vazeġani'a, ehore radiu'enogano horoniro. Ani'e dabua haġairo. Zamaġani'e idağa horonirotene, ze riharo. ¹⁶ E'e horonirote'e azaġani'a me'odo ziniro. Vine sau'ani'a ragano reirote'e vazeğa, zu aba'a nougirote'e me'odo ziniro. ¹⁷ Ebu Iesu mazao umidiro, Iesu'a zeġe habaono'o vaġinoga.

¹⁸ Iesu'a ġasio diuġe'enogano, vine sau'a'a ragano reirote'e vazeğa ani uminiro, raena'a, 'Eġe zuni ġae teite amihi.' ¹⁹ Rehano Iesu'a ani gararena'a, 'ahige rae niro. 'Nabugo vaġe onamo'i! Ebu Zuhi'a'a ġae veize haġao ġanate'e haġaiġa boro nidu'a me'odo zeno'i! Ebu zuhi'a'a

* 5:9 E'e hugani'e uti azaġa daha fu'o tu tiba fare (6000) heuġa

ġa nouge nouge vetuġaġadate'e me'odo zeno'i!' ²⁰ Ebu ani baradu, e'e haba'a, neġa gaubanana onamiro, ebu Iesu'a ani ranao nagini haġaireote'e hariġa rae fureniro. E'e igirote'e azaġa nidu'a zaguzagaro.

Iairo aboġa ebu Iesu dabuaġa obonirote'e roġaeġa
(Mataio 9:18-26, Luka 8:40-56)

²¹ Iesu ebu ane tahi'a tahi'ani'a, du'ura boro mone afa fare onamirotene, e'ea bone du'ura genaġano, vase ġehaġani'a ane mazao nu'oraro. ²² Iuda kuru neġa ġiane'ete'e vazega* 'ahoga, niġa'e Iairo'a onairo. Iesu horonirotene, odaġa babagano ġuġuradu, ²³ zamaġa nidu'a hina Iesu uminiro, raena'a, 'Aboehe kome'a'e ugi boro'a madu, 'ariga rudau'ohe. E'ano'o e umi'e'ohe. Aro'i ebu evo'o ani ranao to'i, ane manoradu ġabodoga.' ²⁴ Ebu Iesu'a ane teite onamiro. Vaze ġehaġa bagaġa zuni ġiriu onamiro 'ahine, naenaeno'o bibine onamiro.

²⁵ Bato ugiġani'a madu, muri gaubanana aheu fare (12) zamaġano, iġaiġa ruau radirote'e roġaeġa e'ea. ²⁶ Gohe vazega ġehaġani'a ġianiro, rehano adudu radiro. Toheġa nidu'a mode hauġiro, rehano ufeta hune sautaro. ²⁷ Ani Iesu hariġa igirotene, vase ġehaġa ġunuġano diuġiro Iesu ġarunio, ebu dabuaġa oboniro. ²⁸ Mazaġa ani'e 'ahige zamariro. 'E'a dabuaġa tahiġa obonine zuni, manori'uma.' ²⁹ Ebu ġarihe hune ruarote'e ai hauġiro. Roġae ane'a, ane ahiri zamaġano, ane ugi ai hauġirote'e ederiro.

³⁰ Ebu Iesu ani, ane mazaono'o gigi'a inaraġani'a buarote'e ederiro. E'ano'o vase ġehaġa ġunuġano ġarihe tehiro. Ebu vase vase ġadiziro. 'E dabua iniu'a oboneha?' ³¹ Ebu Iesu tahi'a tahi'ani'a naenaeniro. 'Ġae e'e horone'ohe, vase ġehaġani'a bibi'e'ete'e. Ġa nougadu 'ahige ra'ohe, "Iniu'a eġe dabua oboneha?"' ³² Rehano tehe vaġo vaġiro. Iniu'a oboneha radu, vaġiro. ³³ Roġae e'e'a, nagini'a ane mazao furerarote'e ederiro 'ahine, ġigarone'ena'a, rereranadu onairo. Ebu ane zamao ġuġuriro. Ebu ane hari huga nidu'a Iesu niro. ³⁴ Iesu'a roġae niro. 'Aboe, Ġae' a eġe mazao fiata' e u' ano ugiġo' a manoreha. Matu'uġota onamo'i, ebu ahi'o ugiġa o'o'a rado'i!'

³⁵ Iesu ani ize, 'adige rae ġoere'ete'e zamaġano, tuġure azaġa, Iuda kuru neġa ġiane'ete'e vazega neonono'o onairo, ebu Iairo nina'a, 'Ġa aboġo ai rudaneha. Ġa nougaduni ihore vazega mazao ize umide'ohe?' ³⁶ Iesu'a ze hari 'omo igirotene, ani re'ore'iro, ebu kuru neġa ġiane'ete'e vazega nina'a, 'Zamaġo ago adufo'i! Eġe mazao zamaġo tiba hanadu, inaro'i!' ³⁷ Ebu ani vase ġuġuvaġa ane

teite onamoga garariro, rehano Petero, Iakobo, ebu Iakobo negoġa, Ioane, zeġe da'o tutuze onamiro.

³⁸ Ze, kuru neġa ġiane'ete'e vazegā neo feurirotene, vaze ġehaġani'a harae ġunuġunirote'e horoniro. Ze niau ġaniġanau radiro. ³⁹ Ani diuġadu, 'ahige rae ziro. 'Za nouġadu ufeta niau ġunuġune'ohe? Roġae kobe'a ani mene rudaneha. Ani baze'ohe.' ⁴⁰ Ze eġofoharo. Rehano zeġe nidu'a enona tuġuze buziro. Roġae kobe'a vi'a moga ebu ane teite onairote'e azaġa uġidu da'o tutuze diuġiro, roġae kobe'a'a baze'ete'e haba'ano. ⁴¹ Ebu Iesu'a evo'a maduni, 'ahige rae niro. 'Tarita kumi' Ġoere e'e hugani'e 'Roġae kobe'a, eġe'a ġa'ohe. Iġuno'i!' ⁴² Ebu roġae kobe'a'a ġarihe hune iġunadu, edau ragaviro. Ani muri'e gaubanana aheu fare (12). Ze e'e horonirotene, zaguzagaro. ⁴³ Iesu'e ġoere riġa hina iraduguziro. 'Roġae kobe'a 'adi ġabonate'e hariġa ago rae ġehano'i!' Ebu zina'a, 'Roġae kobe'a 'adi ogomu nu hano'i!'

6

Iesu Nazareta neġa onamiro

(Mataio 13:53-58, Luka 4:16-30)

¹ Iesu'a haba e'e modadu, ane'a bororarote'e haba'a onamiro. Ane tahi'a tahi'a zuni ane teite onamiro. ² Bana Madaġa madaġano, Iuda kuru neġa zamaġano ihoziro. Ebu vaze ġehaġani'a ani haramo igirotene, zeġe nidu'a zaguzagaro. 'Ahige reiro. 'Vaze 'adi ġiġi'a nidu'a noumaono'o meiro? Nagi edeġa haro? ġiġi'a inaraġa haġae'ete'e haġaiġa nouge nouge haġae'ohe? ³ Ani ne ogoru'ete'e vazegā. Ani Maria ubuga, Iakobo, Iosefa, Iuda ebu Simona negoġa. Ani ezeġa nu zu emeġe habao 'ada radiu'ohe.' 'Ouge rae radu, ze Iesu ġoere mene mae ġihiniro. ⁴ Ebu Iesu'a ziro. 'Peroveta vazegāni'e gubane'ohe, rehano ane'a bororarote'e haba'ano, zu nabuga ubumao, ebu ane neo'e, mene gubane'ohe.' ⁵ E'ea ġiġi'a inaraġa haġae'ete'e haġaiġa haġaoga mene idararo. Rehano uġi azaġa tiba tiba da'o 'evoreġa ranao teadu, faiziro. ⁶ Ani 'ahige rae zamariro. "Ahi duġuru haġai'e 'ahiguġahehe?' Mazaġa ze'e Iesu ġoere mene mae ġihiniro.

Iesu'a ane tahi'a gaubanana aheu fare tuġuziro

(Mataio 10:5-15, Luka 9:1-6)

E'ebu'u Iesu ani'e e'e haba'ano, neġa neġano Badi'a ġoere ihoze ragavido. ⁷ Ebu ani'a vaze gaubanana aheu fare huziro, ebu aheu aheu tuġuziro. Vine sau'a hegoze buze'ete'e ġiġi'aġa ziniro. ⁸ Ebu 'ahige rae ziro. 'Zae ragavo madaġano o'o'a huga ago mo'i. |iBeredi|r, tunahu ago mo'i.

|iMoni|r vainao ago odoho'i. Rehano tuḡuze da'o mo'i.
 9 Tamakaze'e haḡao'i. Dabua tiba da'o haḡao'i. 'Ahogani
 zu ago mo'i.'

10 Ebu 'adige rae ziro. 'No'e haba'ano ne 'ahoga
 diuḡo'idene, e'ea da'o rado'i, ogano'i, ebu bazo'i. Onamo'i.
 Ebuni e'e haba'anono'o iḡuno'i. 11 Haba 'ahogano ne azaḡa
 mene mae zouzadu, mene ego zeno'idene, haba modo'i,
 odaze hu'uruḡa fode buno zeno'i, ze'a nagini haḡaate'e
 ederoga veize.'

12 Vaze gaubanana aheu fare (12) onamiro, ebu haramiro
 vaze vaze zeḡe sau'anono'o ḡihuroga. 13 Zeḡe'a vine sau'a
 ḡehaḡa hegoze buziro. Ebu ugi azaḡa ḡehaḡa mazao dehoru
 aso ziniro, ebu faiziro.

Ioane Babatiso'a rudaro
(Mataio 14:1-12, Luka 9:7-9)

14 Zuhi'a Heroda*'a Iesu hariḡa igiro, mazaḡa Iesu niḡa
 vaze ḡehaḡani'a ederiro. Vaze nu'e 'ahige reiro. 'Ioane
 Babatiso'a runeono'o bare ḡabodiro. E'ebano'o ani'a gigi'a
 inaraḡa hina 'ahige haḡae'ohe.' 15 Rehano vaze nu'e 'ahige
 reiro. 'Ani'e Elia.' Ebu vaze 'ahoga 'ahoga'e 'ahige reiro.
 'Ani'e peroveta vazeḡa 'ahoga. Peroveta ibi'a heuḡa.'
 16 Rehano Heroda ani'a e'e igirotene, 'ahige reiro. 'Eḡe'a
 radu, 'unuḡa vari'e ri'irote'e vazeḡa, niḡa Ioane, ane'a bare
 ḡabodiro.'

17-18 Ibite Heroda'a negoḡa, niḡa Filipino, inuga meiro.
 Inuga niḡa'e Herodia. Ebu Ioane'a ani mazao bare bare
 niro, raena'a, "Ḡae'a negoḡo inuga meirota'a'e Badi'a goro
 vari'eha." E'ano'o, Heroda'a vaze tuḡunadu Ioane obone
 tiro, ebu ḡu'ano ohoniro. 19 E'ano'o Firifo inuga Herodia'a
 Ioane maḡunoharo, ebu matihi reiro. Rehano mene
 idararo. 20 Mazaḡa Heroda'e Ioane rihonadu, tuḡaniro.
 Heroda ani edeḡa, Ioane ani haḡai manoga haḡae'ete'e
 vazeḡa, zu gigi'a vazeḡa. E'ano'o manoga mene uratiro.
 Heroda ani Ioane haramo igirotene, ada'adaniro, rehano
 matu'iro.

21 Rehano madaḡa ai onairo. Heroda'a furerarote'e
 madaḡa zamarirote'ea, ogomu boro haḡairo. Ebu ne
 zuhi'aḡa zuhi'aḡa, zuni uti ḡihi'aḡa ḡihi'aḡa, ebu Galilea
 haba vaze boro boro* huziro, onaoga veize. 22 E'e zamaḡano
 Herodia aboḡani'a diuḡi' onaadu, zavonirotene, Heroda
 zuni e'ea ehorirote'e azaḡa matu'iro. Ebu Heroda'a roḡae
 tahi'aḡa niro. 'Ahige reiro. 'Ḡa nagini urate'ete'e toheḡa
 umido'i! Eḡe'a ḡani'uma.' 23 Ani'a hubehune raena'a,
 'ahige rae niro. 'Ḡa nagini urate'ete'e toheḡa umidine,

eḡe'a ḡani'uma. Eḡe'a ḡiane radiu'ete'e haba'a ruga zuni ḡani'uma.'

²⁴ Ebu roḡae tahi'aḡa buanadu, vi'a ḡadiniro. 'Ahige reiro. 'E nagini umidi'uma?' Vi'ani'a raena'a, 'Ioane Babatiso vadiga' reiro. ²⁵ Ebu roḡae tahi'aḡani'a Heroda vaḡe ḡarihe bare onamiro. Ebu 'ahige reiro. 'Ioane Babatiso vadiga siuvao teadu, izidi 'ada inine manoḡa.' ²⁶ E'e igirotene, Heroda ani'e zamaḡa adudaro, zuni zamaḡa ariro. Rehano ani'a hubehune rae nirote'e u'ano, zuni e'e igirote'e azaḡa u'ano, ane ḡoere vari'oga mene uratiro. ²⁷ Ebu ane uti vazega 'ahoga tuḡuniro, Ioane Babatiso vadini vari'e re'adu, odohe aroga veize. Ani onamadu, ḡu'ano Ioane 'unu vari'e ri'iro. ²⁸ Vadiga' e siuvao teadu odohe ariro, ebu roḡae tahi'aḡa hanadu ane' a vi' a odohe haro.

²⁹ Ioane tahi'a tahi'ani'a e'e igirotene, onamadu, Ioane ahi'a meiro. Ebu rune haba'a iduḡano teadu hararo.

*Iesu'a vase ḡuḡuvaḡa daha fu'o (5000) ḡubuziro
(Mataio 14:13-21, Luka 9:10-17, Ioane 6:1-14)*

³⁰ Apostolo azaḡa* Iesu vaḡe bare onairo. Ebu zeḡe'a nagini haḡairote'e zu vase vase ihozirote'e hariḡa nidu'a me'odoharo. ³¹ Ebu Iesu'a rae ziro. 'Eḡe teite aro'i! Vaze o'o'a haba'a onamihi! Ebu e'ea ahirize ohono'i!' rae reiro. Mazaḡa vase ḡehaḡani'a zeḡe vaḡe oname onairo. E'ano'o ogau'ete'e madaḡa zu o'o'a. ³² Hena zeḡe da'o ḡasi hina vase o'o'a haba'a onamiro.

³³ Vaze ḡehaḡani'a zeḡe'a onamirote'e horozadu, ze zeḡe zeḡe'a zamariro. Ebu zeḡe nidu'a zeḡe zeḡe ne'ono'o buaro. Ebu dure dure onamiro. Ebu ibite feuriro, Iesu'a tahi'aḡa teite onamirote'e haba'ano. ³⁴ Zeḡe'a hebetadu, Iesu'a ḡasiono'o buarotene, vase ḡuḡuvaḡa boro horoziro, ebu vetuḡaziro. Mazaḡa ze'e mamoe heuḡa. ḡiaze'ete'e azaḡa o'o'a. E'ano'o hari ḡehaḡa ihoziro.

³⁵ Ḡoravararotene, Iesu tahi'a tahi'ani'a onaadu, Iesu niro, raena'a, "'Ahi'e haba boha'a ebu mada 'ai zubureha. ³⁶ Vaze ḡuḡuvaḡa tuḡuzo'i, ne uhiḡa 'ahoga 'ahoga onamadu ogomuze hoiti'uma.'" ³⁷ Ane'a naenaezina'a, 'ahige reiro. 'Zae'a ogomu zeno'i!' Ebu hena ze'a niro, raena'a, "Ahi eme nougi'uma? Emeḡe'a onamadu, sinahu aheu (200) kina hina |iberedi|r hoitadu, zini'umahehe?' ³⁸ Iesu'a ḡadiziro. 'Ahige reiro. 'Zae mazao |iberedi|r nugu? Onamadu ḡiano'i!' Ze'a horonirotene, niro. '|iBeredi|r fu'o zu ḡozone aheu.'

³⁹ Hena Iesu'a ane tahi'a tahi'a ziro, vase nidu'a ve ragano 'a'ane 'a'ane ehoroga rae. ⁴⁰ Amaḡe vase vase'a sinahu tiba tiba (100), ebu ḡae fu'o gaubanana, ḡae fu'o

gaubanana (50) ehoriro. ⁴¹ Ebu Iesu'a |iberedi|r fu'o zu ġozone aheu madu, adure ite ġianiro, ebu Badi'a uminiro, ebu |iberedi|r vahegadu, ane tahi'a tahi'a ziniro, vaze vaze zenoga veize. Ebu ġozone aheu zuni vahegadu ġahugiro. ⁴² Zeġe nidu'a au ubararo. ⁴³ Ane tahi'a'a tunahuo |iberedi|r ġaha'a ġaha'a zu ġozone ġaha'a ġaha'a ufrotene, tunahu gaubanana aheu fare (12) iriva'oniro. ⁴⁴ Ogarote'e zamaġano, ohoze da'o me'odirotene, daha fu'o (5000) hidiro.

Vu rana onamiro

(Mataio 14:22-33, Ioane 6:15-21)

⁴⁵ E'e enogano Iesu'a tahi'aġa ziro, raena'a, "Ġasio tiradu ibite mone afa fare onamo'i" U Iesu'a 'ize e'ea vaze ġuġuvaġa tuġuziro. ⁴⁶ Tuġuze modirote'e enogano, ani haba maġa itaduni, Badi'a mazao kuraro. ⁴⁷ Ohererarote'e zamaġano, ġasi'e du'ura boro nemaġano, ebu Iesu'e ane da'o gabao radiro. ⁴⁸ Zavara boro'a zeġe zamao hudi onairo 'ahine, ze'e revo revo ġiziro. Iesu'a e'e horoniro. E'ebuni ohereda'o, Iesu ani zeġe vaġe du'ura ragano edau onamiro. Ebu ani'a vitize onamihi reiro. ⁴⁹ Iesu'a du'ura ragano edau onamirote'e horonirotene, ze 'ane, ani'e vine raduni, huaru. ⁵⁰ Zeġe nidu'a horonadu, riharo. Rehano Iesu'a ġarihe ġoreziro, ebu 'ahige reiro. 'Zamaze rinedo'i! 'Ahi eġe. Ago rihano'i! ⁵¹ Ani'a zeġe teite ġasio ehoriro, ebu zavara'a dauġiro. Zavara'a dauġirotene, ze'e zaguzagau ġouriro. ⁵² Mazaġa ze'e gigi'a inaraġa hina vaze ġuġuvaġa ġubuzirote'e haġaiġa huga, mene fairu zamariro. Zeġe zama'e mene 'a'adaro 'ahine.

Ugi azaġa faiziro

(Mataio 14:34-36)

⁵³ Zeġe'a du'ura boro farirotene, Genesareta haba'ano hebeti' onamiro, ebu ġasi e'a ute tiro. ⁵⁴ Ġasiono'o buarotene, vaze'a Iesu iraġa horoniro. ⁵⁵ Ebu ze e'e haba zamaġano dure onamiro. Ebu ne azaġa Iesu hariġa igirotene, ugi azaġa farata hina odohe onaido. ⁵⁶ Ne boro, ne komeġa nidu'a, ane'a no'e no'e onamidotene, ugi azaġa ne hunio tiro. Ebu Iesu uminiro, ani dabua ariġa tahiġa zuni obonoga radu. Ebu iniu'a obonirote'e azaġa'e manoriro.

7

Ibi'a azaġa ihozidote'e ġoe'a

(Mataio 15:1-9)

¹ Farisea azaġa Iesu teite nu'oraro. Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa nu zuni, Ierusalemmono'o onaadu, zeġe

teite nu'oraro. ² Ebuni Iesu tahi'a nu'a 'evoreze torahoo ogaudote'e horoziro. A'e zeḡe goro ibiḡano mene vuzu'ido.

³ Farisea azaḡa zuni Iuda azaḡa* nidu'a zeḡe haḡai'e, ibi'a azaḡa'a ihozirote'e idunaḡano, 'evoreze mene faine vuzu'ine, mene oga'uma. ⁴ Ebu hoihoi haba'anono'o barine zuni, mene oga'uma. Rehano zeḡe'a gezo vire dehera'udu'u, oga'uma. Ebu ibi'a azaḡa goro ḡehaḡa zuni haḡaido, bio zuni ḡoḡore vuzu'e'ete'e goroḡa. ⁵ E'ano'o Farisea azaḡa zuni Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡani'a ḡadiniro, raena'a, 'Nougaduni ḡae tahi'a tahi'a'e ibi'a azaḡa goro'e mene zamare borofe'ohe? Rehano 'evoreze torahoo ogau'ohe?'

⁶ Iesu ani naenaezina'a, 'ahige reiro. 'Peroveta vazeḡa Isaia'e za, zamaze aheu azaḡa rae zamare'ena'a, buka zaḡoḡa zamaḡano 'ahige tirota'a'e, hubehune tiro.

'Adi azaḡani'e hebe hina da'o rae ḡihihe'ohe. U zamaze'e nuu. ⁷ Eḡe mazao kurau tauḡe'ohe. Zeḡe 'iradugu ḡoe'ani'e vaze goro ḡoe'a da'o.

⁸ Za'e Badi'a goro ḡoe'a enonani'ohe. U vaze goro ḡoe'a uratohau rinede'ohe.'

⁹ Hena bare zina'a, 'Za'e Badi'a goro ḡoe'a zamare doḡo'arau'ena'a, enonani'ohe, zae ibi'a azaḡa'a ihozidote'e ḡoe'a da'o obone radoga veize. ¹⁰ Mazaḡa Mose ani raena'a, "Vi'u mogo gubazo'i." ebu 'Iniu'a ane vi'a moga rae sausaizo'idene, mau runo'i.' ¹¹ Rehano za'e 'ahige ra'ohe. Vaze 'ahogani'a moga ga vi'a nifo, raena'a, "E ḡa dana'oga mene idaḡa, mazaḡa eḡe tohe'e ḡa ḡanifo, rehano Badi'a ha'uma." ¹² 'Ouge reifone, za'e, e'e vazeḡani'a, vi'a ga moga mene danani'uma ra'ohe. ¹³ E'ano'o za'e, zae'a ihoze oname'ete'e ibi'a azaḡa'a ihozidote'e ḡoe'a u'ano, Badi'a ḡoere rae mode'ohe. Za haḡai 'uguḡa ḡehaḡa haḡae'ohe.'

Vaze sausaune'ete'e ḡauḡa
(Mataio 15:10-20)

¹⁴ Ebuni Iesu'a vaze ḡuḡuvaḡa bare huziro. Ebu raena'a, 'Zae nidu'a, ego'i, ebu edero'i! ¹⁵ Enoneono'o hebeo diuḡe'ete'e ogomuḡani'e vaze mene sausaune'ohe. Rehano zamaono'o bua' onae'ete'e ḡauḡani'a vaze sausaune'ohe. ¹⁶ Teḡaḡeta vazeḡani'e igi'uma.'

¹⁷ Iesu ani vaze ḡuḡuvaḡa muhizadu, ne diuḡe onamiro. Ebu ane tahi'a tahi'a'a, ḡoere e'e huga ihozoga veize ani ḡadiniro. ¹⁸ Ebuni ani'a naenaezina'a, ahige reiro. 'Zae zuni zamaze mene 'a'adu'ehehe? Enone'ono'o hebeo diuḡe'ete'e ogomuḡani'e vaze mene sausaune'ohe. ¹⁹ Mazaḡani'e zamao mene diuḡe'ohe. Rehamo isio da'o diuḡe'ohe. Ebuni

mode'ete'e haba'anono'o buau'ohe.' Ġoere 'adi ra'eta'a'e, Iesu ani, ogomu nidu'a a'a'e anoga idaġa rae ra'ohe.

²⁰ Hena bare zi'ena'a, 'Zamaono'o bua' onae'ete'e ġauġani'a, vaze sausaune'ohe. ²¹ Mazaġani'e vaze zamaono'o zamarone sau'ani'a bua' onae'ohe: nogoba teite ġiriu baze'ete'e, ²² ġonore, gorugoru, vaze hahu teite baze'ete'e, te'one, haġai sau'a, ġuriro, ubuma ġezoga, ahiahi, ġuriro ġoe'a aduga, niġa bare ġihine, ebuni haġai taugi tauge. ²³ 'Adi sau'a nidu'ani'e vaze zamaono'o fureru'ohe. Ebu vaze sausaune'ohe.'

TuroFenise roġaeġa Iesu mazao firo*

(Mataio 15:21-28)

²⁴ Iesu e'ano'o iġunadu, Turo zuni Sidono haba'a onamiro. Ebuni ne 'ahogano diuġiro. Ani ura'e ane'a onairote'e, vaze'a ederoga mene uratiro. Rehamo vaze'a mene ederadu, Iesu'a 'u'uru radoga ibiġa o'o'a.

²⁵ U roġae 'ahoga aboġani'e, vine sau'ani'a rana reirote'e. E'e roġaeġani'a Iesu hariġa igirotene, onairo. Ebu Iesu odaġa babagano ġuġuriro. ²⁶ Ani'e |iGuriki|r* roġaeġa, TuroFenise haba'ano bororaro. Ani Iesu uminiro, vine sau'a aboġa mazaono'o hegone bunoga veize.

²⁷ Rehano Iesu'a nina'a, 'ahige reiro. 'Ne tahi'aġa isize ge au usuranoga. Mazaġa tahi'a ogomu madu, ġuni veize feuno zenoga'e mene manoga.' ²⁸ Roġae ani naenaeniro. 'Ahige reiro. 'Zuhi'a Boro, hube, rehano ġuni'e fata 'u'uġano tahi'a ogomu mumuġa au'ohe.' ²⁹ Ebuni ani'a roġae bare nina'a, 'ahige reiro. 'Ġa ġoere'e idaġa bobo, ne onamo'i. Vine sau'a ai aboġo mazaono'o buaneha.'

³⁰ Ebuni roġae ai ane ne onamiro. Aboġani'e ane bazuni fataġano baze'enogano haniniro. U vine sau'ani'e ani zamaono'o buaro.

Iesu'a teġa 'uhu zu ġoe'a o'o'a vazeġa fainiro

³¹ Ebuni Iesu ani Turo haba'a modirotene, Sidono ebu ne gaubanana haba'anono'o vitau onamiro. Ebu Galilea du'uraġano feuri' onamiro.

³² Ebuni vaze nu'a teġa 'uhu zu ġoe'a o'o'a vazeġa, Iesu vaġe zamahu onairo. Ebu uminiro, ane evo'a ane ranatoga veize. ³³ Iesu'a ġuġuva zamaġanono'o zamahu vaġiniro. Ebu evo'a hudu'a hina teġaġa ho'oga ru'uniro. Ebu so'abidadu, mazaġa oboniro. ³⁴ Ebu adure ite ġiane'ena'a, heriro. Ebu 'ahige rae niro. 'Efata' (Ġoere e'e hugani'e 'Teġaġo bohatano'i') ³⁵ Ebu teġaġani'a bohataro, mazaġa zu manoradu, fairu ġoeriro.

³⁶ Iesu'a ziro, vaze 'ahoga 'ahoga mazao mene hairoga. Rehano ani'a bare bare zirotene, ze'e bare bare haire

ragaviro. ³⁷ Zeḡe zama nidu'a zaguzagaro, raena'a, 'Ani, gau nidu'a faifaine haḡae'ohe. Teḡaze 'uhuḡa azaḡa faizadu, ḡoere igi'ohe. Ebu ḡoe'a o'o'a azaḡa faizadu, ḡoere'ohe.'

8

Iesu'a vaze daha ḡazaḡa (4000) ḡubuziro
(Mataio 15:32-39)

¹ E'e madaḡano, vaze ḡuḡuvaḡani'a bare nu'oraro. Ze'e ogomuze o'o'a. Iesu'a tahi'aḡa huziro, ebu ziro. ² 'E'e 'ahi duḡuru vetuḡazi'ohe, mazaḡa ze mada uḡidu eḡe teite radeha, zu ogomuze o'o'a. ³ Vinini tare nezeo tuḡuzine, ibio higau bauri'uma. Nu'e haba faḡanono'o onaeha.'

⁴ Ebu tahi'aḡani'a ane ḡadiniro. 'Haba boha'ano 'ada, noumao ogomu ḡehaḡa horonadu, 'ahi duḡuru ḡubuzi'uma?' ⁵ Iesu'a ḡadizena'a, 'ahige reiro. 'Zae mazao |iberedi|r nugu'e'e?' Ebu ze'a, 'Fu'o tu aheu fare (7)' rae reiro.

⁶ Ebu vaze ḡuḡuvaḡa zina'a, 'Rahao ehoro'i!' 'Ougadu beredi fu'o aheu fare madu Badi'a uminiro. Ebu vahegadu vaze ḡuḡuvaḡa zenoga veize ane tahi'aḡa ziniro. Ebu tahi'aḡa'a ḡahugiro. ⁷ Ze'e ḡozone komeḡa nu zuni'e'e. Iesu'a e'e veize kuraro, ebu tahi'aḡa zina'a, 'Ḡahuge ragavo'i!' reiro. ⁸⁻⁹ Zeḡe nidu'a au ubararo. Vaze nidu'a'e 4000. Ebu iberedi ḡaha'aḡaha'a tunahuo mae mae ufiro. Tunahu fu'o aheu fare iriva'oniro. ¹⁰ Ebu zeḡe nidu'a tuḡuziro. Iesu ani zogone iḡunadu, tahi'aḡa teite ḡasio ehoradu, Dalumanuta haba'a mone onamiro.

Farisea azaḡani'a haḡai nu badeḡa uratiro
(Mataio 16:1-4)

¹¹ Farisea azaḡani'a onairo, ebu Iesu teite ḡoere hina naenaetitiro. Iesu so'onoga rae, Iesu'a, Badi'a gigi'a hina haḡai nu badeḡa* haḡaoga uratiro. ¹² Iesu ani here'ena'a, zamaḡani'a adudaro, ebu 'ahige reiro. 'Nougadu 'ahi azaḡa'e haḡai nu badeḡa urate'ohe? E hubehune zae zi'ohe. 'Ahi duḡuru veize haḡai nu badeḡa'e mene haḡai'uma.'

¹³ Ebu ani'a muhiziro. Bare ḡasio ehoradu, du'ura mone afa fare onamiro.

*Farisea azaḡa zu Heroda |iisiti|r (yeast)**
(Mataio 16:5-12)

¹⁴ Iesu tahi'a'e |iberedi|r mouga aḡutaro 'ahine, ze'e tiba da'o ḡasio ufi odohiro. ¹⁵ Iesu'a iraduguzena'a 'ahige reiro. 'Faine ḡiano'i! Heroda zu Farisea azaḡa |iisiti|r ḡiano'i!' ¹⁶ Ze'a ḡo'ane'ena'a, "Eme'a iberedi mene odoheha 'ahine, 'ouge ra'ohe."

17 Iesu'a ze nagini ḡo'anirota'a'e ederirotene, ziro, raena'a, "Nougadu beredi nu mene odohate'eano'o ḡo'ane'ohe? Za'e ize mene ederehehe ga mene zamarehehe? Zamaze uzaboḡahehe?" 18 Ubumazeta, rehano mene ehamu'ehehe? Teḡazeta, rehano mene igi'ehehe? Za mene zamare'ehehe, 19 eḡe'a vaze daha fu'o (5000) veize, |iberedi|r fu'o (5) vahegirota'a'e? |iBeredi|r ḡaha'a ḡaha'a'e tunahu nugu iriva'oniro?' Zeḡe'a nina'a, 'Gaubanana aheu fare (12)' reiro. 20 Iesu'a zina'a, 'Ebu vaze daha ḡazaḡa (4000) veize, |iberedi|r fu'o tu aheu fare (7) vahegirotene, |iberedi|r ḡaha'a ḡaha'a'e tunahu nugu iriva'oniro?' Zeḡe'a naenaeni'ena'a, 'Fu'o tu aheu fare (7)' reiro. 21 'Za ize mene zamare'ehehe?' Iesu'a 'ouge rae ḡadiziro.

Betesaida neḡano Iesu'a vaze ubumaḡa kuruḡa fainiro

22 Iesu'a tahi'aḡa teite Betesaida neḡano feuriro. Feurirotene, vaze nu'a vaze ubumaḡa kuruḡa, Iesu vaḡe abine onairo. Ebu ubumaḡa obonoga rae, umidiro. 23 Iesu'a vaze ubumaḡa kuruḡa evo'ano abinadu, ne huni enoga tutune onamiro. Ebu vaze ubumaḡano so'abidadu, evo'a ubumaḡa ranatiro. Iesu'a ḡadiniro. 'Ḡa ḡau nu horone'ehehe?' 24 Vaze ubumaḡa kuruḡani'a, dude ehamanadu, 'ahige naenaeniro. 'Vaze horoze'e rehano, ire teige edau ragave'ohe.' 25 Ebuni Iesu'a evo'a bare ubumaḡa ranatirotene, vaze ubumaḡa kuruḡa riḡa ehamaro, ebuni ubumaḡa manoriro. Ḡau nidu'a faine horoniro. 26 Iesu'a ane ne tuḡune oname'ena'a, 'ahige reiro. 'Betesaida neḡa ize ago diuḡo'i!'

*Petero'a Iesu'e Keriso rae reiro
(Mataio 16:13-20, Luka 9:18-21)*

27 Ebu Iesu'a tahi'aḡa teite Kaisaria Filipi haba'a neḡa neḡa onamiro. Onamirote'e zamaḡano, Iesu'a tahi'aḡa ḡadiziro. 'Ahige reiro. 'Vaze vaze'a raena'a, e'e iniu rae ra'ohe?' 28 Ebu zeḡe'a niro. 'Vaze nu 'ane, ḡa'e Ioane Babatiso rae ra'ohe. Nu'e raena'a, Elia* rae ra'ohe, ebu vaze nu'e raena'a, peroveta vazeḡa 'ahoga rae ra'ohe.' 29 Ane'a ḡadiziro, raena'a, 'Za'a ra'etene, e'e iniu?' Petero'a raena'a, 'Ḡa'e Keriso.' reiro. 30 Iesu'a iraduguziro. 'Petero'a izidi ra'eta'a'e, vaze 'ahoga 'ahoga ago zo'i!'

*Iesu'a aduga hidi'uma hariḡa ebu rune hariḡa reiro
(Mataio 16:21-28, Luka 9:22-27)*

31 Ebu Iesu'a ḡadahe ihoziro, raena'a, 'Eḡe, Vaze Ubuga*ni'a aduga ḡehaḡa hidi'uma. Ebu vaze boro boro, zuni Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa boro boro, ebu

Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡani'a he'ehe'ehi'uma, ebu uḡuhi'uma. Ebuni mada uḡidu zamaḡano bare ḡabode iḡuni'uma.' ³² Ani'a ḡoere 'adi doḡo'ani rae fureniro. Ebu Petero'a Iesu ane genaḡano mae niro, ebu 'Ḡa'e ago 'ouge ro'i!' rae roniro. ³³ Ronirotene, Iesu'a tehadu, ane tahi'a tahi'a ḡiaze'ena'a, Petero ta'iroharo. 'Ahige reiro. 'Eḡe mazaono'o vaḡino'i! Satani! Ḡa'a zamare'eta'a'e, Badi'a ibio mene zamare'ohe, rehano vase ibio zamare'ohe.'

³⁴ Ebuni ani'a vase ḡuḡuvaḡa zuni ane tahi'a huziro. Ebu 'ahige rae ziro. 'Iniu'a eḡe ḡarunio hegoti'uma ro'idene, ane edeḡa haḡaiḡa modo'i, ebuni ane satauro* heratadu, eḡe ḡarunio hegoto'i! ³⁵ Mazaḡa ahiri moneo da'o zamare'ete'e vaseḡani'e, ḡaboneḡa sausauni'uma. Eḡe veize zuni Badi'a hari manōḡa veize, ahiri moneo mene zamare'ete'e vaseḡa'e, ḡabone manōḡa hidi'uma. ³⁶ Vaze 'ahogani'a haba nidu'a u'ano, ḡaboneḡa modine, nagini manōḡa hidi'uma? ³⁷ Ane'a ane ḡabone mouga veize, nagini hina e'e naeḡa haḡai'uma? ³⁸ Izidi'e vase'a Badi'a mazao mene fie'ohe, ebu haḡai sau'a haḡae'ohe. Vaze'a eḡe u'ano zuni eḡe ḡoere u'ano mazagaronine, eḡe, Vaze Ubuga zuni ani u'ano mazagarohi'uma. E'e madaḡano, eḡe Mama agaḡa manōḡa* zamaḡano, tuḡure viga zaḡoḡa zaḡoḡa teite eḡe'a ovai'uma.

9

¹ Ebu hena 'ahige rae ziro. 'E hubehune zi'ohe. Za nu 'ada radiu'eta'a'e, mene ruda'uma, onamo Badi'a'a giḡi'a inaraḡa hina ibitohanoga veize onai'uma. E'e horoni'uma.'

Iesu iraḡani'a nufiro

(Mataio 17:1-13, Luka 9:28-36)

² Mada fu'o tu tiba fare enogano Iesu'a Petero, Iakobo ebu Ioane zamazadu, zeḡe da'o maḡa boro itiro. Ebuni zeḡe ubumao Iesu iraḡani'a nufiro. ³ Zuni dabuaḡani'a 'uranadu, vazavazahiro. Haba nidu'a zamaḡano vase'a mene 'ouge vuzu'e dehene'ohe. ⁴ Ebuni Elia'a Mose* teite zeḡe mazao fureranadu, Iesu ḡoreniro. ⁵ Petero'a Iesu nina'a, 'Ihore vaseḡa! Eme 'adama radiu'eta'a'e manōḡa tauḡi. Nugo taruha uḡidu ogoratihi, tiba ḡae veize, tiba Mose veize ebu tiba Elia veize.' ⁶ Ani aḡu'a, nagini re'uma'e. E'ano'o 'ouge reiro, ze rihau rudaro 'ahine. ⁷ Ebu ḡoze'a feuradu, zeḡe 'uuro. Ebu ḡoze zamaḡanono'o ago 'ahoga igiro, raena'a, "Adi'e eḡe Ubude, eḡe zamarone. Goe'a egohano'i!' ⁸ Zeḡe'a ehamarotene, vase 'ahoga mene horoniro, rehano Iesu da'o horoniro.

⁹ Ze'a maḡanono'o ovairote'ea, Iesu'a ziro, raena'a, "Zae ubumao fureranate'e ḡauḡani'e, vaze mazao ago rae fureno'i, onamo Vaze Ubugani'a runeono'o bare ḡabode iḡunogano." ¹⁰ Zeḡe'a ani ḡoere egoharo. Rehano zeḡe da'o bone ḡo'ane vaḡiro, raena'a, 'Iesu'a runeono'o bare ḡabode iḡuni'uma ra'eta'a'e nagini?' ¹¹ Ebuni zeḡe'a Iesu ḡadinena'a, 'Nougadu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡani'a raena'a, "Ibite'e Elia'a onai'uma." ra'ohe? ¹² Iesu'a naenaezina'a, 'ahige reiro. 'Elia'e hubehune ibite onai'uma, ḡau nidu'a mae izifoga. Nougadu ibite bone buka zaḡoḡa zamaḡano'e raena'a, "Vaze Ubuga'e aduga ḡehaḡa hidi'uma, ebu rae o'o'ni'uma." reido? ¹³ Rehano eḡe'a zi'ohe. Elia ai onaeha, ebu vaze nu'a ane mazao zeḡe ura haḡaiḡa haḡaeha, ibite buka zaḡoḡa zamaḡano tirote'e teigena'a.'

Iesu'a, vine sau'ani'a ohoze kome'a ragano reirote'e fainiro

(Mataio 17:14-21, Luka 9:37-43a)

¹⁴ Iesu zuni Petero, Iakobo ebu Ioane, zeḡe ḡazaḡa'a ane tahi'a fu'o tu ḡazaḡa fare mazao feuri 'ovoiro. Vaze ḡuḡuvaḡani'a, zeḡe fu'o tu ḡazaḡa fare edau ḡeḡezoga horoziro. Ebu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡani'a, Iesu tahi'a tahi'a teite rotetiro. ¹⁵ Ebu vaze ḡuḡuvaḡani'a Iesu horonirotene, zaguzaganadu, ane vaḡe dure onamiro, ebu hidadu matu'oharo. ¹⁶ Iesu'a ane tahi'a ḡadizena'a, 'Zeḡe teite nagini u'ano rotete'ohe?' rae ziro. ¹⁷ Ebu vaze 'ahogani'a ḡuḡuva zamaḡanono'o naenaeni'ena'a, 'Ihore vazeḡa, e ubudehe ḡae vaḡe tutune onaeha, mazaḡa ani'e vine sau'ani'a ragano radu, ḡoeroga mene idaḡa. ¹⁸ Vine sau'ani'a agatini'etene, rahao mae feune'ohe. Hebe'anono'o busure'ohe. Ḡonoga atite'ohe, ebu ahi'ani'a taidu'ohe. E ḡae tahi'a tahi'a mazao, vine sau'a hegone bunoga veize ḡadimana rehano, ze hegone bunihi ra, rehano mene idaraneha.'

¹⁹ Amaḡe Iesu'a zina'a, 'O! Za Badi'a mazao mene fie'ete'e azaḡa! E za teite nouge da'o radiu ona'uma? E nouge ihoze oname'e'uma? Tahi'a kobe'a tutune aro'i eḡe vaḡe.' reiro. ²⁰ Zeḡe'a ane vaḡe tutune ariro. Vine sau'ani'a Iesu horonirotene, tahi'a kome'a mae ketoketoniro. Rahao higau bauriro, ebu kiure ragaviro, ebu hebe'anono'o busuriro. ²¹ Iesu'a moga ḡadiniro. 'Ahige reiro. 'No'e madaḡano ani ugi 'ahi meiro?' Mogani'a nina'a, 'Ani kome'a madaḡano meiro.' ²² Ebu raena'a, 'Iḡaiḡa ire roga zamaḡano zu vu zamaḡano, vine sau'ani'a mae feune'ohe, ani ura'e ḡaboneḡa sausaunihi raduni. Ḡa fainoga edeḡa ro'idene, vetuḡafo'i ebu danafo'il' ²³ Iesu'a niro. ' "Ḡa edeḡa

ro'idene" rae ihi'ehehe? Badi'a mazao fie'ete'e vazegani'e, nagī gauḡa haḡaoga'e edeḡa. ²⁴ Tahī'a kome'a mogani'a ḡarihe ḡihau niro. 'Ahige reiro. 'E Badi'a mazao fie'ohe. Rehano eḡe'a mene idaru'ete'e moneo, danaho'i!'

²⁵ Iesu'a vase ḡehaḡani'a dure onairote'e horozitotene, vine sau'a ta'iroharo. 'Ḡa, vase mae uhune'ete'e zu mae babone'ete'e vineḡa sau'a! Eḡe'a ḡa'ohe. Ane mazaono'o buano'i! Ane ragano bare ago ro'i!' ²⁶ Vine sau'ani'a ḡihau ḡaniḡanau'ena'a, tahī'a kome'a mae ketoketonadu, buaro. Ebu tahī'a kome'ani'a rune teige baziro. Vaze ḡehaḡani'a ani horonadu, ze 'ane ani rudaneha reiro. ²⁷ Rehano Iesu'a evo'ano mae ḡihiniro, ebu tahī'a kome'ani'a iḡune edaro.

²⁸ Iesu'a ne 'ahoga diuḡitotene, tahī'aḡani'a sifu sifu ḡadiniro. 'Nouga'ahi emeḡe'a vine sau'a hegone bunoga mene idaraneha?' ²⁹ Iesu'a zina'a, 'Vine sau'a 'ahiguḡa'e kuru hina da'o hegoze buze'ohe. Mene kuraune'e, vine sau'a 'uguḡani'e hegoze buzoga'e mene idaḡa.'

*Iesu'a rune hariḡa bare reiro
(Mataio 17:22-23, Luka 9:43b-45)*

³⁰ Iesu'a ane tahī'a tahī'a teite e'e haba'a mode iḡunadu, Galilea haba'ano vitau onamiro. Ebu Iesu'e ane'a noumao radiu'ete'e, vase'a ederoga mene uratiro. ³¹ Mazaḡa ani'e tahī'aḡa ihoze'ena'a, onamiro 'ahine. 'Ahige reiro. 'Eḡe, Vaze Ubugani'e, vase'a me'uma, ebu uḡuhi'uma. Ebu mada uḡidu zamaḡano bare ḡabode iḡuni'uma.' ³² Rehano ze'e, ani'a ḡoerirota'a'e mene zamariro, ebu ze'a ḡadinoga riharo.

*Iniu'e hitagano ra'ohe?
(Mataio 18:1-5, Luka 9:46-48)*

³³ Ze'a Kaperanauma neḡano feuriro. Zeḡe'a ne diuḡitotene, Iesu'a tahī'aḡa ḡadiziro. 'Za ibio onaate'e zamaḡano, nagini ḡo'ane onaeha?' reiro. ³⁴ Rehano ze'e mene ḡoreniro, ibio onaate'e zamaḡano iniu niḡa boro raena'a, zeḡe'a zeḡe bare ḡo'aziro 'ahine. ³⁵ Ebu Iesu'a ehoradu, ane tahī'a gaubanana aheu fare (12) huziro. Ebu 'ahige rae ziro. 'Iniu'a niḡa boro reihi reine, ani'a ane bare 'u'uḡano re'uma, ebu tuḡure vaseḡa re'uma. ³⁶ Ebu ani'a ohoze kome'a zamahanadu, zeḡe zamao ohoniro, ebu evo'a hina ohanadu, 'ahige rae ziro. ³⁷ 'Iniu'a eḡe u'ano tahī'a kome'a 'ahiguḡa mae ḡihinine, ani'e eḡe mae ḡihihe'ohe. Ebu iniu'a eḡe mae ḡihihine, ani'e eḡe da'o mene mae ḡihihe'ohe, rehano Badi'a, eḡe Mama zuni mae ḡihine'ohe.'

*Iniu'a mene rofine, ani eme danafe'ohe
(Luka 9:49-50)*

38 Ioane'a Iesu niro. 'Ihore vazēga, vase 'ahogani'a gāe niḡano vine sau'a sau'a hegoze buzirote'e emeḡe'a horoniro, ebu emeḡe'a ani garariro, ani'e emeḡe teite mene rau'e 'ahine.' 39 Rehano Iesu'a ziro. 'Ani ago gararo'i! Mazaḡa eḡe nio gigi'a inaraḡa haḡae'ete'e haḡaiḡa* haḡae'ete'e vazēga, e'e haḡaiḡa enogano, eḡe ni mene sausaune ḡoeri'uma. 40 Mazaḡa eme mene rofe'ete'e vazēgani'e, emeḡe danafe'ete'e vazēga. 41 E hubehune zi'ohe. Gae'a Keriso niḡa mae ḡihine'ete'e u'ano, iniu'a gagone vuḡa ḡanine, ani'e hubehune e'e naeḡa me'uma.'

Haḡai sau'ano tutune ve'one'ete'e
(Mataio 18:6-9, Luka 17:1-2)

42 'Tahi'a kome'a 'ahiguḡa eḡe mazao fie'ete'e zamaḡano, iniu'a haḡai sau'ano tutune ve'onihine, ani'e hadi boro bagaḡa 'unuḡano autadu, davarao mae feunine, manōga. 43 Ebu evo'o'a mae ve'o'o'idene, vari'e modo'i! Evo'o naeḡa o'o'a re'udemo, 'ouge ḡabone hidoga'e manōga. Hena evo'o ahe'u radu, radiu tuḡutuḡu ireḡa* diuḡoga'e sau'a. 45 Ebu odaḡo'a tutu'e ve'o'o'idene, vari'e modo'i! Odaḡo naeḡa o'o'a re'udemo, 'ouge ḡabone hidoga'e manōga. Hena odaḡo ahe'u radu, radiu tuḡutuḡu ireḡa diuḡoga'e sau'a. 47 Ebu ubumaḡo'a tutu'e ve'o'o'idene, ḡude modo'i! Ubumaḡo tiba re'udemo, 'ouge Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a diuḡoga'e manōga. Hena ubumaḡo ahe'u radu, radiu tuḡutuḡu ireḡa diuḡoga'e sau'a. 48 E'e haba'ano radiu tuḡutuḡu idiḡa ḡehaḡani'a, vase ahi'a au radiu'e'uma, zuni ireḡani'e mene vida'uma.

49 Vaze nidu'a'e ire hina dehezi'uma. 50 Dama'e manōga, rehamo dama'a aberaune, nouge nouge bare inini'uma? Zama'a manorifine, dama zamao to'i, zuni nabudizeta tone radiu tiburano'i!

10

Iesu'a roḡae hegone'ete'e ḡoe'a ihoziro
(Mataio 19:1-12, Luka 16:18)

1 Iesu'a e'e haba'a mode iḡunadu, Iudea haba'a onamiro. Ebu Ioridana vuḡano fariro. Ebu vase ḡuḡuvaḡani'a ane vaḡe bare isau onairo. Iesu ani, ane'a iḡaiḡa haḡaidote'e teige, ihoziro. 2 Ebu Farisea azaḡa nu'a Iesu tuhune nurifine ani vaḡe aradu ḡadiniro, raena'a, "Vaze 'ahogani'a inuga hegonoga'e idaḡahehe?" 3 Iesu'a naenaezina'a, 'ahige reiro. 'Mose goro ḡoe'a'e nouge ra'ohe?' 4 Zeḡe'a niro. 'Mose'a raena'a, ohoze'a inuga hegonoga veize, fefa teadu, inuga ha'uma, ebu hegoni'uma.' 5 Rehano Iesu'a ziro. 'Za'e teḡaze riḡa 'ahine, Mose'a goro ḡoe'a 'adi tiro. 6 Rehano

gādahegano, Badi'a'a haba nidu'a haḡairote'e zamaḡano, "Badi'a'a ohoze zu roḡae haḡairo. ⁷ E'ano'o ohoze'a vi'a moga muhizi'uma, ebu ani inugeta tibura'uma, ⁸ ebu ani anine aheu rehano tiba re'uma." E'ano'o ze'e mene aheu, rehano tiba. ⁹ E'ebano'o Badi'a'a tibunirota'a'e, vaze'a mene 'a'ani'uma.'

¹⁰ Vesu'u zeḡe'a neo diuḡi' onamirotene, Iesu, tahi'aḡani'a ḡadiniro. Ani'a ihozirote'e moneo ḡadimaro. ¹¹ Ebu Iesu'a ziro. 'Iniu'a inuga hegonadu, roḡae 'ahoga meine, a'e ani'a inuga ḡahine ahete'ete'e haḡaiḡa teite idaḡa. ¹² Ebu roḡae'a i'a modadu, ohoze 'ahoga meine, ani zuni i'a ḡahine ahete'ete'e haḡaiḡa haḡae'ohe.'

*Iesu'a tahi'a kome'a kome'a veize Badi'a uminiro
(Mataio 19:13-15, Luka 18:15-17)*

¹³ Vaze nu'a Iesu vaḡe eneze zamaze onairo, Iesu'a evo'a ranao touga veize. Rehano Iesu tahi'a tahi'a'a roziro. ¹⁴ Iesu'a e'e horonirotene, zamaḡa ḡuginiro. Ebu tahi'aḡa ziro. 'Tahi'a kome'a kome'a tuḡuzo'i, eḡe vaḡe aroga! Ago gararo'i! Mazaḡa Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeḡa'e, tahi'a kome'a kome'a teige Badi'a ḡoere igi'ete'e vazeḡa. ¹⁵ E hubehune zi'ohe. Iniu'a tahi'a kome'a teige, Badi'a'a ibitohau'ete'e mene mae ḡihinine, Badi'a'a mene ibitoha'uma.' ¹⁶ Ebu Iesu'a tahi'a kome'a tiba tiba ohane ḡihinadu, manina tiro, ebu evo'a zeḡe ranao teadu, Badi'a uminiro.

Ma'ora vazeḡa

(Mataio 19:16-30, Luka 18:18-30)

¹⁷ Iesu ani'a iḡunadu, ibio onamirotene, ohoze 'ahogani'a dure onairo, ebu Iesu babaḡano obena hina tuḡadu, ḡadiniro. 'Thore vazeḡa manoḡa, e nagini haḡaine, ḡabone tuḡutuḡu hidi'uma?' ¹⁸ Ebu Iesu'a nina'a, 'ahige reiro. 'Ḡa nougaduni "E manoḡa" ra'ohe? Vaze manoḡa'e o'o'a. Rehano Badi'a da'o'e manoḡa. ¹⁹ Ḡa'e Mose goro ḡoe'a edeḡa. A'e "Vaze ago mano'i. Inugo ago ḡahine aheto'i. Ago ḡonotano'i. Ago ḡurire ḡoero'i. Ago 'u'uru mo'i. Vi'u mogo gubazo'i." ' ²⁰ Ebu ani'a Iesu niro. 'Thore vazeḡa, e'e kobegānono'o onao izidi, Mose goro ḡoe'a e'e nidu'a haḡaido.' ²¹ Iesu'a ubuma 'ue, ane ḡianiro, matu'oharo, ebu 'ahige rae niro. 'Ḡa'e gau 'ahoga ize mene haḡaeha. Onamo'i! Ḡae tohe zuni habaḡo nidu'a hoite modo'i, ebu e'e |imoni|rḡa'e toheze o'o'a azaḡa zeno'i! 'Ougine, ḡabone manoḡa me'uma Badi'a mazao. Ebuni eḡe ḡarunio aro'i! ²² Ani'a e'e ḡoe'a igirotene, vetuḡararo. Ebu zamaḡa are'ena'a, onamiro, mazaḡa ani'e ma'ora* vazeḡa 'ahine.

23 Iesu'a tahi'aḡa ḡiaze ragavadu, 'ahige rae ziro. 'Ma'ora vazega'e, Badi'a'a ibitohau'ete'e vazega rouga'e riḡa bagaḡa.' 24 Ebu zeḡe'a e'e ḡoe'a igirotene, zaguzagaru. Rehano Iesu'a bare ziro. 'Eḡe tahi'a tahi'a, Badi'a'a ibitohau'ete'e vazega rouga'e riḡa bagaḡa. 25 Kamero'e niduru ho'oga diḡoga'e riḡa. Rehano ma'ora vazega'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vazega rouga'e ufeta riḡa." 26 Ze e'e igirotene, zamaze nidu'a zaguzagaru, ebu Iesu niro. 'Ahige reiro. "Ougine, iniu'a da'o ḡabone hidi'uma?" 27 Iesu'a ḡiazadu, ziro. 'Vaze ane'a bare ḡabone hidoga'e mene idaḡa, rehano Badi'a'a vaze ḡabozi'uma. Mazaḡa ani'e gau nidu'a haḡaoga idaḡa.' 28 Petero'a Iesu ḡoreniro. 'Ḡiano'! Eme tohe nidu'a modadu, ḡae ḡaruna hegote'ohe' 29 Iesu'a rae ziro. 'E hubehune zi'ohe. Vaze 'ahogani'a neḡa, negoḡa, ezeḡa, vi'a, moga, eneḡa ga haba'a, eḡe u'ano zu Badi'a hari manoḡa u'ano modine, 30 ani izidi madaḡano ḡae sinahu e'e bare me'uma. Neḡa, negoḡa, ezeḡa, vi'a, eneḡa ebu haba'a bare me'uma, rehano aduga zuni hidi'uma. Ebu mada ḡonagani'a onaine, ḡabone tuḡutuḡu* me'uma. 31 Rehano ibite'ete'e azaḡa ḡehaḡa'e vesi'uma, u vese'ete'e azaḡa ḡehaḡa'e ibiti'uma.'

*Iesu'a ḡae uḡiduḡano ane rune hariḡa reiro
(Mataio 20:17-19, Luka 18:31-34)*

32 Iesu ebu ane tahi'a tahi'a'a, Ierusalem a ibiḡano oname'egano, Iesu'a ibitiro. E'e ḡianirotene, ze'e zaguzagaru. Hegotirote'e azaḡa zuni riharo. Ebu Iesu'a ane tahi'a gaubanana ahe u fare (12) bare huze onairo. Ebu nagini'a ane mazao furera'uma, e'e ihoziro. 33 'Ahige reiro. "Ḡiano'i, eme'e Ierusalem ite'ohe, ebu eḡe, Vaze Ubugani'e dibu'o vazega ḡihi'aḡihi'a zu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡani'a obohe ti'uma. Ebu zeḡe'a raena'a, 'Ḡa'e ruda'uma,' re'uma. Ebu Badu'a aḡu'a azaḡa* 'evoreo ri'ih'i'uma. 34 Zeḡe'a ḡirihoni'uma, so'abide vahi'uma, masihi'uma, ebu uḡuhi'uma. Ebuni mada uḡidu zamaḡano, bare ḡabode iḡuni'uma.'

*Iakobo ebu Ioane'a Iesu uminiro
(Mataio 20:20-28)*

35 Zebedeo ubuga, Iakobo zuni Ioane'a Iesu vaḡe onaadu, 'ahige rae niro. 'Ihore vazega, eme gau 'ahoga ḡae'a haḡaofoga ra'ohe.' 36 Iesu'a ḡadize'ena'a, 'Za ura'e, e'a nagini haḡao zinihi ra'ohe?' 37 Ze'a raena'a, 'Ḡae'a zuhi'a me'uma madaḡa mo'idene, eme ahe, 'ahoga eda'e moneo, 'ahoga kauri moneo ohof'o'i, eme nife boro reifine.' 38 Rehano Iesu'a zina'a, 'Za'e aḡu'a, nagini umide'eta'a'e.

Eġe'a gage'ete'e bioġa'e aduga hidi'ete'e bioġa, zae zuni e'e hina gagi'umahehe? Zuni eġe bapatzohi'uma bapatzoga hina zae zuni bapatzohi'umahehe?' ³⁹ Zeġe'a 'O'e' rae niro. Ebu Iesu'a zina'a, 'Eġe'a gagi'uma bioġa'e, zae zuni e'e hina gagi'uma, zuni eġe bapatzohi'uma bapatzoga hina, zae zuni bapatzohi'uma. ⁴⁰ Rehano eda'ehe naeo zuni kaurihe naeo ehoru'uma azaġa'e, eġe 'ane mene re'uma. Rehamo e'e haba'a'e, Badi'a'a ohozi'uma reirote'e azaġani'a da'o ehoru'uma.' ⁴¹ Iesu tahi'a gaubana (10)'a e'e igirotene, Iakobo zuni Ioane mazao maġuniro. ⁴² Ebu Iesu'a huze nu'ozadu ziro. 'Za edeġa, avo'a haba'a zamaġano, zuhi'a rae zi'ete'e azaġani'a, e'e ne azaġa ibitozini'ohe ebu zeġe ġihi'a azaġani'a ze urate'ete'e idunaġano ne azaġa raġano haġae'ohe. ⁴³ Rehano za'e ago 'ouge haġao'i! Zae bo'aġano iniu'e ġihi'a reihi reine, ani'e zae tuġure vazeġa heuġa rae re'uma. ⁴⁴ Ebu iniu'a niġa boro reihi reine, ani'e, zae nidu'a veize tuġure igi'ete'e vazeġa re'uma. ⁴⁵ Mazaġa eġe, Vaze Ubugani'a onairota'a'e, mene vaze'a eġe tuġure egoga veize, rehamo eġe'a vaze tuġure haġaoga veize, ebuni vaze ġehaġa sau'a u'ano, eġe ġabone hina Badi'a dibu'ohanoga veize.'

Ieriko neġano ubumaġa kuruġa fainiro
(Mataio 20:29-34, Luka 18:35-43)

⁴⁶ Iesu ebu ane tahi'a tahi'ani'a Ieriko neġano feuriro. Ebuni Iesu ani, ane tahi'a tahi'a ebu vaze ġuġuvaġa teite Ieriko neġa mode oname'enogano, ubumaġa kuruġa zuni umido vazeġa, niġa Batimeo'a ibi genaġano ehore radiro. Ani'e Timeo ubuga. ⁴⁷ Ani'a Iesu, Nazareta ne vazeġa hanite onairote'e igirotene, huau iġuniro. 'Iesu, Davida Ubuga, eġe vetuġaho'i!' ⁴⁸ Vaze ġehaġani'a rone'ena'a, 'Hezoa!' rae niro. Rehano ani bare ġihau bagaġa huaru. 'Davida Ubuga, eġe vetuġaho'i!' ⁴⁹ Ebu Iesu'a edanadu, 'ahige reiro. 'Hune aro'i.' Ebu ubumaġa kuruġa vazeġa huniro. 'Ahige rae niro. 'Zamaġo tiba hano'i! Iġuno'i! Ani'a huġade'ohe.' ⁵⁰ Ane'a ogote'ete'e dabuaġa modadu, ġarihe iġuniro, ebu Iesu vaġe onamiro. ⁵¹ Iesu'a ġadiniro. 'Ġa ura ġa mazao nagini haġaihi?' Ubumaġa kuruġa vazeġani'a niro. 'Ihore vazeġa, e ehamatihi ra'ohe.' ⁵² Ebu Iesu'a niro. 'Onamo'i! Ġae'a Badi'a mazao fie'ete'e'a ġae bare fai'eha.' Ebu ġarihe hune ubumaġa ra'arotene, Iesu ġarunio hegotiro.

11

Iesu Keriso'a Ierusalem neġa diuġiro
(Mataio 21:1-11, Luka 19:28-40, Ioane 12:12-19)

¹ Iesu'a, ane tahi'a tahi'a teite Ierusalemā neḡa hanitiro, ebu ne aheu, niḡa Betefage ebu Betania zuni hanitiro. Ebu Olive maḡa uhiḡano bone, Iesu'a tahi'aḡa aheu tuḡuziro, ² ebu ziro. 'Zazore mone neḡa onamo'i. E'e neḡano feurine, vaze'a ize mene ehorirote'e |idoniki|r ubuga batune touga horoni'uma. Fuhi'adu mae onao'i. ³ Vaze'a ḡadizena'a, "Za nagini nouge'ohe?" ro'idene, 'ahige rae zo'i. "Zuhi'a Boro'a urate'ohe. Vesu'u bare mae onai'uma."'

⁴ Ze onamiro, ebu |idoniki|r ubuga ibiheta genaḡano batune touga horoniro. Ani'e ibio edau radiro, ebu zeḡe'a fuhi'iro. ⁵ E'ea edau radirote'e azaḡani'a ḡadiziro. 'Ahige reiro. 'Za nougadu |idoniki|r ubuga e'e fuhi'e'ohe?' ⁶ Ebu ze'a naenaezina'a, Iesu'a zirote'e ḡoe'a zirotene, tuḡuze onamiro.

⁷ Ze'a |idoniki|r ubuga Iesu vaḡe mae onairo. Ebu zeḡe dabua |idoniki|r ḡarugano hirau tirotene, Iesu'a e'e rana ehoriro. ⁸ Ebu vaze ḡehaḡani'a zeḡe dabua ibio hirau tiro. Vaze nu'e, ire ezaga rouḡeita butuono'o vari'e madu, ibi rana tiro. ⁹ Ebu Iesu zamao onamirote'e, zu ḡaruna onamirote'e azaḡani'a, rae huau'ena'a, 'ahige reiro.

'Hosana!* Badi'a niḡa mae ḡihino'i! Zuhi'a Boro niḡano onae'ete'e vazeḡa matu'ohatihi!' ¹⁰ Emeḡe mama Davida'a ibitoharote'e e'e madaḡani'a onai'uma. Matu'ohatihi! Hosana! Hitanao Badi'a niḡa mae ḡihino'i!

¹¹ Ani'e Ierusalemā neḡano feuriro, ebu Badi'a ḡahunohau'ete'e Neḡa* zamaḡano diuḡiro. Ḡau nidu'a ḡiane ragave hauḡirotene, ḡoravararo 'ahine, tahi'aḡa teite Betania neḡa bare onamiro.

Iesu'a |ifigi|r ireḡa roniro
(Mataio 21:18-19)*

¹² Irarirotene, oherebau Iesu ebu ane tahi'a tahi'a'a, Betania neḡanono'o vinini tare onairo. ¹³ Ebu |ifigi|r ireḡa rouḡeta haba faḡanono'o moneni horonirotene, Iesu'a |ifigi|r ireḡa u'a onamiro, huga ḡianoga rae. Ani'a uhiḡa onairotemo, huga o'o'a. Rouḡa da'o horoniro. Mazaḡa |ifigi|r'a mene hudau'ete'e madaḡa. ¹⁴ Ebu Iesu'a |ifigi|r ireḡa niro. 'Vaze'a ḡa hugo mene bare a'uma onamo tuḡutuḡu, mazaḡa ḡa'e mene bare huda'uma.' Ebu ane tahi'a tahi'a'a Iesu'a reirote'e iḡiro.

Iesu'a hoihoi azaḡa Badi'a ḡahunohau'ete'e Neḡaono'o uhiziro

(Mataio 21:12-17, Luka 19:45-48, Ioane 2:13-22)

¹⁵ Iesu ebu ane tahi'a tahi'a, Ierusalemā neḡa bare tirotene, Badi'a ḡahunohau'ete'e Neḡa diuḡiro. Iesu ani,

Badi'a ḡahunohau'ete'e Neḡa zamaḡano, ḡahunohanoga veize hoite'ete'e hoihoi azaḡa, uhize ḡururuziro. Iudea | imoni|r hina senise'ete'e azaḡa fataḡa, zuni tubugo niniḡa hoite'ete'e azaḡa ehorogauḡa mae ḡihuniro. ¹⁶ Ebu vaze garariro. Badi'a ḡahunohau'ete'e Neḡa zamaḡano tohe odohe diuḡe oname buanoga mene uratiro. ¹⁷ Ebu ani'a ihoze'ena'a, 'ahige rae ziro. 'Buka zaḡoḡa zamaḡano 'ahige tiro ga? "Eḡe ne'e vaze nidu'a kuru neḡa re'uma" Rehano zae'a eḡe kuru neḡa zamaḡano ḡonore monede haḡae'ohe.'

¹⁸ Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa, zuni Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡani'a, e'e hariḡa igirotene, Iesu manoga ibiḡa vaḡiro. Mazaḡa vaze nidu'a ani'a ihoze'ete'e egadu, zaguzagaro 'ahine, Iesu rihoniro. ¹⁹ Ḡorava urirotene, Iesu ebu ane tahi'a tahi'a, Ierusalemā neḡanono'o bare Betania neḡa onamiro.

*|iFigi|r ireḡani'a rorarote'e moneo Iesu'a ihoziro
(Mataio 21:20-22)*

²⁰ Oherebau ibio onamirote'eba, |ifigi|r ireḡa horoniro. Ane huga mo'aḡanono'o rorau ovoiro taḡa. ²¹ Ebu Petero'a, Iesu'a |ifigi|r ireḡa nirote'e ḡoe'a zamariro. Ebu Iesu niro, raena'a, 'Ihore vazeḡa, ḡiano'i! Ga'e'a rone sausaunate'e |ifigi|r ireḡa roraneha.' ²² Ebu Iesu'a naenaenziro. 'Badi'a mazao fio'i! ²³ E hubehune zi'ohe. Iniu'a maḡa 'adi nina'a, "Ḡihitadu, davara zamaḡano buano'i" rae re'uma. Ebu zamaḡa mene 'ada'adi'uma. Zuni ane'a rate'e haḡaiḡa hubehune furera'uma rae zamari'uma. 'Ouge Badi'a mazao fine, hugani'a ane mazao furera'uma. ²⁴ E'ano'o zi'ohe. Nagini nagini kurau'ena'a, umidi'uma. Ebu hubehune e'e hidi'uma rae zamaradu, fi'uma. 'Ouge haḡaine, huga hidi'uma. ²⁵ Za'a edanadu, kuraune, vaze'a zae mazao haḡai sau'a haḡaate'e rae modo'i. 'Ougine, moze adureo radiu'ete'e'a zae haḡai sau'a zuni rae modi'uma.'

*Ierusalemā zuhi'aḡa azaḡani'a Iesu gigi'aḡa ḡadiniro
(Mataio 21:23-27, Luka 20:1-8)*

²⁷ Ze Ierusalemā neḡano bare feuriro. Iesu'a, Badi'a ḡahunohau'ete'e Neḡa zamaḡano oname'enogano, Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa boro boro, zuni Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa, ebu vaze boro boro'a, ani vaḡe onairo. ²⁸ Ebu zeḡe'a ḡadiniro. 'No'e gigi'aḡa hina haḡai e'e haḡae'ohe? Iniu'a e'e gigi'aḡa ḡaniro?'

²⁹ Iesu'a naenaenziro. 'Eḡe'a ḡadimu tiba ḡadizi'uma. Zae'a naenaehine, eḡe'a zi'uma, no'e gigi'aḡa hina haḡai 'ahi haḡae'ohe. ³⁰ Ioane'a zinirote'e bapatizoḡa'e, Badi'aono'o ga vazeono'o? Naenaeho'i.'

³¹ Zeḡe'a zeḡe da'o neneḡaniro. 'Ahige reiro. 'Badi'aono'o reine, ani 'ahige re'uma. "Tena nougadu ani ḡoere mene mae ḡihinido?" ³² U "Vazeono'o reine, ..." ' Vaze ḡehaḡani'a maḡuni'uma rihoniro. Mazaḡa vaze nidu'a 'ahige rae zamariro, Ioane'e hubehune peroveta vazeḡa.

³³ E'ano'o Iesu naenaeni. 'Ahige reiro. 'Eme aḡu'a.' Ebu Iesu'a ziro. 'Eḡe zuni no'e gigi'aḡa hina haḡai 'ahi haḡae'etadi mene ihozi'uma.'

12

|iVaini|r mebaḡa ḡiane'ete'e azaḡa hariḡa idaidaḡa
(Mataio 21:33-46, Luka 20:9-19)*

¹ Iesu'a hari idaidaḡa hina ḡoreziro. 'Vaze 'ahogani'a |ivaini|r mebaḡa ḡoraro, ebu hadi ḡabiriḡa meraro. |iVaini|r maḡa edene gige'ete'e iduḡa hadi rana hu'iro. Ehamu'ete'e taruhaḡa hitanao hadi hina haḡairo. Ebu e'e mebaḡa, meba ḡiane'ete'e azaḡa ziniro, ane veize gauoga veize. Ebu avo'a haba'a onamiro.

² |iVaini|r maḡa hirive'ete'e madaḡa feurirotene, tuḡure vazeḡa meba ḡiane'ete'e azaḡa vaḡe tuḡune onamiro, |ivaini|r maḡa nu mouga veize. ³ Rehano ze'a obone teadu bouniro, ebuni evo'a isoḡa tuḡune baroniro. ⁴ Tuḡure vazeḡa 'ahoga hena bare tuḡuniro. Rehano ze'a vadigano maro, ebu mazagarone runiro. ⁵ Hena 'ahoga tuḡuniro, rehano mau runiro. Vaze ḡehaḡa zuni tuḡuzi, rehano nu bouziro, nu zimi ruzi. ⁶ Ane maza o ize tiba da'o'e'e, ane ubuga zamarone. Ḡonagano, ani tuḡune'ena'a, 'ahige reiro. 'Ani eḡe ubude 'ahine, ḡoe'a egoha'uma.' ⁷ Rehano ani'a feurirotene, meba ḡiane'ete'e azaḡani'a neneḡane'ena'a, 'ahige reiro. 'Tahi'a 'adi'e meba vazeḡa iḡu'a me'uma vazeḡa. Aro matihi! Mebaḡa'e emeḡe'a me'uma.' ⁸ Ebu ze'a obone teadu, mau runiro, ebuni |ivaini|r mebaḡa enogano modiro.

⁹ |iVaini|r mebaḡa vazeḡa'e nagini nougi'uma? Ani'e onaadu, meba ḡiane'ete'e azaḡa zimi haḡi'uma. Ebuni |ivaini|r mebaḡa vaze 'ahoga 'ahoga zini'uma. ¹⁰ Za buka zaḡoḡa zamaḡano, 'ahige trote'e ḡoe'a'e me'odiro ga?

"Ne ogoru'ete'e azaḡani'a mene uratadu, mae modirote'e hadiḡani'e, gauḡa boro hadiḡa re'uma.

¹¹ 'Adi'e Zuhi'a Boro'a haḡairote'e haḡaiḡa. Emeḡe'a ḡiane'etene, manoga tauḡi.'

¹² Iesu teite ḡoerirote'e azaḡani'a, hari idaidaḡa 'ahi'e zeḡe veize reirote'e ederirote'e, ze ura Iesu obone tihi reiro. Rehano vaze ḡuḡuvaḡa rihoziro. E'ano'o Iesu modadu onamiro.

*Roma zuhi'ağa ani |itakisi moni|rğa
(Mataio 22:15-22, Luka 20:20-26)*

¹³ Iudea vaze boro boro'a, Farisea azağa zu Heroda teite rau'ete'e azağa Iesu mazao tuğuziro, ane ģoere ģonaga egoga raduni. ¹⁴ Ze ani vaĝe onairo, ebu 'ahige reiro. 'Thore vazeĝa, eme edeĝa, ĝa'e huga da'o ra'ete'e vazeĝa, zuni vaze mazao mene rihau'ete'e vazeĝa. Mazaĝa ĝa vaze tohe mene ĝiane'ete'e vazeĝa. Rehano ģoere huga hina Badi'a ibi ihofe'ohe. E'ano'o ĝadimu'ohe. Roma zuhi'ağa |itakesi moni|rğa haune, idaĝa ga mene? Eme |itakesi|r naeĝa ha'uma ga mene?'

¹⁵ Rehano Iesu ani edeĝa, ze zamaze nufe zamariro. Zeĝe ģoere teite mene idaĝa. Ebu 'ahige reiro. 'Za nougađu so'ohihi ra'ohe? |iMoni|r hadiĝa odohe aro'i, eĝe ĝianifine.' ¹⁶ Ze tiba odohe ariro. Iesu'a madu ĝadiziro. 'Iniu vine ebu iniu ni 'ahi'e'e?' Zeĝe'a naenaeniro. 'Roma zuhi'ağa ni ebu viga.'

¹⁷ Iesu'a ziro. 'Roma zuhi'ağa* |imoni|r'e Roma zuhi'ağa ane hano'i, ebu Badi'a |imoni|r'e Badi'a ane hano'i!' Ebu zeĝe huga ani ģoereono'o zaguzagaro.

*Runeono'o bare iĝuni'uma ĝoe'a
(Mataio 22:23-33, Luka 20:27-40)*

¹⁸ Sadukea azaĝa* Iesu vaĝe onairo. Ze'e 'ahige zamariro. Rune azaĝani'e mada ģonagano mene iĝuni'uma. Zeĝe'a Iesu ĝadiniro. 'Ahige reiro. ¹⁹ 'Ihore vazeĝa, Mose'a emeĝe veize 'ahige tiro. "Vaze 'ahoga negoĝa rudaune, rehano ane inuga ubuga o'o'a reine, ane negoĝani'a bare me'uma, ebu negoĝa veize ubuga fureni'uma" ²⁰ Negoĝa nidu'a fu'o tu aheu fare (7) radiudo. Negoĝa ibi'a'e hahuriro, ebu rudaro, rehano ubuga o'o'a. ²¹ Negoĝa aheuĝani'a ĝozobaĝa teite hahuriro. Rehano rudaro, ebu ubuga o'o'a. Ebu negoĝa uĝiduĝa zuni hahuriro, rehano haĝai idaĝani'a fureraro. ²² Ebu negoĝa nidu'a fu'o tu aheu fare'a tiba tiba ĝozoba teite hahuriro, rehano nidu'a rudau hauĝadu, ubudeze o'o'a. Hena vesu'u ĝozoba zuni rudaro. ²³ Runeono'o bare iĝuni'uma madaĝano, ani'e iniu inuga re'uma? Mazaĝa ohoze fu'o tu aheu fare teite hahuriro 'ahine.'

²⁴ Iesu'a 'ahige rae ziro. 'Za hube ve'ore'ohe. Buka zaĝoĝa huga mene ma'ohe, zuni Badi'a gigi'a aĝu'a. ²⁵ Runeono'o bare iĝuni'uma madaĝano, ze'e mene hahuri'uma, rehamo ze'e adureo radiu'ete'e aneruĝa heuĝa. ²⁶ Za'e runeono'o iĝuni'uma ga mene, ĝadimu'ehehe? Mose buka zamaĝano butu hariĝa'e'e. Za e'e hariĝa me'odiro ga, Badi'a'a Mose nouge nouge nirote'e? A'e 'ahige reiro. "E'e Aberahamo* Badi'a, zu Isako* Badi'a, ebu Iakobo* Badi'a." ²⁷ Ani'e

mene rune azaḡa Badi'a, rehamo ḡabone azaḡa Badi'a. Ze ahirize'e rudaro, rehano vineze ize ḡaboga. Za'e ve'oḡa boro bagaḡa.'

Goro ḡoe'a ḡihi'a

(Mataio 22:34-40, Luka 10:25-28)

²⁸ Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e vaseḡa 'ahogani'a onairo, ebu zeḡe'a ḡo'anirote'e igiro. Iesu'a faifairu naenaenzirote'e igirotene, Iesu ḡadiniro. 'Goro ḡoe'a nidu'a zamaḡano no'e goro ḡoe'a'e ḡihi'a?' ²⁹ Iesu'a naenaeniro, raena'a, 'Goro ḡoe'a ḡihi'a hune'e 'ahi'e'e. "Isaraela* azaḡa, ego'i! Zuhi'a Boro, emeḡe Badi'a'e ane da'o Zuhi'a tibuhuga. ³⁰ Ebu zamaḡo nidu'a hina, ḡaboneḡo nidu'a hina, zamaroḡo nidu'a hina, inaraḡo nidu'a hina Zuhi'a Boro, ḡae Badi'a zamaro'i!" ³¹ Goro ḡoe'a 'ahoga, e'e hegotoga'e 'ahi'e'e. "Ḗae'a ḡae bare zamare'ete'e teige, nabugo zuni zamaro'i!" Goro ḡoe'a aheu 'adi'e ḡoere boro. Goro ḡoe'a 'ahoga 'ahogani'a ḡoere aheu 'adi mene vitinoga.'

³² Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e vaseḡani'a naenaeniro, raena'a, 'Manoḡa tauḡi! Ihore vaseḡa, ḡa'e hube hugano ḡoere'ohe. Badi'a'e tiba. 'Ahoga'e o'o'a. ³³ Ebu zamaḡa nidu'a hina, edeḡa nidu'a hina, inaraḡa nidu'a hina, Badi'a zamare'ete'e, zuni vase'a ane bare zamare'ete'e teige, nabuga zuni zamare'ete'e, e'e haḡaiḡa'e boro bagaḡa. Ḗau nunu Badi'a hau'ete'e haḡaiḡa zaḡoḡa'e, e'e haḡaiḡani'a vitinoga.' ³⁴ Ebu ani'a doḡo'ani naenaenzirote'e, Iesu'a igirotene, 'ahige rae niro. 'Ḗa nariga Badi'a'a ibitohau'ete'e vaseḡa ra'ohe.' E'e enogano vase nidu'a ani ḡadinoga riharo.

Keriso'e Davida ubuga zu Davida Zuhi'a

(Mataio 22:41-46, Luka 20:41-44)

³⁵ Ebu Iesu Badi'a ḡahunohau'ete'e Neḡa zamaḡano ihozirote'ea, 'ahige reiro. 'Nouga'ahi Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡani'e 'ahige ra'ohe, Keriso'e Davida ubuga? ³⁶ Mazaḡa Davida ani, Vine Zaḡoḡani'a edeḡa hanadu, 'ahige reiro.

"Badi'a'a eḡe Zuhi'a, Keriso 'ahige rae niro.

Eḡe eda'e moneo ehoroi, onamo ḡae teite utite'ete'e azaḡa odaḡo 'u'uḡano edeze ḡahizi'uma."

³⁷ Davida 'ane'a, e'e vaseḡa hune'ena'a, Zuhi'a reiro. 'Ougine, ani'e nouge nouge Davida ubuga?' Ebu vase ḡuḡuvaḡa matu'uzeta Iesu ḡoere igiro.

Iesu'a Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa haḡai u'ano haramo ziniro.

(Mataio 23:1-36, Luka 20:45-47)

³⁸ Iesu'a ihozirote'e zamaḡano, 'ahige reiro. 'Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa ḡiazo'i! Ze niguzoga raduni, dabua faḡa haḡaadu, oname onae'ohe, ebu vaze vaze'a ne hunio hidine, zuhi'a raduni, gubaze ḡorezihi ra'ohe. ³⁹ Iuda kuru neḡa zamaḡano, vaze boro boro'a ehore'ete'e haba'ano ehorihira'ohe, ebu tiburu ogau'ete'e haba'ano zuni, ehorohaba'a manogano da'o ehorihira'ohe. ⁴⁰ Ebu ḡozoba so'onadu, toheḡa nidu'a meine'ohe, zuni kuru faḡa ḡurire kurau'ohe. E'ano'o zeḡe haḡai sau'a, e'e naeḡa'e boro bagaḡa me'uma.'

Ḡozoba'a Badi'a ḡahunanirote'e |imoni|rḡa
(Luka 21:1-4)

⁴¹ Iesu ani, Badi'a ḡahunani'ete'e |imoni|r mauḡaḡa uhiḡano ehoriro. Vaze ḡehaḡani'a mauḡa zamaḡano |imoni|r ufirote'e ḡiane radiro. Ma'ora azaḡa ḡehaḡani'a |imoni|r boro ufiro. ⁴² U toheḡa o'o'a ḡozobaḡani'a onaadu, |imoni|r komeḡa aheu ufiro. A'e toea aheu heuḡa. ⁴³ Ebu Iesu'a tahi'aḡa huze nu'oziro, ebu 'ahige rae ziro. 'E hubehune zi'ohe. Toheḡa o'o'a ḡozobaḡani'a ofata'a'e, vaze 'ahoga 'ahogani'a ofate'e teite mene idaḡa. Ḡozoba'e boro bagaḡa ofeha. ⁴⁴ Mazaḡa ma'ora azaḡani'a ofata'a'e, zeḡe |imoni|r ḡehaḡaono'o tahiḡa da'o ofeha. Rehano ḡozoba 'adi'e ane mazao radiu'ete'e moniḡa nidu'a ofeha. Ani'a ogomuḡa hoite a'uma moniḡa nidu'a ufi hauḡeha.'

13

Kuru Neḡa Fahe Hauḡi'uma rae Reiro
(Mataio 24:1-2, Luka 21:5-6)

¹ Iesu ani Badi'a ḡahunohau'ete'e Neḡanono'o buarotene, ane mazaono'o edeḡa ma'ete'e vazeḡa 'ahogani'a 'ahige rae niro. 'Ihore vazeḡa, ḡiano'i! Hadi iraḡa zuni ne iraḡa 'adi nugo ḡiano'i! Manohuga tauḡi!' ² Rehano Iesu'a nina'a, 'ahige reiro. 'Ne boro 'adi horone'ehehe? Hadi 'ahoga hadi 'ahoga ani ranao mene radi'uma madaḡa onai'uma. Agire azaḡa nidu'a fahe ruruni'uma.'

Mada ḡonagano ibiti'uma haḡaiḡa
(Mataio 24:3-14, Luka 21:7-19)

³ Iesu ani Olive maḡano, a'e Badi'a ḡahunohau'ete'e Neḡa naenaḡano ehorirotene, Petero, Iakobo, Ioane ebu Aniderea zeḡe'a sifu ḡadiniro. ⁴ 'Efo'i! A'e no'e madaḡano? E'e haḡaiḡa nidu'a furera'uma madaḡano, nagi haḡai nu badeḡani'a ibite furera'uma?' ⁵ Iesu'a zina'a, 'ahige reiro. 'Za Ḡiano'i! Hena vaze'a tutuze so'ozi'uma. ⁶ Vaze ḡehaḡani'a eḡe ni radu onai'uma, ebu 'ahige re'uma. "E'e

Keriso" Ebu vase gēhaḡa tutuze so'ozi'uma. ⁷ Uti hariḡa, haba hani'a, ga haba faḡanono'o ego'idene, ago rihano'i! 'Adi'e furera'uma ḡauḡa, rehano mada ḡonaga'e ize, izema. ⁸ Mazaḡa avo'a neḡani'a, avo'a neḡa teite utiti'uma. |iGavamani|r 'ahogani'a, |igavamani|r 'ahoga teite utiti'uma. Haba nunu zamaḡano haba'a hagari'uma. Zaga zuni hia'uma. Rehano a'e ḡadaheḡano aduga hidi'ete'e da'o. Aduga nu ize mene fureraneha.

⁹ Zae'a bare dugute to'i! Mazaḡani'e kanisoro azaḡa zamao ohoze ti'uma. Ebuni Iuda kuru neḡa zamaḡano bouzi'uma. Eḡe u'ano, |igavamani|r vaseḡa zu zuhi'a, zeḡe zamao eda'uma. Ebu zeḡe ubumao eḡe hari manōḡa rae fureni'uma. ¹⁰ Mada ḡonaga ize, izema mougano, Badi'a hari manōḡa'e, haba nidu'a zamaḡano haramo zini'uma. ¹¹ Ebu no'e madaḡano oboze teadu, kotao ohozo'idene, nagini ḡoe'a re'uma rae, ago zamare borofoi! Madaḡani'a feuro'idene, zae'a ḡoeri'uma ḡoe'a zini'uma. Za'e e'e da'o rae fureno'i! Mazaḡa zae'a ḡoeri'uma ḡoe'a'e, zae'a mene ḡoere'ohe. Rehamo Vine Zaḡoḡani'a ḡoere'ohe. ¹² Negoḡani'a negoḡa revohanadu, ma'uma. Ebu mogani'a ubuga revohanadu, ma'uma. Ebu ubudeze'a vi'a moga maḡuno zini'uma, ebu runeo tuḡuzi'uma. ¹³ Vaze vase nidu'a eḡe ni u'ano, za he'ehe'ez'i'uma. Rehano edau gigaru onamo meite'e vaseḡa'e ḡabone hidi'uma.

*Sausauze'ete'e riho ḡauḡa eda'uma madaḡa
(Mataio 24:15-28, Luka 21:20-24)*

¹⁴ Rehano sausauze'ete'e riho ḡauḡa ani, ane'a mene eda'uma haba'ano eda'uma. E'e horono'idene, Me'ode'ete'e vaseḡa edero'i! Iudea haba'ano radiu'ete'e azaḡa haba maḡa u'a ferau onamo'i! ¹⁵ Ne touḡariḡano ahi'a ohone'ete'e vaseḡani'e bare ovoadu, ne mene diuḡi'uma, ane tohe mouga veize. Rehano fera'uma. ¹⁶ Mebao gaue'ete'e vaseḡani'e, ane dabua mouga veize mene bari'uma. Rehano fera'uma. ¹⁷ E'e madaḡano, ahi'eta roḡaeḡa zuni, nune hina ene guraḡa ḡubuze'ete'e roḡaeḡa, ze'e vetuḡaḡa. Feranoga mene idaḡa. ¹⁸ Irugu madaḡano, e'e madaḡani'a mene fureranoga veize kurano'i! ¹⁹ Mazaḡa e'e madaḡano vase nidu'a aduga hidi'uma. Badi'a ani'a ḡadaheḡano ḡau nidu'a haḡairote'eano'o onao izidi, 'ahiguḡa haḡaiḡa mene fureraro. Vehu'u zuni 'ahiguḡa mene bare furera'uma. ²⁰ Zuhi'a Boro ani'a, e'e madaḡa mene futufine, vase tiba zuni mene ḡabode radi'uma. Rehamo ane'a mae tirete'e azaḡa* u'ano, e'e madaḡa futufi'uma reiro.

²¹ Ebu vaze 'ahogani'a zina'a, 'Ĝiano'i, Keriso'e 'ahi e'e!' ga 'Omo 'e'e!' rae zo'idene, e'e ĝoe'a ago mae ĝihino'i. ²² Mazaĝa ĝuriro Kerisoĝa zuni ĝuriro peroveta azaĝa furera'uma. Ebu Badi'a'a rae tirote'e azaĝa tutuze so'ozihiradu haĝai nu badeĝa boro bagaĝa zu zaguzaga'uma haĝaiĝa haĝai'uma. ²³ E'ano'o zae'a bare dugute to'! Haĝai nidu'a, ane'a ize, izema fureranogano, zae veize rae furene'ohe.'

Vaze Ubugani'a ovai'uma

(Mataio 24:29-31, Luka 21:25-28)

²⁴ Ebu aduga hidi'uma madaĝa haugine, e'e madaĝano mada'e uzabora'uma. Bato'e mene agara'uma. ²⁵ Buzuva'e adureono'o rururu bua'uma. Ebu adure ĝiane'ete'e gigi'aĝani'e hagahagari'uma. ²⁶ Ebu e'e madaĝano eĝe, Vaze Ubugani'a ĝoze zamaĝano ovai'uma. Gigi'a inaraĝa boro zuni agaĝa manoga madu ovai'uma. Ebu vaze vaze'a e'e horoni'uma. ²⁷ Ebu hena eĝe'a tuĝure viga tuĝuzi'uma. Ebu haba nidu'anono'o, Badi'a'a rae tirote'e azaĝa nu'ozi'uma. Haba ĝonaganono'o haba ĝonaga azaĝa nu'ozi'uma.

Madaĝa hanite'ete'e edero'i!

(Mataio 24:32-35, Luka 21:29-33)

²⁸ Figi ireĝa mazao nagini'a fureru'ete'e ĝianadu, edero'i. Ezagani'a butiru itadu rouĝani'a udufa'oga horonetene irugu madaĝa haniteha rae edere'ohe. ²⁹ E'e teige 'ahiguĝani'a fureru'ete'e horonine'e, eĝe, Vaze Ubugani'a adureono'o bare ovaite'e edero'i. ³⁰ Hubehune zi'ohe. Izidi radiu'ete'e azaĝa mene hauĝi'uma, onamo 'ahiguĝaguĝa nidu'a furera'uma. ³¹ Adure zu raha'e hauĝi'uma. U eĝe ĝoere'e radiu tuĝutuĝu.

Guhio rado'i!

(Mataio 24:36-44)

³² Rehano nani'a 'ahiguĝani'a furera'uma, emeĝe nidu'a aĝu'a. Adureo radiu'ete'e aneruĝa zuni aĝu'a. Badi'a Ubuga zuni aĝu'a. U eĝe Mama da'o edeĝa. ³³ Zae'a dugute to'! Ĝiane rado'i! Mazaĝa za aĝu'a, e'e madaĝa nani'a onai'uma. ³⁴ A'e, vaze'a ane ne modadu, oname'ete'e heuĝa. Ani'a iĝune'ete'e madaĝano, ane tuĝure azaĝa mazao, gau tiba tiba zini'uma. Ebu ibiheta ĝiane'ete'e vazega nina'a, "Ehamu rado'i!" re'uma. ³⁵ E'ano'o fairu ĝiano'i! Mazaĝa za aĝu'a ne zuhi'aĝa nani'a bare onai'uma. Ĝorava ohe'ano ga, ohere nemanema ga, irara moneo ga, ohereda'o, za aĝu'a. ³⁶ Ani'e, za aĝu'a madaĝano, bare onai'uma. Ebu

zae'a baze'enogano hanizine, nougi'uma? ³⁷ Ege'a zae zi'ete'e goe'a'e, vase nidu'a zuni zi'ohe: Giane rado'i'

14

Iesu ma'uma ibiḡa vaḡiro

(Mataio 26:1-5, Luka 22:1-2, Ioane 11:45-53)

¹ 'Ahi madaḡa'e, Pasika muiḡa* zuni |iisiti|r o'o'a |iberedi|rḡa au'ete'e muiḡa madaḡa*, mada aheu izema mougano. Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa boro boro, zuni Mose goro goe'a ihoze'ete'e azaḡa, ze 'u'uru monede, Iesu obone teadu, manoga ibiḡa vaḡiro. ² Mazaḡa ze raena'a, 'Pasika muiḡa madaḡano mene haḡai'uma. Hena vase ḡuḡuvaḡani'a utitofi'uma.'

Roḡae 'ahogani'a dehoru Iesu rana beu'iro

(Mataio 26:6-13, Ioane 12:1-8)

³ Iesu ani'e Betania neḡano, Simona, ibite lefera'a meirote'e vaseḡa ne zamaḡano radiro. Ze ehore ogau'enogano, roḡae 'ahogani'a botoroḡeta diuḡiro. Botoro hadi niḡa Alabasita*, zamaḡano'e dehoru, niḡa Narudo, naeḡa'e'e boro, e'e varadadu, Iesu vadini rana ovoe beu'iro.

⁴ Rehano vase nu de'ea bone maḡunadu, ḡadititina'a, 'Nagini u'anono'o dehoru manoga mode tauḡe'ohe? ⁵ A'e hoitifone, kina sinahu uḡidu (300) vitinifo. E'e |imoni|rḡa'e toheḡa o'o'a azaḡa zinifo.' 'Ouge rae roniro.

⁶ Rehano Iesu'a raena'a, 'Ago gararo'i! Nougaduni ani aduga hau'ohe? Ani'e haḡai manoga eḡe mazao haḡaeha. ⁷ Mazaḡa tohe o'o'a azaḡani'e, zae teite iḡaiḡa radiu'ohe. Vesu'u za faizine, idaḡa. U e'e zae teite iḡaiḡa mene radi'uma. ⁸ Ani'e ane edeḡa haḡaiḡa haḡaeha. E ize mene gurogano, ani'e, dehoru eḡe ahirio ibite be'uneha, vesu'u eḡe ahiri guroga veize. ⁹ E hubehune zi'ohe. Haba nidu'a zamaḡano no'e haba'ano Badi'a hari manoga haramine, ani'a haḡaate'e haḡaiḡa hariḡa re'uma, ane zamaroga veize.

Iuda Isakariota'a Iesu revoharo

(Mataio 26:14-16, Luka 22:3-6)

¹⁰ Iuda Isakariota, Iesu mazaono'o edeḡa ma'ete'e vaseḡa 'ahoga, Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa boro boro vaḡe onamiro, Iesu revohanoga veize. ¹¹ Ze e'e goe'a' igirotene, matu'e rudaro. Ebu '|iMoni|r ḡani'uma' rae niro. Iuda ani, Iesu revoha'uma madaḡa manoga vaḡiro.

Pasika muiḡa haḡae tiro

(Mataio 26:17-19, Luka 22:7-13)

¹² |iisiti|r o'o'a |iberedi|rḡa au'ete'e muiḡa madaḡa ibi'ano, a'e Pasika zamarifine, dibu'o mamoeḡa ubuga

mau'ete'e madaġa, Iesu tahi'a tahi'a'a, Iesu ġadiniro. 'No'e onamadu, ġae veize Pasika ogomuġa haġae ti'uma?'

¹³ Ane tahi'a ahe u tuġuze'ena'a, 'ahige rae ziro. 'Jerusalema neġa ito'i! Ohoze 'ahogani'a vu ġoġoreġa ġudu'oga horoni'uma. Ebu ani ġaruna hegoto'i! ¹⁴ Ane'a diuġi'uma neġano, e'e neġa vazeġa ġoreno'i. "Thore vazeġa 'ahige ra'ohe. Eġe'a, eġe tahi'a tahi'a teite, Pasika muġa a'uma neġa zamaġa'e, nou'e'e?" ¹⁵ Ani'a hitanao ne boro zamaġa 'ahoga ihozi'uma. Ane'a eġe Pasika muġa veize, ne zamaġa ruhine teate'e horoni'uma. De'ea haġae to'i.' ¹⁶ Ani anine iġunadu, ne boro itiro. Ebu Iesu'a zirote'e horoniro. Ze Pasika muġa ruhine tiro.

Iuda'a Iesu revoha'uma hariġa ibite ziro

(Mataio 26:20-25, Luka 22:22-23, Ioane 13:21-30)

¹⁷ Goravararotene, Iesu ani, ane tahi'a tahi'a gaubanana aheu fare teite onairo. ¹⁸ Ze ehore ogarote'e zamaġano, Iesu'a 'ahige rae ziro. 'E hubehune zi'ohe. Za 'ahogani'a revoni'uma. Ani, eġe teite idaġa ogau'ete'e vazeġa.' ¹⁹ Ze zamaze adudaro, ebu ane ane'a, 'E mene hehe?' rae niro.

²⁰ Iesu'a naenaenzi'ena'a, 'A'e zae 'ahoga, gaubanana aheu fare zamaġano, |iberedi|r eġe teite idaġa siuvao 'u'une au'ete'e vazeġa. ²¹ Eġe, Vaze Ubugani'e, buka zaġoġa zamaġano tirote'e idaġano onami'uma. Rehano, eġe, Vaze Ubuga revoni'uma vazeġa'e, fase vetuġaġa! Ani'e mene furerafone, manoġa.'

Zuhi'a ane mui ġonaga au tiburaro

(Mataio 26:26-30, Luka 22:14-20)

²² Ze ogarote'e zamaġano, Iesu'a |iberedi|r madu, Badi'a uminiro. Ebu |iberedi|r vahegaduni, ġahugiro. Ebu raena'a, 'Madu, ano'i. 'Adi eġe ahiri.'

²³ Hena |ivaini|r vuġa bioġa 'ahoga meiro. Badi'a mazao matu'ohanadu, ziniro. Ebu ze bio tibanono'o tahi tahe gagiro. ²⁴ Ebu Iesu'a ziro. "Adi eġe ru. Vaze ġehaġa u'ano be'ute'ohe. Eġe ru hina Goro Iziga ti'ohe. ²⁵ E hubehune zi'ohe. E |ivaini|r vuġa mene bare gagi'uma, onamo Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'anobu'u iziga gagi'uma.'

²⁶ Ebu ze badahadu, Olive maġa buau onamiro.

Iesu'a Petero niro. 'Ġa'a eġe o'ohi'uma'

(Mataio 26:31-35, Luka 22:31-34, Ioane 13:36-38)

²⁷ Iesu'a ane tahi'a tahi'a zina'a, 'ahige reiro. 'Zae nidu'a muhihe fera'uma. Mazaġa buka zaġoġa zamaġano 'ahige tiro.

"Badi'a'a mamoe ġiane'ete'e vazeġa mau runi'uma. Ebu mamoe'e ferau ġouri'uma."

28 Rehano e rudanadu, runeono'o bare ḡabode iḡuni'uma. E'e enogano, e ibite Galilea ona'uma, ebu zae teite hidi'uma.'

29 Petero'a raena'a, 'Vaze nidu'a muhi'e fera'uma, rehano e'e mene fera'uma.' 30 Iesu'a Petero niro. 'E hubehune ḡa'ohe. Izidi ohere kokoroku'a ḡae aheu ize, izema uganogano, ḡa'e ḡae uḡidu eḡe o'ohi'uma.' 31 Rehano Petero ani ḡoere ḡiharo. 'Nagini'a eḡe mazao fureraune, e ḡae teite ruda'uma madaḡano zuni, e'e ḡa mene rae o'o'i'uma.' Ane tahi'a nidu'a 'ouge reiro.

*Iesu Getesemane haba'ano kuraro
(Mataio 26:36-46, Luka 22:39-46)*

32 Iesu ebu ane tahi'a tahi'ani'a, Getesemane haba'a onairo. Ebu Iesu'a tahi'aḡa zina'a, 'ahige reiro. 'E kurau'e bobo, 'aha geno ehore rado'i!' 33 Ebu Petero, Iakobo ebu Ioane, zeḡe uḡidu zamaze onamiro. Onamirotene, Iesu ani zamaḡa ufeta riharo, zuni zamaḡa adudaro. 34 Ebu 'ahige rae ziro. 'E'e zamahe are rudau'ohe. 'Adao radadu, zae'a zae bare duguzo'i!'

35 Hena tahiḡa mo bade onamiro. Ebu rahao ḡuḡuradu, kuraro, raena'a, 'Idaḡa ro'idene, mada aduga 'adi mae vaḡino'i!' 36 Ebu 'ahige reiro. 'Eḡe Mama, ḡa gau nidu'a haḡaoga edeḡa. Eḡe mazaono'o bio 'adi, gau aduga 'adi mae vaḡino'i! Rehano mene eḡe ura. A'e ḡae ura da'o haḡao'i!'

37 Hena baradu, ane tahi'a uḡidu baze'enogano, horoziro. Ebu Petero nina'a, 'ahige reiro. 'Simona, ḡa baze'ehehe? Mada tiba (1 hour) zu dugu'ogani mene idaranahehe? 38 Dugute to'i ebu kurano'i, so'oso'o ḡoe'a mene egaduni, haḡai sau'a mene haḡaifine! Zamaze'e hubehune urate'e rehano, ahirize'e zorere'ohe.'

39 Ebu ani bare onamaduni, ibite kurarote'e teige kuraro. 40 Hena ani'a bare onaadu, zeḡe uḡidu baze'enogano horoziro. Mazaḡa ubumaze'a ufeta anoziro. Ze'e aḡu'a nouge nouge Iesu naenaeni'uma.

41 Iesu'a bare onamadu, kuranadu, ḡae uḡiduḡano bare onairo. Ebu 'ahige rae ziro. 'Za ize baze'ehehe, ebu ahirize ohone'ehehe? E'e da'o. Madaḡa 'ai onaeha. Ḡiano'i! Eḡe, Vaze Ubugani'e, vaze sau'a sau'ani'a me'uma. 42 Iḡuno'i! Eme haoze onamihi! Ḡiano'i! Revoni'ete'e vazeḡa 'ai onaeha.'

*Iesu obone tiro
(Mataio 26:47-56, Luka 22:47-53, Ioane 18:3-12)*

43 Iesu ani ize ḡoere'ete'e zamaḡano, Iuda, gaubanana aheu fare (12) vazeḡa 'ahogani'a onairo. Vaze ḡehaḡa zuni kari ebu somori boro madu, ane teite onairo. Ze'e Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa boro boro zuni, Mose goro

gōe'a ihoze'ete'e azağa ebu, vase boro boro'a, tuğuziro.
⁴⁴ Reva vaseğani'a, ane'a hağai'uma gauğa ibite ihoziro, raena'a, 'Eğe'a hidadu, fura'inite'e vaseğani'e, ei'e'e. Obone to'i, ebu faine zamahu onamo'i.'

⁴⁵ Iuda'a feurirotene, Iesu vağe onamiro. Ebu 'Thore vaseğa boro!' rae nina'a, fura'iniro. ⁴⁶ Ebu ze'a Iesu evo'ano obone tiro. ⁴⁷ Ane teite edau radirote'e vaseğa 'ahogani'a, kariğa ahase bunadu, Badi'a ġahunohau'ete'e neğa zuhi'ağa ġihi'a tuğure vaseğa agatinirotene, teğağa vari'e buniro. ⁴⁸ Iesu'a zina'a, 'ahige reiro. 'Za'e, ġonore vaseğa obone ti'ete'e teige, kari ebu somori boro madu, ege obohe touga veize onaahehe? ⁴⁹ Mada nidu'a e'e zae teite Badi'a ġahunohau'ete'e Neğa zamağano ihozido. E'e zamağano za'e mene obohe tido. Rehano 'adi'e buka zağoga zamağano tirote'e furera'uma hağaiğa.'

⁵⁰ Ebu tahi'ağa nidu'a ani muhine feraro.

⁵¹ Ohoze tahi'ağa 'ahogani'e, Iesu ġarunao hegotiro. Ani'e ahi'a isoğa, rehano dabua afa'a vidaro. Iesu obone tirote'e azağani'a, ane zuni obone tihi reirotene, ⁵² dabuağa da'o meiro. Ane huga'e firina feraro.

Iudea zuhi'ağa nidu'a nu'orarote'e nemağano Iesu'a edaro

(Mataio 26:57-68, Luka 22:54-55, 22:63-71, Ioane 18:13-14, 18:19-24)

⁵³ Badi'a ġahunohau'ete'e neğa zuhi'ağa ġihi'a* u'a, Iesu zamahu onamiro. Ebu Badi'a ġahunohau'ete'e neğa zuhi'ağa boro boro, zuni vase boro boro, ebu Mose goro gōe'a ihoze'ete'e azağa nidu'a nu'oraro. ⁵⁴ Petero ani'e, Iesu hegohegote onamiro. Ebu Badi'a ġahunohau'ete'e neğa zuhi'ağa ġihi'a ġabiri zamağano diuğiro. Ani, ne e'ea gaue'ete'e azağa teite ehoradu, ireo idiro.

⁵⁵ Badi'a ġahunohau'ete'e neğa zuhi'ağa boro boro, zuni Iudea kanisoro azağa* nidu'a, Iesu matite'e veize, nouge nouge kotai'uma gōe'a vağiro, rehano mene horoniro. ⁵⁶ Mazağa vase ġehağani'a Iesu ġuriro hariğa rae fureniro 'ahine, ġoereze mene tiba.

⁵⁷ Ebu vase nu'e iğunadu, Iesu ġuriro hariğa 'ahige rae fureniro. ⁵⁸ 'Eme'e ani'a 'ahige reirote'e igiro. "E'e Kuru Neğa Zağoga* 'adi, vase'a hağairote'e ġauğa fahadu, mada uğidu zamağano, Badi'a ne 'ahoga, vase'a mene hağai'uma ġauğa, ohoni'uma." ' ⁵⁹ Rehano e'e hariğa zuni mene idararo.

⁶⁰ Badi'a ġahunohau'ete'e neğa zuhi'ağa ġihi'a'a, zege zamao iğunadu, Iesu ġadiniro. 'Ahige reiro. 'Ga mene

naenaezi'ehehe? Vaze vaze 'aha'a ġoere aduga ġae rana ti'eta'a'e, ġa nouge re'uma?'

⁶¹ Rehano Iesu ani'e sifu radiro, mene naenaeniro. Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa ġihi'a'a bare ġadiniro. 'Ahige reiro. 'Ġa Keriso, emeġe'a mae ġihine'ete'e vazeġa ubuga hehe?' ⁶² Iesu'a naenaeni'ena'a, 'ahige reiro. 'O'e, e'e Keriso. Za'e eġe, Vaze Ubugani'a, Badi'a gigi'eta eda'e moneo, ehorite'ea horohi'uma. Ebu adure ġoze zamaġano ovaite'ea horohi'uma.'

⁶³ Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa ġihi'a'a dabuaġa obonadu, zigiro.* Ebu 'ahige reiro. 'Ei'e'e. Ani matite'e veize mazaġa mene vaġi'uma. ⁶⁴ Badi'a ni sausaune'ete'e ġoe'a za egeha. Za nouge zamare'ohe?' Zeġe nidu'a ani maune, manoġa rae reiro.

⁶⁵ Ebu vaze nu'e so'abide vaniro. Ebu hena ubumaġa aute 'uadu, bouniro. Ebu 'ahige reiro. 'Ġa'e peroveta vazeġa! Ro'! Iniu'a bou'eha?' Ebu tuġure vazeġa nu'a hena fa'oniro.

Petero'a Iesu o'oniro

(Mataio 26:69-75, Luka 22:56-62, Ioane 18:15-18, 18:25-27)

⁶⁶ Petero ani'a ne 'u'ugano radirotene, Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa ġihi'a veize gaue'ete'e roġae tahi'aġa 'ahogani'a onairo. ⁶⁷ Ani Petero'a ireo idirote'e horonirotene, ane ġiane runiro. Ebu 'ahige rae niro. 'Ġae zuni Iesu, Nazareta ne vazeġa teite radiudo.' ⁶⁸ Rehano Petero ani e'e ġoe'a o'oniro, raena'a, 'Ġae'a nagini ra'eta'a'e, e'e aġu'a. E mene zamare'ohe.' Ebu buau'ete'e ġabiriġa ibihetaġa u'a onamiro. Ebu kokoroku'a ugaro.

⁶⁹ Roġae tahi'aġa ani horonadu, ani uhiġano edarote'e azaġa bare zina'a, 'ahige reiro. 'Vaze 'adi'e Iesu mazaono'o edeġa ma'ete'e vazeġa 'ahoga.' ⁷⁰ Rehano Petero'a bare rae o'oniro.

Vesu'u ani uhiġano edarote'e azaġa, bare Petero nina'a, 'ahige reiro. 'Hubehune ġa'e ane vaze 'ahoga. Mazaġa ġae zuni Galilea vazeġa.' ⁷¹ Rehano Petero ani, ġoere huga ġoe'a hina rae fureniro. Ebu hubehune raena'a, 'ahige reiro. 'Ġa'a ra'ete'e ohozeġa a'a'e, e aġu'a.'

⁷² Ebu hena kokoroku'a bare ugaro. Ebu Petero'e Iesu'a 'ahige nirote'e ġoe'a zamariro. 'Kokoroku'a ġae aheu izema uganogano, ġa'e ġae uġidu eġe o'ohi'uma.' E'e zamarirotene, ani niau rudaro.

* **14:63** 'Adi'e Badi'a niġa sausaune'ete'e ġoe'a u'ano, Iuda azaġa haġae furenidote'e haġaġa.

15

Pirato'a Iesu ġadiniro

(Mataio 27:1-2, 27:11-14, Luka 23:1-5)

¹ Oheredao uzeuze, Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa boro boro'a, vase boro boro, ebu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa, kanisoro azaġa nidu'a teite ġo'aniro. Ebu Iesu utadu, tutune onamiro. Roma gavana*, Iudea haba'a ġiane'ete'e vaseġa, niġa Pirato, ani evora ri'iniro. ² Pirato'a ġadiniro. 'Ġa'e Iuda azaġa zuhi'aġahehe?' Iesu'a naenaenina'a, 'Ġae'a e'e ra'ete'e.' ³ Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa boro boro'a ġoere aduga aduga ġehaġa ani rana ġoeriro. ⁴ Pirato'a hena bare ġadiniro. 'Ġa mene naenaezi'ehehe? Giano'i, ġoere aduga aduga ġehaġa ġae rana ġoere'ete'e!' ⁵ Rehano Iesu ani mene bare ġoeriro. E'ebone Pirato ani doudiro.

Pirato'a Iesu satauronoga veize tuġuniro

(Mataio 27:15-26, Luka 23:13-25, Ioane 18:39—19:16)

⁶ Pasika muiġa madaġano iġaiġa, Iudea azaġani'a umidirote'e idunaġano, ġutaudote'e vaseġa 'ahoga tuġune bunido. ⁷ E'e madaġano ġu'a neġano ġutarote'e azaġa teite vase 'ahoga niġa Barabasi'a radiudo. Ani'e uti-tirote'e zamaġano vase 'ahoga marote'e vaseġa. ⁸ Vaze ġuġuvaġani'a Pirato vaġe onairote'ea, uminiro, ane'a iġaiġa haġaidote'e haġaiġa haġaoga. ⁹ Pirato'a ġadiziro, raena'a, 'Za'e zae veize Iuda azaġa zuhi'aġa 'omo tuġune bunoga urate'ehehe?' ¹⁰ Mazaġa Pirato ani edeġa, Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa boro boro'a ane evora Iesu ri'inirota'a'e, zeġe'a ahiahiniro 'ahine. ¹¹ Rehano Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa boro boro'a Barabasi tuġune bunoga rae, vase ġuġuvaġa ġunuġano inare ġoeriro. ¹² Ebu Pirato'a hena bare ġadiziro. 'Tena, zae'a Iuda azaġa zuhi'aġa rae hune'eta'a'e nougi'uma?' ¹³ Ze naenaeni houna'iro, raena'a, 'Sataurono'i!' ¹⁴ Pirato'a hena ġadiziro. 'Nouga 'ahi? Ani nagini haġai sau'a haġairo?' Rehano ze bare bare houna'ena'a, 'Sataurono'i!' reiro. ¹⁵ E'ano'o Pirato ani, vase ġuġuvaġa zama'a ehoroga rae, Barabasi tuġune buniro. Ebu Iesu ani, Pirato ġoere idunaġano masinadu, satauronoga veize tuġuniro.

Uti azaġa Iesu ġirihoharo

(Mataio 27:27-31, Ioane 19:2-3)

¹⁶ Uti azaġani'a Iesu gavana ne zamaġa tutune onamiro. Ebu ze'a nabudize nidu'a huze nu'oziro. ¹⁷ Ebu dabua kanaġa vidoharo. Vadigano'e ire renoga mae ġuadu, ovoe redoharo, zuhi'a rouga raduni. ¹⁸ Ebu 'evore ġihine'ena'a,

'ahige reiro. 'Tuda azağa zuhi'ağa o! Mada manoğa!'
 19 Gubu hina vadigano bouniro, ebu so'abide vaniro, ebu obena hina tuğadu, so'one kuraro. Zeğe nidu'a tibutibe 'ouge hağairo. 20 Ebu ġirihohau hauğirotene, dabua kanağa fuhi'ohanadu, ane dabua hina bare vidoharo. Ebu satauronoga rae, tutune buniro.

Iesu satauroniro

(Mataio 27:32-44, Luka 23:26-43, Ioane 19:17-27)

21 Kurune ne vazega, niğa Simona'a ġuni'a neğanono'o onairo. Ani'e Alesana ebu Rufo moze. Ebu uti azağani'a tuğutuğuniro, Iesu satauro odohoga veize. 22 Ebu Iesu tutune onamiro, habaniğa Gologota. E'e ġoe'a hugani'e 'Vadini isiga haba'a'. 23 Murava niğa muro*, e'e teite tibune be'unirote'e |ivaini|r vuğa Iesu haro, ane ahiri'a mene ufeta giginoga veize. Rehano mene gagiro. 24 Ebu Iesu satauroniro. Iesu dabua nidu'a'e hadi arahohanadu, iniu'a me'uma radu, ġahugotitiro. 25 Ani satauronirota'a'e, oherebau mone mada fu'o ġazağa (9am) zamağano. 26 Nagini u'ano satauronirote'e ġoe'a'e 'ahige tiro. 'IUDA AZAĞA ZUHI'AĞA' 27 Ġonore azağa aheu ane teite idağa satauroziro, 'ahoga ane eda'e moneo, ebu 'ahoga ane kauri moneo. 28 A'e buka zağoğa zamağano tirote'e ġoe'ani'a fureraro. 'Ahige reiro. 'Ani'e hağae tauği tauğe'ete'e azağa teite tibune me'odiro.'

29 Uhiğano vitau onamirote'e azağani'a, vadinize mirune'ena'a, roniro. 'Ahige reiro. 'Uuu! Ġa Kuru Neğa Zağoğa fahadu, mada uğidu zamağano ohoni'uma reirote'e vazega! 30 Satauroono'o buanadu, ġae'a ġae bare ġabo'o'i!' 31 Badi'a ġahunohau'ete'e neğa zuhi'ağa boro boro'a, Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azağa teite Iesu ġirihohau'ena'a, ġoretitiro. 'Ahige reiro. 'Ani vaze ġabozido. Rehano ani'a ane bare mene ġabone'ohe. 32 Keriso, Isaraela azağa zuhi'ağa, satauroono'o buano'i, emeğe'a ġia'adu, ġae mazao fioga veize.' Ane teite idağa sataurozirote'e azağa zuni ġoere sau'a hina roniro.

Iesu'a rudaro

(Mataio 27:45-56, Luka 23:44-49, Ioane 19:28-30)

33 Madai madağa (12am) reirotene, haba nidu'a uzaboraro, onamo ġorava madağa uğidu (3pm) meiro. 34 Ġorava madağa uğidu (3pm) meiotene, Iesu'a ġihau huario. 'Eloi, Eloi, lama sabatani?' Ġoere e'e hugani'e, 'Eğe Badi'a, ege Badi'a, ġa nougadu ġiahe modeha?' 35 Satauro uhiğano edarote'e azağa nu, e'e igirotene, 'ahige reiro. 'Ġiano'i! Ani Elia hune'ohe.' 36 Vaze 'ahogani'a dure onaadu, vari mağa

fu'ure'ete'e heuḡa 'uruḡa, |ivaini|r vuḡa ḡiḡi'a zamaḡano taradu, gubu somoḡano autiro. Ebu Iesu ḡohani haro, gagoga veize. Ebu 'ahige reiro. 'Guhiano'i, nugo ḡianihi, Elia'a ovaadu, mae buni'uma ga mene.' ³⁷ Iesu ani ḡihau huaro. Ebu iriga re'adu, rudaro. ³⁸ Ebu e'e zamaḡano, Kuru Neḡa Zaḡoḡa 'ue'ete'e dabuaḡa hitanaono'o zigau 'a'adu ovoiro, ebu aheu reiro. ³⁹ Uti vazega boro 'ahogani'a, Iesu satauro zamao edanadu, ḡiane radiro. Ani'a Iesu'a 'ouge rudarote'e horonirotene, 'ahige reiro. 'Hubehune vase 'adi'e Badi'a Ubuga.'

⁴⁰ Roḡae nu zuni mono'o edanadu, ḡianiro. Zeḡe bo'aḡano'e, Maria, ani Magadala neḡa roḡaeḡa; zuni Maria, ani Iakobo zuhu'a zu Iosefa vi'ze; ebu roḡae 'ahoga, niḡa Salome. ⁴¹ Ze'e, Iesu'a Galilea haba'ano radirote'e madaḡano, ane teite onamiro, ebu tuḡureḡa egoharote'e roḡaeḡa. Ebu Iesu teite Ierusalem a neḡa erirote'e roḡaeḡa ḡehaḡa zuni e'ea.

Iesu hadi iduḡa zamaḡano tiro

(Mataio 27:57-61, Luka 23:50-56, Ioane 19:38-42)

⁴² Ḡoravararo. A'e Bana Madaḡa izema mougano, ogomu haḡae ti'ete'e madaḡano, ⁴³ Iosefa, Arimatea ne vazega, Iudea kanisoro vase boro 'ahoga, ani zuni Badi'a'a ibitoha'uma madaḡa guhinrote'e vazega. Ani Pirato vaḡe onamoga mene riharo. Ani onamadu, Iesu ahiri umidiro. ⁴⁴ Pirato ani, Iesu'a hube rudana ga mene rae zamariro. Uti vazega boro 'ahoga hunadu, Iesu'a hube rudana ga mene rae ḡadiniro. ⁴⁵ Ani mazaono'o Iesu'a rudarote'e igirotene, Iosefa tuḡuniro, Iesu ahiri mouga veize. ⁴⁶ Iosefa ani, dabua 'uruḡa manoḡa hoitiro. Iesu satauroono'o mae bunadu, dabua hina 'umiro. Ebu hadi iduḡa zamaḡano tiro. E'e iduḡa'e vatava hu'irote'e iduḡa. Ebu hadi boro hina idu ibihetaḡa kiune 'uiro. ⁴⁷ Maria, Magadala ne roḡaeḡa, zuni Maria, Iosefa vi'a, anianine Iesu tirote'e haba'a ḡiane radiro.

16

Iesu'a bare ḡabode iḡuniro

¹ Bana Madaḡa madaḡa hauḡirotene, Maria, ani Magadala neḡa roḡaeḡa, zu Maria, ani Iakobo vi'a, ebu roḡae 'ahoga, niḡa Salome, zeḡe uḡiduni murava hohoḡa manoḡa hoitiro, Iesu ahiri zauhohanoga veize. ² Fura madaḡano, irarirotene, ze'e idu haba'a onamiro. ³ Zeḡe da'o neneḡaniro, raena'a, 'Iniu'a idu 'uoga hadiḡa 'omo kiune vaḡinofi'uma?' ⁴ Ebuni ze'a dude iḡunirotene, hadi'e avo'ao kiune touga horoniro. Hadiḡa'e boro bagaḡa. ⁵ Zeḡe huga

idu haba'a zamaḡa diuḡirotene, ene maraḡaḡa 'ahogani'a, eda'e moneo ehorirote'e horoniro. Dabuḡani'e 'uruḡa bagaḡa zuni faḡa bagaḡa. Roḡae uḡidu ai vineze de'oriro. ⁶ Rehano ani'a ziro, raena'a, 'Ago rihano'! Za'e Iesu, Nazareta neḡa vazega, satauronirote'e vazega vaḡe'ohe. Ani ai ḡabode iḡuneha. Ani 'adao o'o'a. Ane ahi'a tirote'e iḡu'a ḡiano'! ⁷ Ai onamo'! Iesu tahi'a tahi'a ebu Petero zo'! 'Ahige rae zo'i, "Iesu'a ibite Galilea onami'uma. E'eabu'u, ani'a zirote'e idunaḡano, ane teite hidi'uma." ⁸ Ebuni zeḡe huga idu haba'anono'o ferau buaro, mazaḡa ahirize rereraro, ebu vineze zuni de'oriro. Ebuni ḡoere 'ahogani zuni vase 'ahoga mene ziro, mazaḡa riharo 'ahi.

Iesu'a Maria, Magadala ne roḡaeḡa mazao fureraro

⁹ Fura madaḡano, oherebau uzeuze, Iesu ani ḡabode iḡuniro, ebuni Maria, Magadala ne roḡaeḡa, ani mazao ibite fureraro. Ani'e vine sau'a fu'o tu aheu fare (7) ane mazaono'o hegoze buzirote'e roḡaeḡa. ¹⁰ Ani onamadu, Iesu teite radiudote'e azaḡa, zeḡe zamaze are'ena'a, niarote'e zizugano ziro. ¹¹ Ze'e, Iesu ai runeono'o bare gabode iḡunirote'e, zuni Maria'a ani horonirote'e hariḡa igiro. Rehano ani ḡoere mene mae ḡihiniro.

Iesu'a ane mazaono'o edeḡa ma'ete'e vazega aheu mazao fureraro

¹² Vesu'u ani anine Ierusalemne ne guni'aḡa onamirotene, Iesu'a zeḡe zamao fureraro, rehano iraḡa'e nufiro. ¹³ Ani anine baradu, nabudize ziro, rehano zeḡe ḡoere mene mae ḡihiniro.

Iesu'a ane tahi'a tahi'a tuḡuziro

¹⁴ Hena mada 'ahogano, Iesu tahi'a gaubanana tiba fare (11) ze'a ogaudote'e zamaḡano, Iesu'a zeḡe mazao fureraro. Ebuni ta'iro zini ḡoreziro, vase ḡoere rae mode'ete'e u'ano, zuni zeḡe'a fefene'ete'e u'ano. Mazaḡa ani'a ḡabode iḡunirote'ea horonirote'e azaḡa ḡoere'e mene mae ḡihiniro. ¹⁵ Ani'a ziro, raena'a, 'Haba nidu'a onamo'! Hari manoḡa, vase nidu'a mazao haramo'! ¹⁶ Haramo mae ḡihini'uma zuni bapatizoni'uma vazega'ani'e, Badi'a'a ḡaboni'uma. U mene mae ḡihini'uma vazega'ani'e, Badi'a kota boro madaḡano, ibiḡani'a tura'uma. ¹⁷ Haramo mae ḡihini'uma azaḡani'e haḡai nu badeḡa 'adi haḡai'uma: vine sau'a eḡe niḡano hegoze buzi'uma, ago izigano ḡoeri'uma, ¹⁸ mohe sau'a mae ḡihini'uma, rune muravaḡa gagi'uma, rehano mene sausauzi'uma, 'evoreze uḡi azaḡa ragano ti'uma, ebu manori'uma.'

Iesu'a adure itiro

¹⁹ Zuhi'a Iesu'a ġoreze hauġirotene, Badi'a'a ani adure ġoha, mae ġihine itiro. Ebu Badi'a eda'e moneo ehoriro.
²⁰ Ze ai onamadu, haba nidu'a zamaġano haramiro. Zuhi'a Boro zuni zeġe teite gaue tiburaudo, ebuni gigi'a inaraġa haġae'ete'e haġaiġa hina zeġe ġoere idaneete.

Iesu Keriso Hari Manoga Luka'a Mirihiro

Luka'a Vaze Boro Teofirasi veize Buka Mirihiro

¹⁻² Vaze boro Teofirasi, ege Luka, gae veize buka 'adi mirihe'ohe. Iesu'a gauga gadahenirote'ano'o onamo ane'a runeono'o bare igunirote'e zamaḡano, emeḡe bo'aḡano Iesu'a haḡainute'e horonirote'e azaḡa'e radiunu. Ze'e Iesu hari zu ani ihore moneo vaze me'odirote'e tuḡure azaḡa, ebu ze emeḡe zuni ihofiro. Vesu vaze ḡehaḡani'a zu tuḡure azaḡa me'odirote'e idunaḡano Iesu hari moneo mirihiro. ³ Ege'a zuni e'e hariḡa nidu'a'e ḡadaheḡanono'o onao izidi faifaine udahiro. Ebu ege'a gae veize hari 'adi faine doḡo'ani ti miriho ḡane'eta'a'e manoga rae zamariro, ⁴ mazaḡa ibite vaze'a gae iho'irote'e hariḡa'e hari huga rae ḡae'a ederifine.

Ioane Babatiso'a Furera'uma Hariḡa

⁵ Heroda ani Iudea haba'a kiniḡa reirote'e madaḡano, Badi'a dibu'o hau'ete'e vazeḡa 'ahoga niḡa Zakaria'a radiunu. Ani'e Abia urabo vazeḡa 'ahoga ebu Abia rae ra'eta'a'e Badi'a dibu'o hau'ete'e azaḡa urabo 'ahoga. Ani ebu inuga niḡa Elisabeta'e Arona* mariga azaḡa. ⁶ Zakaria zu Elisabeta'e Badi'a goro ḡoe'a haḡaiḡa nidu'a faifaine haḡaido zu mene ve'onido. E'ano'o ze'e Badi'a zamao duduḡa rae reiro. ⁷ Rehano ze ubudeze o'o'a, mazaḡa Elisabeta ani'e gabani zuni anianine'e ufeta vouriro.

⁸ Mada 'ahogano Abia urabo azaḡani'a gau'ete'e madaḡa meiro. E'ano'o Zakaria ani zuni kuru neḡano ane urabo azaḡa teite Badi'a dibu'o hau'ete'e gauga haḡainu. ⁹ 'Ougirotene ze'e zeḡe haḡai idunaḡano, kuru neḡano diuḡadu uvahu hohoḡa hufite'e vazeḡa vaḡiro. Ebu e'e veize kaḡusi arahoḡa haḡairotene, Zakaria meiro. ¹⁰ Ebu Zakaria'a uvahu hohoḡa hufi'ete'e haba'a zamaḡa diuḡiro zu vaze ḡuḡuvaḡa'e kuru neḡa enoneo kurau radiunu.

¹¹ E'e zamaḡano Zuhi'a Boro tuḡure viga'a* Zakaria mazao fureraro. Ani'e uvahu hohoḡa hufi'ete'e fataḡa eda'e moneo edaro. ¹² Ebu Zakaria'a e'e horonirotene, viga de'oniro zu rihau rudaro. ¹³ Rehano tuḡure viga'a niro, raena'a, "Zakaria! Ago rihano'i! Badi'a'a gae kuru igiro, e'ano'o ḡa inugo Elisabeta'e ubugo 'ahoga fureni'uma.

* 1:5 Arona'e Mose negoḡa ebu Badi'a dibuo hau'dote'e vazeḡa

Ebu niġa'e Ioane rae turaho'i! ¹⁴ Ġa'e ani u'ano matu'e ruda'uma, ebu vase ġehaġa zuni ane'a fureranate'e moneo matu'i'uma. ¹⁵ Mazaġa ani'e Zuhi'a Boro zamao niġa boro re'uma. Ebu vaini vuġa zu vu sau'a mene gagi'uma. Zu vi'a isi zamaġanono'o Vine Zaġoġani'a ani ibito ha'uma. ¹⁶ Ani'e Isaraela azaġa ġehaġa sau'azeono'o mae ġihuzadu Zuhi'a Boro zeġe Badi'a vaġe tutuze onai'uma. ¹⁷ Ani viga zu gigi'aġa'e peroveta vaseġa Elia teigi'uma. Ani'e Zuhi'a Boro izema onaogano onai'uma. Ebu Moga zu ubuġa zamaze mae tibuzifine danazi'uma. Zu Badi'a mene hegote'ete'e azaġa'e duduġa azaġa horozadu Badi'a hegotifine tutuzi'uma, ebu vase'a Zuhi'a Boro veize ruhibifine ihozi'uma."

¹⁸ Zakaria'a tuġure viga niro, raena'a, "E voureha ebu eġe roġae zuni voureha. Ġae ġoere'a furera'uma'e, e nougenouge ederi'uma?" ¹⁹ Ebu tuġure viga'a naenaenina'a, "E'e Gabiriera. E'e Badi'a zamao edau'ena'a, tuġure igi'ete'e aneruġa. Badi'a'a ġae hari manoġa'adi ġouga radu eġe tuġuheha. ²⁰ Ġiano'i! Madaġani'a onaine, eġe'a rate'e ġoe'a hugani'a furera'uma. Mazaġa ġa'e eġe ġoere mene mae ġihinate'e u'ano, ġa'e ġoeroga mene idara'uma, onamo ġae ubugo'a furera'uma."

²¹ U vase ġuġuvaġa'e enonao Zakaria guhini'ena'a, ani nougadu kuru neġa zamaġano faġahune radiu'ohe rae zamarinu. ²² Ebu Zakaria kuru neġanono'o buarotene, ani ze ġorezoga mene idararo. Ani 'evore hina da'o ġorezido, zu hebe'a'e adudaro. E'ano'o ze'e ani'a kuru neġa zamaġano iġunu teiġe horonirote'e ederiro. ²³ Ebu Zakaria kuru neġano Badi'a mazao gaue'ete'e madaġa hauġirotene, Ierusalemaha'aba' modadu neġa onamiro.

²⁴ E'e enogano ani inuga Elisabeta'e ene tiro, ebu bato fu'o ani neo radiunu. ²⁵ Ani raena'a, "Zuhi'a Boro'a danahadu e ene teha! Ene mene meirote'e mazagaroġa izidi Zuhi'a Boro'a mae vaġineha!"

Iesu'a Furera'uma Hariġa

²⁶ Elisabeta'a ene tirote'e enogano bato 6 radirotene, Badi'a'a tuġure viga Gabiriera Galilea haba'a Nazareta neġano Maria vaġe ovoe tuġuniro. ²⁷ Maria'e ohoze teite ize mene bazirote'e nogobaġa. Ani'e Davida mariga vaseġa 'ahoga niġa Iosefa teite ira'auniro. ²⁸ Gabiriera'a Maria vaġe onairotene, ani niro, raena'a, "Badi'a'a manoġa ġanate'e roġaeġa! Matu'o'i! Zuhi'a Boro'e ġae teite radiu'ohe." ²⁹ Maria ani e'e iġirotene, zaguzagaro zu ada'adaniro, ebu 'Ġoere 'adi huga'e nagini?' rae zamarinu. ³⁰ Ebu tuġure viga'a nina'a, "Maria! Ago rihano'i! Mazaġa Badi'a'e ġae

mazao matu'e'ohe. ³¹ Ĝiano'i! Ĝa'e ene te'adu ubugo 'ahoga fureni'uma ebu niĝa'e Iesu rae turahi'uma. ³² Ani'e niĝa boro re'uma ebu vase'a ani'e Badi'a ĝihi'a ubuga rae re'uma. Ebu ane vouĝa kini Davida teige, Zuhi'a Boro Badi'a'a ani'e kini rae re'uma. ³³ Ani'a Isaraela azaĝa† kiniĝa tugutuguĝa re onami'uma, zu ibito zini'ete'e mene hauĝi'uma." ³⁴ Ebu Maria'a tuĝure viga nina'a, "E'e ohoze teite bazoga ize aĝu'a. Nougenuge uguĝani'a furera'uma?" ³⁵ Ebu tuĝure viga'a naenaenina'a, "Vine Zaĝoĝani'a ĝae vaĝe ovai'uma, zu Badi'a ĝihi'a gigi'a'e ĝae zauha ĝadi'uma. E'ano'o furera'uma tahi'aĝa'e zaĝoĝa re'uma zuni Badi'a ubuga rae huni'uma. ³⁶ Ĝiano'i! Ĝa nabugo Elisabeta zuni vouĝa ebu ani'e gabani rae huniro. Rehano ene ohozeĝa teadu izidi bato 6 'ai maha. ³⁷ Badi'a'e gau nidu'a haĝaoga idaĝa!" ³⁸ Ebu Maria'a tuĝure viga nina'a, "E'e Zuhi'a Boro tuĝure roĝaeĝa. Ĝae'a rata'a'e eĝe mazao fureraune manōĝa." Ebu tuĝure viga'a ani mazaono'o vaĝiniro.

Maria'a Elisabeta Vaĝe Onamiro

³⁹ E'e ĝarugano Maria ani ĝarihe iĝunadu Iudea guni'a neĝa 'ahoga onamiro. ⁴⁰ Ani feuradu Zakaria ne diuĝiro. Ebu Elisabeta niro, raena'a, "Manoĝahehe?" ⁴¹ Elisabeta'a Maria ago igirotene, ubuga'e isi zamaĝano hagariro, ebu Vine Zaĝoĝani'a Elisabeta mazao iri'aviro. ⁴² Ebu ani'a Maria ĝihau nina'a, "Badi'a'a manohuga ĝaneha. Ĝae'a roĝae nidu'a vitizoga. Ĝa'a furenite'e tahi'aĝa zuni Badi'a'a manohuga ha'uma. ⁴³ Eĝe Zuhi'a Boro vi'a'e eĝe vaĝe onaeha! Badi'a'a eĝe veize manōĝa boro haĝaeha! ⁴⁴ E'e ĝa ago egatene, eĝe isi zamaĝano tahi'a kobe'a'e matu'e'ena'a hagareha. ⁴⁵ Ĝa'e Badi'a manohuga hide'ete'e roĝaeĝa, mazaĝa Zuhi'a Boro'a ĝanirote'e ĝoe'a mae ĝihiniro."

Maria'a Zuhi'a Boro Matu'o Haro

⁴⁶ Ebu Maria'a reiro, raena'a,

"Eĝe Zuhi'a Boro nigune'ohe!

⁴⁷ Ebu zamahe'e eĝe sau'anono'o ĝabohe'ete'e Badi'aĝa mazao matu'e rudau'ohe,

⁴⁸ mazaĝa e'e tuĝure roĝaeĝa zu nihe zuhu'a rehano, Badi'a'a e mene aĝutaro.

Izidiono'o onamo mada nidu'a, vase nidu'a'a re'uma, raena'a, 'Ga'e Badi'a'a manohuga ĝane'ohe!'

⁴⁹ mazaĝa inaraĝo gigi'a Badi'aĝani'a gau boro eĝe veize haĝaeha. Ebuni ani'e zaĝoĝa!

† 1:33 Giriki, Iakobo neĝa

50 Badi'a'e ane gubaze'ete'e azağa zu ze mariga nidu'a vetuğazi'ohe.

51 Ani'e evo'a inarağa hina gau gigi'ağa hağairo, ebu zeğe bare mae ġihize'ete'e azağa hegoze ġururuziro.

52 Ani'e kini zeğe ehoru haba'anono'o hegoze vağiziro, ebu nize mae ovoe'ete'e azağa mae ġihiziro.

53 Ani'a vinize'ete'e azağa ġau manoga zenadu ze idararo. U ma'ora azağa'e 'evore isoğa tuğuze onamiro.

54-55 Badi'a'a emeğe vouğa Aberahamo zu ane mariga veize ġoitoriro, raena'a, 'E zae izidi'ono'o mada tuğutuğu vetuğazi'e'uma.'

Ebu izidi ani'a ġoitorirote'e ġoe'a zamaradu ege zu ane Israela tuğure azağa danafiro."

56 Ebu Maria ani Elisabeta teite bato uğidu radadu bare neğa onamiro.

Ioane Babatiso'a Fureraro

57 Elisabeta'a ene ma'ete'e madağa meirotene, ani ubuga fureniro. 58 Ebu neğa azağa zu nabugani'a Elisabeta'e Badi'a'a manohuga boro harote'e egadu ze ane teite matu'iro. 59 Ebu mada 8 meirotene, ze tahi'a 'adi ahi'a ogağa rana iğuri hağae'ete'e hağaiğa‡ ġianifine onairo. Zeğe tahi'a 'adi niğa'e moga Zakaria ni turahihi reiro. 60 Rehano vi'ani'a ziro, raena'a, "Mene, ani niğa'e Ioane rae turahi'uma." 61 Ebu ze'a naenaenina'a, "Ioanehe? Ga nabugo bo'ağano ni 'adi'e o'o'a!" 62 Ebu ze 'evore hina moga ġoreniro. "Ġa'a zamare'etene, niğa iniu rae re'uma?" 63 Ebu Zakaria'a ire rafağa umidadu e'e rana mirihiro. 'Niğa'e Ioane re'uma.' Ze'a e'e horonirotene, zeğe nidu'a zaguzagaro. 64 E'e madağano Zakaria hebe'a 'ai zogone nahanadu ġoerirotene agoğani'a buaro, ebu Badi'a niguniro! 65 Ne azağa nidu'a nagini'a furerarote'e horonadu riharo. Ebu Iudea guni'a neğa azağa nidu'a zuni e'e hari nidu'a igiro. 66 E'e igirote'e azağa nidu'a'e 'ahige zamararo. 'Tahi'a 'adi'e zama moneo vase nagiğa re'uma?' Mazağa Zuhi'a Boro 'evore gigi'ağani'a hubehune ane mazao radiunu.

Zakaria'a Badi'a Niguniro

67 E'e enoğano Vine Zağoğani'a Ioane moga Zakaria zamao iriva'iro, ebu ani'a Badi'a'ono'o ġoere reiro, raena'a,

‡ 1:59 A'e Israela azağa hağai, Badi'a ġoitorirote'e vazega rae ihozifine.

- 68 “Zuhi'a Boro Isaraela azaḡa Badi'a mazao matu'o hano'!
Mazaḡa ani'e Isaraela azaḡa vaḡe onadu danaziro,
ebu agire azaḡa evora'ono'o mae vaḡiziro.
- 69-70 A'e ibite Badi'a'a ane peroveta zaḡoḡa azaḡa
hebeono'o reirote'e ḡoe'ani'a hudaro. Badi'a'e
emeḡe sau'aono'o ḡabofifine, ane tuḡure vazega
Davida mariga'ono'o Keriso tuḡuniro.
- 71 Keriso'e emeḡe agire azaḡa mazaono'o ḡabofi'uma,
ebu emeḡe he'ehe'efe'ete'e azaḡa evora'ono'o mae
vaḡifi'uma.
- 72 Badi'a'e vouḡafe vetuḡaziro, ebu zeḡe teite ḡoitorirote'e
ḡoe'a zamariro,
- 73 a'e vouḡafe Aberahamo mazao ḡoitorirote'e ḡoe'a.
- 74 Badi'a'e emeḡe agire azaḡa evora'ono'o mae vaḡifi'uma,
e'ano'o emeḡe mene rihau'ena'a, ane gau haḡai'uma.
- 75 Ebu emeḡe ḡabone zamaḡano, zamafe nidu'a Badi'a
hanadu ane zamao haḡai duduḡa da'o haḡae'ena'a,
gauḡa haḡai'uma.”

76 Ebu Zakaria'a ubuga nina'a,

- “Ioane ubude, ḡa'e Hitagahune Badi'aḡa veize gau'ete'e
peroveta vazega rae huḡadi'uma, mazaḡa ḡa'e Zuhi'a
Boro ibi ruhiboga veize ane zamao onami'uma.
- 77 Ebu vase haḡai sau'a'ono'o ḡabone zini'ete'e ibiḡa Is-
araela azaḡa ihozi'uma.
- 78 Badi'a'a emeḡe vetuḡafi rufe'ete'e u'ano, emeḡe ḡabofoga
veize Keriso tuḡuni'uma. Mada'a iḡunadu hi-
tana'ono'o emeḡe rana agaḡani'a hiau'ete'e teige,
Keriso'a onai'uma.
- 79 Ebu Keriso'a uzabo zu rune zamaḡano radiu'ete'e agaḡa
zini'uma, ebu uniho manoga ibiḡano ibitofi'uma.”

80 E'e enoḡano Ioane 'ai bororaro, ebu vine moneo inariro.
Ani haba boha'ano radiudo, onamo Isaraela azaḡa mazao
feure haminu.

2

Iesu'a Fureraro (Mataio 1:18-25)

1 E'e madaḡano Roma haba'a kiniḡa niḡa Augusto, ani'a
ane gau haḡae'ete'e azaḡa veize ḡoere 'ahige tuḡuniro. “Za
Roma haba'a nidu'a zamaḡano radiu'ete'e azaḡa nidu'a nize
mo'i*!” 2 Kurenio'e Siria haba'a gavana vazega ra'ete'e

* 2:1 sensisi

zamaḡano ni ma'ete'e ibi'aḡa meiro. ³ E'ano'o vase nidu'a'e nize zouzifine, zeḡe zeḡe haba onamiro.

⁴ Iosefa'e Galilea haba'ano Nazareta neḡano radiunu. Ani'e Davida mariga zu Beterehema neḡa'e Davida haba, e'ano'o ani Iudea haba'ano Beterehema neḡa onamiro.

⁵ Iosefa'e Maria ira'auniro, e'ano'o ani'e Maria teite nize zounoga veize onamiro. Maria'e ahi'eta. ⁶⁻⁷ Ze'a Beterehema neḡano feurirotene, i'udo neḡa zamaḡano'e bazuni haba'a o'o'a. E'ano'o ze'e boromakau neḡano radiro. E'ea radinute'e zamaḡano, ene fureni'uma madaḡa meiro. Ebu Maria'e ubuga ibi'a fureniro, zu dabua hina 'umadu, boromakau ḡubune'ete'e siuvaḡa zamaḡano ufi tiro.

Aneru'a Mamoe Tauf'e'ete'e Azaḡa mazao Fureraro

⁸ E'e ohe'ano, mamoe taufe'ete'e azaḡa'e Beterehema neḡa uhiḡano haba tauḡiḡano mamoe taufe radiudo. ⁹ Ebu Zuhi'a Boro tuḡure viga'a tabara zeḡe mazao fureraro. Ebu Zuhi'a Boro agaḡani'a agazirotene, ze'e rihau rudaro.

¹⁰ Rehano tuḡure viga'a ziro, raena'a, "Ago rihano'i, rehano abito'i! E hariḡa manōḡa zae ihozoga radu areha. Vaze nidu'ani'a e'e igine matu'i'uma. ¹¹ Izidi zae sau'a'ono'o ḡabozi'uma vazeḡa, Keriso Zuhi'a Boro'e Davida habao fureraneha. ¹² Za'e tahi'a kome'a dabua hina 'umadu boromakau ḡubune'ete'e siuvaḡa zamaḡano bazunoga horonine, za tahi'aḡa'e Keriso rae ederi'uma."

¹³ Aneru e'e'a 'ouge reirotene, tabara adure'ono'o tuḡure viga ḡuḡuvaḡani'a fureranadu ani teite Badi'a matu'o haro, raena'a,

¹⁴ "Hitanao'e Badi'a nigune'ohe! U rahao'e Badi'a'a matu'o zini'ete'e azaḡa bo'aḡano uniho manofe'ohe!"

¹⁵ Aneru nidu'a'a ḡoere hauḡirotene muhizadu adure itiro. Ebu mamoe taufe'ete'e azaḡa'e zeḡe'a bare neneḡaniro, raena'a, "Aro, Zuhi'a Boro'a edemafe'ate'e ḡauḡani'a hudanate'e ḡianoga veize Beterehema neḡa onamihi!"

¹⁶ 'Ougadu ze ḡarihe Beterehema neḡa onamiro. Ebu Maria zu Iosefa vaḡadu tahi'a kome'a boromakau ḡubune'ete'e siuvaḡa zamaḡano baze'enoga horoniro. ¹⁷ Ebu ze tahi'a kome'a moneo tuḡure viga'a ḡoerirote'e ḡoe'a ihoziro. ¹⁸ Vaze nidu'a'e mamoe taufe'ete'e azaḡani'a reirote'e ḡoe'a igirotene zaguzagau ḡouriro. ¹⁹ Rehano Maria ani 'ouge furerarote'e haḡaiḡa nidu'a mae zamao ofadu zamare radiu tauḡinu. ²⁰ Mamoe taufe'ete'e azaḡa'e tuḡure viga'a zirote'e ḡoe'a nidu'a furerarote'e horoniro zu

igiro. E'ano'o ze Badi'a nigune'ena'a, bare mamoeze 'u'a onamiro.

²¹ Mada 8 meirote'e zamaḡano, tahi'a 'adi'e ahi'a ogaḡa rana iḡuri haḡairo, ebu vi'a mogani'a niḡa Iesu rae turahiro. A'e vi'a ize ene mene tougano tuḡure viga'a reirote'e niḡa.

Iesu Ierusalem a Haba'a Zamahu Itiro

²² Maria'a Iesu furenirote'e enoḡano, mada 40 'ai vitaro. E'ano'o Mose goro ḡoe'a idunaḡano, Iosefa zu Maria'e ahirize dehene'ete'e madaḡa meirotene, tahi'a kome'a Zuhi'a Boro zamao ohonifine, Ierusalem a haba'a zamahu itiro. ²³ Mazaḡa Zuhi'a Boro goro ḡoe'a'e raena'a, 'Ene ohozeḡa ibi'a'e nidu'a Badi'a veize radu zaḡozaḡoni'uma ebu Zuhi'a Boro ha'uma,' ²⁴ ebu Zuhi'a Boro goro ḡoe'a'e bare raena'a, 'Badi'a dibu'o hafine, vi'a zu moga'e Tubugo niniḡa 'aheu ga nini komeḡa 'aheu Badi'a ha'uma.' E'ano'o ze tahi'a kome'a zamahanadu Ierusalem a haba'a itiro.

Simeona'a Iesu moneo Ḡoeriro

²⁵ E'e madaḡano Ierusalem a haba'ano ohoze 'ahoga niḡa Simeona'a radiunu. Ani'e haḡaiḡa duduḡa zu Badi'a ḡoere hegote'ete'e vazēḡa. Ani'e Isaraela azaḡa ḡabozi'uma vazēḡa Keriso guhine onainu, ebu Vine Zaḡoḡa'e ani mazao radiunu. ²⁶ Vine Zaḡoḡani'a Simeona ibite 'ahige ihoniro, raena'a, "Ḡa'e mene ruda'uma onamo Keriso horoni'uma."

²⁷ Ebu Simeona'e Vine Zaḡoḡani'a ibito hanadu kuru neḡa diuḡiro. E'e madaḡano Mose goro ḡoe'a idunaḡano haḡaoga veize Iesu'e vi'a mogani'a zamahu diuḡiro. ²⁸ Ebu Simeona'a Iesu mae ohanadu Badi'a matu'o haro, raena'a,

²⁹⁻³⁰ "Zuhi'a Boro, ḡa'a ibite ihiro, raena'a, 'Simeona, ḡa izema rudanoḡano vaze sau'a'ono'o ḡabozite'e vazēḡa, Keriso horoni'uma.'

E izidi ubumahe hina ani horoneha! E'ano'o eḡe, ḡae tuḡure vazēḡa'e zama roḡeḡaheta rune moneo tuḡuhe onamo'i!

³¹ Zuhi'a Boro, ḡa'e vaze nidu'a zamao Keriso ruhibiro.

³² Agaḡa teiḡe, ani'e Iuda mene azaḡa Badi'a ihozi'uma. Zu ani u'ano, ḡae tahi'a Isaraela azaḡa nize rae ḡihizi'uma."

³³ Iesu vi'a moga'e Simeona'a Iesu moneo reirote'e ḡoe'a igirotene zaguzagaro. ³⁴ Ebu Simeona'a ze veize kuraro, zu vi'a Maria niro, raena'a, "Tahi'a 'adi'e Badi'a'a ohotiro. Isaraela azaḡa nu'e ani mene mae ḡihinine, ze'e ḡabone ibiḡanono'o bua'uma. U vaze nu'e ani mae ḡihinine, ze'e ḡabone ibiḡano eda'uma. Ebu vaze'a ani mazaono'o

Badi'a'a gaue'ete'e horoni'uma, rehano vazevaze'a ani 'u'u'i'uma. ³⁵ Ebu hena, vase zamaronenze sau'a nidu'a furera'uma. Ebu zama moneo'e tahi'a 'ahi u'ano, benisi'a ġoune'ete'e teige, zamaġo'e aduda'uma."

Ana'a Iesu moneo Ġoeriro

³⁶ Peroveta roġaeġa 'ahoga niġa Ana, ani zuni Ierusalemaba'ano radiunu. Ani'e Fanuela aboġa ebu Asera mariga roġaeġa. Ani'e roġae vouġaġa. Ani hahuradu muri 7 enoġano i'ani'a rudaro. ³⁷ Ebu ġozoba radiu onamo izidi muriġa 84 'ai meiro. Ani'e iġaiġa kuru neġa onaminu ebu madai zu ohere zaġozae'ena'a, Badi'a mazao kuraunu.

³⁸ Simeona'e Maria zu Iosefa teite ġoerirote'e zamaġano, Ana'a zeġe vaġe onadu Badi'a matu'o haro. Ebu tahi'a e'e moneo vase ziro, raena'a, "Vaze nidu'a'e Ierusalemaba'ano agire azaġa 'evoreono'o mae buzite'e vazega faġa hune guhine onae'ohe. Tahi'a 'ahi'e zeġe'a guhine'ete'e vazega!"

³⁹ Iosefa zu Maria'e Badi'a goro goe'a idunaġano Ierusalemaba'ano gau nidu'a haugirotene, ze Galileaba'ano onamadu Nazareta neġa bare feuriro. ⁴⁰ Tahi'a kome'a Iesu 'ai bororaro zu inariro. Ebu ani vase huhuzaġa reiro, zu Badi'a manoga'e ane mazao radiunu.

Iesu'a Kuru Neġano Ġoeriro

⁴¹ Muri nidu'a Iġine Mode'ete'e Muġa madaġano Iesu vi'a moga'e Ierusalemaba'a itido. ⁴² Iesu ani muri 12 meirotene, iġaiġa haġaidote'e teige, e'e Muġa augifine zeġe'a Ierusalemaba'a itiro.

⁴³ Ebu Mui haugadu Iesu vi'a moga'e neze onamiro. Rehano ze Iesu'e Ierusalemaba'ano muhinirota'e aġu'a.

⁴⁴ Iosefa zu Maria ze'e 'ahige zamariro, 'Iesu'e vase ġunuġano oname'ohe.' Ze ibio oname'ena'a mada tiba vitinirotu'u, nabudize zu zeġe teite onamirote'e azaġa bo'aġano Iesu vaġiro. ⁴⁵ Ebu ani mene horonirotene, ze bare ani vaġe'ena'a Ierusalemaba'a itiro.

⁴⁶ Ebu mada uġiduġa zamaġano, kuru neġano Iesu horoniro. Ani'e Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa teite ehore radiunu, ebu zeġe ġoere iginu, zu ġadimu nu haġainu. ⁴⁷ Vaze nidu'a'e Iesu edeġa zu ane'a nae-naezirote'e ġoe'a igirotene zaguzagaru.

⁴⁸ Vi'a mogani'a horonandu ze zuni zaguzagaru. Vi'ani'a Iesu niro, raena'a, "Ubude! Nougadu 'ougeha? Eme zamafe adudu'ena'a ġae vaġeha!" ⁴⁹ Ebu Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Za nougadu e vaġeha? 'Ahi'e eġe mama ne, e'ano'o e radeha. Za a'e mene ederahehe?" ⁵⁰ Rehano vi'a moga'e ani'a nagiini reirota'a'e mene ederiro.

⁵¹ E'e enoġano Iesu ani zeġe teite Nazareta neġa ovoiro, ebu zeġe tuġure igiro. Vi'a'e Iesu mazao furererote'e ġauġa nidu'a ane zamao zamare radiunu. ⁵² Iesu ani zamaroneġani'a faine bororaunu zu ahi'ani'a farau bororu itinu. Ebu Badi'a zu vaze'a ane mazao matu'inu.

3

Ioane'a Iesu Ibi Ruhiniro

(Mataio 3:1-12, Mareko 1:1-8, Ioane 1:19-28)

¹ Tiberio Kaisara ani Roma haba'a nidu'a kiniġa radu muri 15 zamaġano ibitohaunu. E'e madaġano Ponitio Pilato'e Iudea haba'a gavanaġa. Heroda'e Galilea haba'a kiniġa, negoġa Firifo'e Iturea zu Tarakonito haba'a kiniġa ebu Rusania'e Abirene haba'a kiniġa.

² U Anasi zu Kaiafa'e Badi'a dibu'o hau'ete'e azaġa ġihi'aġa reiro. E'e zamaġano Zakaria ubuga Ioane'e haba boha'ano radiunu ebu Badi'a ġoere'a ane mazao buaro.

³ Ani'e Ioridana vuġa uhiġano haba'a haba'a nidu'a onamadu haramiro, raena'a, "Saua'ono'o ġihuradu bapatizo mo'! 'Ougine, Badia'a sau'aze rae modi'uma!"

⁴ Amahi Peroveta vazeġa Isaia'a bukao* Ioane moneo 'ahige mirihiro.

"Vaze 'ahogani'a haba boha'ano huau'ohe, raena'a, 'Zuhi'a Boro'a onai'uma ibiġa ruhibo'i! Ane ibi mae duduno'!

⁵ Ebu do'oġa nidu'a tuni'uma, maġa boro zu maġa zuhu'a nidu'a mae rahani'uma, ibi be'oġa be'oġa duduni'uma, haba bekuġa bekuġa nidu'a sebani'uma†.

⁶ Ebu vaze nidu'a Badi'a'a vaze sau'aze'ono'o ġaboze'ete'e horoni'uma.'"

⁷ Ebu vaze ġuġuvaġa bapatizo mouga radu Ioane vaġe arirotene, Ioane'a ziro, raena'a, "Za'e, Zarama moheġa ubuga ubuga! Vaze'a zae mazao 'ahige reiro, raena'a, 'Badi'a'ono'o maġunu'a onaine ferau muhino'i! Rehanano feranoga'e mene idara'uma! ⁸ U ibite haġai sau'aono'o ġihurirote'e haġaiġa fureno'i! Ebu ago 'ahige zamaro'i, 'Eme'e Aberahamo mariga, e'ano'o Badi'a'a mene maġunofi'uma.' Mazaġa, e zae zi'ohe, Badia'a hadi 'adi madu Aberahamo mariga nufine zuni idaġa. ⁹ Ġiro 'ai ire taigano teha. E'ano'o huga manoġa mene ini'ete'e ireġa'e udi higonadu ire rogao feuni'uma."

* 3:4 Isaia 40:3-5 † 3:5 Hari idaidaġa. Huga'e sau'a nidu'a mae mode'ete'e

¹⁰ Ioane'a 'ouge reirotene, vase ġuġuvaġani'a ġadiniro, raena'a, "Eme nouge haġaifone manoġa?" ¹¹ Ebu ani'a naenaenziro. "Iniu dabuaġa 'aheu ro'idene tiba'e dabuaġa o'o'a vazega hano'i, ebu iniu ogomuġeta ro'idene vininate'e vazega teite ġahugotito'i!"

¹² Takesi ufe'ete'e azaġa zuni bapatzio mouga radu ariro ebu Ioane ġadiniro, raena'a, "Ihore vazega, eme nouge haġaifone manoġa?" ¹³ Ani'a naenaenziro. "Takesi ufo'idene, gavamani'a ra'ete'e idunaġano da'o ufo'i, zu ago vitau ufo'i!"

¹⁴ Ebu uti azaġani'a zu ġadiniro, raena'a, "Eme nouge haġaifone manoġa?" Ani'a naenaenziro. "Vaze moni ago meize tauġo'i, ebu ġuriro moneo vase ago debaze tauġo'i! Zae moni gauġano da'o matu'o'i!"

¹⁵ Mazaġa vazevaze'e Keriso'a are'ete'e guhininu, ze 'ane, 'Ioane'e Keriso!', rae zamariro. ¹⁶ Ebu Ioane'a zeġe nidu'a naenaenziro, raena'a, "E'e vu hina bapatziozaha. Rehano onai'uma vazega'e gigi'aġa ġihi'a. Ani'e eġe vitihoga zu eġe'a ani tamaka miniġa fuhi'e'ete'e tuġureġa vazega rae rouga zuni mene idaġa. Ani'e Vine Zaġoġa zu ire roga hina abatisozi'uma. ¹⁷ Maho hirive'ete'e madaġano, vase'a kari hina rouga tenadu maho hu'i'ohe, ebu iguġa manone'ohe zu meba hare dehene'ohe. Ebu huga'e suaba zamaġano ti'ohe, rehano iguġa'e ire rogao hufi haone'ohe. E'e teige, ani'a vazevaze rovozi'uma.†"

¹⁸ Ebu Ioane'a ġoere ġehaġa nunu hina vazevaze iraduguze'ena'a, hari manoġa hina haramozinero. ¹⁹ Ioane'a Galilea haba'a kiniġa Heroda Antifasi zuni ta'iroharo. Mazaġa ani'e negoġa inuga niġa Herodia meinadu ane teite hahuriro, zu haġai sau'a sau'a ġehaġa haġaido. ²⁰ Ebu Heroda'e sau'a e'e nidu'a ranao 'ahoga ragatiro. A'e Ioane ġu'ano zouniro.

Iesu Babatisoniro

(Mataio 3:13-17, Mareko 1:9-11)

²¹ Ioane'e izema ġutanogano, vase nidu'a bapatzio meirotene, Iesu zuni bapatzio meiro. 'Ougadu Iesu ani kurau'ete'e zamaġano adure'a bohataro, ²² ebu Vine Zaġoġani'a Tubugo niniġa teige ane rana ehoriovaio. Ebu ago 'ahogani'a adure'ono'o ġoeriro, raena'a, "Ġa'e eġe ubude. Eġe'a ġae zamare borofe'ohe ebu ġa mazao matu'e rudau'ohe."

Iesu Mariga Duġuru

(Mareko 1:1-17)

† 3:17 Giriki, vuidi hirive'ete'e hariġa idaidaġa

23 Iesu'e muriḡa 30 reirotene, ani gauḡa ḡadaheniro. Vaze'a ani'e Iosefa ubuga rae zamariro.

Iosefa'e Heli ubuga,

24 Heli'e Matati ubuga, Matati'e Levi ubuga, Levi'e Melki ubuga, Melki'e Ianai ubuga, Ianai'e Iosefa ubuga,

25 Iosefa'e Matatia ubuga, Matatia'e Amosi ubuga, Amosi'e Nahumu ubuga, Nahum'e Esli ubuga, Esli'e Nagai ubuga,

26 Nagai'e Ma'ati ubuga, Ma'ati'e Matatia ubuga, Matatia'e Semein ubuga, Semein'e Ioseka ubuga, Ioseka'e Ioda ubuga,

27 Ioda'e Ioanan ubuga, Ioanan'e Resa ubuga, Resa'e Zerubabele ubuga, Serubabele'e Sealtiele ubuga, Sealtiele'e Neri ubuga,

28 Neri'e Melki ubuga, Melki'e Adi ubuga, Adi'e Kosam ubuga, Kosam'e Elmadam ubuga, Elmadam'e Ere ubuga,

29 Ere'e Iosua ubuga, Iosua'e Eliesere ubuga, Eliesere'e Iorim ubuga, Iorim'e Matat ubuga, Matat'e Levi ubuga,

30 Levi'e Simeon ubuga, Simeon'e Iuda ubuga, Iuda'e Iosefa ubuga, Iosefa'e Ionam ubuga, Ionam'e Eliakim ubuga,

31 Eliakim'e Melea ubuga, Melea'e Mena ubuga, Mena'e Matata ubuga, Matata'e Natana ubuga, Natana'e Davida ubuga,

32 Davida'e Iese ubuga, Iese'e Obed ubuga, Obede'e Boa ubuga, Boa'e Salmon ubuga, Salmon'e Nason ubuga,

33 Nason'e Aminadaba ubuga, Aminadaba'e Admina ubuga, Admina'e Areni ubuga, Areni'e Hesron ubuga, Hezron'e Perez ubuga, Perez'e Iuda ubuga,

34 Iuda'e Iakobo ubuga, Iakobo'e Isako ubuga, Isako'e Aberahamo ubuga, Aberahamo'e Tera ubuga, Tera'e Nahoro ubuga,

35 Nahoro'e Seruga ubuga, Seruga'e Reu ubuga, Reu'e Pelegi ubuga, Pelegi'e Ebere ubuga, Ebere'e Sela ubuga,

36 Sela'e Kenana ubuga, Kenana'e Afasada ubuga, Afasada'e Sema ubuga, Sema'e Noa ubuga, Noa'e Lameki ubuga,

37 Lameki'e Metusela ubuga, Metusela'e Enoka ubuga, Enoka'e Iaredi ubuga, Iaredi'e Mahalalela ubuga, Mahalalela'e Kenana ubuga,

38 Kenana'e Enosi ubuga, Enosi'e Seti ubuga, Seti'e Adamu ubuga, Adamu'e Badi'a ubuga.

4

Satania'a Iesu Tuhune Nuriro
(Mataio 4:1-11, Mareko 1:12-13)

¹ Iesu'e Ioridana vuğa mode iğunirotene, Vine Zağoğani'a ane rana inare hune radadu haba boha'a tutune onamiro.

² E'ea, mada 40 zamağano Satani'a Iesu tuhune nuriro. E'e madağano ani ogomu 'ahoga mene aro, e'ano'o mada gonagano ani vinine runiro.

³ Ebu Satani'a Iesu niro, raena'a, "Ġa'e Badi'a ubuga ro'idene, hadi 'adi neadu ġihune beredio no'i!" ⁴ Iesu'a naenaenina'a, "Mene! Buka Zağoğano raena'a, 'Vaze'e beredio da'o mene ġabode radi'uma. Rehano vine ogomuğano zuni radi'uma."

⁵ Ebu Satani'a Iesu tutunadu hitaga haba'a itadu zogone vaze'a ibitohau'ete'e haba'a boroboro nidu'a ihoniro. ⁶ Ebu ani'a nina'a, "Eğe'a ġa'e haba boroboro de'e ibito ha'uma gigi'ağa zu manohuga nidu'a ġani'uma. A'e ege enoga ġauğa 'ahine, ege'a urate'ete'e vaze hau tauğoga zuni idağa da'o. ⁷ E'ano'o ġa e mazao kuraune, de'e nidu'a ġae ġani'uma!" ⁸ Ebu Iesu'a naenaenina'a, "Mene! Buka Zağoğano raena'a,

'Zuhi'a Boro ġae Badi'a mazao da'o kurano hano'i, zu ane gau da'o hağao'i!"

⁹ Ebu Satani'a zamahanadu Ierusalemaha haba'a onamiro. Ebu kuru neğa hitaga huneo ohonadu niro, raena'a, "Ġa Badi'a ubuga ro'idene ada'ono'o rafato'i! ¹⁰ Mazağa Buka Zağoğano raena'a,

'Badi'a'a dugu'oga veize aneruğa tuğuzi'uma.

¹¹ Ze'a 'evoreze hina mae ġihi'i'uma 'ahine, ġae oda'e hadio mene tutuha'uma."

¹² Rehano Iesu'a naenaeniro. "Mene! Buka Zağoğano raena'a, 'Zuhi'a Boro ġae Badi'a ago tuhuno'i!"

¹³ Ebu Satani'e Iesu tuhune hauğirotenene, mada manoga 'ahoganobu'u bare tuhuni'uma radu mode iğuniro.

Iesu'a Galilea Haba'ano Ihoziro
(Mataio 4:12-17, Mareko 1:14-15)

¹⁴ Iesu'e Vine Zağoğa gigi'ağani'a iri'avonadu bare Galilea haba'a onamiro. Ebu ane hari'e haba nidu'a zamağano bororaro. ¹⁵ Ani'a nu'onu'o neğano ihozido ebu zege nidu'a'e ani niguniro.

Nazareta Azağani'a Iesu Hezahoharo
(Mataio 13:53-58, Mareko 6:1-6)

16 Ebu Iesu'e Nazareta neġa onamiro. E'e Neġa'e ane'a bororarote'e haba'a. Bana Madaġano ane'a iġaiġa haġainute teige, nu'onu'o neġano diuġi onamiro. Ebu Buka Zaġoġa me'odoga radu iġune edaro. 17 Iġune edarotene kuru neġa ġiane'ete'e vazegani'a Isaia peroveta'a mirihirote'e bukaġa mae haro. Ebu ani'a vava'adu me'odi'uma haba'a horoniro. A'e 'ahige rae mirihiro.*

18 “Zuhi'a Boro Viga'e eġe rana reiro. Zahara azaġa mazao hari manoġa haramoga veize ani'a eġe ohotiro. Ebu Sau'ani'a batuzirote'e azaġa fuhi'e aheti'uma, ubuma kuru azaġani'a ehama'uma zu aduġani'a ġahizirote'e azaġa'e ahete modi'uma', rae furenoga veize, Badi'a'a eġe tuġuhiro.

19 Ebu zuni Zuhi'a Boro'a ane vase ġaboze'ete'e madaġa momeo furenoga radu tuġuhiro.”

20 Iesu'a buka me'ode hauġirotene buka 'uadu mae harote'e vazegā bare haro ebu ehoriro. Nu'onu'o neġa zamaġano vase nidu'a ani ġiaġianiuro. 21 Ebu Iesu'a ġadaheni ziro, raena'a, “Za'a egate'e Buka Zaġoġano ġoe'a e'e 'ai izidi 'ada hudaneha.” 22 Zeġe nidu'a ani mae ġihine ġoeriro zu ani hebeono'o buaudote'e ġoe'a manoġa egadu zaguzagaro. Rehano, ze raena'a, “Ani'e Iosefa ubuga! Eme'e ani ġoere mene igi'uma.”

23 Ebu Iesu'a ziro. “E edeġa za'e eġe mazao ġoere 'ahi ra'ohe, raena'a, 'Gohe vazegā, ibite ġae'a ugiġo faino'i, ebu vase 'ahoga ugi faino'i! Ebu raena'a, 'Iesu, ġa Kaperanauma neġano haġai gigi'a haġairote'e teige, ġae haba 'adao zuni haġao'i! 'Ougine, emeġe'a ġae ġoere'e mae ġihini'uma.' 24 E hube hune zi'ohe. Zae'a eġe ġoere mene mae ġihine'ete'e teige, peroveta azaġa zuni zeġe habao vase'a mene mae ġihize'ohe.

25 Rehano zamaro'i! Peroveta vazegā niġa Elia madaġano, muri uġidu zu ġaha'a zamaġano irugu'a mene ru'aro, e'ano'o Isaraela haba'a nidu'a zamaġano zahara boro'a buaro. E'e madaġano ġozoba ġehaġa'e Isaraela haba'ano radiunu. 26 Rehano Elia'e Badi'a'a Isaraela ġozoba azaġa mazao mene tuġuniuro. Ani'e Sidoni haba'a uhiġano ne 'ahoga niġa Zarepatio radiunute'e ġozobaġa 'ahoga mazao tuġuniuro. Zarepati neġa'e mene Isaraela haba'a

27 Ebu peroveta vazegā niġa Elisa madaġano Isaraela haba'ano lefera azaġa ġehaġani'a radiunu, rehano ze mene dehene faiziro. U Siria haba'a vazegā niġa Na'amani da'o

* 4:17 Isaia 61:1-2

dehene fainiro. Siria haba'a zu mene Isaraela haba'a. Eḡe zuni adama haḡai gigi'a mene haḡai'uma, rehano ne 'ahoga vaḡe onami'uma, mazaḡa za'e mene mae ḡihihe'ohe."

²⁸ Iesu'a 'ouge reirotene, nu'onu'o neḡa zamaḡano vaze nidu'a maḡune rudaro. ²⁹ Zeḡe nidu'a iḡunadu, e'e haba'anono'o ani tuḡune vaḡiniro. Ebu dofarao duine feunoga radu, neze ogorarote'e haba'a hitaga tutune itiro. ³⁰ Rehano Iesu'a vaze ḡunuḡano onamadu ane edeḡano dauḡiro.

Iesu'a Vine Sau'a Hegone Buniro
(Mareko 1:21-28)

³¹ Ebu Iesu'a Galilea haba'ano Kaperanauma neḡa ovoadu Bana Madaḡano nu'onu'o neḡano vaze ihoziro. ³² Vaze nidu'a ani'a ihozoga igirotene zaguzagaro, mazaḡa ani ḡoere'e gigi'a, Badi'a ḡoere heuḡa.

³³ Bana Madaḡa 'ahogano vine sau'aḡeta vazeḡa 'ahoga'e nu'onu'o neḡano radiro. Ani'a houna'iro, raena'a, ³⁴ "Iesu Nazareta vazeḡa! Eme ago ḡunuḡunu'o'i! Ġa eme ruifoga radu arahehe? Ġa iniu'e e edeḡa. Ġa'e Badi'a vaze zaḡoḡa!" ³⁵ Iesu'a vine sau'a ta'iroharo, raena'a, "Hezo'a! Vaze e'e mazaono'o buanoi!" Ebu vine sau'ani'a zeḡe nidu'a bo'aḡano vaze e'e mae rahao higonadu buau dauḡiro. Rehano vaze a'e mene omatiro.

³⁶ Vaze nidu'a zaguzagaro ebu zeḡe zeḡe'a bare raena'a, "Ani ḡoere'e nagigā? Ani'a inaraḡa zu gigi'aḡa hina vine sau'a zeatene ze egohanadu buaneha!" ³⁷ Ebu Iesu hariḡa'e uhiḡa uhiḡa haba'a nidu'a bororaro.

Vaze Ġehaḡa Faiziro
(Mataio 8:14-17, Mareko 1:29-34)

³⁸ Iesu'e nu'onu'o neḡa modadu Simona ne onamiro. De'ea Simona emoḡa roḡaeḡa'e ahi'ani'a gigineruniro, e'ano'o ani fainoga veize vaze'a Iesu uminiro. ³⁹ Ebu Iesu'e ani uhiḡano edanadu ahi'a gigi'a e'e ḡoere riga hina hegone buniro. 'Ougadu uḡi e'e'a ani mazaono'o vaḡiniro. Ebu Simona emoḡani'a zogone iḡunadu zeḡe veize ogomu ḡorohe ziniro.

⁴⁰ Ebu mada'a ovoe'ete'e zamaḡano, vazevaze'a uḡi iraḡa nunu Iesu vaḡe tutuze onamiro, ebu Iesu'a evo'a zeḡe tiba tiba rana teadu manore hauḡiro. ⁴¹ Vine sau'a sau'a'e Iesu'e Keriso rae ederirote'e u'ano, ze vazevaze mazaono'o buarotene, huario, raena'a, "Iesu, ḡa'e Badi'a ubuga!" Rehano Iesu'e, ze'a ani rae furenoga mene uratiro, e'ano'o ani'a tairo zenadu ḡoereze gararoziro.

Iesu'a Harame Ragaviro
(Mareko 1:35-39)

⁴² Oherebau uzeuze Iesu'e ane da'o radoga radu vase o'o'a haba'a onamiro. U vase ġuġuvaġani'a Iesu vaġe onaadu mene muhize iġunoga veize uminiro. ⁴³ Rehano Iesu'a ziro, raena'a, "E'e haba 'ahoga 'ahogano zuni Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a hariġa manoġa harami'uma, mazaġa de'e u'ano, eġe tuġuhiro." ⁴⁴ Ebu ani Iudea haba'ano nu'onu'o neġano harama ragaviro.

5

Iesu'a Ane Tah'i'atahi'a Zamaziro (Mataio 4:18-22, Mareko 1:16-20)

¹ Mada 'ahogano Iesu'a Galilea du'ura ġenaġano edau'ena'a, Badi'a ġoere haraminu. Ebu vase ġuġuvaġa'e ani haramo abitoga veize bibitite onamiro. ² Iesu'a du'ura ġenaġano ġasi 'aheu horoniro, u ġasi azaġa'e buanadu re'evaze vuzu'e radiunu. ³ Iesu'a Simona ġasio tiradu niro, raena'a, "Tahiġa duine bunoi!" Ebu Iesu'e ġasi zamaġano ehoradu vase ġuġuvaġa haramo ziniro.

⁴ Ani harama haugirotene, Simona niro. "Hoe'a mone onamo'i, ebu re'eva feunadu ġozone re'evano'i!" ⁵ Simona'a naenaeni, raena'a, "Eme ohere faġa gau boro haġae'ena'a re'eva rehano, mene maneha. Rehano e ġa ġoere mae ġihinadu re'eva feuni'uma." ⁶ Ebu ze'a re'eva feunirotene, re'eva zamaġano'e ġozone ġehaġani'a oġanadu re'eva'e zigaro. ⁷ E'ano'o danazoga veize ġasi 'ahoġano nabudize huze zaveziro. Ebu ze aradu ġasi 'aheu'e ġozone hina iriva'onadu ariga zuburiro.

⁸⁻¹⁰ Simona zu ane teite radirote'e azaġa nidu'a ġozone ġehaġa e'e horonirotene, ze zaguzagau rudaro. Zebedi ubuga 'aheu nize Iakobo zu Ioane'e Petero teite gauinu, e'ano'o zeġe zuni zaguzagaro. Ebu Simona, niġa 'ahoga'e Petero, ani'a haġai 'uguġa horonadu Iesu oda babaġano higau bauriro. Ebu raena'a, "Zuhi'a Boro! E'e sau'a vazeġa, e'ano'o eġe mazaono'o vaġino'i!" Iesu'a naenaeni. "Ago rihano'i! Izidiono'o onamo mada nidua ġa'e vase re'evazi'uma." ¹¹ Ebu ze hebeti onaadu ġauze nidu'a modadu ane hegote onamiro.

Lefera Vazeġa Fainiro (Mataio 8:1-4, Mareko 1:40-45)

¹² Iesu'e neġa 'ahogano radirote'e zamaġano, lefera vase 'ahogani'a ane vaġe onairo. Ani'a Iesu horonadu ane zamao rahao ġuġuriro, ebu uminiro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ġa urato'idene, faiho'i!" ¹³ Ebu Iesu'a 'evo'a einadu vase e'e oboniro, ebu raena'a, "E urate'ohe. Ġae manoro'i!" 'Ougadu lefara e'e'a zogone dauġiro.

¹⁴ Ebu Iesu'a ḡoere riḡa hina niro, raena'a, "Nagini'a ḡae mazao fureranata'a'e vaze 'ahoga ago no'i! Rehano Badi'a dibu'o hau'ete'e vazeḡa vaḡe onamadu ahiriḡo ihono'i*! Ebu leferaono'o manoreha rouga veize, Mose'a reirote'e dibu'oḡa Badi'a hano'i! 'Ougine vaze'a ḡa 'ai manore huneha rae ederi'uma." ¹⁵ Rehano Iesu hari'e ḡarihe bororu onamiro. Ebu vaze ḡuḡuvaḡani'a Iesu ḡoere abitoga zu ugize'a manoroga radu ane vaḡe onairo. ¹⁶ Rehano mada rae rae Iesu ane da'o vazeḡa o'o'a haba'a onamadu e'ea kuraudo.

*Iesu'a Ahi'a Mene Hagane'ete'e Vazeḡa Fainiro
(Mataio 9:1-8, Mareko 2:1-12)*

¹⁷ Mada 'ahogano Iesu'a haramete'e'e zamaḡano, Farisea azaḡa zu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡani'a Iesu uhiḡano ehore radiunu. Ze'e Galilea haba'a zu Iudea haba'ano neḡa 'ahoga 'ahoga'ono'o ebu Ierusalemaha'ano'o onairo. Ebu Zuhi'a Boro gigi'a inaraḡa'e Iesu'a vaze faizoga veize ane rana reiro.

¹⁸ E'e madaḡano vaze nu'e ahi'a mene hagane'ete'e vazeḡa farata hina herate onamadu Iesu zamao bazune tihi reiro. ¹⁹ Rehano ze'a vaze ḡuḡuvaḡa 'ahine, ibihetaono'o odohe diuoga mene idararo. E'ano'o ze binu hitaga itadu binu mae bohaniro. Ebu vaze ḡuḡuvaḡa bo'aḡano farata mini hina ovoe dabanadu Iesu zamao bazune tiro. ²⁰ Ze'a Iesu mazao fie'ete'e Iesu'a horonirotene, ani raena'a, "Vazehe, ḡa sau'a 'ai rae modeha!" ²¹ Farisea azaḡa zu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa'e zeḡe'a bare zamariro, raena'a, "Ani'e nagi vazeḡa? Nougadu Badi'a sausaune ḡoere'ohe? Badi'a'a da'o vaze sau'a rae mode'ohe!"

²² Iesu ani zeḡe'a nouge rae zamarirota 'ai ederadu nae-naeziro, raena'a, "Za nougadu eḡe ḡoere 'adi zamare'ohe?" ²³ Ani mazao nougenouge nine, ḡoe'a'e ufiḡa? 'Ḡae sau'a 'ai rae modeha' rae ni'ete'e ga 'Iḡunadu onamo'i' rae ni'ete'e? ²⁴ Rehano e ani manoni'uma ebu ani sau'a zu rae modi'uma, mazaḡa eḡe, Vaze Ubuḡa'e raha 'adao vaze sau'a rae mode'ete'e gigi'aḡa meirote'e zuni za ihozi'uma." Ebu Iesu'a ahi'a mene hagane'ete'e vazeḡa e'e nina'a, "Eḡe'a ḡa'ohe. Iḡuno'i ebu farataḡo odohadu neḡo onamo'i!"

²⁵ Ebu vaze e'e'a zogone zeḡe zamabe'ano'o iḡune edanadu farataḡa meiro ebu Badi'a ni mae ḡihine'ena'a neḡa onamiro. ²⁶ Vaze nidu'a'e zaguzaganadu rihau radaro. Ebu Badi'a ḡihiniro, raena'a, "Eme izidi haḡai nu badeḡa horoneha!"

* 5:14 A'e, ani'a ahiri udahadu manoreha reifine

*Levi Zamaharo**(Mataio 9:9-17, Mareko 2:13-22)*

²⁷ E'e enogano Iesu'e haba e'e mode iḡunirotene takesi vazeḡa 'ahoga, niḡa'e Levi horoniro. Ani'e takesi haba'ano ehore radiunu. Ebu Iesu'a niro, raena'a, "Eḡe hegoto'!"

²⁸ Ebu Levi ani ḡauḡa nidu'a modadu ani hegotiro.

²⁹ Levi'a ane neo Iesu veize ogomu boro haḡairo. E'ea takesi azaḡa ḡehaḡa zu vaze nunu zeḡe teite ogau tiburaunu. ³⁰ Rehano Farisea azaḡa zu zeḡe moneo Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡani'a Iesu tahi'atahi'a mazao maḡune ḡoeriro, raena'a, "Za'e nougadu takesi azaḡa zu sau'a azaḡa teite ogau tiburu'ohe?"

³¹ Ebu Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Uḡi o'o'a azaḡa'e gohe vazeḡa mene vaḡe'ohe, rehano uḡi azaḡani'a ani vaḡe'ohe.

³² E'e teige, e'e duduḡa rae zamare'ete'e azaḡa huzoga radu mene onairo. Rehano haḡai sau'a rae zamare'ete'e azaḡa huzadu zeḡe sau'anono'o ḡihuroga veize onairo."

*Ihore Iziga**(Mataio 9:14-17, Mareko 2:19-22)*

³³ Ebu hena vaze nu'a Iesu niro, raena'a, "Ioane bapatizo tahi'atahi'a'e ogomu moneo mada ḡehaḡa zaḡozaḡe'ohe zu kurau'ohe. Farisea azaḡa tahi'atahi'a zuni 'ouge haḡae'ohe. Rehano nougadu ḡa tahi'atahi'a'e iḡaiḡa ogau'ohe?"

³⁴ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Hahure'ete'e madaḡano, ohoze hahu izigani'a huze'ete'e azaḡa'e ane teite ogau tiburaune, ze mene zaḡozaḡi'uma. ³⁵ Rehano zeḡe mazaono'o ohoze hahu iziga'e mae vaḡini'uma madaḡani'a onaine, ze'e vetuḡa ranadu zeḡe'a zaḡozaḡi'uma."

³⁶ Ebu Iesu'a bare hari 'ahoga idaniro, raena'a, "Vaze 'ahogani'a dabua iziga vari'e madu dabua amahiḡa mene banini'uma. Baninine, dabua iziga'e mae zigi borofi'uma, ebu dabua iziga'e amahiḡa teite horone tibunoga zuni mene manōḡa re'uma.

³⁷ Ebu vaze 'ahogani'a vaini vuḡa baige † amahiḡa zamaḡano vaini vuḡa iziga mene be'une ufi'uma. Be'une ufine, vaini vuḡani'a baige e'e iri'avadu be'uti'uma. Ebu vaini vuḡa'e sore rururanadu baige amahiḡa sausauni'uma.

³⁸ E'ano'o vaini vuḡa iziga'e, baige izigano beu'e ufi'uma.

³⁹ Rehano vaini vuḡa amahiḡa gagidote'e azaḡa'e vaini vuḡa iziga mene urate'ohe, mazaḡa ze'e raena'a, "Amahiḡa'e ufeta manōḡa‡!"

† 5:37 Giriki, 'baige', Gouti oḡaḡa hina haḡairote'e baige ‡ 5:39 Hari idaidaga e'e zamaḡano, ḡau iziga'e Iesu ihore idaniro zu ḡau amahiḡa'e Iuda azaḡa goro ḡoe'a idaniro

6

*Bana Madaġa Zuhi'aġa**(Mataio 12:1-8, Mareko 2:23-28)*

¹ Bana Madaġa 'ahogano Iesu'a ane tahi'atahi'a teite vuidi mebaġa zamaġano onamiro. Ebu ane tahi'atahi'a'a vuidi maġa riri'e madu 'evoreze hina hasiga mute vaġinadu huga aro. ² Rehano Farisea azaġa nu'a horozadu ziro, raena'a, "Za'e nougadu Bana Madaġa goroġa varade'ena'a, vuidi hirive'ohe?"

³ Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Za'e Buka Zaġoġa zamaġano, Davida'a nagini haġairota'a'e me'odiro ga? Davida ani ane ġatinirote'e azaġa teite ogomuze hauġadu vinize ruziro. ⁴ E'ano'o ani'e Badi'a ne diuġadu dibu'o azaġani'a da'o au'ete'e dibu'o berediġa aro. Ani'e goro ġoe'a varadiro ebu ane ġatinirote'e azaġa zuni ziniro."

⁵ Ebu Iesu'a zina'a, "Eġe, Vaze Ubuga'e, Bana Madaġa Zuhi'aġa."

*'Evo'a Rudanoga Vazeġa Fainiro**(Mataio 12:9-14, Mareko 3:1-6)*

⁶ Ebu Bana Madaġa 'ahogano, Iesu'a nu'onu'o neġa diuġadu vazevaze ihoziro. E'ea eda'e nae 'evo'a rudanoga vazeġa zuni radiunu. ⁷ Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġa'e Iesu'a Bana Madaġano vaze e'e faini'uma ga mene rae ehamu radiro. Mazaġa ani'a vaze e'e fainine, zeġe kotao ohonoga uratiro.

⁸ Rehano Iesu ani'e ze'a nouge rae zamarinuta'a'e ederiro. Ebu 'evo'a rudanoga vazeġa niro, raena'a, "Iġunadu vaze ġuġuvaġa zama 'ada eda aro'i!" Ebu ani eda onamiro. ⁹ Ebu Iesu'a zina'a, "E za ġadize'ohe. Mose goro ġoe'a'e Bana Madaġa zamaġano nagini haġaine idaġa ra'ohe? Manoġa haġai'uma ga sau'a haġai'uma? Ġabozi'uma ga zimi'uma?"

¹⁰ Iesu'a zeġe nidu'a ġiaze ġemadu vaze e'e niro, raena'a, "'Evo'o eino'i!" Ani'a einirotene, 'evo'ani'a manoriro.

¹¹ Rehano ze maġune rudanadu zeġe zeġe'a Iesu mazao nagini haġai'uma rae ġoanirio.

*Iesu'a Apostolo Azaġa 12 Zamaziro**(Mataio 10:1-4, 4:23-25, Mareko 3:13-19)*

¹² E'e madaġano Iesu ani maġa onamadu ohere faġa Badi'a mazao kuraro. ¹³ Ebu oherebau moneo ani tahi'atahi'a huze tibuziro. Ebu tahi'a 12 da'o zamazadu Apostolo azaġa rae huziro.

¹⁴ Nize'e 'ahi'e'e: Simona niġa 'ahoġa'e Petero, Petero negoġa niġa Aniderea, Iakobo, Ioane, Filipino, Batolomeo, ¹⁵ Mataio, Tomasi, Alefeo ubuġa niġa Iakobo, Roma

gavamani utito zini'ete'e duḡuruḡa* vazegā niḡa Simona,
 16 Iakobo ubuḡa niḡa Iuda ebu Iesu revoharote'e vazegā,
 Isakariota vazegā niḡa Iuda.

Iesu'a Haba Sebaḡano Haramiro

17 E'e enogano, Iesu ani tahi'atahi'a teite maḡanono'o ovaradu haba sebaḡano edaro. E'e haba'ano'e ane hegote'ete'e azaḡa ḡuḡuvaḡa ebu haba nunu azaḡa ḡehaḡani'a radiunu. Ze'e Iudea haba'a, Ierusalemā neḡa boro zu davara genaḡa neḡa boro Taea ebu Sidonaono'o Iesu hari abitoga zu ugize faizoḡa radu ariro. 18 Ebu Iesu'a vine sau'ani'a diuḡadu sausauzirote'e azaḡa zuni faiziro. 19 Zeḡe nidu'a ani ahiri obonihī reiro, mazaḡa ugi faine'ete'e inaraḡa'e ani mazaono'o buanadu zeḡe nidua manoriro.

Badi'a Manohuga ebu Aduga

(Mataio 5:1-12)

20 Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ḡiaze'ena'a ziro, raena'a,

“Za, zahara azaḡa'e Badi'a manohugazeta, mazaḡa Badi'a'a ibitozini'ohe.

21 Izidi za, vinize'ete'e azaḡa'e Badi'a manohugazeta, mazaḡa isize mini'uma.

Izidi za, niau'ete'e azaḡa'e Badi'a manohugazeta, mazaḡa vesu'u matu'e eḡofi'uma.

22 Eḡe, Vaze Ubuga, hegote'ete'e u'ano, vase'a he'ehe'ezine, hezahine, ḡoere sau'a zine ebu za sau'a rae reine, za'e Badi'a'a manohuga hidi'uma.

23 Zae vouḡa'a peroveta azaḡa mazao zuni 'ouge haḡaido. 'Uguḡani'a za mazao furerano'idene matue'ena'a zavono'i! Mazaḡa peroveta azaḡa teige, Badi'a'a adureo zae naeḡa boro ra'ohe.

24 Rehano za, ma'ora azaḡa'e fase, Badi'a aduga hidi'uma. Mazaḡa za'e ibite ḡau manoga nidu'a mae hauḡiro 'ahine, vesu'u mene bare me'uma.

25 Izidi za, ogau isi mini'ete'e azaḡa'e fase, Badi'a aduga hidi'uma, mazaḡa vesu'u vinizi'uma.

Izidi za, matu'e eḡofe'ete'e azaḡa'e fase, Badi'a aduga hidi'uma. mazaḡa vesu'u niau'ena'a vetuḡara'uma.

26 Vaze nidu'a'a za niguzine, fase, Badi'a aduga hidi'uma, mazaḡa vouḡaze'a zuni ḡuriro perovetaḡa azaḡa 'ouge niguzido.

Agire Azaḡa Zamaro'i

(Mataio 5:38-48, 7:1-5, 12, 7:17-20, 12:34-35)

* 6:15 Giriki, duḡuruḡa niḡa'e Zealota

27 Eḡe ḡoere egoni'ete'e azaḡa'e zi'ohe. Agireze azaḡa zamaro'i zu he'ehe'e'ete'e azaḡa mazao manōḡa haḡao'i!
 28 Za rae sausauze'ete'e azaḡa'e Badi'a manohuga hidoga veize umino'i zu zae mazao haḡai sau'a haḡae'ete'e azaḡa veize kurano'i! 29 Vaze'a ḡanigo fa'ono'idene, naeḡa zu notonohano'i! Vaze'a dabuaḡo mei'adu hena bare 'ahoga zuni meihi ro'idene, a'a zu hano'i! 30 Iniu'a nagini umi'o'idene hau tauḡo'i, ebu iniu'a ḡauḡo mae buro'idene, ago bare mo'i! 31 Vaze'a zae mazao haḡai manōḡa haḡae'ete'e urato'idene, zae zuni zeḡe mazao haḡai manōḡa haḡao'i!

32 Za'a zae vetuḡazi'ete'e azaḡa da'o vetuḡazine, Badi'a'a mene niguzi'uma. Sau'a azaḡa zuni zeḡe vetuḡazi'ete'e azaḡa vetuḡazi'ohe. 33 Ebu za'e zae mazao manōḡa haḡae'ete'e azaḡa mazao da'o manōḡa haḡaine, Badi'a'a mene niguzi'uma. Sau'a azaḡa zuni 'ouge haḡae'ohe. 34 Ebu za'e ḡauze bare zini'uma ra'ete'e azaḡa da'o zinihi reine, Badi'a'a mene niguzi'uma. Sau'a azaḡa zuni ḡauze bare meini'uma rae zamare'ena'a, sau'a azaḡa ḡauze zini'ohe.

35 Rehano agireze azaḡa vetuḡazo'i, zu zeḡe mazao manōḡa haḡao'i! Ebu bare naenaeni'uma rae mene zamare'ena'a zeno'i! 'Ougine, Badi'a'a naeḡa boro zini'uma, ebu za'e Ġihi'a Hune Badi'a ubuga re'uma. Mazaḡa Badi'a mene matu'o hau'ete'e azaḡa ebu sau'a haḡae'ete'e azaḡa zuni Badi'a'a vetuḡazi'ohe. 36 Zae Mama Badi'a'a vaze vetuḡazi'ete'e teige, zae zuni vaze vetuḡazo'i!

Vaze Sau'a rae Ago Ro'i

37 Vaze mazao sau'a azaḡa rae ago zo'i! 'Ougine Badi'a'a zae zuni sau'a azaḡa rae mene zi'uma. Vaze'a sau'a haḡao'idene, riḡa ago ḡorezo'i! 'Ougine Badi'a'a zuni zae sau'a riḡa mene ḡorezi'uma. Zeḡe sau'a rae modo'i! 'Ougine Badi'a'a zuni zae sau'a rae modi'uma.

38 Ġauze zeno'i! 'Ougine Badi'a'a manohuga zini'uma. Badi'a'a za'e iri'avone fosafosanoga, taugoga, zu'izu'inoga ebu fora'aḡa beu'e ruruno zini'uma. Za'a vaze mazao nagini haḡaine, Badi'a'a zae mazao 'ouge haḡai'uma."

39 Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a, "Kuruḡa vazeḡani'a kuruḡa vazeḡa ibitohaune, anianine ho'ona 'uite ovoi'uma. 40 Tahia'e ani ihore vazeḡa mene vitini'uma. Rehano iniu faifaine ihonine, ani zuni ihore vazeḡa teigi'uma.

41 Ġa'e nabugo ubumao be'a dinunuḡa ḡiane'ohe. Rehano nougadu ḡae ubumao be'a gado ireḡa mene ḡiane'ohe? 42 Ġae'a ubumaḡo be'a gado ireḡa izema ḡianogano, negoḡo mazao 'ahige ra'ohe. 'Negohe, ubumaḡo be'a dinunu e'e

mae vaḡinihi!' Ġa, zama guhi vazega! Ibite geno ḡae mazao gado ireḡa e'e mae vaḡino'! Ebu ḡa'a faine ehamanadu negoḡo mazao ubuma dinunuḡa mae vaḡini'uma.

Ire ebu Ani Maḡa

⁴³ E'e teige, ire manoḡa'e maḡa sau'a mene ini'ohe, u ire sau'a'e maḡa manoḡa mene ini'ohe. ⁴⁴ Ire'e maḡa horonadu nagi ireḡa edere'ohe. Figi maḡa'e ire renoga zamaḡano mene ini'ohe zu vaini maḡa'e ḡunu renoga zamaḡano mene ini'ohe. ⁴⁵ E'e teige, vase manoḡa'e zamaḡano manoḡa zamaradu manoḡa furene'ohe, ebu sau'a vazega'e sau'a zamaradu sau'a furene'ohe. Mazaḡa nagini zamaḡano iri'ave radiu'eta'a'e hebe'a'ono'o buau'ohe.

Egadu Haḡae'ete'e Azaḡa

(Mataio 7:24-27)

⁴⁶ Za'e eḡe mazao, 'Zuhia Boro, Zuhia Boro,' rae huhe'ohe, rehano nougadu e'a ḡoere'ete'e haḡaiḡa'e mene haḡae'ohe? ⁴⁷ Eḡe vaḡe onaadu ḡoerehe egadu haḡae'ete'e vazega'e iniu heuḡa rae eḡe'a ihozi'uma. ⁴⁸ Ani'e raha hu'i vohutuna ovoadu vatava riḡa rana neḡa ohone'ete'e vazega' heuḡa. Zobozobo'a feuradu ne e'e haganine, ne a'e edau gigara'uma, mazaḡa haba riḡano ogoraro. ⁴⁹ Rehano eḡe ḡoere egadu haḡaiḡa mene haḡae'ete'e vazega'e, haba zoreḡano neḡa ogoru'ete'e heuḡa. Zobozobo'a feuradu ne e'e haganine, zogone higanadu fahau ḡuzuhi'uma.

7

Uti Azaḡa ḡihi'a'a Iesu mazao Firo

(Mataio 8:5-13, Ioane 4:43-54)

¹ Iesu ani vazevaze veize e'e ḡoe'a nidu'a rae hauḡirote'e enogano, ani ane tahi'atahi'a teite Kaperanauma neḡa onamiro. ² E'ea Roma uti azaḡa ḡihi'a 'ahogani'a radiunu. Ane'a borofe vetuḡani'ete'e tuḡureḡa vazega'e uquine sausaunadu nariga rudaro. ³ Uti azaḡa ḡihi'a'e Iesu hariḡa igirotene, Iesu'a onaadu ane tuḡure vazega' faine ḡabonoga uratiro. E'ano'o ani Iuda vase boroboro'a Iesu uminoga veize tuḡuziro.

⁴⁻⁵ Ebu ze'e Iesu mazao feuri aradu, zamaze nidu'a hina uminoro, raena'a, "Uti azaḡa ḡihi'a ani manoḡa tauḡi! Mazaḡa ani eme vetuḡafe'ohe ebu eme veize nu'onu'o neḡa ogoraro. Ġa ani dananine manoḡa!" ⁶ E'ano'o Iesu'e zeḡe teite uti azaḡa ḡihi'a ne onamiro.

Ze ani ne uhigano feurirotene, uti azaḡa ḡihi'a'a ane vase nu Iesu vaḡe tuḡuziro. Ebu ze'a Iesu mazao aradu niro, raena'a, "Uti azaḡa ḡihi'a'e 'ahige raha. 'Zuhia Boro, ḡa

e neo diuḡoga rae ago zamaro'i, mazaḡa e'e mene vase manōḡa. ⁷ E'ano'o ḡa vaḡe mene ameha. Ḡoere da'o ro'i! 'Ougine eḡe tuḡure vaseḡani'a manori'uma. ⁸ Mazaḡa e'e vase 'ahoga 'u'uḡano gaue'ohe, zu uti azaḡa eḡe 'u'uḡano gaue'ohe. Eḡe'a vase 'ahi nina'a, 'Onamo'i!' reine, ani'e oname'ohe, ebu 'ahoga omo nina'a, 'Aro'i!' reine, ani'e are'ohe. Eḡe'a tuḡure vaseḡa 'ahoga nina'a, "Adi haḡao'i!' reine, ani'e haḡae'ohe."

⁹ Iesu'a e'e ḡoe'a igirotene, ani zaguzagaro. Ebu ani vaetadu ane hegotirote'e azaḡa ziro, raena, "Eḡe'a zi'ohe. Badi'a mazao 'ahige fie gigaru'ete'e vaseḡa'e Isaraela azaḡa zamaḡano ize mene horoneha!" ¹⁰ Ebu ze bare uti azaḡa ḡihi'a ne onamirotene tuḡure vaseḡa'e manoroga haniniro.

Iesu'a Ḡozoba Ubuḡa Rune'ono'o Ḡaboniro

¹¹ E'e enogano, Iesu'a ne 'ahoga niḡa Naina onamiro. Ane tahi'atahi'a zu vase ḡehaḡani'a ani ḡatiniro. ¹² Ebu ze onamadu ne ḡutu'aḡano feurirotene, ne azaḡa'e rune vaseḡa herate buni ariro. A'e ḡozoba 'ahoḡa ubuḡa. Ani tibuhuga e'e da'o fureniro. Ne azaḡa ḡehaḡa zuni ḡozoba e'e teite ariro. ¹³ Iesu'a ḡozoba e'e horonirotene, ani vetuḡaniro, ebu nina'a, "Ago niano!" ¹⁴ Iesu'a 'ouge rae neadu mauḡa heratirote'e azaḡa vaḡe onamadu mauḡa obonirotene ze tue edaro. Ebu ani raena'a, "Ene iziga, eḡe'a ḡa'ohe. Iḡuno'i!" ¹⁵ 'Ouge rae nirotene, rune vaseḡani'a iḡune ehoradu ḡoe'a ḡadaheniro! Ebu Iesu'a bare vi'a 'evoreo modiro.

¹⁶ Zeḡe nidu'a rihau rudaro zu Badia matuo haro, raena'a, "Peroveta boro'a eme bo'aḡano fureraneha! Badi'a'a ane vase, emeḡe danafeha!" ¹⁷ Ebu Iesu'a nagini haḡairote'e hariḡani'a Iuda haba'a ebu uhiḡa haba'a nidu'ano bororaro.

Iesu zu Ioane Babatiso (Mataio 11:2-19)

¹⁸ Ioane Babatiso'e ḡu'a neḡano radiute'e zamaḡano tahi'aḡani'a ane vaḡe onamadu Iesu'a haḡairote'e hariḡa nidu'a me'odo haro. Ebu Ioane'a ane tahi'a 'aheu huze onaadu ziro. ¹⁹ "Zuhi'a Boro Iesu vaḡe onamadu 'ahige ḡadino'i, 'Onai'uma ra'ete'e vaseḡa Keriso'e ḡahe ga eme vase 'ahoga guhini'uma?"

²⁰ Ebu ze'e Iesu mazao feurirotene, ani niro, raena'a, "Ioane Babatiso'a ḡadinoga veize eme tuḡufeha. Ani raena'a, 'Onai'uma ra'ete'e vaseḡa Keriso'e ḡahe ga eme vase 'ahoga guhini'uma?"

²¹ E'e madaḡano Iesu'a ugi nunu meirote'e vaseḡa ḡehaḡa faiziro, vine sau'a sau'a hegoze buziro ebu ubuma kuru azaḡa ḡehaḡa bare ehamanoga radu faiziro. ²² E'ano'o Iesu

ani vaze 'aheu e'e naenaenziro, raea'a, "Bare onamadu za'e nagini horonate'e zu egate'e moneo Ioane ihono'i! Ubuma kuru azaġa'e ehamu'ohe, oda sau'a azaġa'e edau'ohe, lefera azaġa'e manore deheru'ohe, teġaze uhuġa azaġa'e igi'ohe zu rune azaġa'e bare ġaboze'ohe. Ebu zahara azaġa hari manoġa haramo zini'ohe. ²³ Eġe mazao fi mene mode'ete'e vazeġa'e manohuga hidi'uma!"

²⁴ Ioane'a tuġuzirote'e azaġani'a iġunirotene, Iesu'a Ioane moneo vaze ġuġuvaġa ziro, raena'a, "Za vaze nagigā horonoga veize haba boha'a onamiro? Zavara'a imi veġa hudi naeninaeni'ete'e horonoga radu onamirohe? Mene! ²⁵ 'Ougadu za vaze nagigā horonoga veize onamiro? Naeġa boro dabuaġa vidau'ete'e vazeġahe? Mene! Dabua manomano vidau'ete'e zu ġau manomanoġeta radiu'ete'e vazeġa'e kini neo radiu'ohe. ²⁶ 'Ougadu vaze nagigā horonoga veize onamiro? Peroveta vazeġahe? O'e! Eġe'a zi'ohe. Peroveta azaġa nidu'a vitize'ete'e vazeġa'e Ioane. ²⁷ Ioane moneo Buka Zaġoġano 'ahige mirihiro, raena'a

'Ġiano'i! Badi'a'a ġae zamao vaze 'ahoga ibite tuġuni'uma. Ani'e ġae zamao ġae ibi ruhibi'uma.'

²⁸ Ioane'a Keriso ibi ruhibirote'e u'ano, ani'e rahao 'ada radiu'ete'e vazeġa bo'aġano vaze nidu'a vitine'ohe. Rehano, Badi'a'a ibitozini'ete'e zamaġano ġonaga vazeġa zu Ioane vitine'ohe."

²⁹ Ebu Iesu ġoere igirote'e azaġa nidu'a zu takesi azaġa raena'a, "Hube, Badi'a haġae'ete'e ibi'a'e duduġa!", mazaġa ze'e Ioane'a bapatizozadu ġihuriro. ³⁰ U Farisea azaġa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa'e Ioane bapatizo hezaho hanadu mene ġihuriro. 'Ougadu zeġe veize Badi'a'a urate'ete'e haġaiġa zu hezaho haro.

³¹ Iesu'a bare raena'a, "Izidi azaġa'e naginio idazi'uma? Ze iniu heuġa? ³² Ze'e tahi'a kome'a kome'ani'a ne hunio ehoradu arae'ete'e heuġa. Ze rovonadu none tahi'aġani'a mone tahi'aġa mazao harae huhu'uhi'ena'a,

'Eme muio zavonoga radu sura'i hodeha, rehano za mene zavoneha.

Ebu eme rune haba'ano niau ġoinaheha, rehano za mene nianeha.'

³³ Ioane bapatizo'a onaadu ogomu mene audio zu vaini vuġa mene gagido. 'Ougadu za rae modiro, raena'a, 'Ioane'e vine sau'aġeta.' ³⁴ U eġe, Vaze Ubuga'e onaadu ogomu au'ohe ebu vaini vuġa gage'ohe. Rehano za e rae mode'ohe,

raena'a, 'Ani'e ogomu fu'a zu vaini vuḡa fu'a. Ebu ani takesi azaḡa zu haḡai sau'a azaḡa teite tiburu'ohe.' ³⁵ Rehano Badi'a hegote'ete'e azaḡa huhuzaḡa'e eḡe zu Ioane'e duduga rae re'uma."

Haḡai Sau'a Roḡaeḡani'a Iesu Rana Dehoro Be'uniro

³⁶ Mada 'ahogano Farisea vazega 'ahoga niḡa Simona'a Iesu ane teite oganoga veize huniro. Ebu Iesu ani Farisea vazega ne onamadu oga'uma haba'ano taviro. ³⁷ E'e haba'ano'e haḡai sau'a haḡainute'e roḡaeḡa 'ahogani'a radiunu. Ani'e Iesu'a Farisea vazega neo ogauete'e ederitene, dehoro hohoga manoga naega boro bio kome'a manohuga iriva'onadu mae onamiro. ³⁸ Ebu roḡae'a ne diugadu Iesu ḡaruḡa onamadu niau'ena'a, odaḡa babaḡano ḡuḡuriro. Ebu niḡa vuḡani'a Iesu oda rana sore buanadu abune vanirotene, iguḡa hina odaḡa zauhe iminiro. Ebu gubane'ena'a, odaḡa fura'inadu dehoro beu'iro.

³⁹ Iesu oganoga radu hunirote'e Farisea vazega Simona'a roḡae e'e'a 'ouge haḡairote'e horonirotene, ani ane zamao zamaro, raena'a, "Vaze 'adi'e peroveta vazega reine, ani roḡae nagiḡani'a obone'eta'e ederi'uma. Ebu roḡae 'ahi'e sau'a rae ederi'uma!" ⁴⁰ Ebu Iesu'a niro, raena'a, "Simona, e hari 'ahoga ḡe'uma." Simona'a nina'a, "Ihore vazega, eho'!"

⁴¹ Ebu Iesu'a hari me'odo haro, raena'a, "Vaze 'aheu'a vase 'ahoḡa mazao moni gezo madu bare ha'uma reiro. 'Ahogani'a moni 500 meiro, a'e 500 mada gauḡa moniḡa. U 'ahoḡani'a'e moni 50 meiro, a'e 50 mada gauḡa moniḡa. ⁴² Ebu vase 'aheu'e moni vazega mazao moni baronoga mene idararo, e'ano'o moni vazegani'a zina'a, 'Ahiga, ago barono'!"

Iesu'a hari e'e haugirotene, Simona ḡadiniro, raena'a, "Ougine, anianine bo'aḡano'e iniu'a moni vazega mazao ufeta zamare borofi'uma?" ⁴³ Simona'a naenaeniro. "E zamarone, vase moni 500 madu moni vazegani'a ḡararo harote'e vazega." Ebu Iesu'a nina'a, "Ḡa naenae'e duduga."

⁴⁴ Ebu Iesu'a roḡae tehe ḡianadu Simona niro, raena'a, "Ḡa roḡae 'ada'a eḡe mazao haḡate'e horonahe? E ḡa ne diugatenene, ḡa'e odahe vuzu'oga veize vu mene eneha. Rehano roḡae 'ahi'e eḡe oda ani ni vuḡa hina abunadu iguḡa hina zauhe imineha. ⁴⁵ Ḡa'e mene gubahe fura'iheha, rehano roḡae 'ahi'e eḡe'a diugi arate'e'ano'o odahe mene ri'iri'i fura'ineha. ⁴⁶ Ḡa'e vadiniheo dehoro mene beu'eha, rehano ani'a e odao dehoro hohoga manoga beu'eha. ⁴⁷ E'ano'o eḡe'a ḡa'ohe. Moni 500 madu moni vazega'a ḡararo harote'e vazega teige, roḡae 'ahi'e ane sau'a ḡehaḡa

'ai rae modeha, e'ano'o ani eḡe zamare borofadu 'ouge haḡaeha. Rehano moni 50 madu moni vazegā'a ḡararo harote'e vazegā teige, sau'a ufiḡa haḡae'ete'e vazegā'e ane sau'a tahife rae modi'uma ebu e tahife zamari'uma."

⁴⁸ Ebu Iesu'a roḡae nina'a, "Ḡa sau'a 'ai rae mod-eha." ⁴⁹ 'Ougirotene, Iesu teite ogarote'e azaḡa'e zamariro, raena'a, "'Ahi'e iniu? Ani vaze sau'a zuni rae modehehe?" ⁵⁰ Ebu Iesu'a roḡae niro. "Ḡa'e eḡe mae ḡihiheha, e'ano'o ḡae sau'anono'o ḡabodeha. Zamaḡo roḡenadu onamo'i!"

8

Roḡae Roḡae'a Iesu Dananiro

¹ E'e enogano Iesu'e haba nunu zu ne 'ahoga 'ahoga onamadu Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a, hariḡa manogā haraminu ebu tahi'aḡa 12 zuni ane ḡatininu. ² Ebu vine sau'ani'a ragano reirote'e zu uḡi nunu'a meirote'e roḡaeḡa roḡaeḡa'e ugize manoradu Iesu duḡuru danaziro. Ze bo'aḡano Magadala neḡa roḡae niḡa Maria ani'e vine sau'a 7 raganono'o hegone bunirote'e roḡaeḡa. ³ Ebu Kuza inuḡa niḡa Ioana. Kuza ani'e kiniḡa Heroda gau zu neḡa taufe'ete'e vazegā. Roḡae 'ahoga niḡa Susana zu roḡae 'ahoga 'ahogani'a zeḡe zeḡe ḡau hina Iesu ebu ane tahi'atahi'a danaziro.

Ezone Feune Ḡorarote'e Hari Idaidaḡa (Mataio 13:1-23, Mareko 4:1-20)

⁴ Mada 'ahogano vaze ḡuḡuvaḡani'a Iesu haba nunuono'o Iesu vaḡe ariro. 'Ougadu Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a,

⁵ "Hihi vazegā 'ahogani'a mebaḡano ezone ḡora onamiro. Ani mebaḡano ezone feune ragavirotene, nu'e oda ibiḡano rururaro. E'e ezoneḡa'e vaze'a rana edau oname onainu zu nini'a onadu au hauḡiro. ⁶ Ezone nu'e hadi haba'ano rururaro. E'e ezoneḡa'e ḡuhuriro, rehano roraro, mazaḡa raha'e mene abu'a. ⁷ Ezone nu'e ve renogano rururaro. Ebu ezone zu ve renoga tibano ḡuhure bororaro. Rehano ve renogani'a ezone ḡuhuḡa simarinadu mene iniro. ⁸ U ezone nu'e raha manogāno rururadu faine ḡuhure bororaro, ebu vesu huga'e ḡae 100 hudaro." Iesu ani ḡoere hauḡirotene, ani ḡihau ḡoeriro, raena'a, "'Teḡaḡeta vazegā'e faifaine egadu huga edero'i!"

⁹ Ebu Iesu tahi'atahi'a'a hari e'e huga ani ḡadiniro. ¹⁰ Iesu'a naenaenziro, raena'a, "'Za'e Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo 'u'uru ti'ete'e ihoze'ohe. Rehano vaze nu'e hari huga nidu'a hari idaidaḡa hina ihoze'ohe, e'ano'o ze'e huga mene ederi'uma. Peroveta azaḡani'a amahi 'ahige reiro, raena'a,

'Ze'e Badi'a'a nagini haḡae'eta'e horone'ohe rehano, huga'e mene horoni'uma.

Ze'e Badi'a'a nagini ra'eta'e igi'ohe rehano, e'e huga'e mene ederi'uma.'

¹¹ Eḡe'a ezone feune ḡorau'ete'e hariḡa idaidaḡa huga'e rae deheni'uma. Ezone'e Badi'a ḡoere. ¹² Ezone ibio rurune'eta'a'e, vaze'a Badi'a ḡoere igi'ohe. Rehano ze'a Badi'a ḡoere mene mae ḡihinadu ḡabone mene hidifine, Satani'a zeḡe zamaono'o Badi'a ḡoere mae vaḡine'ohe. ¹³ Ezone hadi haba'ano rururu'eta'e, Badi'a ḡoere igi'etene matu'uzeta mae ḡihine'ohe. Rehano ze fie'e ire taiga o'o'a heuḡa, e'ano'o mada tahiḡa da'o fie'ohe. Ebu Satani'a tuhuze nuri'etene uite'ohe. ¹⁴ Ezone ve renoga zamaḡano rururu'eta'e, ze Badi'a ḡoere igi'ohe. Rehano radiu'ete'e madaḡano, zamarone aduga borofe'ohe, haba toheḡa ufeta zamare'ohe zu haba ḡauḡa manomano hina ufeta matu'e'ohe. E'ano'o ze'e mene ini'ohe. ¹⁵ U ezone raha manogano rururu'eta'e, mene ḡurire'ena'a zama manogano Badi'a ḡoere igi'ohe. Ebu ze'e aduga hide'e rehano, Badi'a'a matu'e'ete'e haḡaiḡa haḡae'ena'a, hudau'ohe.

Ihure Hari Idaidaḡa
(Mareko 4:21-25)

¹⁶ Vaze 'ahogani'a ihure hufine siuva hina mene ogone ti'uma ga fata 'u'uḡano mene ti'uma. Rehano ne diuḡe'ete'e vaze'a agaḡa horonoga veize, midau ti'ete'e haba'ano midau'ohe. ¹⁷ Ihure'a ḡau nidu'a agane'ete'e teige, 'u'uru radiu'ete'e ḡauḡa nidu'a furera'uma. Ebu ogone ḡahine'ete'e ḡauḡa zuni horoni'uma. ¹⁸ E'ano'o eḡe'a zi'ete'e ḡoe'a faine zamare ego'i! Faifaine zamare igi'ete'e azaḡa'e, Badi'a'a edeḡa boro zini'uma. U mene faine zamare igi'ete'e azaḡa'e, Badi'a'a ze'e tahiḡa edeḡa rae zamare'ete'e zuni mae vaḡini'uma.

Iesu Vi'a ebu Negoḡa
(Mataio 12:46-50, Mareko 3:31-35)

¹⁹ E'e enogano Iesu vi'a ebu negoḡa duḡuru'a ani vaḡe onamiro, rehano vaze ḡuḡuvaḡa 'ahine ani uhiḡa onamoga mene idararo. ²⁰ Ebu vaze 'ahogani'a Iesu niro, raena'a, "Ḡa vi'u zu negoḡo duḡuru'a ḡia'ihī radu ne enona edau radiu'ohe." ²¹ Ebu Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Badi'a ḡoere egadu haḡaiḡa haḡae'ete'e azaḡa'e eḡe nanu zu eḡe nego."

Zavara 'Uiro
(Mataio 8:23-27, Mareko 4:35-41)

22 Mada 'ahogano Iesu'a ane tahi'atahi'a teite ġasio tiradu ze ziro, raena'a, "Aro, du'ura moneafa fare onamihi." Ebu ze fare onamiro. 23 Ze fare oname'ete'e zamaġano, Iesu ani baziro. Ebu zavara boro'a feuradu vu'a ġasi kafere diuġadu fo'ariro. Ze'e ariga runeo diuġiro! 24 'Ougirotene, Iesu tahi'atahi'a'a ani evaniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, Zuhi'a Boro, eme izidi hunuhune'ohe!"

Ebu Iesu'a evatadu zavara zu sa'u riġa ġoreziro, raena'a, "Sifu radadu roġerano'i!" Ani 'ouge reirotene, zavara zu sa'u'a hauġiro zu du'ura'a roġeraro. 25 Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Za eġe mazao mene fie'ohe!" Rehano, zeġe nidu'a rihau'ena'a zu zaguzagau'ena'a, ġadititiro. "Ahi'e iniu? Ani'a zavara zu sa'u riġa ġorezitone, ġoe'a egohu'ohe!"

Vine Sau'aġeta Vazeġa Fainiro
(Mataio 8:28-34, Mareko 5:1-20)

26 E'e enogano, Iesu zu ane tahi'atahi'a'a Galilea du'uraġa moneafa ruhau faradu Gerasa* azaġa habao hebetiro. 27 Iesu ani ġasiono'o buarotene, e'e haba'ano vine sau'a sau'aġeta vazeġa 'ahogani'a Iesu hidiro. Ani'e mada faġa firina zu neġano mene radiunu, rehano 'idu haba'ano radiudo. 28-29 Vine sau'ani'a vaze 'adi'e mada ġehaġa ibitohaudote'e u'ano, haba e'e azaġani'a auri miniġa riġa hina evo'a zu odaġa batune teadu taufe radiudo. Rehano ani'a mini e'e ri'i ġuzuhadu vine sau'ani'a tuġune haba boha'a onamido.

Ani'a Iesu horonirotene, Iesu'a riġa ġoreniro, raena'a, "Vine sau'a toraga, ani mazaono'o buano'i!" Ani Iesu zamao hiġau bauradu ġaniġanaro, raena'a, "Iesu, Ġihi'ahune Badi'aġa Ubuga! Ġa'e eġe mazao nagini urate'ohe? E umi'e'ohe, aduga aġo eno'i!" 30 Ebu Iesu'a ġadiniro, raena'a, "Ġa niġo iniu?" Ebu ani'a naenaeniro. "E ni'e Legioni!†", mazaġa vine sau'a ġehaġa vaze e'e ranao radiunu. 31 Vine sau'a sau'ani'a Iesu uminiro, raena'a, "Eme ho'one ġonaga o'o'ano‡ ago tuġufo'i!" 32 E'e madaġano aba ġehaġa'e haba maġano ogaunu. E'ano'o vine sau'a sau'a'a bare Iesu uminiro. "Eme aba e'e mazao diuġoga tuġufo'i!" Iesu'a naenaezina'a, "Idaġa, bu'anadu onamo'i!" 33 Ebu vine sau'a sau'a 'ai vaze e'e mazaono'o buanadu aba ġehaġa mazao diuġe ġouriro. Aba ġehaġa 'ai maġa be'ano'o dure ovoadu du'urao hunuhune rudaro.

34 Aba taufe'ete'e azaġani'a nagini'a furerarote'e horonadu, ferau uhiġa neġa zu haba'a haba'a onamiro. Ebu e'e hariġa vazevaze mazao me'odiro. 35 Vaze

* 8:26 Gerasa'e Iuda haba'a enogano † 8:30 E'e hugani'e uti azaġa 6000 heuġa ‡ 8:31 vine sau'ani'a ġutau'ete'e haba'a

gēhaḡa'a nagini'a furerarote'e ḡianoga veize Iesu vaḡe onamiro. Ze onamirotene, vine sau'aḡeta vazēḡa e'e dabua vidanadu zamarone manōḡano Iesu oda babaḡano ehorirote'e horoniro. E'ano'o ze'e rihau ḡouriro. ³⁶ Ebu furerarote'e haḡaiḡa nidu'a horonirote'e azaḡani'a haba 'ahoga 'ahoganono'o onairote'e azaḡa mazao Iesu'a vine sau'aḡeta vase e'e nougenouge ḡabonirote'e me'odoziniro. ³⁷ 'Ougadu Gerasa haba'a azaḡa nidu'a'e riho'a mae ḡouriro. Ebu ze'e Iesu'a e'e haba'anono'o vaḡinoga veize uminiro. E'ano'o Iesu'e ḡasio tiradu bare du'ura moneafa fare onamiro.

³⁸ Vine sau'aono'o manorirote'e vazēḡa'e Iesu teite onamoga veize uminiro. Rehano Iesu'a ani tuḡune'ena'a, niro. ³⁹ "Mene. Ḡa bare neḡo onamadu Badi'a'a ḡae mazao haḡai manōḡa haḡate'e nabuḡo ihozo'i!" E'ano'o ani bare onamadu ne nidu'a ragave'ena'a, Iesu'a ani mazao nagini haḡairote'e haḡaiḡa me'odo ziniro.

Iairo Aboḡa ebu Ugi Roḡaeḡa
(Mataio 9:18-26, Mareko 5:21-43)

⁴⁰ Iesu'a faradu ruhau hebetirotene, vase ḡehaḡani'a hidadu mae ḡihiniro, mazaḡa ze'e mada faḡa guhiniro. ⁴¹ Ebu vase 'ahoga niḡa Iairo'a onamadu Iesu oda babaḡano ḡuḡuriro. Ani'e nu'onu'o neḡa ḡiane'ete'e vazēḡa ḡihi'aḡa. Ani'a Iesu uminiro, raena'a, "E ne aradu aboehe faino'i!" ⁴² Ani aboḡa'e tibuhuga e'e da'o zu muriḡa'e 12. Ani'e uḡine sausaunadu ariga rudaro.

Ebu Iesu'a Iairo teite ane ne onamirote'e zamaḡano vase ḡuḡuvaḡani'a naenaeno'o bibine runiro. ⁴³ Vaze ḡehaḡa bo'aḡano, roḡae 'ahoga'e roḡae uḡi'a madu muri 12 zamaḡano adudu radiro. Rehano gohe vazēḡa 'ahogani'a zu manonoga mene idararo. ⁴⁴ Ebu ani'e uḡiḡani'a manoroga veize Iesu ḡaruna hegote aradu dabuaḡa ariḡa tu'iniro. 'Ougirotene, uḡiḡani'a ḡarihe hune haḡiro! ⁴⁵ Ebu Iesu'a ḡadimaro, raena'a, "Iniu'a e tu'iheha?" Vaze nidu'a'a naenaenina'a, "Eme mene tu'i'eha." Ebu Petero'a raena'a, "Zuhia Boro, vase ḡuḡuvaḡani'a bibi'e'ete'e u'ano, vase ḡehaḡani'a ḡa tu'i'eha." ⁴⁶ Rehano Iesu'a niro, raena'a, "E edereha, vase 'ahoḡani'a tu'ihadu e mazaono'o gigi'a inarahe'a buaneha, ebu vase e'e faineha." ⁴⁷ Iesu'a 'ouge zirotene roḡae e'e ani mazao nagini'a furerarote'e u'uranoga mene idaḡa rae zamariro. Ebu ani rihau'ena'a rereru Iesu vaḡe onadu ani oda babaḡano tuḡe ḡuḡuriro. Ebu ani nougadu Iesu dabu'a tu'inate'e, zu ḡarihe manorate'e hariḡa vase nidu'a ziro. ⁴⁸ Ebu Iesu'a roḡae

e'e nina'a, "Aboe, ġa'e eġe mazao fiate'e u'ano, ugiġo'a manoreha. E'ano'o matu'uġota onamo'i!"

⁴⁹ Iesu ani roġae e'e ġorene'enoġano vase 'ahogani'a Iairo neonno'o onaadu Iairo niro, raena'a, "Ġa aboġo 'ai rudaneha. E'ano'o ihore vaseġa'a ġa ne onamoga veize ago umine bano'i!" ⁵⁰ Rehano Iesu'a hari e'e egadu, Iairo nina'a, "Zamaġo ago adufo'i! Eġe mazao fio'i! 'Ougine, ġa aboġo'e bare ġabodi'uma."

⁵¹ Ebu ze oname Iairo neo feuriro. Iesu'a Petero, Iakobo, Ioane zu roġae kome'a vi'a moga da'o tutuze neo diuġiro, u vase 'ahoga 'ahoga'e mene zamaze zouziro. ⁵² Ze diuġirotene, vase nidu'a'a ne zamaġano harae niau radiunu. Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Ago niano'i! Ani'e mene rudaneha, rehano baze'ohe." ⁵³ Ze'a ani eġofoharo, mazaġa ze'e roġae tahi'a'a rudanata'a'e edeġa. ⁵⁴ Ebu Iesu'a roġae kome'a abine ġihinadu hune niro, raena'a, "Eġe tahi'a, iġuno'i!" ⁵⁵ E'e zamaġano ani vigani'a bare onaadu ġarihe hune ġabode iġuniro. Ebu Iesu'a e'ea radirote'e azaġa ziro, raena'a, "Ogomu nu hano'i!" ⁵⁶ Ani vi'a moga'e zaguzagau rudaro. Rehano Iesu'a ġoere riġa zina'a, "Nagini'a fureranata'e vase ago zo'i!"

9

Iesu'a Ane Tahi'a Tahi'a 12 Tuġuziuro (Mataio 10:5-15, Mareko 6:7-13)

¹ Iesu'a ane tahi'atahi'a 12 huze nu'oziro. Ebu vine sau'a nidu'a uhize buze'ete'e zu ugi azaġa faize'ete'e gigi'aġa ziniro. ² Ebu Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a moneo vase ihozoga zu ugi azaġa faizoga veize tuġuziuro. ³ Izema ani'a ze tuġuzogano, raena'a, "Zae ragavo zamaġano o'o'a huga ago mo'i! Tuġu, tunahu, ogomu, moni zu dabu'a 'ahoga zuni ago odoho'i! ⁴ No'e haba'ano ne 'ahoga diuġo'idene, e'ea da'o rado'i! Ebu zae'a haba e'e mode'ete'e madaġa ro'idene, ne e'e mode iġuno'i! ⁵ Haba 'ahogano ne azaġani'a zae mene mae zouzadu ne e'e modo'idene, odaze hu'uruġa zauhe mode manaho'i! A'e ze'a mene ġihurine, aduga hidi'uma rae ihozi'uma." ⁶ Ebu Iesu tahi'atahi'a 12 neġa neġano ragavadu hari manoġa haramiro zuni ugi azaġa manoziro.

Heroda Iesu mazao Zamare 'Ada'adiro (Mataio 14:1-12, Mareko 6:14-29)

⁷ Heroda Antipas, Galilea haba'a kiniġa'e Iesu hariġa igirotene, ani'e zamaġa 'ada'adiro, mazaġa vase nu'a raena'a, "Iesu'e Ioane Babatiso. Ani'a ibite rudanadu bare ġabodeha." ⁸ U vase nu'e raena'a, "Ani'e peroveta vaseġa, Elia. Ani'a bare fureraneha," ebu vase nu'e

raena'a, "Ani'e peroveta ibi'ağa vazega 'ahoga, ebu bare gabodeha." ⁹ Rehano Herod'a 'ahiğe reiro, "Ahi'e mene Ioane, mazağa ani'e goruniro. Nougadu vaze'a 'Ani'e Ioane,' rae goane'ohe?" E'ano'o ani Iesu'e iniu vaze rae gianihi reiro.

Iesu'a Vaze 5,000 Ġubuziro

(Mataio 14:13-21, Mareko 6:30-44, Ioane 6:1-14)

¹⁰ Apostolo azağani'a Iesu vađe bare onairo. Ebu zeđe'a nagini hağairote'e nidu'a Iesu me'odo haro. Ebu Iesu'a sifu zeđe teite vağinadu Betesaida haba'a onamiro. ¹¹ Rehano vaze guđuvağa ze ani'e no'e oname'eta'e ederadu zeđe nidu'a ani hegotiro. Ebu Iesu'a ze mae ġihizadu Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a ziro zu ugi azağa faiziro.

¹² Ġorava rarotene, Iesu tahi'atahi'a 12 ani vađe aradu niro, "'Ahi'e haba boha'a. Ogomu vağoga ebu ohere bazoga veize, vaze nidu'a ne uhiğa uhiğano tuğuzoi!" ¹³ Rehano Iesu'a reiro, raena'a, "Zae'a ogomu zeno'!" Ebu ze ani naenaeniro. "Mene idağa! Eme mazao'e beredi fu'o ebu gozone 'aheu da'o. Vaze ġehağa 'ahi ġubuzoga veize, ogomu ġehağa hoitine manoga!" ¹⁴ E'ea vaze nidu'a bo'agano ohoze da'o'e nidu'a 5,000 radiunu.

Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Ze 'ahige zo'i, '50 rovonerovone ehoro'i'" ¹⁵ 'Ougadu Iesu reirote'e idunağano vaze nidu'a ehoriro. ¹⁶ E'e ġarugano Iesu'a beredi fu'o zu gozone 'aheu madu adure ġiane'ena'a, Badi'a mazao manoga tauği reiro. Ebu beredi zu gozone tahi tahe vaheđe ane tahi'atahi'a zinadu ze ġahuđe ġemiho. ¹⁷ Zeđe nidu'a au ubararo ebu Iesu tahi'atahi'a ogomu ġaha'a ġaha'a'e tunahu nidu'a 12 iriva'oniro.

Petero'a Iesu'e Keriso rae Reiro

(Mataio 16:13-16, Mareko 8:27-30)

¹⁸ Mada 'ahogano Iesu'e ane da'o kurau radiro, ebu ane tahi'atahi'a da'o ane teite radiro. Ebu Iesu'a ze ġadiziro, "Vaze'a e'e iniu rae ra'ohe?" ¹⁹ Zeđe'a naenaenina'a, "Nu'e 'Ioane Babatiso', nu'e 'Elia,' ra'ohe. Nu'e raena'a, 'Amahi rudarote'e peroveta vazega 'ahogani'a gabode iğuniro.'" ²⁰ Ebu Iesu'a ġadiziro, raena'a, "U za'a ra'etene e'e iniu?" Petero'a nina'a, "Ġa'e Badi'a'a tuđu'irote'e vazega, Keriso!" ²¹ Iesu'a goere riğa ziro, raena'a, "'Adi goe'a vaze 'ahoga ago zo'!"

²² Ebu ani raena'a, "Eđe, Vaze Ubugani'a aduga ġehağa hidi'uma. Vaze boroboro, Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'agağihi'ağa zu Mose goro goe'a ihoze'ete'e azağani'a he'ehe'ehi'uma zu uğuhi'uma. Rehano mada uğidu zamağano bare gabode iğuni'uma."

Iesu Hegote'ete'e Ibiḡa

(Mataio 16:24-28, Mareko 8:34—9:1)

²³ Ebu Iesu'a zeḡe nidu'a zina'a, "Iniu'a eḡe ḡaruna hegoti'uma ro'idene, ane ura haḡaiḡa nidu'a modadu, mada nidu'a ane satauro odohe'ena'a, eḡe hegoto'i! ²⁴ Mazaḡa iniu vaze ane ḡabone obone giganine, ani ḡabone tuḡutuḡu mene hidi'uma. Rehano iniu vaze ane ḡabone eḡe 'uano ahetine, ḡabone tuḡutuḡu hidi'uma. ²⁵ Vaze 'ahogani'a haba nidu'a madu ḡaboneḡa mae vaḡinine, nagini manōḡa hidi'uma? ²⁶ Vaze'a eḡe zu eḡe ḡoere o'online, eḡe'a eḡe agaḡano, mamahe aḡaḡano ebu tuḡure viga zaḡoḡa aḡaḡano bare ovaine, eḡe, Vaze Ubuga zu ani o'oni'uma. ²⁷ E hube hune zi'ohe, faifaine ego'i! Izidi zae bo'aḡano vaze nunu'a, izema rudanogano, Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a horoni'uma.

Iesu Iraḡani'a Nufiro

(Mataio 17:1-8, Mareko 9:2-8)

²⁸ Mada fu'o uḡidu fare ḡarugano Iesu'a Petero, Iakobo ebu Ioane zamaze maḡa rana kuranoḡa radu itiro. ²⁹ Ani kurau'ete'e zamaḡano, iraḡani'a nufiro zu dabuaḡani'a uranadu vazavazahiro. ³⁰⁻³¹ E'e madaḡano vaze 'aheu, Mose zu Elia'a fureradu ze Iesu teite ḡoaniro.

³² Petero zu Iesu tahi'a 'aheu'e baze rudaro. Ze'a evatirotene Iesu agaḡa zu ani uhiḡano vaze 'aheu edanoga horoziro. ³³ Mose ebu Elia'a Iesu muhinoga madaḡa meirotene, Petero'a Iesu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, eme 'adama radiu'ete'e manōḡa tauḡi! Emeḡe uḡidu'a nugo taruha uḡidu ogoratihi, tiba'e ḡae veize, tiba'e Mose veize ebu tiba'e Elia veize." Petero ani'a nagini ra'eta'e aḡu'a. ³⁴ Ani 'ouge reirotene ḡoze'a ovadu ogoziro, e'ano'o ze rihau rudaro. ³⁵ Ebu ḡoze zamaḡanono'o Badi'a ago 'ahoga igiro, raena'a, "'Ahi'e eḡe Ubude, eḡe'a ohotirote'e vazeḡa. Ani ḡoere egohanoi!" ³⁶ Ago'a hauḡirotene Iesu ane da'o horoniro. Zeḡe uḡidu'a nagini horonirote'e vaze 'ahogani'a mene rae fureniro.

Tahi'a Kome'a Vine Sau'aḡeta Manoniro

(Mataio 17:14-18, Mareko 9:14-27)

³⁷ Mada e'e ḡarugano Iesu zu ane tahi'atahi'a teite maḡanono'o ovairo, ebu vaze ḡuḡuvaḡa hidiro. ³⁸ Vaze ḡuḡuva zamaḡanono'o vaze 'ahogani'a Iesu huniro, raena'a, "Ihore vazeḡa, e ḡa umi'e'ohe. Eḡe ubude tibuhuga 'adi ḡabono'i! ³⁹ Vine sau'ani'a ani agatohau'etene, tabara huau ḡaniḡana'ena'a, bero'ude ḡeme'ohe zu hena hebe'anono'o busure'ohe. Vine sau'a'a mada nidu'a ani zamao radiu'ena'a, ahi'a sausaune'ohe. ⁴⁰ Eḡe'a ḡae tahi'atahi'a

mazao vine sau'a e'e hegone bunoga radu umizeha, rehano ze mene idaraneha."

⁴¹ Iesu'a vase ġuġuvaġa e'e naenaenziro, raena'a, "Za'e Badi'a mazao mene fi'ete'e zu ve'ore'ete'e azaġa! E mada faġa zae teite zamahe gigane mene obone ti'uma!" Ebu tahi'a e'e moga nina'a, "Ubugo odohe 'adi aro'!"

⁴² Mogani'a tahi'a e'e tutune ona'ete'e zamaġano, vine sau'ani'a ahi'a rana radu higau bauriro zu bero'ude ġemiro. Ebu Iesu'a vine sau'a roniro, raena'a, "Tahi'a ahi'a'ono'o buano'!" 'Ougadu vine sau'a'e zogone buanadu tahi'a e'e manoriro. Iesu'a ani moga bare haro. ⁴³ Ebu vase nidu'a Badi'a ġiġi'aġa boro horonadu zaguzagaro.

Runeġa Hariġa Bare Reiro

(Mataio 17:22-23, Mareko 9:30-32)

Vaze nidu'a Iesu'a haġairote'e haġaiġa horonadu zaguzagarotene, Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, ⁴⁴ "Ġoere 'adi faifaine zamaro'! Eġe, Vaze Ubuġa, agirehe 'evorao ri'ih'i'uma." ⁴⁵ Rehano ane tahi'atahi'a'e ani'a nagi ra'eta'a'e mene zamariro, mazaġa ze'a mene ederoga veize huga e'e u'uruġa. Ebu ze'e ani'a ra'eta'e moneo bare ġadimanoga'e riharo.

Iniu'e Niġa Ġihi'aġa Ra'ohe?

(Mataio 18:1-5, Mareko 9:33-37)

⁴⁶ Iesu tahi'atahi'a boaġano iniu'e niġa ġihi'aġa radu zeġe'a bare tairotitiro. ⁴⁷ Iesu'a ze nagini zamare'ete'e horonadu tahi'a komeġa zamahu ane babaġano ohoniro. ⁴⁸ Ebu ziro, raena'a, "Iniu'a eġe u'ano tahi'a komeġa 'ahiguġa mae ġihinine, ani'e eġe mae ġihihe'ohe. Ebu iniu'a eġe mae ġihihine, ani'e eġe da'o mene mae ġihihe'ohe, rehano eġe tuġuhirote'e Badi'a zuni mae ġihine'ohe. Zae boaġano iniu'a ane bare niġa mae ovoine, Badi'a ubumao ani'e niġa ġihi'aġa rae ra'ohe."

Eme Mone Vazeġa'e Iniu?

(Mareko 9:38-40)

⁴⁹ Ioane'a Iesu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, vase 'ahogani'a ġae niġano vine sau'a sau'a hegoze buzirote'e emeġe'a horoniro, ebu emeġe'a ani garariro, mazaġa ani'e emeġe teite mene tibur'u'ohe." ⁵⁰ Rehano Iesu'a ziro. "Ani ago gararo'! Za mene agire'ete'e vazeġani'e, zae mone vazeġa."

Samaria Azaġani'a Iesu Hezahoharo

⁵¹ Iesu'e adure iti'uma madaġani'a hanitrotene ani Ierusalemaba' onamoga radu inare zamariro. ⁵² Ebu ani vase nu ibite tuġuziro. Ze'e Iesu veize ruhibifine Samaria neġa onamiro. ⁵³ Rehano ne azaġani'a Iesu mene

mae ġihiniro, mazaġa ani'e Ierusalem a haba'a onaminu. ⁵⁴ Iesu tahi'a 'aheu, Iakobo zu Ioane'a horonadu Iesu ġadiniro. "Zuhi'a Boro, ġa uratine, eme'a Badi'a uminadu adureono'o ire roga tuġuni'uma ebu ze hufi haozi'uma!" ⁵⁵ Rehano Iesu'a tehadu roziro. "Ago 'ouge ro'i!" ⁵⁶ Ebu ze ne 'ahoga onamiro.

Iesu Hegote'ete'e Vazeġa
(Mataio 8:19-22)

⁵⁷ Ze ibio oname'enogano, vase 'ahogani'a aradu Iesu niro, raena'a, "Ġa'a no'e onamine, e ġa hegoti'uma." ⁵⁸ Iesu'a naenaenina'a, "Butu ġuniġa'e bazuni haba'azeta, ebu hitana niniġa'e nezeta. Rehano eġe, Vaze Ubuġa'e bazunihe haba'a'e o'o'a."

⁵⁹ Ebu Iesu'a vase 'ahoga huniro, raena'a, "Eġe hegoti'!" Rehano vase e'e'a raena'a, "Zuhia Boro, e geno mamahe guri onamihi ra'ohe." ⁶⁰ Iesu'a nina'a, "Vine ruga azaġa'a rune azaġa guri'uma. U ġa'e aradu Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo harame ragavo'!"

⁶¹ Ebu vase 'ahogani'a raena'a, "Zuhi'a Boro, e ġa hegoti'uma. Rehano e ize ibite nabudihe uhizi onamihi."

⁶² Iesu'a naenaenenina'a, "Mene. Iniu'a tehe'ena'a mebaġa afidaune, mene faine afida'uma. E'e teige, iniu'a eġe hegotadu tehe gau nunu zamarine, ani'e Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a veize gauoga mene idaġa."

10

Iesu'a Ane Tahi'a 72 Tuġuziro
(Mataio 11:20-24)

¹ E'e ġarugano Iesu Zuhi'a Boro'a vase 72 zamaziro. Ebu ane'a onamihi reinute'e neġa nidu'a zu haba'a nidu'ano 'aheu 'aheu ibite tuġuziro. ² Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Hirivi'uma ġauġa'e ġehaġa bagaġa, rehano gauġa azaġa'e mene ġehaġa. E'e teige, Badi'a ederih i ra'ete'e azaġa'e ġehaġa bagaġa, rehano ani ġoere haramoga veize gauġa azaġa'e o'o'a. E'ano'o gauġa azaġa nu tuġuzadu ani ġoere haramozoga veize hirive'ete'e Zuhi'aġa, Badi'a umino'!" ³ Onamo'! Butu ġuniġa bo'aġano mamoe tuġuze'ete'e teige, e za agire azaġa bo'aġano tuġuze'ohe. ⁴ Moni, nihara ga tamaka 'ahoga ago mae odoho'! Ebu ibio vase 'ahoga hido'idene mada hauġena'a ago ġoreno'!

⁵ Vaze 'ahoga neo diuġo'idene ibite 'ahige ro'i, 'Badi'a'a zama roġeġa zini'uma!' ⁶ Ne e'e zamaġano vase 'ahoga'e zama roġeġa vazeġa reine, za'a rate'e zama roġeġa'e ani rana radi'uma. U mene reine, zama roġeġa e'e zae bare vaġi'uma. ⁷ Diuġe'ete'e neġano da'o rado'! Ebu zeġe'a

zini'ete'e ogomuḡa ano'i zu gago'i, mazaḡa gauḡa azaḡani'a naeḡa ma'ete'e teige, zae zuni ogomu zini'uma. Ne 'ahoga 'ahogano'e ago edau ragavo'i!

⁸ Neḡa 'ahoga onamadu mae ḡihizo'idene, nagi ogomuḡa zini'ete'e ano'i! ⁹ Ebu e'ea ugi azaḡa faizadu haramozeno'i, raena'a, 'Badi'a'a ibitozini'ete'e zae uhiḡano feureha.' ¹⁰ U neḡa 'ahoga onamadu mene mae ḡihizo'idene, ibi boro onamo'i! ¹¹ Ebu zo'i, raena'a, 'Badi'a'a zae sau'a ederifine, zae haba konoḡa odafeō kadaranate'e 'ada zauhe mode man-ahe'ohe. Rehano edero'i, Badi'a ibitozini'ete'e zae uhiḡano feureha!' ¹² Ebu Iesu'a bare ziro, raena'a, "Ḡiano'i, e hube hune zi'ohe! Ibite Sodoma haba'a azaḡa'e sau'a boro u'ano, Badi'a'a ruiziro. Rehano Badi'a'a sau'a manoḡa rovoni'uma madaḡa meine, zae mene mae ḡihize'ete'e neḡa azaḡa'e ufeta aduga boro vitine hidi'uma.

¹³ Korasini azaḡa zu Betesaida azaḡa, za fase vetuḡaḡa, aduga boro hidi'uma! Zae mazao haḡai gigi'aḡa haḡainuta'a'e Turo zu Sidona azaḡa mazao haḡaifone, ze'e sau'aono'o garihe zamare ḡihurifo. Ze dabua ḡu'a vidau ehoradu vega vadinizeo ase ḡuzuhe'ena'a, zeḡe'a zamare ḡihurifo. ¹⁴ Kota madaḡano, za'e Turo zu Sidono azaḡa aduga vitine hidi'uma.

¹⁵ Zae Kaperanauma azaḡa, zae'a zamare'etene za Badi'a haba'ao gubazi'uma ra'ehe? Mene! Za'e rune haba'ano mae feuzi'uma. ¹⁶ Iniu'a zae ḡoere egozine, a'e eḡe egoni'ohe, zu iniu'a za hezahozine, a'e eḡe hezahoni'ohe. Ebu iniu'a eḡe hezahonine, eḡe tuḡuhirote'e Badi'a hezahohau'ohe."

¹⁷ Ebu Iesu tahi'a 72 onamadu ane'a zirote'e gauḡa haḡairo. Ze barirotene, matu'uzeta feuriro. Ebu Iesu me'odoharo, raena'a, "Zuhia Boro, eme ḡa niḡano vine sau hegozatene, ze eme ḡoere egadu feraneha!" ¹⁸ Iesu'a ziro, raena'a, "O'e, vazabu adureono'o agaru ovaoga teige, Satani'a ḡarihe fase vaḡinate'e horoneha. ¹⁹ Ḡiano'i! Mohe ga asiasi edeze ruzoga teige, emeḡe agire Satani gigi'a vitinifine, eḡe'a inara gigi'aḡa ziniro. Ḡau 'ahogani'a mene sausaui'uma. ²⁰ Rehano vine sau'a sau'ani'a za ḡoere egate'e veize ago matuo'i! U matuo'i, mazaḡa Badi'a'a za ni'e ane habao mirihiro."

Iesu'a Matu'e Kuraro
(Mataio 11:25-27, 13:16-17)

²¹ E'e madaḡano Iesu'e Vine Zaḡoḡani'a ragano radu matu'e rudaro. Ebu Badi'a kurau niro, raena'a, "Mama, ḡa'e adure zu raha Zuhi'aḡa! E niḡu'e'ohe, mazaḡa ḡae'a eda'eḡa zu edeḡa boro azaḡa mazao hube hune haḡaiḡa 'ahi u'u'rutiro. Rehano tahi'a teige, edeḡa o'o'a rae zamarete'e

azaḡa mazao'e fureniro. Mama, a hube! 'Ouge haḡirota'e ḡae'a urate'ete'e ḡauḡa." ²² Ebu vaze zina'a, "Eḡe Mama'a ḡau nidu'a eḡe iniro. Vaze 'ahoga'e e'e aḡu'a, rehano eḡe Mama da'o edeḡa. Ebu vaze 'ahoga'e eḡe Mama aḡu'a, rehano eḡe, Ane Ubuga da'o edeḡa. Ebu e eḡe Mama moneo ihozoga veize ohote'ete'e azaḡa da'o eḡe Mama edeḡa."

²³ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a tehe ḡiazadu sifu ziro, raena'a, "Za, matu'o'i, mazaḡa nagini'a fureru'ete'e haḡaiḡa horone'ohe. ²⁴ Eḡe'a zi'ohe. Peroveta zu kini azaḡani'a, zae'a horone'ete'e haḡaiḡa 'adi ḡianihi reinu, rehano mene horoniro. Ebu zae'a igi'ete'e hariḡa 'adi igihi reinu, rehano mene igiro."

Samaria Vazeḡa Manoḡa Hari Idaidaḡa

²⁵ Mada 'ahogano Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e vazeḡa 'ahogani'a iḡunadu Iesu tuhune nurihi rae zamare'ena'a, ḡadiniro, raena'a, "Ihore vazeḡa, e nougenougine, ḡabone tuḡutuḡu hidi'uma?" ²⁶ Ebu Iesu'a naenaenina'a, "Goro ḡoe'ano'e nouge rae mirihiro? Ḡa'a nouge me'ode horone'ohe?" ²⁷ Ebu vaze e'e'a naenaenina'a, "Goro ḡoe'a 'ahige ra'ohe, 'Ḡae Badia Zuhi'a Boro'e, zamaḡo nidu'a hina, vineḡo nidu'a hina, inaraḡo nidu'a hina zu zamaronēḡo nidu'a hina zamaro'i! Ebu ḡae'a ḡae bare zamare'ete'e teige nabugo zu zamaro'i!" ²⁸ Ebu Iesu'a nina'a, "O'e, a hube. Ḡa 'ouge haḡaine, ḡabone tuḡutuḡu hidi'uma."

²⁹ Ebu vaze e'e'a, Iesu'a ani mazao 'Ḡa'e duduḡa, 'ra'ete'e uratiro, e'ano'o Iesu bare ḡadiniiro. "Iniu'e eḡe nabudihe?" ³⁰ Ebu Iesu'a hari 'ahoga idane naenaeniro.

"Mada 'ahogano Iuda vazeḡa 'ahoga'e Ierusalemabaono'o Ieriko neḡa boro ovoinu. Ebu ibi nemaḡo ḡonore azaḡa hidiro. Ze dabuaḡa ni fuhi'adu ḡauḡa nidu'a meiro. Ebu boune'ena'a ariga mau runiro, zu e'ea bazune mode feraro.

³¹ E'e madaḡano, Badi'a dibu'o hau'ete'e vazeḡa 'ahogani'a e'e ibiḡano ovoiro. Ebu omatirote'e vazeḡa e'e horonirotene, ḡenaḡano teiḡe vitaro. ³² Vesu kuru neḡano gaue'ete'e Levi idu'u vazeḡa 'ahoga zuni e'e ibiḡano ovoadu vazeḡa e'e horoniro, rehano ani zu ḡenaḡano teiḡe vitaro.

³³ E'e enoḡano Samaria vazeḡa 'ahogani'a e'e ibiḡano ovoiro ebu vaze e'e horonadu vetuḡani runiro. ³⁴ Ebu ane vaḡe onamadu ḡabonihi radu dehoru zu vaini vuḡa hina idiriḡa rana beu'adu 'umiro. Ane doniki rana mae ohonadu i'udo neḡa tutune onamadu e'ea taufe radiro. ³⁵ Ebu baze irarirotene, ani'a ne izema mode rafogano, moni nu* madu

* 10:35 Giriki, 'Denari 'aheu', Mada 'aheu naeḡa

i'udo neḡa vazeḡa haro. Ebu nina'a, 'Ani taufe rado'i! Moni 'ahi'e mene idaḡa ro'idene, eḡe'a barine, ragate bare ḡani'uma.'"

³⁶ Iesu hari e'e hauḡirotene, Mose goro ḡoe'a ihozi'ete'e vaze e'e ḡadiniro, raena'a, "Vaze uḡidu 'adi bo'aḡano, ḡae zamarone'e iniu'e ḡonore azaḡa hidirote'e vazeḡa nabuga?" ³⁷ Ani'a Iesu naenaenina'a, "Ane vetuḡanirote'e ebu dananirote'e vazeḡa." Iesu'a nina'a, "O'e, izidi onamo'i, ebu ḡae zu ani teige 'ouge haḡao'i!"

Iesu'a Mareta zu Maria Ne Diuḡiro

³⁸ E'e ḡaruḡano Iesu'a ane tahi'atahi'a teite aune onamadu ne 'ahogano feuriro. Ebu roḡae niḡa Mareta'a neḡano mae zouziro. ³⁹ Ebu negoḡa niḡa Maria, ani'e Zuhi'a Boro oda babaḡano ehoradu nagini reinute'e igi radiunu. ⁴⁰ U Mareta'e i'udo vazeḡa veize ruhibe'ena'a, zamaḡa ḡugine radiro. E'ano'o Iesu vaḡe onaadu nina'a, "Zuhi'a Boro, negohe'e re'ore'adu mene danahe'ohe. Eḡe da'o gaue'ohe! Ḡa e'e mene zamare'ehe? Ane danahoga veize no'i!"

⁴¹ Zuhi'a Boro'a naenaeniro, raena'a, "Mareta, eḡe vaze, ḡa'e gau ḡehaḡa u'ano zamaḡo'e adudu'ohe zu ḡunuḡunu'e'ohe. ⁴² Rehano gau boro'e tiba da'o, a'e eḡe ḡoere igi'ete'e! Maria'a e'e ederadu eḡe babaḡano ehore'ena'a abite'ohe, e'ano'o vaze 'ahogani'a ani mene gararoha'uma.

11

Iesu'a Tahi'aḡa Kuru Ihoziro (Mataio 6:9-15, 7:7-11)

¹ Mada 'ahogano Iesu'e haba 'ahogano kurau radiro. Kuru hauḡirotene, ane tahi'a tibani'a aradu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, Ioane Babatizo'a ane tahi'atahi'a kuru ibiḡa ihozirote'e teige, emeḡe zuni nougenouge kurau'ete'e ihofo'i!" ² Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Kurano'idene 'ahige kurano'i!"

'Mama!

Eme umi'e'ohe, vaze'a ḡae guba'e'ena'a ḡa niḡo'e zaḡoḡa re'uma,

ebu ḡa'a vaze nidu'a ibitozi'uma.

³ Mada tiba tiba eme'a au'ete'e ogomuḡa rife'eno'i!

⁴ ebu emeḡe'a eme sausaufe'ete'e azaḡa nidu'a zeḡe sau'a rae mode'ete'e teige,

emeḡe sau'a zu rae modofoi'!

Ebu Emeḡe' a haḡai sau' a haḡaihi ra' eta' a' e ago tutufo' i'"

⁵ Ebu Iesu'a zina'a, "Hari 'ahoga idani'uma. Zae bo'aḡano vaze tiba'e vazeḡeta reifo. Ohere nema 'ahogano ani ane vaze vaḡe onamadu uminifo, raena'a, 'Vazehe, fase, beredi uḡidu nu eno'i, ⁶ mazaḡa e vazehe 'ahogani'a izidu'u i'udoni feureha, rehano e neheo nagini ha'uma ogomuḡa o'o'a."

⁷ Iesu'e ane tahi'atahi'a ḡadiziro, raena'a, "Ane vaze'a ne zamaḡanono'o 'ahige naenaeni'uma ga? 'Nagini huḡane irare'ohe! Ibiheta 'ai bireha, ebu e tahi'aheta baze'e 'ahine, iḡunadu ḡau ni 'ahoga mene ḡani'uma!' Mene, ani'e mene 'ouge re'uma! ⁸ E zi'ohe, ane vaze u'ano da'o, iḡunadu berediḡa mene ha'uma, rehano ani'a bare bare umine'ete'e u'ano, iḡunadu umide'ete'e ḡauḡa ha'uma.

⁹ E'ano'o e'e zi'ohe. Za nagini urato'idene, Badi'a mazao umido'i, 'ouguine zini'uma. Za nagini vaḡo'idene, Badi'a mazao umido'i, 'ouguine hidi'uma. Badi'a'a danazoga uratine, ibihetao toketokero'i, 'ouguine ibiheta vavaozini'uma. ¹⁰ Umide'ete'e vazeḡa'e ha'uma, vaḡe'ete'e vazeḡa'e hidi'uma ebu toketokere'ete'e vazeḡa'e ibiheta vavaoha'uma.

¹¹ Zae bo'aḡano moze nagiḡa'e, ane ubugani'a ḡozone umidine, mohe ha'umahe? ¹² Ebu ubugani'a bare kokoro maḡa umidine, mogani'a asiasi ha'umahe? Mene 'ougi'uma! ¹³ Za'e haḡai sau'a azaḡa rehano, ḡau manomano ubudeze zenoga urate'ohe. E'e teige, zae Moze, adureo radiu'eta'a'e, ane mazao umide'ete'e azaḡa, Vine Zaḡoḡa hube hune zini'uma!"

Iesu zu Belezebulo

(Mataio 12:22-30, 12:43-45, Mareko 3:20-27)

¹⁴ Mada 'ahogano Iesu'a mene ḡoere'ete'e vaze 'ahoga mazao vine sau'a hegone buniro. Ani bare ḡoeritotene, vaze ḡuḡuvaḡa'e zaguzagaro. ¹⁵ Rehano vaze nu'e horonadu raena'a, "Iesu'a vine sau'a sau'a zuhi'aḡa Satani, niḡa 'ahoga Belezebulo, ane inaraḡa hina vine sau'a hegoze buze'ohe." ¹⁶ U nu'e Iesu obone tihi radu tuhune nuri'ena'a reiro. 'Badi'a'ono'o haḡai nu badeḡa haḡao'il'

¹⁷ Rehano Iesu'a ze nouge rae zamarirota'e ederadu ziro, raena'a, "Haba tiba zamaḡano zeḡe'a rovotadu utitifone, e'e haba'e ane bare ruini'uma. Ebu ne tiba zamaḡano zeḡe'a rovotadu utitifone, ne e'e ane bare ruini'uma. ¹⁸ Za'e eḡe'a Belezebulo inaraḡa hina vine sau'a hegone bune'ohe rae ra'ohe. Rehano 'ouguine, Satani'e zeḡe bare rovozadu utiti'uma ebu zeḡe haba'e mene edau gigara'uma. E'ano'o e inara'e mene Belezebulo'ono'o, rehano Badi'aono'o! ¹⁹ Eḡe'a Belezebulo inaraḡa hina vine sau'a hegoze buzi-fone, zae tahi'atahi'a'e iniu inara hina vine sau'a hegoze

buze'ohe? Zae tahi'atahi'a'e zae mazao ve'oġa rae re'uma. ²⁰ Rehano eġe'a vine sau'a'e Badi'a inaraġa hina hegoze buzine, za edero'i, Badi'a'a zae ibitozini'ohe.

²¹ E hari 'ahoġa idaidani'uma. Inara vazeġa'e uti ġauġa ġauġa hina neġa taufine, ani ġauġa nidu'a manoġa radi'uma. ²² Rehano inaraġa ufeta boro vazeġa 'ahogani'a aradu vase 'adi utite raharahanine, ane bire'ete'e uti ġauġa nidu'a meine haugi'uma. Ebu ane ne ġauġa zu nidu'a meinadu ġahuge ġuzuhi'uma. Hari 'ahi teige, e'e Satani inaraġa vitinoga, e'ano'o hegoze buze'ohe. ²³ Iniu e mene teite reine, ani eġe agirehi'ete'e vazeġa. Ebu iniu Badi'a mazao vase nu'oze'ohe radu eġe teite mene gaue tiburu'ete'e reine, ani Badi'a mazao'ono'o vase rovoze'ete'e vazeġa."

²⁴ Ebu Iesu'a zina'a, "Vine sau'a ani vase 'ahoga maza'ono'o buau'etene, ani haba boha'ano ragave'ohe ebu ahi'a ohonoga radu haba 'ahoga vaġe'ohe. Rehano mene horone'etene, ani 'ahige ra'ohe, raena'a, 'E eġe'a vaġinate'e vazeġa vaġe bare onamihi.' ²⁵ Ani baradu vase e'e horonetene, ani'e neġa deheġa hune zu idaidane touga heuġa. ²⁶ Ebu vine sau'a e'e'a onamadu hena vine sau'a nidu'a fu'o 'aheu fare, a'e ufeta hune sau'a, zamaze'ohe, ebu vase e'e mazao diuġe radiu'ohe. Ebu vase e'e ani ufeta hune sautu'ohe, ibite mene heuġa."

²⁷ Iesu'a goere'ete'e zamaġano roġae 'ahoġani'a vase ġuġuvaġa bo'aġanono'o ġoere iġuniro, raena'a, "Ġae fure'irote'e zu ġubue borofirote'e vi'uġa'e Badi'a'a manohuga haro!" ²⁸ Rehano Iesu'a naenaenina'a, "Badi'a ġoere egadu haġaiġa haġae'ete'e azaġa'e Badi'a manohuga hide'ohe."

Iona Haġai nu Badeġa

(Mataio 12:38-42, Mareko 8:12)

²⁹ Iesu vaġe onairote'e azaġa'e ufeta ġehararotene, Iesu'a ziro, raena'a, "Izidi ega'e sau'a, 'Haġai nu badeġa ihofoi!' rae ra'ohe. Rehano e haġai nu badeġa'e mene furenuzini'uma, u peroveta vazeġa Iona mazao furerarote'e haġai nu badeġa re'uma. ³⁰ Iona mazao nagini'a furenirote'e haġaiġa'e Nineva azaġa mazao haġai nu badeġa reiro. E'e teige, eġe mazao nagini'a furera'uma haġaiġa'e izidi ega mazao haġai nu badeġa re'uma.

³¹ Ibite madaġano Siba haba'a kini roġaeġani'a haba faġanono'o kini Solomona ġoere abitoga veize onamiro. Izidi Solomona vitinoga vazeġa'e eġe, rehano za eġe ġoere abitoga mene urate'ohe. E'ano'o Badi'a kota madaġano Siba kini roġaeġani'a izidi ega zamao edanadu zi'uma,

raena'a, 'Za'e ve'oga!' ³² Ibite madaḡano Nineva azaḡa'e Iona haramo abitadu sau'aono'o ḡihure ḡouriro. Izidi Iona vitinoga vazēḡa'e eḡe, rehano za'e eḡe ḡoere abitoga mene urate'ohe ebu mene ḡihure'ohe. E'ano'o Badi'a kota madaḡano Nineva azaḡani'a izidi ega zamao edanadu zi'uma, raena'a, 'Za'e ve'oga!'"

Ahiri Agaḡa

(Mataio 5:15, 6:22-23)

³³ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Vaze 'ahogani'a ihure hufine mene 'u'uru ti'uma ga tunahu hina mene ogone modi'uma. U vazē'a ne diḡine agaḡa horoni'uma radu midau ti'ete'e haba'ano midau ti'uma.

³⁴ Ḡa ubuma'e ahi'o ihureḡa heuḡa. Ḡa ubumaḡo manōḡa reine, ḡa ahiri'e agaḡani'a iriva'i'uma. Rehano sautaune, ḡa ahiri'e uzabo'a iriva'i'uma. ³⁵ E'ano'o ḡae zamao agaḡa'e uzabo ga mene ḡiano'! ³⁶ Ḡa ahiri'e agaḡani'a iriva'adu uzaboḡa 'ahoga o'o'a reine, a'e agaḡa bagaḡa ihureḡa ḡae rana agaru'ete'e heuḡa."

Iesu'a Farisea zu Mose Goro Ḡoe'a Ihoze'ete'e Azaḡa Ro'aze Ḡoeriro

(Mataio 23:1-36, Mareko 12:38-40, Luka 20:45-47)

³⁷ Iesu'a ḡoere hauḡirotene, Farisea vazēḡa 'ahogani'a ane teite oganoga veize uminiro. Ebu Iesu'a ani ne onamadu ogomu fataḡa zamaine ehoriro. ³⁸ Farisea vazēḡa'e Iesu'a izema oganogano 'evo'a mene vuzu'irote'e horonirotene ani zaguzagaro, mazaḡa zeḡe vouḡa haḡaio, 'Evo'a ibite vuzu'adu ogafo,' rae reiro. ³⁹ Ebu Zuhi'a Boro'a Farisea azaḡa ziro, raena'a, "Farisea azaḡa, za'e bioze zu siuvaze enoga da'o vuzu'e dehene'ete'e azaḡa heuḡa, mazaḡa 'evoreze vuzu'e'ohe rehano, zamaze'e ununu zu sau'a toraḡa hina iri'ave'ohe. ⁴⁰ Za'e mene huhuzaḡa! Badi'a'a enone da'o mene haḡairo, rehano zama zuni haḡairo. Evoreze da'o ago vuzu'o'i, rehano zamaze zuni dehenoi'! ⁴¹ E'ano'o zae mereki zamaḡano ḡauze* zahara azaḡa zeno'! 'Ougine za'e Badi'a ubumao'e deheḡa taugi re'uma.

⁴² Farisea azaḡa, zae fase vetuḡaḡa, aduga boro hidi'uma! Mazaḡa za'e tirara nebaḡano eḡa zu murari teige kome'a fase gaubanana tiba Badi'a hau'ohe. Rehano vase mazao haḡai duduḡa haḡae'ete'e zu Badi'a zamare'ete'e igi mode'ohe. Za ḡau boro 'adi'e haḡao'i, ebu kome'a kome'a zuni haḡao'i! ⁴³ Farisea azaḡa, zae fase vetuḡaḡa, aduga boro hidi'uma! Mazaḡa za'e nu'onu'o neḡano vase boroboro'a ehore'ete'e haba'ano ehorihira'ohe. Ebu

* **11:41** Zae'a meirote'e ḡauze

vazevaze'a nu'onu'o haba'ano hidine, 'Zuhi'a' rae gubaze ġorezihi ra'ohe. ⁴⁴ Zae, fase vetuġaġa, aduga boro hidi'uma! Mazaġa za'e rune iduġa u'uruġa heuġa. Rune ahi'a'e idu zamaġano ruhuġa rehano, vaze'a e'e rana oname onae'ohe. E'e teiġe, vaze'a horoze'etene zamaze'e toraġa rae mene edere'ohe."

⁴⁵ Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e vazeġa 'ahogani'a Iesu niro, raena'a, "Ihore vazeġa! Ġa 'ouge ġoere'ete'e eme zu rae sausaufe'ete'e heuġa." ⁴⁶ Iesu'a naenaenina'a, "Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa, zae zuni fase vetuġaġa, aduga boro hidi'uma! Mazaġa za ihore'e riga hune, e'ano'o vaze'a hegotoga reine mene idaġa. Za'e vaze da'o aduga boro zini'ohe, rehano zae 'evore hudu'a tiba hina zu mene hune danaze'ohe. ⁴⁷ Zae, fase vetuġaġa, aduga boro hidi'uma! Mazaġa peroveta azaġa'e vouġaze'a zimiro, ebu zae'a ze rune iduġa rohorohone'ohe. ⁴⁸ Vouġaze'a peroveta azaġa zemadu zae'a iduze rohorohone'eta'a'e, za'e vouġaze'a haġai duduga haġairo rae ra'ohe. ⁴⁹ E'ano'o Badi'a huhuzaġa, ani reiro, raena'a, 'Eġe'a peroveta azaġa zu apostolo azaġa nu zeġe mazao tuġuzi'uma, ebu nu'e zimi'uma, u nu'e sausaui'uma,' reiro. ⁵⁰ Badi'a'a raha 'adi haġairote'e madaġanono'o peroveta azaġa zimiro. E'ano'o e'e adugaġa nidu'a'e, izidi egani'a odohi'uma. ⁵¹ A'e ibite Abela mau runirote'e e'eano'o onao ġonaġanobone Sakaria maro. Zakaria'e dibu'o fataġa zu Badi'a ne zaġoġa hune bo'aġano mau runiro. E hube hune zi'ohe, e'e aduga nidu'a'e izidi egani'a odohi'uma. ⁵² Za, Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa, fase vetuġaġa, aduga boro hidi'uma! Mazaġa vaze'a Badi'a edeġa me'uma neġa ibi-hetaġa vava'e'ete'e kiġa'e, zae'a u'uru ti onae'ohe. E'ano'o za'e mene diuġi'uma, ebu Badi'a ederoga veize diuġihi ra'ete'e azaġa zuni zae'a 'ue'ohe."

⁵³ Iesu'e ġoere hauġadu ne be'ano'o buarotene, Farisea zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a ane mazao maġunu monede riġa ġadiġadiniro. ⁵⁴ Mazaġa ani'e nagini nu rae ve'onine adugano mae ohonihi rae inariro.

12

Ġoe'a Riġa zu Inaraġa (Mataio 10:26-33, 12:32, 10:19-20)

¹ E'e madaġano, vaze ġuġuvaġani'a nu'oraro 'ahine, odaze rana edaro. Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ibite ziro, raena'a, "Farisea azaġa haġaize ġiano'i! Mazaġa ze'e zama guhi azaġa ebu Isiti heuġa. ² Rehano izidi 'u'uruġa ġau'a nidu'a Badi'a'a furene hauġi'uma. ³ E'ano'o ohere nagini

sifu ra'ete'e ḡoe'a nidu'a hunio agao igi'uma. Ebu bazuni neḡa zamaḡano nagini gumude ra'ete'e ḡoe'a nidu'a vaze'a egoga veize ne binuḡa hitaganono'o harami'uma.

⁴ Nego nabudi, ego'i, e hube hune zi'ohe! Ahiri mau'ete'e azaḡa ago rihozo'i, mazaḡa ze ahiri da'o mau'ohe rehano, vine sausaunoga'e mene idara'uma. ⁵ U rihoni'uma vazeḡa'e Badi'a da'o! Mazaḡa ani'e vaze manadu ire rogao mae feuze'ete'e gigi'aḡa'e obone ti'ohe. Hube hune ani da'o rihoni'uma!

⁶ Vaze'e tiburi niniḡa fu'o moni kome'a* hina hoite'ohe. Ze'e mene ḡau boro, rehano Badi'a'a e'e tibuhuga ramo mene agutu mode'ohe. ⁷ Badi'a'a zae zamaradu vadini iguḡa nidu'a nugu'e edeḡa. E'ano ago rihano'i, mazaḡa za'e Badi'a ubumao tiburi niniḡa vitinoga.

⁸ Ḡiano'i! E hube hune zi'ohe. Iniu'a vaze ubumao raena'a, 'E'e Iesu mone,' rae reine, eḡe, Vaze Ubugani'a ani zu Badi'a tuḡure viga ubumao raena'a, 'Vaze adi'e eḡe none,' re'uma. ⁹ Ebu iniu'a vaze ubumao e rae o'ohine, eḡe zu Badi'a tuḡure viga ubumao ani rae o'oni'uma. ¹⁰ Iniu'a eḡe, Vaze Ubuga rae sausahine, Badi'a'a ani sau'a rae modoha'uma. U iniu'a Vine Zaḡoḡa rae sausaunine, ani sau'a'e mene rae modoha'uma.

¹¹ Za'e e hegote'ete'e u'ano, kota veize tutuze onamadu nu'onu'o neḡa, zuhi'aḡa zu ḡihi'aḡa azaḡa zamao ohozo'idene, nouge za biri'uma zu nouge rae ḡoeri'uma moneo ago zamare ada'ado'i, ¹² mazaḡa za edanadu nouge rae ḡoerite'e moneo Vine Zaḡoḡ'ani'a ihozi'uma."

Ma'ora Vazeḡa mazao Ḡoere rae Idaniro

¹³ Vaze 'ahogani'a vaze ḡuḡuvaḡa bo'aḡanono'o Iesu niro, raena'a, "Ihore vazeḡa, mamafe'a mode rudarote'e toheḡa nu rovonadu naeḡa eḡe enoga veize negohe no'i!" ¹⁴ Iesu'a naenaenina'a, "Nego, vaze 'ahogani'a toheze ḡahuge'ete'e haḡaiḡa veize e mene ohohiro." ¹⁵ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Za ununu haḡaiḡa mene haḡaifine, zamaze gigano'i! Mazaḡa vaze'a tohe ḡehaḡaono'o ḡabone mene hide'ohe."

¹⁶ Ebu ze hari 'ahige idaniro, raena'a, "Ma'ora vazeḡa 'ahoga'e mebaḡano ogomu manomano'a hudaro. ¹⁷ E'ano'o ani ane'a bare zamariro, raena'a, 'E ogomuhe godoḡoga neḡa'e o'o'a. E nagini haḡai'uma?' ¹⁸ Ebu ani raena'a, 'E 'adigine manoḡa! Ogomu ti'ete'e neḡa ibi'a'e fahadu boro iziga ogoratihi ebu ogomuhe zu tohehe nidu'a e'ea zouni'uma.' ¹⁹ Ebu ani ane bare raena'a, 'E muri faḡa radiu onamite veize ogomu boro hune ruhibe teha. E'ano'o e'e ogau'ena'a zu gage'ena'a matu'e onami'uma!' ²⁰ Rehano

* 12:6 Girikio, 'Assaria aheu', moni kome'a

Badi'a'a niro, raena'a, 'Ġa'e mene huhuzaġa! Eġe'a izidi ohere ġae ġabone mae vaginine, ġa'a ruhibate'e tohe'e iniu'a me'uma?"

²¹ Iesu'a ġoere ġonagano reiro, raena'a, "De'eguġa vazegā'e ane tohe da'o ruhibe'ohe, rehano Badi'a moneo ani'e mene ma'ora vazegā ra'ohe."

Ago Zamare Adudano'i
(Mataio 6:25-34)

²² Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "E'ano'o e zi'ohe. Zae ġabone veize nagi ogomu a'uma ga ahirize veize nagi dabua vidi'uma rae ago zamare adudano'i! ²³ Mazaġa ġabone zu ahiri' e ogomu zu dabua vitinoga. ²⁴ Nugo gaoza zamaro'i! Ze ezzone mene ġorau'ohe zu mene hirive'ohe. Ogomuze nu'one'ete'e haba'a zu o'o'a, rehano Badi'a'a ġubuze'ohe. Za'e nini vitize hune'ohe! ²⁵ Zae bo'aġano iniu'e zamare adudaune, ġabone'a tahiga zuni fara'umahe? Mene! ²⁶ Ġau kome'a e'e haġaoga zu mene idaġa reine, za nougadu ġau 'ahoga veize zamare adudu'ohe?"

²⁷ Butu kakaġa'e nougenouge ġuhure'ete'e ġiano'i! Ze mene gaue'ohe ga dabuaze mene turine'ohe. Rehano e zi'ohe, butu kakaġa 'ahoga'e ma'ora vazegā kini Solomona'a haġairote'e dabuāa manomano vitinoga. ²⁸ Ebu butu veġa'e izidi ġaboga, hena ohoġore'e vase'a masinadu ireo hufi hauni'uma, rehano Badi'a'a faifaine manohuni'ohe. Za'e ve vitinoga, e'ano'o Badi'a'a hubehune dabua vidauzini'uma. Rehano za'e Badi'a mazao mene borofe fie'ohe! ²⁹ Nagini a'uma zu ġagi'uma rae ago zamare adudano'i! ³⁰ Mazaġa Badi'a aġu'a azaġa'a 'ahiguġa nidu'a vaġe'ohe, rehano Moze'e za'a e'e ġauġa urate'eta'e edeġa. ³¹ 'Ougine Badi'a'a ibitozini'ete'e vaġo'i, ebu e'e ġauga nidu'a zuni zini'uma!

³² E'ano'o za'e, mamoe kome'a kome'a heuġa, ago rihano'i, mazaġa ane'a ibitohau'ete'e haba'a zinifine, Moze ani matu'e rudau'ohe. ³³ Ebu toheze seronadu moniġa'e zahara azaġa zeno'i! 'Ougine mene ziga'uma tunahuġano toheze nu'one'ete'e teige, toheze adureo nu'oni'uma. E'ea tine, mene hauġi'uma ebu de'ea'e ġonore zu zuhi'a mene sausauni'uma. ³⁴ Mazaġa za'a toheze nouma tine, zamaroneze zu de'ea ti'uma."

Zuhi'a Boro'a Onaite'e veize Ruhibo'i
(Mataio 24:45-51)

³⁵ Iesu'a ziro, raena'a, "Za'e, tuġure azaġa teige, gau dabuāa haġae ruhibe rado'i, ebu ihureze zu agane modo'i! ³⁶ Ebu zuhi'aze hahu muiġanonono ne u'a bare feuradu ibihetao toketokerine ibiheta ġarihe vava'e'ete'e teige,

Zuhi'a Boro'a onaite'e veize ruhibo'i! ³⁷ Zuhi'aze'a bare onaadu tuḡure azaḡa'e ani guhine radiu'ena'a ruhibe'ete'e horozine, ani matu'o zenadu manohuga zini'uma. E hube hune zi'ohe, zuhi'aze'a gau dabuaḡa vidanadu ogau'ete'e fataḡano ohozadu ogomu zini'uma. ³⁸ Ebu zuhi'aze'a ohere ga uzeuze feuradu tuḡure azaḡani'a ani guhine radiu'ete'e horozine, matu'o zenadu manohuga zini'uma.

³⁹ Za'e 'adi zamaro'i! Vaze 'ahogani'a ḡonore vazeḡa'e no'e madaḡano ani ne onai'uma rae ederine, ḡonore vazeḡa'e diuḡoga mene idarafine, ani'e neḡa faine taufi'uma. ⁴⁰ E'ano'o zae zuni ruhibe rado'i, mazaḡa eḡe, Vaze Ubuga'e za'a mene edere'ete'e madaḡano bare onai'uma."

⁴¹ Ebu Petero'a niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ḡae'a hari 'adi'e emeḡe veize da'o ga vaze nidu'a veize zuni idane'ohe?" ⁴² Zuhi'a Boro'a naenaenina'a, "E'e iniu huhuzaḡa zu zama tibano gau'ete'e azaḡa zi'ohe. Tuḡure vazeḡa 'ahoga'e huhuzaḡa zu zama tibano gauine, zuhi'a'e ani teite matu'i'uma. Ebu vaze e'e tuḡure azaḡa ḡihi'aḡa mae ohonadu 'ahige re'uma, raena'a, 'Tuḡure azaḡa nidu'a taufo'i! Ogomuze zuni mada idunane zeno'i!' 'Ougadu ani'e onami'uma. ⁴³ Tuḡure vazeḡa'e 'ouge gauine zu zuhi'aḡani'a bare feuradu horonine, ani matuadu manohuga ha'uma. ⁴⁴ E hube hune zi'ohe, ani'e zuhi'aḡani'a ane tohe nidu'a taufe'ete'e vazeḡano ohoni'uma.

⁴⁵ Rehano tuḡure vazeḡa'e ane'a bare raena'a, 'E zuhi'a'e vehu'u faḡanobu'u onai'uma,' rae zamaradu tuḡureḡa azaḡa nidu'a bouzine zu ufeta ogau gage baboraane, ⁴⁶ zuhi'aḡa'e, ane'a mene edere'ete'e madaḡano bare onaadu aduga boro ha'uma ebu zama tibano mene gauirote'e azaḡani'a radiu'ete'e haba'ano ohoni'uma. ⁴⁷ Tuḡure vazeḡa'e ane zuhi'a'a nagini urate'ete'e haḡaiḡa edeḡa rehano, mene ruhibine zu haḡaiḡa mene haḡaine, ani'e boune sausauni'uma. ⁴⁸ U tuḡure vazeḡa'e ane zuhi'a ura mene ederadu ve'oḡa haḡaine, ani'e fa'one tauḡi'uma. Iniu'e Badi'a mazaono'o manohuga boro hidine, Badi'a'a ani gau boro haḡaoga urati'uma.

Mene Uniho Manoḡa Rehano Rovoti'uma
(Mataio 10:34-36)

⁴⁹ Iesu'a bare ziro, raena'a, "Eḡe'a raha 'adi hufoga radu ire roga mae onairo. Ebu ire roga'e amahi raha 'adi iri radiune matu'i'uma. ⁵⁰ Rehano e aduga hidite'e bapatisoḡa 'ahoga me'uma zu zamahe'e aduga onamo ḡonaga me'uma. ⁵¹ Za'a zamare'etene, eḡe'a raha 'adi uniho manoḡa mae

ovairo ga? Mene! Eḡe'a rovoze ḡuzuhoga veize ovairo.
⁵² Izidiono'o onamo zama moneo ne azaḡa'e rovoti'uma, mazaḡa nu'e eḡe mazao fie'ohe, u nu'e mene fie'ohe. Ne e'e azaḡa'e fu'o reine, zeḡe bo'aḡano rovotadu uḡidu'a 'aheu teiteagiretiti'uma, ga 'aheu'a uḡidu teite agiretiti'uma.
⁵³ A'e mogani'a ubuga teite agiretiti'uma ga ubugani'a moga teite agiretiti'uma. Ebu vi'ani'a aboḡa teite agiretiti'uma ga aboḡani'a vi'a teite agiretiti'uma. Ebu vi'ani'a ubuga inuga teite agiretiti'uma ga ubuga inugani'a i'a vi'a teite agiretiti'uma."

Madaḡa'e Nougenouge Ederi'uma
 (Mataio 5:25-26, 16:2-3)

⁵⁴ Iesu'a vaze ḡuḡuvaḡa ziro, raena'a, "Ḡoze'a ḡutanoga horone'etene[†], za'a raena'a, 'Irugu'a ru'a'uma.' A hube, irugu'a ru'a'uma. ⁵⁵ Ebu ohere ḡoze'a bororanadu nahudu'etene[‡], za'a raena'a, 'Mada'a hia'uma.' A hube, mada'a hia'uma. ⁵⁶ Zae, zama guhi azaḡa! Adure zu raha iraḡa horone'etene nagini'a furera'uma zae edeḡa. U izidi madaḡano nagini'a fureru radiu'ete'e mene faine zamare horone'ohe.

⁵⁷ Zae'a zae bare nagini'e haḡai duduḡa rae mene edere'ohe. ⁵⁸ E hari 'ahoga idani'uma. Ḡa'e vaze 'ahoga moni madu mene bare haune, ani'a ḡae kotao oho'ihi radu ani teite onami'uma. E'e zamaḡano ḡanine ge ibio uniho manofoi! Mene 'ouGINE, ani'a ḡa kota ibitohau'ete'e vazeḡa 'evorao oho'i'uma, ebu ḡu'a neḡa taufe'ete'e vazeḡa evorao oho'adu ḡu'a neḡano oho'i'uma. ⁵⁹ E hube hune ḡa'ohe, ḡa mene bua'uma onamo ḡae'a ani moni nidu'a bare ha'uma."

13

Sau'a'ono'o Ḡihuradu Badi'a Vaḡe Aro'i

¹ E'e madaḡano vaze nu'e Iesu vaḡe aradu niro, raena'a, "Galilea azaḡa nu'e Badi'a dibuo hau radiu'ete'e zamaḡano Pilato, Roma gavana vazeḡa, ani'a uti azaḡa nu tuḡuzadu ze zemeha." ² Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Za'a zamare'etene, ze sau'a'e Galilea azaḡa nu omo sau'a ro'anoga 'ahine, 'ouge rudaneha rae ra'ohe? ³ Mene! Eḡe'a zi'ohe, za'e zae sau'anono'o mene ḡihurine, zae zuni zeḡe teige 'ouge ruda'uma. ⁴ Ebu za edeḡa, Siloami haba'ano ne hitagani'a fahanadu vaze 18 rudaro. Za'a zamaretene, ze sau'a'e Ierusalem azaḡa nidu'a sau'a ro'anoga rae ra'ohe? ⁵ Mene! Eḡe'a zi'ohe, za'e zae sau'anono'o mene ḡihurine, zae zuni 'ouge ruda'uma."

[†] 12:54 Girikio, 'Mada zubure'ete'e moneo ḡoze'a ite'etene' [‡] 12:55 Girikio, 'Za ḡuzu'ono'o zavara horone'etene'

Figi Ireġa Huga O'o'a Hariġa Idaniro

⁶ Ebu Iesu'a hari 'ahoga idaniro. "Vaze 'ahogani'a vaini nebaġano figi ireġa ġorararo. E'e enogano, ani'a huga nu re'oga veize onairo, rehano huga'e o'o'a. ⁷ E'ano'o neba ġiane'ete'e vazegħa niro, raena'a, 'E muri uġidu zamaġano huga re'oga veize ona rehano, huga ni 'ahoga mene horoneha. E'ano'o udi higono'i, mazaġa haba iriva'one tauge'ohe!' ⁸ Ebu neba ġiane'ete'e vazegħani'a naenaenina'a, "Eġe zuhi'a, ge muri tiba modo'i! Eġe'a mazaġano busi mumuġa teadu ġiani'uma. ⁹ 'Ougadu muri tiba zamaġano hudaune manogħa, u mene hudano'idene, udi higono'i!"

Iesu'a Bana Madaġano Oda Sau'a Roġaegħa Fainiro

¹⁰ Bana Madaġa 'ahogano Iesu'e nu'onu'o neġano Badi'a ġoere ihoze radiunu. ¹¹ E'ea roġae 'ahogani'a radiunu. Vine sau'a'a ani ragano radu ġaruga mae beonadu muri 18 mene edau faraunu. ¹² Iesu'a ani horonirotene, hunadu Iesu vaġe onairo. Ebu Iesu niro, raena'a, "Roġae, ġa ugi 'ai manoreha." ¹³ Iesu'a 'evo'a ane rana trio, ebu ani'a zogone edau fararo zu Badi'a matu'oharo.

¹⁴ Rehano nu'onu'o neġa ġiane'ete'e ġihi'a'e maġuniro, mazaġa Iesu'a Bana Madaġano ugi roġaegħa fainiro. Ani'e vaze ziro, raena'a, "Eme mada 6 zamaġano gau'uma. E'ano'o ugi azaġa'e e'e madaġano aradu faizi'uma, mene Bana Madaġano!"

¹⁵ Ebu Zuhi'a Boro'a naenaenziro, raena'a, "Zama guhi azaġa! Za'e Bana Madaġa madaġano boromakau zu donikize vu gagoga veize maġuono'o fui'e buze'ohe. ¹⁶ E'e teige, Satani'a roġae 'adi, Aberahamo mariga, muri 18 ogoru tiro, ebu eġe'a Bana Madaġano 'ouge fui'e modiro. E'e haġai duduġa haġaeha!"

¹⁷ Ani 'ouge reirotene, maġunoharote'e azaġa nidu'a'e mazagaroziro, u vaze ġuġuvaġa nidu'a'e, ane'a haġai manomano nidu'a haġairote'e u'ano, matu'iro.

*Badi'a'a Ibitozini'ete'e Moneo Ġoeriro
(Mataio 13:31-33, Mareko 4:30-32)*

¹⁸ Ebu Iesu'a zina'a, "Badi'a'a ibitozini'eta'e nagini heuġa? Nagini hina idani'uma? ¹⁹ A'e Guava* maġa kome'a tiba vaze'a madu nebaġano ġorau'ete'e heuġa. Ebu ġuhure ire boro radu nini'a rafi are ezagano kamadu neġa ogora'uma.

²⁰ Iesu'a bare zina'a, "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e nagini hina rae idani'uma? ²¹ A'e isiti heuġa. Roġae'a isiti tahiġa madu

* 13:19 Girikio, Fufu

uvahuḡa ḡehaḡa teite mirune tibune'ohe onamo 'uvahu nidu'a mini'ohe."

Ibiheta Kokosiḡa

(Mataio 7:13-14, 7:21-23)

²² Iesu'e Ierusalemaha haba'a oname'ena'a, haba'a haba'ano zu neḡa neḡano ihoze onaminu. ²³ Ebu vaze 'ahogani'a ḡadiniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, Badi'a'a vaze nu'a da'o sau'aze'ono'o ḡabozi'umahe?" Iesu'a naenaenziro, raena'a, ²⁴ "Ḡabone tuḡutuḡu ibiḡa diuḡihi roidene, ibiheta kokosi'ano diuḡo'i! Eḡe'a zi'ohe, e'e diuḡoga veize inare gau'o'i, mazaḡa vaze ḡehaḡa'e e'e diuḡihi ra'ohe rehano, mene idara'uma! ²⁵ Ne vazeḡani'a edanadu ibiheta haraune, za'e enonao edanadu toketokeri'uma, raena'a, 'Zuhi'a Boro, ibiheta vava'o'i! Rehano ani naenaenzi'uma, raena'a, 'E za noumano'o onata'e aḡu'a.' ²⁶ Ebu za 'ai re'uma, raena'a, 'Eme ḡae teite ogau tiburaunu zu ḡa'e emeḡe ne ibiḡano ihofinu, e'ano'o ḡa'e eme edeḡa!' ²⁷ Rehano ani naenaenzi'uma, raena'a, 'Za'e noumano'o onata'e e aḡu'a. Za haḡai sau'a azaḡa, eḡe mazaono'o vaḡino'i!'

²⁸ Ebu Badi'a'a ibitohau'ete'e zamaḡano Aberahamo, Isako, Iakobo zu peroveta azaḡa nidu'ani'a radiu'ete'e horozi'uma, u za'e enona be'a ḡiaze mode tauḡi'uma. Ebu za'e nia'uma zu maḡunadu ḡononeze atiti'uma. ²⁹ Iuda mene azaḡani'a naenaeno'o onadu Badi'a'a ibitohau'ete'e zamaḡano ehoradu ogau tibura'uma. ³⁰ Ḡiano'i! Ibite'ete'e azaḡa'e vesi'uma, ebu vesi'ete'e azaḡa'e ibiti'uma.

Iesu'a Ierusalemaha Haba'a U'ano Niaro
(Mataio 23:37-39)

³¹ E'e madaḡano Farisea azaḡa nu'a Iesu vaḡe onadu niro, raena'a, "'Adano'o vaḡinadu haba 'ahoga onamo'i, mazaḡa kini Heroda'e ḡa ḡamihi ra'ohe!'" ³² Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Ani'e butu ḡuniḡa so'oso'oḡa heuḡa. Ani onamadu 'ahige no'i, 'E mada mene faḡano vine sau'a hegoze buzi'uma zu uḡi azaḡa faizi'uma, ebu hena eḡe gau nidu'a haḡae hauḡi'uma. ³³ Nagini'a eḡe mazao furera'uma rehano, e'e izidi oname madaḡano Ierusalemaha haba'a onami'uma. Mazaḡa peroveta azaḡa'e Ierusalemaha haba'a enogano mene ruda'uma.

³⁴ O, Ierusalemaha azaḡa, Ierusalemaha azaḡa! Zae'a peroveta azaḡa zimiro zu Badi'a'a tuḡuzirote'e azaḡa hadi hina zimi ruzi. Kokoroku'a isaḡa zamaḡano ubuga gugube'ete'e teige, e'e mada ḡehaḡa zae tauḡihi reiro, rehano za'e mene uratinu! ³⁵ E'ano'o ḡiano'i, neze fahi'uma! Ebu za'e eḡe

mene bare horohi'uma onamo zae'a raena'a, 'Zuhi'a Boro niġano onae'ete'e vazeġa mae ġihino'i!"

14

Iesu'a Bana Madaġano Ugi Vazeġa Fainiro

¹ Bana Madaġa 'ahogano Iesu'a Farisea azaġa ibitozini'ete'e vazeġa neo ogomu anoga veize onamiro. Ebu vazevaze'a ani uhiġano ġiaġianiro. ² E'ea Iesu zamao vaze 'ahoga'e ahi'a uginadu menoga radiunu. ³ Ebu Iesu'a Mose goro ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġa ġadiziro, raena'a, "Za'a zamare'etene Bana Madaġano ugi vazeġa fainoga idaġa ga mene?" ⁴ Ze'a mene naenaeniro. Iesu'a 'evo'a ugi vazeġa obone'ena'a, fainadu tuġune vaġiniro. ⁵ Ebu Iesu'a zina'a, "Zae bo'aġano Bana Madaġano iniu ubuga ga boromakau'a idu zamaġa ovoine, ġarihe mae ġihini'uma ga mene?" ⁶ Ze'e mene bare naenaeniro.

Haġai Ovoroga Haġao'i

⁷ Iesu'a huzirote'e azaġa hitana ehorogano ehoroga horoziotene, ani'a hari 'ahoga idaniro, raena'a, ⁸ "Vaze 'ahogani'a hahu muiġa auġoga veize ġa huġadine, hitana ehorogano ago ehoroi'! ⁹ Mazaġa ufeta hitaga vazeġa zuni hunine, ġanine huzate'e vazeġani'a onadu ġani'uma, raena'a, 'Ġa ehoru haba'a vaze 'adi hano'i'! 'Ougine ġa'e nouge rae zamari'uma? E'e bone mazagaro'adu raha ehoroga vaġe onami'uma.

¹⁰ E'ano'o muie'ete'e vazeġani'a huġado'idene, raha ehorogano ehoroi'! 'Ougine, mui haġae'ete'e vazeġani'a horo'adu ġa vaġe ari'uma. Ebu ġa'ena'a, 'Vazehe, iġunadu hitana ehorogano ehoroi'! 'Ougadu ġae teite huzate'e azaġani'a ġa nigu'i'uma. ¹¹ Iniu vaze ane'a bare niġa mae itine, ani'e mae ovo'i'uma, u iniu vaze ane'a bare niġa mae ovoine, ani'e mae ġihini'uma."

¹² Ebu Iesu'a vaetadu ani hunirote'e vazeġa e'e niro, raena'a, "Ogomu ga mui veize huzo'idene, vazeġo, negoġo, nabugo ga ġae uhiġano radiu'ete'e ma'ora azaġa ago huzo'i'! 'Ougine ze'a ġa bare naenae'e huġadi'uma. ¹³ Rehano ġa muio'idene, zahara azaġa, oda sau'a azaġa, edanoga mene idaġa azaġa ebu ubumaze kuruġa azaġa huzo'i'! ¹⁴ 'Ougine za'e Badi'a'a manohuga zini'uma. Mazaġa ze'e baronoga'e mene idaġa 'ahine, duduga azaġani'a bare ġabode iġune'ete'e madaġano, ġa'e Badi'a'a naeġa ġani'uma."

*Mui Boro Hariġa Idaniro
(Mataio 22:1-10)*

15 Iesu teite ogau radirote'e vasegā 'ahogani'a Iesu gōere igirotene, ani Iesu niro, raena'a, "Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'ano ogau tiburu'ete'e azaḡa'e matui'uma!"

16 Ebu Iesu'a hari 'ahoga idaniro, nina'a, "Mada 'ahogano vaze 'ahogani'a mui boro ruhibadu vaze ḡehaḡa huziuro. 17 Mui madaḡa reirotene, ani tuḡure vasegā'e huzirote'e azaḡa mazao tuḡunadu 'ahige ziro. 'Mui boro veize ḡau nidu'a ruhina 'ahine, za'e nidu'a, izidi aro'i!" 18 Ebu tuḡure vasegā'e 'ouge gōeriro, rehano ze tiba tiba'e gōere nufenufiro. Ibite nirote'e vaseḡani'a raena'a, 'E haba iziga hoiteha, e'ano'o e e'e ḡiani onamihi. E mene amate'e moneo ago maḡuno'i!" 19 Ebu vaze 'ahogani'a raena'a, 'E boromakau 10 hoiteha. E'ano'o e ze manoga ga mene rae tuhune nurihi. E mene amate'e moneo ago maḡuno'i!" 20 Ebu vaze 'ahogani'a raena'a, 'E izidu'u hahureha, e'ano'o e mene ami'uma.'

21 Tuḡure vasegā ani'e bare onamadu ze'a reirote'e ḡoe'a zuhi'aḡa ihoniuro. Ani'a ihonirotene mui vasegā'e maḡune rudaro ebu tuḡure vasegā niro, raena'a, 'Ne ibiḡano zu ibi kokosiḡano ḡarihe onamadu zahara azaḡa, oda sau'a azaḡa, ubumaze kuruḡa azaḡa zu edanoga mene idaḡa azaḡa huzo'i!" 22 Tuḡure vasegā onamadu 'ouge haḡairo. Ebu bare onaadu zuhi'aḡa niro, raena'a, 'Zuhi'a, ḡa'a ehate'e ḡauḡa haḡaeha, rehano ne ize mene iriva'eha.' 23 Zuhi'aḡani'a tuḡure vasegā niro, raena'a, 'Ibi boro zu maḡa neḡa ibiḡano buau onamadu vaze vaḡo'i ebu tutuze aro'i! Vaze hina eḡe ne iriva'o'no'i! 24 Ḣiano'i! Eḡe'a ibite mui veize huzirote'e azaḡa nidu'a'e, eḡe mui tahiḡa zu mene auḡi'uma."

Iesu Hegote'ete'e Ibiḡa
(Mataio 5:13, Mareko 9:50)

25 Mada 'ahogano vaze ḡuḡuvaḡa hune'a Iesu ḡaruna hegotinu. Ebu Iesu'a vaetadu ziro, raena'a, 26 "Iniu'a eḡe ḡaruna hegotoga urato'idene, eḡe zamare borofoi! Moḡa zu vi'a, inuḡa zu ubuga, negoḡa zu ezeḡa, ebu ḡaboneḡa zuni ago zamare borofoi! 'Ouge haḡaine, ani'e eḡe tahi'a rae re'uma. 27 Iniu'a ane satauro odohadu eḡe ḡaruna mene hegotine, ani'e eḡe mene tahi'a rae re'uma.

28 E hari 'ahoga idani'uma. Zae bo'aḡano, vaze 'ahogani'a ne hitaḡa ogoranoga uratine, ibite geno ehoradu moni nugu hina ogoru hauḡi'uma rae ḡiani'uma. Zu ani moniḡa'e ne e'e ogoranoga veize idaḡa ga mene rae ḡiani'uma. 29 Iḡite ohonadu mene ogoru hauḡine, vaze ḡehaḡani'a e'e horonadu ḡiriho ha'uma. 30 Ze'e raena'a, 'Vaze 'adi'e ne ohoniuro, rehano hauḡoga'e mene idaraneha!'

³¹ Ebu kini 'ahogani'a kini 'ahoga teite uti onamine, ani ibite geno ehoradu zamare'ena'a, 'Eġe uti azaġa'e 10,000 ebu 'ahoga uti azaġa'e 20,000. E'e kiniġa teite utitine, ani vitini'uma ga mene?' rae ġiani'uma. ³² Ani vitinoga mene idaġa reine, kiniġa e'e ize faġano, ani teite uniho manoga mouga veize hari odohe dure'ete'e vazega tuġuni'uma. ³³ E'e teige, zae bo'aġano iniu vase ane ġau nidu'a hune modoga moneo ibite mene zamarine, ani'e eġe tahi'a rae mene re'uma."

³⁴ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Za'e dama heuġa. Dama'e manoga, rehano inigani'a dauġine, nougenouge damaġa bare haġai'uma? ³⁵ Damaġa mene bare haġaine, raha ga ogomu ġuhune'ete'e busiġa'e mene manoga, e'ano'o mae modi'uma. Za teġazeta ro'idene, eġe ġoere faifaine abito'!"

15

Mamoe'a Dauġirote'e Hari Idaidaġa (Mataio 18:12-14)

¹ Mada 'ahogano takesi azaġa ebu haġai sau'a azaġani'a nu'oranadu Iesu ġoere abitinu. ² Rehano Farisea azaġa ebu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa ze mene matuiro ebu ufeta ġoereriro, raena'a, "Iesu'e haġai sau'a haġae'ete'e azaġa mae zouze'ohe ebu zeġe teite ogau tiburu'ohe."

³ Ebu Iesu'a hari 'ahoga idaniru. ⁴ "Zae bo'aġano vase 'ahoga'e mamoe'ega 100, rehano tibani'a dauġine, ani'e mamoe' 99 haba boha'a nobe'a modadu dauġoga mamoe'ega vaġe ragavi'uma. ⁵ Ani horone meine, ani matu'e rudanadu mae ane herao ti'uma. ⁶ Ebu ani bare ne onamadu ane vase, negoġa zu nabuga huze nu'ozi'uma. Ebu ra'ena'a, 'E'e eġe mamoe' dauġoga ġauġa horoneha, e'ano'o eġe teite matuihi!' ⁷ E zi'ohe. Hari e'e teige, haġai sau'a vazega tiba'e ane sau'a'ono'o ġihurine, adureo ani mazao ufeta matu'i'uma. Sau'a'ono'o ġihuri'uma haġaiġa o'o'a ra'ete'e duduga azaġa 99 vitizi'uma."

Moni'a Dauġirote'e Hari Idaidaġa

⁸ Iesu'a hari 'ahoga idaniru, raena'a, "Roġae 'ahoga'e moniġa nidu'a* 10, rehano tibani'a dauġine, ani nagini haġai'uma? Ani ihureġa tinadu ne fode'ena'a, haba nidu'a faine ġiane vaġi'uma. ⁹ Ebu horone meine, ane vase, negoġa zu nabuga huzadu zina'a, 'Eġe'a daunirote'e moni tiba vaġe horoneha, e'ano'o eġe teite matu'ih!' ¹⁰ E za zi'ohe. E'e teige, Exhaġai sau'a vazega tibani'a ane sau'a'ono'o ġihurine, Badi'a tuġure viga'e matu'i'uma."

* 15:8 Girikio, '10 Derakema', Derakema tiba'e mada tiba gau naeġa

Ubugani'a Dauḡirote'e Hari Idaidaḡa

¹¹ Ebu Iesu'a hari 'ahoga bare idaniro. "Vaze 'ahogani'a ubuga 'aheu teite radiunu. ¹² Mada 'ahogano ubuga veḡani'a moga niro, raena'a, 'Mama, ḡae toheḡo zamaḡano eini'uma ḡau nidu'a 'ai eno'i!' Ebu mogani'a ane ḡau ubuga 'aheu veize a'anadu ziniro.

¹³ Mada nu ḡarugano, ubuga veḡani'a ḡauḡa nidu'a nu'onadu haba faḡa vaḡine onamiro. Ebu e'ea ani mene faine zamaradu moniḡa au tauḡe'ena'a nidu'a modiro.

¹⁴ Ani moniḡa nidu'a mode hauḡirotene, e'e haba'ano zahara boro'a buaro ebu ani vinine runiro. ¹⁵ E'ano'o ani gauoga veize e'e haba'a vazeḡa 'ahoga vaḡe onamiro, ebu vazeḡani'a ani haba boha'ano aba taufe'ete'e gauḡa haro. ¹⁶ Ani e'ea vinine runadu ani ura boro'e aba ogomu atihi reinu, rehano vaze 'ahogani'a ogomu 'ahoga mene haro.

¹⁷ Gonagano zamaḡani'a bohatanadu ani ane bare reiro, raena'a, 'Eḡe mama veize gaue'ete'e azaḡa'e ogomuze ḡehaḡa bagaḡa, u e'e ahama vinihe ruhe'ohe. ¹⁸ E mama vaḡe bare onami'uma ebu 'ahige ni'uma. "Mama, e'e ḡa zu Badi'a mazao haḡai sau'a haḡaeha. ¹⁹ E'ano'o e ḡae ubugo rae ago huho'i, rehano ḡae veize gaue'ete'e azaḡa teige huho'i!" ²⁰ 'Ouge rae zamaradu ani iḡunadu moga vaḡe bare onamiro.

Ani ize faḡano onairotene, mogani'a horoniro. Ani'e vetuḡaneadu ani ubuga 'u'a dure onamiro ebu ahainadu fura'iniro. ²¹ Ubugani'a moga niro, raena'a, 'Mama, e'e Badi'a zu ḡa mazao haḡai sau'a haḡaeha, e'ano'o e ḡae ubugo rae ago huho'i!' ²² Rehano mogani'a tuḡure azaḡa zina'a, 'Dabua manoḡa ḡarihe odohe aradu vidanohano'i! 'Evore adiriḡa redohano'i, zu tamaka redohano'i! ²³ Ebu boromakau modohuḡa iḡa reite'e odohe aradu mano'i! Eme au matu'i'hi! ²⁴ Mazaḡa e ubude 'ahi'e rudaro ebu bare ḡabodeha, ani dauḡiro ebu bare horone maha!' E'ano'o tuḡure azaḡani'a ani'a reirote'e ḡauḡa nidu'a haḡairo. Ebu mui boro haḡadu zeḡe nidu'a matue tiburaro.

²⁵ E'e zamaḡano ubuga ibi'ani'a mebao gaue radiunu. Ani ne u'a bare onamadu uhiḡano feurirotene, muie haraḡa igiro. ²⁶ Ebu ani tuḡure vazeḡa 'ahoga hunadu nagini'a fureranate'e ḡadiniro. ²⁷ Tuḡure vazeḡani'a naenaenina'a, 'Negoḡo ani manoḡa bare feureha, e'ano'o mogo'a boromakau modohuḡa iḡa manadu mui boro haḡaeha.' ²⁸ 'Ouge reirotene ubuga ibi'a ani maḡune rudaro ebu ne zamaḡa diuḡoga mene uratiro.

Ebu mogani'a buanadu uminiro, raena'a, 'Ne diuḡadu eḡe teite muio matui'hi!' ²⁹ Rehano ani'a naenaenina'a,

'Mama, zamaro'i! E muri ġehaġa tuġure vazeġa teiġe ġae veize gau'e onae'ohe zu ġae ġoere mene hezahohaunu. Rehano e'e eġe vazehe duġuru teite matu'u veize ġae'a gouti ubuga tiba zu mene maro. ³⁰ U ubugo aha'a ubuma ġezo haġaiġano ġae moni mode hauġadu ne u'a bare onatene, ġa boromakau modohuġa iġa mano haneha!' ³¹ Ebu mogani'a niro, raena'a, 'Eġe ubude! Ġa mada nidu'a eġe teite radiu'ohe, e'ano'o e ġau nidu'a'e ġae veize. ³² U negoġo ani'e rudaro ebu bare ġabodeha, zu dauġiro ebu bare horoneha. E'ano'o emeġe'a mui haġadu matu'i'uma!'"

16

Ma'ora Vazeġa Ġau Taufe'ete'e Vazeġa Hari Idaidaġa

¹ Iesu'a ane tahi'atahi'a hari 'adi idaniro. "Ma'ora vazeġa ġau nidu'a taufe'ete'e vazeġani'a radiunu. Mada 'ahogano ma'ora vaze e'e'a ane ġau taufe'ete'e vazeġani'a ani moni au hauġinute'e iġiro. ² 'Ougadu ma'ora vazeġa'e ani hunadu niro, raena'a, 'Ġae moneo hari egata'e hubehehe? Ġa'a eġe moni hina nougenouge gauinute'e faine me'odono'i, mazaġa ġa'e eġe ġau mene bare taufi'uma!'

³ 'Ouge nirotene, ani'a ane bare reiro, raena'a, 'Eġe zuhi'a'a gauono'o mae vaġiheha. E izidi nougi'uma? E ahiri gauġa moneo inarahe 'o'o'a zu moni umidoga mazagaroh'e. ⁴ O, e nougi'uma'e edereha! 'Ahige haġaine, gau 'ahi modi'uma rehano, vavezaze'a zeġe neo huhe zouhi'uma.'

⁵ 'Ougadu ani'a ane zuhi'a ġau meirote'e azaġa tiba tiba huziro. Ebu ani'a zeġe bo'aġano vaze tiba ġadiniro, raena'a, 'Ġa'a eġe zuhi'a ġau'e nugu meiro?' ⁶ Vaze e'e naenaenina'a, 'E olive dehorog'a 800 galeni meiro.' Ġau taufe'ete'e vaze'a niro. 'Ġae'a meirote'e umine meirote'e so'aġa mo'i, ebu ehoradu 400 galeniġa rae bare mirihe to'i!' ⁷ Ebu hena vaze 'ahoga ġadiniro. 'Ġa eġe zuhi'a ġau nugu meiro?' Vaze e'e'a naenaenina'a, '100 vuidi baige boro meiro.' Ani'a niro. 'Ġae so'a madu 80 baige rae bare mirihe to'i!'

⁸ Ma'ora vazeġani'a ani ġau taufe'ete'e vazeġani'a nagini haġairote'e iġirotene, ani ġuriro vazeġa rehano, niguniro, mazaġa haġaiġa'e huhuzaġa."

Iesu'a reiro, raena'a, "E'e teiġe, raha adao Badi'a aġu'a azaġa'e zeġe veize gauoga ufeta huhuzaġa. Agaġa azaġa vitize'ohe. ⁹ Eġe'a zi'ohe, za'e raha ada ġau madu vaze danazo'i zu ze teite vazetito'i! Ġauġo nidu'a hauġadu zae zu rudaune, za'e tuġutuġu haba'a mae zouzi'uma.

10 Iniu'a gau komeġa veize ane zama hina faine haġaine, gau boro zuni 'ouge haġai'uma. U iniu'a gau kome'ano ġuririne, gau boro zuni ġuriri'uma. 11 Ebu za'a rahao ada ġau mene faine odohe gauine, Badi'a'ono'o vine ma'oraġa huga mene me'uma. 12 Za vaze nu ġau mene faine odohe gauine, zae ġauġa mene me'uma.

13 Tuġure vazeġa'e zuhi'a 'aheu veize gauoga mene idaġa. 'Ougine ani 'ahoga'e zamari'uma, u 'ahoga'e he'ehe'eni'uma. Ebu 'ahoga veize faine gaui'uma, u 'ahoga'e turuni'uma. E'e teige, za'e Badi'a ebu moni veize gauoga mene idaġa."

14 Farisea azaġa'e moni zamare borofe'ete'e u'ano, Iesu ġoere igirotene, ze Iesu eġofoharo. 15 'Ougadu Iesu'a ziro, raena'a, "Vaze ubumao za'e zae'a bare duduġa ra'ohe, rehano Badi'a'e zae zama'e sau'a rae edeġa. Vaze'a ġau boro ra'ete'e ġauġa'e, Badi'a'a agirohau'ena'a mene urate'ohe.

16 Ioane Babatiso'a izema onairote'e madaġano, Mose goro ġoe'a zu peroveta azaġani'a mirihrote'e ġoe'a vaze ibitoziniro. E'e ġarugano Badi'a hari manoġa'e eġe'a haram'e'ohe, ebu vaze ġehaġa'e Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a diuġoga veize inare'ohe. 17 Adure zu raha'e dauġi'uma, rehano Mose goro ġoe'a kome'a hune zuni mene dauġi'uma.

18 Mose goro ġoe'a 'ahoga idani'uma. Hahu ohoze'a inuga modadu roġae 'ahoga teite hahurine, ani'e daro'e'ohe. Ebu ohoze 'ahoga'e i'ani'a modirote'e roġaeġa teite hahurine, ani zuni daro'e'ohe."

Ma'ora Vazeġa ebu Lazaro

19 Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a, "Ma'ora vazeġa 'ahogani'a radiunu. Ani dabua miriġa manoġa vidaunu zu mada nidu'a ani ogomu manoġa aunu ebu ne manoġa huneo radiunu. 20 U ani ne ġabiriġa ibihetaġano zahara vazeġa niġa Lazaro'a radiunu. Ani ahiri'e idiri ġunuġa. 21 Ani ma'ora vazeġani'a fatao oganadu mumuġani'a ruru-raudote'e ufe atihi reinu. Rehano ġuni'a aradu ane idiri ubidinu.

22 Ġonagano Lazaro'a rudarotene tuġure viga'a ovadu Aberahamo vaġe zamahu itiro. Ebu ma'ora vazeġa zuni rudanadu guriro. 23 Ma'ora vazeġa viga'e rune haba'a onamadu ani e'ea huau ġaniġanau'ena'a ite ehamaro, ebu faġano Aberahamo babaġano Lazaro horoniro. 24 'Ougadu ani'a huario, raena'a, Aberahamo, mama! Eġe vetuġaho'! Lazaro tuġunadu ane 'evo'a hudu'a vuo taradu mazanehe amunano'! E ire roga duhuġa zamaġano gigi'a boro

hide'ohe!' ²⁵ Rehano Aberahamo'a naenaeniro, raena'a, 'Ubude, ġa 'ahi zamaro'i! Ġa'a rahao ġabode radiudote'e madaġano ġau manomano hidinu, u Lazaro ani aduga hidinu. 'Ahine Lazaro ani izidi ahaio matu'e rudau'ohe, u ġa'e gigi'a hide'ohe. ²⁶ Ġau 'ahoga zuni 'ahi e'e, emeġe bo'aġano'e dofara boro. Vaze 'ahoga ahan'o ġa mone fare amoga mene idaġa, ebu eme none fare aroga mene idaġa.'

²⁷ 'Ouge reirotene, ma'ora vazeġani'a naenaeniro. 'Mama Aberahamo, e ġa umi'e'ohe. Lazaro eġe ne tuġune onamo'il' ²⁸ E negohe nidu'a fu'o. Ze rudaune aduga hide'ete'e haba'a 'ahi mene aroga veize, Lazaro ane onamadu eġe'a ahaio gigi'a hide'ete'e ihozi'uma.' ²⁹ Rehano Aberahamo'a nina'a, 'E 'ouge mene haġai'uma, mazaġa Mose zu peroveta azaġa miriho'e e'e radiu'ohe. Ze uratine mirihoġa e'e me'odi'uma ebu e'e moneo ederi'uma.' ³⁰ Ebu ani nina'a, 'O mene, mama Aberahamo! Vaze 'ahoga runeono'o zeġe vaġe tuġunine, ze'e haġai sau'anono'o ġihuri'uma.' ³¹ Rehano Aberahamo'a niro. 'Ze Mose zu peroveta azaġa mene egozine, runeono'o ġabode iġune'ete'e vazeġa zuni mene hune egoħa'uma.'"

17

Iesu'a Sau'a Rae Mode'ete'e zu Fiie'ete'e Ihoziro (Mataio 18:6-7, 21:22, Mareko 9:42)

¹ Mada 'ahogano Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Vaze sau'a moneo tutuze'ete'e'e ġauġa'e mada nidu'a fura'uma, rehano vaze haġai sau'ano tutuze'ete'e vazeġa'e, fase vetuġaġa, aduga hidi'uma. ² Ani'a kome'a kome'a bo'aġano tibani zu sau'ano tutune ihonine, e'e vazeġa'e hadi horeġa unuġano aute varahadu davarao feunine'e manoġa. ³ E'ano'o tohutoho'i! Ekalesia nabuġo'a sau'a haġao'idene, riġa ġoreno'i, raena'a, 'Ġa ve'oreha haġai sau'a ago haġao'i!' Ebu ani haġai sau'anono'o ġihuro'idene, sau'aġa rae modo'i! ⁴ Ani'a mada tiba zamaġano ġae 7 sau'a ġae mazao haġaine zu ġae 7 bare onaadu 'E ġa mazao haġai sau'a haġaħa,' rae ro'idene, ane sau'a aġutu modo'i!"

⁵ Mada 'ahogano apostolo azaġani'a Zuhi'a Boro niro, raena'a, "Eme ġa mazao fiie'ete'e ufeta borof'o'i!" ⁶ Zuhi'a Boro'a naenaezina'a, "Za'a eġe mazao fie'eta'a'e fufu maġa kome'a tiba heuġa rehano, za'a Irimo ireġa nina'a, 'Irimo ire, ġae'a bare taġota iġunadu davarao ġuhuro'i,' rae reine, ani za ġoere egozini'uma."

⁷ Iesu'a bare zina'a, "Zae bo'aġano vaze 'ahogani'a tuġure vazeġa 'ahogaġeta reine, tuġure vazeġa e'e'a mebao raha houni'uma ga mamoe taufi'uma. Ebu gauono'o bare onaine,

ane zuhi'a'a 'ahige re'umahe, 'Aro'i, ehoradu ogano'i'? Mene! ⁸ Ani zuhi'a'a 'ahige re'uma, raena'a, 'Ege veize gorava ogomuḡa goroho'i, dabarano'i, ebu e ibite oga'uma zamaḡano danaho'i! E'e ḡaruganobu'u ḡa'a ogano'i!" ⁹ Ebu tuḡure vazeḡa'e gau haḡate'e veize ani zuhi'a'a manoga tauḡi rae mene ni'uma. ¹⁰ E'ano'o za zuni Badi'a'a zeate'e gaḡa haḡae hauḡo'idene, za 'ahige ro'i, 'Eme tuḡure azaḡa roḡeḡa. Eme'e gau'e tauḡeḡa.'"

Lefera Azaḡa 10 Manoziro

¹¹ Iesu ani Ieruselema haba'a u'a onaminu. Ebu ani Samaria zu Galilea haba'a nemaḡano onamiro. ¹² Ani de'e haba'ano ne 'ahoga diuḡirotene, lefera azaḡa 10 faḡano edanadu Iesu horoniro. ¹³ Ebu ḡihau huario, raena'a, "Zuhi'a Boro Iesu, eme vetuḡafadu dehefe faifo'i!" ¹⁴ Iesu'a horozadu ziro, raena'a, "Badi'a dibu'o hau'ete'e azaḡa vaḡe onamo'i, ebu ahirize ihozo'i! Ze'a za manora ga mene rae ḡiaz'i'uma." Ebu ze ibio oname'ete'e zamaḡano, leferaze'a deheru manoriro.

¹⁵ Vaze tiba'e leferaḡani'a manoroga horonirotene, Iesu vaḡe bare onadu ḡihau huau'ena'a, Badi'a niḡa niguniro. ¹⁶ Vaze 'adi'e Samaria vazeḡa. Ani Iesu oda babaḡano rahao ovoe ḡuḡuradu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ḡa'a deheheha! Manoga tauḡi!" ¹⁷ Ebu Iesu'a ḡadiniro, raena'a, "E vaze 10 dehe faizeha, rehano vaze 9 nou'e'e? ¹⁸ Iuda mene vazeḡa ḡa'a da'o baradu Badi'a nigunahehe?" ¹⁹ Ebu Iesu'a vaze e'e niro, raena'a, "Iḡune edanadu onamo'i! ḡae'a eḡe mazao fie'ete'e'a ḡabo'eha."

Badi'a'a Ibitohau'ete'e Haba'a Ihoziro (Mataio 24:23-28, 24:37-41)

²⁰ Mada 'ahogano Farisea azaḡani'a Iesu ḡadiniro, raena'a, "Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a'e nani'a ari'uma?" Iesu'a naenaeziro. "Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a'e onae'ete'e vaze'a ubumaze hina ḡianoga mene idaḡa. ²¹ 'Ani ahama ra'ohe,' ga 'Ani omoa ra'ohe,' de'uge mene rae re'uma, mazaḡa Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a'e zae bo'aḡano* radiu'ohe."

²² Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Za'a zazore mone mada 'ahogano, eḡe, Vaze Ubuga ḡiahihi re'uma, rehano za'e e mene horohi'uma. ²³ Vaze'a raena'a, 'ḡiano'i, Iesu omo'e'e' ga 'Iesu 'ahi'e'e,' rae zo'idene, ago buau onamo'i zu ago hegoto'i! ²⁴ E, Vaze Ubugani'a bare onaine, vaze nidu'a hune'a horohi'uma. A'e, viri'a vazahadu adure nae ruganono'o nae ruga aganadu vaze nidu'a horone'ete'e

* 17:21 zae zamaḡano

heuḡa. ²⁵ Rehano e'e ḡauḡa izema fureranogano, e'e aduga ḡehaḡa hidi'uma zu izidi azaḡani'a eḡe hezahohi'uma.

²⁶ Eḡe, Vaze Ubugani'a bare onai'uma madaḡano'e vazevaze'a Noa madaḡano haḡainute'e teigi'uma. ²⁷ E'e madaḡano vazevaze'a radiunute'e radoneḡano ogaunu, gaguinu zu hahurinu onamo Noa'a ḡasi boro diuḡiro. 'Ougadu zobo'a onaadu zeḡe nidu'a ruize hauḡiro. ²⁸ Ebu eḡe, Vaze Ubugani'a bare onai'uma madaḡano'e vazevaze'a Lota madaḡano haḡainute'e teigi'uma. Zeḡe'a radiunute'e radoneḡano ogaunu, gaguinu, maketinu, hihinu ebu neze ogoraunu. ²⁹ Rehano Lota'a Sodoma haba'a mode iḡunirotene, ire roga zu ire roga hadiḡani'a adureono'o iruḡu teige rururu ovoiro ebu nidu'a hune ruize hauḡiro. ³⁰ Eḡe, Vaze Ubugani'a adureono'o bare onaine, a'e e'e madaḡa teigi'uma.

³¹ E'e madaḡano iniu'a ne enona radiu'ete'e vazega'e ḡauḡa mouga veize neḡa mene diuḡi'uma! Meba zamaḡano hihe'ete'e vazega'e zuni neḡa mene bare onami'uma! ³² Nugo zamaro'i, Lota inuga'e nougadu rudaro! ³³ Iniu vaze ane ḡabone obone giganine, ani ḡabone tuḡutuḡu mene hidi'uma. Rehano iniu vaze ane ḡabone eḡe 'uano ahetine, ḡabone tuḡutuḡu hidi'uma. ³⁴ E zi'ohe, e'e bare onait'e' ohe'ano vaze 'aheu'e evane tibano bazi'uma. E'e zamaḡano 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iḡuni'uma. ³⁵ Roḡae 'aheu'e uvahu mirune radi'u'ete'e zamaḡano, 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iḡuni'uma†." ³⁷ Ebu ane tahi'atahi'a'a ḡadiniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, 'ahi'e nouma furera'uma?" Iesu'a naenaeziro. "Nagini'a rudanate'e haba'ano gaoza'a nu'ora'uma."

18

Ḡozoba'a Bare Bare Uminirote'e Hari Idaidaḡa

¹ Mada 'ahogano Iesu ane tahi'atahi'a'a kuruo iḡaiḡa kuranoga zu mene ahetoga veize hari 'ahoga idaniro. ² Ani raena'a, "Haba 'ahogano kota ibitohau'ete'e vazega'e 'ahogani'a radiunu. Ani'e Badi'a mene rihoninu zu vaze mene gubazinu. ³ E'e haba'ano ḡozoba 'ahogani'a zuni radiunu. Ani mada nidu'a bare bare kota ibitohau'ete'e vazega'e vaḡe onamadu niro, raena'a, 'Eḡe agire vazega'a eḡe mazao haḡairote'e haḡaiḡa'e mene duduga. E'ano'o ḡa ani mazao nagini'e haḡai duduga ihono'i! ⁴ Kota ibitohau'ete'e vazega'e ani faḡa hune ḡozoba e'e dananoga mene uratiro. Rehano vesu'u ani ane'a bare raena'a, 'E Badi'a mene

† 17:35 Mirihe farirote'e 'ahoga'e v. 36 'ahige ra'ohe, 'Ohoze 'aheu'a mebao gau'ete'e zamaḡano, 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iḡui'uma.'

rihone'ohe zu vase mene gubaze'ohe. ⁵ Rehano ḡozoba ada'a, e ufeta ḡunuḡuhe'ohe! E'ano'o e ani kota abiti'uma ebu ani'e duduga rae ni'uma. 'Ouge mene haḡaine, ani bare bare onaadu ihi'uma ebu e fuḡofuḡohe ruhi'uma!"

⁶ Ebu Zuhi'a Boro'a raena'a, "Kota ibitohau'ete'e vaseḡa ani zuni mene duduga vaseḡa. Rehano ani'a nagini ra'ete'e faine abito'i! ⁷ Badi'a'e, ane'a ohotirote'e azaḡani'a ohere zu madai ani uminine, ani zogone nagini duduga ra'ete'e ḡauḡa zini'uma ebu danazoga'e mene sasi'uma. ⁸ E zi'ohe, Badi'a'a nagini duduga ra'ete'e ḡauḡa ḡarihe zini'uma. Rehano eḡe, Vaze Ubugani'a bare onai'uma madaḡano, Badi'a mazao fie'ete'e vase nu horozì'uma ga mene?"

Farisea Vazeḡa zu Takesi Ufe'ete'e Vazeḡa

⁹ Iesu'a zeḡe'a zeḡe bare duduga rae ra'ete'e zu vase edeze ḡahize'ete'e azaḡa mazao hari 'ahoga idaniro. ¹⁰ Ani raena'a, "Mada 'ahogano vase 'aheu, Farisea vaseḡa zu takesi vaseḡani'a kuranoga radu kuru neḡa itiro. ¹¹ Ebu Farisea vaseḡani'a edanadu 'ahige kuraro, raena'a, 'Badi'a, manoga tauḡi! Mazaḡa e'e vase sau'azeta nu, a'e ḡonore azaḡa, haḡai sau'a azaḡa ebu ubuma ḡezo azaḡa mene heuḡa. Takesi ufe'ete'e vaseḡa omo zu mene heuḡa! ¹² Fura tiba zamaḡano, e ḡae 'aheu zaḡozage'ohe zu e'e hide'ete'e ḡauḡa nidu'a zamaḡano gaubanana tiba ḡa ḡane'ohe.' ¹³ U takesi vaseḡa ani faḡano edaro. Ani adure ḡoha zu mene ite ehamanadu 'u'uga fa'ofa'one'ena'a kuraro, raena'a, 'Badi'a, e'e sau'a vaseḡa, vetuḡaho'i!"

¹⁴ Ebu Iesu'a raena'a, "E zi'ohe, Badi'a'a Farisea vaseḡa'e mene duduga reiro. Rehano takesi vaseḡa ani duduga radu ani neḡa onamiro. Iniu vase ane'a bare niḡa mae itine, Badi'a'a niḡa mae ovoì'uma, rehano iniu vase ane'a bare niḡa mae ovoine, Badi'a'a niḡa mae iti'uma."

Iesu zu Tahì'a Kome'a Kome'a (Mataio 19:13-15, Mareko 10:13-16)

¹⁵ Mada 'ahogano vase nu'a zeḡe tahi'a kome'a kome'a tutuze Iesu vaḡe ariro, mazaḡa Iesu'a 'evo'a zeḡe rana touga uratiro. Rehano ani tahi'atahi'a'a tutuze arirote'e azaḡa roziro. ¹⁶ Rehano Iesu'a tahi'a kome'a kome'a huziro ebu vase e'ea zina'a, "Tahi'a kome'a kome'a eḡe vaḡe tuḡuzo'i, zu ago gararo'i! Mazaḡa Badi'a'a ibitohau'ete'e vaseḡa'e, tahi'a kome'akome'a teiḡe Badi'a ḡoere igi'ete'e vaseḡa. ¹⁷ E hube hune zi'ohe. Tahi'a kome'a teiḡe, iniu'a Badi'a'a ibitohau'ete'e mene mae ḡihinine, ani Badi'a'a ani mene ibitoha'uma."

*Ma'ora Vazeġa**(Mataio 19:16-30, Mareko 10:17-31)*

¹⁸ Iuda azaġa ibitozini'ete'e vazeġa 'ahogani'a Iesu ġadiniro, raena'a, "Ihore vazeġa manoġa, e nagini haġaine ġabone tuġutuġu hidi'uma?" ¹⁹ Iesu'a niro, raena'a, "Ġa nougadu e manoġa rae huhe'ohe? Badi'a ane da'o huga hune manoġa, u vaze 'ahogani zu mene hune manoġa. ²⁰ Rehano ġa ġadimu moneo naenae'ih. Mose goro ġoe'a ġa edeġa. A'e 'ahi'e'e: Ubuma ago ġezano'i, vaze ago mano'i, ago ġonotano'i, kota zamaġano ġoere ve'oġa ago ġoero'i ebu vi'u mogo gubazo'i! Ġa goro ġoe'a haġaiġa 'ahi hegote'e ga?" ²¹ Ani'a naenaeniro, raena'a, "E kome'anono'o 'ahi ġauġa nidu'a haġae hune'ohe." ²² Iesu'a e'e igirotene, ani niro, raena'a, "Ġa ġau tiba iġine'ohe. Ġauġo nidu'a seronadu zahara azaġa zeno'i! 'Ougine ġa radone tuġutuġu haba'ano naeġa me'uma. Ebu aradu eġe hegoto'i!"

²³ Ani'a Iesu ġoere igirotene, zamaġani'a adudu bororaro, mazaġa ani'e ufeta ma'ora vazeġa 'ahine. ²⁴ Ebu Iesu'a vaze 'e'e horonadu niro, raena'a, "Ma'ora azaġa'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeġa rouga'e riġa bagaġa. ²⁵ Kamero'e niduru ho'oga diuġoga'e riġa. Rehano ma'ora vazeġa'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeġa rouga'e ufeta riġa."

²⁶ E'e igirote'e azaġani'a raena'a, "'Ougine iniu'a da'o ġabone hidi'uma?" ²⁷ Iesu'a naenaezina'a, "Vaze'a haġaoga mene idaġa ġauġa'e, Badi'a'a haġaoga idaġa." ²⁸ Ebu Petero'a niro, raena'a, "Eme ġau nidu'a modadu ġa ġaruna hegote'ohe." ²⁹ Iesu'a zina'a, "E hube hune zi'ohe. Vaze 'ahogani'a Badi'a'a ibitohau'ete'e veize, neġa, inuga, negoġa, vi'a moga ga tahi'aġa mode iġunine, ³⁰ izidi madaġano ani naeġa ġae ġeħaġa hidi'uma, zu zama moneo ġabone tuġutuġu me'uma."

*Iesu'a Ane Rune Bare Ġo'aniro**(Mataio 20:17-19, Mareko 10:32-34)*

³¹ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a 12 nu'ozadu ziro, raena'a, "Zae edeġa eme Ierusalemaha'aba'a ite'ohe. E'ea feurine, peroveta azaġani'a eġe, Vaze Ubuga, moneo mirihirote'e ġauġani'a huda'uma. ³² E'e Roma azaġa evora ri'ih'i'uma. Ebu ze'a ġirihohi'uma, mazagarohi'uma zu eġe rana so'abidi'uma. ³³ Ebu masihi'uma zu uġuhi'uma, rehano mada uġiduġano bare ġabode iġuni'uma." ³⁴ Rehano ani ġoere huga'e 'u'uruġa 'ahine, Iesu tahi'atahi'a'e ani'a zirote'e goe'a huga mene ederiro.

*Iesu'a Ubumaġa Kuruġa Vazeġa Fainiro**(Mataio 20:29-34, Mareko 10:46-52)*

35 Iesu'e Ieriko haba'a hanitiro. E'ea ubuma kuruḡa vazegā 'ahoga'e ibi genaḡano ehoradu vase mazao moni umidinu. 36 Ani vase ḡuḡuvaḡani'a harae vitau'ete'e egadu nagini'a fureru'ete'e ḡadimaro. 37 Ze'a nina'a, "Iesu Nazareta vazegāni'a vitau'ohe." 38 Ze'a 'ouge nirotene, ani huau iḡuniro, raena'a, "Iesu, Davida mariga vazegā, eḡe vetuḡaho'!" 39 Ebu ibite'ete'e azaḡani'a riḡa ḡoreniro. "Ḡa sifu rado'!" Rehano ani ḡihau baḡaga huauna'a, "Davida mariga vazegā, eḡe vetuḡaho'!" 40 Iesu ani e'e igirotene, tue edanadu ebu zina'a, "Ohoze e'e tutune aro'!" 41 Ubuma kuru vazegāni'a aradu Iesu'a ḡadiniro, raena'a, "Ḡa ege'a ḡa veize nagini haḡaoga urate'ohe?" Ani'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro, e ehamatihi!" 42 Iesu'a niro, raena'a, "Nugo ehamano'! Mazaḡa ḡae'a eḡe mazao fie'ete'e'a mano'eha." 43 Ebu vase e'e ubumaḡa'e zogone manoradu ehamu idararo zu Badi'a nigune'ena'a, Iesu ḡaruna hegotiro. Vaze nidu'a e'e horonirotene, zeḡe zuni Badi'a niguniro.

19

Zagaio zu Iesu

1 Iesu ani Ieriko haba'ano feuradu vitau onamiro. 2 E'ea vase 'ahoga niḡa Zagaio'a radiunu. Ani'e takesi azaḡa ḡihi'aḡa zu ma'ora vazegā. 3 Ani Iesu ḡianihi reiro, rehano ani'e vase futu'a 'ahine vase ḡuḡuvaḡa bo'aḡanonono'o Iesu horonoḡa'e mene idararo. 4 E'ano'o ani Iesu horonoga radu dure ibitadu ibi genaḡano Nuguri ireḡa 'ahoga sibiro, mazaḡa Iesu ani e'e ibiḡano vita'uma. 5 Ebu Iesu'a e'e haba'ano feurirotene, ani ite ehamanadu Zagaio huniro, raena'a, "Zagaio! Ḡarihe bua ovao'! E izidi ḡae neo radi'uma." 6 Zagaio ani ḡarihe sibire buanadu matu'u boroḡeta ane neo Iesu mae ḡihiniro. 7 Vaze vase'a e'e horonadu zeḡe nidu'a gumude ḡoeriro, raena'a, "Iesu ani'e haḡai sau'a vazegā neo diuḡe radiu'ohe!"

8 Ebu ane ne zamaḡano, Zagaio'a iḡune edanadu Zuhi'a Boro niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ḡiano'! E izidi eḡe ḡau ḡaha'a zahara azaḡa zini'uma. Zu eḡe'a vase mazao ḡuriradu ḡau 'ahoga meiniro reine, eḡe'a ḡae ḡazaḡa bare barono zini'uma." 9 'Ougadu Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Izidi ḡae zu ḡae teite ne tibano radiu'ete'e azaḡa'e Badi'a'a zeḡe sau'anono'o ḡabozeha, mazaḡa ḡae zuni ḡae vouḡa Aberahamo teige Badi'a mazao fie'ohe. 10 Eḡe, Vaze Ubuga'e, dauḡirote'e azaḡa vaḡoga zu ḡabozoga veize onairo."

*Tuḡure Azaḡa 10 Hari Idaidaḡa**(Mataio 25:14-30)*

¹¹ Iesu'a Ierusalemama haba'a hanitirotene vazevaze'a 'ahige zamariro, raena'a, 'Iesu ani Ierusalemama haba'a diuḡine, ani kini re'uma ebu Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a'e zogone furera'uma.' E'ano'o ze Iesu ḡoere ize abite'ete'e zamaḡano, Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a,

¹² "Vaze 'ahoga'e niḡa boro. Ani'a kini rouga radu haba faḡa onamihi ebu bari'uma rae reiro. ¹³ 'Ahine ani izema onamogano, tuḡureḡa azaḡa 10 huzadu zeḡe nidu'a moni tiba tiba* ziniro. Ebu zina'a, 'Moni 'ahi hina moni borofofi onamo eḡe'a bare onai'uma.' ¹⁴ U ane haba azaḡani'a ani kini rouga mene uratiro. Ebu ane ḡaruna hari odohe dure'ete'e azaḡa tuḡuzadu haba zuhi'aḡa mazao uminiro, raena'a, 'Ani emeḡe kini rouga mene urate'ohe!'

¹⁵ Rehano haba zuhi'aḡani'a ani kinio ohonadu bare onairo. Ane'a moni zinirote'e tuḡure azaḡa huzadu ze'a nougenouge moni borofirote'e ederihhi rae reiro. ¹⁶ Ebu tuḡure vazega ibi'ani'a ane vaḡe onaadu raena'a, 'Zuhi'a, ḡa'a inirote'e moni tiba hina moni 10 haḡaeha.' ¹⁷ Ane zuhi'a'a nina'a, 'Manoḡa taugi! Ḡa'e tuḡure vazega manoga! Ḡa gau kome'a faine odohe gaueha u'ano, neḡa neḡa nidu'a 10 ḡiane'ete'e vazegano oho'i'uma.' ¹⁸ Tuḡure vazega 'aheuḡani'a onaadu zuhi'aḡa nina'a, 'Zuhi'a, ḡa inirote'e moni tiba hina bare moni fu'o haḡaeha.' ¹⁹ Ane zuhi'a'a naenaeni, raena'a, 'Manoḡa taugi! Ḡa zuni neḡaneḡa nidu'a fu'o ḡiane'ete'e vazegano oho'i'uma.'

²⁰ Rehano tuḡure vazega 'ahogani'a onaadu raena'a, 'Zuhi'a, ḡa moni ahi'e'e. Eḡe'a mene daunoga veize dabua hina umadu u'uru tiro. ²¹ Ḡa'e vaze riḡa. Vaze'a tirote'e ḡauḡa ḡa'a ma'ohe, zu vaze'a ḡorarote'e ḡauḡa ḡa'a hirive'ohe. E'ano'o e ḡa mazao rihanadu 'ouge haḡairo.' ²² Ane zuhi'a'a naenaeni, raena'a, 'Ḡa'e tuḡure vazega sau'a! Ḡa'a ra'ete'e ḡoe'a u'ano, e ḡa aduga ḡani'uma! E'e vaze riḡa radu vaze'a ti'ete'e zu ḡorau'ete'e ḡauḡa ma'ohe rae ederifone, ²³ ḡa nougadu e moni moni neḡano mene tiro? 'Ougifone e bare aradu moni e'e bare ragate meifo. ²⁴ Ebu ani vaetadu uhira edarote'e azaḡa ziro. 'Ani mazao moni tiba e'e mo'i, ebu moni 10 mate'e tuḡure vazega hano'i!' ²⁵ Rehano ze'a nina'a, 'Zuhi'a, ani moni 10 amahi maha.' ²⁶ Ani naenaezina'a, 'O'e, rehano e 'ahige rae zihhi. Iniu vaze nagini hide'ete'e faine odohe gauine, ani hena borofe hidi'uma. Rehano iniu vaze nagini hide'ete'e mene faine odohe gauine, ani mazao nagini kome'a zuni

* **19:13** Girikio, 'Mina', Mina tiba'e mada 100 naega

meini'uma. ²⁷ Ebu eḡe'a kini rouga mene uratirote'e agire azaḡa tutuze aradu eḡe zamao mau ruzo'i!"

Iesu'a Ierusalemā Haba'a Diuḡiro

(Mataio 21:1-11, Mareko 11:1-11, Ioane 12:12-19)

²⁸ 'Ouge radu Iesu ani ane tahi'atahi'a zamao Ierusalemā haba'a u'a itiro. ²⁹ Olive maḡano Betefage zu Betania neḡano feurirotene, ane tahi'a 'aheu tuḡuziro. ³⁰ Ebu zina'a, "Zama mone neḡa onamo'i. Diuḡine, doniki modohuḡa, vase 'ahogani'a mene ehoroga ḡauḡa e'ea 'ute touga horoni'uma. Ebu fuhi'adu 'ahi mae aro'i! ³¹ Vaze 'ahogani'a ḡadizena'a, 'Nougadu fui'e'ohe?' ro'idene, 'Zuhi'a Boro'a urate'ohe,' rae no'i!"

³² Iesu'a zirote'e idunaḡano ze onamiro ebu doniki modohuḡa horoniro. ³³ Ze e'e fuhi'e'enogano, doniki modohuḡa e'e azaḡani'a ḡadiziro, raena'a, "Za nogadu e'e fuhi'e'ohe?" ³⁴ Ze'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro'a urate'ohe." Ze 'ouge reirotene doniki modohuḡa azaḡani'a ziniro. ³⁵ Ebu ze doniki modohuḡa mae Iesu vaḡe onamadu dabuaze doniki modohuḡa ḡarunio zahariro, ebu Iesu ani rana tiriro.

³⁶ Iesu'a oname'ete'e zamaḡano, vase ḡuḡuvaḡani'a dabuaze ane ibio hirau onamiro. ³⁷ Ebu ani Olive maḡanono'o ovoe'ete'e ibiḡa hanitiro. E'ea Iesu ḡaruna hegote'ete'e vase ḡuḡuvaḡa nidu'a oname'enogano matu'uzeta huau'ena'a, Badi'a niguniro, mazaḡa ze Iesu'a haḡainute'e haḡai gigi'aḡa nidu'a horoniro. ³⁸ Ze'a raena'a,

"Zuhi'a Boro ane niḡano onae'ete'e kiniḡa niguno'i!

Adureo uniho manōḡa,

ebu hitana huneo Badi'a nigunoga!"

³⁹ Rehano vase ḡuḡuvaḡa bo'aḡano Farisea azaḡa nu'a raena'a, "Ihore vazeḡa, ḡa ḡaruna hegote'ete'e azaḡani'a 'ouge ra'ete'e gararo'i!" ⁴⁰ Iesu'a naenaenziro. "E mene 'ougi'uma. E zi'ohe, ze mene niguhine, hadi zeḡe'a huanadu eḡe niguhi'uma."

⁴¹ Iesu'a Ierusalemā haba'a hanitadu haba'a e'e horonirotene niaro. ⁴² Ebu raena'a, "Ierusalemā azaḡa, izidi za'e Badi'a teite uniho manōḡa ma'ete'e ibiḡa edeḡa reifone, ḡabone hidifo. Rehano zae fase, izidi'e za e'e edenoga mene idaḡa. ⁴³ Mada 'ahogani'a furera'uma. E'e madaḡano zae agire azaḡani'a raha gabi'a merau ganageḡezi'uma, ebu zamao haozi'uma. ⁴⁴ Zeḡe'a zae haba zu haba azaḡa nidu'a rahao zimi feuzi'uma. Ebu zae ne ogorarote'e hadiḡa'e nidu'a fahe ḡuzuhi'uma, mazaḡa Badi'a'a zae vaḡe onairote'e madaḡa mene ederiro 'ahine."

Iesu'a Kuru Neḡa Deheniro

(Mataio 21:12-17, Mareko 11:15-19, Ioane 2:13-22)

⁴⁵ Iesu'a Ierusalemā haba'a diuḡadu kuru neḡa onamiro. Ani de'e haba'ano ḡau nunu serone'ete'e azaḡa horozadu hegoze buziro. ⁴⁶ Ebu zina'a, "Buka Zaḡoḡa zamaḡano 'ahige mirihiro, raena'a, 'Badi'a ne'e vaze'a kurau'ete'e neḡa re'uma.' Rehano zae'a kuru neḡa'e ḡonore haba'a teige haḡae'ohe!"

⁴⁷ E'e ḡarugano Iesu'a mada nidu'a kuru neḡano vaze ihozinu. Rehano Badi'a dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡaḡihi'aḡa, Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu vaze boroboro'a ani matihi reiro. ⁴⁸ Rehano ze ani ma'uma ibiḡa mene hidiro, mazaḡa vaze nidu'a Iesu'a reinute'e ḡoe'a faifaine abitinu.

20

Iesu Gigi'aḡa Moneo Ḡadiniro

(Mataio 21:23-27, Mareko 11:27-33)

¹ Mada 'ahogano Iesu'a kuru neḡano Badi'a hari manōḡa haraminu zu vaze ihozinu. E'e madaḡano Badi'a dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡaḡihi'aḡa, Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu vaze boroboro'a ani vaḡe onamiro. ² Ebu ze Iesu ḡadiniro, raena, "Eme efo'i, ḡa no'e gigi'aḡa hina haḡai e'e haḡae'ohe? Iniu'a 'ahi gigi'aḡa ḡaniro?" ³ Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Eḡe zuni ḡadimu 'ahoga zinihi. ⁴ Ioane'a bapatizo haḡainuta'a'e Badi'a mazaono'o ga vaze mazaono'o? Eho'!"

⁵ Zeḡe'a zeḡe da'o neneḡaniro. "Badi'a mazaono'o reine, 'Za nouḡadu loane ḡoere mene mae ḡihinido?' rae ifi'uma. ⁶ U vaze mazaono'o reine, vaze nidu'a hadi hina uḡue rui'uma, mazaḡa zeḡe nidu'a Ioane ani'e hube hune peroveta vazeḡa rae mae ḡihiniro." ⁷ E'ano'o ze naenaenina'a, "Eme aḡu'a Ioane gigi'a'e noumano'o meiro." ⁸ Ebu Iesu'a zina'a, "Eḡe zuni no'e gigi'a hina haḡai 'ahi haḡaete'e mene ihozi'uma."

Hihī Azaḡa Sau'a Hari Idaidaḡa

(Mataio 21:33-46, Mareko 12:1-12)

⁹ Iesu'a vaze mazao hari 'ahi idaniro. "Vaze 'ahogani'a vaini mebaḡa ḡoranadu hihī azaḡa nu'evora ti'ena'a, 'ahige reiro. 'Hirivi'ete'e ḡauḡa nu e'a me'uma.' Ebu ani'a haba 'ahoga onamadu mada faḡa ragavinu. ¹⁰ Vaini maḡa ri'i'ete'e madaḡa reirotene, vaini maḡa nu mouga radu ani tuḡureḡa vazeḡa 'ahoga hihī azaḡa e'e vaḡe tuḡune onamiro. Rehano ze'a bounadu 'evo'a isoḡa tuḡune baroniro. ¹¹ Ani hena tuḡure vazeḡa 'ahoga bare tuḡuniro, rehano ani zuni bouniro, mazagarone runiro zu 'evo'a isoḡa tuḡuniro.

¹² Ebu ani tuḡure vazeḡa uḡiduḡa bare tuḡuniro, rehano e'e vazeḡa'e ruharo zu uhine baroniro.

¹³ Ḡonagano vaini mebaḡa vazeḡani'a 'ahige reiro. 'E nagini haḡai'uma? Eḡe ubude zamarone tahi'aḡa tuḡuni'uma, giseha ze ani u'u gubani'uma.' 'Ougadu ani tuḡuniro.

¹⁴ Rehano hihi azaḡani'a horonirotene, zeḡe'a neneḡaniro. 'Ani'e vaini mebaḡa 'adi me'uma vazeḡa! 'Aro matihi, ebu vaini mebaḡa 'adi emeḡe'a me'uma!'

¹⁵ E'ano'o ze'a vaini mebaḡanono'o ani uhine bunadu mau runiro. 'Ougadu vaini mebaḡa vazeḡ'e ze mazao nagini haḡai'uma? ¹⁶ Ani onaadu hihi azaḡa e'e mau ruzi'uma ebu vaini mebaḡa'e vaze nu zini'uma."

Vaze'a hari e'e igirotene, ze niro, raena'a, "'Ahiguḡa mene fureraune manoḡa!" ¹⁷ Rehano Iesu'a ḡiazadu zina'a, "'Ouge rouga idaḡa, rehano Buka Zaḡoḡa zamaḡano 'ahige mirihirote'e ḡoe'a huga'e zamaro'!

Vaze'a hadi hina ne ogorarotene, ze'a mene uratadu mae modirote'e hadiḡani'e, gaḡa boro hadiḡa raha.

¹⁸ Vaze 'ahoga hadiḡa e'e rana higaune, ani vahegu tahitahi'uma, zu hadiḡa e'e'a vaze 'ahoga rana higaune, ani'e se'eti'uma."

¹⁹ Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Badi'a dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡaḡihi'aḡa'e Iesu hari idaidaḡa zeḡe veize reirote'e ederitotene, ze'e Iesu zogone obone tihi reiro. Rehano ze mene 'ougiro, mazaḡa vaze ḡuḡuvaḡani'a ze mazao maḡuni'uma radu rihoziro.

Roma Kiniḡa Takesi Moniḡa

(Mataio 22:15-22, Mareko 12:13-17)

²⁰ Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Badi'a dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡaḡihi'aḡani'a Iesu faine ḡianiro. Ze'e u'uru gaue'ena'a duduḡa rae ḡurire'ete'e azaḡa madu Iesu mazao tuḡuziro, mazaḡa Iesu ani ḡau nu rae ve'onine Roma gavana vazeḡa mazao utoga reiro. ²¹ Ebu ze Iesu vaḡe onamadu ḡadiniro, raena'a, "Ihore vazeḡa, eme edeḡa ḡa'e huga da'o ḡoere'ohe zu ihoze'ohe. Ebu vaze boro zu kome'a idaze'ohe, zu Badi'a'a urate'ete'e ibiḡa hugano da'o ihoze'ohe. ²² E'ano'o 'ahi ḡadimatihi. Roma kiniḡa takesi moniḡa haune, idaḡa ga mene?"

²³ Iesu ani ze'a ani so'one'eta'a'e ederiro, ebu zina'a, ²⁴ "Roma moniḡa* ihoho'! Iniu viga zu iniu niḡa e'e rana touga?" Ze'a naenaeniro. "A'e Roma kiniḡa† viga zu niḡa."

* 20:24 Girikio, 'Denari' † 20:24 Girikio, 'Kaisara'

25 Ebu ani'a ziro. "Tena Roma kiniḡa ḡau'e Roma kiniḡa ane hano'i, u Badi'a ḡau'e Badi'a ane hano'i!" 26 E'ano'o ze vazevaze ubumao Iesu'a reirote'e ḡoe'a'e ve'oga ra'ete'e mene idararo. Ebu Iesu'a ḡadimuze naenaenirote'ano ze zaguzagadu sifu radiro.

*Runeono'o Iḡune'ete'e moneo Ḡoe'a
(Mataio 22:23-33, Mareko 12:18-27)*

27 E'e ḡarugano Sadukea azaḡa nu'a Iesu vaḡe ariro. Sadukea azaḡa'e vase'a runeono'o mene bare ḡabode iḡuni'uma rae reiro. 28 Ze Iesu ḡadiniro, raena'a, "Thore vazega, Mose'a goro ḡoe'a 'ahige mirihiro. 'Ohoze 'ahogani'a rudanadu ane inuga'e enega 'o'o'a reine, ohoze negoḡani'a ḡozobaḡa teite hahuradu ani rune negoḡa niḡa mougua veize ene fureno ha'uma. 29 Negoḡa nidu'a 7 radiudo. Ibi'ani'a hahuriro ebu ubuga o'o'ano rudaro. 30 Negoḡa 'aheuḡani'a ḡozobaḡa teite hahuriro, rehano ani zuni ubuga o'o'ano rudaro. Ebu negoḡa uḡiduḡa zuni ani teite hahuriro, rehano haḡai idaḡani'a fureraro. 31 Ebu negoḡa nidu'a 7 ḡozoba teite hahuriro, rehano nidu'a rudau hauḡadu, ubudeze 'o'o'a reiro. 32 Hena vesu'u ḡozoba zuni rudaro. 33 'Ougadu runeono'o bare iḡuni'uma madaḡano roḡae a'e iniu inuga re'uma? Mazaḡa ohoze 7 ani teite hahuriro."

34 Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Hahu'e raha azaḡa 'adi veize ra'ohe. 35 Rehano runeono'o bare iḡunadu Badi'a habao radoga idaḡa ra'ete'e azaḡa'e mene hahuri'uma. 36 Ebu ze mene bare ruda'uma, mazaḡa ze'e tuḡure viga heuḡa. Ze'e runeono'o iḡunirote'e azaḡa u'ano, Badi'a ubuga ra'ohe.

37 Runeono'o bare iḡuni'uma moneo, Mose'a zuni Buka Zaḡoḡa zamaḡano mirihiro. Ani butu zamaḡano Badi'a hidirotene, 'ahige huniro, raena'a, 'Aberahamo Badi'a, Isako Badi'a zu Iakobo Badi'a! Mazaḡa ze amahi rudaro rehano, ze vine'e ḡabode'ena'a Badi'a'e zeḡe Badi'a rae reiro. 38 Badi'a'e mene rune azaḡa Badi'a, rehano ḡabone azaḡa Badi'a. Zeḡe nidu'a ani ubumao'e ḡaboḡa."

39 Ebu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa nu'a naenaeniro. "Thore vazega, ḡa faifaine raha!" 40 E'e enogano ze Iesu inare ḡadine'ete'e mene bare haḡairo.

Keriso'e Iniu Mariga?

(Mataio 22:41-46, Mareko 12:35-37)

41 Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Nougadu vase'a Keriso'e Davida mariga ra'ohe? 42 Davida ane'a Keriso moneo Salamo bukaḡano 'ahige mirihiro.

'Badi'a'a eḡe Zuhi'a Keriso niro, raena'a,

“Eḡe eda'e moneo ehoro'i,

⁴³ onamo eḡe'a agireḡo nidu'a madu odaḡo 'u'uḡano ti'uma.”

⁴⁴ Davida'a Keriso mazao 'Zuhi'a' rae huniro. E'ano'o Keriso'e Davida mene mariga ra'ohe.”

Mose Goro Ġoe'a Ihoze'ete'e Azaḡa Ġiano'i

(Mataio 23:1-36, Mareko 12:38-40, Luka 11:37-54)

⁴⁵ Vaze nidu'a abitirote'e zamaḡano, Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, ⁴⁶ “Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa faine ḡiazoo'i! Ze niguzoga raduni, dabua faḡa haḡadu oname onaihi, ebu vazevaze'a ne hunio hidine, 'Vaze boro,' rae gubaze ḡorezihi ra'ohe. Nu'onu'o neḡa zamaḡano vaze boroboro'a ehore'ete'e haba'ano ehorih'i ra'ohe, zu muio zuni ehoro haba'a manogano da'o ehorih'i ra'ohe. ⁴⁷ Ebu ze'e ḡozoba so'ozadu toheze nidu'a meize'ohe, zu kuru faḡafe ḡurire kurau'ohe. E'ano'o zeḡe haḡai sau'a u'ano, aduga boro bagaḡa hidi'uma.

21

Ġozoba'a Ġahunanirote'e Moniḡa

(Mareko 12:41-44)

¹ Iesu ani kuru neḡano ma'ora azaḡani'a Badi'a ḡahunani'ete'e moni mauḡaḡano zeḡe ḡahunone ufi'ete'e horoziro. ² U ani zahara ḡozobaḡa 'ahoga zuni moni kome'a 'aheu ofoga horoniro. ³ Ebu ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, “E hube hune zi'ohe, Zahara ḡozobaḡa 'ada'a ofata'e vaze 'ahoga 'ahogani'a ofate'e teite mene idaḡa. Ġozoba'e boro hune ofeha. ⁴ Ma'ora azaḡani'a zeḡe moni ḡehaḡaono'o tahiḡa da'o ofeha. U ḡozoba 'adi'e zahara roḡaḡa, rehano ane mazao radi'u'ete'e moniḡa nidu'a ofeha.”

Mada Ġonagano'e Haḡai nu Badeḡa

(Mataio 24:3-14, Mareko 13:3-13)

⁵ Iesu tahi'atahi'a nu'a kuru neḡa hadi manogā hina ogorarote'e zu Badi'a harote'e rohorohoḡa biri ragano tirote'e ḡo'aniro. Rehano Iesu'a ziro, raena'a, ⁶ “Izidi zae'a horone'ete'e ḡauḡa e'e nidu'a'e agire azaḡani'a ruine hune hauḡi'uma. Madaḡani'a onaine hadi 'ahoga ani ranano mene radi'uma.”

⁷ 'Ougadu ze Iesu ḡadiniro, raena'a, “Ihore vazeḡa, 'ahi ḡauḡa'e nani'a furera'uma? E'e haḡaiḡa nidu'a furera'uma madaḡano, nagi haḡai nu badeḡani'a ibite furera'uma?”

⁸ Ani'a naenaезiro. “Ġiano'i, vaze'a tutuze ve'ozi'uma! Ze'e eḡe ni radu onai'uma, zu 'ahige re'uma, raena'a, 'E'e Keriso,'

ebu 'Madağa 'ai haniteha!' Rehano ġoereze ago ego'i! ⁹ Uti zu agato hariġa ego'idene, ago rihano'i! 'Ahi ġauġa'e ibite furera'uma, rehano mada ġonaga'e zogone mene ari'uma." ¹⁰ Ebu hena ani ziro, raena'a, "Haba'a 'ahogani'a haba'a 'ahoga teite utiti'uma, zu gavamani 'ahogani'a gavamani 'ahoga teite utiti'uma. ¹¹ Haba nunu zamaġano haba'a hagare'ete'e boro'a furera'uma, zaga'a hia'uma zu ugi boro'a furera'uma. Ebu adureono'o riho ġauġa zu haġai nu badeġa boroboro'a furera'uma.

¹² Rehano 'ahi ġauġa ize mene fureranogano, vaze'a za oboze teadu sausauzi'uma, zu nu'onu'o neġano zu ġu'a neġano ohoze ti'uma. Eġe u'ano, kini zu gavana azaġa mazao ri'izi'uma. ¹³ E'e'a fureraune, zae'a zeġe mazao eġe hari rouga madaġa re'uma. ¹⁴ Zae moneo nagini ġoe'a re'uma rae ago ibite zamare borof'o'i! ¹⁵ Mazaġa za'a nagini re'uma ġoe'a'e eġe'a huhuzazi'uma, e'ano'o agireze 'ahogani'a zuni mene agatozi'uma. ¹⁶ Zae vize moze, negoze, nabudize zu vazeze'a revozini'uma ebu za nu'e runeo tuġuzi'uma. ¹⁷ Za'e eġe hegote'ete'e 'u'ano vaze nidu'ani'a he'ehe'ezi'uma. ¹⁸ Rehano iguze zuni hube hune mene ruizi'uma. ¹⁹ Zae'a edau gigaraune za'e ġabone tuġutuġu hidi'uma.

Ierusalem Haba'a Ruini'uma
(Mataio 24:15-21, Mareko 13:14-19)

²⁰ Ierusalem haba'a'e uti azaġani'a ganaġeġanoga horono'idene, a'e Ierusalem haba'a ruini'uma madaġa 'ai haniteha rae ederi'uma. ²¹ E'e madaġano Iudea haba'ano radiu'ete'e azaġa'e haba maġa ferau ito'i! Ierusalem haba'a zamaġano radiu'ete'e azaġa'e ferau vaġino'i! Ierusalem haba'a enogano radiu'ete'e azaġa'e Ierusalem haba'a ago diuġo'i! ²² Mazaġa e'e madaġano Badi'a'a Ierusalem azaġa aduga hune zini'uma. Ebu Buka Zaġoġano peroveta azaġani'a mirihrote'e ġauġa nidu'a huda'uma. ²³ E'e madaġano ahi'eta roġaeġa zu nune hina ene guraġa ġubuze'ete'e roġaeġa, ze'e fase vetuġaġa, feranoga mene idaġa u'ano, aduga hidi'uma. Raha 'ahi'e aduga boro bagaġa hidi'uma ebu Badi'a'a vaze mazao maġuno zini'uma. ²⁴ Ze nu'e venisi hina ġouze ruzi'uma, ebu nu'e oboze teadu, ġu'a azaġa teige, 'avo'a haba'a nunuo tutuze onami'uma. Iuda mene azaġani'a Ierusalem haba'a sausaune radi'uma onamo zeġe mada'a hauġi'uma.

Iesu'a Onaite'e Madaġa
(Mataio 24:29-31, Mareko 13:24-27)

25 Mada, bato zu buzuva ragano haḡai nu badeḡa horoni'uma. Ebu raha 'ada haba nunu zamaḡano, davara zu sa'u boroboro guguḡa u'ano vaze nidu'a rihau ruda'uma ebu zamaze'a ada'adi'uma. 26 Vaze'a nagini rahao ada furera'uma rae zamare'ena'a rihau rudanadu higau bauri'uma, mazaḡa adure ḡianete'e gigi'aḡani'a'e haga-hagari'uma. 27 Ebu e'e madaḡano eḡe, Vaze Ubugani'a ḡoze zamaḡano gigi'a inaraḡa boro zuni agaḡa manōḡa madu ovai'uma. Ebu vazevaze'a e'e horoni'uma. 28 'Ahi ḡauḡani'a ḡadahe furerano'idene, iḡunadu dude ehamano'i, mazaḡa Badi'a'a zae ḡabozi'uma madaḡa 'ai haniteha."

Figi Ireḡa Hari Idaidaḡa

(Mataio 24:32-35, Mareko 13:28-31)

29 Ebu Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a, "Figi ireḡa zu ire nidu'a ḡiano'! 30 Rouḡani'a udufa'oga horono'idene, a'e irugu madaḡa haniteha rae edere'ohe. 31 E'e teige, 'ahiguḡani'a fureranoga horono'idene, a'e Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a haniteha rae edero'! 32 E hube hune zi'ohe, izidi radiu'ete'e azaḡa'e mene hauḡi'uma onamo 'ahiguḡaguḡani'a furera'uma. 33 Adure zu raha'e hauḡi'uma, rehano eḡe ḡoere'e mene hauḡi'uma.

Ruhibe Rado'i

34 Tohotohe rado'i! Za mene 'ougine, re'ore'ete'e, gage'ete'e zu ḡaboneze zamare borofe'ete'e u'ano, zamaze'e aduda'uma. Ebu eḡe'a bare onae'ete'e madaḡano'e zaguzaga'uma, mazaḡa e'e 'ahiri miniḡani'a mani zu aba tabara 'ahirini'ete'e teigi'uma. 35 Raha 'adi azaḡa nidu'a e'e madaḡa hidi'uma. 36 E'ano'o adugani'a fureraune, ferau'ete'e zu eḡe, Vaze Ubuga zamao edau'ete'e veize, mada nidu'a kurau'ena'a tohotohe rado'i!"

37 Mada nidu'a Iesu ani kuru neḡano ihozinu, u ohere nidu'a'e vaḡinadu Olive maḡa onamadu e'ea radiunu. 38 Ebu oherebau uzeuze vaze nidu'a Iesu ḡoere abitoga veize kuru neḡa onaminu.

22

Iuda'a Iesu Revoharo

(Mataio 26:1-5, Mareko 14:1-2, 14:10-11, Ioane 11:45-53)

1 Isitiḡa O'o'a Beredi Muiḡa, niḡa 'ahoga'e Iḡine Mode'ete'e Muiḡa madaḡa hanitiro. 2 Badi'a dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡani'a Iesu manoga ibiḡa vaḡiro, mazaḡa vaze ḡuḡuvaḡani'a ederine, utiti'uma radu rihoziro.

3 Isakariota vazeḡa niḡa Iuda'e Iesu tahi'a 12 zamaḡano tahi'a 'ahoga. Satani'a ane zama diuḡiro. 4 Ani Badi'a

dibu'o hau'ete'e ġihi'aġaġihi'aġa zu kuru neġa taufe'ete'e ġihi'aġaġihi'aġa vaġe onamiro. Ebu zeġe 'evoreo Iesu ri'inite'e ibiġa vaġe ġoeriro. ⁵ Ze matu'e rudanadu Iuda mazao ġoere tiro, nina'a, "Moni ġani'uma." ⁶ Iuda ani naenaezina'a, "Manoġa!" Ebu ani vase ġuġuvaġa o'o'a zamaġano Iesu ri'inoga veize mada manoġa vaġiro.

Iġine Mode'ete'e Muiġa Ruhibe Tiro

(Mataio 26:17-25, Mareko 14:12-21, Ioane 13:21-30)

⁷ Isiti O'o'a Berediġa Muiġa madaġa ibi'a'e Iġine Mode'ete'e Muiġa ebu dibu'o mamoeġa ubuga mau'ete'e madaġa, e'e reiro. ⁸ Iesu ani Petero zu Ioane tuġuze'ena'a, ziro. "Onamadu emeġe oganoga veize Iġine Mode'ete'e Muiġa ruhibe to'i!" ⁹ Ebu zeġe'a ġadiniro. "Ġa ura'e nouma ruhibe ti'uma?" ¹⁰ Ane'a naenaezina'a, "Ego'i! Ierusalemaba haba'ano diuġine, ohoze 'ahogani'a vu ġoġoreġa odohe'ete'e horoni'uma. Ebu ani ġaruna hegotadu ane'a diuġi'uma neġa diuġo'i!" ¹¹ Diuġadu e'e ne vazeġa 'ahige ġoreno'i, 'Thore vazeġani'a ane tahi'atahi'a teite Iġine Mode'ete'e Muiġa* a'uma neġa zamaġa'e nou'e'e rae ġadimu'ohe.' ¹² Ebu ani'a ne hitagano bazuni neġa boro 'ahoga ihozi'uma zu ruhibe teate'e ġauġa horoni'uma. De'ea ogomufe ruhibe to'i!" ¹³ Ze iġunadu onamiro, ebu Iesu'a zirote'e ġauġa nidu'a horoniro. 'Ougadu Iġine Mode'ete'e Muiġa ruhibe tiro.

Iġine Mode'ete'e Muiġa Aro

(Mataio 26:26-30, Mareko 14:22-26, 1Ko 11:23-25)

¹⁴ Madaġani'a feurirotene, Iġine Mode'ete'e Muiġa afine, Iesu ani apostolo azaġa teite e'e neġa zamaġano ehoriro. ¹⁵ Ebu ani'a ziro, raena'a, "E izema aduga hidogano, zae teite Iġine Mode'ete'e Muiġa 'ahi anoga hubehune uratiro. ¹⁶ Mazaġa eġe'a zi'ohe, e'e Muiġa 'ahi'e mene bare a'uma onamo Badi'a'a ibitohau'ete'e madaġano Iġine Mode'ete'e Muiġa hugani'a hubehune huda'uma."

¹⁷ Ebu ani vaini vuġa bioġa madu Badi'a mazao kuranadu ziro, raena'a, "'Ahi madu zae zuni tahitahe gago'i!" ¹⁸ Mazaġa eġe'a zi'ohe, e'e vaini vuġa mene bare gagi'uma, onamo Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a madaġani'a onai'uma." ¹⁹ 'Ougadu ani beredi meiro, zu Badi'a mazao kuranadu vahege tahitahadu ziniro. Ebu zina'a, "Beredi 'adi'e eġe ahiri. Zae zini'ohe. Eġe zamaroga radu haġaiġa 'adi haġao'i!"

²⁰ Ġorava ogomuġa enogano ani vaini vuġa bioġa madu ziro, raena'a, "Bioġa 'adi zamaġano'e eġe ru. Eġe'a

* 22:11 Iġine Mode'ete'e Muiġa mamoeġa

zae u'ano rudanadu ruhe'a be'uti'uma, a'e goitore iziga ra'ohe. ²¹ Rehano ġiano'i! Eġe revoni'uma vazeg'a'emeġe teite ogau tibur'u'ohe. ²² Eġe, Vaze Ubuga'e Badi'a urao ruda'uma. Rehano eġe revoni'uma vazeg'a'e aduga hune hidi'uma." ²³ 'Ougadu ze bare ġadimutitiro, raena'a, "Emeġe bo'aġano iniu'a 'ouge haġai'uma?"

Iniu'e Niġa Boro?

²⁴ Ebu Iesu tahi'atahi'a bo'aġano iniu'e niġa boro raena'a zeġe'a bare ta'irotitiro. ²⁵ Iesu'a zina'a, "Avo'a kiniġakiniġani'a zeġe haba azaġa zuhi'azi'ohe, ebu gigi'azeta azaġani'e haba azaġani'a 'Du'u vazeg'a' rae huze'ohe. ²⁶ Rehano za'e ze teige ago 'ougo'i! Zae bo'aġano iniu'a niġa boro reihi reine, ani'e vaze niġa kome'a heuġa rae re'uma. Ebu iniu'e zuhi'a reihi reine, tuġure vazeg'a heuġa rae re'uma. ²⁷ Iniu'e niġa boro? Ehore ogau'ete'e vazeg'a ga tuġure vazeg'a? A'e ehore ogau'ete'e vazeg'a. Rehano e'e zae bo'aġano tuġure vazeg'a heuġa.

²⁸ Eġe'a aduga hide onainute'e zamaġano za'e eġe teite radiu onaeha. ²⁹ E'ano'o eġe Mama'a vaze nidu'a ibitozini'ete'e gigi'aġa inirote'e teige, e zae zuni e'e gigi'aġa zini'ohe. ³⁰ Ebu eġe'a ibitohau'ete'e haba'ano za'e eġe teite oga'uma, zu kini'a ehore'ete'e haba'ano ehoradu Isaraela azaġa, 12 urabo, ibitozini'uma."

Petero'a Iesu O'oni'uma

(Mataio 26:31-35, Mareko 14:27-31, Ioane 13:36-38)

³¹ Ebu Iesu'a Simona niro, raena'a, "Simona, Simona! 'Adi ego'i! Satani'a, vuiti zuizuine'ete'e† teige, zae zama tuhunoga veize Badi'a umineha. ³² Rehano Simona, e ġae'a eġe mazao fie'ete'e'a mene dauġifine ġae rana kuraneha. E'ano'o ġae'a ġihuradu eġe vaġe bari'uma madaġano negoġo duġuru inarazono'i!" ³³ Petero'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro, e'e ġae teite ġuta'uma, ebu ġae teite ruda'uma zuni idaġa!" ³⁴ Iesu'a niro, raena'a, "Petero, eġe'a ġa'ohe, ohogore uzeuze ġae'a ġae uġidu 'o'ohena'a, e aġu'a rae re'uma. E'e ġaruganobu'u kokoroku'a uga'uma."

³⁵ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Eġe gau haġaoga veize tuġuzirote'e madaġano za'e moni, nihara ebu tamaka mene odohe onamiro. E'e zamaġano za idararo ga mene?" Ze naenaenina'a, "Idararo." ³⁶ Ebu Iesu'a raena'a, "Izidi'e vaze'a mene danazi'uma, e'ano'o monize zu niharaze odoho'i! Iniu iniu'e vesinize o'o'a ro'idene, dabuaze seronadu venisi hoito'i!† ³⁷ Ibite eġe moneo peroveta vazeg'a

† **22:31** Vuiti hirive'ete'e zamaġano, vuiti zuizuinine, huga'e zamaġano radi'ohe ebu ogaġa'e buau rururu'ohe ‡ **22:36** E'e goere idaidaga. Huga'e 'Aduga hidoga u'ano ruhibo'i'

Isaia'a Buka Zaḡoḡano 'ahige mirihiro, raena'a, 'Vaze'a ani'e ḡonore azaḡa zamaḡano 'ahoga rae reiro.' Eḡe'a zi'ohe, e'e ḡoe'a'e hube hune furera'uma. Eḡe hari ibite mirihirota'a'e nidu'a hudau onae'ohe." ³⁸ Zeḡe'a naenaeniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, emeḡe mazao'e venisi 'aheu." Iesu'a ziro. "Ai ahiḡa!"

Iesu'a Olive Maḡano Kuraro

(Mataio 26:36-46, Mareko 14:32-42)

³⁹ Ebu Iesu ani iḡaiḡa haḡainute'e teige Olive maḡa 'u'a buau onamiro. Zu ane tahi'atahi'a ane hegotiro. ⁴⁰ Iesu'e e'e haba'ano feurirotene, ani zina'a, "'Aha radiu'ena'a, Satani'a so'oso'ozine eḡe mazao fie'ete'e'a mene daḡifine, kurano'!" ⁴¹ Ebu Iesu ani mobade onamadu obena hina tuḡadu kuraro, ⁴² raena'a, "Mama, ḡa urato'idene, eḡe mazaono'o bioḡa aduga 'adi mae vaḡino'! Rehano mene eḡe ura, ḡae ura da'o haḡao'!" ⁴³ Ebu tuḡure viga'a adureono'o ane vaḡe ovadu inaraharo. ⁴⁴ Ani zamaḡa ufeta adudu'ena'a, zamaḡa tiba hanadu bare kuraro. E'ano'o irairaniro ebu irairāḡani'a ru teige rahao sore buaro.

⁴⁵ Iesu ani kuru hauḡadu ane tahi'atahi'a vaḡe bare onamirotene ze bazuna haniziro. Mazaḡa ze'e vetuḡa rarote'ano'o ahirize'a taoraro. ⁴⁶ E'ano'o ani'a ziro, raena'a, "Za nouḡadu baze radiu'ohe? Iḡuno'! Satani'a so'oso'ozadu eḡe mazao fie'ete'e mene daḡifine, kurano'!"

Iesu Obone Tiro

(Mataio 26:47-56, Mareko 14:43-50, Ioane 18:3-11)

⁴⁷ Iesu'a ḡoere'enogano, vaze ḡuḡuvaḡani'a ani vaḡe onairo. Ebu Iesu tahi'a 12 bo'aḡano Iuda'a ibitadu fura'inoga veize Iesu uhiḡa onairo. ⁴⁸ Rehano Iesu'a raena'a, "Tuda, ḡa'e eḡe Vaze Ubuga revonoga veize fura'ihiohe?" ⁴⁹ Iesu tahi'atahi'a'e nagini'a furera'uma ederirotene, ze Iesu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, eme vesini hina utitozine idaḡahehe?" ⁵⁰ Ebu ane tahi'a 'ahogani'a venisi ahase bunadu Badi'a dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡa tuḡure vazeḡa vari'iro. 'Ougadu eda'e teḡaḡa buniro. ⁵¹ Rehano Iesu'a raena'a, "Ago 'ougo'!" Ebu Iesu'a vaze e'e teḡa obonadu faine manoniro.

⁵² Iesu obonetouga veize onairote'e azaḡa, Badi'a dibuo hau'ete'e ḡihi'aḡaḡihi'aḡa, kuru neḡa ḡiane'ete'e ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu vaze boroboro'e Iesu'a ziro, raena'a, "Za'e ḡonore vazeḡa obone ti'ete'e teige, vesini ebu somori boro madu eḡe obohe touga veize onaahehe?" ⁵³ Mada nidu'a e'e zae teite kuru neḡano radiunu. E'e zamaḡano za'e mene obohe tiro. Rehano izidi'e za'a eḡe obohe'ete'e madaḡa zu uzabo gigi'a madaḡa feureha."

Petero'a Iesu O'oniro

(Mataio 26:57-58, Mareko 14:53-54, 14:66-72, Ioane 18:12-18, 18:25-27)

⁵⁴ Ze Iesu obone teadu Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'aġa ne tutune onamiro. Petero zu faġanono'o zeġe ġaruna hegotiro. ⁵⁵ Vaze nu e'e ne ġabi'a zamaġano ire roga hofadu ehore ġeġemaġiro. Petero zuni zeġe teite ehoro.

⁵⁶ Tuġure roġaeġa 'ahogani'a Petero'e ire roga duhuġano ehore'enogano horoniro. Ani ġiane rune'ena'a, ziro. "Vaze 'adi zuni Iesu teite radiudo!" ⁵⁷ Rehano Petero ani o'oniro, raena'a, "Roġae, e vaze a'e aġua!" ⁵⁸ Mene faġa enogano vaze 'ahogani'a horonadu niro, raena'a, "Ġa zuni Iesu gagine'ete'e vazeġa 'ahoga!" Rehano Petero'a nina'a, "Ohoze, e'e mene!" ⁵⁹ Mada tahiġa ġarugano, vaze 'ahogani'a te'ote'au ġoeriro, raena'a, "Vaze 'adi hube hune Iesu teite radiudo, mazaġa ani zuni Galilea vazeġa!" ⁶⁰ Rehano Petero'a naenaeniro. "Ohoze! E ġa'a nagini ra'eta'a'e aġu'a!"

Petero ani ize ġoere'ete'e zamaġano, kokoroku'a ugaro. ⁶¹ Zuhi'a Boro'a vaetadu Petero ġianiro. 'Ougadu Petero ani Zuhi'a Boro'a 'ahige nirote'e zamariro, 'Ohogore uzeuze kokoroku'a izema uganogano, ġa'a ġae uġidu eġe o'ohi'uma.' ⁶² Ebu ani Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'aġa neon'o buanadu niau rudaro.

Uti Azaġani'a Iesu Ġareġareniro

⁶³ Iesu ġiane'ete'e azaġani'a ani ġareġareniro zu bouniro. ⁶⁴ Ze ani ubumaġa 'uadu bare ġadiġadiniro, raena'a, "Ġa peroveta vazeġa 'ahine, iniu'a bou'ate'e vazeġa ihof'o'i!" ⁶⁵ Ebu ġoere sau'a sau'a hina ġareġareniro.

Vaze Ġihi'aġa Ġihi'aġani'a Iesu Ġadiniro

(Mataio 26:59-66, Mareko 14:55-64, Ioane 18:19-24)

⁶⁶ Irarirotene, vaze boroboro'a tibano nu'oraro. Ze'e Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'aġaġihi'aġa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa. Zeġe kota zamaġano Iesu mae ohoniro. ⁶⁷ Ebu zeġe'a niro, raena'a, "Efo'i! Ġa'e Kerisohe?" Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Eġe'a 'O'e' rae zine, za'e eġe ġoere mene mae ġihini'uma. ⁶⁸ Ebu eġe'a 'E Keriso ga?' rae ġadizine, za'e mene naenaehi'uma. ⁶⁹ Rehano izidiono'o zama mone eġe, Vaze Ubugani'a Badi'a gigi'aġa eda'e naeo ehori'uma."

⁷⁰ Zeġe nidu'a ġadiniro, raena'a, "Tena ġa'e Badi'a Ubugahehe?" Ane'a zina'a, "O'e, zae'a e'e iniu rae ihi'ohe." ⁷¹ Ebu zeġe'a zeġe bare neneġaniro, raena'a, "Eme Iesu'e ve'oġa rae ra'ete'e vazeġa mene vaġi'uma, mazaġa emeġe'a ane hebeono'o ġoere ve'oġa rate'e hube hune egeha!"

23

*Pilato Zamao Iesu Mae Ohoniro**(Mataio 27:1-2, 27:11-14, Mareko 15:1-5, Ioane 18:28-38)*

¹ Kota e'e azağa nidu'a iğuniro, ebu Iesu tutune onamadu Pilato zamao ohone tiro. ² Ebu zeğe'a Pilato mazao Iesu sau'a rae fureniro, raena'a, "Vaze 'adi'e emeğe ne azağa so'ozadu ibi ve'oğano tutuze'ohe. 'Roma kiniğa mazao takesi ago hano'i,' rae ra'ohe zu ane'a bare raena'a, 'E'e kini zu Keriso,' rae ra'ohe!" ³ E'ano'o Pilato'a Iesu ġadiniro, raena'a, "Ġa'e hube Iuda azağa kinihe?" Iesu'a naenaeniro. "O'e, ġa'a ra'eta'e hube." ⁴ 'Ougadu Pilato'a tehadu Badi'a dibuo hau'ete'e ġihi'ağaġihi'ağa zu vaze ġuġuvağa ziro, raena'a, "E ani mazaono'o ve'oğa 'ahoga mene horoneha." ⁵ Rehano ze te'ote'au ġoeriro, raena'a, "Iesu ani, Galilea haba'anono'o Iudea haba'a nidu'a onamo Ierusalem'a 'ahi haba'ano zuni, vazevaze ihoze'ena'a hağai ve'oğa ibiğano tutuze'ohe!" ⁶ Pilato ani ġoere 'adi igirotene, ġadiziro. "Iesu ani'e Galilea vazeğahe?" ⁷ Ebu Iesu'e kini Heroda'a ġiane'ete'e Galilea haba'a vazeğa rae ederiradu ani Heroda vađe tuğuniro. E'e madağano Heroda ani Ierusalem'a haba'ano radiudo.

⁸ Heroda'a Iesu horonirotene, ani matu'e rudaro, mazağa ani amahiono'o Iesu ġianihi rae zamarinu. Ani ibite Iesu hariğa igiro 'ahine, Iesu'a hağai gigi'a hağaoga horonihi reiro. ⁹ E'ano'o Heroda ani ġadimu ġehağa Iesu mazao hağairo, rehano Iesu'a mene naenaeniro. ¹⁰ Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'ağaġihi'ağa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azağani'a iğunadu ġoere riğa ġehağa Iesu rana ġoeriro. ¹¹ Heroda ani ane uti azağa teite Iesu ġirihoharo. Ebu dabua manoga hağaohanadu Pilato vađe bare tuğune onamiro. ¹² Ibite Heroda ebu Pilato'e agiretitido, rehano e'e madağano'e vazetitiro.

¹³ Ebu Pilato ani Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'ağaġihi'ağa, vaze boroboro ebu haba azağa huze nu'oziro, ¹⁴ zina'a, "Za'e vaze 'adi'e vaze ibi ve'oğano ibitoziniro radu tutune areha. Eğe'a zae zamao ġianatene, zae'a ane moneo rate'e ve'oğa 'ahogani mene horoneha. ¹⁵ Heroda'a zuni Iesu mazao ve'oğa 'ahogani mene horonadu ani emeğe vađe bare tuğune onaeha. Ġiano'i! Iesu mazao'e runeo tuğuni'uma ve'oğani'e o'o'a! ¹⁶ E'ano'o eğe'a uti azağa tuğuzadu Iesu masini'uma ebu tuğune buni'uma*."

¹⁸ Rehano vaze ġuġuvağa nidu'a huau iğuniro, raena'a, "Vaze adi'e mano'i, u Barabasi'e tuğune bunu'o'i!" ¹⁹ Barabasi

* **23:16** Mirihe farirote 'ahoga'e v. 17 'ahige ra'ohe, 'Izidi İğine Mode'ete'e Muiğano ani'a vaze 'ahoga ġu'a'ono mae bunifo'

ani Ierusalemaha haba'ano gavamani utitoziniro zu vaze zimiro. E'ano'o ani ġu'ano ohoniro. ²⁰ U Pilato ani vaze ġuġuvaġa teite ta'irotitiro, mazaġa ani Iesu tuġune bunihĩ reiro. ²¹ Rehano ze'a huario, raena'a, "Sataurono'i! Sataurono'i!" ²² Pilato'a ġae uġiduġano ziro, raena'a, "Ani nagi ve'oġa haġaeha? E ani rune moneo tuġuni'uma ve'oġa 'ahogani'a mene horoneha. E'ano'o e ani masine tauġi'uma ebu tuġune buni'uma!"

²³ Rehano vaze ġuġuvaġani'a Iesu satauronoga veize ġihau teote'au huario. Zeġe ago'e ufeta boro hune u'ano, ²⁴ Pilato'a ze'a urate'ete'e ibiġano haġaoziniro. ²⁵ 'Ougadu ani gavamani utitozinirote'e zu vaze goruzirote'e vazeġa, Barabasi ġu'anono'o mae buniro. U vaze ġuġuvaġani'a uratirote'e idunaġano, Iesu'e satauronoga veize uti azaġa evora ri'iniro.

Iesu Satauroniro

(Mataio 27:32-44, Mareko 15:21-32, Ioane 19:17-27)

²⁶ Uti azaġani'a Iesu tutune onamirote'e zamaġano, Kurene vazeġa 'ahoga niġa Simona, ani'e ane habaono'o onae'enogano ibio hidiro. Uti azaġani'a obone teadu Iesu satauro mae heratoharo ebu Iesu ġaruna onamiro. ²⁷ Vaze ġuġuvaġani'a zuni Iesu hegote onamiro. Zeġe bo'aġano roġaeroġae'a Iesu vetuġanadu niau kuario. ²⁸ Iesu'a tehadu zina'a, "Ierusalemaha roġaeroġae, eġe u'ano ago niano'i, rehano zae zu ubudeze veize niano'i! ²⁹ Mazaġa aduga boro hidi'uma madaġa 'ai onai'uma. E'e madaġano vazevaze'a 'ahige re'uma, raena'a, 'Gabani roġaeġa zu ene ize 'izema mougā roġaeġani'e manoga tauġi!' ³⁰ E'e madaġano ze maġamaġa kome'a boro zina'a, 'Fahanadu emeġe ġahifo'i!' ³¹ E'e ire ġaboġa heuġa, rehano za'a sataurohi'ohe. 'Ougine za'e, ire roġa azaġa heuġa, aduga ufeta boro hidi'uma."

³² Ġonore boro vazeġa 'aheu zuni Iesu teite zemoga radu tutuze onamiro. ³³ Ebu ze'e haba 'ahoga niġa Vadini Isiga feuriro. E'ea Iesu ebu ġonore vazeġa 'aheu satauroziro, vaze 'ahoga'e eda'e moneo zu 'ahoga'e kauri moneo. ³⁴ Ebu Iesu'a sataurono'o reiro, raena'a, "Mama, zeġe haġai sau'a aġutu modo'i, mazaġa ze'e nagini haġae'eta'a'e aġu'a." Ze'a iniu'e Iesu dabua me'uma radu kaġusi arahoga arahiro.

³⁵ Vazevaze'e edanadu muririnu. U vaze ibitozini'ete'e azaġa'e Iesu ġirihoharo, raena'a, "Ani vaze 'ahoga'ahoga'e ġaboziro. Ani'e Keriso, Badi'a'a ohotirote'e vazeġa reine, ane'a bare ġaboni'uma!" ³⁶ Uti azaġani'a zuni arahoharo ebu vaini vuġa ġiġi'a gagoharo. ³⁷ Ebu ze nina'a, "Ġa'e Iuda azaġa kini ro'idene, ġae'a ġae bare ġabo'o'i!" ³⁸ Iesu satauro hitagano'e 'ahige mirihiro, 'Iuda Azaġa Kini'.

39 Satauro rana'ono'o ḡonore boro vazegā 'ahogani'a Iesu roniro, raena'a, "Ĝa'e Keriso ro'idene, ḡae'a ḡae bare ḡabo'o'i ebu emeḡe zuni ḡabofo'i!" 40 Rehano ḡonore boro vazegā 'ahogani'a ḡonore boro vazegā omo ḡoere riḡa hina naenaenina'a, "Ĝa Badi'a mene rihone'ehehe? Gae zuni ane teite idaḡa ruda'uma ebu Badi'a hidi'uma. 41 Emetane'e emeḡe sau'a u'ano rudau'ohe, rehano vase 'adi'e haḡai sau'a 'ahogani mene haḡairo." 42 Ebu ane'a Iesu niro, raena'a, "Iesu, ḡae'a ibitohau'ete'e haba'a ona'idene eḡe zuni zamaro'i!" 43 Iesu'a naenaenina'a, "Hube hune ḡa'ohe, izidi ḡa'e eḡe teite Badi'a habao radi'uma."

Iesu'a Rudaro

(Mataio 27:45-56, Mareko 15:33-41, Ioane 19:28-30)

44 Madai kirikiri meirotene, haba nidu'a uzabo'a 'uiro onamo ḡorava mone mada uḡidu. 45 Mada mene hiaro ebu kuru neḡa dabuaḡani'a nemaο zigau 'a'adaro. 46 Ebu Iesu'a ḡihau huario, raena'a, "Mama, eḡe vine'e ḡae 'evoreo ti'ohe!" Ani 'ouge reirote'e enogano 'ai, iriga ri'iro.

47 Roma uti azaḡa ibitozini'ete'e ḡihia'āḡa'e nagini'a furerarote'e horonirotene, ani Badi'a niguniro ebu raena'a, "Hube hune vase 'adi'e duduḡa!" 48 Iesu satauro rudarote'e muririrote'e azaḡa ḡuḡuvaḡani'e nagini'a furerarote'e horonirotene, ze zuni vetuḡa ranadu neze 'u'a barobaro 'uhiro. 49 Rehano Iesu vase nidu'a zu Galilea haba'anono'o hegotirote'e roḡaeroḡaḡa nidu'a faḡanono'o nagini'a furerarote'e muririro.

Iesu Guriro

(Mataio 27:57-61, Mareko 15:42-47, Ioane 19:38-42)

50-51 Iudea haba'ano Arimatea vase 'ahoga niḡa Iosefa radiunu. Ani'e vase manoḡa zu duduḡa, zuni Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a guhininu. Ani'e vase ibitozini'ete'e azaḡa boro zamaḡano boro 'ahoga, rehano vase boroboro'a Iesu matihi reirotene ani ze ḡoere mene mae ḡihiniro. 52 Ane'a Pilato vaḡe onamadu eda'e'eda'e uminiro, raena'a, "Iesu rune ahi'a eno'i!" Ebu hena Pilato'e reiro. "O'e". 53 'Ougadu Iosefa'a sataurono'o Iesu ahiri mae bunadu dabua hina 'umiro. Ebu Iesu ahiri vatava varadirote'e 'iduḡa izigano tiro. 54 A'e Bana Madaḡa veize ruhibe'ete'e madaḡa ḡoravaḡa, ebu Bana Madaḡa hanitiro.

55 Galilea haba'anono'o Iesu teite onairote'e roḡaeroḡae'e Iesu ahiri mae onamirote'e hegotiro ebu ahi'a tirote'e haba'a horoniro. 56 'Ougadu ze neze bare onamadu Iesu ahiri aso hanoga veize murava hohoḡa zu dehoru hohoḡa manoḡa ruhibiro. Rehano Mose goro ḡoe'a idunaḡano Bana Madaḡa 'ahine, ze ahirize ohone baniro.

24

Iesu'a Runeono'o Bare Ġabodiro

(Mataio 28:1-10, Mareko 16:1-8, Ioane 20:1-10)

¹ Fura oherebau uzeuze roġaeroġae ze'a ruhibirote'e ahiri ase'ete'e muravaġa hohoġa madu idu onamiro. ² Ze feurirotene, idu 'ue'ete'e hadiġa boro kiune vaġinoga horoniro. ³ Ebu ze diuġiro, rehano Zuhi'a Boro Iesu ahiri mene horoniro. ⁴ Ze nagini'a ani mazao fureranate'e zamare 'ada'adiro. E'e madaġano vase 'aheu'a tabara zeġe babaġano edaro. Ze'e dabua vazavazahoġa vidaro. ⁵ Ebu roġaeroġae'a rihau rudanadu zeġe mazao ovoe ġuġuriro. Rehano vase 'aheu'a ziro, raena'a, "Za nougadu ġabone vaseġa rune haba'ano vaġe'ohe?" ⁶ Ani ahao'e 'o'o'a, rehano ani bare ġabode iġuneha! Ani'a Galilea haba'ano nagini zirote'e zamaro'i! ⁷ Ani'a raena'a, 'Eġe, Vaze Ubuga'e revonadu sau'a azaġa evora ri'ini'uma ebu sataurohi'uma, rehano mada uġiduġano bare ġabode iġuni'uma.'" ⁸ 'Ouge reirotene, roġaeroġae'a Iesu'a reirote'e ġoe'a zamariro.

⁹ Roġaeroġae'a idu haba'anono'o bare onaadu zeġe mazao nagini'a furerarote'e nidu'a Iesu tahi'a 11 zu ane vase nunu nidu'a ziro. ¹⁰ Idu haba'a onamirote'e roġaeroġae'e Magadala roġaeġa niġa Maria, 'ahoga'e niġa Ioana, Iakobo vi'a niġa Maria ebu roġae nunu. Ze'e nagini'a fureranate'e apostolo azaġa mazao rae fureniro. ¹¹ Rehano Iesu tahi'atahi'a'a ze ġoere'e ġiriho hariġa radu mene mae ġihiniro. ¹² U Petero ani iġunadu idu haba'a dure onamiro. Ani'a ġuġuradu idu zamaġa ġianirotene, Iesu ahiri umirote'e dabuaġa da'o horoniro. Ebu ani nagini'a fureranate'e zamare 'ada'ade'ena'a, ne bare onamiro.

Iesu'a Emausa Neġa Ibiġano Fureraro

(Mareko 16:12-13)

¹³ E'e madaġano roġaeroġae ġoere igirote'e azaġa bo'aġano tahi'a 'aheu'a Emausa neġa ibiġa onaminu. E'e neġa'e Ierusalemaha haba'anono'o ani faġa'e 11 kilomita. ¹⁴ Anianine ibio oname'ena'a nagini'a fureranate'e ġauġa nidu'a ġo'ane onaminu. ¹⁵ Zeġe'a ġo'ane oname'enogano, Iesu ane'a zeġe uhiġa aradu idaġa onamiro. ¹⁶ Zeġe horoniro rehano, mene ederiro a'e Iesu, mazaġa ze ani mene ederoga veize biriro.

¹⁷ Iesu'a ziro, raena'a, "Ġanine oname'ena'a, nagini ġo'ane'ohe?" Ebu ze vetuġarau'ena'a tue edaro. ¹⁸ Ze bo'aġano vase 'ahoga niġa Kuleopa'a naenaeniro, raena'a, "Izidi Ierusalemaha haba'ano nagini'a fureranata'a'e vase nidu'a edeġa. Ġa'e e'ea radiunu rehano, ġa'a da'o aġu'ahehe?" ¹⁹ Iesu'a zina'a, "Nagini'a fureraneha?" Zeġe'a

nina'a, "A'e Iesu, Nazareta vaseḡa hariḡa. Badi'a zu vase nidu'a zamao ani peroveta vaseḡa raha. Ani'e haḡaiḡa gigi'a haḡainu zu ḡoere gigi'a haraminu. ²⁰ Rehano Badi'a dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu vase ibitozini'ete'e azaḡani'a Iesu manoga radu Roma gavana 'evorao ri'iniro ebu satauroniro. ²¹ Eme'e ani Isaraela azaḡa agireono'o mae vaḡizi'uma vaseḡa rae zamariro. Ebu Izidi Iesu rudarote'e madaḡanonono'o onao mada uḡidu maha.

²² U eme bo'aḡano roḡaeroḡae nu'a zaguzagufeha. Ze ohereda'o idu haba'a onameha, ²³ rehano Iesu ahi'a mene horoneha. Ebu ze bare onaradu, raena'a, 'Aneru'a emeḡe mazao fureranadu Iesu'e bare ḡabodeha rae raha.' ²⁴ Emeḡe bo'aḡano vase nu'a idu haba'a onamatene, roḡaeroḡae'a rate'e teige, ze zuni Iesu ahi'a'e mene horoneha."

²⁵ Iesu'a ziro, raena'a, "Za'e mene huhuzaḡa! Peroveta azaḡani'a reirote'e ḡoe'a mene ḡarihe mae ḡihine'ohe. ²⁶ Peroveta azaḡani'a raena'a, 'Keriso'e 'ouge aduga me'uma, ebu hena ḡabodadu ane haba aḡaḡano diuḡiuma.'" ²⁷ Iesu'a Buka Zaḡoḡa zamaḡano Mose'ono'o onamo peroveta azaḡani'a ani moneo mirihirote'e ḡoe'a nidu'a faine ihoze onamiro.

²⁸ Ebu ze Emausa neḡa hanitiro, rehano Iesu'e ize ibio onamihi reiro. ²⁹ Ze Iesu radoga radu uminiro, raena'a, "Ḡorava raneha zu mada'e hauḡeha. E'ano'o emeḡe teite bazihi!" 'Ougadu ani zeḡe ne diuḡi' onamiro.

³⁰ Ani ogomu veize zeḡe teite ehoriro. Ebu beredi madu Badi'a mazao kuranadu vahege ziniro. ³¹ E'e zamaḡano ubumaze'a bohatanadu 'Ahi'e Iesu!' rae ederiro. Rehano zeḡe ubumao ani dauḡiro. ³² Ebu anianine ḡoretitiro, raena'a, "Ibio ane'a eme teite ḡoeratene zu Buka Zaḡoḡa huga me'odofeatene, zamafe'a matu'e rudaneha!"

³³ Ebu tahi'a 'aheu'a Emausa neḡa'ono'o zogone iḡunadu Ierusalemaha haba'a bare itiro. E'ea Iesu tahi'a 11 zu zeḡe teite radiunute'e vase nu haniziro. ³⁴ Ze raena'a, "Hube hune Iesu ani bare ḡabodeha ebu Simona* mazao fureraneha!" ³⁵ 'Ougadu tahi'a 'aheu e'e'a zuni zeḡe mazao Emausa ibiḡano nagini'a fureranate'e zu Iesu'a beredi vahege'enogano Iesu ederate'e hariḡa me'odoziniro.

Iesu'a Tahi'aḡa mazao Fureraro

(Mareko 16:14, Ioane 20:19-23, Apostolo 1:4-5)

³⁶ Ze harize me'ode'ete'e zamaḡano Iesu'a tabara zeḡe bo'aḡano edaro, ebu raena'a, "Zama roḡeḡa zae teite

* 24:34 Niḡa 'ahoga'e Petero

rado'i!" ³⁷ Rehano ze'e ane vine horone'ohe rae zamare'ena'a, zaguzagaru zu rihau rudaro. ³⁸ Iesu'a ġadiziro, raena'a, "Za'e nougadu rihau'ohe? Nougadu 'Ahi'e iniu?' rae zamare doude'ohe? ³⁹ 'Ahi eġe! Eġe 'evore zu oda ġiano'i! Ebu obohe nuro'i! E vine reifone, modarehe zu isinehe o'o'a reifo. Rehano za horohe'ete'e teige, e'e modare zu isineheta." ⁴⁰ Ani 'ouge radu 'evoreġa zu odaġa ihoziro. ⁴¹ Rehano ze matu'e rudanadu zaguzagarote'e u'ano, ze ize Iesu ġoere mene mae ġihiniro. Ebu Iesu'a ġadiziro, raena'a, "Zae mazao ogomu nu e'ehehe?" ⁴² Zeġe'a ġozone kiroġa harotene, ⁴³ ani'a madu zeġe ubumao aro.

Iesu'a Ane Tah'i'atahi'a Ġoere Ġonaga Ziro

(Mataio 28:16-20, Mareko 16:15-18, Apostolo 1:6-8)

⁴⁴ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Eġe'a zae teite radiunute'e madaġano 'ahige ġoreziro. 'Mose goro, peroveta azaġa buka zu Salamo zamaġano eġe moneo mirihrote'e ġoe'a nidu'a hube hune hudafo.'" ⁴⁵ 'Ougadu Iesu'a, zeġe Buka Zaġoġa ġoe'a huga ederifine, zamaze bohaniro. ⁴⁶ Ani ziro, reana'a, "Buka Zaġoġa zamaġano 'ahige mirihiro. 'Keriso'e aduga hidi'uma, ebu mada uġidu zamaġano runeono'o bare ġabodi'uma. ⁴⁷ Ebu ani tahi'atahi'a'a, Ierusalemaha'ano'o onamo haba nidu'ao, ane niġano hari manoġa harami'uma, raena'a, 'Ġihuro'i! 'Ougine, Badi'a'a haġaize sau'a aġutu modi'uma!" ⁴⁸ Za'e e'e ġoe'ani'a hudanata'a'e horoneha, e'ano'o vase 'ahoga 'ahoga zuni eġe hari haramozini'uma. ⁴⁹ Ġi'ano'i! Mama'a ġoere tirote'e Vine Zaġoġa eġe'a zae mazao tuġuni'uma. E'ano'o Ierusalemaha'ano guhiu rado'i, onamo Vine Zaġoġani'a ovadu gigi'aġa hina iriva'ozi'uma."

Iesu'a Adure Itiro

(Mareko 16:19-20, Apostolo 1:9-11)

⁵⁰ Ebu Iesu'a Ierusalemaha'ano'o ze tutuzadu Betanija neġa uhiġa onamiro. Ebu evo'a ġihinadu zeġe veize kuraro. ⁵¹ Ani kurau'ena'a, ze muhizadu adure ġoha mae ġihine itiro. ⁵² Ebu ze Iesu nigunadu matu'uzeta Ierusalemaha'ano bare onamiro. ⁵³ Ze iġaiġa kuru neġano radiu'ena'a, Badi'a niġa mae ġihininu.

Apostolo Azaḡa Haḡai

Ḡoere Ḡadaheḡa

Buka 'adi'e "Apostolo azaḡa haḡai" Uare (Kware) ḡoereo tiro. Uare ḡoere'e Garihe (Garia) ḡoere teite ago tiba. Uare zu Gariheo ḡoere'ete'e azaḡa'e nidu'a 1300. Ze'e Central Province, Rigo District haba'ano radiu'ohe. A'e Port Moresby-ono'o 70 kilomita south-east oname'ohe.

"Ḡoere huga" 'e buka 'adi ḡonagano tiro, ḡoere aduga ga iḡaiḡa mene igi'ete'e ḡoe'a buka zaḡoḡano tirete'e huga ihozoga veize.

Buka mazaḡa

¹ Hari 'adi'e Teofilo veize ti'ohe. Eḡe'a ibite tirota'a'e, Iesu'a gaudote'e zuni ihozidote'e nidu'a, ebu ² onamo Vine Zaḡoḡani'a ibitohau'ena'a apostolo azaḡa ḡoere ziniro, ebu adure ḡoha mae itiro. Apostolo azaḡa'e Iesu'a in-ahe meirote'e azaḡa. ³ Iesu ani zaharaneadu rudarote'e enogano, mada ḡae ḡazaḡa gaubanana (40) apostolo azaḡa mazao fureraro. E'e zamaḡano ani 'ize ḡaboga ra'ete'e ihozoga veize haḡai ḡehaḡa fureno zinido, ebu Badi'a'a zuhi'azi'uma ḡoe'a rae furenido. ⁴ Zeḡe'a nu'orarote'e madaḡa 'ahogano Iesu'a ḡoere ziniro, raena'a, "Ierusalem neḡano geno rado'i, onamo Mama'a rae tirete'e ḡoe'ani'a hudanoga veize guhiano'i! E'e ḡoe'a'e za eḡe mazaono'o igiro, raena'a, ⁵ Ioane Babatiso'e vu hina bapatizozido rehano, za'e, mada ḡehaḡa 'izema mougano, Vine Zaḡoḡa hina bapatizozu'uma."

Iesu adure ḡoha mae ḡihine itiro

⁶ Mada 'ahogano ze bare nu'orarote'e zamaḡano, Iesu ḡadiniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, e'e madaḡano'e emeḡe'a Isaraela haba'a bare madu emeḡe'a emeḡe bare ḡiafoga veize ibitofi'uma hehe?"

⁷ Iesu'a naenae zina'a, "E'e madaḡa'e Mama'a ane niḡano rae tiro. Za'e mene ederi'uma ḡauḡa. ⁸ Rehano Vine Zaḡoḡani'a zae vaḡe ovami'uma madaḡano za'e gigi'aḡa me'uma. Ebu za'e eḡe hari rae fureni'uma, Ierusalem neḡano, Iudea haba'ano, Samaria haba'ano onamoo haba ḡonaga."

⁹ Iesu ani, 'ouge reirote'e enogano, zeḡe ubumao adure ḡoha mae ḡihine itiro, ebu ḡoze'a 'uiro. ¹⁰ Iesu'a adure ḡoha ite'enogano, ze adure ḡohani gagau ḡiane rune radiunu. Ebu ḡiano'i! Aneru aheu'a zeḡe genaḡano edaro. Ze dabua

'uruḡa haḡairo, ¹¹ ebu raena'a, "Galilea azaḡa, za nougadu de'ea edau'ena'a adure ḡohani ḡiane'ohe? Iesu ani zae mazaono'o adure ḡoha mae ḡihine iteha. Ani'e 'ouge itate'e horonate'e teige vesu'u bare ovami'uma."

Hitaga neḡano kurau nu'oraro

¹² Ebu ze Olive maḡanono'o bare Ierusalemā neḡa itiro. E'e ibiḡa'e kilomita tiba heuḡa. ¹³ Ze Ierusalemā neḡa feurirotene, hitaga neḡa itadu zeḡe'a radiu'ete'e haba'a diuḡiro. E'e zamaḡano'e, Petero, Ioane, Iakobo, Aniderea, Firifo, Tomasi, Batolomeo, Mataio, Alofeo ubuga, niḡa Iakobo, Zelote vazēḡa, niḡa Simona, ebu Iakobo ubuga, niḡa Iuda. ¹⁴ Zeḡe nidu'a nu'oru'ena'a, zamaze tibunadu iḡaiḡa kuraunu. Roḡae nu, zu Iesu vi'a Maria, zu Iesu negoḡa duḡuru zuni zeḡe teite nu'oraunu.

Matia'a Iuda iḡuri meiro

¹⁵ E'e madaḡa 'ahogano Zuhi'a Boro mone azaḡa nu'onu'o bo'aḡano Petero'a iḡune edaro. Zeḡe nidu'a'e maḡa tiba zu ḡae aheu gaubanana (120) heuḡa. ¹⁶ Ebu zina'a, "Nego nabudi, ibite Vine Zaḡoḡani'a Davida neadu, buka zaḡoḡano tirota'a'e hudaro. A'e Iuda'a Iesu obone tirote'e azaḡa ibito zinirote'e hariḡa. ¹⁷ Iuda'e Iesu'a inahe meirote'e tahi'aḡa 'ahoga. Ane zuni emeḡe teite gau tiba haḡaido. ¹⁸ Rehano ani'e reva moniḡa hina haba 'ahoga hoitiro. E'ea vadini ibine uite ovoiro, ebu ahi'ani'a fu'uradu isiḡani'a ḡudau rururaro. ¹⁹ Hari 'adi'e Ierusalemā azaḡa nidu'a igiro. E'ano'o zeḡe'a haba a'a'e zeḡe ḡoereo Akeledama rae huniro. Ḡoere e'e huga'e ru haba'a.

²⁰ Mazaḡa Salamo zamaḡano 'ahige tiro, raena'a, 'Ane haba'e ḡahuturano'i!

Vaze tiba zu e'ea mene radi'uma.' (Salamo 69:25)

Ebu

'Vaze 'ahogani'a ane gau iḡu'a me'uma.' (Salamo 109:8)

²¹ E'ano'o eme'e vaze 'ahoga me'uma, Iuda iḡuri mouga. Zuhi'a Boro Iesu'a emeḡe teite radiudote'e madaḡa nidu'a, emeḡe teite raudote'e vazēḡa 'ahoga me'uma. ²² E'e madaḡa'e, Ioane'a Iesu bapatonirote'eano'o onamo Iesu emeḡe mazaono'o adure ḡoha mae ḡihine itirote'e. Ebu ane zuni Iesu'a bare ḡabode iḡunirote'e rae furenifine."

²³ E'ano'o zeḡe'a vaze aheu meiro. Vaze 'ahoga'e Barasaba rae hune'ete'e Iosefa, niḡa 'ahoga'e Iusito, ebu vaze 'ahoga'e Matia. ²⁴ Ebu ze Badi'a uminiro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ḡa'e vaze zama nidu'a edeḡa. E'ano'o ihofoi, vaze aheu 'adi bo'aḡano ḡae'a mate'e vazēḡa'e iniu? ²⁵ Iuda'a modirote'e apostolo gauḡa iḡu'a mouga veize.

Iuda'e ane haḡai sau'a u'ano ane'a radi'uma haba'a diuḡiro. ²⁶ Ebu ze'e e'e veize kaḡusi arahoḡa haḡairotene, Matia meiro. E'ano'o Matia ani apostolo azaḡa gaubanana tiba fare teite me'ode tibuniro.

2

Pentekosi madaḡano Vine Zaḡoḡani'a ovairo

¹ Iesu'a bare ḡabode iḡunirote'e ḡarugano fura fu'o zu aheu fare (7) radirotene, Pentekosi* madaḡa meiro. E'e madaḡano Zuhi'a Boro mone azaḡa nidu'a haba tibano nu'oru radiro. ² E'e zamaḡano zavara boro'a onae'ete'e teige guguḡa boro'a adureono'o tabara gudau ovairo. E'e guguḡani'a zeḡe'a nu'orarote'e neḡa iriva'oniro. ³ Ebu ire'a duhuru'ete'e heuḡani'a mazane teige rovtadu, vase tiba tiba ranao duhuranoga horoniro. ⁴ Ebu Vine Zaḡoḡani'a e'ea radiunute'e azaḡa nidu'a iriva'oziro, ebu Vine Zaḡoḡani'a ibito zenadu, ḡoere 'ahoga 'ahogano ḡoeriro.

⁵ E'e madaḡano'e, Iuda azaḡa haba 'ahoga 'ahogano radiu'ete'e'a, Pentekosi muiḡa 'auḡoga rae Ieruselema neḡa onaadu e'ea radiunu. Ze'e Badi'a gubane'ete'e azaḡa. ⁶ E'e haraḡa igirotene, vase ḡuḡuvaḡani'a isau onairo. Ebu ze zamaze 'ada'adaziro, mazaḡa Zuhi'a Boro mone azaḡani'a ane ane ḡoereo ḡoeroga igiro 'ahine. A'e Iuda azaḡani'a haba 'ahoga 'ahogano radiu'ete'e ḡoe'a. ⁷ Ebu ze zaguzaganadu, 'ahige reiro. "'Adi duḡuru'e nidu'a Galilea azaḡa rehano, ⁸ nouga'ahi emeḡe tiba tiba ḡoereo ḡoeroga igi'ohe? ⁹ Eme'e Patia azaḡa, Media azaḡa, Elama azaḡa, ebu Mesopotamia haba'ano, Iudea zu Kapadokia haba'ano, Ponto zu Asia haba'ano radiu'ete'e azaḡa, ¹⁰ Ferigia zu Pamufulia haba'ano, Izipi haba'ano radiu'ete'e azaḡa, zu Libia haba'a zamaḡano Kurene neḡa uhigano radiu'ete'e azaḡa. Ebu Roma neḡano radiu'ete'e azaḡa. ¹¹ E'e zamaḡano'e Iuda azaḡa zu, Iuda mene azaḡa rehano zamaze ḡihuradu Iuda azaḡa teite kurau tiburu'ete'e azaḡa. Ebu Kerete 'umuḡa azaḡa zu Arabia haba'a azaḡa. Eme zeḡe'a Badi'a gigi'a haḡaiḡa emeḡe tiba tiba ḡoereo ra'ete'e igi'ohe." ¹² Ze zaguzagaro ebu zamaze 'ada'adaziro, ebu "'Adi nagini?" rae ḡaditiro. ¹³ Rehano vase nu'e ḡiriho zini'ena'a, 'ahige reiro. "Ze vaini vuḡa borofe gageha."

Petero'a vase ḡuḡuvaḡa mazao haramiro

¹⁴ Ebu Petero'a apostolo azaḡa gaubanana tiba fare (11) teite iḡune edanadu, vase ḡuḡuvaḡa mazao agoḡa

* **2:1** Pentekosi ḡoere e'e huga'e ḡae fu'o gaubanana (50). Iḡine Mode'ete'e Muiḡa madaḡanono'o me'ode onamo mada ḡae fu'o gaubanana meine, Pentekosi Muiḡa madaḡa me'uma.

borofe'ena'a haramiro. "Iuda azağa, zu Ierusalemā neğano radiu'ete'e azağa nidu'a, e'e, hağai 'ada'a nouge nouge fureranate'e rae bohanihi. Ege ġoere fairu abito'i! ¹⁵ Za'e 'adi duğuru'e vaini vuğa gageha rae zamare'e gaogi. Ze mene gageha. 'Adi 'ize oherebau, mada fu'o zu ġazağa fare (9 koroko). Vaze'e oherebau mene gagi'uma.

¹⁶ Rehano 'adi'e peroveta vazega Ioela'a amahi rae furenrote'e hağaiğani'a fureraneha.

¹⁷ 'Badi'a'a zi'ohe.

Mada ġonaga madağa madağano, vaze nidu'a mazao ege Vine Zağoga ovoe be'unadu, iriva'ozi'uma, Ebu ubudeze zu aboeze'a ege hari rae furen'uma.

Zae ohoze iziga iziga'e

Badi'a'a ihoze'ete'e hağaiğa

zamaze hina horoni'uma,

zu vaze boroboro'e Badi'a'a

ihoze'ete'e hağaiğa iğuna'uma.

¹⁸ E'e madağa madağano tuğure azağa

ğ'u'a teige gaue'ete'e (slaves),

ohoze zu roğae mazao zuni

ege Vine Zağoga ovoe be'unadu,

iriva'ozi'uma,

ebu zege zuni ege ġoere

rae furen'uma.

¹⁹ Ebu ege'a zaguzaga'uma hağaiğa

adureo furen'uma,

zu ege tahi gigi'a hağaiğa

rahaio furen'uma.

A'e ru, ire roga ebu ġisi boro.

²⁰ Mada'e uzabora'uma, ebu

bato'e ru teige kanara'uma.

E'e ġaruganobu'u Zuhi'a mada boro

zu manoğa hune'a onai'uma.

²¹ Ebu Zuhi'a Boro mazao

umide'ete'e azağa nidu'a'e

ğabone hidi'uma.' (Ioela 2:28-32)

²² Isaraela azağa, ġoere 'adi ego'i! Za edeğa. Iesu,

Nazareta neğa vazega ani, Badi'a'a tuğunadu, gigi'a

hağaiğa, zaguzaga'uma hağaiğa zu Badi'a tahi hağaiğa

gehağa zae bo'ağano hağaido. Badi'a ani e'e hağaiğa

Iesu mazaono'o hağaadu, Iesu'e ane'a tuğunrote'e rae

deheniro. ²³ Ebu Iesu ani zae 'evoreo ri'inirota'a'e, Badi'a'a

amahi toğanrote'e zu furera'uma rae ederrote'e hağaiğa.

Ebu za'e Badi'a goro ġoe'a ağu'a azağa zeadu, satauroo

ikokoneadu runediro. ²⁴ Rehano e'e vazega'e Badi'a'a

rune zamaḡano ḡaniḡanau'ete'eano'o mae vaḡinadu, bare ḡaboniro, mazaḡa rune gigi'aḡa'e Iesu obone touga mene idaḡa 'ahine.

²⁵ Davida ani Iesu hari 'ahige rae reiro.

'E'e mada nidu'a eḡe uhiḡano

Zuhi'a Boro horoninu.

Mazaḡa ani eḡe eda'e moneo radiu'ohe.

E'ano'o ḡau 'ahogani'a zuni

mene hagahi'uma.

²⁶ E'ano'o zamahe'a matu'e'ohe,

zu hebehe hina

Badi'a nigune'ena'a, matu'e'ohe.

E'a zamare'etene, ahirihe zuni

runeono'o bare ḡaboni'uma

rae re'uma.

²⁷ Mazaḡa ḡa'e eḡe'a rudaune,

vinehe rune haba'ano

mene modi'uma,

ebu ḡae tuḡure haḡae hune'ete'e vazega'e

ahi'ani'a ruhuranoga veize

mene modi'uma.

²⁸ Ḡa'e ḡabone ibiḡa ihoheha.

E'e ḡae zamao matu'u hina

iriva'ohi'uma.' (Salamo 16:8-11)

²⁹ Nego nabudi, e hubehune zi'ohe. Vouḡafe Davida'e

rudanadu ḡuriro, ebu ani idu'e izidi 'ize radiu'ohe. ³⁰ Ani'e

peroveta vazega 'ahine, ani edega Badi'a'a ane mazao ḡoe'a

rinede tiro, raena'a, Davida mariga 'ahogani'a ane iḡuri

madu Kini re'uma.

³¹ Davida ani vesu'u furera'uma haḡaiḡa horone'ena'a,

Keriso'a bare ḡabode iḡuni'uma hariḡa rae fureniro,

raena'a, rune haba'ano ani mene modi'uma, zu ahi'a'e

mene ruhura'uma. ³² Ebu Iesu 'adi'e Badi'a'a bare

ḡaboniro. Emeḡe nidu'a e'e horonadu, rae furene'ohe.

³³ Ebu ani'e Badi'a eda'e moneo ohoniro, ebu Moga maza-

ono'o Vine Zaḡoḡa madu emeḡe mazao ovoe be'unadu

iriva'ofiro. Vine Zaḡoḡa'e Badi'a'a tuḡuni'uma rae tirete'e.

Ebu za'e e'e haḡaiḡa izidi 'ada horone'ete'e zu igi'ete'e.

³⁴ U Davida ani Keriso teige adure ḡoha mene mae ḡihine

itiro. Rehano ani 'ahige reiro.

'Badi'a'a eḡe Zuhi'a Boro niro.

Eḡe eda'e moneo ehoro'i!

³⁵ Onamoo eḡe'a agireḡo mae raharahazi'uma.' (Salamo

110:1)

³⁶ E'ano'o Isaraela azaḡa nidu'a fairu edero'i! Zae'a satau-

ronirote'e vazega, Iesu'e, Badi'a'a Zuhi'a Boro zu Keriso rae

ohoniro."

³⁷ Ze e'e igirotene, zamaze tuḡano babaharo, ebu Petero zu apostolo azaḡa ḡadiziro. "Negofe duḡuru, eme nagini haḡaine manōḡa?"

³⁸ Petero'a naenaezina'a, "Zae nidu'a, zamaze ḡihuno'i, ebu Iesu Keriso niḡano bapatizo mo'! 'Ougine Badi'a'a zae sau'a rae modi'uma, ebu Badi'a'a Vine Zaḡoḡa zini'uma. ³⁹ Badi'a'a ḡoere 'adi rae tirota'a'e, Zuhi'a Boro emeḡe Badi'a'a zamazi'uma azaḡa nidu'a veize. A'e zae, ubudeze zu haba faḡa faḡa azaḡa nidu'a."

⁴⁰ Ebu ani bare ḡoere ḡehaḡa hina haramiro, zu bare bare iraduguziro, raena'a, "Haḡai ve'oḡa azaḡa 'adi mazaono'o vaḡinadu, ḡabone mo'!" ⁴¹ E'ano'o iniu iniu'a ane haramo mae ḡihinirota'a'e bapatizoziro. Ebu e'e madaḡano vaze maḡa boro uḡidu (3000) heuḡa bapatizo madu zeḡe moneo ragate mae zouziro.

Badi'a mone azaḡa tibano nu'oraro

⁴² Ze'e zamaze tiba hanadu, apostolo azaḡani'a ihozi-dote'e abito zinido ebu danatitido, tiburu ogaudo, zu tibano kuraudo. ⁴³ Ebu apostolo azaḡani'a zaguzaga'uma haḡaiḡa zu Badi'a tahi gigi'a haḡaiḡa ḡehaḡa haḡaido, ebu vaze nidu'a zamazeo Badi'a rihone runiro. ⁴⁴ Badi'a mazao firote'e azaḡa nidu'a tibano nu'oru radiudo, ebu ḡauze nidu'a ḡahugotitido. ⁴⁵ Ebu habaze, neze zu toheze seronadu, iniu monize'a ferezinute'e nidu'a, zininu. ⁴⁶ Ze mada nidu'a Dibu'o Neḡano tibano nu'oranadu kuraudo. Ebu ane ane neo matu'uzeta zu zama tiba teite ogau tiburaudo, ⁴⁷ zu Badi'a nigunido, ebu Ierusalem azaḡa nidu'a zeḡe mazao matu'inu. Mada nidu'a Zuhi'a Boro'a ḡabone hide'ete'e azaḡa ragate ragate mae zouzido.

3

Odaḡa sau'a vazeḡa fainiro

¹ Mada 'ahogano Petero zu Ioane'a kuru madaḡano Dibu'o Neḡa itiro. A'e ḡorava mone mada uḡidu (3 koroko) zamaḡano. ² U ibiheta 'ahoga, niḡa Iraḡa Manoḡa ra'ete'e genaḡano, odaḡa sau'a vazeḡani'a ehore radiro. Ani'e 'ouge fureniro, ebu mada nidu'a e'e haba'a tutune onamido, ebu Dibu'o Neḡa diuḡe'ete'e azaḡa mazao moni umidinu. ³ Ani Petero zu Ioane'a Dibu'o Neḡa diuḡihi ra'enogano horozadu, moni umiziro. ⁴ Rehano Petero zu Ioane'e ḡiane runadu, Petero'a niro, raena'a, "Eme ḡiafo'!" ⁵ Odaḡa sau'a vazeḡani'e ḡau 'ahoga ini'uma rae zamare ḡiaziro.

⁶ Rehano Petero'a niro. "E monihe o'o'a rehano, eḡe mazao radiu'ete'e ḡauḡa ḡani'uma. Eḡe'a ḡa'ohe. Iesu Keriso, Nazareta neḡa vazeḡa niḡano iḡunadu onamo'!"

⁷ Ebu Petero'a ane eda'e 'evoregā madu mae gihinirotene, odaḡa zu kekeḡani'a tabara inariro. ⁸ E'ano'o ani rafate iḡunadu edaro, ebu oname onainu. Ebu rafate oname'ena'a zu Badi'a nigune'ena'a zeḡe teite Dibu'o Neḡa diuḡiro. ⁹ Vaze nidu'a ane'a Badi'a nigune'ena'a oname'ete'e horonirotene, ¹⁰ ani'e Dibu'o Neḡa ibihetaḡa, niḡa Iraḡa Manoḡano iḡaiḡa ehoradu, vaze mazao moni umidinate'e vazeḡa rae reiro. Ebu ane mazao nagini'a furerarote'e u'ano, zaguzagau rudaro.

Petero'a Dibu'o Neḡano haramiro

¹¹ Odaḡa manorirote'e vazeḡani'a Petero zu Ioane hegote ragavinute'e zamaḡano, vaze nidu'a zaguzaganadu, zeḡe vaḡe isau dure onairo. A'e Solomona touraḡi ra'ete'e haba'ano. ¹² Petero'a vaze ḡehaḡani'a onaoga horozirotene, ziro, raena'a, "Isaraela azaḡa, za nouga'ahi zaguzagau'ohe? Zu nouga'ahi ḡiaḡiafe'ohe? Za'a zamare'etene, emeḡe'a gigi'afe hina vaze 'adi faina ga? Ga emeḡe'a hube hune Badi'a gubane'ete'e u'ano faina ga?

¹³ Aberahamo, Isako, Iakobo, zu vouḡafe'a kurano hau-dote'e Badi'aḡani'a ane tuḡure vazeḡa Iesu mae ite nigune gihiniro. Rehano zae'a Pirato 'evoreo ri'iniro. Ebu Pirato'e tuḡune bunihira rae zamariro rehano, zae'a Pirato zamao he'ehe'eni-ro. ¹⁴ Za'e Vaze Zaḡoḡa zu Duduḡa he'ehe'eni-ro, ebu vaze runedirote'e vazeḡa 'ahoga mae bunoga veize umidiro. ¹⁵ Za'e ḡabone zini'ete'e Zuhi'aḡa maro, rehano ani'e Badi'a'a runeono'o bare ḡaboniro. Ebu eme e'e horonadu 'ada rae furene'ete'e.

¹⁶ Ebu Iesu mazao fie'ete'e u'ano vaze 'adi faineḡa. Za edeḡa vaze 'adi'e mene edau ragavido. Iesu ni gigi'aḡa u'ano zu Badi'a mazao fie'ete'e Iesu'a rifate'e u'ano vaze 'ada'a manore huneḡa. Zae nidu'a 'ada horone'ete'e.

¹⁷ Nego nabudi, eḡe edeḡa, Iesu marote'e madaḡano bone za'e aḡu'a, ani mazao nagini haḡairota'a'e, zu zae vaze boroboro zuni aḡu'a. ¹⁸ Rehano Badi'a'a peroveta azaḡa nidu'a hebeono'o amahi rae furenirota'a'e Badi'a'a 'ahige haḡae huniro, raena'a, 'Badi'a'a tuḡunite'e Kerisoḡa'e zaharani'uma.'

¹⁹ E'ano'o zamaze gihunadu Badi'a mone ro'i, zae sau'a vuzu'e modoga! ²⁰ 'Ougine, Zuhi'a Boro'a vineze izifi'uma madaḡani'a onai'uma, ebu zae ḡabozoga veize Badi'a'a amahi, Keriso rae ohonirote'e vazeḡa tuḡuni'uma. Niḡa'e Iesu. ²¹ Rehano ani'e adureo 'ize radi'uma, onamo ḡau nidu'a izifi'uma madaḡani'a onai'uma. A'e Badi'a'a amahi peroveta zaḡoḡa azaḡa tuḡuzadu rae furenirote'e haḡaiḡa. ²² Mose'a raena'a, 'Zuhi'a Boro zae Badi'a'a, zae bo'aḡanono'o peroveta vazeḡa 'ahoga eḡe heuḡa zae veize

tuḡuni'uma. Ani'a nagini zite'e nidu'a ego hano'i! ²³ Iniu'a ani ḡoere mene ego haune, zeḡe nidu'a Badi'a'a meirote'e azaḡa mazaono'o mae vaḡizadu ruizi'uma.' ²⁴ Samuela zu ane ḡarunio peroveta azaḡa onairote'e nidu'a zuni izidi fureru'ete'e ḡauḡa irina rae furenido.

²⁵ Za'e peroveta azaḡa mariga, zu Badi'a'a zae vouḡa mazao rinede tirote'e ḡoe'a meirote'e azaḡa. Mazaḡa Badi'a'a Aberahamo nina'a, 'Habao radiu'ete'e iduhuḡa nidu'a'e marigoono'o manogahe me'uma.' ²⁶ Badi'a'a ane Tuḡure Vazeḡa tuḡunirotene, Isaraela azaḡa zae mazao ibite tuḡuniro, zae tiba tiba haḡaize sau'anono'o mae vaḡizadu manoga zinifine."

4

Petero zu Ioane oboze tiro

¹ Petero zu Ioane 'ize vase ḡehaḡa ḡoreze'ete'e zamaḡano, dibu'o hau'ete'e azaḡa, Dibu'o Neḡa ḡiane'ete'e boro, zu Sadukea azaḡani'a zeḡe u'a onairo. ² Ze'e apostolo azaḡa aheu mazao maḡune rudaro, mazaḡa ze vase ihoze'ena'a, Iesu'a runeono'o bare ḡabodirote'e teige, vase'e runeono'o bare ḡabodi'uma rae, haraminu 'ahine. ³ E'ano'o Petero zu Ioane oboze tiro, ebu mada 'ai zuburiro 'ahine, ḡu'a haba'ano ohozadu, e'ea baze irariro. ⁴ Rehano zeḡe haramo igirote'e azaḡa'e ḡehaḡani'a zeḡe ḡoere mae ḡihiniro, ebu mae ḡihinirote'e azaḡa'e maḡa boro fu'o (5000) heuḡa re' itiro.

⁵ Irarirotene, kanisoro azaḡa, vase boroboro zu goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡani'a Ierusalem neḡano nu'oraro. ⁶ Nu'onu'o zamaḡano'e, dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡa, niḡa Anasi, ebu Kaiafa, Ioane zu Alesana, ebu dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡa nabuga duḡuru. ⁷ Petero zu Ioane'e zeḡe zamao mae ohozadu ḡadiziro, raena'a, "No'e gigi'aḡa hina, ga iniu niḡano odaḡa sau'a vaseḡa 'adi faineha?"

⁸ Ebu Petero ani Vine Zaḡoḡani'a iriva'onadu ziro, raena'a, "Isaraela Kanisoro azaḡa zu Iuda azaḡa boroboro, ⁹ odaḡa sau'a vaseḡa mazao haḡai manoga haḡaate'e zu nouge nouge ani fainate'e ḡadimu'e hehe? ¹⁰ 'Ougine, zae zu Isaraela azaḡa nidu'a 'adi edero'i! Iesu Keriso, Nazareta neḡa vaseḡa niḡano vase 'adi'e manore hunadu, zae zamao edau'ohe. Iesu'e zae'a satauroniro rehano, Badi'a'a runeono'o bare ḡabonirote'e vaseḡa. ¹¹ Ani'e 'Zae, ne ogoru'ete'e azaḡani'a, he'ehe'enirote'e hadiḡa rehano, izidi du'e'ete'e hadiḡa boro re' onaeha.' (Salamo 118:22)

¹² E'ano'o Iesu ane'a da'o emeḡe ḡabofi'uma. Mazaḡa haba nidu'a zamaḡano Badi'a'a emeḡe ḡabofoga veize'e ane da'o tuḡuniro."

¹³ Vaze boroboro'e, Petero zu Ioane'a inare ḡoeroga horozitene, zaguzagaro, mazaḡa zeḡe'a ḡiazitene, Petero zu Ioane'e mene mirihirote'e azaḡa, edeḡa o'o'a. Zu ze edeḡa, anianine'e Iesu teite raudote'e azaḡa. ¹⁴ Zuni odaḡa sau'ani'a manorrote'e vazeḡani'a Petero zu Ioane teite edanoga horoniro 'ahine, ḡoere 'ahoga rouga mene idararo.

¹⁵ E'ano'o "Petero zu Ioane'e kanisoro nu'onu'o haba'anono'o mae buzo'i" radu, ze'e zeḡe da'o ḡo'aniro, ¹⁶ raena'a, "Eme zeḡe mazao nagini haḡaine manoga?" rae ḡaditiro. "Ierusalem azaḡa nidu'a'e edeḡa, zeḡe'a gigi'a haḡaiḡa boro haḡaata'a'e. Eme zeḡe haḡai o'onoga mene idaḡa. ¹⁷ Rehano hari 'ada'a ne azaḡa bo'aḡano bororatite'e 'uoga veize, riho ḡoe'a zini'uma, raena'a, 'Iesu niḡano vaze mazao ago bare ḡoero'i!"

¹⁸ Ebu ze'e bare huze zouzadu, "Iesu niḡano ago hune zu bare ḡoero'i, zu ago hune zu bare ihozo'i!" rae ziro. ¹⁹ Rehano Petero zu Ioane'a naenaezina'a, "Zae'a zae bare ḡadizo'i! Badi'a ubumao, Badi'a ḡoere mene egadu, zae ḡoere egoga'e manoga ga? ²⁰ Mazaḡa eme'e nagini horonirote'e zu igirote'e ḡoe'a mene rae furenine'e mene idaḡa."

²¹ Ebu kanisoro azaḡani'a bare riho ḡoe'a zeadu, tuḡuze buziro. Ze'e adugano tuḡuzite'e ibiḡa mene horoniro, mazaḡa nagini'a furerante'e u'ano vaze nidu'a Badi'a niḡa nigune radiro 'ahine. ²² Gigi'a haḡaiḡano manorrote'e vazeḡa muriḡa'e ḡae ḡazaḡa gaubanana (40) vitinoga.

Iesu mazao fie'ete'e azaḡani'a Badi'a mazao kuraro

²³ Petero zu Ioane'e tuḡuze buzirotene, Iesu mone azaḡa vaḡe onamiro, ebu dibu'o hau'ete'e boroboro zu vaze boroboro'a zirote'e ḡoe'a me'odo ziniro. ²⁴ Zeḡe'a ḡoere e'e igirotene, zamaze tibano teadu agoze borofe'ena'a Badi'a mazao kuraro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ḡa'e adure, raha, davara zu e'e zamaḡano radiu'ete'e ḡauḡa nidu'a haḡairo. ²⁵ ḡae'a Vine Zaḡoga tuḡunadu, ḡae tuḡure vazeḡa vouḡafe Davida hebeono'o ḡoeriro, raena'a,

'Nougaduni Iuda mene azaḡani'e maḡune rudaro,
zu haba 'ahoga 'ahoga azaḡani'e
huga mene hidi'uma haḡaiḡa
haḡaihi rae neneḡaniro?

²⁶ Kini azaḡa haba ḡiane'ete'e'a

utitoga radu onairo,
 ebu vase ġihi'a ġihi'ani'a
 zeġe teite tibano nu'oraro,
 Zuhi'a Boro Badi'a zu Keriso teite utitoga veize.' (Salamo
 2:1-2)

²⁷ E'e haġaiġa'e hubehune fureraro. Heroda zu Pontio Pirato'a Iuda mene azaġa zu Isaraela azaġa teite Ierusalemene ġano nu'oranadu, Iesu matihi rae neneġaniro. Iesu'e ġae Tuġure Vazeġa zaġoġa, ġae'a Keriso rae ohonirote'e vaseġa. ²⁸ Rehano ze'e, ġae'a irina ġae gigi'ao zu urao fureru'uma rae reirote'e haġaiġa Iesu mazao haġairo. ²⁹ Zuhi'a Boro, izidi zeġe'a riho ġoe'a efate'e zamaro'i! Eme, ġae tuġure azaġa inara rifo'i, emeġe'a inare hunadu ġae ġoere rae furenoga veize! ³⁰ Ebu evo'o 'eino'i, ugi azaġani'a manoroga, zu ġae tahi gigi'a furenno'i ebu zaguzaga'uma haġaiġa haġao'i, Iesu, ġae Tuġure Vazeġa zaġoġa niġano!"

³¹ Ze kurau hauġirotene, zeġe'a nu'orarote'e haba'ani'a haġahagariro. Ebu zeġe nidu'a Vine Zaġoġani'a iriva'oziro, ebu Badi'a ġoere inare rae furenno.

Iesu mazao fie'ete'e azaġani'a ġauze ġahugo titiro

³² Iesu mazao fie'ete'e azaġa'e zama zu zamaronenze tibano tinu. Vaze 'ahogani'a "'adi'e eġe da'o tohe" rae mene reiro, rehano "vaze nidu'a tohe" rae ġahugo titiro. ³³ Ebu apostolo azaġani'a inare hune'ena'a Zuhi'a Iesu'a bare ġabodirote'e hariġa rae furenne onaminu, ebu Badi'a ġahunone manoġa boro'a zeġe nidu'a mazao radiunu. ³⁴ Ze tohe 'ahogani'a zu mene ferezziro, mazaġa habazeta azaġa zu nezeta azaġani'a e'e seronadu, moniġa'e apostolo azaġa vaġe odohe onaadu, ³⁵ zamazeo tiro, ebu moni'a fereze'ete'e azaġa ġahugo zinido.

³⁶ Vaze 'ahoga, niġa Iosefa, Levi iduhu zu Kupro 'umuġa vaseġa. Ani'e apostolo azaġani'a Banabasi rae hunido. Ni e'e huga'e inara zini'ete'e vaseġa. ³⁷ Banabasi ani'e ane haba seronadu, moniġa'e apostolo azaġa zamao tiro.

5

Anania zu Safira

¹ Vaze 'ahoga niġa Anania. Inuga'e Safira. Ze habaze bo'aġa tahiġa seronno. ² Ebu Anania ani inuġeta ġoere idanadu, e'e moniġa nu'e obone tiro. Ebu ġaha'a da'o apostolo azaġa vaġe odohe onamadu, zamazeo tiro.

³ 'Ougadu Petero'a nina'a, "Anania, nouġadu zamaġo'e Satani'a iriva'onadu, Vine Zaġoġa mazao ġurireha? Ġa'e seronirote'e moniġa ruga ġae veize obone teha. ⁴ Haba

a'a'e, mene seronirote'e madaḡano'e ḡae haba. Seronirote'e enogano zuni e'e moniḡa'e ḡae moni. E'e hina ḡae ura ḡauḡa haḡaoga idaḡa. Rehano ḡa nougadu 'uguḡa haḡaiḡa haḡai'uma rae zamareha? De'uge mene zamarifo. Ḡa'e vase mazao mene ḡurira rehano, Badi'a mazao ḡurireha."

⁵ Anania'e ḡoere e'e igirotene, higau bauradu rudaro. Ebu e'e hariḡa igirote'e azaḡa'e nidu'a rihau rudaro. ⁶ Ebu Tahia'iziga nu'a onaadu, dabua hina ahi'a 'umiro, ebu herate bunadu, ḡuriro.

⁷ Mada uḡidu (3 hours) enogano, inugani'a diuḡi' onairo. Ani aḡu'a nagini'a fureranata'a'e. ⁸ Ebu Petero'a ḡadiniro, raena'a, "Eho'i! I'u'a odohe onaate'e moniḡa'e zae haba seronirote'e moniḡa hehe?" Ani'a naenaena'a, "O'e, naeḡa'e dei'e'e." ⁹ Petero'a niro, raena'a, "Nougaduni ḡanine ḡoere idanadu Zuhi'a Boro Vineḡa so'oneha! Ḡiano'i! I'u gurate'e azaḡani'e ibihetao e'e diuḡi' onae'ete'e. Ḡae zuni zeḡe'a herate buḡadi'uma."

¹⁰ 'Ouge ra'ete'e zamaḡano ani'e Petero oda babaḡano higau bauradu rudaro. Ebu i'a gurirote'e tahi'aḡa iziga izigani'a diuḡi' onaadu Safira'a rudanoga horoniro. E'ano'o herate bunadu i'a uhiḡano ḡuriro. ¹¹ Ekalesia azaḡa nidu'a zu e'e hariḡa igirote'e azaḡa nidu'a'e rihau rudaro.

Apostolo azaḡani'a vase ḡehaḡa faiziro

¹² Apostolo azaḡani'a Badi'a tahi gigi'a haḡaiḡa zu zaguzaga'uma haḡaiḡa ḡehaḡa vazevaze bo'aḡano haḡaido, ebu Iesu mazao fie'ete'e azaḡa nidu'a Solomona touraḡio nu'oraudo. ¹³ Iesu mazao mene fie'ete'e azaḡa'e zeḡe teite 'auḡoga mene idaḡa 'ahine, tibani zuni mene 'auḡiro, rehano vazevaze'a Iesu mazao fie'ete'e azaḡa horozadu, "Ze'e vase manōḡa." reiro. ¹⁴ Rehano ohoze zu roḡae ḡehaḡani'a Iesu mazao fiadu, ragate ragate me'ode tibuzido. ¹⁵ 'Ougadu ibi genaḡano zuni, uḡi azaḡa tutuze onaadu, geda rana bazuze tido, Petero'a ibio onaadu zeḡe uhiḡano vitatite'ea, ane ahiri zauhaḡani'a zauhazite'eba, ugize'a manoroga. ¹⁶ Ebu Ierusalemah uhiḡa neḡa neḡanonono'o zuni vase ḡuḡuvaḡani'a uḡi azaḡa zu vine sau'ani'a rana reirote'e azaḡa tutuze onaido, ebu zeḡe nidu'a'e manorido.

Apostolo azaḡa sausauziro

¹⁷ Ebu dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡa zu ane teite rau'ete'e azaḡa nidu'a ahiahize ruziro. Ane teite rau'ete'e azaḡa'e Sadukea azaḡa. ¹⁸ E'ano'o ze'e apostolo azaḡa oboze teadu, ḡu'ano ohoziro. ¹⁹ Rehano Zuhi'a Boro tuḡure viga'a e'e ohe'ano ḡu'a neḡa ibihetaḡa vava'adu mae buziro. ²⁰ Ebu tuḡure viga'a zina'a, "Onamo'i, ebu Dibuo Neḡa zamaḡano

edanadu, ḡabone iziga 'adi hariḡa nidu'a vazevaze me'odo zeno'i!" ²¹ E'e egadu irarirotene, Dibu'o Neḡa diuḡadu, vazevaze ihoziro.

U dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡa zu ane teite rau'ete'e azaḡani'a nu'oranadu, kanisoro azaḡa zu Isaraela vase boroboro nidu'a huze nu'oziro, ebu apostolo azaḡa ḡu'a neḡanono'o tutuze onaoga veize vase tuḡuziro. ²² Rehano zeḡe'a ḡu'a neḡano feurirotene, apostolo azaḡa mene horoziro. E'ano'o bare onamadu, zina'a, ²³ "Ḡu'a neḡa ibihetaḡa'e fairu biroga, zu ḡu'a neḡa gadine'ete'e azaḡa'e ibihetao edau'enoga horoneha. Rehano ibiheta vava'atene, zamaḡano'e vase 'ahoga mene horoneha." ²⁴ E'e hariḡa igirotene, Dibu'o Neḡa ḡiane'ete'e boro zu dibu'o hau'ete'e boroboro'e e'e haḡaiḡanono'o nagini'a furera' onami'uma, rae zamare 'ada'adaziro.

²⁵ Ebu vase 'ahogani'a onaadu, ziro, raena'a, "Ḡiano'i! Zae'a ḡu'a neḡano ohozate'e azaḡani'e Dibu'o Neḡa zamaḡano edanadu, vase ihoze'ohe." ²⁶ E'ano'o Dibu'o Neḡa ḡiane'ete'e boro'a ane tahi'a teite onamadu, apostolo azaḡa tutuze bare onairo. Ze mene agato ziniro, mazaḡa vase rihoziro, iḡite vazevaze'a maḡunadu hadi hina zimi ruzi'uma rihoḡa.

²⁷ Ebu apostolo azaḡa tutuze onairotene, kanisoro azaḡa zamao ohoziro, ebu dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡani'a ḡadiziro, raena'a, ²⁸ "Eme goro ḡoe'a riḡa zae ziniro, vase 'adi niḡano vazevaze mene ihozoga. Rehano Ierusalem azaḡa nidu'a zae'a ihoze hauḡadu, vase e'e'a rudarote'e aduga'e emeḡe rana ti'ohe"

²⁹ Petero zu apostolo azaḡani'a naenaezina'a, "Eme Badi'a ḡoere igi'uma, u vase ḡoere'e mene igi'uma. ³⁰ Iesu'e zae'a satauroo midau teadu rudaro rehano, vouḡafe'a kurano haudote'e Badi'aḡani'a runeono'o bare ḡaboniro. ³¹ Izidi e'e vaseḡa'e vase ibito zini'uma Zuhi'aḡa, zu vase ḡabozi'uma vaseḡa radu, Badi'a'a ane eda'e moneo ohoniro. A'e Isaraela azaḡani'a zamaze ḡihunadu, sau'aze Badi'a'a rae modoga veize. ³² Eme'e e'e haḡaiḡa horonadu rae furene'ohe, zu Vine Zaḡoḡa zuni e'e rae furene'ohe. Vine Zaḡoḡa'e Badi'a'a ane ḡoere igi'ete'e azaḡa mazao tuḡuniro."

Gamaliela'a iradugu ḡoe'a ziniro

³³ Kanisoro azaḡani'a Petero ḡoere igirotene, maḡune rudaro, ebu zimi ruzihi reiro. ³⁴ Rehano Farisea vaseḡa 'ahoga, niḡa Gamaliela'a kanisoro azaḡa bo'aḡano iḡune edaro. Ani'e goro ḡoe'a ihoze'ete'e vaseḡa, ebu vase nidu'a ani gubaniro. Ani zina'a, "'Ahi duḡuru gezo enona tuḡuze

buzo'i!" ³⁵ Ebu ane'a kanisoro azaḡa ziro, raena'a, "Isaraela azaḡa, fairu zamaro'i, 'adi duḡuru mazao nagini haḡaihi ra'eta'a'e! ³⁶ Muri nu onamirote'e'a, Teuda'a iḡunadu, 'E'e nihe boro' radu, vase maḡa ḡazaḡani'a (400) ani hegotiro. Rehano ani'e mau runiro, ebu ani hegotirote'e azaḡa nidu'a'e ferefere'uhiro. Ebu ani'a haḡaidote'e haḡaiḡa'e nidu'a hauḡiro. ³⁷ Ani ḡarugano, vase nidu'a ni meirote'e (census) madaḡano, Galilea vaseḡa niḡa Iuda'a iḡunadu, vase nu zamazadu Roma gavamani teite utitih rei-ro. Rehano ane zuni mau runiro, ebu ani hegotirote'e azaḡa'e ferefere'uhiro. ³⁸ Eḡe iradugu ḡoe'a 'ahi'e'e. 'Adi duḡuru mazao ḡau 'ahoga ago haḡao'i! Tuḡuze buzo'i! Mazaḡa haḡai 'adi'e vase mazaono'o reine'e, ane'a hauḡi'uma. ³⁹ Rehano haḡai 'adi'e Badi'a mazaono'o reine'e, za 'uoga mene idara'uma, zu za'e Badi'a utito ha'uma."

⁴⁰ Ebu zeḡe'a Gamaliela ḡoere mae ḡihiniro, ebu apostolo azaḡa huze zouzadu, uti azaḡani'a masiziro. Ebu "Iesu niḡano ago ḡoero'i!" rae zeadu, tuḡuze buziro.

⁴¹ Apostolo azaḡa'e kanisoro neḡanonono'o matu'e'ena'a buaro, mazaḡa ze'e Badi'a'a ane ubumao ra'ete'e azaḡa radu, Iesu niḡa u'ano nize sausaune'ete'e zamaḡano tuḡuziro 'ahine. ⁴² Ebu ze'e mada nidu'a Dibu'o Neḡa zamaḡano zu ne tibatibano ihozido, ebu "Iesu'e Keriso" raena'a, hari manoḡa ihozido zu haramido.

6

Zuhi'a Boro tahi'a danazoga gauḡano vase fu'o zu aheu fare ohoziro

¹ Zuhi'a Boro tahi'a'a ḡeharu onaminute'ea, Iuda azaḡa bo'aḡano, Giriki ḡoe'ano ḡoere'ete'e'a, Heberu ḡoe'ano ḡoere'ete'e mazao ufeta ḡoeriro. Ze'e raena'a, "Mada nidu'a ogomu ḡahuge'etene, eme ḡozoba'e ogomu moneo iḡize mode'ohe." ² E'ano'o apostolo azaḡa gaubanana aheu fare'a (12) Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a nidu'a nu'ozadu ziro, raena'a, "Eme, apostolo azaḡa'e Badi'a ḡoere haramoḡa mene haḡaadu, ogomu ḡahuge'ete'ea mada hauḡoga'e mene idaḡa. ³ Nego nabudi, zae bo'aḡanonono'o vase fu'o zu aheu fare (7) ohozo'i! Zae'a ḡiazadu, zamazeo Vine Zaḡoḡani'a iriva'oze'ete'e zu faifaine zamare'ete'e azaḡa mo'i! Eme e'e gauḡa zeḡe 'evorao ri'ini'uma. ⁴ U eme mada'e kuru zu haramo moneo da'o ti'uma."

⁵ Ḗoere e'e igirotene, zeḡe nidu'a e'e ḡoe'a mae ḡihiniro. Ebu vase 'ahoga niḡa Stefano meiro. Ani'e Badi'a mazao fie gigaru'ete'e zu Vine Zaḡoḡani'a iriva'one'ete'e vaseḡa.

Zuni Firifo, Porokoro, Nikanoro, Timona, Pamena zu Antioka vazega, niga Nikolao meiro. Nikolao'e Iuda mene vazega rehano, zamağa ġihunadu Iuda azağa teite kurau tiburute'e vazega. ⁶ Ze apostolo azağa zamao ohoziro, ebu apostolo azağani'a kuranadu, 'evoreze zege rana tiro.

⁷ Ebu ze Badi'a ġoere haramē ġehane onamiro. Ebu Zuhi'a Boro tahi'a'a Ierusalemā neğano ġeharu onamiro, zu dibu'o hau'ete'e azağa ġehağa zuni Iesu mazao fiuro.

Stefano obone tiro

⁸ Stefano'e Badi'a'a ġahunone manoğa zu gigi'a boro hina iriva'oniro 'ahine, vase bo'ağano zaguzaga'uma hağaiğa zu Badi'a tahi gigi'a hağaiğa boroboro hağaido.

⁹ E'e madağano'e, ġutarote'e teige tuğure vazega hağairote'eano'o vağinirote'e azağani'a Iuda azağa kuru neğa 'ahogano nu'oraudo. E'e kuru neğa'e tuğure vazeganono'o vağinirote'e azağa kuru neğa rae huniro. U mada 'ahogano, e'e azağa nu'a Stefano teite ta'iro titiro.

Ze'e Iuda azağani'a Kurene haba'anono'o, Alesandria neğanono'o, Kilikia haba'a zu Asia haba'anono'o onairo.

¹⁰ Stefano ani Vine Zağoğani'a iriva'onadu faifaine zamare'ena'a ġoeriro 'ahine, ze naenaenouga mene idararo.

¹¹ E'ano'o ze sifu vase nu so'oze tuğuzadu 'ahige rae fureniro, raena'a, "Stefano ani Mose zu Badi'a rae sausaunoga emeğe'a egeha."

¹² E'ano'o zege'a vase ġuğuvağa, vase boroboro zu goro ġoe'a ihoze'ete'e azağa tutuze so'ozadu, harae iğuniro.

Ebu ze Stefano obone teadu, kanisoro azağa zamao tutune onamiro. ¹³ Ebu zege'a vase nu tuğuzadu ġuriro ġoe'a rae fureniro, raena'a, "Vaze 'adi'e Dibu'o Neğa zu Mose goro ġoe'a rae sausaune'ena'a mene ġonabe'ohe. ¹⁴ Ani 'ahige rae rouga egeha. 'Iesu, Nazareta neğa vazeganani'a Dibu'o Neğa fahi'uma, ebu Mose'a emeğe mazao ri'inirote'e hağaiğa'e ġihuni'uma.' "

¹⁵ Kanisoro azağa nu'onu'o zamağano ehorinute'e azağa nidu'a Stefano ġiane runirotene, ani iraga'e tuğure viga heuğa horoniro.

7

Stefano'a kanisoro azağa zamao ġoeriro

¹ E'ano'o dibu'o hau'ete'e ġihi'ağani'a ġadiniro, raena'a, "Zege'a ġae rana ti'ete'e ġoe'a'e huga hehe?" ² Stefano'a naenaeniro, raena'a, "Nego nabudi, ege'a ġoerite'e egono'i! Ağağa Boro Badi'ağani'a vouğafe Aberahamo mazao fureraro, ani 'ize Mesopotamia haba'ano radiunute'ea. A'a'e ane'a Harani neğa 'izema onamogano. ³ Ebu Badi'a'a

Aberahamo niro, raena'a, 'Ġgae haba zu nabugo mode iġuno'! Ebu eġe'a iho'ite'e haba'a onamo'i'

⁴ E'ano'o ane'a Kaledea azaġa haba modadu, Harani neġa onamadu e'ea radiunu. Ebu mogani'a e'ea rudarote'e enogano, Badi'a'a bare tuġunadu, zae'a izidi radiu'ete'e haba'a 'adi onairo. ⁵ Rehano e'e madaġano'e Badi'a ani haba tahiġani zuni Aberahamo mene haro. Rehano Aberahamo ubuga'e 'izema furenogano, Badi'a'a ane mazao ġoere rae tina'a, 'ahige reiro. 'Ġa zu ġae marigo, ġarugoo onate'e azaġani'a haba 'adi me'uma.' ⁶ Ebu Badi'a'a 'ahige rae niro, 'Ġa marigo'e haba faġano radi'uma, ebu muri maġa ġazaġa (400) ġutarote'e teige tuġure haġae'ena'a, gau'uma, ebu tuġuze sausauze ruzi'uma. ⁷ Ebu marigo tuġutuġuzirote'e azaġa, zeġe haġai sau'a naeġa, eġe'a haġai'uma. E'e ġaruganobu'u marigo'e e'e haba'a mode onaadu, haba 'adao eġe mazao kura'uma.

⁸ Ebu Badi'a'a Aberahamo'e ane mone reifine ane teite ġoere rinede tiro. Ebu Badi'a'a ġoere rinede tirote'e rae furenoga radu, 'Ohoze ahiri rana iġuri haġao'i' rae reiro. E'ano'o ubuga Isako'a furerarotene, mada fu'o zu uġidu fare (8) meirotene, ahi'a rana iġuri haġairo. Ebu Isako ubuga'e Iakobo, ebu Iakobo ubuga'e vouġafe gaubanana aheu fare (12). Ebu zeġe mazaono'o Iuda azaġani'a ġehararo.

⁹ Iakobo ubuga duġuru'e negoze Iosefa mazao ahiahi meiro 'ahine, Iosefa'e vase mazao seroniro, ebu hoitirote'e vazegani'a Izipi haba'a tutune onamiro, ġutarote'e teige tuġure vazegā haġaifine. Rehano Badi'a'e Iosefa teite radiudo, ¹⁰ ebu ani aduga hididote'e zamaġanon'o mae vaġinido. Badi'a'a edeġa boro Iosefa haro 'ahine, Izipi kinigā Farao'a Iosefa'e manogā rae horoniro. Ebu Farao ani Izipi haba'a nidu'a zu ane ġau nidu'a ġianoga veize Iosefa'e Izipi ġihi'aġano mae ohoniro.

¹¹ Ebu zahara boro'a Izipi zu Kanana haba'a nidu'ao furerarotene, e'e azaġa ġaboneze'a rirau ġouriro. Aġife Iakobo duġuru zuni ogomuze'a hauġiro. ¹² Ebu Iakobo ani, Izipi zamaġano ogomu'e'e ra'ete'e igirotene, ubuga duġuru tuġuzi, ogomu nu hoitoga veize. A'e Izipi haba'a onamirote'e ġadaheġa. ¹³ Ġae aheuġano tuġuzirotene, Iosefa'a negoġa duġuru ihoziro, ani'e iniu. Ebu Farao zuni Iosefa negoġa duġuru'a onairote'e hariġa igiro. ¹⁴ Ebu Iosefa ani moga Iakobo zu nabuga nidu'a onaoga veize ġoere tuġuriro. Negoġa, nabuga nidu'a'e ġae fu'o zu aheu fare gaubanana zu fu'o fare (75). ¹⁵ E'ano'o Iakobo ani Izipi haba'a onamiro, ebu ane zu ubuga nidu'a'e e'ea rudaro. ¹⁶ Ahirize'e Sekemu haba'a odohe onairo, ebu

Aberahamo'a hoitirote'e iduḡano ḡuriro. A'e Aberahamo'a Hamoro ubuga duḡuru mazaono'o Sekemu haba'ano moni hina hoitirote'e haba'a.

17 Ebu Badi'a'a irina Aberahamo nirote'e ḡoe'ani'a* huda'uma madaḡani'a hanitrotene, Isaraela azaḡa'e Izipi haba'ano ḡehararo. 18 U kini 'ahoga, Iosefa hariḡa aḡu'a vazeḡani'a Izipi kiniḡa reiro. 19 Ani'e goro ḡoe'a sau'a ohonadu, aḡife duḡuru sausauze ruziro, ebu 'Eneze guraḡa mae modo'i, zeḡe rudanoga veize!' rae tuḡutuḡuziro.

20 E'e zamaḡano Mose'a fureraro. Ani'e Badi'a ubumao ene manoga tauḡi. Ebu bato uḡidu ani'e Mose ane moga neo ḡubuniro. 21 Mose ani enoneo ti moditrotene, Farao aboḡani'a horone madu, ane ubuga raena'a ḡubune borofiro. 22 Ebu Mose'e Izipi azaḡa edeḡa nidu'a ma'ena'a bororaro, ebu inaraḡeta ḡoerido zu haḡaiḡa haḡaido.

23 Mose ani muriḡa ḡae ḡazaḡa gaubanana (40) reitrotene, ane nabuga Isaraela azaḡa ḡiaz'i onamihi reiro. 24 Ane'a ḡiaz'i onamirote'e zamaḡano, Izipi vazeḡa 'ahogani'a Isaraela vazeḡa 'ahoga sausaune'enogano horoniro. E'ano'o ani'a danane'ena'a, e'e naeḡa haḡaihi radu Izipi vazeḡa mau runiro. 25 Mose ani 'ahige rae zamariro, nabuga duḡuru'e ederi'uma, ani'e zeḡe danazoga veize Badi'a'a tuḡuneha. Rehano ze 'ouge mene zamariro.

26 Iraritrotene, bare onamiro, ebu Isaraela vazeḡa aheu'a utite'enogano horoziro. Ani utize'a hauḡoga veize 'ahige rae ziro, raena'a, 'Nouga'ahi ḡa negoḡota sausautite'ohe?'

27 Rehano nabuga sausaune'ete'e vazeḡani'a Mose duine vaḡinadu 'ahige reiro, raena'a, 'Ḡa'e iniu'a emeḡe zuhi'afi'uma zu kotafi'uma vazeḡano oho'iro? Ḡa'a mene zuhi'afi'uma. 28 Ḡa'e ohoḡore Izipi vazeḡa mau runate'e teige eḡe zuni uḡuhihi ra'e hehe?' 29 Mose'a ḡoere e'e igirotene, ani Midiana haba'a ferau onamiro, ebu ani gariḡa rehano e'ea radiudo, ebu hahuradu ubuga aheu reiro.

30 Muri ḡae ḡazaḡa gaubanana (40) enogano Sinai maḡa uhiḡano haba boha'ano butu'a duhuru radiu'ete'e zamaḡanono'o, tuḡure viga'a Mose mazao fureraro. 31 Mose ani butu'a kode duhuru'enogano horonitrotene, "Omo'e nagini?' rae zamariro. Ani fairu ḡianoga radu uhiḡa onamirotene, Zuhi'a Boro ago igiro. 32 'E'e vouḡaḡo Badi'a. Aberahamo, Isako, Iakobo duḡuru Badi'a.' Mose ani e'e igirotene, rihanadu rereraro, ebu ehamanoga zu mene idararo.

* 7:17 A'e Isaraela azaḡa Izipi haba'ano ḡutarote'e teige tuḡure azaḡa haḡairote'eano'o Badi'a'a mae vaḡizi'uma reiro.

³³ Ebu Zuhi'a Boro'a nina'a, 'Tamaka mae vaḡino'i, mazaḡa ḡae'a edau'ete'e haba'a'e zaḡoḡa. ³⁴ E hubehune Izipi haba'ano Isaraela azaḡa sausaue'ete'e horozeha, zu ḡaniḡanau'ete'e egeha. E'ano'o aduganono'o mae vaḡizoga veize ovaeha. Izidi ḡa'e Izipi haba'a bare tuḡu'e onami'uma.'

³⁵ Mose 'adi'e Isaraela azaḡani'a he'ehe'ene'ena'a, 'ahige nirote'e vazeḡa. 'Ḡa'e emeḡe zuhi'afi'uma zu kotafi'uma vazeḡano iniu'a oho'iro? Ḡa'a mene zuhi'afi'uma.' Rehano Mose ani'e Isaraela azaḡa zuhi'azite'e zu aduganono'o mae vaḡizite'e veize Badi'a ane'a tuḡuniro. A'e butu'a kode duhuru'ete'e zamaḡano tuḡure viga'a Mose mazao fureranadu, ḡoere e'e haro. ³⁶ Ebu Mose ani Isaraela azaḡa Izipi haba'anono'o tutuze vaḡiziro. E'e zamaḡano zaguzaga'uma haḡaiḡa zu Badi'a tahi gigi'a haḡaiḡa haḡaido. Ebu Izipi haba'ano zu Davara Kanaḡa ra'ete'ea, ebu haba boha'ano muri ḡae ḡazaḡa gaubanana (40) 'ouge haḡaido. ³⁷ Mose 'ada'a Isaraela azaḡa 'ahige rae ziro, raena'a, 'Badi'a'a zae bo'aḡanono'o peroveta vazeḡa 'ahoga eḡe heuḡa tuḡuni'uma.' ³⁸ Mose ani haba boha'ano vouḡafe nu'onu'o zamaḡano radiro. Ebu vouḡafe zu tuḡure viga nemaḡano edaunu. Ebu Sinai maḡano tuḡure viga'a Mose teite ḡoeradu, ḡabone ḡoe'a haro, ebu emeḡe mazao zuni ri'niro.

³⁹ Rehano vouḡafe'e Mose ḡoere egoga mene urato haro. Ebu Mose he'ehe'enedu, zamaze hena, Izipi haba'a bare onamihi reiro, ⁴⁰ ebu Aroni nina'a, 'Emeḡe ibitofoga veize badi'a nuḡo haḡafo'i! Mose ani Izipi haba'anono'o tutufe vaḡifiro rehano, izidi ani mazao nagini'a fureranata'a'e eme aḡu'a.' ⁴¹ E'ano'o ze ḡuriro badi'aḡa boromakau ubuga iraḡano haḡairo. Ebu ze ani dibu'o hanadu, 'evoreze hina haḡairote'e badi'aḡa nigune'ena'a e'e matu'uḡa haḡairo. ⁴² E'ano'o Badi'a'a ḡaruni ziniro, ebu zeḡe'a mada, bato zu buzuva mazao kuranoga rae re'ore'oze modiro. Haḡai a'a'e peroveta azaḡani'a buka zaḡoḡa zamaḡano tiro, raena'a, 'Isaraela azaḡa, za'e haba boha'ano muri ḡae ḡazaḡa gaubanana (40) eḡe, mene dibu'oniro zu ḡahunoniro.

⁴³ Za'e badi'a 'ahoga, niḡa Moroko,
ane kuru neḡa taruhaḡa,
zu badi'a rae hune'ete'e
buzuvaḡa 'ahoga, niḡa Refani,
zae'a kurano hanoga radu
haḡairote'e badi'aḡa herate ragavinu.
E'ano'o za'e, eḡe'a Babulonia haba'a ro'ane,
haba faḡano tuḡuze modi'uma.' (Amos 5:25-27)''

44 Stefano'a bare 'aune ḡoere'ena'a, "Vouḡafe'a haba boha'ano radiudote'e madaḡano, zeḡe mazao'e Mose goro ḡoe'a ti'ete'e taruhaḡa 'e'e. A'e Badi'a'a Mose neadu, nouge nouge horonirote'e ḡauḡa idane haḡairo. 45 Muri nu enogano vouḡafe'a moze mazao taruha 'e'e mae 'auniro. Ebu Badi'a'a Iuda mene azaḡa haba 'adaono'o hegoze vaḡizadu, Iosua'a vouḡafe ibito zini'ena'a haba 'adi meiro. Ebu taruha 'e'e odohe diuḡadu, 'e'ea ohoniro, onamo Davida'a fureraro. 46 Davida'e Badi'a'a urato haro. Ebu ani'a Badi'a umine'ena'a, vouḡafe Iakobo'a kurano haudote'e Badi'aḡani'a radi'uma neḡa ogoratihi reiro. 47 Rehano 'e'e neḡa'e Davida ubuga, Solomona'a Badi'a veize ogoraro.

48 Rehano Niḡa Hitaga Hune Badi'aḡani'e vase'a haḡae'ete'e neḡano mene radi'uma. E'e raena'a, peroveta vaseḡa 'ahogani'a 'ahige reiro.

49 'Zuhi'a Boro'a 'ahige ra'ohe.

Adure'e eḡe ehoru haba'a,
zu raha'e eḡe oda ohone ti'ete'e haba'a.

E'ano'o za'e eḡe ne ogoronouga
mene idaḡa,

zu eḡe'a radi'uma haba'a
ogoronouga mene idaḡa.

50 Adure zu raha ḡauḡa nidu'a
eḡe 'evore hina haḡairo.' (Isaia 66:1-2)

51 Za'e teḡa riḡa azaḡa! Zamaze'e tuḡa zu Badi'a ḡoere mene egohu'ohe. Ebu Vine Zaḡoḡa iḡaiḡa hezaho hau'ohe. Zae vouḡa'a haḡaidote'e haḡaiḡa, zae zuni haḡae'ohe. 52 Peroveta azaḡa bo'aḡano zae vouḡa'a mene sausaunidote'e vaseḡa 'ahoga 'e'e ga? Vaze Duduḡani'a onait'e hariḡa irina rae furenirote'e azaḡa zuni zeḡe'a zimi ruzido. Ebu izidi za'e 'e'e vaseḡa onairotene, revo hanadu mau runiro. 53 Za'e Badi'a'a tuḡure viga tuḡuzadu goro ḡoe'a meiro, rehano goro ḡoe'a a'a'e hezaho haro."

Stefano hadi hina mau runiro

54 Stefano ḡoere igirote'e azaḡa'e zamaze ḡugize ruziro, ebu ani mazao ḡononeze atitiro. 55 Rehano Stefano'e Vine Zaḡoḡani'a iriva'onadu, adure ḡohani ḡiane'egano, Badi'a aḡaḡani'a borofe agaru'ete'e horoniro, zuni Iesu'a Badi'a eda'e moneo edanoga horoniro. 56 Ebu Stefano'a raena'a, "Ḡiano'i! E adure'a bohatanoga horone'ohe, ebu Vaze Ubugani'a Badi'a eda'e moneo edau'ete'e horone'ohe."

57 E'e igirotene, ze 'evoreze hina teḡaze 'uuro, ebu huau borofe'ena'a, zeḡe nidu'a ani u'a dure onamiro. 58 Ebu Ierusalemene neḡanono'o ahase onamadu, hadi hina mau

sausauniro. Kota zamaḡano ḡuriro ḡoe'a Stefano rana ri'inirote'e azaḡani'e dabuaze mae vaḡinadu, ene iziga 'ahoga, niḡa Saulo oda babaḡano tiro.

⁵⁹ Zeḡe'a hadi hina mau'ete'e zamaḡano, Stefano ani Badi'a mazao kurau radiro, raena'a, "Zuhi'a Iesu, eḡe vine mae ḡihino'i!" ⁶⁰ Ebu obenaḡa hina tuḡadu huario, raena'a, "Zuhi'a Boro! Zeḡe haḡai sau'a 'adi naeḡa zeḡe rana ago to'i!" Ani 'ouge reirotene, 'ai iriga ri'iro.

8

¹ Stefano mau runirota'a'e, Saulo ani mae ḡihiniro.

Ekalesia azaḡa sausauniro

Stefano'a rudarote'e madaḡano Ierusalemekalesia azaḡa sausaune ruze'ete'e haḡaiḡani'a fureraro. E'ano'o zeḡe nidu'a zeḡe zeḡe edeḡano Iudea zu Samaria haba'a ferau onamiro, u apostolo azaḡa'e mene. ² Rehano Badi'a hubehune gubane'ete'e azaḡa nu'e Stefano ahiri mae ḡuriro, ebu niaro zu zamaze are rudaro. ³ E'e zamaḡano Saulo ani neḡaneḡa diuḡadu, ohoze roḡae ahase buzadu ḡu'ano ohozido, ebu ekalesia mae ḡuzuhe onamiro.

Firifo'a Samaria haba'a onamiro

⁴ Ekalesia azaḡa, Ierusalemekalesia neḡanono'o ferarota'a'e, haba'a haba'a onaminutene, Badi'a ḡoere haramido. ⁵ Firifo ani Samaria haba'ano ne 'ahoga ovoadu, Keriso hari haramiro. ⁶ Vaze ḡuḡuvaḡani'a Firifo haramo igiro, zu Badi'a tahi gigi'a haḡaiḡa haḡaoga horonirotene, zeḡe nidu'a Firifo haramo faifaine abito haro. ⁷ Mazaḡa vine sau'a sau'ani'a, zeḡe'a ragano reinute'e azaḡa ḡehaḡa mazaono'o ḡihau babaḡa huau ḡaniḡanau'ena'a buaudu. Ebu ahi'a mene haganinute'e azaḡa zu oda sau'a azaḡa ḡehaḡani'a manorido. ⁸ E'ano'o e'e neḡano'e matu'u boro'a iri'aviro.

Nabone vazeḡa, niḡa Simona

⁹ Vaze 'ahoga, niḡa Simona ani, Firifo'a 'izema onaogano e'e neḡano radiunu. Ani'e muri nu zamaḡano baidi zu naho gauḡa haḡaido, ebu Samaria azaḡa e'e horonirotene, zaguzagau. Ani ane'a bare "nihe boro" raena'a, niḡa mae ḡihinido. ¹⁰ Ebu Samaria azaḡa, zuhu'anono'o onamo boro ḡonaga nidu'a, ani ḡoere faifaine abito haunu, raena'a, "Vaze 'adi'e Badi'a gigi'ani'a rana radu gigi'aḡa furene'ohe. E'e badi'aḡa'e 'ḡihi'a' rae hune'ete'e." reinu. ¹¹ Ani amahi baidi zu naho gauḡa haḡaadu, vaze zaguzaguzinute'ea, ani ḡoere ego haunu. ¹² Rehano Firifo'a Badi'a'a zuhi'azi'uma hariḡa manoga zu Iesu Keriso ni rae haramirotene, ze ani

gōere'e hube rae gihiniro, ebu ohoze zu rogae, bapatizo meiro. ¹³ Ebu Simona ane zuni, e'e gōe'a mae gihinadu, bapatizo meiro, ebu Firifo hegote ragavinu. Zuni Firifo'a Badi'a tahi haḡaiḡa zu gigi'a haḡaiḡa boroboro haḡaoga horonidotene, zaguzagauo.

¹⁴ Samaria azaḡani'a Badi'a gōere mae gihinirote'e hariḡa, apostolo azaḡani'a Ieruselema neḡano igirotene, Petero zu Ioane'e Samaria azaḡa u'a tuḡuziro. ¹⁵ Ebu ze e'ea feurirotene, Samaria azaḡa veize kuraro, zeḡe'a Vine Zaḡoḡa mouga veize, ¹⁶ mazaḡa Vine Zaḡoḡani'e zeḡe zeḡe mazao 'ize mene ovainu. Rehano ze'e Zuhi'a Boro Iesu niḡano bapatizo da'o meiro. ¹⁷ Ebu Petero zu Ioane'a 'evoreze zeḡe rana tirotene, ze'e Vine Zaḡoḡa meiro.

¹⁸ Simona ani, apostolo azaḡani'a 'evoreze vase rana teadu, Vine Zaḡoḡa meirote'e horonirotene, moni zini'ena'a, 'ahige reiro, ¹⁹ raena'a, "Eḡe zuni gigi'a e'e eno'i! Eḡe 'evorehe vase rana tite'eba, zeḡe Vine Zaḡoḡa mouga."

²⁰ Rehano Petero'a naenaenina'a, "Moniḡo'e ḡae teite rudau onamo'i! Ḡa Badi'a gigi'a'e moni hina hoitoga idaḡa rae zamare'e hehe? ²¹ Badi'a gau 'adi zamaḡano niḡo o'o'a, mazaḡa ḡa zamarone'e Badi'a ubumao mene duduga. ²² Zamaḡo gihinadu haḡai sau'a a'e modo'i, ebu Zuhi'a Boro mazao umido'i! Nougine Zuhi'a Boro'a 'uguḡa zamaroneḡa zamaḡoo meirote'e, aḡutu modi'uma. ²³ Mazaḡa eḡe'a horo'e'etene, ḡa zama'e ahiahi sau'ani'a iriva'e'ohe, zu haḡai sau'ani'a zamaḡo obone ti'ohe." ²⁴ Ebu Simona'a Petero zu Ioane umize'ena'a, "Eḡe veize Zuhi'a Boro mazao kurano'i, ḡae'a rate'e ḡauḡani'a eḡe mazao mene fureranoga veize!"

²⁵ Ebu Petero zu Ioane'e, Zuhi'a Boro'a zeḡe ubumao haḡaidote'e haḡaiḡa rae fureniro, zu Zuhi'a Boro gōere haramiro. E'e enogano ze iḡunadu Samaria ne ḡehaḡano Badi'a hari manoga harame ragave'ena'a, Ieruselema neḡa bare itiro.

Firifo'a Etiopia haba'a vaseḡa hidiro

²⁶ Zuhi'a Boro tuḡure viga'a Firifo niro, raena'a, "Iḡunadu Ieruselema neḡanono'o Gaza neḡa ovoe'ete'e ibiḡa ḡuzu ovoro'i! A'e haba boha'a ibiḡa." ²⁷ E'ano'o ani iḡunadu e'e ibiḡano ovoirotene, Etiopia vaseḡa boro 'ahogani'a e'e ibiḡano ovoe radiu'enogano hidiro. Ani'e Etiopia kuiniḡa, Kanedake rae hune'ete'e veize gaue'ete'e vaseḡa zu oma arinute'e vaseḡa. Ani kuini moni nidu'a ḡianinu. Ani Badi'a mazao kuranoga rae Ieruselema neḡa itadu, ²⁸ bare ovoirote'e zamaḡano. Ani'e hosi'a hutube'ete'e kiuga zamaḡano ehoradu, peroveta vaseḡa, Isaia bukaḡa me'ode

radiunu. ²⁹ E'e zamaḡano Vine Zaḡoḡani'a Firifo niro, raena'a, "Kiu 'omo u'a onamadu, e'e teite ḡiriu onamo'i!"

³⁰ E'ano'o Firifo'a kiu u'a dure onamirotene, e'e vazegani'a Isaia bukaḡa me'ode'enoga igiro. E'ano'o Firifo'a ḡadinena'a, "Ḡa'a me'ode'ete'e ḡoe'a huga'e, edeḡa hehe?" ³¹ Ane'a naenaenina'a, "E hubehune mene idaḡa. Vaze 'ahogani'a ihohine ederi'uma." 'Ouge radu Firifo uminiro, ane teite kiu ranao ehoroga.

³² Ane'a buka zaḡoḡa me'odirota'a'e 'ahi'e'e:
"Ani'e matihi radu tutune oname'ete'e
mamoeḡa teige,

zu mamoe iguḡa vari'e'ete'e
vazeḡa 'evorao
sifu radiu'ete'e mamoeḡa
ubuga teige, mene ḡoeriro.

³³ Ani'e niḡa mae ovoe'ena'a,
ḡuriro ḡoe'a hina kotaniro.
Iniu'a ane mariga hariḡa
rae furen'uma?

Rae furenoga'e mene idaḡa,
mazaḡa ḡaboneḡa raha 'adaono'o
mae vaḡiniro 'ahine." (Isaia 53:7-8)

³⁴ Etiopia vazegani'a Firifo ḡadinena'a, "E ḡadimu'ohe. Peroveta vazegā'e ane'a bare, ane hari ra'e ga, vaze 'ahoga hariḡa?" ³⁵ E'ano'o Firifo ani, buka zaḡoḡa ḡoe'a, e'eano'o ḡadaheni'ena'a, Iesu hari manoga ane veize rae fureniro.

³⁶ Ze ibio oname'egano, vu horoniro. Ebu Etiopia vazegani'a raena'a, "Ḡiano'i! Vu 'ahi'e'e. E bapatzohine idaḡa hehe?" [³⁷ Ane'a naenaenina'a, "Ḡae'a zamaḡo nidu'a hina Badi'a mazao fine idaḡa." Ebu Etiopia vazegani'a raena'a, "E, Iesu Keriso'e Badi'a Ubuga rae, mae ḡihine'ohe."] ³⁸ Ebu ane'a raena'a, "Tena kiu tuo'i!" reiro. Ebu anianine kiuono'o buanadu, vu zamaḡano ovoe edaro, ebu Firifo'a bapatzoniro. ³⁹ Zeḡe'a vuono'o gaba tirirotene, Zuhi'a Boro Vine Zaḡoḡani'a Firifo zogone mae vaḡiniro. E'ano'o Etiopia vazegā'e Firifo mene bare horoniro, rehano ani matu'uḡeta bare onamiro.

⁴⁰ U Firifo ani Azoto neḡano feuriro, ebu ani e'e haba'ano oname'ena'a, neḡaneḡa nidu'ao hari manoga haramido, onamo Kaisarea neḡano feuriro.

9

Saulo'a zamaḡa ḡihuniro

¹ Saulo ani 'ize Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a zimi hunihi rae radiunu. Ebu dibu'o hau'ete'e ḡih'i'aḡa vaḡe onamadu,

² uminiro, raena'a, "Damaseko neġano Iuda azaġa kuru neġa nidu'a veize so'a miriho'i! A'e Damaseko neġano iniu iniu Keriso Ibio oname'ete'e azaġa horozine, ohoze zu roġae, oboze teadu Ierusalem a neġa tutuze onaoga veize." ³ Ani Damaseko ibiġano ne hanitrotene, adureono'o agaġani'a ani rana tabara agara' ovairo. ⁴ Ebu Saulo ani rahao higau bauradu, ago 'ahoga igiro, raena'a, "Saulo, Saulo! Ġa nougadu eġe sausauhe ruhe'ohe?" ⁵ Saulo'a ġadine'ena'a, "Zuhi'a Boro, ġa iniu?" Ane'a naenaenina'a, "E'e Iesu, ġae'a sausauhe ruhe'ete'e vazegā. ⁶ Ġa iġuno'i, ebu Damaseko neġa onamo'i! Ġae'a haġai'uma gauġa e'eabu'u ġe'uma."

⁷ Saulo teite onamirote'e azaġa'e edau radiu'ena'a mene ġoeriro, mazaġa ze ago igiro rehano, vazegā mene horoniro. ⁸ Saulo'e rahaono'o iġunadu ubumaġa ra'anerotemo, ġau 'ahoga mene horoniro. E'ano'o ze Saulo 'evo'ano abinadu, Damaseko neġa diuġi' onamiro. ⁹ Saulo'e mada uġidu ehamanoga mene idararo, ebu vu gagoga zu oganoga mene idararo.

¹⁰ Damaseko neġano'e Zuhi'a Boro tahi'a 'ahogani'a radiunu. Niġa'e Anania. Zuhi'a Boro'a iġuna teige ane mazao fureranadu ġoreniro. "Anania!" Ane'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro, e 'ada." reiro. ¹¹ Zuhi'a Boro'a nina'a, "Iġunadu, ibi duduġa ra'ete'e ibiġano onamo'i, ebu vase niġa Iuda, ane ne onamo'i! Ebu Taso vazegā 'ahoga, niġa Saulo, ani veize e'ea ġadimano'i, mazaġa ani Badi'a mazao kurau'ohe. ¹² U Saulo ani iġunu'ete'e teige'ete'ea, eġe'a vase 'ahoga mae fureno hanadu horoniro. Niġa Anania. Ani diuġadu, Saulo rana 'evo'a tiro, ane bare ehamanoga veize."

¹³ Anania'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro! Vaze ġehaġani'a ani hari me'odoga igiro. Zu ane'a Ierusalem a neġano Badi'a mone azaġa sausauzidote'e haġaiġa nidu'a igiro. ¹⁴ Ebu Damaseko neġano zuni dibu'o hau'ete'e boroboro'a tuġunadu onaeha, ġae ni rae kurau'ete'e azaġa nidu'a oboze touga veize." ¹⁵ Rehano Zuhi'a Boro'a nina'a, "Onamo'i! Vaze 'adi'e gauhe haġaoga veize eġe'a mae tiro, Iuda mene azaġa zu zeġe kini azaġa, zu Isaraela azaġa mazao eġe ni rae furenoga veize. ¹⁶ Ebu eġe ni u'ano aduga boro hidite'e ihoni'uma."

¹⁷ E'ano'o Anania ani onamadu Iuda ne diuġiro, ebu 'evo'a Saulo rana teadu, 'ahige reiro, raena'a, "Saulo nego! Zuhi'a Boro Iesu, ġae'a 'adi onae'egano ibio hidirote'e Zuhi'aġa, ane'a tuġuhadu onaeha, ġae bare ehamanoga veize, zu Vine Zaġoġani'a ġae zamao iriva'oga veize. ¹⁸ Ebu ġozone eġoġa heuġani'a ubumaġa 'uirote'e'a tabara fitire

buario, ebu ani bare ehamaro. 'Ougadu ani iḡunadu bapatizo meiro, ¹⁹ ebu ogomu nu anadu, ahi'ani'a bare inariro.

Saulo'a Damaseko neḡano Keriso haramē gadaheniro

Saulo ani Damaseko neḡano mada nu Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a teite radiro. ²⁰ Ebu zogone Iuda azaḡa kuru neḡa neḡa onamadu, "Iesu'e Badi'a Ubuga" rae haramiro. ²¹ Iuda azaḡani'a e'e igirotene, zeḡe nidu'a zaguzagaro, ebu raena'a, "Vaze 'adi'e Ierusalemā neḡano Iesu ni rae kurau'ete'e azaḡa sausauzirote'e vazeḡa. 'Adao zuni e'e azaḡa oboze teadu, dibu'o hau'ete'e boroboro vaḡe tutuze onamoga radu onaeha." ²² Rehano Saulo ani inare hune'ena'a haramē onaminu, ebu Iesu'e hubehune Keriso rae doḡo'anirotene, Iuda azaḡa, Damaseko neḡano radiu'ete'e'a naenaenouga mene idararo.

²³ Mada ḡehaḡa hauḡirote'e enogano, Iuda azaḡa'e Saulo matihi radu nenēganiro, ²⁴ rehano Saulo ani ederiro. Iuda azaḡa'e ohere zu madai Damaseko ḡabi'a ibihetaḡano Saulo matihi radu ganato haunu. ²⁵ Rehano ane tahi'a tahi'a'a Saulo ohere zamahanadu, fora'a boro zamaḡano ohonadu, ne ḡabi'a boha'anono'o mini hina dabane buniro.

Saulo'a Ierusalemā neḡano haramiro

²⁶ Ebu Saulo ani Ierusalemā neḡa onamadu, Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a teite 'auḡihi reiro, rehano zeḡe nidu'a Saulo rihoniro, mazaḡa ze 'ane, ani'e mene Zuhi'a Boro tahi'a, rae zamariro. ²⁷ Rehano Banabasi'a Saulo zama-hanadu, apostolo azaḡa vaḡe tutune onamiro, ebu Saulo'a Damaseko ibiḡano Zuhi'a Boro horonirote'e zu, Zuhi'a Boro'a ḡorenirote'e zu, Damaseko neḡano Iesu niḡano inare haramirote'e, me'odo ziniro. ²⁸ E'e enogano, Saulo ani apostolo azaḡa teite Ierusalemā neḡano re'ore'e oname onainu, zu Zuhi'a Boro niḡano inare haraminu. ²⁹ Ebu Saulo ani Iuda azaḡa, Giriki ḡoe'ano ḡoere'ete'e teite ta'iro titiro, ebu ze Saulo ma'uma ibiḡa vaḡiro. ³⁰ Rehano Zuhi'a Boro mone azaḡani'a e'e ederirote'e, Kaisarea neḡa tutune ovoiro, ebu Taso neḡano tuḡuniro.

³¹ Ebu Iudea haba'a, Galilea haba'a zu Samaria haba'a nidu'a zamaḡano ekalesia azaḡani'e uniho manōḡa madu inarinu, zu Zuhi'a Boro gubaninu. Ebu Vine Zaḡoḡa zuni danaze'ena'a nabudize'a ḡeharu onaminu.

Petero'a Ainea fainiro

³² U Petero ani haba 'ahoga 'ahoga onaminute'ea, ne niḡa Lidao Zuhi'a Boro mone azaḡa ḡiazi' onamiro. ³³ Ebu vaze 'ahoga, niḡa Ainea hidiro. Ani'e ahi'a mene haganinu, ebu

muri fu'o zu uġidu fare (8) baze da'o radiunu. ³⁴ Ebu Petero'a nina'a, "Ainea, Iesu Keriso'a fai'e'ohē. Iġuno'i, ebu evaneġo hego'i!" Ebu ani zogone iġuniro. ³⁵ Ebu Lida neġa zu Saroni haba'a azaġa nidu'a, ane'a edau ragavoga horonirotene, zamaze ġihunadu Zuhi'a Boro mazao fiuro.

Petero'a Tabita runeono'o ġaboniro

³⁶ U Iopa neġano'e roġae 'ahoga, niġa Tabita'a radiunu. Ani'e Zuhi'a Boro mone roġaeġa 'ahoga. Tabita'e Heberu ġoe'a, u Giriki ġoe'ano'e Doreka*. Ani'e iġaiġa haġai manoġa haġaido, zu ġauze o'o'a azaġa danazido. ³⁷ Petero'a Lida neġano radiunute'e zamaġano Tabita ani uginadu rudaro. E'ano'o ani viro hanadu hitaga neġano bazune tiro.

³⁸ U Lida neġa'e Iopa neġa uhiġano. E'ano'o Zuhi'a boro tahi'a tahi'a'a Petero'e Iopa neġano radiu'ete'e igirotene, vase aheu ane vaġe tuġuziro. Ebu ze Petero uminiro raena'a, "Ġa emeġe teite ġarihe aro'i!" ³⁹ Ebu Petero ani zeġe teite onamiro. Ebu feurirotene, hitaga neġa tutune itiro. E'ea ġozoba nidu'a Petero edau varahiro, ebu niau'ena'a dabuaze zu nahune 'ue'ete'e koutiġa ihoniro. A'e Doreka'a ġabogano turino zinirote'e.

⁴⁰ Ebu Petero ani zeġe nidu'a tuġuze buziro, ebu obenāa hina tuġadu, Badi'a mazao kuraro. Ebu rune roġaeġa moneni ġianadu niro, raena'a, "Tabita, iġuno'i!" Ebu ani ubumaġa ra'aro, ebu Petero horonadu, iġune ehoriro. ⁴¹ Petero'a Tabita 'evo'ano madu mae ġihine ohoniro. Ebu Zuhi'a Boro mazao fie'ete'e azaġa zu ġozoba nidu'a huze diuġiro. Ebu Tabita'a ġabodate'e ihoziro.

⁴² E'e hariġa'e Iopa neġa azaġa nidu'a igiro, ebu vase ġehaġani'a Zuhi'a Boro mazao fiuro. ⁴³ Ebu Petero ani Iopa neġano mada nu radiunu. Ani'e vase 'ahoga, niġa Simona teite radiunu. Ani gau'e boromakau ogaġa ġuhadu faininu.

10

Korunelio'a Petero huniro

¹ Vaze 'ahoga niġa Korunelio'a Kaisarea neġano radiunu. Ani'e Itali uti azaġa rae huze'ete'e ibito ziniro.* ² Ani zu ane neo radiu'ete'e azaġa nidu'a'e Badi'a zamare'ete'e zu gubane'ete'e azaġa. Ani'e Iuda azaġa, tohe'a fereze'ete'e azaġa borofe danazido, ebu iġaiġa Badi'a mazao kuraudo. ³ Ġorava 'ahogano mada uġidu (3 koroko) zamaġano, iġunu'ete'e teigiuro. E'e zamaġano Badi'a tuġure viga'a ane mazao furera' ovaroga faifaine horoniro. Ebu tuġure viga'a,

* **9:36** E'e huga'e "dia". * **10:1** Ani uti azaġa maġa tiba (100) ibito ziniro.

“Korunelio!” rae huniro. ⁴ Korunelio ani ġiġarone'ena'a, ġiane runiro. Ebu ġadimaro, raena'a, “Zuhi'a Boro, ġa nouge'ohe?”

Aneru'a naenaenina'a, “Ġa kuru zu ġahugone'e Badi'a'a horonadu, zamare radiu'ohe. ⁵ Izidi 'ada vaze nu Iopa neġano tuġuzo'i, vaze 'ahoga niġa Simona zamahanoga veize. Niġa 'ahoga'e Petero rae hune'ohe. ⁶ Ani'e vaze 'ahoga, niġa Simona, e'e neo radiu'ohe. Simona'e boromakau ogaġa ġuhadu faine'ete'e vazeġa. Ani ne'e davara genaġano.”

⁷ Ani ġorenirrote'e aneruġa 'ai barirotene, Korunelio ani, ane tuġure vazeġa ahe u ane uti vazeġa 'ahoga ane tuġure haġae'ete'e huze onairo. Uti vazeġa a'a'e Badi'a zamare'ete'e vazeġa. ⁸ Korunelio ani, ane mazao furerarrote'e nidu'a ihoziro, ebu Iopa neġano tuġuziuro.

Petero'a Korunelio ne onamiro

⁹ Ze oname iraradu madai mone reirotene, Korunelio'a tuġuzirote'e azaġa'e Iopa neġa hanitiro. E'e zamaġano Petero ani, kuranoga rae ne binuġa sebaġa itiro.† ¹⁰ Ebu kurau'enogano vininiro 'ahine, ogatihi reiro. Ebu vaze'a ogomu 'ize ruhine'ete'e zamaġano, Petero ani iġunu'ete'e teiġiro. ¹¹ E'e zamaġano adure'a bohatanoga horoniro, ebu dabua rafaġa boro bagaġa heuġani'e ariġa ġazaġano obonadu raha none ovoe dabane'enoga horoniro. ¹² E'e ragano'e odaġa ġazaġa maniġa nunu nidu'a, dare'ete'e avazo heuġa nunu, zu adure niniġa nunu ġeħaġa horoniro. ¹³ Ebu ago 'ahoga iġiro, raena'a, “Petero, iġuno'i! E'e manadu ano'i!” ¹⁴ Rehano Petero'a naenaenina'a, “Zuhi'a Boro, a mene hune zu idaġa. E'e Iuda azaġa goro ġoe'a zamaġano mene deħeġa ga sau'a rae hune'ete'e bonariġa'e mene au onaido.” ¹⁵ Bare hena ago iġiro, raena'a, “Badi'a'a dehenate'e bonariġa'e mene deħeġa rae ago ro'i!” ¹⁶ E'e haġaiġani'e ġae uġidu fureraro. E'e ġarugano dabua rafaġa'e zogone adure ġoha bare itiro.

¹⁷ Petero'a horonirote'e huga'e nagini rae zamare 'ada'adinute'e zamaġano, Korunelio'a tuġuzirote'e azaġani'e Simona ne vaġe'ena'a, ibihetaġano edaro. ¹⁸ Ze huau ġadimu'ena'a, “Vaze niġa Simona, niġa 'ahoga Petero rae hune'ete'e, ani 'ahama radiu'e hehe?” ¹⁹ Petero ani, horonirote'e huga'e nagini rae 'ize zamare radiu'enogano, Vine Zaġoġani'a Petero niro, raena'a, “Ġiano'i, Simona! Vaze uġidu'a ġa vaġe'ohe. ²⁰ Iġunadu ne zamaġa diuġi'

† **10:9** Zeġe ne'e binu'e funu o'o'a, rehano raha hina sebaġa haġaido.

ovoro'i! Ago zamare 'ada'ado'i, rehano zeḡe teite onamo'i, mazaḡa eḡe'a tuḡuzeha."

²¹ Petero ani ovoadu, vase uḡidu ziro, raena'a, "Zae'a vaḡe'ete'e vaseḡa'e eḡe. Za nougadu onaeha?" ²² Zeḡe'a naenaenina'a, "Eme'e vase 'ahoga, niḡa Korunelio, ane'a tuḡufadu onaeha. Ani'e Itali uti azaḡa ibito zini'ete'e vaseḡa. Ani vase duduḡa zu Badi'a gubane'ete'e vaseḡa. Iuda azaḡa nidu'a ani nigune'ohe. Ebu tuḡure viga zaḡoḡani'a Korunelio niro, raena'a, 'Vaze 'ahoga niḡa Petero, ani ḡae ne zamahu aro'i, ane'a nouge reite'e igifine.'" ²³ E'ano'o Petero ani vase uḡidu ne zamaḡano mae zouzadu, e'ea baziro.

Irarirotene, Petero'e zeḡe teite iḡuniro. Ebu Zuhi'a Boro mazao fie'ete'e azaḡa nu zuni Iopa neḡanono'o ane teite onamiro. ²⁴ Ebu oname ohereranadu, bare irarirotene, ḡorava moneo Kaisarea neḡano feuriro. U Korunelio ani, nabuga zu ane vase manoḡa manoḡa huze nu'ozadu, guhiu radiunu. ²⁵ Petero'a Korunelio neo diuḡirotene, Korunelio ani Petero teite hidadu, Petero odaḡa babagaḡano ḡuḡure'ena'a matu'o haro. ²⁶ Rehano Petero'e "Korunelio, iḡuno'i!" raena'a, ani mae ḡihiniro, ebu raena'a, "Eḡe zu vase tauḡi."

²⁷ Petero ani Korunelio teite ḡoere'ena'a ne zamaḡa diuḡi, ebu vase ḡehaḡani'a nu'oranoga horoziro. ²⁸ Ebu Petero'a ziro, raena'a, "Za Iuda azaḡa goro edeḡa. Eme'e Iuda mene azaḡa teite mene unihe'ohe. Rehano Badi'a'a ihina'a, 'Vaze 'ahoga hune'ena'a, mene deheḡa ga sau'a rae mene re'uma.'" ²⁹ E'ano'o ḡae'a ḡoere tuḡuratene, mene hezaha rehano, onaeha. E'ano'o e ḡadimu'ohe. Nouga 'ahine huhaha?"

³⁰ Korunelio'a naenaenina'a, "Mada ḡazaḡa modate'ea, ḡorava mone mada uḡidu zamaḡano (3 koroko) e'e nehe zamaḡano kuraunu. E'e zamaḡano vase 'ahogani'a eḡe zamao tabara edaro. Ani dabua'e vazavazahoga. ³¹ Ebu ane'a raena'a, 'Badi'a'e ḡae kuru iginu zu ḡahugoneḡo horoninu. ³² 'Ougadu vase nu Iopa neḡano tuḡuzo'i, ebu vase 'ahoga, niḡa Simona zamahano'i! Niḡa 'ahoga'e Petero. Ani'e vase 'ahoga, niḡa Simona, ane neo radiu'ohe. Simona'e boromakau ogaḡa ḡuhadu faine'ete'e vaseḡa. Ani ne'e davara genaḡano.'" ³³ E'ano'o e ḡarihe fase ḡae veize ḡoere tuḡureha, ebu ḡae'a onaata'a'e manoḡa tauḡi. E'ano'o emeḡe nidu'a izidi Badi'a zama 'adao nu'oraneha, Zuhi'a Boro'a ḡanirote'e ḡoe'a nidu'a egoga veize."

Iuda mene azaḡa Badi'a hari manoḡa igiro

³⁴ Ebu Petero ani ḡoere ḡadaheniro, raena'a, "E izidi hubehune edereha. Badi'a'e Iuda azaḡa da'o mene mae ḡihize'e rehano, vaze nidu'a hune mae ḡihize'ohe. ³⁵ Haba'a haba'a nidu'a zamaḡano Badi'a gubane'ete'e zu haḡai duduḡa haḡae'ete'e azaḡa'e Badi'a'a mae ḡihize'ohe. ³⁶ Zae edeḡa, Badi'a'a Isaraela azaḡa mazao hari manoḡa tuḡurirota'a'e. A'e Iesu Keriso-ono'o zama roḡeḡa me'uma hariḡa. Ani'e vaze nidu'a Zuhi'a Boro. ³⁷ Za edeḡa, ibite Ioane Babatiso'a haramena'a, 'Babatiso mo'il' reiro, zu e'e enogano Galilea haba'anono'o onamo Iudea haba'a nidu'a zamaḡano, nagini'a furerarota'a'e. ³⁸ Ebu Badi'a'a Iesu, Nazareta neḡa vazeḡa, Vine Zaḡoḡa zu gigi'a haro. Ebu ani ragave'ena'a, gau manoḡa haḡao zinido, zu vine sau'ani'a ragano reirote'e azaḡa nidu'a faizido, mazaḡa Badi'a'e ane teite radiunu.

³⁹ Iesu'a 'ouge Iudea haba'a nidu'a zamaḡano, zu Ierusalemene neḡano haḡaidote'e haḡaiḡa nidu'a, eme horoniro. Ebu ani'e satauroneadu mau runiro. ⁴⁰ Rehano ani'e Badi'a'a mada uḡidu zamaḡano bare ḡaboniro. Ebu vaze'a Iesu horonoga veize, Badi'a'a zeḡe mazao fureno ziniro. ⁴¹ Vaze nidu'a'e mene horoniro rehano, a'e emeḡe zu Badi'a'a ohotirote'e azaḡani'a da'o. Ebu ane'a runeono'o bare ḡabode iḡunirote'e enogano eme'e ane teite ogau tiburaro. ⁴² Ebu Iesu'a tuḡufiro, vazevaze mazao haramoga. 'Iesu'e, ḡabone zu rune azaḡa kotazoga veize Badi'a'a ohonirote'e rae fureno'il' reiro. ⁴³ Ebu peroveta azaḡa nidu'a'a hariḡa 'ahige rae furene'ohe. Iesu Keriso mazao fine, e'e azaḡa nidu'a Iesu niono'o Badi'a'a zeḡe sau'a aḡutu modi'uma."

Badi'a'a Iuda mene azaḡa Vine Zaḡoḡa ziniro

⁴⁴ Petero'a 'ize ḡoere e'e haramene radiunute'ea, ḡoere igi radiunute'e azaḡa nidu'a mazao Vine Zaḡoḡani'a ovairo. ⁴⁵ U e'e zamaḡano Iuda azaḡa, Iesu mazao fie'ete'e'a Petero teite onaadu ehore radiunu. Ze'e ahiri rana iḡuri haḡairote'e azaḡa. Zeḡe'a, Iuda mene azaḡa mazao zuni Badi'a'a Vine Zaḡoḡa ovoe be'unadu, iriva'ozoga horonirotene, zaguzagaro, ⁴⁶ mazaḡa Iuda mene azaḡani'a ḡoere 'ahoga 'ahoga hina ḡoere'enoga zu Badi'a ni-gune'enoga igiro 'ahine.‡

E'e horonirotene, Petero'a raena'a, ⁴⁷ "Badi'a'a zeḡe mazao zuni Vine Zaḡoḡa tuḡuneha, emeḡe mazao tuḡunirote'e teige. E'ano'o eḡe'a zamare'etene, 'adi duḡuru'e iḡu'a o'o'a rehano bapatizo mouga idaḡa."

‡ **10:46** Iuda azaḡa ze 'ane ahiri rana iḡuri o'o'a azaḡa'e Badi'a'a mene mae ḡihizi'uma rae zamariro. Iuda azaḡa'e ahirize rana iḡurizeta, u Iuda mene azaḡa'e iḡurize o'o'a.

48 E'ano'o Petero'a Korunelio duḡuru ziro, raena'a, "Iesu Keriso niḡano bapato mo'i!" Ebu e'e enogano zeḡe'a Petero uminiro, zeḡe teite mada nu radoga veize.

11

Petero'a Ierusalem azaḡa mazao Badi'a'a Iuda mene azaḡa veize nagini haḡairote'e rae fureniro

¹ Iudea haba'a nidu'a zamaḡano, apostolo azaḡa zu Zuhi'a Boro mone azaḡani'a, Iuda mene azaḡa zuni Badi'a ḡoere mae ḡihinirote'e igiro. ² E'ano'o Petero'a Ierusalem neḡa itirotene, ahirize iḡurizeta azaḡa Iesu mazao fie'ete'e'a Petero roniro, ³ raena'a, "Ḡa'e Iuda mene azaḡa ne onamadu, zeḡe teite ogau tiburaro. Ze'e ahirize rana iḡuri o'o'a azaḡa."

⁴ Ebu Petero ani nagini'a furerarote'e nidu'a doḡo'ani rae furenno ziniro, raena'a, ⁵ "E'e Iopa neḡano radadu, kurau'egano, iḡunu'ete'e teigiro, ebu dabua rafaḡa boro heuḡa ariḡa ḡazaḡano obonadu adureono'o ovoe dabaniro, ebu eḡe uhiḡano re' ovairote'e horoniro. ⁶ Eḡe'a faine ḡianirotene, rahao odaḡa ḡazaḡa maniḡa nunu, agire maniḡa, dare'ete'e avazoḡa heuḡa zu adure niniḡa nunu ḡehaḡa horoniro. A'e emeḡe, Iuda azaḡani'a mene au'ete'e bonariḡa.

⁷ Ebu ago 'ahoga igiro, raena'a, 'Petero, iḡuno'i! Manadu ano'i!' ⁸ Ebu eḡe'a raena'a, 'Zuhi'a Boro, a mene hune zu idaḡa! E'e Iuda azaḡa goro ḡoe'a zamaḡano mene deheḡa ga sau'a ra'e hune'ete'e bonariḡa eḡe hebeo mene au onaido.' ⁹ Rehano ago 'ahogani'a adureono'o bare naenaehiro, raena'a, 'Badi'a'a dehenate'e bonariḡa'e ufire rae ago ro'i!' ¹⁰ E'e haḡaiḡani'e ḡae uḡidu furerararo. E'e ḡarugano bone dabua rafaḡa zu e'e rana tirote'e ḡauḡa nidu'a adure ḡoha bare mae itiro.

¹¹ 'Ougirote'e zamaḡano Kaisarea neḡanono'o tuḡuzirote'e vazēḡa uḡidu'a eḡe'a radirote'e neḡano feuri' onairo. ¹² Ebu Vine Zaḡoḡani'a ihina'a, 'Zeḡe teite onamo'i! Ze'e Iuda mene azaḡa rehano, ago zamare 'ada'ado'i!' Ebu Zuhi'a Boro mone azaḡa fu'o zu tiba fare (6) 'ada'a ḡatihena'a, Kaisarea neḡa ovoiro. Ebu eme'e eḡe veize ḡoere tuḡurirote'e vazēḡa neo feuradu diuḡiro. ¹³ Ebu e'e vazēḡani'a ane neo tuḡure viga'a nouge nouge furerarote'e hariḡa rae furenofiro. Aneru'a 'ahige rae niro, raena'a, 'Iopa neḡano vase nu tuḡuzo'i, ebu vase 'ahoga niḡa Simona zamahano'i! Niḡa 'ahoga'e Petero. ¹⁴ Ani'e hari 'ahoga rae furenno zini'uma, ebu ḡae zu ḡae neo radiu'ete'e azaḡa nidu'a'e e'e egadu ḡabone hidi'uma.'

¹⁵ Ebu eḡe'a ḡoere ḡadahirotene, Vine Zaḡoḡani'a zeḡe vaḡe ovairo, ibite emeḡe vaḡe ovairote'e teiḡe. ¹⁶ E'e horonirotene, e Iesu'a ifirote'e ḡoe'a zamariro, raena'a, 'Ioane Babatise'e vu hina bapatizoziro, u za'e Vine Zaḡoḡa hina bapatizozi'uma.' ¹⁷ Ebu emeḡe'a Zuhi'a Iesu Keriso mazao firote'e madaḡano Badi'a'a ḡahunone rifirote'e teiḡe, Iuda mene azaḡa zuni ḡahunone ziniro. E'ano'o e'e Badi'a haḡai 'uoga mene hune idaḡa." ¹⁸ Zeḡe'a e'e igirotene, mene bare ḡoeriro, rehano Badi'a nigune'ena'a, 'ahige reiro, raena'a, "Tena, Iuda mene azaḡa zuni Badi'a'a zamazadu, ḡabone tuḡutuḡu mouga veize zamaze sau'anono'o ḡihuzi."'

Antioka ekalesia

¹⁹ U Stefano marote'e madaḡanono'o Iesu mazao fie'ete'e azaḡa mazao agire'a fureraro. E'ano'o ze'e Ierusalemene ḡanono'o feranadu, Poinikia haba'a, Kupro umuḡa, zu Suria haba'ano Antioka neḡa onamiro. Ze'e Iuda azaḡa mazao da'o hari manoḡa haramene'ena'a feraro. ²⁰ Rehano Kupro zu Kurene azaḡa nu'a Antioka neḡa onamadu, Giriki azaḡa mazao zuni Zuhi'a Boro Iesu hariḡa haramiro. ²¹ Ebu Badi'a gigi'ani'a zeḡe ranao radiunu 'ahine, vase ḡehaḡani'a haramoze mae ḡihinadu Iesu mazao fiuro, ebu Zuhi'a Boro mone reiro.

²² E'e hariḡa Ierusalemene ekalesia azaḡani'a igiuro. Ebu vase 'ahoga niḡa Banabasi tuḡune onamiro, Antioka neḡa. ²³ Ani Antioka neḡano feurirotene, Badi'a'a ḡahunone manoḡa zenate'e horonadu, matu'e rudaro. Ebu zeḡe nidu'a inaraziuro, raena'a, "Zamazade nidu'a hanadu Zuhi'a Boro mazao fie gigaru rado'i!" ²⁴ Mazaḡa Banabasi'e vase manoḡa zu Vine Zaḡoḡani'a ane mazao iri'aviuro, zu Zuhi'a Boro mazao hubehune fie'ete'e vaseḡa. 'Ougadu vase ḡehaḡa bagaḡani'a Zuhi'a Boro moneo reiro.

²⁵ E'ebu'u Banabasi ani, Saulo vaḡoga radu Taso neḡa onamiro. ²⁶ Ebu Saulo horonirotene, zamahanadu Antioka neḡa bare onamiro. Ebu ze'e muri tiba e'e ekalesiaḡa azaḡa teite nu'oranadu, vase ḡehaḡa bagaḡa ihozido. Ebu Antioka neḡanobu'u, Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'e, "Kristeni" rae huze ḡadahezuro.

²⁷ 'Ouginute'e zamaḡano, peroveta azaḡa nu'a Ierusalemene ḡanono'o Antioka neḡa ovairo. ²⁸ E'e zamaḡano vase 'ahoga niḡa Agabo'a, nu'onu'o zamaḡano iḡuniuro. Ebu Vine Zaḡoḡani'a ibito hanadu 'ahige rae fureniuro, raena'a, "Haba nidu'a zamaḡano zahara boro'a fureraru'uma." Ebu zahara boro'e, Klaudio'a Roma zuhi'aḡa reirote'e madaḡano fureraro. ²⁹ E'ano'o Antioka neḡano Zuhi'a Boro tahi'a

tahi'a'a, ane ane inarao moni nu'onadu, Iudea haba'ano Zuhi'a Boro mone azağa veize tuğuri'uma reiro. ³⁰ Ze nu'one hauğirotene, Banabasi zu Saulo 'evoreo ri'inadu, Ierusalemekalesia boroboro veize odohe itiro.

12

Iakobo'e runediro, u Petero'e ġu'ano ohoniro

¹ 'Ouge hağairote'e zamağano, kini Heroda Agripa'a* tuğuzadu, Ierusalemekalesia azağa nu sauszoga rae oboze tiro. ² Ebu ane'a tuğuzadu, Ioane negoğa, niğa Iakobo, diribi hina mau runiro. ³ 'Ougirote'e moneo Iuda azağani'a matu'oga horonirotene, Petero zuni obone tiro. 'Adi'e Mene Mini'ete'e 'Uvahuğa Au'ete'e Muiğa madağano 'ougiro. ⁴ Petero obone teadu ġu'ano ohoniro, ebu uti azağa 'evorao tiro. Uti azağa, Petero gadinirote'e nidu'a'e gaubanana fu'o zu tiba fare (16), ebu vase ġazağa ġazağani'a mada 'aune 'aune gadine gaido. Heroda ani ura'e, Iğine Mode'ete'e Muiğa ġaruganobu'u mae bunadu, hunio kotani'uma reiro.

⁵ E'ano'o Petero'e ġu'ano ohone modiro. U ekalesia azağani'e ane veize Badi'a mazao inare kuraunu.

Aneru'a Petero ġu'a neğanono'o mae buniro

⁶ Irarine, Heroda'a Petero kotani'uma reirote'e ohe'ano, Petero'e auri adiriğa aheu hina batunadu uti azağa aheu bo'ağano baze radiunu, ebu uti azağa aheu 'ahoga'e ġu'a neğa ibihetağano edau radiro. ⁷ E'e zamağano Zuhi'a Boro tuğure viga'a tabara fureraro, ebu ġu'a neğa zamağa'e agararo. Aneru ani, Petero rebeğa moneo fa'ofa'onadu evaniro, ebu raena'a, "Ġarihe iğuno'i!" 'Ouge reirotene, auri adiriğani'a 'evo'anono'o butau buaro. ⁸ Ebu tuğure viga'a nina'a, "Kiba'iğō rinedo'i, ebu tamakağō hağao'i!" Ebu ani 'ougiro. Aneru'a bare nina'a, "Ogoto dabuağa vidanadu, ege hegote aro'i!"

⁹ Petero ani, tuğure viga hegote buaro, rehano e'e zamağano tuğure viga'a hağairota'a'e, mene huga rae zamarinu. Ani 'ane iğunu'ete'e teige'ohe rae zamarinu. ¹⁰ Ze'e, uti azağani'a ġiane edau'ete'e haba'a aheu vitiniro, ebu enona auri ibihetağano feuri' onairotene, e'e ibihetağa zuni ane'a bohataro. Ebu e'eano'o buau onamiro. Ebu ibio mene fağa oname'enogano, tuğure viga'a tabara muhiniro.

¹¹ E'eabu'u Petero ani, zamağa bohataro, ebu raena'a, "E izidi edereha. 'Adi'e huga. Zuhi'a Boro'a tuğure

* **12:1** Heroda Agripa-'e Heroda I ga 'Herod the great' rae hune'ete'e, ane aği. Heroda I-'e Mataio 2:1 zamağano.

viga tuḡuneha, ebu Heroda 'evoraono'o zu Iuda azaḡani'a togahirote'e haḡaiḡa sau'anono'o mae vaḡiheha."

¹² E'uge ederirotene, Petero ani Ioane vi'a, niḡa Maria ne onamiro. Ioane niḡa 'ahoga'e Mareko. Vaze ḡehaḡa'e ane neo nu'oranadu kurau radiunu. ¹³ Petero'a enone ibihetaḡano toketokerirotene, tuḡure roḡaēḡa, niḡa Roda'a ḡianoga rae onamiro. ¹⁴ Ani Petero ago iraḡa igirotene, matu'e rudanadu, ibiheta'e vava'oga mene zamariro, rehano ne bare dure diuḡiro, ebu ziro, raena'a, "Petero'a ibihetao edau'ohe." ¹⁵ Rehano zeḡe'a nina'a, "Ḡa baborana gaogi." "A hube rehi!" rae te'ote'arotene, zeḡe'a raena'a, "A'e Petero ane tuḡure viga'a gaogi." reiro.

¹⁶ Rehano Petero ani, bare bare toketokeriro. Ebu zeḡe'a iḡunadu, ibiheta vava'irotene, Petero horoniro, ebu zaguzagau rudaro. ¹⁷ Petero ani, 'evore hina garare'ena'a, "Ago harao'!" reiro, ebu Zuhi'a Boro'a nouge nouge ḡu'a neḡanono'o mae bunirote'e me'odo ziniro. Ebu ziro, raena'a, "Nagini'a fureranata'a'e, Iakobo zu Zuhi'a Boro mone azaḡa ihozo'!" Ebu ani'e haba 'ahoga onamiro.

¹⁸ Irarirotene, ḡu'a neḡa gadine'ete'e azaḡani'a "Petero'e nougeha?" rae harae iḡuniro. ¹⁹ Heroda Agripa ani, uti azaḡa tuḡuzadu Petero faifaine vaḡiro. Ebu mene horonirotene, Petero gadinirote'e azaḡa ḡadiḡadiziro. Ebu gadi azaḡa'e zimi ruzoga veize tuḡuziro. Ebu Heroda ani, Iudea haba'anono'o iḡunadu, Kaisarea neḡa ovoiro, ebu e'ea mada nu radiro.

Heroda Agripa'a rudaro

²⁰ Heroda Agripa'e Turo zu Sidono neḡa azaḡa mazao maḡune radiu onainu. Rehano Turo zu Sidono neḡa azaḡa'e tiburanadu, Heroda ḡiani' onamiro. Ze'e Heroda tuḡure vazēḡa boro, niḡa Balasto teite vazetadu, Heroda teite uniho manoḡa mouga rae umidiro, mazaḡa ze'e Heroda'a ḡiane'ete'e haba'anono'o ogomuze iḡaiḡa meido 'ahine. ²¹ Heroda ḡiani'uma madaḡa meirotene, ani kini dabuaḡa haḡaadu kini ehoru haba'ano ehoriro. Ebu hunio nu'orarote'e azaḡa mazao haramiro. ²² E'e igirotene, e'e azaḡani'a ḡihau bagaḡa ḡoeriro, raena'a, "'Adi'e badi'a'a ḡoere'ohe, mene vase'a." ²³ 'Ougirotene, Zuhi'a Boro tuḡure viga'a zogone Heroda runediro, mazaḡa ani'e vazevaze'a ane nigunirotene, ani ane'a bare niguniro, u Badi'a huga'e mene niguniro. Ebu idi'a ahi'a anadu rudaro.

²⁴ U Badi'a ḡoere'e bororu onaminu, ebu vase ḡehaḡani'a egadu mae ḡihiniro.

²⁵ Banabasi zu Saulo'e ekalesia azaḡa moni zini' onamirote'e gaḡa hauḡirotene, Ierusalem a neḡanono'o

bariro. Tahi'a 'ahoga niġa Ioane zu zamahu Antioka neġa ovoiro. Ani niġa 'ahoga'e Mareko.

13

Hari manoga harama ragavoga veize Banabasi zu Saulo meiro

¹ Antioka ekalesiaġa zamaġano'e peroveta azaġa zu ihore azaġa 'e'e. Nize'e Banabasi, Simeona, niġa 'ahoga'e Niġera, ebu Kurene vazega, niġa Lukio, Manaena, ani'e Kini Heroda Antipasi teite tibano bororarote'e vazega, ebu Saulo. ² Mada 'ahogano ze ogomu moneo zaġozaġe'ena'a Zuhi'a Boro mazao kurau radiunu. E'e zamaġano Vine Zaġoġani'a ziro, raena'a, "E Banabasi zu Saulo'e eġe gau veize meirobobo, eġe veize avo ohozo'i!" ³ E'ano'o ze zaġozaġiro zu kurarote'e enogano, 'evoreze Banabasi zu Saulo rana teadu kurar, ebu tuġuze onamiro.

Paulo'a ibite harama ragavirote'e

Kupro 'umuġano haramiro

⁴ Paulo zu Banabasi ze'e, Vine Zaġoġani'a tuġuze'ena'a, Seleukia toġatoġaġa ovoiro, ebu e'eano'o ġasi hina Kupro 'umuġa ruhau fariro. ⁵ Ebu Salami neġano feurirotene, Iuda azaġa kuru neġa neġa diuġadu Badi'a ġoere haramiro. Ioane, niġa 'ahoga'e Mareko zuni e'ea, zeġe danazoga veize ġatiziro.

⁶ Ze e'e 'umuġa nidu'a ne 'ahoga 'ahoga onamo Pafo neġano feuriro. Ebu Iuda vazega 'ahoga hidiro. Ani'e nabone zu ġuriro peroveta vazega, niġa Bari-Iesu*. ⁷ Ani e'e 'umuġa gavanaġa teite vazetite radiunu. Gavana vazega niġa'e Seregio Paulo. Ani vadiga manoga, faifairu zamare'ete'e vazega. Ani Badi'a ġoere igihi reiro. E'ano'o vaze tuġunadu, Banabasi zu Saulo ane ne huze onairo.

⁸ Rehano nabone vazega e'e, niġa 'ahoga'e Eluma. A'e Giriki ġoe'a. Ġoere e'e huga'e nabone. Ane'a zeġe ġoere 'ue'ena'a ta'iro ziniro. Ebu gavana'a Iesu mazao mene fioga veize ġunuġununiro. ⁹ U Saulo, niġa 'ahoga'e Paulo, ani Vine Zaġoġani'a iriva'onadu, Eluma ġiane runiro, ebu raena'a, ¹⁰ "Ġa'e Satani ubuga. Haġai duduġa nidu'a agireni'ete'e vazega. Ġuriro zu so'oso'o haġaiġani'a ġae zama iri'avonoga. Ebu Zuhi'a Boro ibi duduġa ġunuġunune'ete'e haġaiġa mene mode'ohe. ¹¹ Ġiano'i! Zuhi'a Boro gigi'a'a ġae rana raha. Ġa'e ubumaġo'a kura'uma, ebu mada nu agaġa horonoga mene idara'uma."

* 13:6 Bari-Iesu, ġoere e'e huga'e Iesu ubuga.

Ebu ḡoze zu uzabo'a ubumaḡa zogone 'uiro, ebu tu-fatufe'ena'a 'evo'ano abinoga veize vase vaḡiro. ¹² Ebu gavana vazega'e furerarote'e haḡaiḡa horonirotene, Iesu mazao fiuro. Zu Zuhi'a Boro haḡai ederadu, zaguzagaro.

Paulo'a Pisidia haba'ano Antioka neḡano haramiro

¹³ Paulo zu ane teite onamirote'e azaḡa'e Pafo neḡanono'o iḡunadu, Pamufulia haba'ano Perega neḡa ḡasi hina ruhau onamiro. E'eabu'u Ioane ani, Paulo duḡuru muhizadu, Ierusalemene neḡa bare onamiro. ¹⁴ Ze'e Perega neḡanono'o onamo, Pisidia haba'ano Antioka neḡano feuriro. Ebu Bana Madaḡa madaḡano, Paulo zu Banabasi'a Iuda azaḡa kuru neḡa diuḡadu ehoriro. ¹⁵ Ebu goro ḡoe'a zu peroveta azaḡa ḡoere me'odirote'e enogano, Iuda azaḡa kuru neḡa ḡiane'ete'e azaḡani'a, Paulo duḡuru veize ḡoere tuḡuriro. "Negofe duḡuru, za emeḡe veize inara ḡoe'a e'e ro'idene, haramine idaḡa hehe?"

¹⁶ Paulo ani iḡunadu 'evo'a mae ḡihiniro, zeḡe'a ḡoe'a ego hanoga veize. Ebu ḡoe'a ḡadaheniuro, raena'a, "Isaraela azaḡa, zu Iuda mene azaḡa Badi'a gubane'ete'e, ego'i! ¹⁷ Isaraela azaḡa Badi'a'a, aḡife duḡuru meiro, ebu zeḡe'a Izipi haba'ano radiunute'ea, Badi'a'a danaze'ena'a ḡehararo zu inariro. Ebu Badi'a'a ane gigi'a boro hina Izipi haba'anono'o tutuze buziro. ¹⁸ Ebu muri ḡae ḡazaḡa gaubanana (40) haba boha'ano onamirote'e zamaḡano, ze'e Badi'a ḡoere mene ego haunu rehano, Badi'a'a mene muhiziuro. ¹⁹ Kanana haba'ano haba fu'o zu aheu fare (7) azaḡa'e, Badi'a'a zimi hauḡadu, habaze'e Isaraela azaḡa ziniro. ²⁰ Muri maḡa ḡazaḡa zu ḡae fu'o gaubanana (450) zamaḡano, 'ouge haḡainu.

E'ebu'u Badi'a ani, Isaraela azaḡa bo'aḡanono'o Isaraela azaḡa ibito zini'uma azaḡa tiba tiba ohoze onaminu. 'Ouge haḡae onamo peroveta vazega Samuela'a fureraro. ²¹ E'ebu'u Isaraela azaḡa'e, kini 'ahogani'a ibito zenoga uratiro. E'ano'o Badi'a'a Saulo ohoniuro. Ani'e Kisa ubuga, Beniamini iduhu vazega. Ani, muri ḡae ḡazaḡa gaubanana (40) Isaraela azaḡa ibito ziniro. ²² Rehano Badi'a ani, Saulo'e kini gauḡanono'o mae vaḡinadu, Davida madu kini iḡu'ano ohoniuro. Ani'e Badi'a'a raena'a, 'Iese ubuga Davida'e, eḡe zama'a urato hau'ete'e vazega. Ani'e eḡe'a urate'ete'e gauḡa nidu'a haḡai'uma.' reiro.

²³ Badi'a ani, ibite rae tirote'e ibiḡano, Davida mariganono'o vase ḡabozi'uma vazega fureno ziniro, ebu ani Isaraela azaḡa mazao tuḡuniuro. Niḡa'e Iesu. ²⁴ Ani 'izema onaogano, Ioane Babatiso'a Isaraela azaḡa nidu'a mazao haramiro, raena'a, "Sau'anono'o ḡihuradu, bapatizo mo'i!"

reiro. ²⁵ Ioane'a ane gau hauḡe'enogano 'ahige reiro, raena'a, 'Zae'a zamare'etene, e'e iniu? E'e mene Keriso. E'e vazēga'e ariga onae'ohe. E'e ane tuḡure vazēga radu, tamakaḡa miniḡa fuhi'o hanoga zu mene idaḡa. Ani ni'e eḡe ni vitinoga.' "

²⁶ Ebu hena Paulo'a 'aune ḡoere'ena'a, "Nego nabudi, Aberahamo iduhu mariga azaḡa, ebu Iuda mene azaḡa, Badi'a gubane'ete'e! Emeḡe veize, Badi'a ani, vase ḡabozi'uma ḡoe'a tuḡuriro. ²⁷ Ierusalem azaḡa zu zeḡe ibito zini'ete'e azaḡa, ze'e Iesu'e Keriso rae mene zamarinu, zu Bana Madaḡa Madaḡa nidu'a, peroveta azaḡa ḡoere me'odidote'e, e'e huga'e mene ederinu. Rehano zeḡe'a Iesu kotanadu runeo tuḡunirotene, e'e ḡoe'a haḡae huniro. ²⁸ Ze'e Iesu runeo tuḡunite'e mazaḡa mene horoniro rehano, satauroneadu rudanoga veize Pirato uminiro.

²⁹ Ebu buka zaḡoḡano tirote'e ḡoe'a nidu'a ane mazao haḡae hauḡirotene, satauroono'o mae bunadu, idu zamaḡano tiro. ³⁰ Rehano Badi'a'a runeono'o bare ḡaboniro. ³¹ Ebu Iesu ani ibite Galilea haba'anono'o ane teite Ierusalem neḡa itirote'e azaḡa mazao mada ḡehaḡa zamaḡano fureraudo. Ebu ze izidi 'ize Isaraela azaḡa mazao e'e hariḡa me'ode furene'ohe.

³² Eme izidi, 'ada hari manōga rae furene'ohe: Badi'a'a amahi vouḡafe mazao rae tirote'e ḡoe'a'e, ³³ vouḡafe mariga emeḡe mazao ane'a haḡae huneha. E'e haḡaiḡa'e Iesu runeono'o bare ḡaboniro. 'Adi'e Salamo aheuḡa (second) zamaḡano Iesu hariḡa tirote'e'a hudaneha, raena'a, 'Ḡa'e eḡe Ubude. Izidi e'e, ḡa Mogo raha.' (Salamo 2:7)

³⁴ Badi'a'a Iesu runeono'o bare ḡaboniro, zu ahi'a'e mene ruhura'uma reirote'e haḡaiḡa'e buka zaḡoḡano 'ahige touga.

Badi'a'a raena'a,

'E'e, Davida mazao zini'uma rae tirote'e

ḡahugoneḡa manōga zae zini'uma.

E'e ḡahugoneḡa'e zaḡoḡa,

zu e'e ḡoe'a'e hudau huni'uma.' (Isaia 55:3)

³⁵ Ebu Salamo 'ahogano zuni 'ahige tiro.

Davida'a Badi'a nina'a,

'Ḡa'e, ḡae Vaze Zaḡoḡa ahi'ani'a

ruhuranoga veize

iduo mene modi'uma.' (Salamo 16:10)

³⁶ Ḡoere 'adi'e Davida hariḡa mene tiro, mazaḡa Davida ani'e, ane radone madaḡano Badi'a ura ḡauḡa haḡae hauḡirotene, rudaro. Ebu ane zuni vouḡaḡa idu haba'ano ḡuriro, ebu ahi'a'e ruhuraro. ³⁷ U Badi'a'a runeono'o bare ḡabonirote'e vazēga'e 'ahi'a mene ruhuraro.

38 E'ano'o nego nabudi, 'adi edero'i! Eme'e, Badi'a'a zae haḡai sau'a aḡutu modi'uma ḡoe'a'e, Iesu'a nagini haḡaofirote'eano'o zae mazao haram'e'ohe. 39 Mose goro ḡoe'a haḡae'ete'eano'o, za Badi'a'a za ane ubumao duduga rouga mene idararo, mazaḡa vaze haḡai'e sau'a da'o 'ahine. Rehano vaze haḡaiḡa sau'a e'e nidu'a'e, iniu'a Iesu mazao fiine, Iesu'a nagini haḡaofirote'eano'o Badi'a'a aḡutu modadu, e'e sau'aḡanono'o mae vaḡizi'uma. 40 E'ano'o peroveta azaḡani'a reirote'e haḡaiḡa zae mazao mene fureranoga veize ḡiano'i! 41 'Ahige touga, raena'a, 'Ḡiano'i!

Za'e, Badi'a ḡoere he'ehe'ene
 ḡoere'ete'e azaḡa,
 zaguzagano'i, ebu rudano'i!
 Mazaḡa e'e, zae radone madaḡano
 haḡai 'ahoga fureni'uma.
 Vaze'a, nagini'a furera'uma rae,
 zae ihozine zuni,
 "'Uguḡa haḡaiḡa'e
 mene furera'uma." radu,
 e'e ḡoe'a mene mae ḡihini'uma.'" (Habakuku 1:5)

42 Paulo ani Banabasine, Iuda azaḡa kuru neḡanono'o buau'enogano, e'ea kurarote'e azaḡani'a umiziro, zeḡe moḡa Madaḡa Zaḡoḡano zuni ḡoere e'e 'aune bare haramoga. 43 Vaze 'ai rururu ḡourirotene, Iuda azaḡa, zu Iuda mene azaḡa, Badi'a mone ḡihurirote'e ḡehaḡani'a Paulo zu Banabasi hegotiro, ebu Paulo zu Banabasi'a iraduḡuziro, raena'a, "Badi'a ḡahunoneḡa manoga zamaḡano fie gigaru onamo'i!"

44 Bana Madaḡa Madaḡa bare meirotene, ne e'e azaḡa'e nariga nidu'a Zuhi'a Boro ḡoere egoga veize nu'oraro. 45 Rehano Iuda azaḡani'a, vaze ḡehaḡani'a nu'orarote'e horonirotene, ze ahiahi meiro, ebu ḡoere sau'a hina, Paulo'a hamirote'e ḡoe'a 'ue'ena'a ta'iro haro.

46 Paulo zu Banabasi'e ḡoere figare'ena'a, "Eme, ibite zae Iuda azaḡa veize Badi'a ḡoere rae fureneha. Rehano izidi za'e Badi'a ḡoere hezaho hanadu, zae'a zae bare ḡabone tuḡutuḡu mene me'uma azaḡa rae raha. E'ano'o eme izidiono'o Iuda mene azaḡa veize haram'e oname'e'uma. 47 Mazaḡa Zuhi'a Boro'a eme 'ahige rae ifiro.

'E, Iuda mene azaḡa mazao
 eḡe ḡoere rae furenite'e agaḡa
 rouga veize ḡa oho'iro,
 ḡae'a haba nidu'a zamaḡano
 Zuhi'a Boro'a vaze ḡabozi'uma
 hariḡa ihozoga veize.' (Isaia 49:6)

⁴⁸ Iuda mene azaḡani'a e'e igirotene, ze'e matu'iro, ebu Zuhi'a Boro ḡoere niguniro. Ebu ḡabone tuḡutuḡu mouga veize, Badi'a'a ohotirote'e azaḡa'e nidu'a ane ḡoere mae ḡihiniro. ⁴⁹ Ebu Zuhi'a Boro ḡoere'e e'e haba'a nidu'a zamaḡano ḡehararo.

⁵⁰ Rehano Iuda azaḡa'e, Iuda roḡae nize boro azaḡa Badi'a gubane'ete'e zu e'e neḡa ibito zini'ete'e azaḡa tutuzadu, Paulo zu Banabasi sauszoga rae haraharaziro. Ebu e'e haba'anono'o hegoze vaḡiziro. ⁵¹ E'ano'o ze, e'e moneo ḡoeri'uma heuḡa, odaze hu'uruḡa fode rurunadu, Ikonio neḡa onamiro. ⁵² Ebu Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'e matu'e rudaro, zu Vine Zaḡoḡani'a iri'avoziro.

14

Paulo zu Banabasi'a Ikonio neḡano haramiro

¹ Paulo ani Banabasine Ikonio neḡano onamirotene, iḡaiḡa haḡae'ete'e teiḡe Iuda azaḡa kuru neḡano diuḡiro, ebu e'ea faifairu haramadu, Iuda azaḡa zu Giriki azaḡa ḡehaḡa bagaḡani'a Iesu mazao fiuro. ² Rehano Iuda azaḡa, Iesu mazao mene firote'e'a, Iuda mene azaḡa zama ḡunuḡununiro. Ebu Paulo duḡuru agirezouga veize Iuda mene azaḡa zama aro. ³ Paulo zu Banabasi'e e'ea faḡa hune radadu, Zuhi'a Boro veize inare haramiro. Ebu Zuhi'a Boro'a ḡahunofi'uma hariḡa'e ḡoe'a huga reifine, Zuhi'a Boro'a apostolo azaḡa 'evore hina ane tahi gigi'a haḡaiḡa zu zaguzaga'uma haḡaiḡa haḡao ziniro. ⁴ Rehano e'e neḡa azaḡani'e rovtadu, nu'e Iuda azaḡa mone reiro, u nu'e apostolo azaḡa mone reiro.

⁵ Ebu Iuda mene azaḡa nu zu Iuda azaḡa nu'a zeḡe ne ibito zini'ete'e azaḡa teite tiburanadu, hadi hina apostolo azaḡa zimi sauszoga veize, neneḡaniro. ⁶ Rehano Paulo zu Banabasi'e e'e hariḡa igirotene, e'e neḡa modadu Lukaonia haba'a ferau onamiro. Ebu Lusitera zu Derebe neḡano zu e'e uhiḡa uhiḡa haba'ano ⁷ hari manoḡa haramine onaminu.

Paulo zu Banabasi'a Lusitera neḡano odaḡa sau'a vazēḡa fainiro

⁸ U Lusitera neḡano odaḡa sau'a vazēḡa 'ahogani'a ehore radiunu. Ani'e 'ouge fureniro, ebu mene hune zu edau onaminu. ⁹ Ani Paulo'a haramirote'e igi radiro. Ebu Paulo'a ḡiane runirotene, ani Badi'a mazao fie'e 'ahine, Badi'a'a odaḡa faini'uma rae zamariro. ¹⁰ Ebu Paulo'a ḡihau ḡorene'ena'a, "Iḡune edano'i!" rae niro. Ebu ani zogone rafate iḡunadu edau ragaviro.

11 Ebu vase ġuġuvaġani'a, Paulo'a haġairote'e haġaiġa horonirotene, ze Lukaonia ġoe'ano huario, raena'a, "Badi'a'a vase radu emeġe vaġe ovaeha." 12 Ebu Banabasi'e Dio reiro, u Paulo'e Hereme reiro, mazaġa Paulo ani iġaiġa haramido 'ahine.* 13 Dio dibu'o neġa'e Lusitera neġa enogano. E'ea dibu'o hau'ete'e vazeġani'a, vase ġuġuvaġa teite boromakau nu zu ġeġene haġairote'e kakaġa Lusitera neġa ibihetaġa odohe onairo. Ebu apostolo azaġa dibu'o zinihi reiro.

14 Rehano Banabasi ani Paulone, ne azaġani'a nagini haġaihi ra'ete'e igirotene, mene haġai'uma haġaiġa radu zamaze adudanadu, dabuaze zigiro. Ebu vase ġuġuvaġa ġunuġano dure diuġe'ena'a, huau ġoeriro, raena'a,

15 "Nego nabudi, za nougadu 'uguġa haġaiġa haġae'ohe? Emeġe zuni vase tauġi, zae teite idaġa. Eme zae mazao hari manoga haramifine onaeha, zae'a huga o'o'a haġaiġa e'e modadu, hubehune radiu'ete'e Badi'aġa vaġe onaifine. Ani'e adure, raha zu davara haġairo, ebu e'ea radiu'ete'e ġauġa nidu'a haġairo. 16 Amahi madaġano bone, haba'a haba'a azaġa nidu'a zeġe zeġe edeġa haġaiġa haġainutene, Badi'a'a ġiaze modinu. 17 Rehano vase'a Badi'a zamarifine ane'a haġai manoga manoga fureninu. Zae veize adureono'o irugu tuġuninu, ogomu madaġa madaġa fureninu, ebu ogomu boro zininu, zu matu'u hina zamaze iri'avoninu."

18 Ze 'ouge reiro rehano, ne e'e azaġa'e boromakau manadu, ġahunu zinihi radu te'ote'aro. Rehano ġonagano e'e haġaiġa 'uoga idararo.

19 E'e ġarugano Iuda azaġa nu'a Antioka zu Ikonio neġanono'o onaadu, e'e neġa azaġa zama aro. E'ano'o ze'e Paulo hadi hina maro, ebu ze 'ane ani rudaneha radu, ne enogano ahase buniro. 20 Rehano Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'a gabaġeġene edau'enogano, ani iġunadu, e'e neġa bare diuġiro. Irarirotene, Paulo ani Banabasi teite Derebe neġa onamiro.

Suria haba'a Antioka neġa bariro

21 Paulo ani Banabasine Derebe neġano hari manoga haramiro, ebu Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'a e'e neġano ġehararo. E'e enogano ze Lusitera, Ikonio neġa zu Pisidia haba'a Antioka neġa bare onamiro. 22 Ze e'ea Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a inara ziniro, ebu "Iesu mazao fie gigarano'!" rae inaraziro. Ebu 'ahige reiro. "Eme aduga ġehaġa hidi'udu'u, Badi'a'a zuhi'afi'ete'e zamaġa

* **14:12** Dio zu Hereme'e Giriki azaġa badi'a. Hereme'e hari odohe dure'ete'e badi'aġa.

diuḡi'uma." ²³ Paulo ani Banabasine, neḡaneḡa ekalesia siāḡano Iesu mazao fie'ete'e azaḡa ibito zenoga veize vase nu ohoziro. Ebu ogomu moneo zaḡozaze'ena'a zeḡe veize kuraro. Ebu zeḡe'a fie'ete'e Zuhi'aḡa Boro 'evorao tiro. ²⁴ Ebu Pisidia haba'a vitau onamadu Pamufulia haba'a bare onamiro. ²⁵ Ebu Perega neḡano Badi'a ḡoere haramirotene, Atalia neḡa ovoiro.

²⁶ Ebu Atalia neḡanonono'o ḡasi hina bare ruhau onamo, Suria haba'a Antioka neḡano feuriro.

U zeḡe ragavo, hari manoga harameta'a'e Antioka neḡanonono'o ḡadaheniho. Antioka ekalesia azaḡa'e, tuḡuzirote'e zamaḡano, Badi'a ḡahunone manogani'a Paulo zu Banabasi rana rouga radu, Badi'a 'evorao teadu tuḡuziro.

Ebu anianine e'e gauḡa haḡae hauḡadu izidu'u 'ada bare'ete'e. ²⁷ Zeḡe'a Antioka neḡano feurirotene, ekalesia azaḡa nu'oziro. Ebu Badi'a'a zeḡe gauono'o haḡaidote'e nidu'a rae fureniro, ebu Iuda mene azaḡa zuni Iesu mazao fii'uma ibiḡa Badi'a'a bohanirote'e hariḡa me'odo ziniro. ²⁸ Ebu ze, Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a teite mada ḡehaḡa e'ea radiunu.

15

Ierusalemene neḡano Iuda mene azaḡa Zuhi'a Boro mone ḡihurirote'e ḡo'aziro

¹ E'e zamaḡano, vase nu'a Iuda haba'anono'o Antioka neḡa ovoiro, ebu Iuda mene azaḡa Zuhi'a Boro mone reirote'e ihoziro, raena'a, "Mose'a ibite aḡife ihoze'ena'a, ahiri rana iḡuri haḡao'i reiro. E'ano'o za'e iḡuri mene haḡaine, ḡabone mene hidi'uma." ² Paulo ani Banabasine e'e ḡoe'a igirotene, 'uguḡa haḡaiḡa mene haḡai'uma radu, zeḡe teite ta'iro titiro. E'ano'o Antioka ekalesia azaḡani'a Paulo zu Banabasi madu, nabudize nu teite Ierusalemene neḡano tuḡuzi'uma reiro, zeḡe'a apostolo azaḡa zu ekalesia vase boroboro teite e'e ḡoe'a ḡo'anoga veize. ³ E'ano'o Antioka ekalesia azaḡani'a Paulo duḡuru Ierusalemene neḡano tuḡuziro. Ebu zeḡe'a Poinikia zu Samaria haba'a vitau onaminutene, nouge nouge Iuda mene azaḡani'a Zuhi'a Boro mone ḡihurirote'e hariḡa neḡaneḡano me'odo ziniro. Ebu Zuhi'a Boro mone azaḡa nidu'a, e'e hariḡa igirotene, matu'e rudaro. ⁴ Zeḡe'a Ierusalemene neḡano feurirotene, Ierusalemene ekalesia azaḡa, apostolo azaḡa zu ekalesia vase boroboro'a matu'o ziniro. Ebu Badi'a'a zeḡe gauono'o haḡairote'e ḡauḡa nidu'a, Paulo duḡuru'a me'odo ziniro.

⁵ Rehano Farisea azağa, Zuhi'a Boro mazao fie'ete'e azağa nu'a iğunadu, 'ahige reiro. "Iuda mene azağa zuni ahirize rana Badi'a mone ra'ete'e iğu'a hağai'uma, ebu Mose goro goe'ano tirote'e hağaiğa zuni hağai'uma."

⁶ E'ano'o apostolo azağa zu ekalesia vase boroboro'a goere fainifine nu'oraro. ⁷ Ze fağa go'anrote'e enogano, Petero'a iğunadu ziro, raena'a, "Nego nabudi, zae nidu'a edeğa, ibite zae bo'ağanono'o Badi'a'a ege tuğuihiro, Iuda mene azağani'a hari manoga egadu Zuhi'a Boro mazao fioga veize. ⁸ Badi'a'e vase zama edere'ete'e Badi'ağa. E'e Badi'ağani'a Iuda mene azağa mazao zuni Vine Zağoga tuğuniro, emeğe mazao tuğunrote'e teige. Badi'a ani 'ouge'ena'a, Iuda mene azağa zuni mae zouzi'uma rae ihofiro. ⁹ Badi'a ubumao'e Iuda mene azağa zu eme'e mene nunu, mazağa zeğe'a Zuhi'a Boro mazao firote'eano'o, zeğe zama Badi'a'a deheniro. ¹⁰ Zae'a ra'eta'a'e, emeğe zu vouğafe'a hağaoga mene idararote'e hağaiğa. Rehano za nougadu, Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a e'e, hağai aduga zinihi ra'ohe. Za 'ouge'ena'a Badi'a tu'ine nurihi ra'ohe. ¹¹ Mene! Eme 'ahige hubehune zamare'ohe. Zuhi'a Boro Iesu'a ġahunofi'ete'eano'o eme ġabofeha. Iuda mene azağa zuni Badi'a'a e'e ibiğano ġabozeha."

¹² Petero goere igirotene, e'ea radirote'e azağa nidu'a mene goeriro. Ebu Paulo ani Banabasine, Badi'a'a zeğe gauono'o Iuda mene azağa bo'ağano ane tahi gigi'a hağaiğa zu zaguzaga'uma hağaiğa hağaidote'e fairu me'odo zinirote'e zamağano, e'ea radirote'e azağani'e abite radiro.

¹³ Zeğe'a goere hauğirotene, vase boro 'ahoga, Iakobo'a iğunadu goeriro, raena'a, "Nego nabudi, ege goere ego'!
¹⁴ Badi'a'a nouge nouge Iuda mene azağa zamaradu, Badi'a mone reifine zeğe bo'ağanono'o ġadaheğano vase nu zamazirote'e hariğa, Petero'a rae fureneha. ¹⁵ Peroveta azağa zuni 'ouge rae tiro, raena'a,

¹⁶ 'Zuhi'a Boro'a 'ahige ra'ohe.

E'e enogano, e'e bare onai'uma.

Ebu Davida'a zuhi'azirote'e neğa fahanoga'e, ege'a bare ogora'uma.

Ane ġahutu neğa'e

bare ogoru ġehani'uma.

Ebu bare izifi'uma.

¹⁷ Haba 'ahoga 'ahoga zamağano

radiu'ete'e azağani'a

Zuhi'a Boro vağifine.

Ebu Iuda mene azağa bo'ağano

ege mone ra'ete'e azağani'a

Zuhi'a Boro vaḡifine.

E'e haḡaiḡa fureni'uma

Zuhi'aḡa Boro'a 'ouge ra'ohe.

¹⁸ A'e Zuhi'a Boro'a

amahi rae furenrote'e ḡoe'a.' (Amosi 9:11-12)

¹⁹ E'ano'o eḡe'a zamare'etene, haḡai aduga'e, Iuda mene azaḡa bo'aḡanono'o Badi'a mone ḡihure'ete'e azaḡa, mene zini'uma, ²⁰ rehano zeḡe veize so'ao mirihadu, 'ahige ḡoere tuḡuri'uma. Ze, ḡuriro badi'aḡa mazao ti'ete'e ogomuḡa'e mene a'uma, ebu vase 'ahoga'e ane teite mene hahurate'e vazeḡa teite ibi mene ve'oni'uma, ebu 'unuḡano harine runate'e maniḡa zu ru'e mene a'uma. ²¹ Mazaḡa Mose goro ḡoe'a'e amahiono'o neḡaneḡano Iuda azaḡa kuru neḡano Bana Madaḡa Madaḡano me'ode harame onaido."

Ierusalemia ekalesia azaḡani'a Iuda mene azaḡa, Zuhi'a Boro mone ra'ete'e veize so'a tuḡuriro

²² E'ano'o apostolo azaḡa zu ekalesia vase boroboro'a ekalesia azaḡa nidu'a teite ḡo'anadu, zeḡe vase nu me'uma reiro, Paulo zu Banabasi teite Antioka neḡano tuḡuzoga veize. Ze vase 'ahoga, niḡa Iuda, niḡa 'ahoga'e Barasaba, zu vase 'ahoga, niḡa Silasi meiro. Anianine'e Zuhi'a Boro mone azaḡa ibito zini'ete'e azaḡa. ²³ Ze so'ao 'ahige mirihadu tuḡuriro, raena'a,

"Eme, zae negoze, apostolo azaḡa, ekalesia vase boroboro, zu ekalesia azaḡani'a, Iuda mene azaḡa Iesu mazao fie'ete'e, Antioka neḡano zu Suria zu Kilikia haba'ano radiu'ete'e mazao matu'u ḡoe'a tuḡure'ohe.

²⁴ Eme hari 'ahoga igiro. Vaze nu'a emeḡe mazaono'o amadu, ḡoere nunu hina zamaze mae ḡunuḡununiro, ebu zamaze'a adudarote'e igiro. Rehano ze'e emeḡe'a mene tuḡuziro. ²⁵ E'ano'o emeḡe nidu'a ḡo'ane idanadu, vase nu maha, ebu negofe manōḡa Banabasi zu Paulo teite zae vaḡe tuḡuzi'uma ra'ohe. ²⁶ Banabasi zu Paulo'e emeḡe Zuhi'a Boro Iesu Keriso veize zeḡe ḡabone ahetirote'e azaḡa. ²⁷ E'ano'o eme Iuda zu Silasi tuḡuze'ohe, emeḡe'a so'ao mirihate'e ḡoe'a, zeḡe'a hebe hina zu rae furenoga veize.

²⁸ Vine Zaḡoḡani'a ibitofeadu, emeḡe'a ḡo'anate'e ḡoe'a'e 'ahi'e'e. Eme'e goro haḡaiḡa nunu haḡao'i radu, aduga mene zini'uma. Rehano zae'a haḡai'uma haḡaiḡa'e 'ahi da'o. ²⁹ ḡuriro badi'aḡa veize teate'e maniḡa mene a'uma, ebu ru zu 'unuḡano harine runate'e maniḡa mene a'uma, ebu vase 'ahoga'e ane teite mene hahurate'e vazeḡa teite ibi mene ve'oni'uma. Za haḡai 'uguḡa mene haḡaine, za'e haḡaize'a manohuda'uma. E'e da'o. Zae nidu'a bazo'i!"

³⁰ E'ano'o zeḡe ḡazaḡa'e tuḡzadu, Antioka neḡa onamiro, ebu Antioka ekalesia azaḡa nidu'a nu'ozadu, so'a ziniro. ³¹ Ebu zeḡe'a me'odirotene, ze iraduguzi'ete'e ḡoe'a egadu matu'iro. ³² Iuda ani Silasine'e peroveta azaḡa. Ze Zuhi'a Boro mone azaḡa mazao iradugu ḡoe'a borofe haramadu, inara ziniro. ³³ Ze mada nu e'ea radirote'e enogano, Antioka neḡano Zuhi'a Boro mone azaḡa'e zama roḡeḡa veize zeḡe rana kuranadu bare tuḡuzi'iro. Ebu ze Ierusalem'a neḡa bare onamiro, zeḡe tuḡuzirote'e azaḡa vaḡe. [³⁴ U Silasi'e mene bari'uma radu e'ea radiro.] ³⁵ Paulo zu Banabasi'e Antioka neḡano radadu, vase ḡehaḡa teite Zuhi'a Boro ḡoere ihoziro, zu haramo ziniro.

Paulo ani Banabasine rovtiro

³⁶ Mada nu enogano, Paulo'a Banabasi niro, raena'a, "Aro, emeḡe'a ibite Zuhi'a Boro ḡoere haramirote'e neḡaneḡa nidu'a bare onamihi, ebu e'ea Zuhi'a Boro mone azaḡani'a nouge radiu'ete'e ḡiazih'i." ³⁷ Banabasi ani ura'e tahi'a 'ahoga, niḡa Ioane, niḡa 'ahoga'e Mareko, ani zuni zamahatihi reiro. ³⁸ Rehano Paulo ani, Mareko zamahanoga'e mene manoḡa rae zamariro, mazaḡa Mareko'e ibite Pamufulia haba'anono'o muhize baradu, zeḡe teite mene gaue onamiro. ³⁹ Paulo zu Banabasi'e ḡoereze'a rira' onamirotene, ze rovtadu, avoavo onamiro. Banabasi'e Mareko zamahanadu, Kupro 'umuḡa ruhau onamiro. ⁴⁰ U Paulo'e Silasi zamaharo, ebu Zuhi'a Boro mone azaḡani'a Zuhi'a Boro ḡahunone manoḡani'a zeḡe rana rouga veize, ze ani 'evoreo teadu iḡuniro. ⁴¹ Ze'e Suria zu Kilikia haba'a onamadu, e'ea radiu'ete'e ekalesiaḡa azaḡa inaraziro.

**Paulo'a haba faḡano haramo
ragavirote'e aheuḡa**

16

Timoteo'a Paulo ḡatine onamiro

¹ E'e enogano Paulo ani, Derebe neḡa onamiro, ebu hena Lusitera neḡa onamiro. E'ea Zuhi'a Boro tahi'a 'ahoga, niḡa Timoteo'a radiunu. Ani vi'a'e Iuda roḡaeḡa. Zuhi'a Boro mazao fiinu, rehano moga'e Giriki vaseḡa. ² Zuhi'a Boro mone azaḡa, Lusitera neḡa zu Ikonio neḡano radiu'ete'e'a, raena'a, "Timoteo'e vase manoḡa." reiro. ³ Ebu Paulo ani ura'e, Timoteo'a zeḡe teite onamoga uratiro. Rehano Iuda azaḡa e'e haba'ano radiu'ete'e, ze edeḡa Timoteo moga'e Giriki vaseḡa. E'ano'o Paulo'a Timoteo ahi'a rana iḡuri haḡairo, hena iḡite Iuda azaḡani'a ḡoeri'uma reiro. ⁴ Ebu ze neḡaneḡa ragave oname'ena'a, Ierusalem'a neḡano apostolo

azağa zu vase boroboro'a ġoere idanirote'e ġoe'a ihozido, zeġe e'e haġaiġano radoga veize. ⁵ E'ano'o ekalesia azaġa'e Zuhi'a Boro mazao fie'ete'e moneo inarido, ebu mada nidu'a Zuhi'a Boro mazao fie'ete'e azaġani'a ġeħaru onaminu.

⁶ Paulo zu ane hegotirote'e azaġa, ze Ferigia zu Galatia haba'ano onamiro, mazaġa Vine Zaġoġani'a Asia haba'ano haramoga garariro. ⁷ Ze Musia haba'a diuġihi ra'ete'ea feurirotene, ze ura Bitunia haba'a onamihi reiro, rehano Iesu Vine Zaġoġani'a gararo ziniro. ⁸ E'ano'o ze Musia haba'a zogradu, Toroa neġa ovoiro. ⁹ E'e ohe'ano Paulo ani iġunaro. Makedonia vazeġa 'ahogani'a edanadu umine'enogano horoniro, raena'a, "Makedonia haba'a fare onaadu, emeġe danafo'i!" ¹⁰ Paulo'a iġuna e'e horonirotene, eme, e'ea hari manoga haramoga veize Badi'a'a tuġufe'ohe rae zamaradu, Makedonia haba'a onamoga veize ġarihe ruhibiro.

Lidia'a Zuhi'a Boro mazao firo

¹¹ Eme Toroa neġanono'o ġasi hina, roġoroġe Samotarake 'umuġa ruhau onamiro, ebu irarirotene, Neapoli toġatoġaġa ruhau onamiro. ¹² E'eano'o Filipi neġa onamiro. Filipi neġa'e Makedonia haba'a zamaġano ne boro zu Roma azaġa ne. Eme mada nu e'ea radiunu.

¹³ Fura madaġano, eme Filipi neġa ġabi'a enoga buanadu vu onamiro. Eme 'ane, Iuda azaġani'a e'ea nu'oranadu kurau'e gaogi, rae zamariro. Ebu e'ea ehoradu, nu'ora'onairote'e roġaeġa roġaeġa ġoreziro. ¹⁴ Paulo ġoere abito haunute'e roġaeġa 'ahoga'e niġa Lidia. Ani'e Tuatira neġa roġaeġa, ebu dabua kanaġa serone'ete'e gauga boro haġaido, zu Badi'a kurano haudote'e roġaeġa. Zuhi'a Boro'a zamaġa bohano haro. E'ano'o ani Paulo ġoere egadu mae ġihiniro. ¹⁵ Ebu Lidia zu ane neo radiu'ete'e azaġa bapatizozirotene, ane'a umifiro, raena'a, "Za, e'e hube hune Zuhi'a Boro mazao fie'ohe rae zamaro'idene, eġe ne onaadu e'ea rado'i!" Ebu ani 'ouge te'ote'anadu, ane ne zamafe onamiro.

Paulo ani Silasi ne Filipi ġu'a neġano ohoziro

¹⁶ Mada 'ahogano eme kuru haba'a oname'enogano, tuġure roġae tahi'aġa hidiro. Ani'e vine sau'ani'a ane zamao radiunu. E'ano'o ani'e zama moneo nagini'a fureratite'e rae furenido. Ani'e 'ouge haġae'ena'a ane boro azaġa veize moni boro haġaido. ¹⁷ Ani'e, Paulo zu emeġe hegot'e'ena'a, ġihau ġoere iġuniro. "Ahi duġuru'e Niġa Hitaga Hune Badi'aġa tuġure azaġa! Ze'e Badi'a'a nouge nouge za ġabozite'e ibiġa rae fureno zini'ohe." ¹⁸ Ani mada ġeħaġa 'ouge da'o haġae onaminutene, Paulo ani e'e egoga

fugoniro. E'ano'o tehadu rogae tahi'ağa zamao radiu'ete'e vineğa sau'a e'e niro. "Iesu Keriso niğano, ege'a ga'ohe. Rogae tahi'ağa e'e mazaono'o buano'il!" Goere e'e arigano vine sau'ani'a rogae tahi'ağa mazaono'o buaro.

19 Tuğure rogae tahi'ağa e'e boro azağa'e ederiro, ani zege veize moni mene hağai'uma. E'ano'o ze Paulo zu Silasi oboze teadu, ne hunio ahase onamiro, gavamani azağani'a kotazoga veize. 20-21 Ze Roma gavamani azağa vağe tutuze onamadu ziro, raena'a, "'Adi duğuru'e Iuda azağa. Ze'e hağai nunu vase ihozadu, emeğe ne azağa zama ġunuğunune'ohe. Zege'a ihoze'eta'a'e, Roma azağani'a mae ġihinoga zu hağaoga'e goro."

22 Ebu vase ġuğuvağa zuni Paulo zu Silasi agirezi'ete'e azağa teite 'auğiro. Ebu gavamani azağani'a zege tahi'a tahi'a tuğuzadu, "Dabuaze zigi vağinadu somori hina bouzo'il!" reiro. 23 Ze bouze sausauzirote'e enogano, ġuano ohoziro, ebu ġu'a neğa gadine'ete'e vazega nina'a, "Fairu gadizo'il!" reiro. 24 Ġu'a neğa gadine'ete'e vazega'e e'e goe'a egadu, ġu'a neğa zamağa huneo ohoziro, ebu ire aduga ho'ogano odaze veonadu 'ufune modiro.

25 Ohere nemanemao Paulo ani Silasine'e kuraunu, zu bada ma'ena'a Badi'a niguninu, ebu ġu'a azağa'e abito zininu. 26 E'e zamağano haba'a tabara ġihau hagariro. E'ano'o ġu'a neğa ohonirote'e haba'a zuni hagariro. Ebu ġu'a neğa ibihetağa nidu'a tabara bohataro, ebu ġu'a azağa 'ufuzirote'e auriğa nidu'a butau ġouriro. 27 Ġu'a neğa gadine'ete'e vazegani'a evatadu, ġu'a neğa ibihetağa bohatanoga horonirotene, kariğa hizi madu, ane'a bare ġounihi reiro, mazağa ani 'ane ġu'a azağa nidu'a feraneha, rae zamariro. 28 Rehano Paulo'a ġihau goere igune'ena'a, "Ago 'ougo'i! Emeğe nidu'a 'ada." reiro.

29 Ġu'a neğa gadine'ete'e vazega'e ġurizabu raena'a ihure huğane madu ġu'a neğa dure diuğiro. Ebu rereru'ena'a, Paulo zu Silasi zamao ġuğuriro. 30 Ebu ani ġu'a neğanono'o mae buzadu ġadiziro, raena'a, "Vaze boroboro, e nagini hağaine ġabone hidi'uma?"

31 Zege'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro Iesu mazao fio'il! 'Ougine, ġae zu ġae neo radiu'ete'e azağani'e ġabone hidi'uma." reiro. 32 Ebu ġu'a neğa gadine'ete'e vazega zu neğano raidiu'ete'e azağa nidu'a mazao Zuhi'a Boro goere rae fureno ziniro. 33 Ebu 'ize ohere rehano, ġu'a gadine'ete'e vazegani'a anianine tutuze onamadu bouzirote'e iğ'u'a vuzo' ziniro. Ebu ane zu neğano radiu'ete'e azağa nidu'a zogone bapatizo meiro. 34 Ebu ġu'a neğa gadine'ete'e vazegani'a ane ne tutuze onamadu ogomu ziniro. Ani'e

neġa azaġa nidu'a teite matu'u boro haġairo, mazaġa ze'e Badi'a mazao fiuro 'ahine.

³⁵ E'e irarirotene, gavamani azaġani'a zeġe gau azaġa tuġuziro, ġu'a neġa gadine'ete'e vazegħa nouga veize, raena'a, "E'e azaġa tuġuze buzo'i!" ³⁶ Ebu ġu'a neġa gadine'ete'e vazegħani'a Paulo niro. "Gavamani azaġani'a ġoere tuġureha, zae tuġuze buzoga veize. E'ano'o izidi 'ada zama roġegħano onamo'i!"

³⁷ Rehano Paulo'a gavamani gau azaġa ziro, raena'a, "Eme'e Roma mone azaġa. Ze kotao zu mene ohofa rehano, hunio boufadu ġu'ano ohofeha. Ebu izidi ze, hena, sifu tuġufe bufihi ra'ohe. Mene 'ougi'uma! Zeġe hune'a onaadu, tutufe bufi'uma."

³⁸ Gavamani gau azaġani'a gavamani azaġa vaġe onamadu ziro. "Paulo zu Silasi'e Roma mone azaġa." reirotene, ze rihau rudaro. ³⁹ E'ano'o gavamani azaġa'e zeġe vaġe onamadu umiziro, zeġe mazao nagini sau'a haġairote'e rae modoga. Ebu gavamani azaġani'a zamaze buzadu umiziro. "Filipi neġa mode iġuno'i!" ⁴⁰ Ebu anianine ġu'anono'o buarotene, Lidia ne onamiro. E'ea Zuhi'a Boro mone azaġa hidadu, inara ġoe'a ziro, ebu Filipi neġanono'o iġuniro.

17

Paulo Tesalonika neġano

¹ Paulo zu Silasi ze Amefipoli zu Apolonia neġa vitau onamadu, Tesalonika neġano feuriro. E'e neġano'e Iuda azaġa kuru neġa 'e'e. ² Paulo ani iġaiġa haġae'ete'e teige, Bana Madaġa madaġano Iuda azaġa kuru neġa diuġadu, buka zaġoġa me'ode'ena'a Iuda azaġa teite ġo'aniro. 'Ouge'ena'a Bana Madaġa madaġa uġidu meiro. ³ Ani'e buka zaġoġanono'o ġoere 'ahoga 'ahoga me'ode'ena'a, Keriso'e zaharani'uma ebu runeono'o bare ġabodi'uma rae tirote'e, faifairu ihoziro. Ebu 'ahige reiro, "Eġe'a rae furene'ete'e vazegħa, niġa'e Iesu, ane huga'e Keriso." ⁴ Ebu Iuda azaġa nu'e zamaze'a bohatanadu Paulo ġoere mae ġihiniro, ebu Paulo zu Silasi teite 'auġiro, ebu Giriki azaġa ġehaġa Badi'a gubane'ete'e, zu e'e neġano nize boro roġaeġa ġehaġa zuni 'auġiro.

⁵ Rehano Iuda azaġa nu'e e'e horonirotene, Paulo zu Silasi mazao ahiahi meiro. E'ano'o ġonore azaġa maketi haba'ano rau tauġe'ete'e, mae nu'ozadu, Tesalonika neġa zamaġano utitih radu harae ġuzuhiro. Ebu Iasoni ne haonadu Paulo zu Silasi vaġiro, vase ġuġuvaġa mazao mae buzoga veize. ⁶ Ze mene horozirotene, Iasoni zu Zuhi'a Boro mone azaġa nu ahasise buzadu, kanisoro azaġa zamao

ohoziro, ebu ġihau ġoeriro, raena'a, "Paulo zu Silasi'e haba nidu'a zamaġano vase mae ġunuġunuze onaeha. Ebu ze emeġe ne zuni diuġeha. ⁷ Ebu Iasoni'a ane neo mae zouziro. Ze'e Roma zuhi'aġa goro ġoe'a vari'e'ohe, mazaġa ze'e kini 'ahoga 'e'e ra'ohe. Niġa'e Iesu." ⁸ E'ea nu'orarote'e azaġa zu kanisoro azaġani'a e'e igirotene, zamaze'a adudu ġouriro. ⁹ Rehano ze'e Iasoni duġuru mazaono'o mae buzite'e moniġa madu, tuġuze onamiro.

Paulo Berea neġano

¹⁰ E'e ohe'ano, Zuhi'a Boro mone azaġani'a Paulo zu Silasi zogone tuġuzadu Berea neġa onamiro. Berea neġano feurirotene, Iuda azaġa kuru neġa diuġiro. ¹¹ Berea azaġa'e zamaze mene riġa, Tesalonika azaġa mene heuġa. E'ano'o Paulo'a haram'e'ete'e ġoe'a faifairu igiro, zu ane haramo ġoe'a'e huga ga mene radu, mada nidu'a buka zaġoġa me'ode udahido. ¹² Ebu Iuda azaġa ġehaġani'a Zuhi'a Boro mazao fiuro, zuni Giriki roġaeġa zu Giriki ohozeġa nize boroboro ġehaġani'a Zuhi'a Boro mone reiro.

¹³ Rehano Iuda azaġa Tesalonika neġano radiu'ete'e'a, Paulo'a Berea neġano zuni Badi'a ġoere haramirote'e igirotene, zeġe zuni Berea neġa onamadu, Berea azaġa so'oze tutuzadu, nu'oze harairo. ¹⁴ E'ano'o Zuhi'a Boro mone azaġa'e Paulo da'o zogone tuġune davara haba'a onamiro. U Silasi zu Timoteo'e Berea neġano radiro. ¹⁵ Paulo ġatinirote'e azaġa'e Paulo Atena neġa tutune onamiro. Ebu Paulo'a zeġe mazao Silasi zu Timoteo veize ġoere tuġuriro, raena'a, "Eġe vaġe ġarihe aro'i!" reiro. Ebu ze ġoere odohe, Berea neġa bare onamiro.

Paulo Atena neġano

¹⁶ Paulo'a Atena neġano Silasi zu Timoteo guhize radirote'ea, ġuriro badi'aġa ġehaġa e'ea horonirotene, zamaġani'a adudaro. ¹⁷ E'ano'o ani Iuda azaġa kuru neġa diuġadu, Iuda azaġa, zu Giriki azaġa Badi'a gubane'ete'e teite, Iesu Keriso ġo'anido, zuni mada nidu'a ne huni maketi haba'ano iniu iniu'a onairote'e teite ġo'anido. ¹⁸ Ebu edeġa azaġa nu, Epikuro ga Sitoa rae huze'ete'e teite hidadu, ġoere 'u'ue titiro. Ebu Paulo'a Iesu hariġa zu Iesu'a rudanadu bare ġabodirote'e rae furenirotene, vase nu'a 'ahige reiro, raena'a, "Ġoe'a fu'a vaseġa 'adi nagini reihi ra'ohe?" Ebu hena, nu'a raena'a, "Badi'a 'ahoga nu rae furene'e gaogi." reiro.

¹⁹ Ebu ze Paulo tutunadu Areopago maġano kanisoro azaġa nu'onu'o haba'a onamiro. Ebu zeġe'a nina'a, "Ġae'a rae furene'ete'e ihoreġa iziġa 'adi'e nagini, eme ura ederihi

ra'ohē,²⁰ mazaḡa emeḡe teḡao ibite mene hune zu igirote'e hariḡa 'ahoga rae furene'ohē. E'ano'o ani huga'e nagini, eme ura ederihī ra'ohē.”²¹ Mazaḡa Atena azaḡa, zu haba 'ahoga 'ahoga azaḡa e'ea radiu'ete'e haḡai'e 'ahiguḡa. Zeḡe nidu'a, zeḡe radiu tauḡe'ena'a, ihore iziga ḡoeroga zu egoga da'o uratiro.

²² Ebu Paulo'a Areopago kanisoro azaḡa zamao edanadu ḡoeriro, raena'a, “Atena azaḡa, e za horozatene, 'ahige zamareha. Za'e badi'a ḡehaḡa kurano hau'ete'e azaḡa.²³ Mazaḡa eḡe'a zae neo ragavatene, zae'a kurano hau'ete'e ḡauḡa ḡehaḡa horoneha. E'e zamaḡano dibu'o fataḡano ḡoere 'ahoga mirihoga horoneha, raena'a, “EME AḠU'A BADI'AḠA VEIZE”. Za aḡu'a badi'aḡa mazao kurau'ohē. E'ano'o eḡe'a Badi'a a'e iniu rae furenihī ra'ohē.

²⁴ Badi'a ani, haba zu e'e zamaḡano radiu'ete'e ḡauḡa nidu'a haḡairo. Ani'e Zuhi'a Boro, adure zu raha zuhi'ani'ohē. 'Ahine dibu'o neḡa zamaḡano mene radiu'ohē. A'e vaze'a 'evore hina ogorarote'e neḡa.²⁵ Ane huga'e ḡabone, ḡabone iriga zu ḡau nidu'a vaze nidu'a zini'ete'e Badi'aḡa. E'ano'o ane mazao'e ferene'ete'e ḡauḡa o'o'a. Vaze'a ane veize ḡau 'ahoga mene haḡao ha'uma.²⁶ Badi'a ani, vaze tibuhuga haḡaadu, aniono'o haba 'ahoga 'ahoga azaḡa nidu'a haḡairo, vaze'a haba nidu'a zamaḡano radoga veize. Ebu zeḡe'a radi'uma madaḡa rae tiro, zu radi'uma haba'a ḡonanēḡa haḡairo.²⁷ Badi'a'a 'ougirota'a'e, vaze'a Badi'a vaḡoga veize, ebu inare vaḡadu Badi'a hidoga veize. Rehano huga'e ani'e emeḡe nidu'a mazaono'o mene faḡa.²⁸ Mazaḡa eme ane ḡabone zamaḡano ḡabode oname'ohē, ebu hagare'ohē, ebu radiu'ohē. Zae bo'aḡano bada garahe'ete'e vazeḡa 'ahogani'a 'ahige tirote'e teige, raena'a, “Emeḡe zuni ane mariga.”

²⁹ Eme Badi'a ene 'ahine, Badi'a huga'e golo (gold) ga siliva (silver) ga hadi hina vaze'a zamaradu haḡae'ete'e ḡauḡa teite idaḡa rae mene zamari'uma.³⁰ Ibite bone, vaze aḡu'a 'ahine, 'uguḡa haḡaiḡa haḡaidote'ea, Badi'a ani ḡiaze modido. Rehano izidi'e haba nidu'a zamaḡano radiu'ete'e azaḡa nidu'a ane'a zi'ohē. 'Zamaze ḡihuno'i!'³¹ Mazaḡa ani'e haba nidu'a zamaḡano radiu'ete'e azaḡa ibi duduḡano kotazite'e madaḡa rae tiro. Ebu kota ibito ha'uma vazeḡa zuni ohoniro. E'e vazeḡa'e ani'a runeono'o bare ḡaboniro. 'Ouge'ena'a, Iesu'e hube hune vaze nidu'a kotazi'uma rae fureniro.”

³² Paulo 'ize ḡoere onamihi ra'enogano, Atena azaḡani'e, rune vazeḡani'a bare ḡabodirote'e ḡoe'a igirotene, vaze nu'e Paulo eḡofo haro. U vaze nu'e 'ahige reiro, raena'a,

“E'e hariġa'e nougine vesu'u bare igi'uma.” ³³ Paulo'e e'e igirotene, ġoe'a nema'o 'uadu, kanisoro azaġa mode iġuniro. ³⁴ Rehano vase nu'e Paulo teite 'auġadu, Zuhi'a Boro mazao fiuro. E'e zamaġano'e, Areopago kanisoro vaseġa 'ahoga, niġa Dionusio, zu roġae 'ahoga, niġa Damari, ebu vase ġehaġa zuni.

18

Paulo Korinto neġano

¹ E'e enogano, Paulo ani Atena neġa modadu, Korinto neġa onamiro. ² E'ea Iuda vaseġa 'ahoga, niġa Akula hidiro. Ani'e Ponto haba'a vaseġa. Itali haba'anono'o inuga Priskila teite Korinto neġa onaadu, mada nu da'o radiro, mazaġa Roma zuhi'aġa, niġa Klaudio'a, “Iuda azaġa'e nidu'a Roma neġanono'o vaġino'!” rae ziro 'ahine. Ebu Paulo ani, ze ġiazi' onamiro. ³ Paulo zu zeġe moni gauġa'e tiba: taruha ogone'ete'e faraġa rafaġa 'aune turinido. E'ano'o Paulo'e zeġe teite radadu gaido. ⁴ Ebu ani'e Bana Madaġa madaġa nidu'a, Iuda azaġa kuru neġano haramido, ebu Iuda zu Giriki azaġani'a Zuhi'a Boro mazao fioga veize inare ġoerido.

⁵ Silasi zu Timoteo'a Makedonia haba'anono'o onairotene, Paulo ani, mada nidu'a haramo moneo da'o gaue hunido, ebu Iuda azaġa mazao “Iesu'e Keriso.” rae doġo'ani furenido. ⁶ Rehano ze Paulo haramo 'ue ġoerinu, zu ġoere sau'a hina roninutene, ani'e dabuaġa zu'izu'inadu ziro, raena'a, “Za ire roga diuġo'idene, a'e zae sau'a u'ano ro'! E'e aduga'e eġe mazao o'o'a. E izidiono'o'e onamadu, Iuda mene azaġa mazao harami'uma.”

⁷ Ebu ani, Iuda azaġa kuru neġa modadu, vase niġa Titio Iusito, ani ne onamiro. Ani'e Badi'a kurano haudote'e vaseġa. Ani ne'e Iuda azaġa kuru neġa genaġano. ⁸ Iuda azaġa kuru neġa ibitohau'ete'e vaseġa'e niġa Krisipo. Ani zu neġano radiudote'e azaġa nidu'a Zuhi'a Boro mazao fiuro. Korinto neġa azaġa ġehaġa zuni Paulo haramo egadu, Zuhi'a Boro mazao fiuro ebu bapatozo meiro.

⁹ Ohere 'ahogano, Zuhi'a Boro'a iġunao Paulo niro. “Ago rihano'! Rehano 'ize harame onamo'! Hebe'o ago 'ue rado'! ¹⁰ Mazaġa e'e ġae teite radiu'ohe. Vase 'ahogani'a zuni sausau'oga veize mene agato ġani'uma, mazaġa ne 'adao'e eġe none re'uma azaġa ġehaġa.” ¹¹ E'ano'o Paulo'e Korinto neġano muri tiba zu bato fu'o tiba fare (6) radadu, Badi'a ġoere ihozido.

¹² Vase 'ahoga, niġa Galio, ani'a Akaia haba'a gavanaġa reirote'ea, Iuda azaġani'a tiburanadu, Paulo obone tiro,

ebu kota haba'a tutune onamiro. ¹³ Ebu raena'a, "Vaze 'adi'e, vazevaze'a Badi'a mazao kuranoga veize, zamaze au'ohe. Badi'a 'ahoga mazao kurau'eta'a'e, Roma azağa goro." ¹⁴ Ebu Paulo'a ġoerihri ra'enogano, Galio'a Iuda azağa ziro, raena'a, "Ego'i! Iuda azağa! Vaze 'ahogani'a goro vari'ifo, ga hağai sau'a boro hağaifone, eġe'a ġoereze ego zinifo. ¹⁵ Rehano za'e Iuda azağa mone ġoe'a ga niğa ga goroğa nunu moneo ta'irotite ġo'ano'idene, zae da'o ġo'ane faino'i! E'e 'uguğa kotağa mene hağai'uma."

¹⁶ Ebu Galio'a kota haba'anono'o tuġuze buziro. ¹⁷ Ebu zeġe nidu'a, Iuda azağa kuru neğa ibitohau'ete'e vazega, niğa Sositene obone teadu, kota haba'a 'usiġano bouniro. U Galio'e ġiane re'ore'iro.

Paulo'a Korinto neġanono'o Antioka neğa bare onamiro

¹⁸ Paulo'a Korinto neġano 'ize mada ġehağa radirote'e enogano, Zuhi'a Boro mone azağa muhizadu, Suria haba'a ruhau onamiro. Priskila zu Akula'a ġatine onamiro. Paulo'e 'ize 'izema ruhanogano, Kenekrea toġatoġaġano iguğa vari'iro, mazağa ani ibite Badi'a mazao kuranadu, ġoere rinede tirote'e zamaġano radiunu 'ahine.

¹⁹ Ze Efeso neġano feurirotene, Priskila zu Akula'e e'ea ohoze modiro, u ani'e Iuda azağa kuru neğa diuġadu, Iuda azağa teite hari manoga ġo'aniro. ²⁰ Ze'e Paulo'a zeġe teite e'ea fağa radoga uminiro rehano, ani mene mae ġihiniro. ²¹ Rehano ani muhize igune'ena'a, 'ahige reiro. "Badi'a'a uratine, zae vaġe bare onai'uma." Ebu ani Efeso neġanono'o ruhau onamiro. ²² Paulo'a Kaisarea neġano feurirotene, Ierusalemne neğa onamadu, ekalesia azağa teite hido titiro, ebu bare Antioka neğa onamiro.

**Paulo'a haba faġano harame
ragavirote'e uġiduğa**

²³ Paulo ani, mada mene ġehağa Antioka neġano radirote'e enogano, e'eano'o iġunadu, Galatia zu Ferigia haba'ano neğa 'ahoga 'ahoga onamiro. Ebu Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a nidu'a inaraziro.

²⁴ U Iuda vazega 'ahoga, niğa Apolo, ani Efeso neğa onairo. Ani'e Alesandria neğa vazega. Ani faifairu ġoere'ete'e vazega zu buka zaġoga zuni faine ederoga. ²⁵ Zu Zuhi'a Boro ibi fairu ederirote'e vazega, ebu zama nidu'a hanadu inare ġoerido zu Iesu hariğa hugano da'o ihozido. Rehano Ioane'a bapatzozirote'e da'o edeğa. ²⁶ Apolo ani Iuda azağa kuru neġano mene rihau'ena'a ġoeriro. Rehano Priskila zu Akula'a ġoe'a igirotene, neze tutune onamadu, Badi'a ibi huga faifairu ihoniro.

²⁷ Ebu Apolo'a Akaia haba'a onamihi reirotene, Zuhi'a Boro mone azaḡani'a inara ḡoe'a haro. Ebu Akaia haba'ano Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a veize so'a mirihe tuḡuriro, zeḡe ani'a onamite'ea mae ḡihinoga. Apolo'a e'ea feurirotene, Badi'a'a ḡahunone manōḡa zenadu, Zuhi'a Boro mazao fiidote'e azaḡa borofe ihoze danazinu. ²⁸ Mazaḡa ani'a buka zaḡoḡanono'o "Iesu'e Keriso" rae ihoze'ena'a, Iuda azaḡa teite hunio ḡihau ḡo'anadu buziro.

19

Paulo Efeso neḡano

¹ Apolo'a Korinto neḡano radiunute'e madaḡano, Paulo ani maḡa haba'a tihitihine onamadu, Efeso neḡano feuriro. E'ea Zuhi'a Boro tahi'a nu hidadu, ² ḡadiziro, raena'a, "Za, Iesu mazao firote'e zamaḡano, Vine Zaḡoḡani'a zae vaḡe ovairo hehe?"

Ze naenaenina'a, "Mene! Eme, Vine Zaḡoḡa ra'ete'e zuni mene igiro." ³ E'ano'o Paulo'a ḡadizena'a, "Za nagi bapatiso meiro?" reirotene, ze'a naenaenina'a, "Ioane bapatiso meiro." reiro.

⁴ Paulo'a raena'a, "Ioane'a bapatisozirota'a'e, zae'a zamaze ḡihunadu, haḡai sau'a modoga. Ebu ani zina'a, 'Eḡe ḡaruna onaite'e vazega mazao fio'i! A'e Iesu.' rae reiro."

⁵ Ze ḡoere e'e igirotene, Zuhi'a Boro Iesu niḡano bapatiso meiro. ⁶ Ebu Paulo'a 'evo'a zeḡe rana tirotene, Vine Zaḡoḡani'a zeḡe vaḡe ovairo, ebu ze ago 'ahoga 'ahogano ḡoeriro, ebu Badi'a'a ihozirote'e ḡoe'a rae fureniro. ⁷ E'e zamaḡano'e, ohoze gaubanana zu aheu fare (12) heuḡani'a radiro.

⁸ Ebu Paulo ani, Iuda azaḡa kuru neḡa diuḡadu, e'ea bato uḡidu inare haramido. Ebu Badi'a'a zuhi'azite'e ḡoe'a Iuda azaḡa teite ḡihau ḡo'aniro, zeḡe zuni Iesu mazao fioga veize. ⁹ Rehano Iuda azaḡa nu'e, teḡa riranadu, Paulo ḡoere hezaho haro, ebu vase ḡehaḡa ubumao Zuhi'a Boro ibi sausaune ḡoeriro. E'ano'o Paulo'e Iuda azaḡa kuru neḡa mode buanadu, Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a zamaze onamiro. Ebu vase 'ahoga niḡa Turanu, ane'a ihoze'ete'e neḡa onamadu, mada nidu'a e'ea ḡo'ane ihozido. ¹⁰ 'Ouge haḡae onamoo, muri aheu meiro. E'ano'o Iuda azaḡa zu Giriki azaḡa Asia haba'ano radiu'ete'e'a nidu'a, Zuhi'a Boro ḡoere igiro.

Sikeva ubuga duḡuru'a vine sau'a hegone bune nuriro

¹¹ Badi'a ani, Paulo gauono'o gigi'a haḡaiḡa iḡaiḡa mene horone'ete'e haḡaido. ¹² Vaze nu'e, Paulo'a odohe raudote'e

mukoḡa zu vidau gavidote'e dabuaḡa afa'a madu, ugi azaḡa ranao tidotene, ugize'a manorido, zu vine sau'ani'a buaudo.

¹³ U Iuda azaḡa nu haba 'ahoga 'ahogano ragave'ena'a, vase mazaono'o vine sau'a hegoze buze'ete'e'a, ze Zuhi'a Boro Iesu ni rae nuriro. Ze vine sau'a zinu, raena'a, "Iesu ni, Paulo'a rae haramete'e, e'e niḡano ḡa'ohe. Vaze mazaono'o buano'i!" rae reiro. ¹⁴ Dibu'o hau'ete'e boro 'ahoga, niḡa Sikeva, ane ubuga fu'o zu aheu fare (7) zuni e'uge haḡairo. ¹⁵ 'Ougirotene, vine sau'ani'a naenaezina'a, 'ahige reiro. "Iesu eḡe edeḡa, zu Paulo eḡe edeḡa, u za'e iniu?" ¹⁶ 'Ouge radu e'e vineḡa sau'ani'a radiu'ete'e vaseḡani'a, zeḡe rana rafatiro, ebu ani inara'e zeḡe teite mene idaḡa 'ahine, zeḡe nidu'a raharahaziro. E'ano'o tahi'a tahi'a'e firina zu ahirize ruau'ena'a, neono'o ferau buaro.

¹⁷ Efeso neḡano Iuda azaḡa zu Giriki azaḡani'a e'e hariḡa igirotene, zeḡe nidu'a ḡiḡaroziro, ebu Zuhi'a Boro Iesu ni nigune ḡihiniro. ¹⁸ Ebu Zuhi'a Boro mazao firote'e azaḡa ḡehaḡani'a onaadu, aneane haḡai sau'a rae fureniro. ¹⁹ Nabone azaḡa ḡehaḡa'e zeḡe murava bukaḡa odohe onaadu, vase nidu'a ubumao hufi haoniro. Hufi haonirote'e bukaḡa naeḡa nidu'a me'ode nu'onirotene, siliva moniḡa 50,000 reiro. ²⁰ 'Ouge'ena'a, Zuhi'a Boro ḡoere'e gigi'eita bororu onamiro zu inare onamiro.

Efeso neḡano hara boro'a fureraro

²¹ Efeso neḡano 'uguḡani'a furerarote'e ḡarugano, Vine Zaḡoḡani'a Paulo ibito hanadu, ani Makedonia zu Akaia haba'a onami'udu'u, Ierusalem neḡa onami'uma rae zamariro, ebu raena'a, "Ierusalem neḡa onamite'e ḡarugano, Roma neḡa zu onami'uma." reiro. ²² E'ano'o Paulo'e, ane dana vaseḡa aheu, Timoteo zu Erasto Makedonia haba'ano ibite tuḡuziro, u ani'e mada nu Asia haba'ano radiunu.

²³ E'e madaḡa heuḡano, Efeso neḡano aduga boro'a Zuhi'a Boro Ibi mae ḡihine'ete'e azaḡa moneo fureraro. ²⁴ E'e haḡaiḡa'e 'ahige fureraro. E'ea vase 'ahoga, niḡa Demetrio'a radiunu. U Efeso roḡae badi'aḡa niḡa'e Atemisi*. Demetrio'e, siliva hina e'e badi'aḡa dibu'o neḡa kobefe idane haḡae'ete'e gaḡa odohe durido, ebu tahi'a ḡehaḡani'a ane 'u'uḡano gauadu, moni boro meido. ²⁵ Demetrio'e, ane gau azaḡa zu ane gau heuḡa haḡae'ete'e azaḡa nu'ozadu ziro, raena'a, "Nego, zae edeḡa, eme'e gau 'adi haḡaadu moni boro ma'ohe. ²⁶ Za, Efeso neḡano zu Asia haba'a nidu'a zamaḡano Paulo'a vase ḡehaḡa zamaze anadu, tutuze ve'ozirote'e horoniro, zu igiro. Ani raena'a,

* **19:24** E'e badi'aḡa'e huga ḡehaḡa haḡai'uma badi'aḡa rae zamariro.

"Evore hina haḡae'ete'e badi'aḡa'e mene badi'a.' ra'ohe. ²⁷ Nougine eme gau niḡani'a sauta'uma, zuni Atemisi, roḡae badi'aḡa boro, ane dibu'o neḡa zuni vaze'a huga o'o'a re'uma. Zu roḡae badi'aḡa, ani niḡa ḡihi'a ra'ete'e'a dauḡi'uma. Asia haba'a zu haba 'ahoga 'ahogano vaze nidu'a'a kurano hau'e rehano, 'ougi'uma."

²⁸ Nu'orarote'e azaḡani'a e'e igirotene, maḡune rudaro ebu houna'ena'a, "Efeso azaḡa roḡae badi'aḡa, Atemisi'e niḡa boro bagaḡa!" reiro. ²⁹ Ebu Efeso neḡa azaḡa nidu'a'a houna'adu harae ḡuzuhe huniro. Ebu Make-donia haba'anono'o Paulo ḡatine onairote'e azaḡa, Gaio zu Aristako, ze oboze teadu, ahase'ena'a, zeḡe nidu'a Efeso nu'onu'o haba'a idaḡa dure diuḡiro. ³⁰ Paulo ani, vaze ḡuḡuvaḡa ḡorezihi radu zeḡe ḡunuḡano diuḡihi reiro rehano, Zuhi'a Boro tahi'a duḡuru'a garariro. ³¹ Zuni Asia haba'a gavamanio gau'e'ete'e azaḡa nu'e Paulo vaze. Zeḡe zuni umide ḡoere tuḡurena'a, "Nu'onu'o haba'a ago diuḡo'i!" reiro.

³² Ebu Efeso nu'onu'o haba'ano'e, vaze ḡuḡuvaḡa nidu'a harae ḡuzuhido. Ze ḡoere 'ahoga 'ahoga rae houna'ido, rehano e'e zamaḡano vaze ḡehaḡa'e aḡu'a, nagini u'ano diuḡirota'a'e. ³³ Iuda azaḡa nu'a, vaze 'ahoga, niḡa Alesana, ani vaze ḡuḡuvaḡa zamao duine moneneadu, nougi'uma rae ihoniro. Ane'a e'ea edarotene, hara'a zuhutanoga veize 'evo'a ḡihiniro, ebu vaze ḡuḡuvaḡa ḡorezihi reiro. ³⁴ Rehano Alesana'e Iuda vazeḡa. Vaze ḡuḡuvaḡani'a e'e ederirotene, ze nidu'a ago tibano huau'ena'a, "Efeso azaḡa roḡae badi'aḡa Atemisi'e niḡa boro bagaḡa!" reiro. Goere tiba e'e da'o barebare rae harae onamo, mada aheu (2 hours) meiro.

³⁵ Ne gavamaniḡa veize seketeri gauḡa haḡae'ete'e vazēḡa 'ahogani'a vaze ḡuḡuvaḡa hara garariro, ebu zeḡe nidu'a sifu radirotene, ani zina'a, "Efeso azaḡa, vaze nidu'a edeḡa, Efeso neḡa'e roḡae badi'aḡa boro Atemisi dibu'o neḡa taufe radiu'ohe, zuni Atemisi iraḡa hadiḡa adureono'o ovairote'e zu taufe'ohe. ³⁶ E'ebano'o Efeso azaḡani'a 'ouge'eta'a'e, haḡai hugahuga. E'ano'o za ago harao'i! Ḡurizabuo ḡau 'ahoga ago haḡae tauḡo'i! ³⁷ Za vaze aheu 'adi zamaze onaa rehano, ze emeḡe kuru neḡano ḡau 'ahoga mene ḡonotaneha, zu emeḡe roḡae badi'aḡa niḡa mene sausaune ḡoereha. ³⁸ Demetrio zu ane gau tiba azaḡa'e vaze 'ahoga 'utihi reine'e, kota onamine manōḡa. Kota'e boha'a, zu e'ea gavana azaḡani'a radiu'e 'ahine, e'e haba'ano ḡoere aduga ane mazao ri'inine manōḡa. ³⁹ Ga zae mazao ḡoere 'ahoga e'e reine, Efeso gavamani gorōḡano ne azaḡani'a

nu'oru'ete'e zamaḡano ḡo'anine manoga. ⁴⁰ Eme'e, izidi 'ada harae ḡuzuhate'e haḡaiḡa u'ano, nougine'e gavamani azaḡani'a emeḡe rana aduga ti'uma. Eme'a haraata'a'e mazaḡa o'o'a 'ahine, eme'e emeḡe moneo ḡoeroga mene idara'uma. ⁴¹ Ani 'ouge ḡoeradu, vase ḡuḡuvaḡa tuḡuze gouriro.

20

Paulo'a Makedonia zu Giriki haba'a onamiro

¹ Efeso neḡano harae ḡunuḡunirote'e'a hauḡirotene, Paulo ani Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a huze nu'ozadu, inara ḡoe'a ziro, ebu "E'e radihi!" radu, Makedonia haba'a onamiro. ² Ani e'e haba'ano oname'ena'a, Zuhi'a Boro mone azaḡa inara ḡoe'a ḡehaḡa ziniro. E'ebu'u Giriki haba'ano feuriro. ³ E'ea feurirotene, bato uḡidu radiro. E'e enogano Suria haba'a ḡasi hina onamihi reirotene, Iuda azaḡani'a Paulo matihi radu neneḡani'ete'e iḡiro 'ahine, ani zamaradu, "Makedonia mone onamadu bari'uma." rae rei-ro.

⁴ U ane teite oname'eta'a'e, Berea neḡa vaseḡa, niḡa Sapatere, ani'e Puro ubuga, ebu Tesalonika neḡa azaḡa'e nize Aristako zu Sekundo, ebu Derebe neḡa vaseḡa'e niḡa Gaio, ebuni Timoteo, ebu Asia haba'a azaḡa'e nize Tukiko zu Torofimo. ⁵ Ze'e ibite iḡunadu, Toroa neḡano guhifiro. ⁶ U eme'e Beredi Mene Menoga Au'ete'e Muiḡa haḡairote'e enogano, Filipi neḡanono'o ḡasio ruhau onamiro, ebu mada fu'o (5) ruhau onamadu, Toroa neḡano guhife'ete'e azaḡa teite 'auḡiro, ebu e'ea mada fu'o zu aheu fare (7) radiro.

⁷ Satadei ḡorava uḡano, eme Zuhi'a Boro zamare'ete'e ogomuḡa au tiburanoga veize nu'oraro. E'e zamaḡano Paulo'a harame onamoo, ohere nemanema rei-ro. Mazaḡa irarine, muhize iḡuni'uma 'ahine. ⁸ Eme hitaga neḡano nu'oru radiro. E'e zamaḡano'e ihure ḡehaḡa agane tiro. ⁹ U ohoze tahi'aḡa 'ahoga, niḡa Iutiko'a marama rana ehore radiunu. Paulo'a harame 'au'aune onamirotene, ani baze rudaro. Baze rudarote'e zamaḡano, ane huga ne hitaga uḡiduḡanono'o uitadu, rahao bua' ovoiro, ebu zeḡe'a mae ḡihinirotene, rudanoga horoniro. ¹⁰ Rehano Paulo'a ovaradu ane rana ḡuḡuriro, ebu afunadu 'ahige rei-ro. "Ago zamaro'i! Ani ḡaboga!" ¹¹ Ebu Paulo ani hitaga neḡa bare itadu, Zuhi'a Boro zamare'ete'e berediḡa zeḡe teite au tiburaro, ebu ḡoere onamo, irarirotene, iḡuni-ro. ¹² Nu'onu'o azaḡa'e ohoze tahi'aḡa ḡabodate'e zamahu onamiro, ebu matu'u boro haḡairo.

Paulo'a Toroa neḡanono'o Mileto neḡa onamiro

¹³ Paulo ani Aso neḡa u'a gabao onamiro. U eme'e ani'a efadu, ḡasi hina ibite e'e neḡa onamiro, ebu eme ani e'eabu'u ḡasio mae ufi'uma reiro. ¹⁴ Ebu Paulo'a Aso neḡano emeḡe teite 'auḡirotene, ḡasio ofadu, Mitulene neḡa ruhau onamiro. ¹⁵ E'eano'o bare ruhau onamo, irarirotene, Kiosi 'umuḡa uhiḡano vitaro. Ebu ruhau onamo, moḡa madaḡano Samosi 'umuḡano feuriro. Ebu e'e moḡanobu'u Mileto neḡano feuriro. ¹⁶ 'Ouge ruhau onamirota'a'e, Paulo'e Asia haba'ano mada'a hauḡoga mene uratadu, Efeso neḡa'e ruhau vitini'uma reiro. Ani ura'e, Pentekosi madaḡa 'izema mougano, Ierusalemne neḡano feuroga radu ḡarihe ḡarihiro.

¹⁷ Rehano Mileto neḡano feurirotene, Paulo'a Efeso ekalesia vase boroboro veize ḡoere tuḡuriro, ane vaḡe onaoga raduni. ¹⁸ Ze onairotene, Paulo'a ḡoreziro, raena'a, "Zae huga edeḡa, eḡe'a Asia haba'a diuḡirote'e madaḡa ḡadaheḡanono'o onao izidi, mada nidu'a, zae teite nouge nouge radiunuta'a'e. ¹⁹ E Zuhi'a Boro tuḡure haḡaidote'e zamaḡano, vaḡute'ena'a zu nihe vuḡa sone'ena'a gauido. Zu Iuda azaḡa nu'a uḡuhihi radu, eḡe mazao haḡai sau'a sau'a haḡaido rehano, rinede gauido. ²⁰ Ebu danazi'uma ḡoe'a nidu'a rae furenido, zu hunio ga ane ane neo ihoze ragavido. ²¹ Ebu Iuda azaḡa zu Iuda mene azaḡa mazao hari tiba hina da'o haramne hunido, raena'a, 'Haḡai sau'a modadu Badi'a vaḡe onamo'i, ebu Zuhi'a Boro Iesu mazao fio'i'

²² Ebu ḡiano'i! Vine Zaḡoḡani'a tuḡutuḡuhadu, Ierusalemne neḡa oname'ohe. Rehano e aḡu'a, de'ea nagini'a eḡe mazao furera'uma. ²³ Eḡe'a ragave'ete'e neḡaneḡano Vine Zaḡoḡani'a dehene ihi'eta'a'e, 'E'e ḡu'ano ohohi'uma, ebu aduga hidi'uma.' ²⁴ E'e 'ouge ḡabonehe modine zuni idaḡa rehano, Zuhi'a Boro Iesu'a inirote'e ibiḡa oname hauḡine, zu gauḡa haḡae hauḡine manoḡa. A'e Badi'a'a manoḡa vase ḡahunno zini'uma hariḡa manoḡa rae furene'ete'e.

²⁵ E zae bo'aḡano Badi'a'a vase zuhi'azi'uma hariḡa haramne ragavido. ḡiano'i! Izidi e edeḡa, zae nidu'a irahe mene bare horoni'uma. ²⁶ E'ano'o eḡe'a izidi 'ada rae furene'ohe. Zae'a ḡabone ibiḡa daunine zuni, e mene debahi'uma, ²⁷ mazaḡa Badi'a'a zae'a haḡaoga urate'ete'e ḡoe'a nidu'a rae fureno ziniro.

²⁸ E'ano'o ḡae ḡae'a ḡae bare dugu'e'eno'i, zu ekalesia azaḡa nidu'a duguze'eno'i! Ze'e Vine Zaḡoḡani'a 'evorezeo tiro, zae'a ḡiaze'enoga radu. Ebu mamoe narine'ete'e teige, Badi'a ekalesia azaḡa narizo'i! Ze'e Badi'a'a ubuga ru hina

meirote'e azağa. ²⁹ E edeğa eġe'a muhizite'e enogano, ġuriro haramo vazega 'ahoga 'ahogani'a agire ġuniġa teige zae bo'aġano diuġi'uma, ebu ġaboneze manoga sausaune huni'uma. ³⁰ Zuni zae bo'aġanonono'o vase nu'a iġunadu, huga ġoe'a ve'one ihozi'uma, ebu Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a zamaze a'uma, zeġe hegotoga veize. ³¹ E'ano'o dugu'e'eno'! Eġe'a muri uġidu zamaġano madai zu ohere nidu'a nihe vuġa sone'ena'a, zae zae ihozidote'e zamare'eno'!

³² E izidi za'e Badi'a 'evorao ti'ohe, zu Badi'a ġahunone manoga ġoe'a zae mazao mode'ohe, danazoga veize. Ebu e'e ġoe'ani'a ibito zini'uma, ebu za'e Badi'a'a inahē meirote'e azağa nidu'a teite ġahugoneġa manoga me'uma. ³³ E, zae teite radiunute'e madaġano, monize zu dabuaze veize mene kanaudo. ³⁴ Zae huga edeġa, e 'evorehe aheu 'adi hina gauadu, eġe zu eġe teite rau'ete'e azağa veize nagini'a ferefe'ete'e hoitido. ³⁵ Ebu ġabonehe nidu'a zamaġano, inare gauadu ġau'a fereze'ete'e azağa danazido, zae'a ġiane imanoga. Zu Zuhi'a Boro Iesu Ane Hugani'a 'ahige reiro, 'Ġau vase mazao ġahuge'ete'e haġaiġa'e vase mazaono'o ma'ete'e haġaiġa vitinoga. Ġahuge'ete'e vazega'e Badi'a'a manoga boro ha'uma.' Za e'e ġoe'a zamare'eno'!"

³⁶ Paulo ani ġoere hauġirotene, obenaġa hina tuġadu zeġe nidu'a teite Badi'a mazao kuraro. ³⁷⁻³⁸ Ebu ze nidu'a nianadu, 'unuġano ahaini'ena'a fura'iniro. Ze zamaze are rudaro, mazaġa Paulo'a zina'a, "Za'e irahē mene bare horoni'uma." reiro 'ahine. Ebu Paulo ġatine ġasio ohoni' onamiro.

21

Paulo'a Ierusalemā neġa onamiro

¹ Eme, Efeso ekalesia boroboro teite uhiu hauġirotene, ġasio tiradu Koso 'umuġa roġoroġe onamiro. Ebu baze irarirotene, Rodo 'umuġa ruhau onamiro, ebu hena Asia haba'ano Patara neġa ruhau onamiro. ² Ebu e'ea, Foinike haba'a onami'uma ġasiġa horonirotene, e'e ġasiġano tiradu iġuniro. ³ Ebu onamo Kupro 'umuġa haninirotene, eda'e moneono'o ruhau vitanadu, Suria haba'a u'a ruhau onamiro. Ebu Turo neġano hebetiro, mazaġa ġasi'e e'ea tohe ruruni'uma 'ahine. ⁴ U eme Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a vaġadu, fura tiba zeġe teite radiro. Ebu e'e azaġa, Vine Zaġoġani'a ihozadu, Paulo bare bare garariro, raena'a, "Ierusalemā neġa ago ito'!" ⁵ Rehano iġuni'uma madaġa meirotene, bare 'aune onamiro. E'ano'o Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'e inudeze zu enezeta, ġatife ne ġutu'aġano tuġufi'

ovoiro. Ebu e'ea emeḡe nidu'a hesao obenafe hina tuḡadu kuraro. ⁶ Eme zeḡe teite uhiu hauḡirotene, ḡasio tiriro. U ze'e bare ne onamiro.

⁷ Eme Turo neḡanono'o 'aune ruhau onamo, Tolemaia neḡano hebetiro. A'e emeḡe ruhu ḡonaga. Ebu e'ea Zuhi'a Boro mone azaḡa teite matu'otite ḡoeradu mada tiba zeḡe teite radiro. ⁸ Irarirotene, eme odao onamo, Kaisarea neḡano feuriro. Ebu hari manōḡa haramete'e vaseḡa 'ahoga, niḡa Firifo neo radi' onamiro. Ani'e Ierusalemakalesia azaḡani'a vase fu'o zu aheu fare (7) inahe meirote'e vaseḡa 'ahoga. ⁹ Ani aboḡa nogobaḡa ḡazaḡa (4). Ze Badi'a'a ḡoere zenadu rae furenido.

¹⁰ Eme Kaisarea neḡano mada ḡehaḡa 'ai radirotene, Iuda haba'anono'o peroveta vaseḡa 'ahoga niḡa Agabo'a feuri' ovairo. ¹¹ Ani emeḡe vaḡe onaadu, Paulo kiba'i ga bereta meiro, ebu e'e hina ane'a bare 'evo'a zu odaḡa ogoranadu, 'ahige reiro. "Vine Zaḡoḡani'a 'ahige ra'ohe. 'Kiba'i 'adi vaseḡa'e, Iuda azaḡa Ierusalemakalesia neḡano radiu'ete'e'a 'ahige ogoru ti'uma, ebu Iuda mene azaḡa 'evorao ri'ini'uma." "

¹² E'e igirotene, eme, Paulo teite raudote'e azaḡa zu e'ea radirote'e azaḡani'a "Ierusalemakalesia neḡa ago ito'i!" rae Paulo umiuro. ¹³ Rehano Paulo'a raena'a, "Za nouḡadu niau'ena'a, e zama zorene'ohe? Zuhi'a Boro Iesu niḡa u'ano Ierusalemakalesia neḡano ḡu'ano ohohoga idaḡa, zu rudanoga zuni idaḡa. E zamahe haneha." ¹⁴ Eme ani gararo ḡizirotene, e'ea modiro, rehano 'Zuhi'a Boro mazao mode'ohe!' rae reiro.

¹⁵ 'Ouge mada nu radirote'e enogano eme, Paulo zu ane teite rau'ete'e azaḡa, tohefe ruhinaadu, Ierusalemakalesia neḡa itiro. ¹⁶ Kaisarea neḡanono'o Zuhi'a Boro tahi'a nu zu eme teite itiro, ebu Ierusalemakalesia neḡano Nasona neo radifine tutufe onamiro. Ani Kupro vaseḡa, zu amahi Zuhi'a Boro tahi'a rae onairo.

Paulo'a Iakobo ḡiani' onamiro

¹⁷ Eme Ierusalemakalesia neḡano feuri' itirotene, Zuhi'a Boro mone azaḡani'a matu'e'ena'a mae ḡihifiro. ¹⁸ Irarirotene, Paulo zu emeḡe nidu'a'e Iakobo ḡiani' onamiro. Ierusalemakalesia azaḡa boroboro nidu'a zuni e'ea. ¹⁹ Paulo ani zeḡe teite hide ḡoretite hauḡirote'e enogano, ane gau zamaḡano Badi'a'a Iuda mene azaḡa mazao haḡairote'e haḡaiḡa nidu'a fairu doḡo'ani rae furenido ziniro.

²⁰ Ze e'e igirotene, Badi'a niguniuro. Ebu Paulo nina'a, "Nego! ḡae edeḡa, Iuda azaḡa'e ḡehaḡa bagaḡani'a 'ai Iesu ni mae ḡihineha, ebu zeḡe nidu'a Mose goro ḡoe'a zu mae ḡihine hune'ohe. ²¹ Ze hariḡo 'ahige igiro. Iuda

azaḡa nu'e Iuda mene azaḡa bo'aḡano radiu'ohe. Ġa'e zeḡe mazao 'ahige haramiro. 'Mose goro ḡoe'a'e modo'i! Ebu eneze guraḡa guraḡa ahiri rana iḡuri ago haḡao'i! Zu Iuda azaḡa ibi'a haḡaiḡa nidu'a modo'i! ²² Eme nougine manōḡa? Ze ḡa'a onaata'a'e ederi'uma. ²³ E'ano'o ḡa'e emeḡe'a ḡeite'e haḡaiḡa haḡao'i! Emeḡe bo'aḡano Badi'a ubumao ḡoere riḡa rae teadu gore modirote'e ohozeḡa ḡazaḡa 'ada. ²⁴ 'Ahi duḡuru Dibu'o Neḡa zamaze onamadu, Badi'a ubumao dehera'uma haḡaiḡa zeḡe teite haḡao'i! Zu vadinize 'ohanite'e naeḡa ḡae'a feino zeno'i! 'Ougine, vase nidu'a ederi'uma, hariḡo igirota'a'e mene huga, rehano ḡa Mose goro ḡoe'a ibiḡano oname'ete'e horoni'uma. ²⁵ U Iuda mene azaḡa Iesu mazao fie'eta'a'e, eme, zeḡe'a haḡai'uma haḡaiḡa so'ao mirihadu tuḡuro ziniro, raena'a, 'Ġuriro badi'aḡa mazao ḡahunu hanate'e ogomuḡa ago ano'i! Zuni 'unuḡano harine runedate'e maniḡa zu ru'e ago ano'i! Ebu vase 'ahoga ane teite mene hahurate'e vaseḡa teite ibi ago ve'ono'i! "

²⁶ Irarirotene, Paulo ani vase ḡazaḡa zamazadu dehera'uma haḡaiḡa zeḡe teite haḡairo. Ebu dibu'o neḡa diuḡadu, zeḡe'a Badi'a ubumao dehera'uma haḡaiḡa hauḡi'uma madaḡa, zu zeḡe tiba tiba veize nani'a Badi'a dibu'o hatite'e rae fureniro.

Paulo obone tiro

²⁷ Badi'a ubumao dehera'uma haḡaiḡa haḡae'ete'e fu-raḡa 'ai nariga hauḡirote'e madaḡano, Iuda azaḡa Asia haba'anono'o onairote'e'a, Dibu'o Neḡano Paulo horoniro. Ze vase ḡuḡuvaḡa nidu'a tutuze harae iḡunadu, Paulo obone tiro. ²⁸ Ebu ḡihau ḡoere'ena'a, "Isaraela azaḡa, danafo'i! Vaze 'adi'e haba'a haba'ano vazevaze ihoze'ena'a 'ahige ra'ohe. 'Isaraela azaḡa haḡaio ago onamo'i, zu Mose goro ḡoe'a modo'i! Ebu Dibu'o Neḡa rae sausaune'ohe. Zu emeḡe Dibu'o Neḡano Giriki azaḡa tutuze zouzadu, haba zaḡoḡa 'adi sausaune'ohe." ²⁹ Ze 'ouge reirota'a'e, ibite Efeso vaseḡa Torofimo'e Paulo teite Ierusalemema neḡano raunute'e horoniro. Ebu ze 'ane Dibu'o Neḡa zamaḡano tutune zouniro rae zamariro.

³⁰ Ebu Ierusalemema ne azaḡa nidu'a harae ḡunuḡuniro, ebu vase nidu'a dudu'ohadu, Paulo obone teadu, Dibu'o Neḡanono'o ahase buniro. Ebu ibihetaḡa nidu'a 'ai zogone hararo. ³¹ Nariga mau rune'ete'e zamaḡano, hariḡani'a Roma uti vaseḡa boro mazao bua' onamiro, raena'a, "Ierusalemema ne nidu'a hara'a iri'aveha." ³² Ebu ani zogone uti azaḡa ibito zini'ete'e zu uti azaḡa zamazadu vase ḡuḡuvaḡa u'a dure ovoiro. Harairrote'e azaḡani'a uti

vazeġa boro tahi'aġeta onaoga horozitene, Paulo 'ai mene bouniro.

³³ Uti vazeġa boro'a aradu Paulo obone tiro, ebu tahi'aġa tuġuzadu auri adiriġa aheu hina batuniro. Ebu ġadimu'ena'a, "Adi iniu? Ani nagini haġaeha?" reiro. ³⁴ Ebu vavezaze'a ġuġuva ġunuġano ane ane edeġano ġoere iġuniro. Uti vazeġa boro ani, hara boro 'ahine, nagini u'ano 'ouge'eta'a'e ederoga mene idararo. E'ano'o tahi'aġa zina'a, "Vaze 'adi uti azaġa radone neġa tutune onamo'!" reiro. ³⁵ Ze tutune onamoo, ne ġora'aġano reitene, vaze ġuġuvaġani'a naenaono'o bounihi reiro 'ahine, ani 'ai herate ġihiniro. ³⁶ Mazaġa vaze ġuġuvaġani'a ani hegote harae'ena'a, "Mau runo'! Mau runo'!" reiro.

Paulo'a vaze ġuġuvaġa mazao ġoeriro

³⁷ Paulo ani, uti azaġa radone neġano nariga tutune zounihi ra'enogano, ani'a uti vazeġa boro uminiro, raena'a, "E ġoere nu ġeine idaġa hehe?" Ebu uti vazeġa boro'a zaġuzaġau'ena'a, "Ahi ġa Giriki ġoe'a edeġa hehe?" rae ġadimaro. ³⁸ "Ġa'e, Izipi vazeġa ibite Roma gavamani teite utitihi radu, gorugoru azaġa maġa boro ġazaġa (4000) haba boha'a tutuze onamirote'e vazeġa hehe?"

³⁹ Ebu Paulo'a naenaenina'a, "Mene, e'e Iuda vazeġa. Nehe niġa Taso, Kilikia haba'a zamaġano ne boro. E vaze ġuġuvaġa 'adi ġorezoga rae umi'e'ohe." ⁴⁰ Ebu uti vazeġa boro'a ġoe'a mae ġihinirotene, Paulo ani ġora'ao edanadu, vaze'a mene haraoga rae 'evo'a mae ġihiniro. Ebu hara'a dauġe hunirotene, Paulo'a Heberu* ġoe'ano ġorezoro.

22

¹ Paulo'a raena'a, 'ahige reiro. "Nego nabudi, eġe'a izidi 'aha eġe moneo zae mazao ġoere'ete'e ego'!" ² Ani'a Heberu ġoe'ano zeġe mazao ġoerirote'e igirotene, ze sifu hune radiro. Ebu ani raena'a,

³ "E'e Iuda vazeġa. Kilikia haba'ano Taso neġano fureraro, ebu Ierusalem neġano bororaro. Ebu Gamaliela 'u'uġano diuġadu, vouġafe goro ġoe'a riġa huneo ihohido, ebu Badi'a veize inarido, izidi zae'a haġae'ete'e teige. ⁴ Ebu Zuhi'a Boro ibi azaġa sausauido. Nu'e zimi ruzido. Ohoze zu roġae batuzadu, ġu'a neġano ohozido. ⁵ Dibu'o hau'ete'e ġihi'aġa zu Iuda kanisoro azaġa zuni eġe'a 'ada ra'eta'a'e hube rae re'uma. Mazaġa ze Iuda azaġa Damaseko neġano radiu'ete'e veize miriho ġoe'a tiro. Miriho ġoe'a e'e eġe'a madu Damaseko neġa onamiro, e'ea Zuhi'a Boro ibio

* 21:40 Heberu ġoe'a'e Iuda azaġani'a ġoere'ete'e ġoe'a niġa.

oname'ete'e azağa oboze teadu, Ierusalemā neğa tutuze onaadu, aduga zenoga veize.

⁶ Damaseko neğa haniti' onamirotene, madai nemağano, ege rana agağa bagağani'a adureono'o tabara agara' ovairo. ⁷ E'e rahao higau bauradu, ago 'ahoga igiro, raena'a, 'Saulo, Saulo! Ğa nougadu ege sausuhe'ohe?' ⁸ E ğadinena'a, 'Zuhi'a Boro, ğa iniu?' reiro. Ane'a naenaehina'a, 'E'e Iesu, Nazareta neğa vazega.' rae reiro. 'Ğae'a sausuhe'ete'e vazega.' ⁹ U ğatihe onamirote'e azağa'e agağa horoniro rehano, ğorehirota'a'e mene igiro.

¹⁰ Ebu ege'a raena'a, 'Zuhi'a Boro, e nagini hağaine manoga?' Ani'a raena'a, 'İgunadu, Damaseko neğa onamo'i! E'ea ege'a ğanirote'e gauga nidu'a iho'i'uma.' ¹¹ Ebu e'e, agağa boro'a ubumahe 'uiro 'ahine, ehamanoga mene idararo. E'ano'o ğatihe'ete'e azağani'a tutuhe, abihe'ena'a Damaseko neğa onamiro.

¹² E'ea vase 'ahoga, niğa Anania'a radiudo. Ani'e goro ğoe'a ibiğano da'o onamido, ebu Iuda azağa Damaseko neğano radiu'ete'e'a nidu'a, ani'e vase manoga tauği reiro. ¹³ Ani onaadu, ege genağano edaro, ebu raena'a, 'Saulo, nego! Bare fairu ehamano'i!' E'ebu'u zogone Anania horonoga idararo.

¹⁴ Ebu Anania'a raena'a, 'Vouğafe Badi'a'a ğa mae avo tiro, ane zama ederoga veize, zu Iesu, Vaze duduga horonoga veize, ebu ani hebeono'o agoğa egora veize. ¹⁵ Mazağa Zuhi'a Boro veize ğa'a horonirote'e zu igirote'e gauga vase nidu'a mazao rae fureni'uma. ¹⁶ E'ano'o ğa ago zamare 'ada'ado'i? İguno'i! Iesu Keriso niğano kuranadu bapatiso mo'i, ebu hağaiğosau'a vuzu'e modo'i!'

¹⁷ Ierusalemā neğa bare erirote'e enogano, dibu'o neğano kurarote'e zamağano, iğunu'ete'e teigiro. ¹⁸ Ebu Zuhi'a Boro'a ğorehoga horoniro. Ani raena'a, 'Ğariho'i! Ierusalemā neğanono'o zogone iğuno'i! Mazağa ğae'a ege hari rae furene'eta'a'e, Ierusalemā azağani'a mene mae ğihini'uma'

¹⁹ Rehano ege'a raena'a, 'Zuhi'a Boro, ege'a Iuda azağa kuru neğa nidu'a onamadu, ğae mazao fie'ete'e azağa madu ğu'a neğano ohozido zu bouzidota'a'e, zege edega. ²⁰ Ebu ğae hari rae furenidote'e vazega, Stefano mau runirote'e zamağano, ege zu zege teite zamahe tibunadu, e'ea edau radiro. Ebu Stefano mau runirote'e azağa'e dabuaze fui'e tiro. E'e dabuaga'e ege'a taufe radiro.'

²¹ Rehano Zuhi'a Boro'a ihina'a, 'Onamo'i! Mazağa ege'a Iuda mene azağa, haba fağano radiu'ete'e mazao tuğu'i'uma.' "

²² Vaze ġuġuvaġani'e igi onao, Paulo'a ġoere e'e reirote'e igirotene, ze harae iġuniro, raena'a, "Uguġa vazeġa'e mau runo'i! Ani'e ġabode radoga mene idaġa." ²³ Ze dabuaze feune ġihine'ena'a zu raha mae feune'ena'a harae ġunuġuniro.

Paulo'e Roma mone vazeġa

²⁴ Roma uti vazeġa boro'a uti azaġa zeadu, Paulo'e uti azaġa radone neġano mae zouniro. Ebu hariġa rae furenoga veize "Masino'i!" rae ziro. Ani'e nougadu vaze ġuġuvaġani'a ane mazao maġune harae'ete'e ederihhi reiro. ²⁵ Uti azaġani'a Paulo masinoga rae, 'evo'a hutube 'eine utirotene, Paulo'a uti azaġa ibito zini'ete'e vazeġa e'ea edau'ete'e nina'a, 'ahige reiro. "E'e Roma mone vazeġa rehano, kotao 'ize mene ohohogano masihihi ra'ohe. A'e Roma goroġano idaġa hehe?"

²⁶ Ibitto zini'ete'e vazeġa e'e igirotene, uti vazeġa boro vaġe onamadu niro, raena'a, "Vaze 'adi'e Roma mone vazeġa. Ġa nougi'uma?"

²⁷ Uti vazeġa boro'a Paulo vaġe onamadu ġadiniro, raena'a, "Eho'i! Ġa Roma mone vazeġa hehe?" Paulo'a "O'e" rae reiro.

²⁸ Ebu uti vazeġa boro'a raena'a, "E'e Roma mone rouga veize moni boro modiro." Paulo'a naenaenina'a, "E'e furerarote'eano'o onao izidi, Roma mone vazeġa."

²⁹ E'ano'o Paulo masinadu ġadimu vaġihhi reirote'e azaġani'e, ane mazaono'o zogone ie vaġiniro. Ebu uti vazeġa boro ani, Paulo'e Roma mone ra'ete'e igirotene, ġiġaroniro, mazaġa Roma mone vazeġa obone tiro 'ahine.

Paulo'a kanisoro azaġa nu'onu'o zamaġano ġoeriro

³⁰ Irarirotene, uti vazeġa boro ani, Iuda azaġa'e nougadu Paulo mazao maġunirote'e huga ederihhi reiro. E'ano'o Paulo'e adiri mae butiro, ebu dibu'o hau'ete'e boroboro zu kanisoro azaġa nidu'a nu'oziro. Ebu Paulo tutune onaadu, zeġe zamao mae ohoniro.

23

¹ Paulo ani kanisoro azaġa ġiaze hune'ena'a, 'ahige reiro. "Nego nabudi, e'e Badi'a ubumao zamahe duduġa hanadu, nagini nagana haġae onainu." ² E'e igirotene, dibu'ao hau'ete'e ġihhi'aġa, niġa Anani'a'a Paulo babaġano edau'ete'e azaġa zina'a, "Hebe 'ue fa'ono'i!" reiro. ³ 'Ouge reirotene, Paulo'a nina'a, "Ġa, sau'aġo 'u'uru touga raduni feni 'uruġa hina fenine'ete'e biriġa heuġa! Badi'a'a fa'o'i'uma. Ġa e'ea ehoradu, goro ġoe'a ibiġano aduga

ini'uma ra'ohe. Rehano ḡa'e goro ḡoe'a vari'e'ena'a, 'Paulo fa'ono'i!' ra'ohe."

⁴ Paulo uhiḡano edaunute'e azaḡani'a, Paulo nina'a 'ahige reiro. "Dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡa'e Badi'a'a ohoniro rehano, ḡoere sau'a hina ni sausaune'e hehe?"

⁵ Paulo'a naenaenina'a, "Nego nabudi, e aḡu'a, ani'e dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡa. E ve'oreha, mazaḡa buka zaḡoḡano 'ahige touga. 'Zae zuhi'azi'ete'e vazēḡa'e ḡoere sau'a ago no'i!' " ⁶ Ebu Paulo ani, Sadukea zu Farisea azaḡani'a nu'onu'o zamaḡano radiu'ete'e horozirotene, zeḡe bo'aḡano ḡoere ḡiharo, raena'a, "Nego nabudi, e'e Farisea vazēḡa, zu Farisea vazēḡa ubuga. E'e, rune vazēḡani'a bare ḡabodite'e zamare guhine'ete'e u'ano kota 'ada edau'ohe." ⁷ 'Ouge reirotene, Farisea azaḡa zu Sadukea azaḡani'a ta'iro titiro, ebu nu'onu'o azaḡa nidu'a naenae edaro.

⁸ Sadukea azaḡa'e 'ahige rae ra'ohe. Rune vazēḡa'e mene bare ḡabodi'uma, zu vase'e viga o'o'a, ebu tuḡure viga zuni o'o'a ra'ohe. U Farisea azaḡa'e e'e nidu'a mae ḡihine'ohe.

⁹ Ebu hara'a ufeta hune bororaro. E'e zamaḡano, goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa nu'e Farisea azaḡa. Zeḡe'a edanadu, riḡa ta'iriro, raena'a, "Vaze 'adi mazao'e sau'a 'ahoga o'o'a. Nougine, vine 'ahoga ga tuḡure viga 'ahogani'a ḡoreniro gaogi." ¹⁰ Ta'iroze'a ufeta bororarotene, Paulo'e Iuda azaḡani'a hutube oname onaido. E'ano'o uti vazēḡa boro ani, Paulo sausauni'uma rae rihanadu, uti azaḡa zina'a, "Ovoradu, nu'onu'o azaḡa mazaono'o Paulo riḡa mae vaḡino'i, ebu uti azaḡa radone neḡano bare mae zouno'i!" reiro.

¹¹ E'e ohe'ano, Zuhi'a Boro'a Paulo uhiḡano edanadu niro, raena'a, "Inare rado'i! Ḡae'a Ierusalemā neḡano eḡe hari rae furenirote'e teige, Roma neḡano zuni rae furen'i'uma"

Iuda azaḡa nu'a Paulo matihi rae neneḡaniro

¹² Irarirotene, Iuda azaḡa nu'a nu'oranadu, Paulo matihi rae sifu neneḡaniro, ebu Paulo ma'udu'u oga'uma ga gagi'uma raena'a, ḡoere riḡa gore ti modiro. ¹³ 'Ouge gore ti modirote'e azaḡa'e, ḡae ḡazaḡa gaubanana (40) vitinoga. ¹⁴ Ze dibu'o hau'ete'e boroboro zu vase boroboro vaḡe onaadu ziro, raena'a, "Eme ḡoere riḡa 'ahige gore ti modeha. Mene oga'uma onamo Paulo ma'udu'u. ¹⁵ E'ano'o za zu kanisoro azaḡa'e uti vazēḡa boro uminine idaḡa hehe, zae mazao Paulo bare tuḡunoga? Za so'e faifairu bare ḡadini'uma ro'i! 'Ougine ani 'ize 'izema feurogano ibio ma'uma."

16 Rehanu Paulo ezeḡa ubugani'a Paulo ganato hau'ete'e hariḡa igiro. E'ano'o Roma uti azaḡa radone neḡa onamadu Paulo niro.

17 E'ano'o Paulo'a uti azaḡa ibito zini'ete'e vaseḡa 'ahoga hune onaadu niro, raena'a, "Tahi'a 'adi, uti vaseḡa boro vaḡe tutune onamine idaḡa hehe? Ani hari 'ahoga rae fureno hatihi ra'ohe." 18 E'ano'o tahi'a e'e uti vaseḡa boro vaḡe tutune onamiro.

Uti azaḡa ibito zini'ete'e'a, boro nina'a, "Ḡu'ano radiu'ete'e vaseḡa, Paulo'a huhe onamadu umideha. 'Tahi'a 'adi uti vaseḡa boro vaḡe tutune onamo'i!' raha. Mazaḡa ani'e hari 'ahoga rae fureno ḡanihi ra'ohe."

19 Uti vaseḡa boro'a tahi'a e'e genaḡa abine onamadu ḡadiniro, raena'a, "Ḡa nagini ihihi ra'ohe?" 20 Ani'a nina'a, "Iuda azaḡani'a ḡoere idanadu, ohogore Paulo'e Kanisoro azaḡa mazao tutune onamoga rae umi'i'uma ra'ohe. Ze'e so'e Paulo faifairu bare ḡadinihi re'uma. 21 E'ano'o ḡoereze ago ego'i. Mazaḡa ḡae ḡazaḡa gaubanana (40) vitinoga azaḡani'a ibio ganate radi'uma. Ze'e ḡoere riḡa 'ahige gore ti modeha. Ze mene oga'uma ga mene gagi'uma onamo Paulo ma'uma. Izidi 'adi zamaḡano, ze'e ḡa ḡoere guhine'ohe."

22 Uti vaseḡa boro'a nina'a, "Ḡa'a ihohi' arate'e moneo, vase 'ahoga ago no'i!" Ebu tuḡune onamiro.

Paulo Kaisarea neḡano tuḡuniro

23 Ebu uti vaseḡa boro'a uti azaḡa ibito zini'ete'e vaseḡa aheu huze onaadu ziro, raena'a, 'Uti azaḡa maḡa aheu (200) huze nu'ozo'i, ebu veine hina utite'ete'e azaḡa maḡa aheu (200) zu hosi ranaono'o utite'ete'e azaḡa ḡae fu'o zu aheu fare gaubanana (70) huze nu'ozo'i! Ebu izidi ohere 9 koroko zamaḡano iḡunadu, Kaisarea neḡa ovoro'i! 24 Paulo veize hosi nu mo'i, ebu gavana vaseḡa Feliki vaḡe fairu tutune onamo'i!

25 Uti vaseḡa boro ani, gavana vaseḡa veize miriho ḡoe'a tiro, raena'a,

26 'Eḡe Klaudia Lusia'a, ḡihi'a vaseḡa manoḡa, gavana vaseḡa Feliki mazao manoḡa tauḡi ra'ohe. 27 Vaze 'ahi'e Iuda azaḡani'a obone teadu matihi reiro, rehanu eḡe'a uti azaḡa nu teite onamadu, Iuda azaḡa mazaono'o mae vaḡiniro, mazaḡa ani Roma mone vaseḡa rae reirote'e igiro 'ahine. 28 Ebu e'e nagini u'ano Iuda azaḡani'a maḡunirote'e ederihira radu, Kanisoro azaḡa nu'onu'o zamao vase 'ahi ohoniro. 29 Ebu eḡe'a ederirota'a'e, ani'a Iuda azaḡa goro ḡoe'a vari'irote'e u'ano maḡuniro. 'Uguḡa haḡaiḡa'e ḡu'ano mene ohoni'uma, zu runeo mene tuḡuni'uma ḡauḡa. 30 E

izidi Iuda azaḡani'a ani matihi rae neneḡanirote'e ega 'ahine, ḡae vaḡe zogone tuḡune'ohe. Ebu Iuda azaḡa zuni zeha, zeḡe zu ḡae vaḡe ovamadu, ḡae zamao ani'a haḡairote'e haḡaiḡa rae furenoga veize."

³¹ E'ano'o e'e ohe'ano uti azaḡa ze, zirote'e idunaḡano, Paulo tutune ovoadu, Antipatri neḡano onamiro. ³² Irarirotene, hosi ranaono'o utite'ete'e azaḡani'a da'o Paulo tutune Kaisarea neḡa ovoiro. U uti azaḡa odao onamirota'a'e, Ierusalemna neḡa bare itiro. ³³ Uti azaḡa hosi ranaono'o utite'ete'e'a Kaisarea neḡano feurirotene, gavana vazēḡa Feliki miriho ḡoe'a haro, ebu Paulo ani 'evorao tiro. ³⁴ Ebu gavana vazēḡani'a miriho e'e me'odiro, ebu Paulo ḡadiniro, raena'a, "Ḡa no'e vazēḡa?" Paulo'a, "Kilikia haba'a" reirotene, ³⁵ gavana vazēḡani'a raena'a, "Ḡae 'utirote'e azaḡani'a feuri'udu'u, ḡae'a nagini haḡainute'e ḡoe'a igi'uma." reiro. Ebu uti azaḡa zina'a, "Paulo'e Kini Heroda* ne, ane ḡabogano ogorarote'e neḡano ḡu'a gadize'ete'e azaḡa 'evorao to'i!" reiro.

24

Feliki'a Paulo kotaniro

¹ Mada fu'o enogano, dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡa, niḡa Anania'a, vase boroboro nu zu Roma goroḡa edēḡa vazēḡa, niḡa Teretulo teite Kaisarea neḡa ovairo. Ebu ze gavana vazēḡa mazao Paulo haḡai rae fureniro. ² Paulo hune zounirotene, Teretulo'a gavana vazēḡa mazao 'ute'ena'a haḡaiḡa rae fureniro, raena'a, "Feliki, ḡihi'a hune vazēḡa, ḡae u'ano eme uniho manōḡa faḡa maha, zu ḡae edēḡa u'ano habafe zamaḡano'e ḡauḡani'a manoreha. ³ Eme ḡae haḡai manōḡa nidu'a u'ano matu'e rudau'ohe. ⁴ Rehano madaḡo'a haugite'e veize eḡe ḡoere tahiḡa ge egoga umi'e'ohe.

⁵ Vaze 'adi'e emeḡe'a ḡiane'etene, haḡai sau'a haḡaadu, haba nidu'a zamaḡano Iuda azaḡa tutuzadu harae ḡunuḡune'ohe, zu Nazareta rae huze'ete'e azaḡa ibito zini'ohe. ⁶ Ebu Badi'a dibu'o neḡa zuni sausaunihi reiro. E'ano'o eme obone tiro. [Ebu eme Iuda azaḡa goro ḡoe'a hina kotanoga uratiro. ⁷ Rehano uti vazēḡa boro, Lusiana onaadu emeḡe 'evoraono'o riḡa mae vaḡiniro, ⁸ ebu ani 'ute'ete'e azaḡa zina'a, 'Feliki vaḡe onamo'il' reiro.] Ḡae ḡatana'a ane ḡadinine, emeḡe'a ḡae mazao 'utata'a'e nidu'a ḡoere huga rae zamari'uma." ⁹ Iuda azaḡa zuni Teretulo ḡoere atone'ena'a "Ani'a ḡoerata'a'e ḡoere huga" rae reiro.

* 23:35 Heroda 'adi'e 'Herod the Great'. Mataio 2:1-22, Luka 1:5

¹⁰ Ebu gavana vazeḡani'e Paulo'a ḡoeroga veize vadini hina ta'oro harotene, Paulo'a ḡoere iḡuniro, raena'a,

“E edeḡa, ḡa muri ḡehaḡa Iuda azaḡa kotazinuta'a'e. E'ebano'o e'e matu'uheta, ḡae ubumao eḡe none ḡoe'a rae furene'ohe.

¹¹ E, mada gaubanana zu aheu fare (12) onamirote'ea, Badi'a kurano hanoga veize Ierusalemā neḡa itiro. Ḡae'a ḡadimu vaḡine, e'e hariḡa zogone ederi'uma. ¹² E'e dibu'o neḡa zamaḡano vaze teite mene ta'iro titido, ga Iuda azaḡa kuru neḡa zamaḡano ga Ierusalemā neḡa zamaḡano vaze ḡuḡuvaḡa mene tutuze harae tauḡitaugido. E zeḡe ubumao 'uguḡa haḡaiḡa mene haḡaido. ¹³ Zu zeḡe'a izidi rae furenate'e haḡaiḡa horonirote'e vazeḡa o'o'a. E'ano'o ḡoereze mae ḡihinoga mene idaḡa. ¹⁴ Rehano e 'adi rae furene'ohe. E ibi 'ahoga, zeḡe'a ve'oḡa ra'ete'e ibiḡano emeḡe vouḡa Badi'a kurano hau'ohe, ebu Mose goro ḡoe'a zu peroveta azaḡani'a tirote'e ḡoe'a nidu'a mae ḡihine'ohe. ¹⁵ Ebu ze'e, vaze manōḡa zu sau'a nidu'ani'a runeono'o bare ḡabodi'uma ra'ete'e madaḡa zamare'ena'a, guhine'ohe. Ebu eḡe zuni e'e guhine'ohe. ¹⁶ E'ano'o iḡaiḡa Badi'a zu vaze ubumao zamahe'e deheḡano radoga veize haḡai manōḡa haḡae hune'ohe.

¹⁷ E muri nu haba 'ahoga 'ahogano radiunute'e enogano, bare Ierusalemā neḡa itiro, Iuda azaḡa danaze moni zenoga veize, zu Badi'a dibu'o hanoga veize. ¹⁸ E dehehe'ete'e haḡaiḡa hauḡadu dibu'o neḡano dibu'o hau radiu'enogano, Iuda azaḡani'a horohiro. E'e zamaḡano eḡe uhiḡano'e vaze ḡuḡuvaḡani o'o'a zu harae tauḡitaugoga zu o'o'a. ¹⁹ E'e zamaḡano Iuda azaḡa Asia haba'anono'o onairota'a zuni e'ea radiro. Eḡe'a haḡai sau'a haḡairo rae reifone, zeḡe'a onaadu ḡae mazao e'e rae furenifo. ²⁰ Ga Iuda kanisoro azaḡa nu'onu'o zamao mae ohohadu ḡadihirote'e zamaḡano, nagi haḡai sau'a eḡe mazao horonirote'e, Iuda azaḡa 'ada'a rae furenine manōḡa. ²¹ Eḡe mazao'e ḡoere 'adi da'o. Eḡe'a zeḡe bo'aḡano edaunute'e zamaḡano ḡihau ḡoeriro, raena'a, 'E, vaze'e runeono'o bare ḡabodi'uma ra'ete'e ḡoe'a mae ḡihine'ete'e u'ano kotahe'ohe.' reiro.”

²² Feliki ani, e'e ibiḡa moneo fairu ederoga 'ahine, kotaḡa 'uadu, 'ahige rae ḡoeriro. “Uti vazeḡa boro, Lusīa'a ovai'udu'u, ḡoere ḡonaga rae furenī'uma.” ²³ Ebu Feliki'a uti azaḡa ibito zini'ete'e vazeḡa nina'a, “Paulo'e ḡu'a gadize'ete'e azaḡa 'evorao to'i, rehano ibihetaḡa'e ago 'ufuno'i, zu vaze'a dananoga ago gararo'il” reiro.

²⁴ Mada nu ḡarugano, Feliki ani inugeita onairo. Inuga niḡa Dunisila. Ani'e Iuda roḡaeḡa. Ze uti azaḡa zeadu,

Paulo zamahu onairo. Ebu Keriso Iesu mazao fie'ete'e hariġa Paulo mazaono'o igiro. ²⁵ Paulo'a haġai duduġa, zu zama rinede'ete'e, zu mada ġonagano Badi'a'a vaze kotazi'uma hariġa rae furenitotene, Feliki ani ġiġaronadu niro, raena'a, "Ai e'e da'o. Onamo'i! Mada manoġa horonine, bare huġadi'uma." reiro. ²⁶ Feliki'a 'ougirota'a'e, Paulo'a moni nu zuni hanoga rae zamariro. E'ano'o ġae ġehaġa Paulo hune onaadu, ane teite ġoerido.

²⁷ Muri aheu meitotene, Porokio Festo'a Feliki iġu'a meiro. Rehano Feliki ani, Iuda azaġa zama'a manoroga veize Paulo'e ġu'ano modiro.

25

Paulo'e Roma zuhi'aġani'a kotanoga reiro

¹ Festo ani, gavana vazeġa rouga radu Kaisarea neġano feuradu, mada uġidu meitotene, Ierusalemne neġa itiro. ² E'ea dibu'o hau'ete'e boroboro zu Iuda azaġa ibito zini'ete'e azaġani'a onaadu, ani mazao Paulo 'ute'ete'e ġoe'a rae fureniro. Ebu uminiro, raena'a, ³ "Eme ura haġaofine idaġa hehe, Paulo Ierusalemne neġa bare tutune eroga veize?" Ze ura ibio ganatadu, Paulo matihi rae neneġaniro. ⁴ Rehano Festo'a naenaezina'a, "Paulo ani Kaisarea neġano obone ti radiu'ohe, ebu eġe zuni nariga e'e bare ovoe'ohe. ⁵ Zae vaze boroboro nu zuni eġe teite ovao'i! Ebu Paulo'a haġai sau'a haġairo ro'idene, e'ea e'e hariġa rae furenio'i!"

⁶ Festo ani, Ierusalemne neġano mada fu'o zu uġidu fare (8) ga gaubanana (10) bare radiunutene, Kaisarea neġa ovoiro. Irariritotene, Festo'e kota haba'ano ehoriro. Ebu Uti azaġa zeadu, Paulo zamahu zouniro. ⁷ Paulo'a diuġirotene, Ierusalemne neġanono'o ovairote'e azaġani'a ġeġemaġe edanadu, Paulo 'ute'ete'e ġoe'a aduga ġehaġa ri'iniro. Rehano Paulo'a 'ouge haġaoga horonirote'e vazeġa o'o'a. E'ano'o e'e hariġani'e huga rae rougani'e mene idararo.

⁸ Ebu Paulo'a ane mone ġoe'a rae fureniro, raena'a, "E'e Iuda azaġa goro ġoe'a mene vari'iro, zu dibu'o neġa sausaune'ete'e haġaġa mene haġairo, zu Roma goro ġoe'a mene vari'iro." ⁹ Ebu Festo'e, Iuda azaġa zama'a manoroga veize, Paulo ġadiniro, raena'a, "Ġa'e Ierusalemne neġa itadu, kota 'adi'e eġe'a e'ea kota'oga urate'e hehe?"

¹⁰ Paulo'a naenaenina'a, "E'e Roma azaġa kotao edau'ohe. E'ano'o Roma azaġa kotao kotahine manoġa. Ġa'e hube-hune edeġa, e'a Iuda azaġa mazao haġai sau'a mene haġaidota'a'e. ¹¹ Eġe haġai sau'a u'ano uġuhi'uma ro'idene,

e'e rudanoga idağa. Rehano Iuda azağa 'ada'a rae furene'ete'e ġoe'a'e mene huga ro'idene, vase 'ahogani'a uġuhoga veize zeġe 'evorao ri'ihoga'e mene idağa. E'e Roma zuhi'aġani'a kotahoga urate'ohe." ¹² Festo ani, ane'a danane'ete'e azağa ġadizirote'e enogano, Paulo 'ahige niro. "Ġa'e Roma zuhi'aġani'a kota'oga urateha. E'ano'o ġa'e Roma zuhi'ağa vaġe onami'uma."

Festo'a kini Agripa teite ġo'aniro

¹³ Mada nu enogano, Kini Agripa zu ezeġa, niġa Berenike'a Kaisarea neġa onairo, matu'u ġoe'a Festo hanoga veize. ¹⁴ Ze Festo teite mada ġehaġa radiunu 'ahine, Festo'a Paulo hariġa Agripa me'odo haro, raena'a, "Feliki'a 'adama vase 'ahoga ġu'ano ohone modiro." reiro. ¹⁵ "Eġe'a Ieruselema neġa itirotene, dibu'o hau'ete'e boroboro zu Iuda azağa boroboro'a onaadu Paulo 'utiro, ebu eġe'a kota ġonaga ġoe'a ro'i rae umidiro, runeo tuġunoga veize.

¹⁶ E'ano'o e 'ahige rae ziro. 'Roma goroġa'e 'ahiguġa. Kota zamaġano'e vase 'ahoga 'utine, vase a'a'e ge 'ute'ete'e azağa zamao edanadu ane mone ġoe'a rae furen'uma. E'e ġaruganobu'u ġonaga ġoe'a rae furenadu, zeġe 'evorao ri'ini'uma.' ¹⁷ E'ano'o zeġe'a eġe teite Kaisarea neġa ovairotene, madaġa mene fanediro. Rehano irarirotene, e kota haba'ano ehoriro. Ebu uti azağa zeadu e'e vazegā zamahu zouniro. ¹⁸ Ane 'utirote'e azaġani'a ġoe'a rae furenirotene, eġe'a zamarirote'e haġaiġa sau'a nu'e mene rae fureniro. ¹⁹ Rehano ze'e, zeġe Badi'a mazao fie'ete'e haġaiġa moneo, zu vase 'ahoga, niġa Iesu, ani rudaro rehano 'ize ġaboga rae, Paulo'a ra'ete'e hariġa rae fureniro. ²⁰ E'e aġu'a e nouge nouge ġoeri'uma'e. E'ano'o Paulo ġadiniro, ani urate'e ga, Ieruselema neġa itadu e'ea kotanoga. ²¹ Rehano Paulo ura'e Kaisarea neġano radadu Roma zuhi'aġani'a kotanoga uratiro. E'ano'o uti azağa zina'a, 'Paulo'e ġu'ano ohone rado'i! Onamoo madaġa meine, Roma zuhi'ağa mazao tuġuni'uma' reiro."

²² Ebu Agripa'a Festo nina'a, "Eġe ġatana zuni ane ġoere igihi." reirotene, Festo'a nina'a, "Ġa ohoġoru'u igi'uma." reiro.

Paulo'a Kini Agripa zamao ane mone ġoe'a rae fureniro

²³ Irarirotene, Agripa ani Berenike-ne, dabua manoġa rohorohoġeita haġaadu, nu'onu'o neġa diuġiro. Ebu uti azağa boroboro zu Kaisarea neġa azağa boroboro zuni diuġiro. Ebu Festo'a uti azağa zeadu Paulo zamahu zouniro. ²⁴ Ebu Festo'a raena'a, "Kini Agripa zu 'ahi onate'e azağa nidu'a, vazegā 'adi'e'e. Ieruselema neġano zu Kaisarea

neġano Iuda azaġani'a raena'a, 'Ġabode radoga mene idaġa.' rae tatar'e'ete'e vazega. ²⁵ E'a ani ġoere abitirotene, runeo tuġuni'uma haġaiġa mene horoniro. Rehano ani ura'e, Roma zuhi'aġani'a kotanoga uratiro 'ahine, Roma zuhi'aġa mazao tuġuni'uma ra'ohe. ²⁶ Rehano e'e Roma zuhi'aġa veize nouge rae mirihi'uma? Mazaġa ani, haġai sau'a 'ahoga mene haġairo. E'ano'o Kini Agripa ġae hune zamao zuni zae nidu'a zamao tutune onaeha, zae'a Paulo ġadinadu eġe'a mirihite'e ġoe'a ederoga veize. ²⁷ Mazaġa eġe'a zamare'etene, ġu'a vazega Roma zuhi'aġa mazao tuġune'ete'e zamaġano, 'ute'ete'e ġoe'a mene mirihoga'e mene idaġa."

26

1 Ebu Agripa'a Paulo niro, raena'a, "Ġae moneo ġoero'i!"

E'ano'o Paulo ani 'evo'a mae ġihinadu, ġoere iġuniro. ² "Kini Agripa, e'e izidi matu'e'ohe, mazaġa e Iuda azaġani'a ġoere aduga nidu'a eġe rana ri'ine'ete'e u'ano, eġe noneo ġoere'e 'ahine. ³ Ġae edeġa, Iuda azaġa haġai zuni zeġe'a ta'irotite'ete'e ġoe'a. E'ano'o e umi'e'ohe. Eġe ġoere 'adi fairu igi onamo'i ġonaga!

⁴ Iuda azaġa zeġe nidu'a edeġa, eġe'a kobe'anono'o nouge radiunuta'a'e, Iuda azaġa bo'aġano ebu Ierusalemene neġano. ⁵ Ze, ġabonehe ġadaheġanono'o edeġa 'ahine, ze'a uratine e'e Farisea vazega rae re'uma zu idaġa. Farisea azaġa'e Iuda azaġa goro ġoe'a faifaine haġae'ete'e azaġa. ⁶ Ebu izidi e'e, Badi'a'a emeġe vouġa mazao rae tirote'e ġoe'ani'a hudanoga guhine'ete'e u'ano kotahe'ohe. ⁷ Emeġe iduhu gaubanana zu aheu fare'e (12), e'e ġoe'ani'a hudanoga radu guhine'ohe. Ze ohere zu madai Badi'a tuġure inare haġae'ohe. Kini vazega! E'e, e'e ġoe'a guhine'ete'e u'ano, Iuda azaġani'a eġe rana ġoere aduga ri'ine'ohe. ⁸ Za nu'e nouga'ahi Badi'a'a rune azaġa bare ġabozi'uma ra'ete'e ġoe'a mene mae ġihine'ohe?

⁹ Eġe zuni ibite 'ahige zamariro. Nazareta neġa vazega, Iesu niġa 'u'uoga veize inare gauine manoġa rae zamariro. ¹⁰ E 'uguġa haġaiġa Ierusalemene neġano haġairo. Ebu Dibu'o hau'ete'e boroboro niġano, Zuhi'a Boro mone azaġa ġehaġa ġu'ano ohoziro, zu zimi ruzihi reitotene, e'e ġoe'a mae ġihiniro. ¹¹ Ebu Iuda azaġa kuru neġa nidu'a diuġadu, 'Bouzo'i!' reiro. Ebu bouze'ena'a, 'Iesu niġa sausaune ġoero'i!' rae tatariro. Zuni e maġune rudaro 'ahine, haba faġano neġa 'ahoga 'ahoga onamadu, Zuhi'a Boro mone azaġa vaġadu sausauziro.

12 Mada 'ahogano e'e 'ougihi radu, dibu'o hau'ete'e boroboro niġano zu ġoereze odohadu, Damaseko neġa onamiro. 13 Kini vazegā! Madai nemaġano e'e ibiġano onamirote'ea, e adureono'o agaġa boro'a agaranoga horoniro. E'e agaġa'e mada agaġa vitinoga. Eġe zu eġe teite onamirote'e azaġa agafi' ovairo. 14 Ebu emeġe nidu'a rahao higau bauriro, ebu Iuda ġoe'ano ihi'ete'e agoġa 'ahoga igiro, raena'a, 'Saulo! Saulo! Ġa nougadu eġe sausauhe'ohe? Ġa ire meiga meiga futune'ohe. A'e ġae'a ġae bare sausau'e'ohe.'

15 Ebu eġe'a ġadinena'a, 'Zuhi'a Boro, ġa iniu?' reiro. Zuhi'a Boro'a naenaehina'a, 'E'e Iesu, ġae'a sausauhe'ete'e vazegā. 16 Iġunadu edano'i! Eġe'a ġae mazao fureranata'a'e, eġe tuġure vazegāno oho'ifine, zu horohate'e hariġa vase mazao me'odo zinifine, zu eġe'a iho'ite'e ġoe'a rae furenoga veize. 17 E'e Iuda azaġa zu Iuda mene azaġani'a sausau'ihhi reite'e zamaġanonono'o mae vaġi'i'uma. Ebu zeġe mazao bare tuġu'i'uma, 18 ubumaze ra'anadu uzaboono'o agaġa moneo mae ġihuzoga veize, zu Satani 'u'uġanonono'o mae vaġizadu Badi'a mone rouga veize. 'Ougine, sau'aze eġe'a rae modi'uma, zu ze'e eġe mazao fiadu, Zuhi'a Boro veize avo reirote'e azaġa teite 'auġi'uma.

19 E'ano'o kini Agripa, e'e adureono'o fureranadu iho-hirote'e ibiġano da'o dure'ohe. 20 E ibite Damaseko neġa azaġa mazao, ebu Ierusalem neġa zu Iudea haba'a nidu'a zamaġano radiu'ete'e azaġa mazao, ebu Iuda mene azaġa mazao zuni haramiro, raena'a, 'Zamaze ġihunadu, Badi'a vaġe aro'i! Ebu haġai manoġa haġaena'a, zamaze ġihunate'e furenno'i!' 21 Eġe'a 'ougirote'e u'ano, Iuda azaġani'a dibu'o neġano obohe tiro, ebu uġuhe ruhihi reiro. 22 Rehano Badi'a'a danahe onao izidi, e 'ada edau'ohe, ebu vase zuhu'anono'o boro ġonaga zeġe nidu'a mazao hari tiba hina rae furene'ohe. E'e ġoe'a'e peroveta azaġa zu Mose'a vesu'u nagini'a furera'uma reirote'e ġoe'a da'o. 23 E'e ġoe'a'e, Keriso ani zaharani'uma, ebu ibite runeono'o bare ġabodi'uma, ebu ane'a Iuda azaġa zu Iuda mene azaġa mazao ġabone hidi'uma agaġa haramoġa harami'uma."

24 Paulo'e 'ouge rae'enogano, Festo'a ġoere ġihau'ena'a, "Paulo! Ġa baboraneha. Ġa ufeta mirihirote'e'a mae babo'eha." rae reiro.

25 Rehano Paulo'a naenaenina'a, "Ġihi'a vazegā Festo, e'e mene baboraneha. Eġe'a ra'ete'e ġoe'a'e ġoere huga zu eda'eġa. 26 Kini Agripa ani, 'adi haġaiġa nidu'a edeġa 'ahine, e'e mene rihau'ena'a huga ni'ohe. Mazaġa e edeġa kini Agripa'e haġai 'adi nidu'a igi hauġiro, mazaġa e'e haġaiġa'e guni'ano mene fureraro. 27 Kini Agripa, ġa

peroveta azaḡa ḡoere mae ḡihine'e hehe? E edeḡa, ḡa mae ḡihine'ohe."

²⁸ Ebu Agripa'a Paulo nina'a, "Ḡa mada futu'ano ḡoere tahiḡa rae furenadu, eḡe'a Kristenio tiro'i ra'e rehano, a'e mene idaḡa."

²⁹ Paulo'a naenaenina'a, "Mada futu'a ga faḡa'e ago zamaro'i! Mazaḡa e Badi'a mazao 'ahige kurau'ohe, ḡae zu 'ada igi'ete'e azaḡa nidu'a eḡe teigoga, rehano ḡu'ano ohohe'eta'a'e ahiḡa."

³⁰ Ebu kini Agripa, gavana vazeḡa Festo, zu Berenike ebu e'ea ehorinute'e azaḡa nidu'a iḡune edaro. ³¹ Ze nu'onu'o neḡanono'o buau'ena'a ḡoretitiro, raena'a, "Vaze 'adi'e runeo tuḡuni'uma ga ḡu'ano ohoni'uma haḡaiḡa sau'a mene haḡairo."

³² Ebu Agripa'a Festo niro, raena'a, "Roma zuhi'aḡani'a kotanoga mene uratifone, vaze 'adi'e ḡu'anono'o mae bunifo."

27

Paulo Roma neḡa ḡasi hina tutune onamiro

¹ Eme Itali haba'a ona'uma madaḡa meirotene, Paulo zu ḡu'a azaḡa nu'e uti vazeḡa 'ahoga, niḡa Iulio 'evorao ri'iziro. Ani'e Roma zuhi'aḡa uti azaḡa ibito zini'ete'e vazeḡa 'ahoga. ² Ebu eme'e Adaramateno ne ḡasiḡano tiri-ro. Ḡasi a'a'e Asia haba'a toḡatoḡaḡano tue tue ona'uma ḡasiḡa. Eme e'e hina ruhau onamiro. Ebu Makedonia haba'ano Tesalonika neḡa vazeḡa 'ahoga, niḡa Aristako zuni emeḡe teite onamiro.

³ Irarirotene, Sidono neḡano feuri-ro. Iulio ani Paulo faifaine'ena'a, tuḡuni-ro, Paulo ane edeḡa azaḡa vaḡadu, nagini'a ferene'ete'e hanoga veize. ⁴ Ebu e'eano'o hena bare ruhanadu, Kupro 'umuḡa genaḡano 'afe ruhau onamiro, mazaḡa zavara'e emeḡe haohaofe onainu. ⁵ Ebu Kilikia zu Pamufulia haba'a davaraga boha'ano ruhau onamo, Lukia haba'ano Mura neḡano hebetiro. ⁶ Ebu e'e haba'ano uti azaḡa ibito zini'ete'e vazeḡani'a Itali onamihi ra'ete'e ḡasiḡa horoniro. A'e Alesandria neḡa ḡasiḡa. Eme e'e ḡasiḡano tutufe tiri-ro. ⁷ Ebu mada ḡehaḡa te'ote'au'ena'a negane ruhau onamo, Kenido davaraga boha'ano feuri-ro. Zavara'e 'ize haohaofe onainu 'ahine, e'e moneo ruhau onamoga mene idararo. E'ano'o eme Salomone musuga naenaḡa onamadu, Kerete 'umuḡano 'afe ruhau onamiro. ⁸ Ebu te'ote'au'ena'a zavara haone, e'e 'umuḡa genaḡa uni ruhau onamo, "Toḡatoḡa Manoḡa" rae hune'ete'e toḡatoḡaḡano hebetiro. A'e Lasea neḡa uhiḡano.

⁹ 'Ouge'ena'a, mada ġehaġa foure hauġiro 'ahine, ġasio ruhau onamoga'e riġa zu ġiġaroġa. Mazaġa Iuda azaġani'a iġaiġa ogomu moneo zaġozaġi'uma madaġa vitaro. E'e huga'e zavara madaġani'a feuriro, ebu ruha'uma batoga 'ai hauġiro. E'ano'o Paulo'a iraduguziro, ¹⁰ raena'a, "Zae nidu'a! Eġe'a ġiane'etene, eme ruhau onamine sau'a hidi'uma, ġasi zu tohefe nidu'a'e davarao hunuhuni'uma, ebu ġabonefe zuni sauta'uma." ¹¹ Rehano uti azaġa ibito zini'ete'e vazeġa'e Paulo ġoere mene mae ġihinadu, ġasi mirune'ete'e vazeġa zu ġasi vazeġa ġoere da'o mae ġihiniro. ¹² Zeġe'a ra'eta'a'e, hebetate'e haba'a'e zavara zu nahune madaġano'e mene manoġa. E'ano'o vaze nidu'a'e e'e haba'anono'o ruhau buanadu Foinike toġatoġaġa onamihi reiro. Ebu e'e toġatoġaġanobu'u zavara zu nahune madaġa me'uma reiro. Foinike toġatoġaġa'e Kerete 'umuġano ġasi'a hebetete'e toġatoġaġa 'ahoga, mada'a zubure'ete'e mone zamaini'ohe.

Zavara boro'a davarao feuriro

¹³ Ebu zavara 'ai kauri moneono'o tahitahe onainute'ea, ze 'ane mada manoġani'a onaeha reiro. E'ano'o ġasi hanigaġa hutube zounadu, Kerete 'umuġa genaġa da'o uni ruhau onamiro. ¹⁴ Mene faġa onamirote'ea, zavara boro bagaġa 'ai 'umu raganono'o gudau ovairo. A'e niġa "Iurakulon*" rae hune'ete'e zavaraġa boro. ¹⁵ Ebu ġasio ragati' aradu, zavara roġoroġe onamoga mene idaġa 'ahine, zavara da'o magananiro. ¹⁶ Ebu Kauda 'umuġa kome'a genaġa 'afe diuġirotu'u, ġasi kome'a ġaruna ahasinute'e riġa hutube zouniro. ¹⁷ Ebu ohoze ohoze'a ġasi ahasinute'e, mini hina ġasi boro tatuhe ogoru tiro. Ebu hena nougine gasi'a ruhau onamadu, Afrika haba'a heta'aġano, niġa'e Surutis-o rameru'uti'uma rae riharo. E'ano'o ġasi faraġa zuni hutube bunadu zavara maganani ruhau oname tauġiro. ¹⁸ Rehano zavara'e 'ize ufeta boro. E'ano'o irarirotene, ġasio gaue'ete'e azaġani'a ġasi ufinoga rae, odohe'ete'e toheġa davarao mae mae modiro. ¹⁹ Ebu bare iraradu, mada uġiduġa meirotene, ġasio odohe gaue'ete'e toheġa zuni mae mae modiro. ²⁰ Eme mada ġehaġa mada zu buzuvu mene horoniro, zu zavara'e ufeta hune sautu radiunu. E'ano'o emeġe nidu'a mene ġabodi'uma rae zamariro.

²¹ Ze mada ġehaġa oganoga mene idararotene, Paulo'a zamazeo iġune edanadu ziro, raena'a, "Zae nidu'a! Eġe ġoere mae ġihinadu, Kerete 'umuġano'o mene ruhau buafone, 'ahige aduga mene hidifo, zu toheze mene mae

* 27:14 E'e ġoe'a huga'e northeast moneono'o onae'ete'e zavaraġa boro.

mae modifo. ²² Rehano e izidi 'ada zi'ete'e. Inaro'i! Mazağa vazeni 'ahoga mene dauği'uma, u hube ġasi'a da'o sauta'uma. ²³ Zuhi'a Boro, eġe'a kurano hau'ete'e zu tuġureġa haġae'ete'e Badi'aġa, ani tuġure viga'a ohoġore ohere eġe uhiġano edanadu ²⁴ ġoreheha, raena'a, 'Paulo! Ago rihano'i! Ġa'e Roma zuhi'aġa zamao 'ize eda'uma. Zu Badi'a manoga'e ġae teite u'ano, ġae teite idaġa ruhau'ete'e azaġa nidu'a'e Badi'a'a ġabozi'uma.' ²⁵ E'ano'o zae nidu'a, inaro'i! E, Badi'a tuġure viga'a ehate'e ġoe'a nidu'a huda'uma rae, ani mazao fie'ohe. ²⁶ Rehano eme'e zavara'a hudi onamadu 'umu 'ahoga heta'aġano ġasi'a ehoru'uma."

Ġasi'a fahau ġuzuhiro

²⁷ Ohere gaubanana zu ġazaġa fare (14) meirote'ea zuni, Adaria Davaraġano zavara'a 'ize hudi vaevefinu. Ebu e'e ohe'a nemanemaġano ġasio gaue'ete'e azaġani'e gaba ruhau hanite'ete'e ederiro. ²⁸ E'ano'o ze davara hoe'a idanirotene, mita ġae ġazaġa gaubanana (40) heuġa. Ebu tahiġa guhianadu bare idanirotene, mita ġae uġidu gaubanana (30) da'o. ²⁹ 'Ougadu ze ġiġaroze ruziro, mazaġa hena ġasi'a vatava rana rameru'uti'uma reiro. E'ano'o ze ġasi hanigaġa ġazaġa (4) ġasi ariġa ġuzuono'o mae davarao feuniro, ebu ġaiġai iraroga veize guhiu radiro. ³⁰ E'e zamaġano ġasio gaue'ete'e azaġa'e feranoga radu, so'e ġasi hanigaġa ovoe bune'ohe rae, ġasi kobe'a fui'adu zazo'anono'o ovoe buniro. ³¹ Rehano Paulo'a uti azaġa ibito zini'ete'e vazega tahi'aġeta ziro, raena'a, "Ġasio gaue'ete'e azaġani'a ġasi 'adaono'o vaġinine, za'e mene ġabodi'uma." ³² E'ano'o uti azaġani'a ġasi kobe'a ovoe dabanate'e miniġa 'ai tene re'adu, ruhune modiro.

³³ Ebu irara 'ai hanitrotene, Paulo'a zeġe nidu'a ogomu anoga rae umiziro, raena'a, "Za mada gaubanana zu ġazaġa fare (14), zamaze adudu'ena'a guhiu onaeha. Ebu ogomuni 'ahoga zu mene aneha. ³⁴ E'ano'o e umize'ohe. Izidi za ogomu nu ano'i! A'e ahirize'a inaradu ġabone hidoga veize. Eġe'a zi'ohe. Zae vadiniono'o igu tibani zuni mene dauği'uma." ³⁵ Paulo ani 'ouge rae zirotene, 'uvahu madu vase nidu'a ubumao Badi'a mazao ite matu'o haro. Ebu vahegadu aro. ³⁶ 'Ougadu zeġe nidu'a inaradu, ogomu mae aro. ³⁷ Ġasi e'e zamaġano bone emeġe nidu'a 276-'a radiro. ³⁸ Zeġe nidu'a ogomu au idararotene, ġasi'a ufranoga veize ogomu nidu'a davarao mae mae modiro.

Ġasi'a Melita 'umuġano fahau ġuzuhiro

³⁹ Ohereda'o mada'a agaru feurirotene, ze no'e haba'ano ruhaunuta'a'e aġu'a. Rehano ze'e haba ġuniġa hesaġeta

moneni horoniro. E'ano'o ze idaraune, e'e hesaḡa ranao ḡasi odohe tiri'uma reiro. ⁴⁰ Ebu ze ḡasi hanigaḡa davara zamaḡano tene ri'i modiro, ebu tari ogoru tirote'e miniḡa fui'iro. Ebu zavara veize farai hutube ḡihinadu, hesa mone tarine onamiro. ⁴¹ Rehano ḡasi'e heta'ano tutuhanadu, zazo'a ḡoha'e e'ea teadu mene hune zu hagariro. Ebu avaḡa ḡuzu'e sa'u boroboro'a kafene vaheḡadu faharo.

⁴² Ebu uti azaḡani'a ḡutarote'e azaḡa'e zimi hauḡi'uma rae togaziro, mazaḡa hena ze'a ḡemabe onamadu ferau ḡouri'uma. ⁴³ Rehano uti azaḡa ibito zini'ete'e vazega'e Paulo ḡabonihi reiro 'ahine, uti azaḡa garariro. Ebu tuḡuzena'a, "Ḡema edeḡa azaḡa'e ibite rafatadu ḡemabe onamo'i, ebu gabao tiro'i!" reiro. ⁴⁴ "U ḡema aḡu'a azaḡa'e, ḡasi ireḡa rugaruga hina kame ḡemabe onamo'i!" reiro. 'Ouge haḡae'ena'a zeḡe nidu'a gabao ḡemabe tiradu ḡabode ḡouriro.

28

Paulo'e Melita 'umuḡano

¹ Emeḡe nidu'a ḡaboga gabao tirirotene, eme ederiro, a'e Melita 'umuḡa. ² 'Umu e'e neḡa azaḡa'e emeḡe faifaife rufiro. Irugu'e ru'aunu zu nahune'e biaudo 'ahine, ze mae ḡihife'ena'a, ire rabibofiro. ³ U Paulo ani ire sinuḡa ḡura'e madu ire roga rana mae ti'enogano, zarama ire gigi'ani'a madu ire sinuḡanono'o veore buaro, ebu Paulo 'ai 'evo'ano vihone giganiro. ⁴ Ebu 'umu e'e azaḡani'a mohe e'e Paulo 'evoreo ḡiruḡiranoga horonirotene, ze raorao'uhina'a, "Vaze 'adi'e hezo'e gorugoru vazega gaogi." rae reiro. "Ani davarao mene hunuhuna rehano, e'e naeḡa hau'ete'e badi'aḡa'e ane'a ḡabode radoga mene urateha." ⁵ Rehano Paulo'e mohe ire roga rana itine modiro, ebu sau'ani 'ahoga ane mazao mene fureraro. ⁶ Vaze ze 'ane, Paulo'e ahi'ani'a mini'uma ga zogone higau bauradu ruda'uma rae ḡiane radiro. Ze faḡa hune 'ouge ḡiane radiunu rehano, ḡauni 'ahoga ani mazao mene furerarotene, ze hena nufe zamarena'a, "Ani'e badi'a 'ahoga gaogi." reiro.

⁷ U 'umu e'e zuhi'aḡa, niḡa Pobelio, ani haba'e hani'ano. Ani eme mae ḡihife'ena'a, neḡano tutufe zoufadu mada uḡidu faifaifinu. ⁸ U Pobelio moga'e uḡiḡa, evaneo baze radiunu. Ani ahiri'e gigi'a bagaḡa zu ru sororido. E'ano'o Paulo'a diuḡe ḡianadu rana kuraro, ebu 'evo'a rana tirotene, 'ai manoriro. ⁹ 'Uguḡani'a furerarotene, uḡi azaḡa 'umu be'a radiunute'e azaḡa nidu'a, Paulo vaḡe onaadu ane'a faizido. ¹⁰ Ebu vaze nidu'a'a, nigufe'ena'a faifaife

rufido. Ebu e'e 'umuḡanono'o ruhau vaḡinihi reirotene, ze ferefe'ete'e toheḡa ḡehaḡa rifiro.

Paulo'a Roma neḡano feuriro

¹¹ Eme bato uḡidu e'e 'umuḡano radirote'e enogano, ḡasi 'ahogano tiradu e'e haba'a mode iḡuniro. E'e ḡasiḡa'e nahune madaḡani'a hauḡoga veize, Melita 'umuḡano guhiu radiro. A'e Alesandria ne ḡasiḡa, niḡa "Tahi'a Ato'a". Izipi haba'anono'o onairo. ¹² Eme ruhau onamoo, Surakusa neḡano hebetadu, mada uḡidu e'ea radiro. ¹³ E'eano'o hena onamo Regio neḡano hebetiro. Ebu mada tiba radirotene, ḡasi ḡaruga moneono'o zavara'a onairo 'ahine, eme ruhau onamadu, mada aheuḡano Puteoli toḡatoḡaḡano feuriro. A'e emeḡe ruhu ḡonaga. ¹⁴ Ebu e'ea Zuhi'a Boro mone azaḡa nu hidirotene, ze umifena'a, "Emeḡe teite fura tiba rado'i!" reiro. E'ano'o e'ea fura tiba radiro. Ebu e'e ḡaruganobu'u eme'e, zavara boro u'ano sasiro rehano, ragavofe'e ḡonabadu, Roma haba'ano feuriro. ¹⁵ Roma neḡano Zuhi'a Boro mone azaḡa'e emeḡe'a hanite'ete'e hariḡa igiro 'ahine, haofe onaadu, vase nu'e Apia-foru maketiḡano, nu'e Taveni Uḡidu rae hune'ete'e i'udi neḡano hido titiro. Paulo ani, horozirotene, Badi'a matu'o haro, ebu zamaḡani'a inairo.

Paulo'a Roma neḡano haramiro

¹⁶ Eme Roma neḡano feurirotene, Paulo'e tuḡunadu ane da'o ne 'ahogano radiro. Ebu uti vazeḡa tibani'a da'o taufinu. ¹⁷ Ebu mada uḡidu meirotene, Paulo'a Iuda azaḡa ibito zini'ete'e azaḡa boroboro ane neo huze nu'oziro. Ebu zeḡe'a nu'ora' onairotene, Paulo'a ziro, raena'a, "Nego nabudi, e emeḡe nabudi mene sausauziro, zu vouḡafe haḡai mene he'ehe'eni-ro. Rehano Iuda azaḡani'a Ierusalem a neḡano obohe teadu, Roma azaḡa 'evorao ri'iheha. ¹⁸ Roma azaḡani'a ḡadihirotene, ze ura tuḡuhe buhihi reiro, mazaḡa runeo tuḡuhi'uma haḡaiḡa sau'a mene horoniro. ¹⁹ Rehano Iuda azaḡani'a mene uratirotene, e'e ibi 'ahoga o'o'a radu, Roma zuhi'aḡani'a kotahoga veize umidiro. U e'e aduga 'ahoga nabudihe rana touga veize mene onaeha. ²⁰ E'ano'o e za ḡiazoga zu ḡorezoga veize huze onaeha, mazaḡa Isaraela azaḡani'a guhine onainute'e vazeḡa u'ano, e'e ḡu'a neḡano 'ada radiu'ete'e."

²¹ Ebu ze naenaenina'a, "Iudea haba'anono'o ḡa moneo so'ani 'ahoga mene noneni tuḡuriro. Zu vazeni 'ahoga Iudea haba'anono'o feuri' arirotene, ḡa moneo sau'ani 'ahoga mene rae fureniro. ²² Rehano eme ḡa'a nouge reihi ra'ete'e igihi ra'ohe. Mazaḡa eme edeḡa, haba

nidu'a zamaḡano vase nidu'a ḡae mone ra'ete'e azaḡa he'ehe'eze'ohe."

²³ Ebu ze Paulo teite bare nu'oranoga rae mada 'ahoga rae tiro. E'e madaḡa meirotene, Iuda azaḡa'e ḡehaḡa bagaḡani'a onadu, bare ane radone haba'ano nu'oraro. Paulo'e oherebauono'o onamo ḡorava Badi'a'a zuhi'afi'uma ḡoe'a rae fureno ziniro. Ebu zeḡe'a Iesu mae ḡihinoga rae, Mose goro ḡoe'a zu Peroveta azaḡa buka zamaḡanono'o Iesu hariḡa haramiro. ²⁴ Vase nu'e Paulo ḡoere mae ḡihiniro, u nu'e mene. ²⁵ Ebu ze zeḡe bo'aḡano zamaze mene tiba. Ebu Paulo'a 'ahige zirote'e enogano, ze neono'o buau ḡouriro. Paulo'e zeḡe'a 'izema buanogano 'ahige ziro, raena'a, "Vine Zaḡoḡani'a peroveta vaseḡa Isaia-ono'o vouḡaze zirota'a'e ḡoere huga, raena'a,

²⁶ 'Onamadu Iuda azaḡa 'ahige zo'!

Ḡae egoga igi huni'uma,
rehano mene ederi'uma.
Ḡae horonoga horone huni'uma,
rehano mene zamari'uma.

²⁷ Mazaḡa 'adi duḡuru zama'e tuḡa zu teḡaze'e 'uhuḡa,
ebu ubumaze zuni kuruḡa.

A'e ubumaze hina mene horonifine,
zu teḡaze hina mene igifine,
ebu zamaze hina
mene zamare horonifine.
'Ougadu mene ḡihure baradu,
eḡe'a mene faizoga veize.'

²⁸ E'ano'o zae ederoga veize ḡoere 'adi zi'ohe. Badi'a'a ḡabone hidi'uma ḡoe'a tuḡure'eta'a'e, Iuda mene azaḡa veize tuḡureha, ebu ze mae ḡihini'uma."

[²⁹ Paulo ani 'ouge rae ḡoreze hauḡirotene, Iuda azaḡa 'ai oname ḡouriro ebu zeḡe'a zeḡe bare riḡa ta'iro titiro.]

³⁰ Muri aheu, ani 'ize ḡu'a zamaḡano rehano, ane'a naeḡa haḡae'ete'e neḡano radiunu, ebu iniu ane vaḡe onaidotene, nidu'a mae ḡihizido. ³¹ Paulo'e mene rihau'ena'a Badi'a'a zuhi'azi'uma ḡoe'a haramo zinido, zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso hari ihozido. Ebu vase 'ahogani'a zuni mene gararo haro.

Filipi Ekalesia Azaḡa Mazao Paulo'a Mirihiro

¹ Eḡe Paulo zu Timoteo'a fefa 'adi mirihe'ohe. Eme'e Keriso Iesu veize gaue'ete'e azaḡa. Ebu fefa 'adi'e Filipi neḡano Keriso Iesu mone ra'ete'e azaḡa nidu'a, zu ibito zini'ete'e azaḡa*, zu diakono azaḡa veize tuḡure'ohe.

² Ibite gezo 'ahige reihi: Badi'a emeḡe Mama zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso'a manōḡa zu zama roḡeḡa zini'eno'i!

Paulo'a Filipi neḡano ekalesia azaḡa u'ano Badi'a mazao manōḡa tauḡi ra'ohe zu zamare'ohe

³ Eḡe'a zae zamare'ete'e madaḡano bone, iḡaiḡa eḡe Badi'a mazao manōḡa tauḡi ra'ohe. ⁴ Eḡe'a zae nidu'a veize kurau'etene, iḡaiḡa matu'uheta kurau'ohe. ⁵ Mazaḡa zae'a hari manōḡa ḡadahe mae ḡihinirote'e madaḡanono'o onao izidi, eḡe'a hari manōḡa haramoga veize danahe onainu. ⁶ E'e hube hune 'ahige rae zamare'ohe. Badi'a ani, zae bo'aḡano gau manōḡa fureniro, 'ouge haḡae onamo, Keriso Iesu'a bare onai'uma madaḡa me'uma. E'e madaḡano zae zamao furenirote'e gauḡa manōḡa haḡae hauḡi'uma.

⁷ Za'e eḡe zamao iḡaiḡa radiu'ohe. E'ano'o eḡe'a zae nidu'a mazao 'ahige zamare'eta'a'e manōḡa. Mazaḡa zae nidu'a, Badi'a'a inirote'e gauḡa eḡe'a haḡaoga veize danahe onainu. E ḡu'a neḡano'o 'ada radiu'ete'e zamaḡano zuni, kotao hari manōḡa birirote'e madaḡano zuni, ebu hunio hari manōḡa'e mene tugahe harame inarinite'e madaḡano zuni danahiro. ⁸ Keriso Iesu'a zae zamare'ete'e teige, e zae nidu'a zamare'ohe. Eḡe'a 'ouge rata'a'e, Badi'a ane edeḡa, e huga ḡoere'ohe.

⁹ Ebu e zae veize 'ahige rae kurau'ohe: zae'a Badi'a faifaine ederoga zu nagini'e duduḡa ga ve'oḡa horone ederoga, ebu 'ouge haḡae'ena'a, zae'a zae bare zamrotite'ete'e haḡaiḡani'a bororu onamoga. ¹⁰ Ebu e zae veize 'ahige rae kurau'ohe: Zae radone zamḡano nagini'e manōḡa ederoga, zu zamaze dehenoga, zu haḡai sau'a mene hunezuni haḡaoga, ebu 'ouge haḡae onamo, Keriso'a bare onai'uma madaḡa. ¹¹ Ebu Iesu Keriso'a danazadu zae ḡabone'e duduḡa da'o re'uma. Eḡe'a 'ahige kuranata'a'e, vase'a zae haḡai manōḡa horonadu, Badi'a ḡubane'ena'a zu niḡa mae iḡihinoga veize.

* 1:1 ga bisofu

Paulo'a ġu'a neġano radiu'ete'eano'o hari manogani'a bororu onamiro

¹² Nego nabudi, e ura, za 'adi edero'i! Aduga ġehaġa eġe mazao fureru'ete'ano'o, hari manogani'a bororu onamiro. ¹³ Ebu eġe'a Keriso u'ano ġu'ano radiu'eta'a'e, Roma zuhi'aġa ne enoga taufe edau'ete'e azaġa, zu vaze nunu ġehaġani'a edere ġouriro. ¹⁴ Zuhi'a Boro mone ra'ete'e azaġa'e, eġe'a ġu'ano radiu'ena'a, edau gigaru'ete'e u'ano, Zuhi'a Boro mazao fie giganadu, mene rihau'ena'a, Badi'a ġoere inare harame'ohe.

¹⁵ Vaze nu'a Keriso hariġa harame'eta'a'e, ze eġe gau u'ano 'ahi'ahi ma'ohe, zu vitihhi ra'e'ohe. Rehano vaze nu'e eġe danahihi radu, hari manoga harame hunihi radu, zama manoga hina harame'ohe. ¹⁶ Zama manoga hina harame'ete'e azaġa'e, hari manoga biroga veize, Badi'a'a e ġu'ano mae zouhirote'e, ederadu, zeġe zamarone eġe mazao teadu harame'ohe. ¹⁷ Rehano 'ouge 'ahi'ahi ma'ete'e azaġa'e nize boro reih radu Keriso hariġa harame'ohe. Ze harame'eta'a'e, zamaze'e mene deheġa. Ze 'ouge'ena'a, eġe'a ġu'ano aduga hide'ete'e'a bororanoga veize rae, zamare tauġe'ohe. ¹⁸ A nagini veize? Zeġe'a harame'eta'a'e, zamaze'e duduga ga mene, ago zamaro'i! Ġoere boro'e Keriso hariġa harame'ete'e. ¹⁹ Ebu e e'e u'ano matu'e'ohe. Ebu e zama mone zuni matu'e ona'uma, mazaġa e edeġa, zae'a eġe veize kurau'ete'eano'o, zu Iesu Keriso Vine Zaġogani'a danahe'ete'eano'o, e'e Badi'a'a ġu'anono'o mae buhi'uma.

Paulo ġabone'e Keriso teite

²⁰ E'e 'ahige zamare'ena'a hube hune guhiu radiu'ohe: Eġe mazao nagini'a fureraune zu, e'e mene mazaġarohi'uma. U e'e iġaiġa inare ġoere'ete'e teige, izidi zuni inare ġoeri'uma. Ebu e ġabode radine, ga rudaune, eġe haġai nidu'a'ono'o vaze nu'a Keriso nigunoga urate'ohe. ²¹ Mazaġa eġe mazao'e, ġabode radiu'eta'a'e, Keriso teite radiu'ohe. Ebu rudaune'e, manoga hune hidi'uma. ²² Rehano eġe'a ġabode radine, eġe gau u'ano vaze ġehaġani'a Badi'a ġoere egadu, ġabone hidi'uma. E'ano'o e aġu'a, no'e ibiġano onamine manoga. ²³ E zamahe aheu nemaġano. E ura'e raha 'adi modadu, Keriso teite radihi. 'Ougine manoga tauġi. ²⁴ Rehano e zae veize raha 'adao ġabode radine, manoga. 'Ougine zae danazoga idaġa. ²⁵ E hube hune 'ougene manoga rae zamare'ohe. E edeġa, e'e ġabode radadu, zae nidu'a teite radi'uma. Ebu zae'a Keriso mazao fie'ete'e'a bororanoga veize, zu zae'a fie'ete'ea, matu'uze'a bororanoga veize danazi'uma.

26 'Ougadu eġe'a bare amine, za'e eġe u'ano Keriso Iesu nigune'ena'a, matu'e ruda'uma.

Badi'a mone ra'ete'e azaġa'e ġahunoneġa manoġa hidi'uma

27 Goere boro tiba'e, 'ahige reihi: Za, Keriso hari manoġa mae ġihine'ete'e vazegā ra'ete'e haġaiġano da'o onamo'i! 'Ougine, eġe'a ġiazi' amine, ga haba faġanono'o harize igine zuni, e ederi'uma; Za'a zamaze tibunadu edau gigaru'ete'e, zu zamaze tibano neadu hari manoġa aġiro hau'ete'e azaġa'ono'o hari manoġa inare biretite'ete'e. 28 Ebu aduga zini'ete'e azaġa mene rihoze'ete'e, zu zae'a inare ġoere'ete'e eġe ederi'uma. Zae'a mene rihau'ete'e haġaiġa, aduga zini'ete'e azaġa'e Badi'a'a ruizi'uma, u za'e ġabone hidi'uma. 'uguġa nidu'a Badi'a mazao'no'o furera'uma. 29 Za'e Keriso mazao fie'ete'e ġahunoneġa manoġa da'o Badi'a'a mene zeneha, rehano Keriso u'ano aduga hide'ete'e ġahunoneġa manoġa zuni zeneha. 30 Eġe'a hidirote'e adugaġa zae'a horonirote'e heuġa, zae'a e'e adugaġa hide'ohe. Ebu eġe'a ize e'e adugaġa hide'ete'e izidi zae'a igi'ohe.

2

Za'e zamaze tibunadu, zae'a bare nize mae ovoro'i

1 Za Keriso teite tibuzate'eano'o inare'ohe? Keriso'a zae zamarate'eano'o za manoġahe? Za Vine Zaġoġa teite radiu'ena'a, ane teite matu'e tiburue'hehe? Za vaze mazao manore'e'hehe, zu vetuġazi'e'hehe? 2 Za 'ouge rado'idene, zamaze'e zamare ġiriġiro'i! Zamarone tiba hina zamaro tito'i! Zamaze tibunadu gauo'i! Za'e 'ouge haġae'ena'a, eġe matu'u borofe huno'i! 3 Ago inaho'i! Nize boro reihi ra'ete'e zu zae'a bare niguzoga rae, ġau 'ahoga ago haġao'i! Rehano zae'a bare nize mae ovoradu, vaze zamare ġihizo'i, u za'e ze 'u'uġano rae zamaro'i! 4 Zae zae'a manoġa hidoga veize da'o ago zamaro'i, rehano vaze'a manoġa hidoga veize zuni zamaro'i!

5 Za'e, radoneze zamaġano haġaize zu zamaroneze'e Keriso Iesu'a haġaidote'e teige haġao'i!

6 Ibite bone Keriso ane huga, Badi'a teite idaġa rehano, Badi'a teite idaru'ete'e niġa boro mene obone giganiro.

7 Ebu niġa boro modadu, vaze raena'a, tuġure vazegā teigiuro.

8 Ebu ani vazeo reirote, ane'a ane bare mae ovoiro.

Ebu Badi'a ġoere mene vari'ohaudo. Ane'a ruda'uma ibiġa rehano onaminu.

Ebu vase haḡaiḡa sau'a boro teige, satauroniro ebu rudaro.

⁹ E'ano'o Badi'a'a ani mae ḡihine hitana huneo ohoniro, ebu ni ḡihi'a haro.

E'e niḡa'e ni 'ahoga 'ahoga nidu'a vitinoga.

¹⁰ Badi'a'a 'ougirota'a'e, adureo radiu'ete'e, zu rahao radiu'ete'e, zu raha 'u'uḡano radiu'ete'e nidu'a'a Iesu matu'o hau'ena'a, ḡuḡuroga veize.

¹¹ Ebu ḡuḡurate'e nidu'a'a 'ahige rae furenoga veize: Iesu Keriso'e Zuhi'a Boro.

Ze 'ouge haḡae'ena'a, Badi'a emeḡe Mama ni mae ḡihi'uma.

Ḡabone hidi'uma ibiḡano inare onamo'i

¹² E'ano'o vazehe manōḡa nidu'a, zae'a Badi'a ḡoere ibiḡano iḡaiḡa onamidote'e teige, rihau rudau'ena'a, ḡabone hidi'uma ibiḡano inare onamo'i! U mene eḡe'a zae teite radiu'ete'e zamaḡano da'o, rehano izidi eḡe o'o'ano zuni borofe inare gauo'i! ¹³ Mazaḡa zae'a Badi'a ura haḡaiḡa haḡaoga veize Badi'a'a zae zamao gaue'ena'a inarazi'ohe, zae'a uratadu e'e haḡae'ohe.

¹⁴ Ḡau nidu'a zamaḡano ago ḡoere'ena'a zu ta'iro tite'ena'a, haḡao'i! ¹⁵ 'Ougine za'e vase duduḡa tauḡi re'uma, zu vase'a mene debaze ḡoeri'uma. Ebu izidi ega, haḡai ve'oḡa azaḡa ḡunuḡano, sau'ani 'ahoga mene haḡaadu, Badi'a ubuga ubuga teiḡe, radifo. Za'e, e'e ḡunuḡano buzuva'a adureo agaru'ete'e teige agarano'i!

¹⁶ Ebu ḡabone tuḡutuḡu hidi'uma ḡoe'a vase veize rae furen'o'i! 'Ougine, e'e, Keriso'a bare ovali'uma madaḡano, eḡe'a zae bo'aḡano gau aduga haḡaidota'a'e hugeita raena'a, zae u'ano matu'e ruda'uma. ¹⁷ Ebu zae'a Keriso mazao fie'ete'e u'ano aduga hide'ohe rehano, zae'a Zuhia Boro veize gauine, eḡe'a zae u'ano rudaune e matu'e'ohe. Zu e ura zae nidu'a teite matu'e tiburatihi. ¹⁸ E'ano'o zae zuni eḡe teite matu'e tiburatihi.

Paulo'a Filipi azaḡa u'a Timoteo tuḡuni'uma

¹⁹ Zuhi'a Boro Iesu'a uratine, e zae vaḡe Timoteo ariga tuḡune ame'ohe. 'Ougadu ane'a baradu, zae hari me'odonine eḡe zuni matu'i'uma. ²⁰ Zea'a faine radiu'e ga mene rae Timoteo'e hube hune zamare'ohe. 'Adama ani heuḡa zae zamare'ete'e e'e vazega 'ahoga o'o'a. ²¹ Mazaḡa vase ḡehaḡa'e Iesu Keriso'a urate'ete'e ḡauḡa mene zamradu, zeḡe hune'a urate'ete'e ḡauḡa zamare borofe'ohe. ²² U za edeḡa, Timoteo'e haḡai manōḡano Badi'a gau haḡae'ohe, mazaḡa ani hari manōḡa haramoga veize eḡe teite faifaine gaue onainu. Ani'e ubugani'a moga danane'ete'e teige eḡe

teite gaue onainu. ²³ E'ano'o 'adao eḡe mazao nagini'a fureratite'e ederi'udu'u, Timoteo zae vaḡe tuḡuni'uma. ²⁴ Ebu eḡe zuni zae vaḡe ariga ami'uma ra'ohe. E'e ibiḡa'e Zuhi'a Boro'a haḡaoni'uma rae hube hune zamare'ohe.

Paulo'a Epafrodito Filipi azaḡa vaḡe tuḡuni'uma ra'ohe

²⁵ U Efaforodito, ani eḡe nego. Ani eḡe teite gaue'ohe, zu uti azaḡa teige eḡe teite hari manōḡa bire'ohe. Ani'e zae'a eḡe u'a tuḡuniro. E'ano'o ani onaadu e ḡau nunu mene idaru'etene ani'a danahinu. Rehano izidi Efaforodito'e zae vaḡe bare tuḡunine manōḡa ra'ohe. ²⁶ Mazaḡa ani zae nidu'a ḡiazihira radu zamare hune'ohe. Zae'a ani ibite uḡinirote'e egadu, zamaze'a adudaro. Ane'a za 'ougirote'e igirotene, ani zamaḡa mene idararo. ²⁷ Ani'e hube hune uḡi boro'a madu nariga rudaro. Rehano Badi'a'a vetuḡaneadu fainiro. 'Ougadu e'e, aduga zamaḡano, aduga hena mene bare ragatiro. Badi'a ani Epafrodito da'o mene vetuḡaniro rehano, eḡe zuni vetuḡahiro. ²⁸ E'ano'o e ura, ani'e ḡarihe zae vaḡe tuḡune amihi ra'ohe. 'Ougine, za ani teite hidadu matu'i'uma, zu eḡe zama'a adudu'ete'e'a ufira'uma. ²⁹ E'ano'o Zuhi'a Boro' ibio, matu'o hau rune'ena'a, mae ḡihino'i! Za ani heuḡa vazēḡa nigunine manōḡa! ³⁰ Mazaḡa Keriso gau u'ano ani nariga rudaro. Ani'a zae'a danahifote'e gauḡa haḡaadu, nariga rudaro.

3

Radone zamaḡano haḡai boro'e Keriso edere'ete'e

¹ Nego nabudi, e 'ahige bare reihi: Za Zuhi'a Boro teite tiburanate'e u'ano matu'o'i! Eḡe'a ibite iraduguzirote'e ḡoe'a, bare bare to zinihi ra'ohe. A'e eḡe mazao mene gau boro, zu a'e zae'a mene ve'oroga veize.

² Badi'a aḡu'a zu haḡai sau'a haḡae'ete'e azaḡa veize ḡiano'i! Ze'e Iuda azaḡa. Iuda azaḡa'e zae so'oze'ena'a, ahiri rana iḡuri haḡaine, Badi'a mone re'uma ra'ohe. Rehano ze'e foure ahiri ru'i tauḡe'ohe. A'e huga o'o'a. ³ U eme'e hube hune Badi'a mone ra'ete'e azaḡa. Eme'e Badi'a Vine Zaḡoḡani'a ibitofeadu Badi'a mazao kurau'ohe. Eme Keriso Iesu nigune'ohe, e'ano'o ahiri rana iḡuri haḡae'ete'e. Zu Badi'a ubuḡa rouga radu zeḡe edeḡano gauete'e azaḡa eme'a mene zamare borofe'ohe. A'e huga o'o'a haḡaiḡa.

⁴ Rehano vase 'ahogani'a ani'e vase nagiga ra'ete'e moneo Badi'a'a mae ḡihini'uma ra'ete'e borofe zamarine, eḡe zuni eḡe moneo borofe hune rouga idaḡa.

U vase 'ahogani'a ahiri gauḡa ḡehaḡa haḡae'ohe rae zamarine, a'e eḡe'a vitinoga. ⁵ E'e fureranadu mada fu'o zu uḡidu fare meiotene, ahirihe rana iḡuri haḡairo. E'e

Isaraela vazegā, Beniamini iduhu vazegā, ebu Heberu mariga huga huga. Iuda goro gōe'a moneo'e Farisea vazegā, goro gōe'a faifaine hağaido. ⁶ Badi'a veize inare'ete'e moneo'e ekalesia azağā ege'a zamahe nidu'a hina sausauzido. Iuda azağā goro gōe'a faifairu hağaadu, dudugā ra'ete'e moneo'e, mene ve'oniro.

⁷ Ege'a ahi gāuga'e manogā tauği zu gāu boro bagağā rae zamarinu. Rehano Keriso'a ege veize rudarote'e ederirotene, 'uguğā hağaiğā'e huga o'o'a hağaiğā rae zamarinu, mazağā e'e Keriso ederihī reinu. ⁸ Ebu e 'ize bare reihi. Ibite Badi'a'a matu'oga veize rae zamare hağaidote'e hağai'a nidu'a'e huga o'o'a ra'ohe. U Keriso Iesu, ege Zuhī'a Boro, ani'e inihu edere'eta'a'e, manogā boro bagağā. E'e, Keriso u'ano hağaihe amahiğā nidu'a modiro. Ebu 'uguğā hağaiğā'e busi rae zamare'ohe, e'e Keriso mone reifine, ⁹ zu ane teite tiburafine. E'e izidi ege inarao goro gōe'a hağaadu, Badi'a ubumao dudugā rae, mene ra'ohe, rehano Keriso mazao fie'ete'eano'o Badi'a ubumao dudugā rae ra'ohe. A'e Badi'a ane'a 'ouge ra'ohe, mazağā ege'a Keriso mazao fie'ete'e u'ano. ¹⁰ E ura'e Keriso faifairu ederihī, zu ani'a runeono'o bare gābodirote'e gigi'ağā ederihī, zu ane zaharanirote'e teige ege zuni zahararatihī, zu ane'a rudarote'e teige ege zuni hağai sau'a moneono'o rudau vağinihi. ¹¹ 'Ougadu e nougihi reine zuni, ege'a Keriso teite runeono'o bare gābode iğunadu, e'e gāboneğā hina onamihi ra'ohe.

Zamamone oname hohono'i

¹² E'e, 'uguğā hağaiğā nidu'a hağae hağeha rae, mene ra'ohe, zu e'e Keriso teige dudugā hune rae mene ra'ohe. Rehano e'e hağaiğā hağae hunihī rae ize inare'ohe, mazağā, e'e Keriso hune teigoga veize, Keriso Iesu'a ege meiro. ¹³ Nego nabudi, e'e Keriso teige huneha rae mene zamare'ohe. Rehano e'e, gāu tiba 'adi hağae hunihī ra'ohe: E'e, gāruni moneo hağairote'e gāuğā nidu'a mene zamare'ohe. Rehano zama mone gāuğā da'o zamare'ohe. A'e Keriso ederadu, ane teigoga veize inare gae'ohe. ¹⁴ E'e Keriso hune teigoga veize inare oname'ohe zu gōnagano Badi'a'a naeğā ini'uma. E'e naeğā'e Badi'a'a huhe'ete'e zu adure zamahe iti'uma, mazağā Keriso'a ege veize gau hağairo.

¹⁵ E'ano'o emege nidu'a Badi'a mazao fiadu zamarone manogā meirote'e azağā'e, 'ahige zamari'uma. Ebu hağai nu zamağano zae'a nufe zamarine, a'e zuni Badi'a'a zamazeo doğo'ani fureno zini'uma. ¹⁶ Rehano goere boro'e

emeḡe iniuiniu'e Badi'a'a ihofirete'e idunaḡano haḡae on-ami'uma.

¹⁷ Nego nabudi, eḡe teiḡo'i zu emeḡe'a ihozirote'e haḡaiḡano radiu'ete'e azaḡa faine ḡiane'ena'a zeḡe zuni tuhuzo'i. ¹⁸ Mazaḡa vaze ḡehaḡani'a agire teiḡe Keriso agireniohe. E'e ibite 'uguḡa azaḡa haḡai 'ai ḡae ḡehaḡa me'odo ziniro rehano izidi zeḡe haḡai zamaradu nihe vuḡani'a onae'ena'a bare ra'ohe. ¹⁹ Ze'e ḡonagano rudaune, irerogao diuḡi'uma. Ze'e ahirize'a urate'ete'e haḡaiḡa da'o haḡae radiu'ohe. Ebu mazagaro haḡaiḡa haḡae'e rehano, a'e zeḡe'a bare ite'ohe, zeḡe'a zamare'ete'e ḡauḡa nidu'a'e raha 'adi ḡauḡa. ²⁰ Rehano emeḡe radone haba'a'e adureo. Ebu Zuhia Boro Iesu Keriso eme ḡabofi'uma vazega, e'ano'o ovaite'e guhine radiu'e'uma. ²¹ Ani ḡau nidua'a zuhi'ani'et'e inaraḡa obone'ohe. Ani'a bare ovaite'e madaḡano, e'e inaraḡa hina ahirife ruhura'umate'e ani'a mae nufadu, ahi'a iziḡa manoga heuḡa rifi'uma.

4

¹ E'ano'o nego nabudi, Zuhi'a Boro mazao fiadu edau gigarano'i! E'e za zamare rudau'ohe zu giazihhi ra'ohe. Ebu za'e eḡe matu'ohi'ohe, zu eḡe'a niguze'ete'e azaḡa.

Inara Goe'a

² Euodia za Sintike, e za umize'ohe, za'e Zuhi'a Boro moneo reirote'e azaḡa bobo zamaze tibuno'i. ³ Eḡe teite gau tibano gau'e hune'ete'e vazega, ḡa'a roḡae aheu e'e danazite'e eḡe'a umie'ohe. Ze'e hari manoga haramoga veize eḡe teite inare gaido. Ze'e Kelemenito zu eḡe teite gaidote'e azaḡa nunu teite gaido. Ebu zeḡe nidu'a ni'e Badi'a'a ḡabone bukaḡano mirihiro.

⁴ E bare bare 'ahige ra'ohe: Mada nidu'a Zuhi'a Boro'a zae veize haḡairote'e zamaradu matu'o'i! ⁵ Vaze mazao roḡeru rado'i, vaze nidu'a'a za'e roḡega rae horozoga. Za 'adi zamaro'i! Zuhi'a Boro'e 'ariga bare onae'ohe.

⁶ Ḡau ni 'ahoga moneo zamaze 'ago adudano'i! Rehano nagini'a furerano'idene, e'e ḡauḡa nidu'a'e Badi'a mazao umido'i! Ebu za kurano'idene iḡaiḡa Badi'a Mazao manoga tauḡi ro'i! ⁷ Ebu Badi'a'a zama roḡega zini'uma, e'ano'o zamaze'e mene aduda'uma zu mene riha'uma, mazaḡa za'e Keriso Iesu teite tiburaro 'ahine. Zama roḡega a'a'e boro bagaḡa zu hoe'aḡa, vaze'a zamaroga zu mene idaḡa.

⁸ Nego nabudi, ḡoere ḡonagano 'ahige reihi! Haḡai 'ahiguḡa zamare onamo'i! Huga ḡoere'ete'e haḡaiḡa, gubaitite'ete'e haḡaiḡa, haḡai duduga, zama deheḡa haḡaiḡa, vaze'a matui'uma haḡaiḡa manoga zu vaze'a rae ḡihini'uma

haḡaiḡa manoḡa. Nagi haḡai manoḡa tauḡi ga vase'a ni-guni'uma haḡaiḡa manoḡa horono'idene e'e zamare'eno'i!
 9 Zae'a eḡe mazaono'o ederirote'e, zu meirote'e, zu igirote'e
 ḡoe'a nidu'a, zu eḡe haḡaio horonirote'e haḡaiḡa nidu'a,
 zae radone zamaḡano haḡao'i! Ebu zama roḡeḡa rife'ete'e
 Badi'aḡani'a zae teite radiu'e'uma.

Filipi azaḡani'a Paulo danane'ena'a ḡau tuḡuriro

10 E'e Zuhi'a Boro mazao matu'e rudau'ohe, mazaḡa faḡa hune radate'e enogano, za bare eḡe zamaradu eḡe ferehidote'e ḡauḡa tuḡurodo. E edeḡa, za hube uratinu rehano, danahe'ete'e ibiḡa mene hidiro. 11 E ḡau nu'a ferehe'ete'e u'ano, 'ouge mene ra'ohe. Mazaḡa eḡe mazao nagini'a fureraune, a'e ḡau'a ferehe'e ga mene, rehano e edereha zamahe'e idaḡa da'o. 12 E edeḡa, ḡau o'o'a zamaḡano radiu'ete'e radoneḡa, ga ḡau ḡehaḡa zamaḡano radiu'ete'e radoneḡa. Radone nagiga zamaḡano zuni, e'e matu'e radoga ederiro, ogomu ḡehaḡa ga o'o'a, ḡau ḡehaḡa ga o'o'a. 13 E'e, radone nagigano zu ḡau nidu'a haḡaoga idaḡa, mazaḡa Keriso'a inaraḡa ini'e 'ahine. 14 Rehano e 'ada aduga hide'ete'ea, zae'a danahe'eta'a'e manoḡa tauḡi.

15 Filipi azaḡa, za edeḡa, zae'a hari manoḡa ḡadaheḡano igirote'e madaḡano bone, e, zae haba Makedoniaono'o iḡunirotene, zae Filipi ekalesia azaḡani'a da'o ḡau nu ini'ena'a danahiro, u neḡa 'ahoga 'ahoga ekalesiaḡa azaḡa'e mene 'ougiro. 16 Eḡe'a Tesalonika neḡano radiunute'e zamaḡano zuni, e ḡau'a ferehinutene, za eḡe veize bare bare ḡau tuḡurido. 17 E'e zae'a ḡau nu bare tuḡuronoga veize 'ahige mene ra'ohe. Rehano zae'a danahe onamadu, Badi'a'a naeḡa zinite'e'a bororanoga urate'ohe. 18 E'e ferehe'ete'e ḡauḡa nidu'a 'ada. A'e boro bagaḡa. Zae'a eḡe veize tuḡurirote'e ḡauḡa, Epaforodito'a odohe onairotene, ḡauhe'a ḡehararo. Zae'a tuḡurirote'e ḡauḡa'e Badi'a ḡahunohau'ete'e hohoḡa manoḡa heuḡa. A'e Badi'a'a mae ḡihine'ohe, zu matu'e'ohe. 19 Eḡe Badi'a'a, ane ḡauḡa ḡehaḡa bagaḡaono'o, Keriso Iesu u'ano borofe zini'uma, ḡauze'a fereze'ete'e madaḡano.

20 Emeḡe Badi'a, emeḡe Mama nigune'eno'i, onamo tuḡutuḡu! Hube hube hune 'ougo'i!

Paulo'a Filipi kuru azaḡa veize uhiu tuḡure'ohe

21 Iesu Keriso mazao fie'ete'e azaḡa nidu'a veize uhiu tuḡure'ohe. Zuhi'a Boro mone ra'ete'e azaḡa eḡe teite 'ada radiu'ete'e'a uhiu tuḡure'ohe. 22 Adao Badi'a veize ra'ete'e

azaḡa nidu'a'a zae veize uhiu tuḡure'ohe. Roma zuhi'aḡa*
neo Badi'a mone ra'ete'e azaḡa zuni uhiu tuḡure'ohe.

²³ Zuhi'a Boro Iesu Keriso ḡahunone manōḡani'a zae vine
teite radiu'eno'i!

* **4:22** Niga, Kaisara

Kolose Ekalesia Azaḡa Mazao Paulo'a Mirihiro

¹ Eḡe Paulo'a emeḡe nabudi Timoteo teite fefa 'adi mirihe'ohe. E'e Badi'a'a madu, Keriso Iesu veize apostolo gauḡano ohohiro. ² Fefa 'adi'e Kolose neḡano radiu'ete'e Badi'a mone ra'ete'e zu Keriso gauo hubehune gaue'ete'e azaḡa veize mirihe'ohe. Badi'a, emeḡe mama'a manohuga zu zama roḡeḡa zeno'!

Paulo'a manoḡa tauḡi ra'ohe zu kurau'ohe

³ Eme zae veize iḡaiḡa kurau'etene, Badi'a, emeḡe Zuhi'a Boro Iesu Keriso Moga mazao manoḡa tauḡi ra'ohe. ⁴ Mazaḡa zae'a Keriso Iesu mazao fie'ete'e zu Badi'a mone ra'ete'e azaḡa nidu'a zamaradu danaz'ete'e igiro 'ahine. ⁵ Zae'a 'ouge'eta'a'e Badi'a'a zae veize e'e naeḡa adureo ruhinirote'e mae ḡihini'uma 'ahine. Za'e hari manoḡa ḡoe'a huga ḡadaheḡano igirote'ano'o, Badi'a'a e'e naeḡa ruhine tiro. Ebu izidi zuni za'e e'e zamare'ohe. ⁶ E'e hariḡa manoḡani'a zae mazao feuriro. Za'e Keriso mazao fie'ete'e azaḡa sau'aze Badi'a'a rae mode'ete'e hariḡa huga igiro. E'e madaḡanono'o onao izidi, zae'a ḡaboneze ḡihune'ete'e teige, haba nidu'a zamaḡano hari manoḡani'a vaze zamao gauadu, ḡaboneze ḡihune'ohe, ebu hari manoḡa mae ḡihine'ete'e azaḡani'a ḡeharu'ohe.

⁷ Za'e Epafara'a hari manoḡa ihoziro. Ani'e emeḡe teite gaue'ete'e zu emeḡe zamarone. Ani'e Keriso veize iḡaiḡa gaue'ena'a emeḡe danafe'ohe. ⁸ Ebu ani'e zae'a vaze zamaradu danaze'ete'e me'odofiro. vaze danazoga veize, vine Zaḡoḡani'a inaraḡa ziniro.

⁹ E'ano'o, emeḡe'a zae hari 'ouge igirote'e madaḡanono'o onao izidi, eme'e hubehune zae veize iḡaiḡa kurau'ohe, ebu Badi'a ahiḡe umine'ohe; Vine Zaḡoḡa hina ani'a zama huhuzaḡa zu edeḡa zenadu Badi'a'a ura'ete'e gauḡa zae'a hugahune ederi'uma. ¹⁰ Eme 'ahige kurau'ohe; Zae'a Zuhi'a Boro ibio ani gubane'ena'a, zu Badi'a ubuḡa reifine zae'a nagini haḡae'ete'ea Badi'a'a za'e manoḡa reifine, zu zae'a haḡai manoḡa nidu'a faifaine haḡaifine, zu Badi'a borofe edere onamifine.

¹¹ Ebu eme ahiḡe kurau'ohe; Badi'a gigi'a inaraḡa ḡonaga 'o'o'a hina zae'a inarifine, ebu e'e inaraḡa hina zae'a mene ḡarihe maḡunifine, zu adugani'a onaite'ea, zae'a edau gigarafine, ebu zae zamao matu'u'a iri'avoga. ¹² Ebu eme hena ahiḡe kurau'ohe; Zae'a Badi'a, emeḡe Mama

mazao manoġa tauġi rouga. Badi'a ani, ane mone ra'ete'e azaġani'a Badi'a haba agaġa zamaġano radiu'ena'a me'uma manohugaġa, zae zuni zeġe teite meifine, ibitoziniro. ¹³ A'e Badi'a'a uzaboono'o emeġe mae vaġifiro, ebu ane ubuga zamaroneġani'a zuhi'ani'ete'e zamaġano ohofiro. ¹⁴ Ebu Badi'a ani Keriso ru hina emeġe ġabofiro, ebu emeġe sau'a nidu'a rae modiro.

Keriso'e hitaga hune

¹⁵ Eme Badi'a'e horonoga mene idaġa, rehano Iesu Keriso'e Badi'a iraġa furene'ohe. Iesu Keriso'e, ġau nidu'a ize izema fureranogano Badi'a teite radiunu, ebu ġau nidu'a'e ani 'u'uġano. ¹⁶ Mazaġa Kerisono'o Badi'a ġau nidu'a haġairo, adure zu rahao radiu'ete'e ġauġa, horone'ete'e zu horonoga mene idaġa ġauġa haġairo. Badi'a'a vine zuhi'aġa, tuġure viga inaraġa ebu ġau inaraġa nidu'a Kerisono'o zu Keriso veize haġairo. ¹⁷ Keriso'e ġau nidu'a ize izema fureranogano ani'e 'e'e radiunu, ebu ani'a ġau nidu'a radiu oname'ete'e zu ġau nidu'a gaue tiburu'ete'e haġairo. ¹⁸ Keriso ani ekalesia vadiga, ebu ekalesia'e ani ahiri. Ġadaheġano'e ġau nidu'a ani mazaono'o fureraro, ebu ani'e runeono'o ġabodi'uma azaġa bo'aġano ane'a ibite ġabodiro. A'e ġau nidu'a ane'a zuhi'anoga veize. ¹⁹ Mazaġa Badi'a ani'e ane urao Keriso zamaġano radi'uma reiro. Ebu e'ano'o Keriso'a Badi'a haġai furenehuni'uma. ²⁰ Ebu Badi'a'a ane urao vase zu ġau nidu'a Keriso teite bare tibuni'uma reiro. Ebu Badi'a zu ġau nidu'a bo'aġano zama roġeġa veize Keriso'a satauroo ruġa sonirote'eano'o, adure zu rahao radiu'ete'e ġauġa nidu'a, ibite'e Badi'a mazao fararo rehano, Keriso teite bare tibuziro.

²¹ Za'e ibitebone Badi'a mazaono'o fararo, ebu za'e haġai sau'a haġaidote'e u'ano, za zama'e agireġa radu, Badi'a mazaono'o fararo. ²² Rehano Keriso'a ane ahirio satauroo rudarote'e u'ano, izidi za'e Badi'a'a ane teite bare tibuziro, za'e ane zamao ohozadu, ane ubumao za'e duduġa, ebu toragani o'o'a reifine. Vaze'a Badi'a zamao za'e ve'oreha rae mene re'uma. ²³ Zae'a hubehune Badi'a mazao fie oname'ena'a edau gigaraune, zu hari manoġa zamaġano, ġabone manoġa me'uma reirote'e ġoe'a zae'a obone giganine, za'e Badi'a ubumao duduġa re'uma. E'e hariġa manoġa'e haba nidu'a zamaġano haramone'ete'e. Ebu eġe, Paulo'e Badi'a'a hari manoġa haramone'ete'e gauġano ohohiro.

Paulo'a Ekalesia Veize Gauiro

²⁴ Izidi 'ada e'e, zae mazao hari manoġa haramirote'e u'ano aduga hide'ete'e moneo matu'e'ohe. Ebu Keriso'a

aduga hidirote'e teiḡe, eḡe zuni eḡe ahiri hina e'e aduḡaḡa hide'ete'e mene rihone'ohe. E'e haḡaiḡa'e Keriso ahiri'e ekalesia azaḡa veize. ²⁵ E'e Badi'a'a ekalesia azaḡa tuḡure gauḡano ohohiro. A'e zae mazao, Badi'a ane ḡoere ihozoga veize ²⁶ U'uru radiu'ete'e ḡauḡa 'a'a'e amahi hune azaḡa mazao Badi'a'a mene rae fureniro, rehano izidi ane mone ra'ete'e azaḡa mazao furene'ohe. ²⁷ Badi'a ani, ibite mene rae furenirote'e u'uru radirote'e ḡauḡa manoḡa 'a'a'e, Iuda mene azaḡa bo'aḡano Badi'a inahe meirote'e azaḡa mazao rae fureniuma reiro. E'e u'uru radiro'ete'e ḡauḡa'e Keriso. Ani'e zae zamao radiu'ohe, e'ano'o Badi'a'e manoḡa hune u'ano zae zuni manoḡa hune re'uma.

²⁸ Ebu eme'e edeḡafe nidu'a hina iraduguzena'a, zu ihoze'ena'a, vase nidu'a mazao Keriso hariḡa harame'ohe, mazaḡa emeḡe ura'e emeḡe'a danazadu vase nidu'a'a Badi'a zama faifairu edere'ena'a, ane ibio da'o oname'ena'a duduga vaseḡa radu, Keriso ane zamao ohози'uma. ²⁹ 'Ouge haḡae'ete'e veize eḡe zamao inare gau'eta'e Keriso gigi'aḡa hina inare gau'e'ohe.

2

¹ Eḡe'a 'adi ra'eta'a'e, e ura za edero'i! Eḡe'a zae, zu Laodikea neḡa azaḡa, ebu ize mene horohate'e azaḡa nidu'a danazoga veize inare'ohe. ² E ura ze'a inaratitoga zu zamarotite'ena'a tiburanoga. Ebu e ura ze'a Badi'a u'uru ḡauḡa edere hunoga. U'uru ḡauḡa a'e Keriso. ³ Ebu Keriso mazao bu'u Badi'a'a u'uru tidote'e zamaroneḡa boro bagaḡa ederi'uma. ⁴ Eḡe'a 'adi ra'eta'a'e, vase'a zamaguhi ḡoe'a hina mene so'ozifine. ⁵ Ḣiano'i! E'e zae teite mene radiu'e rehano, eḡe zama'e zae mazao radiu'ohe. E'ano'o zae'a haḡai manoḡano radiu'ete'e zu zae'a Keriso mazao fie gigaru'ete'e ederadu, matu'e'ohe.

Keriso Mazao e Ḣabone Iziga

⁶ E'ano'o Keriso Iesu'e Zuhi'a Boro radu za'e mae ḡihiniro 'ahine, ani teite tibururu radiu'eno'i! ⁷ Ebu ire taigani'a rahao kame gigaru'ete'e teiḡe, Keriso mazao kame gigaranadu, ane zamare'ena'a farau onamo'i! Ebu Epafara'a Badi'a ḡoere ihozidote'e teiḡe obone gigano'i! Ebu Badi'a mazao iḡaiḡa manoḡa tauḡi ro'i! ⁸ Vaze ḡoere faine ḡiano'i! Hena, zeḡe'a tutuze ve'ozi'uma. Ze'e Badi'a edeḡa zu vase'a nouge nouge radiu'ete'e edeḡa nidu'a raha adi ibiḡano ihozi'uma. Zeḡe ḡoere'e huga 'o'o'a zu ḡuriro ḡoe'a. Ḣoere a'e Kerisoono'o mene onae'ohe, rehano amahi azaḡa edeḡanono'o zu haba 'adi vineḡanono'o. ⁹ Ḣiano'i! Mazaḡa Badi'a ḡabone zu haḡai nidu'a'e Keriso

zamaḡano iri'ave radiu'ohe. Keriso'e vase reirotene ani'e ize Badi'a, e'ano'o za'e Keriso zamaḡano Badi'a haḡai nidu'a horone'ohe. ¹⁰ Ebu za'e Keriso teite tibuziro zu ani mazaono'o haḡai 'adi nidu'a meiro. Vine sau'a zuhi'aḡa, zuhi'a nidu'a zu ḡau nidu'a'e Keriso 'u'uḡano radiu'ohe. ¹¹ Iuda azaḡa'e, Badi'a mone ra'etene, vase 'evore hina ahiri ogaḡa vari'e modadu iḡuri haḡae'ohe. E'e teige za'e, Keriso mone reirotene, Keriso'a zamaroneze sau'a zu ḡaboneze sau'a vari'e mode'ena'a, zamazeo iḡuri haḡairo. ¹² E'e huga'e, zae'a Badi'a ni mae ḡihinadu bapatizo meirote'e zamaḡano, Keriso teite ḡuriro, ebu Keriso ane teite bare ḡabode iḡuniro. Mazaḡa Badi'a'a Keriso runeono'o bare ḡabonirote'e gigi'aḡa mazao zae'a firo 'ahine. ¹³ Ebu ibite vineze'e rudanoga zu Badi'a mazaono'o faraunu. U e'e madaḡano'e, zae ḡabone sau'a'e ize mene vari'e modiro. Rehano 'ouge ize haḡairote'ea, Badi'a'a za'e Keriso teite bare ḡaboziro. Ebu emeḡe sau'a nidu'a rae modiro. ¹⁴ Ebu Badi'a'e Emeḡe haḡai sau'a u'ano emeḡe 'ute'ete'e Iuda azaḡa goro ḡoe'a'e nidu'a madu, Keriso teite satauroniro. 'Ouge haḡae'ena'a, Badi'a'e goro ḡoe'a nidu'a 'uiro. ¹⁵ Ebu 'ouge haḡae'ena'a, Badi'a'a vine sau'a zuhi'aḡa zu zuhu'a inaraze mae buno ziniro. Mazaḡa goro ḡoe'a 'uiro 'ahine, Satani'a e'e ḡoe'a hina emeḡe 'utoga mene idaḡa. Ebu Keriso satauronirote'e zamaḡano, vine nidu'a Keriso'a ro'aze hauḡirote'e, Badi'a'a hunio fureniro.

¹⁶ Eano'o, zae'a aue'ete'e zu gage'ete'e moneo ga muri muiḡa, bato iziḡa muiḡa zu Iuda azaḡa Bana Madaḡa u'ano, vase 'ahogani'a zae ve'oḡa rae zoitene gararozeno'i! ¹⁷ Mene! Iuda azaḡa goro ḡoe'a zu muiḡa 'uḡuḡa'e Badi'a'a rae tirote'e ḡauḡa manoga emeḡe rifiuma vineḡa isoḡa. Rehano izidi ḡau manoga a'e fureraneha. E'e ḡauḡa huga'e Keriso. ¹⁸ Ḡurire'ena'a nize mae ovoe'ete'e zu tuḡure viga mazao kurau'ete'e azaḡa ḡoere ago ego'i! Ze'e za tutuze ve'ozihhi ra'ohe. Ze'e tuḡure viga horoneha ra'ena'a, nize mae ite'ena'a ḡoeri'uma, rehano ze zama'e mene Badi'a mazaono'o, ebu ze 'ane ze'e nize boro azaḡa re'uma. ¹⁹ Ze'e Keriso mene hegote'ohe. Keriso ani ekalesia vadiga, ekalesia azaḡa'e ane ahi'a. A'u'a zu viniga hina tibuzetene ahiri nidu'a gigaze'ohe. Ebu Badi'a'a ekalesia ibitozini'ena'a inari'uma.

²⁰ Za'e Keriso teite rudau'etene, raha 'adi vineḡa zuhi'aḡaono'o mae buze'ohe. Rehano za'e nougadu ize raha azaḡa haḡaio radiu'ete'e teige zeḡe ḡoere igi'ohe? ²¹ Ze 'ahige ra'ohe, "Ago obone to'i! Ago au nuro'i! Ago obone nuro'i!" ²² 'Ahiguḡa goro ḡoe'a'e vase mazaono'o onae'ohe.

E'e goro ḡoe'a'e mene faḡa haḡae'ohe zu dauḡe'ohe. ²³ Goro ḡoe'a 'uguḡa'e edeḡa boro ḡoe'a iraga, rehano huga'e o'o'a. Ze'a kuru veize zeḡe bare inahirote'e ḡauḡa'e vase maza'ono'o zu ze'e ḡurire'ena'a nize ufeta mae ovoi'uma, ga ahirize sausaune'eta'e Badi'a matuo hafine. Rehano goro ḡoe'a 'uguḡa'e gigi'aḡa o'o'a 'ahine, zamarone sau'a mae vaḡini'uma moneo mene danaze'ohe.

3

Ḡabone izigano radiu'ete'e

¹ Goro ḡoe'a 'uguḡa'e gigi'aḡa o'o'a. E'ano'o ḡabone ḡauḡa adureo radiu'ete'e da'o zamare borofe'ena'a vaḡo'i! Mazaḡa za'e Keriso teite ḡabozadu, ḡabone iziga meiro. Ebu Keriso ani adureo Badi'a eda'e moneo inaraḡeta radiu'ohe. ² E'ano'o adure ḡauḡa da'o zamaro'i! U raha 'adi ḡauḡa'e ago zamaro'i! ³ Mazaḡa za'e ibi'a haḡaiḡa sau'a modiro, ebu za'e Badi'a 'evore zamaḡano Keriso teite tiburu radiu'ohe. Badi'a aḡu'a azaḡa'e e'e ederoga mene idaḡa. ⁴ Keriso'e ḡabone iziga zini'ete'e vaseḡa. Keriso ane'a bare onai'uma madaḡano, zae zuni ani teite agaḡa manoga'ano eda'uma.

⁵ E'ano'o za'e ahiri'a urate'ete'e haḡaiḡa nidu'a mae mode hauḡo'i! A'e ubuma ḡezo, zamarone toraga, ahiri u'ute'ete'e zamare borofe'ete'e, ḡau mae buroga urate'ete'e. Ebu ḡau ḡehaḡa ago urate rudano'i, mazaḡa 'uguḡa vaseḡa'e ire emoga* mazao kurau'ete'e heuḡa. ⁶ E'e guḡa haḡaiḡa u'ano Badi'a'e zamaḡa ḡugine runadu, e'e naeḡa zini'uma. ⁷ Zae zuni ibite 'uguḡa haḡaiḡa haḡae'ete'e azaḡa teite tiburu radiudo, ebu 'uguḡa haḡaiḡa haḡaido. ⁸ Rehano izidi za'e, maḡunu, zama ḡugi, vase sausaune'ete'e, vase ni sausaune ḡoere'ete'e, 'uguḡa haḡaiḡa nidu'a modo'i! Ebu ufire ḡoea zae hebeono'o ago ro'i! ⁹ Ebu vase teite ago ḡurirotito'i, mazaḡa za'e sau'a haḡaoga urate'ete'e zamaroneḡa zu ibite raha 'ada haḡairote'e haḡaiḡa modiro, ¹⁰ ebu vase iziga reiro. Badi'a ani, ane'a vase haḡairote'e iraga idunaḡano, zae izife'ohe, zae'a Badi'a faifairu ederifine. ¹¹ Badi'a'a ḡabone iziga rifirote'e moneo, eme'e 'ahige mene re'uma: Giriki azaḡa ga Iuda azaḡa, ahi'rio iḡuri haḡairote'e azaḡa ga iḡuri mene haḡairote'e azaḡa, guni'a azaḡa ga Sikute azaḡa†, ḡu'a teige gau'ete'e azaḡa ga boha'a azaḡa. 'Ouge eme'e emeḡe'a bare avoavo mene rae re'uma. Rehano emeḡe nidu'a Keriso mone ra'ete'e da'o zamare borofi'uma. Keriso'e emeḡe nidu'a zamao radiu'ohe.

* 3:5 Ire hina vase haḡadu Badi'a teige ane mazao kurau'ohe. † 3:11 Sikute haba'ano radiuete'e guni'a azaḡa

¹² E'ano'o Badi'a'a ane mone ra'ete'e azağa zu ane'a zamare borofe'ete'e azağa, za'e, Badi'a'a ane veize meiro 'ahine, vase vetuğazeadu danazo'i! Hağai manoga vase mazao hağao'i! Ğae'a ğae bare niğo mae ovoro'i! Roğeru rado'i! Ago ğarihe mağuno'i! ¹³ Vaze'a zae mazao hağai sau'a hağao'idene, ago mağuno'i, ebu Zuhi'a boro'a zae sau'a rae modirote'e teige zeğe sau'a zuni rae modo'i! ¹⁴ Ebu hağai manoga 'adi nidu'a ro'anoga ğauğa'e zamarone. Za'e vase teite zamarotito'i! Zamarotitine, zae nidu'a tibura onai'uma.

¹⁵ Badi'a'a za'e Keriso ahiri radu uniho manogano radifine huze nu'oziro. E'ano'o Keriso zama roğegani'a zae zama ibitozeno'i! Ebu iğaiğa Badi'a mazao manoga tauği ro'i! ¹⁶ Keriso ğoere hina zamaze iri'va'ono'i! Faifairu zamare'ena'a ihotito'i ebu iradugutito'i! Zae zamao Badi'a mazao manoga tauği radu, Salamo badağa, kuru badağa zu Vine Zağogani'a zini'ete'e badağa mo'i! ¹⁷ Ebu nagini ğoero'idene, ga nagini hağao'idene, Zuhi'a Boro Iesu niğano ğau nidu'a hağao'i! Ebu ane niğano Badi'a, emeğe Mama mazao manoga tauği ro'i!

Goro ğoe'a Keriso mone ra'ete'e azağa veize ra'ohe

¹⁸ Roğae, ohozeze ğoere ego'i, mazağa 'ougine, Zuhi'a Boro moneo ra'ete'e roğaeğani'a hağai'uma hağaiğa hağae'ohe. ¹⁹ Ohoze, inudeze zamaro'i, ebu ago sausau zo'i! ²⁰ Tahia kome'a kome'a, za'e iğaiğa vi'u mogo ğoere nidu'a ego'i, mazağa za'e 'ouge hağaine, Zuhi'a Boro'e matu'i'uma. ²¹ Nanu, mama, tahi'aze zamaze ago adufo'i! 'Ougine, zamaze'a vetuğara'uma zu inaraze'a ovoi'uma.

²² Tuğure azağa, ğu'a teige gau'ete'e azağa, zae gau nidu'a zamağano, zuhi'aze tuğureze ego zeno'i! Ze'e raha 'ada da'o zuhi'azi'e rehano, ego zeno'i! Ebu zuhi'aze'a horozadu matu'oga veize radu ago zamare gauo'i! Rehano, Zuhi'a Boro rihone'ena'a zae zuhi'a veize hube hune gauo'i! ²³ Ebu nagini ğauğa zae zuhi'a veize hağao'idene, zamaze nidu'a hanadu Zuhi'a Boro veize gau'e'ete'e teige hağao'i! Za'e vase veize da'o mene gau'e'e rehano, Zuhi'a Boro veize borofe gau'e'ohe. ²⁴ Mazağa ğiano'i! Za edeğa, Badi'a mone ra'ete'e azağa zini'uma reirote'e ğauğa'e, zae'a gau'e'ete'e naeğa hağae'ohe radu, Zuhi'a Boro'a zini'uma. E'ano'o zae'a 'ouge zae zuhi'a veize hağae'eta'a'e, Zuhi'a Boro Keriso veize gau'e'ohe. ²⁵ Ğiano'i! Badi'a'e nize boro ga nize zuhu'a rehano, vase'a hağai sau'a hağaetene, e'e naeğa zini'uma.

4

¹ Zuhi'a azağa, zae tuğure azağa'e hağai duduğano da'o zuhi'azo'i, ebu vase nu da'o ago faizo'i, rehano nidu'a faizo'i! Mazağa za mene 'ouGINE, zae Zuhi'a, adureo radiu'ete'e'a, hağaize ġianadu e'e naeğa zini'uma.

Inara Ġoea Kuru moneo

² Za'e iğaiğa kurau'eno'i! Zamaze'e ra'ane'ena'a bohanadu, Badi'a mazao manōa tauği ra'ena'a kurano'i! ³ Ebu emeğe veize zuni kurano'i, emeğe'a Badi'a ġoere harami'uma ibiğa ane'a hağaifine. 'Ougine, Keriso hariğa Badi'a'a ane zamao ibite obonetirote'e emeğe'a haramefureni'uma. E'e Keriso hariğa haramete'e u'ano ġu'ano ohohiro 'ahine, za 'ouge umize'ohe. ⁴ Ebu Badi'a'a gau 'adi inirote'e idunağano Keriso hariğa eğe'a doğo'ani rae furenifine kurano'i!

⁵ Mada manōa hido'idene Keriso ağu'a azağa danazoga veize faine zamare hağao'i! ⁶ Ebu zeğe teite ġoero'idene, iğaiğa ġoere iniga hina namize ġorezo'i! 'Ougine za ze teite ġoretitine faine naenaezi'uma.

Ġonaga Ġoea

⁷⁻⁸ E'e zae u'a Tukiko tuğune'ohe. Ani'e emeğe nego zu emeğe zamarone. Ebu anie ekalesia azağa faifairu danaze'ete'e vazeğa, zu Zuhi'a Boro tuğure hağae'ena'a ege teite gaue'ohe. Ani'e 'adama ege'a nounge nounge radiu'ete'e edemazi'uma, zae'a e'e ederadu inarifine. ⁹ Onesimo zuni ani teite tuğune ami'uma. Ani'e emeğe nego zu emeğe zamarone. Ebu ani'e hubehune Badi'a zamare'ohe, zuni ani'e zae nabudi 'ahoga. Ze'e emeğe'a nounge nounge radiu'ete'e nidu'a edemazi'uma.

¹⁰ Ege teite ġu'ano radiu'ete'e vazeğa 'ahoga, niğa Arisitako'a zae veize uhiu tuğure'ohe. Banabasi nabuga, Mareko zuni uhiu tuğure'ohe. Ane'a ami'uma ġoe'a ege'a ibite tuğuriro. E'ano'o ani amo'idene, faine mae ġihino'i! ¹¹ Vaze 'ahoga niğa Iesu, ane zuni uhiu tuğure'ohe. Niğa 'ahoga'e Iusto rae hune'ohe. Badi'a'a vase zama ibito zenoga veize ege teite gaue'ete'e azağa bo'ağano zeğe uğidu ahi da'o'e Iuda azağa. Ze iğaiğa ege danahe'etene zamahe'a matue'ohe.

¹² Zae nabudi 'ahoga, Epafara, ani'e Keriso Iesu tuğure vazeğa. Ani zuni uhiu tuğure'ohe. Ani zae veize kurau'etene, iğaiğa inare kurau'ohe, Badi'a'a zae mazao urate'ete'e ġauğa nidu'a edere hauğadu, edau ġigaranoga veize. ¹³ E'a ani horoninutene, ani'e hubehune zae ebu Laodikea zu Hierapoli neğa azağa veize inare hağue'ohe. ¹⁴ Emeğe nego zu emeğe zamarone, doketa vazeğa niğa

Luka ebu Dema'a uhiu tuḡure'ohe. ¹⁵ Izidi eḡe'a uhiu tuḡure'ete'e ḡoe'a Laodikea neḡano Badi'a mone ra'ete'e azaḡa zeno'i ebu roḡae 'ahoga, niḡa Numufa zu ane neo kurau'ete'e azaḡa veize zuni zeno'i.

¹⁶ Fefa 'adi vase 'ahogani'a zae mazao me'ode hauḡo'idene, hena, Laodikea ekalesiaḡa veize tuḡuro'i, zeḡe kuru neḡano me'ode furenoga. Ebu za'e, hena, Laodikea ekalesia veize eḡe'a tuḡurirrote'e fefaḡa madu me'odo'i!

¹⁷ Ebu Arekipo nina'a, "Zuhi'a Boro'a harote'e gauḡa haḡae hauḡo'i!", rae no'i!

¹⁸ Eḡe Paulo'a uhiu ḡoe'a 'adi eḡe 'evore hina mirine'ohe. Eḡe'a Keriso hari manoga u'ano ḡu'ano radiu'ete'e zamaro'i, ebu kurano'i! Badi'a manohugani'a zae teite radiu'eno'i!

Tesalonika Ekalesia Azaḡa Mazao Paulo'a Ibi'a Mirihiro

¹ Eḡe, Paulo zu Silasi ebu Timoteo'a Tesalonika haba'a ekalesiaḡa azaḡa veize fefa 'adi mirihe'ohe. Za'e Badi'a emeḡe Mama zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso moneo ra'ete'e azaḡa. Eme 'ahige rae zihi: Badi'a'a manōḡa zu zama roḡeḡa zini'eno'i!

Tesalonika ekalesiaḡa azaḡani'a Badi'a mazao firote'e haḡaiḡa

² Emeḡe kuru zamaḡano, zae veize kurau'etene, eme zae u'ano Badi'a mazao iḡaiḡa manōḡa tauḡi ra'ohe. ³ Mazaḡa emeḡe'a, Badi'a emeḡe Mama mazao kurau'etene, iḡaiḡa zae zamare'ena'a, 'ahige ra'ohe: Za'e Badi'a mazao fie'ena'a, gaue'ohe. Ebu zae zamarone vase mazao'e boro 'ahine, za'e zeḡe veize gau boro haḡae'ohe. Ebu Zuhi'a Boro Iesu Keriso'a hube hune bare onai'uma ra'ete'e ḡoe'a mae obene gigane'ohe.

⁴ Nego nabudi, Badi'a zamarone azaḡa, eme edeḡa, za 'ai Badi'a'a ohotiro. ⁵ Emeḡe'a hari manōḡa haramo zinirotene, mene ḡoere isoḡa hina rehano, inaraḡeita haramido. E'e zamaḡano Vine Zaḡoḡani'a zae mazao gauadu, emeḡe'a haramidota'a'e hube hune huga rae ihozido. Zu zae zuni edeḡa emeḡe'a zae teite radiunute'e zamaḡano, nounge nounge zae danazinuta'e. Zae'a emeḡe radoneo horonidotene, hari manōḡa'e mene ḡuriro hariḡa reido. ⁶ Za'e hari manōḡa mae ḡihinirotene, aduga boro hidiro. Rehano, Vine Zaḡoḡani'a matu'u hina iri'avoziro 'ahine, za matu'uzeta hari manōḡa mae ḡihine onainu. Za'a 'ouginuta'a'e, emeḡe haḡai zuni Zuhi'a Boro haḡai haḡaiḡano onainu.

⁷ E'ano'o Makedonia zu Akaia haba'ano radiu'ete'e ekalesiaḡa azaḡani'a zae'a haḡae'ete'e haḡaiḡa hariḡa egaduni, zae haḡaio haḡae onami'uma ra'ohe. ⁸ Mazaḡa Zuhi'a Boro hari manōḡani'a zae mazaono'o bororanadu, mene Makedonia zu Akaia haba'ano da'o rehano, haba 'ahoga 'ahoga zamaḡano zuni bororu onaeha. Ebu zae'a Badi'a mazao fie'ete'e hariḡa vase nidu'a igi hauḡeha. E'ano'o eme'e zae hari'e mene bare re'uma. ⁹ Mazaḡa vase nidu'a edeḡa, ze'e, emeḡe'a Tesalonika haba'ano hari manōḡa haramadu, zae'a mae ḡihinirote'e, e'e hariḡa me'odofi'ohe. Ebu zae'a nounge nounge ḡuriro badi'aḡa higone modadu, hube hune radiu'ete'e Badi'aḡa da'o zae Zuhi'a Boro radu, tuḡureḡa

haḡae'ete'e, e'e hariḡa zuni me'odofi'ohe. ¹⁰ Ebu za'e Theovait'e guhine'ohe, rae me'odofi'ohe. A'e Iesu, Badi'a'a runeono'o bare ḡabonirote'e vazēḡa, zuni mada ḡonagano haḡai sau'a u'ano Badi'a'a aduga zini'uma madaḡano, ani eme ḡabofi'uma vazēḡa.

2

Paulo'a Tesalonika neḡano haḡairote'e haḡaiḡa rae fureniro

¹ Nego nabudi, za edeḡa, emeḡe'a Tesalonika neḡano 'i'udirota'a'e, mene tauḡe amiro. Mazaḡa zae ḡehaḡa hune'a e'ea hari manoḡa mae ḡihiniro. ² Za edeḡa, emeḡe'a zae ne 'izema amogano, Filipi neḡano vase'a ifi sausaufiro, zuni rae aduga rifiro. Rehano Tesalonika neḡa amirotene, emeḡe Badi'a'a inarafeadu, agire bo'aḡano, rehano Badi'a hari manoḡa inare haramiro. ³ Mazaḡa emeḡe'a haramirota'a'e, zae tutuze ve'ozifine ga, haḡai sau'a zae mazao haḡaifine zu zae so'ozifine mene haramiro. ⁴ Rehano eme'e hari manoḡa haram'e'ohe, mazaḡa Badi'a'a eme 'ai manoḡa radu, hari manoḡa harami'uma gauḡano ohofiro 'ahine. E'ano'o emeḡe'a haram'e'etene, mene vase'a matu'oga, rehano Badi'a'a matu'i'uma ibiḡano haram'e'ohe. Badi'a ani emeḡe zama faifaine ḡiane'ete'e vazēḡa.

⁵ Zae edeḡa, emeḡe'a ḡorezinuta'e mene zamaze anoga radu, ga zae mazao ḡau mouga radu mene so'e ḡorezinu. Badi'a huga ani eme haḡai edeḡa. ⁶ Zuni eme'e, mene zae'a ga vase 'ahoga 'ahogani'a nife mae ḡihinoga radu gaido, ⁷ eme'e Keriso'a tuḡuirote'e apostoloḡa azaḡa 'ahine, nife boro azaḡa rouga zuni idaḡa. Rehano eme'e, roḡa'e'a ubuga duḡuru faifaize'ete'e teige, zae bo'aḡano roḡeru radiunu.

⁸ Eme zae zamare borofiro 'ahine, matu'ufeta Badi'a hari manoḡa haramo zinirotene, ḡabonefe nidu'a hina zae danazoga veize ḡau nidu'a haḡao ziniro. Mazaḡa emeḡe zamarone zae mazao'e boro bagaḡa. ⁹ Nego nabudi, za hubehune edeḡa, emeḡe'a zae mazao Badi'a hari manoḡa haraminute'e zamaḡano, emeḡe'a inare hune gauinuta'a'e. Eme'e zae'a emeḡe u'ano hadize mene modifine, madai zu ohere nidu'a gaido.

¹⁰ Hubehune za'e haḡaife horoniro, ebu Badi'a ane zuni edeḡa. Za'e, Badi'a mazao fie'ete'e azaḡa teite, emeḡe'a radiunute'e madaḡano, haḡaife'e, Badi'a'a matu'i'uma haḡaiḡa zu duduga ebu mene ve'oḡa haḡaiḡa haḡainu. ¹¹⁻¹² Zae edeḡa, ohoze'a ubuga duḡuru ihoze'ete'e teige, eme zae zae'a fie gigaru onamogaradu danazinu, zu inara zinido, ebu iraduguzido, Badi'a'a matu'i'uma haḡaiḡano

radiu onamifine. Mazaḡa za Badi'a'a huze'ohe, ane'a zae faifaine zuhi'azi'uma.

¹³ Zuni eme zae u'ano iḡaiḡa Badi'a mazao manōḡa tauḡi ra'ohe, mazaḡa za aḡua mazaḡano emeḡe'a Badi'a hari manōḡa haramo zinirota'a'e mene vaze ḡoere, rehano Badi'a ḡoere rae radu zae'a mae ḡihiniro. A'e hube Badi'a ḡoere. Ebu e'e ḡoe'ani'e, zae, Badi'a ḡoere mae ḡihine'ete'e azaḡa, zamao gaue'ohe. ¹⁴ E'ano'o, nego nabudi, za'e Iudea haba'a zamaḡano Keriso Iesu niḡano radiu'ete'e ekalesiaḡa azaḡani'a haḡaidote'e teige haḡairo. Zeḡe'a Iuda azaḡa mazaono'o aduga hididote'e teige, zae zuni haba tiba azaḡa mazaono'o aduga hidido. ¹⁵ Zuhi'a Boro Iesu ebu peroveta azaḡa runedirota'a'e, Iuda azaḡani'a, ebu emeḡe hegofe bufirota'a zuni Iuda azaḡani'a. Ze'e Badi'a'a mene matu'i'uma haḡaiḡa haḡae'ohe. Ze'e vaze nidu'a agire. ¹⁶ Iuda azaḡa'e, mene Iuda azaḡa mazao hari manōḡa haramoga mene uratadu, eme garare'ohe. Hena, ze'a ḡabone hidi'uma radu. De'uge'ena'a, zeḡe haḡai sau'a ragate ragate ti'ohe. E'ano'o Badi'a'a maḡuno zenadu, naeḡa haḡaoga ra'ohe.

Paulo ani Tesalonika neḡa azaḡa ḡiazoga uratiro

¹⁷ Nego nabudi, Tesalonika neḡano Iuda azaḡani'a aduga boro furerarote'e u'ano, za'e munemune azaḡa teiḡe emeḡe'a muhize iḡuniro, onao izidi mada nu vitineha (A'e ahirio'e mene ḡiaze'e rehano, zamafe'e zae zamare'ohe). Ebu zae ḡiazoga urate rudaunu 'ahine, zae vaḡe bare amoga radu ibi vaḡe onainu. ¹⁸ O'e, eme zae vaḡe amihi reiro. Hubehune eḡe, Paulo'a bare bare ibiḡa vaḡiro rehano, Satani'a haḡai nunuo'no'o 'uiro. ¹⁹ Eme ura'e bare ḡiazihhi ra'ohe. Mazaḡa emeḡe'a zamare'etene, za'e hubehune Badi'a mazao fie gigaru'e'uma, onamo emeḡe Zuhi'a Boro Iesu'a bare onaite'e madaḡano ane zamao eda'uma. Ebu e'e madaḡano eme'e zae'a naeḡa meite'e u'ano niguzi'uma, ebu zae u'ano matu'i'uma. ²⁰ Hubehune eme za'e niguze'ohe, ebu zae u'ano matu'e'ohe.

3

¹⁻² Eme 'ouge guhiu onamoga mene idararotene, eme raena'a, Timoteo'e zae vaḡe tuḡune ami'uma, ebu eme'e emeḡe da'o Atena neḡano radi'uma reiro. Timoteo'e, emeḡe nego, emeḡe teite Badi'a gau haḡae'ohe, ebu Keriso hari manōḡa haramo'ohe. E'ano'o eme Timoteo tuḡuniro, ani'e zae'a Badi'a mazao fie gigaranoga veize danaziuma. ³ 'Ougine zae'a aduga hidine, zamaze'e mene haḡari'uma. Mazaḡa zae zae'e edeḡa, Keriso mazao fie'ete'e

azaḡani'e aduga hidi'uma. ⁴ Eme zae teite radiudote'e zamaḡano, emeḡe nidu'a nariga aduga hide'ohe rae, bare bare iraduguzido. ebu zae edeḡa, e'e haḡaiḡani'e zae mazao fureraro. ⁵ E'ano'o e'a guhiu onamoga mene idararotene, zae'a nounge nounge Keriso mazao fie'ete'e ederoga veize Timoteo tuḡuniro. Mazaḡa e'a riharota'a'e, Satani'a ibi nunuo so'ozadu zae'a Keriso mazao fie'ete'e'a dauḡi'uma reiro. 'Ougine, emeḡe'a zae veize gaue onairota'a'e, huga o'o'a re'uma.

Timoteo'a Tesalonika azaḡa hariḡa manoḡa odohonairo

⁶ Rehano Timoteo ani izidi zae mazaono'o bare onaeha, ebu zae hari manoḡa odohe onaeha, raena'a, za'e Badi'a mazao ize fie'ohe, zuni Badi'a zu vase zamare'ohe. Ebu za'e iḡaiḡa eme zamare'ohe, ebu emeḡe'a ḡiaze hunihi ra'ete'e teige, zae zuni ḡiafe hunihi ra'ohe. ⁷ E'ano'o nego nabudi, eme'e 'ahama aduga boro hide'e rehano, za'e ize Keriso mazao fie'ohe rae egatene, zamafe inaraneha. ⁸ Ebu izidi emeḡe'a matu'ufeta radiu'ohe, mazaḡa za'e Zuhi'a Boro mazao edau gigaru'e 'ahine.

⁹ Mazaḡa zae'a Keriso mazao ize fie'ete'e haḡaiḡani'a matu'ofi'ohe, eme kurau'etene, zae u'ano Badi'a mazao nounge nounge manoḡa tauḡi re'uma? ¹⁰ Mada nidu'a ohere nidu'a, zamafe nidu'a hina kurau'ohe, emeḡe zae teite bare hidoga, zu bare ihozoga, zae Keriso mazao arane fie gigarafine.

¹¹ 'Ougadu eme 'ahige kurau'ohe: Badi'a, emeḡe Mama'a, zu emeḡe Zuhi'a Boro Iesu'a, emeḡe'a zae vaḡe amite'e ibiḡa mae bohanifine! ¹² Ebu Zuhi'a Boro'a zae zamarone borofadu, vase nidu'a zamaroga, zuni zae zamarotitoga, emeḡe'a zae zamare'ete'e teige. ¹³ Ebu eme 'adige kurau'ohe: Keriso'a zamaze inare radoga, Badi'a emeḡe Mama zamao haḡaize deheḡa reifine, zu sau'a moneo mene debazifine, a'e Zuhi'a Boro Iesu'a ane moneo ra'ete'e azaḡa teite bare onaite'e madaḡano.

4

Badi'a'a matu'i'uma radoneḡa

¹⁻² E'ano'o nego nabudi, eme Badi'a'a matu'i'uma radoneḡa ibiḡa ihozido. Ebu izidi za'e e'e radoneḡano radiu'ohe. Rehano eme Zuhi'a Boro Iesu'a niḡano rinede umize'ohe. Mazaḡa Zuhi'a Boro Iesu'a rifirote'e ḡoe'a emeḡe'a ihozidota'a'e zae edeḡa, za e'e ibiḡano da'o radiu oname'eno'i!

³ Badi'a ani ura'e, zae'a zaḡozaḡoga urate'ohe, mazaḡa za'e Badi'a'a mae avo tiro 'ahine. Za'e daro haḡaiḡaono'o

vaginoi! ⁴ Ebu ohoze ohoze, za'e zaḡozaḡe zu gubane ibiḡano 'ahirize tuḡane'ena'a, duguno'i! ⁵ U ubuma gezo radoneḡano ago rado'i! A'e Badi'a aḡu'a azaḡa haḡai. ⁶ E'e haḡaiḡa sau'a'e negoḡo nabugo mazao ago haḡao'i! Inuga teite ago daroo'i! Mazaḡa 'uguḡa haḡaiḡa haḡae'ete'e vazeḡa'e Zuhi'a Boro'a e'e naeḡa ha'uma. 'Adi'e emeḡe'a ibiteo 'oma irina riḡa zi edemazidote'e ḡoe'a. ⁷ Badi'a'a emeḡe zamafirota'a'e, daro haḡaiḡa mene haḡaifine, rehano zaḡozaḡo radoneḡano radifine. ⁸ E'ano'o iradugu ḡoe'a 'adi mene mae ḡihini'uma vazeḡa'e, mene vase iradugu ḡoe'a mae ḡihine'ohe. Rehano, Badi'a, ani ane Vine Zaḡoḡa tuḡuno zenadu, danaze'e rehano, iradugu ḡoe'a rae mode'ohe.

⁹ U nego nabudi teite zamarotite'ete'e moneo'e, za 'ai Badi'a'a ihozadu, zamarotite'ohe. E'ano'o mene miriho zini'uma. ¹⁰ Hubehune za'e Makedonia haba'a nidu'a zamaḡano Iesu mone ra'ete'e azaḡa nidu'a zamare'ohe. Rehano nego nabudi, eme bare umizihi! Bare bare 'ouge'eno'i!

¹¹ Ebu 'adi'e, emeḡe'a zae teite radiunute'e madaḡano, ihozidote'e ḡoe'a rehano, bare zi'ohe. Zamaze rinede'ena'a, imuimu'uhi radiu'eno'i! Ebu evoreze hina zae zae gau da'o zamare haḡae'eno'i! Vaze ago dudize'eno'i! ¹² 'Ougine, Iesu mone mene ra'ete'e azaḡani'a zae radone horonadu, gubazi'uma. Zuni zae inarao gau'e'eno'i, zae'a ogomu, dabua, radone ḡauḡa nidu'a meifine! 'Ougine, za'e vase 'ahogani'a mene ferezi'uma.

Zuhi'a Boro Iesu'a bare onai'uma hariḡa

¹³ Nego nabudi, eme ura'e zae'a ederoga, Iesu ni mae ḡihine'ete'e azaḡani'a rudarote'e mazao nagini'a furera'uma'e. Badi'a aḡu'a azaḡa ruda'uma teige, za'e zamaze ago vetuḡa rano'i! Ze 'ane rune vazeḡa'e mene bare ḡabodi'uma ra'ohe. ¹⁴ Eme, ḡoere 'adi'e huga ra'ohe. Iesu ani rudaro, ebu bare ḡabodiro. E'ano'o Iesu ni mae ḡihinadu, rudarote'e azaḡa'e, Iesu'a bare ovai'uma madaḡano, Badi'a'a Iesu teite bare zamazi'uma. ¹⁵ Emeḡe'a 'ada zi'ete'e ḡoe'a'e, Zuhi'a Boro Iesu'a reirote'e ḡoe'a. Eme, ize ḡaboga radiu'ete'e azaḡa'e ize radiu onamo, Zuhi'a Boro'a bare ovaine'e, rudarote'e azaḡa'e ibite ḡabozi'uma. E'e enoganobu'u emeḡe zamafi'uma. ¹⁶ Zuhi'a Boro ane'a rune azaḡa iḡunoi raena'a ḡihau huaune, tuḡure viga ḡihi'ani'a hua'uma, ebu kibi hodoga igi'uma. E'e zamaḡano, Zuhi'a Boro ane'a adureono'o ovai'uma. Ebu Keriso mazao fiadu rudarote'e azaḡani'a gezo ḡabode iḡuni'uma. ¹⁷ E'e enogano, eme, ize ḡaboga radiu'ete'e azaḡa'e, Badi'a'a zeḡe teite idaḡa mae ḡihifi'uma, ebu magube zamaḡa diuḡi'uma,

adureo Zuhi'a Boro teite hidoga veize. Ebu eme'e Zuhi'a Boro teite radiu tuḡutuḡu radi'uma. ¹⁸ Za'e, eḡe'a 'ada teate'e ḡoe'a hina zae bare inaratito'!

5

¹ Nego nabudi, Zuhi'a Boro Iesu'a bare onai'uma madaḡa'e 'ahama mene miriho zini'uma, ² mazaḡa za edeḡa tauḡi, Zuhi'a Boro'a bare onai'uma madaḡa'e. Gonore'a ohere onaite'e teige onai'uma, ebu vase nidu'a zaguzaga'uma. ³ Vaze vase'a raena'a, "Eme uniho manōḡa maha, ebu aduga 'ahoga o'o'a." rae re'ore'e'ete'e zamaḡano, sau'a boro'a tabatabaze feuradu, zaguzaguzi'uma. A'e roḡae ahi'etani'a ene furenoga radu, gigi'ani'a tabatabane feurohu'ete'e teige furera'uma. Ebu ze'e e'e aduḡa boro'a fureru'ete'e mode feranoga mene idaḡa.

⁴ Rehano nego nabudi, za'e mene uzabo radiu'ete'e azaḡa. E'ano'o Iesu'a bare ovaine, ḡonore'a zaguzaguze'ete'e teige, mene zaguzaguzi'uma. ⁵ Za'e nidu'a madai zu agaḡa zamaḡano radiu'ete'e azaḡa. Emeta'e ohere zu uzabo zamaḡano mene radiu'ete'e azaḡa. ⁶ E'ano'o Iesu'e mene bare onai'uma rae zamare'ete'e azaḡa teige, mene re'ore'e radi'uma! Ebu tohutohe radi'uma, zu haḡaife da'o faifaine duguni'uma. ⁷ Mazaḡa re'ore'e radiu'ete'e azaḡa'e uzabo zamaḡano re'ore'e'ohe, ebu gage baboru'ete'e azaḡa'e uzabo zamaḡano gage baboru'ohe.

⁸ Rehano eme'e madai agaḡano radiu'e 'ahine, haḡaife da'o faifaine duguni'uma. E'e haḡaiḡa'e eme 'ahige haḡai'uma: Badi'a mazao fi'uma, ebu Badi'a zu vase zamari'uma. A'e uti vazeḡani'a ahiri biriḡa hina ahi'a 'ue'ete'e heuḡa. Ebu eme Iesu'a bare onaadu ḡabofi'uma rae zamare gigaru'e'uma. A'e uti vazeḡani'a utio vadini biriḡa hina vadiga 'ue'ete'e heuḡa. ⁹ Mazaḡa Badi'a'a emeḡe me'ofirota'a'e, mene maḡunofeadu, emeḡe sau'a naeḡa riffine, rehano Zuhi'a Boro Iesu Keriso tuḡunadu, emeḡe sau'a naeḡa mae vaḡinadu, ḡabofifine. ¹⁰ Ane'a onaite'e madaḡano, eme'e ruga ga ḡaboga rehano, ane teite ḡabone tuḡutuḡu radoga veize, ani emeḡe veize rudaro. ¹¹ E'ano'o zae zae'a eḡe ḡoere 'adi hina inaratito'i, ebu Badi'a mazao fie gigarafine danatito'i! E'e haḡaiḡa'e zae'a haḡae onaeha. Zae'a 'ouge da'o haḡae'eno'!

Badi'a'a matu'i'uma haḡaiḡa ḡonagano ihoziro

¹² Nego nabudi, eme umize'ohe. Zae bo'aḡano, Zuhi'a Boro ibi moneo gau boro haḡai'ena'a ibitozini'ete'e ebu iraduguze'ete'e azaḡa gubazo'i! ¹³ Zeḡe'a zae veize gaue'ete'e haḡaiḡa u'ano zamaze nidu'a hina gubazo'i, ebu

zamarone boro zeḡe mazao to'i! Zae zae nidu'a uniho manōḡa zamaḡano rado'i! ¹⁴ Nego nabudi, eme umize'ohe. Gauoḡa mene urate'ete'e tubuḡa azaḡa'e zeḡe hadi gauḡa veize iraduguzo'i! Zamaḡa rereḡa azaḡa'e inarazo'i! Zoreḡa azaḡa'e danazo'i! Vaze nidu'a mazao zamaze rinedo'i! ¹⁵ 'Ahogani'a 'ahoga mazao sau'a haḡao'idene, sausaunate'e vazeḡa nina'a, e'e naeḡa ago haḡao'i, rae no'i! Rehano iḡaiḡa nabugota zuni vaze nidu'a mazao haḡai manōḡa da'o haḡae'eno'i! ¹⁶⁻¹⁸ Za'e Keriso moneo radiu'ete'e azaḡa, e'ano'o Badi'a'a zae mazaono'o urate'ete'e haḡaiḡa'e ahi'e; Mada nidu'a matu'e radiu'eno'i! Iḡaiḡa kurau'eno'i! Nagini'a furerano'idene, sau'a manōḡa rehano, Badi'a mazao manōḡa tauḡi ro'i! ¹⁹ Vine Zaḡoḡani'a zae mazao gau'e'ete'e ibiḡa ago 'uo'i! ²⁰ Vine Zaḡoḡani'a zini'ete'e ḡoe'a'e huga 'o'o'a radu ago re'ore'one modo'i! ²¹ 'Uguḡa ḡoe'a ego'idene, faine ḡiano'i! Ebu manōḡa ḡauḡa'e mo'i, ²² u sau'a ḡauḡa'e ago mo'i!

Gonaga ḡoe'a

²³ Eme 'ahige kuratihi: Zama roḡeḡa rife'ete'e Badi'aḡa, ane'a ane teiḡe deheze hune'ena'a matuozini'uma, ebu zae'a haḡai sau'a mene haḡaoga veize, Badi'a'a vineze zu ahirize danane'eno'i! Onamo, Zuhi'a Boro Iesu Keriso'a bare onai'uma. ²⁴ Zae me'ofirote'e Badi'aḡa, ani ḡoere'e hugeita. E'ano'o ane'a haḡao zini'uma.

²⁵ Nego nabudi, emeḡe veize kurau'eno'i!

²⁶ Ebu za'e, nego nabudi nidu'a teite zama manōḡa teite mae ḡihiteto'i! ²⁷ Zuhi'a Boro niḡano zi'ohe. Fefa 'adi'e nego nabudi nidu'a veize me'odo'i, zeḡe egoga veize!

²⁸ Emeḡe Zuhi'a Boro Iesu Keriso ane manōḡani'a zae mazao radiu'eno'i!

Tesalonika Ekalesia Azağa Mazao Paulo'a Vesu Mirihiro

¹ Ege, Paulo zu Silasi ebu Timoteo'a Tesalonika neğa ekalesiağa azağa veize fefa 'adi mirihe'ohe. Za'e, Badi'a emeğe Mama zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso moneo ra'ete'e azağa. ² Eme 'ahige rae zihi: Badi'a emeğe Mama zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso'a manōga zu zama rogeğa zini'eno'!

Iesu Keriso'a bare onai'uma, ebu ane ane hağai naeğa zini'uma

³ Nego nabudi, eme zae u'ano iğaiğa Badi'a mazao manōga tauği ra'ohe. Eme 'ouge hağae'eta'a'e manōga. Mazağa za'a Badi'a mazao fie'eta'a'e bororu oname'ohe, ebu za'a zamarotite'eta'a zuni bororu'ohe. ⁴ E'ano'o neğa neğano Badi'a mazao fie'ete'e ekalesiağa azağa mazao, harize me'ode'ena'a niguze'ohe. Zae'a, Badi'a mazao fie'ete'e u'ano, vase'a agirezi'ete'e, zu aduga boro zamağano, rehano za'e zamaze oboneteadu Badi'a mazao fie gigaru'ohe, rae zi'ohe.

⁵ 'Uguğa hağaiğani'a zae mazao fureru'eta'a'e, Badi'a'a mada gōnagano ane ane hağai naeğa idane zini'uma. Ebu Badi'a'a ibitofiete'e haba'a diugoga'e idağa rae re'uma veize, za'e aduga madağano 'ouge edau gigaraunu. ⁶ Badi'a'a hağae'ete'e hağaiğa'e nidu'a duduğa. E'ano'o zae sausauze'ete'e azağa'e Badi'a'a e'e naeğa zini'uma, ⁷ u zae, aduga hide'ete'e azağa'e, Badi'a'a ahiri ohene'ete'e manōga zini'uma, ebu emeğe zuni rifi'uma. E'e hağaiğa'e, Zuhi'a Boro Iesu'a inara aneruğa geħağa teite zu ire roga duħuğa teite adureono'o furera'uma madağano, Badi'a'a hağai'uma.

⁸ Badi'a ni mae ġihinoga mene urate'ete'e azağa zu, emeğe Zuhi'a Boro Iesu hari manōga igi mode'ete'e azağa'e, Badi'a'a e'e sau'ağa naeğa zini'uma. ⁹ E'e naeğa'e radiu tuğutuğu gigi'ağa zini'uma. Ze'e Zuhi'a Boro radone haba'anono'o enozu'uma, zuni ane inarağa boro bagağano'o mae vağizi'uma. ¹⁰ E'e hağaiğa'e Zuhi'a Boro'a bare onai'uma madağano furera'uma. Ebu Badi'a mone ra'ete'e azağani'a Zuhi'a Boro niguni'uma, ebu Iesu ni mae ġihinirote'e azağa'e ane agağa horonadu zaguzaga'uma. Za'e emeğe'a Iesu hariğa me'odo zinirote'e mae ġihiniro 'ahine, zae zuni zeğe teite e'ea radiu'ena'a Zuhi'a Boro horoni'uma.

¹¹ E'ano'o eme e'e zamaradu, zae veize iḡaiḡa kurau'ohe, Badi'a ani 'ahige rae rouga veize: Za'e ane ibio radiu'eta'a'e idaḡa ra reifine. Ebu ane'a inaraḡa zenadu, zae'a haḡai manōḡa nidu'a haḡaihi ra'ete'e, zu Badi'a mazao fie'ete'e u'ano haḡai manōḡa nidu'a haḡao'i! ¹² Emeḡe'a 'ouge kurau'eta'a'e, emeḡe Badi'a zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso'a manōḡa zini'ete'e u'ano, vase vase'a zae haḡai manōḡa horonadu, emeḡe Zuhi'a Boro Iesu nigunifine, zu zae haḡai u'ano zae zuni Iesu'a niguzifine.

2

Zuhi'a Boro 'izema onaogano, vase sau'a hune'a furera'uma

¹ Nego nabudi, emeḡe Zuhi'a Boro Iesu'a bare onait'e zu emeḡe nu'ofadu Iesu teite hidi'uma moneo 'ahige zi'ohe: ² Zuhi'a Boro'a onai'uma madaḡa 'ai feureha reite'e ḡoe'a ego'idene, zamaze ago koukouro'i zu ago aduno'i! Vaze 'ahogani'a Vine Zaḡoḡani'a e'e ḡoe'a'e rae inare reite'e ga, vase'a haramirote'e ga, emeḡe'a tuḡurirote'e fefaḡa zamaḡano touga rae reite'e zuni ago ego'i! ³ Za'e e'eguḡa ḡuriroḡa ḡoe'a'e ago hune zu ego'i! Mazaḡa Zuhi'a Boro Iesu'a ize 'izema onaogano, ibite ize vase ḡehaḡani'a Badi'a aḡireni'uma, ebu Badi'a goro ḡoe'a rae mode'ete'e vaseḡa sau'a huneḡani'a furera'uma. Ani'e ḡonagano Badi'a'a ire rogao mae feuni'uma. ⁴ Ani'e Badi'a huga, ebu vase'a Badi'a teiḡe kurau'ete'e ḡauḡa nidu'a aḡireni'uma, ebu Badi'a zu ḡau nidu'a vitinadu, ane'a ane mae hitanani'uma. Ebu ani'e Badi'a Neo diuḡe ehoru'uma, ebu ane'a ane bare 'E'e Badi'a huga' rae re'uma.

⁵ Zae edeḡa, ḡoere 'adi'e eḡe'a zae teite radiudote'e madaḡano zido. ⁶ Zuni zae edeḡa, izidi aḡire vaseḡani'a furera'uma ibiḡa nagini'a 'ue'eta'a'e. Badi'a'a ḡoitorirote'e madaḡanobu'u, ani'a furera'uma. ⁷ Badi'a goro ḡoe'a aḡirohau'ete'e zamaroneḡa sau'ani'a vase vase zamao sifu gaue'ohe, rehano hunio'e mene fufurima'uma. Mazaḡa aḡire vaseḡani'a gau'i'uma ibiḡa'e vase 'ahogani'a 'ue radi'uma, aḡire vaseḡa 'ue radiueta'a'e vaseḡa'e Badi'a'a mae vaḡini'udu'u, ⁸ ani'a furera'uma. Ani'e madaḡa meine, Zuhi'a Boro Iesu'a ḡoe'a inaraḡa hina sausaune runi'uma, ebu Iesu'a onait'e agaḡaḡa boro hina sausaune runi'uma.

⁹ Aḡire vaseḡa'e Satani'a gau'i'uma ibiḡano gaue onai'uma. Satani'a gigi'aḡa hanadu ani'e haḡai nu badeḡa, tahi zu zaguzaga'uma haḡaiḡa ebu haḡai nunu nidu'a ḡuriro moneo haḡai'uma. ¹⁰ Ebu aḡire vaseḡa sau'a haḡaiḡa nunu nidu'a hina rune ibiḡano radiu'ete'e azaḡa so'ozi'uma. Ze'e

Badi'a hari manoga, goere huga mae gihinifone, Badi'a'a gabozifo rehano, ze'e mae gihinoga mene uratiro. E'ano'o ze mazao'e rune ibigano onamoga da'o. ¹¹ Ze'e Badi'a hari manoga mene mae gihiniro ahine, Badi'a'a zege zama mae gunugununi'uma, ebu ze 'ane guriro goe'a'e huga radu mae gihini'uma. ¹² Ze'e goere huga, hari manoga mene mae gihiniro, ebu hagai sau'a sau'a matu'uga hairo. E'ano'o Badi'a'a 'ahege gorezi'uma, "Za'e sau'a haga ahine, aduga hidi'uma."

¹³ Nego nabudi, Zuhi'a Boro zamarone azaqa, eme igaiqa zae u'ano Badi'a mazao manoga tauqi ra'ohe. Mazaqa za 'ai gabozoga veize irina 'oma Badi'a'a inahе meiro. A'e Vine Zagogani'a Badi'a veize avo ohoziro'ete'e gauga u'ano, zu zae'a Badi'a hari manoga mae gihine'ete'e u'ano. ¹⁴ Badi'a ani, zae gabodoga rae zamaziro, ebu emege'a hari manoga haramoziniro. A'e zae zuni Zuhi'a Boro Iesu Keriso agaqa manoga zamaqano radifine. ¹⁵ E'ano'o nego nabudi, za'e edau gigaranadu, emege'a hebe hina zirote'e ga fefao mirihrote'e ihoreqa goe'a zamare radiu'eno'i!

¹⁶⁻¹⁷ Eme 'ahige kuratihi: Emeqe Zuhi'a Boro Iesu Keriso zuni Badi'a emege Mama'a zamaze rinedo'i, ebu hagai manoga hagate'ea, zu goere manoga reite'e moneo inarazo'i! Badi'a ani emege zamaziro, ebu ane manoga u'ano inara rifi onamo tugutuqu. Keriso'a emege u'ano rudarote'e ano'o, Badi'a'a radiu tugutuqu gauga rifoga veize goitoriro. Ebu eme'a hubehune radiu tugutuqu gauga zamare'ete'e hidoga veize, ani'a danafe'ohe.

3

Paulo zu ane teite gaue'ete'e azaqa veize kurano'i

¹ Nego nabudi, goere 'ahoga'e 'ahiguqa: Emeqe veize kurano'i, zae'a hari manoga mae gihinirote'e teige, Zuhi'a Boro hari manogani'a garihe rovoifine! ² Ebu eme aduga rifi'ete'e azaqa sau'a huneqa mazao'ono'o Badi'a'a eme biroga veize kurano'i, mazaqa mene vase nidu'a'e Badi'a mazao fie'ohe! ³ Rehano Zuhi'a Boro ani'e goitoroneqa mene vari'e'e ahine, ani'a inarazi'uma ebu sau'ani'a za mene meifine duguzi'uma. ⁴ Eme hubehune 'ahige rae zamare'ohe: Zuhi'a Boro'a danazi'uma 'ahine, emege'a haramo zini'ete'e hagaiqano zae'a hage'ete'e hagaiqa'e hage onami'uma ra'ohe. ⁵ Ebu eme 'ahige kuratihi: Zuhi'a Boro'a zamaze ibito hanadu, Badi'a'a nouge nouge zae zamare borofe'ete'e ederoga. Zu Keriso'a rahao 'ada aduga boro zamaqano rinede onaminute'e zae'a ederoga, ebu zae zuni e'e hagaiqano onamoga.

Tubuğa azağa iraduguziro

⁶ Nego nabudi, Zuhi'a Boro Iesu Keriso niğano eme 'ahige zihî: Iesu moneo ra'e rehano, tubuğa azağa, zu emeğe'a ihozidote'e hağaiğano mene radiu'ete'e azağa mazaono'o vağino'i! ⁷ Zae edeğa, emeğe'a hağae'ete'e teige zae zuni hağaine manoga. Emeğe'a zae teite radiunute'e madağano eme mene tuboga horofinu. ⁸ Eme vase ogomu naeğa mene hağadu mene mae autauğinu. Ebu za mazao aduga 'ahoga mene zehoga veize, eme madai zu ohere gau boro hağaido. ⁹ Eme'e apostolo azağa 'ahine, zae mazao ogomu mae tauğoga idağa rehano, emeğe'a gauadu ogomu hidido. Emeğe'a gau ġihau hağae'ete'e zae'a emeğe hağai horonadu, zae zuni 'ouge hağaifine. ¹⁰ Emeğe'a zae teite radiunute'e madağano zina'a, 'Iniu vase gauoga mene urato'idene, ogomu ago hano'i!' rae zido.

¹¹ Eme'a za hari iği'etene, za nu'e tubuğa ra'ohe. Ze'e mene gauadu, vase da'o dudize'ohe. ¹² 'Uguğa azağa'e, emeğe'a Zuhi'a Boro Iesu Keriso niğano zi'ohe. Za'e imuimu'uhi rado'i, ebu ogomu hidoga veize gauo'i! ¹³ Ebu nego nabudi, za'e hağai manoga hağae'ete'e moneo ago fuğozo'i!

¹⁴ Iniu vase'a emeğe'a fefao 'ada teate'e ġoe'a rae modo'idene, e'e vazeğani'a nagini hağae'ete'e ekalesia azağa ihozoi! Ane teite ago za'uo'i, ani mazagaronoga veize. ¹⁵ Rehano ani agire vazeğa rae ago no'i, rehano negoze iradugune'ete'e teige iradugono'i!

Ġonaga ġoe'a

¹⁶ Zama roğeğa rifi'uma Zuhi'ağa Boro, ane'a iğaiğa zae radone nidu'a zamağano ane zama roğeğa zini'eno'i! Ebu Zuhi'a Boro'e zae nidu'a teite radiu'eno'i!

¹⁷ Gonaga 'adi ġoe'a'e eğe, Paulo'a eğe 'evore hina uhiu ġoe'a mirihe'ohe. A'e eğe'a hubehune tuğureha rae ederifine, e 'ahige mirihe'ohe.

¹⁸ Emeğe Zuhi'a Boro Iesu Keriso manogani'a zae nidu'a mazao radiu'eno'i!